ଓ, ଏବଂ ଇତ୍ୟାଦି

ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ

[illegible]

ଓ, ଏବଂ ଇତ୍ୟାଦି

ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ

ପଦ୍ମଜ ପ୍ରକାଶନୀ, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୧୦, ଓଡ଼ିଶା

ଓ, ଏବଂ ଇତ୍ୟାଦି

ଲେଖକ
ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ

ପ୍ରକାଶକ
ପଥିକ ପ୍ରକାଶନୀ
ଭୁବନେଶ୍ୱର-୭୫୧୦୧୦, ଓଡ଼ିଶା

ଅକ୍ଷରସଜ୍ଜା
ଗୁଡ୍‌ଡୁ ଡି.ଟି.ପି. ଆର୍ଟ,
ଏଫ୍-୭୨୭, ସେକ୍ଟର-୭, ମର୍କତନଗର,
ସି.ଡି.ଏ., କଟକ-୭୫୩୦୧୪

ମୁଦ୍ରଣ
ସିଦ୍ଧେଶ୍ୱର ପ୍ରିଣ୍ଟର୍ସ୍
ସହିଦ ନଗର, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ପ୍ରଚ୍ଛଦ
ରମେଶ ଗୁମାନସିଂହ

ପ୍ରଥମ ମୁଦ୍ରଣ : ୨୦୦୭

ମୂଲ୍ୟ : ଟ ୧୨୦.୦୦

—ଏହି ପୁସ୍ତକରେ ଏକତ୍ର ପ୍ରକାଶିତ ନିତାନ୍ତ ଛୋଟ ଏବଂ କମ୍ ଛୋଟ ଲେଖାଗୁଡ଼ିକ ନାନା କାଳର ଲେଖା । ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଅରମା ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ତେଣୁ ସଂଗ୍ରହଟିକୁ ସେହି ମୁତାବକ ଗୋଟିଏ ନାମ ଦେଲି । ସେହି ନାମଟି ହିଁ ଭଲ ଲାଗିଲା ।

ବନ୍ଧୁ ଭାଗ୍ୟଧର ସାହୁ ଆଗ୍ରହ କରି ପଥିକ ପ୍ରକାଶନୀ ତରଫରୁ ଏହି ଜଙ୍ଗଲଟିକୁ ଗୋଟିଏ ବହିଭଳି ଗୁଛି ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ତଥାପି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଗଲେ, ତେଣୁ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ମୁଁ ବହୁତ କୃତଜ୍ଞ । —

ସୂଚୀପତ୍ର

ସମ୍ପୃକ୍ତିର କେତେ ଗବାକ୍ଷ

୧ । ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତର ତିନି ଦଶକ-ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ୧
୨ । ନଶ୍ୱର ରାଜନୀତି ୫
୩ । ସେମାନେ ଅଲବତ ଆମ ପ୍ରତିନିଧି ୮
୪ । ଭାଙ୍ଗିବା ନାହିଁ, ଗଢ଼ିବା ୧୧
୫ । ରଚ଼ନାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ରଚ଼ନାତ୍ମକ କର୍ମୀ ୧୪
୬ । ଓଡ଼ିଆର ପରିଚ଼ିତି ୨୦
୭ । ଆମ ସଂସ୍କୃତିରେ ସଙ୍କଟ ୨୪
୮ । ଆମ ଜୀବନ, ଆମ ଦର୍ଶନ ୨୭
୯ । ସାକ୍ଷରତାରୁ ଆରମ୍ଭ ୩୦
୧୦ । ପଞ୍ଚ-ପରମେଶ୍ୱର ୩୧
୧୧ । ସୁଖନିବାସୀ-ଆଦିବାସୀ ୩୪
୧୨ । ଶିଶୁ, ଶ୍ରମ ଓ ଶିଶୁ-ଶ୍ରମିକ ୩୬
୧୩ । ଇସ୍ରାଏଲ୍ : ସଂକଳ୍ପ ଓ ସଙ୍କଟର ଦେଶ ୪୫
୧୪ । ହଜାର ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ୫୭
୧୫ । ପିଲାମାନେ ପାରିଲେ... ୫୮
୧୬ । ଯଦି.... ୬୧
୧୭ । ଗୁରୁଜନେ ଜାଣିବେ ୬୫
୧୮ । ଆଜିର ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକ କ'ଣ ମଣିଷ-ତିଆରି କାରଖାନା ? ୬୭
୧୯ । ଅସହଯୋଗ, ଏକ ମନ୍ତ୍ର ୭୦

ଓ

ସାହିତ୍ୟ, ସଂସ୍କୃତି ଓଗେର

୨୦ ।	ଆଗାମୀର ପରିଭାଷା	୭୩
୨୧ ।	ନୂତନ ବର୍ଷ ନୂତନ ସ୍ପର୍ଶ	୭୯
୨୨ ।	ଆଗାମୀ ଶତାବ୍ଦୀର ଦ୍ୱାରଦେଶରେ ଆମେରିକା	୮୬
୨୩ ।	ବିଶ୍ୱସାହିତ୍ୟ : ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ	୯୨
୨୪ ।	ଚିଠି-୩	୯୬
୨୫ ।	ମୂଲ୍ୟବୋଧରେ ସଙ୍କଟ	୧୦୧
୨୬ ।	ସାହିତ୍ୟ-ଭାରତୀ- ୨୦୦୦	୧୦୬
୨୭ ।	ଜଣେ ଲେଖକର ଆବେଗ ଓ ଅନୁରାଗ	୧୦୮
୨୮ ।	ଆଧୁନିକତା ଓ ପାରମ୍ପରିକ ସଂସ୍କୃତି	୧୧୦
୨୯ ।	ଓଡ଼ିଶାରେ ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ଗତି ଓ ଦୁର୍ଗତି	୧୧୩
୩୦ ।	ସାମ୍ବାଦିକତା ସମ୍ବାଦ	୧୨୫

ଏବଂ

କିଞ୍ଚିତ୍ ସଂସ୍ମରଣ

୩୧ ।	ଗୌରୀଭାଇ	୧୩୬
୩୨ ।	ଏବେ ମଧ୍ୟ ମନେ ରଖିଛି	୧୩୭
୩୩ ।	ବନ୍ଧୁ, ଗୁରୁଜନ ଏକାଧାରରେ	୧୪୪
୩୪ ।	ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ନାଥ	୧୪୭
୩୫ ।	କବି ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ପ୍ରଭା	୧୫୩
୩୬ ।	କେତୋଟି ଘଟଣାର ଅନୁକ୍ରମରେ	୧୫୫
୩୭ ।	ସଂସ୍ମରଣ, - ଆଗକୁ ଅନାଇ	୧୫୯

ଇତ୍ୟାଦି

ମତ ଓ ଅଭିମତ

୧୬୧

ତଥା ଶେଷକୁ,

କେତୋଟି ସାକ୍ଷାତ୍‌କାର

୧୭୧

ସଂପ୍ରକ୍ତିର କେତେ ଗବାକ୍ଷ

— ୧ —

ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତର ତିନି ଦଶକ - ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ

ଭାରତବର୍ଷ ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଭ କରିବାର ଏବେ ପାଞ୍ଚ ଦଶକରୁ ଅର୍ଥାତ୍ ପଚାଶ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ହୋଇଗଲାଣି । ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଭ ହେଉଛି ମୂଳତଃ ଏକ ରାଜନୀତିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ । ଦଳେ ଶାସକଙ୍କ ପରେ ଆଉ ଦଳେ ଶାସକ ଆସି ଗାଦୀରେ ବସିବାର ଏକ ପରିବର୍ତ୍ତନ । ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନକୁ ରାଜନୀତି ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅନେକ ସମୟରେ ରାଜନୀତିକ ବିପ୍ଳବ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ରାଜନୀତିକ ବିପ୍ଳବ ହେଉଛି ଏକ ପ୍ରଥମ ସୋପାନ । ଏହା ଏହାର ପରବର୍ତ୍ତୀ ସୋପାନ ଅର୍ଥାତ୍ ସାମାଜିକ ବିପ୍ଳବ ଲାଗି ବାଟ ଫିଟାଇଦିଏ । ରାଜନୀତିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପରେ ଦେଶର ଶାସନ ଯେଉଁଭଳି ନେତୃତ୍ୱ ହାତରେ ପଡ଼େ, ତାହାରି ଯୋଗ୍ୟତା, ଦୂରଦୃଷ୍ଟି ଏବଂ ସାଧୁତା ଉପରେ ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଅସଲ ପ୍ରବୃତ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ନିର୍ଭର କରି ରହିଥାଏ ।

ଅସଲ ପରିବର୍ତ୍ତନଟି ହେଉଛି ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ । ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନଟିକୁ ସମ୍ଭବ କରିବା ଅଧିକ କଷ୍ଟକର । ଆମ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମର ସେନାପତି ଆମେ ରାଜନୀତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ କଲାବେଳେ ଆମକୁ ସେହି ବିଷୟରେ ସତର୍କ କରି ଦେଇଥିଲେ । ସିଏ କହିଥିଲେ ଯେ, ଯେଉଁମାନେ ସୈନିକ ହୋଇ ଦେଶକୁ ସ୍ୱାଧୀନ କଲେ, ସେହିମାନେ ହିଁ ସୈନିକ ହୋଇ ଦେଶରେ ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିବାରେ ଆପଣାକୁ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିବେ । ମାତ୍ର ତାହା ହେଲାନାହିଁ । ଆମ ସୈନିକମାନଙ୍କର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଅଣ୍ଟିଲା ନାହିଁ । ସେମାନେ ଶାସକ ହେଲେ । ସାମନ୍ତ ହେଲେ । ସେମାନେ ଦେଶକୁ ଭୋଗ କଲେ । ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଭୋଗ କଲେ, ସେମାନଙ୍କର ବିବେକକୁ ଚୁମୁଟି ସେମାନଙ୍କୁ ତଥାପି ବାଟରେ ରଖିବାକୁ ସେନାପତି ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀ ବି ବେଶୀଦିନ ବଞ୍ଚି ରହିଲେ ନାହିଁ ।

ଭାରତବର୍ଷରେ ଅନେକ ଭାଷା, ଅନେକ ଧର୍ମ, ଅନେକ ଆଦର୍ଶ, ଏବଂ ସେହି ଅନୁସାରେ ଅନେକ ସ୍ୱାର୍ଥ ଓ ଅନେକ ମତବାଦ । ଭାରତ ବର୍ଷର ପାରମ୍ପରିକ ସମାଜ ଏକ ସାମନ୍ତବାଦୀ ସମାଜ । ଶୋଷଣ ଏବଂ ଅନ୍ୟାୟକୁ ଦେହସୁହା କରିନେବା ଲାଗି ଏଠାରେ ଭାଗ୍ୟ ଏବଂ କର୍ମବାଦକୁ ପ୍ରାୟ ଏକ ଧର୍ମ ପରି ସ୍ୱୀକାର କରି ନିଆଯାଇ ଆସିଛି । ରାଜନୀତିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପରେ ଏକ ସୁସ୍ଥ ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଦ୍ୱିତୀୟ ବିପ୍ଳବ ଏହିସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ଅନ୍ୟ ବାଟ ଓ ଅନ୍ୟ ରୀତି ସମ୍ଭବ କରିଥାଆନ୍ତା ।

ତାହା ଶ୍ରେଣୀଗୁଡ଼ାକୁ ନୁହେଁ ମଣିଷକୁ ସବା ଆଗ ସ୍ୱୀକାର କରିଥାନ୍ତା । ମଣିଷକୁ ମଣିଷ ରୂପେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରାଇବା ସକାଶେ ତାହା ଆମ ଦେଶରେ ରହି ଆସିଥିବା ସାମନ୍ତବାଦୀ ପ୍ରାଚୀରଗୁଡ଼ାକୁ ଭାଙ୍ଗିଥାନ୍ତା ଏବଂ ସାମନ୍ତବାଦୀ ବଦ୍ଧ ବିଶ୍ୱାସ ଗୁଡ଼ାକର ଅଣ୍ଟାକୁ ମଧ୍ୟ ଭାଙ୍ଗିଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ଯଦି ନେତୃତ୍ୱ ନିଜେ ସାଆନ୍ତ ହୋଇ ବସିବାକୁ ମନ କରିବ ଏବଂ ସେହି ଅନୁସାରେ ଦିଲ୍ଲୀ ଓ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ବସି ଉପରୁ ପଥର ଗଡ଼ାଇ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସାବାଡ଼ କରିବାକୁ ବାହାରିବ, ତେବେ ଏଠି ସମାଜ ବଦଳିବ କିପରି ?

ଆମ ସୈନିକମାନେ ସାମନ୍ତ ହେଲେ, ସାମନ୍ତ ହୋଇ ଠକ ସାମନ୍ତର ଆଖିକୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଦିଶିବା ପରି ଦେଶକୁ ଗଢ଼ିଲେ । ସେମାନେ ରାଜଧାନୀରେ ବସି ରାଇକଟାକୁ ଗଢ଼ିଲେ । ବାହାରୁ ଧନ ଅଜାଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼ିଲା, ବୁଦ୍ଧିଗୁଡ଼ାକ ବି ଅଜାଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ସେହି ବିଦେଶର ଛାଞ୍ଚରେ ଯୋଉ ବିଶେଷଜ୍ଞ ମାନେ ଏଠି ଜ୍ଞାନ, ବିଜ୍ଞାନ ଓ କାରିଗରୀର ନାନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଓଳିଆ ବାନ୍ଧି ବସିଥିଲେ, ସେମାନେ ବି କର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କର ମନକୁ ଜାଣି ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଗୋଲାମ ହୋଇଗଲେ । ଏକ ନୂଆ ଭୃତ୍ୟ – ରାଜତନ୍ତ୍ରର ସଂସ୍ଥାପନ ହେଲା । ଏହି ଦେଶରେ ଯେ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, ଏହି ଦେଶର ଯେ ଗୋଟାଏ ଆଖି ବା ଗୋଟାଏ ମେରୁଦଣ୍ଡ ଅଛି, ସେ ବିଷୟରେ ସେମାନଙ୍କର ଆଉ ହୋସ ରହିଲା ନାହିଁ ।

ଦେଶରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ନଈବନ୍ଧ ଓ ବଡ଼ ବଡ଼ କଳ କାରଖାନା ବସିଲା । କୃଷିକୁ ପ୍ରାୟ ଏକ ବ୍ୟବସାୟରେ ପରିଣତ କରି ଦିଆଗଲା । ରାଉରକେଲା, ଭିଲାଇ ଓ ହୀରାକୁଦକୁ ଆମ ନେତାମାନେ ନୂଆ ଯୁଗର କୋଣାର୍କ ବୋଲି କହିଲେ । ସହର ଗୁଡ଼ାକରେ ଡେଙ୍ଗା ଡେଙ୍ଗା କୋଠା ତିଆରି ହେଲା । ସରକାରୀ ଅଫିସ ଗୁଡ଼ାକର ଅବୟବକୁ ଦେଖି ଆମ ଦେଶ ସତେ ଅବା କୌଣସି ସାହେବ ଦେଶ ପରି ଦିଶିଲା । ଅଫିସରମାନେ ସାହେବଙ୍କ ପରି ଦିଶିଲେ । ସୁନାରେ ରୂପାରେ ବାଟ ଚାଲିଲେ । ଦେଶର ସବୁଯାକ ସ୍ୱପ୍ନକୁ ସେଇମାନଙ୍କର ସିନ୍ଦୂକ ଭିତରେ ବନ୍ଦ କରି ରଖିଲେ । ବିଦେଶୀ ଅର୍ଥଦାତାମାନଙ୍କୁ ସୁନ୍ଦର ଦିଶିବା ପାଇଁ ଆମ ଦେଶକୁ ନୂଆ କରି ଗଢ଼ିବା ଲାଗି ଯେଉଁସବୁ ଯୋଜନାର ନୋଟିସ ଜାରୀ ହେଲା, ସେହି ବଡ଼ମାନଙ୍କର କହିବା ଅନୁସାରେ, ତାହା ଧନୀକୁ ଅଧିକ ଧନୀ କଲା, ଦରିଦ୍ରକୁ ଅଧିକ ଦରିଦ୍ର କଲା । କ୍ଷମତାକୁ ଅଧିକ ପାଜି କଲା, ପ୍ରଜାକୁ ଅଧିକ ଅସହାୟ କରି ପକାଇଲା । ରାଜନୀତିକୁ ଏକ ବ୍ୟବସାୟରେ ପରିଣତ କରିଦେଲା । ଲୋକନିର୍ମାଣର ଅସଲ ଦାୟିତ୍ୱ ଗୁଡ଼ିକୁ ତାହା କାଗଜପତ୍ରର ଚଲାଖପଣ ଭିତରେ ଦେବାଳିଆ କରି ରଖିଲା ।

ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ଯେଉଁ ଅସଲ କେତୋଟି କ୍ଷେତ୍ରର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆମ ଦେଶରେ ଏକ ସମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟାଇବାରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଆନ୍ତା,

ନେତାମାନେ ସେହି କ୍ଷେତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଛୁଇଁବାକୁ ବି ଡରିଲେ । ସେଗୁଡ଼ିକର ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା ତ ଆହୁରି ଦୂରର କଥା । ପ୍ରଥମଟି ହେଉଛି ଶିକ୍ଷାର କ୍ଷେତ୍ର । ଶିକ୍ଷା ମଣିଷକୁ ସମ୍ମାନ ଦିଏ, ମଣିଷର ଆଖି ଖୋଲିଦିଏ, ତାକୁ ସଚେତନ କରାଏ । ଆମ ଦେଶର ବିଶାରଦମାନେ ଯେଉଁ ଶିକ୍ଷାର ଫାଶରେ ଆମକୁ ବାନ୍ଧିବା ଲାଗି ଚେଷ୍ଟା କଲେ, ତଦ୍ୱାରା ଆମ ଦେଶରେ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ଗୁଡ଼ାକୁ ପୁରୁଷତ୍ୱହୀନ କରି ରଖିବା ଲାଗି ଅଧିକ ବରାଦ ହେଲା । ବିଶ୍ୱ-ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଭୀରୁମାନଙ୍କର ଚାଷ ହେଲା । ମାତ୍ର ଦେଶରେ ନିରକ୍ଷର ମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ିଲା । ଦେଶର ସବୁ ପିଲାଙ୍କୁ ଗୋଟାଏ ନ୍ୟାୟରେ ପାଠ ପଢ଼ାଇବାର କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଲାନାହିଁ । ପାଠପଢ଼ି ବଡ଼ ଘରର ପିଲାଏ ଅଧିକ ଉଦ୍ଧତ ହେଲେ, ନିଜର ମୂର୍ଖତାଗୁଡ଼ାକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିବା ଲାଗି ନୂଆନୂଆ ଫେଶନ ଶିଖିଲେ । ଦେଶର ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକୁ ସମାଧାନ କରିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଦେଶରେ ହୁଏତ ଏକ ସର୍ବପ୍ରଧାନ ସମସ୍ୟା ହୋଇ ରହିଲେ । ଏ କୂଳର ହେଲେନାହିଁ କି ସେ କୂଳର ହେଲେନାହିଁ । ଦେଶର ମୂଳଦୁଆ ସ୍ତରର ଶିକ୍ଷାକୁ ହିଁ ଚରମ ଅବହେଳା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରାଗଲା । ଆମର ଶିକ୍ଷା ମଣିଷ ଭିତରେ ରହିଥିବା ବ୍ୟବଧାନଗୁଡ଼ାକୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ବଢ଼ାଇଦେଲା । କୃଷକକୁ ଆହୁରି ଭଲ କୃଷକ ହେବା ଲାଗି, ଶ୍ରମିକକୁ ଆହୁରି ଭଲ ଶ୍ରମିକ ହେବା ଲାଗି ଆଦୌ କୌଣସି ବାଟ ଫିଟା ଗଲାନାହିଁ । ଯୋଉମାନେ କୃଷି ବା ବିଜ୍ଞାନ ବା ଆଧୁନିକ ଉଦ୍‌ଯୋଗ-ବିଦ୍ୟାକୁ ବିଦ୍ୟାରୂପେ ପଢ଼ିଲେ, ସେମାନେ ବାବୁହେଲେ, ଅସାଧୁ ହେଲେ, ଦେଶଟାଯାକକୁ ପଡ଼ିଆ ରଖି ନିଜ ନିଜ ଭାଗ୍ୟର କର୍ଷଣ କଲେ । ଏହି ଦେଶକୁ ଭୋଗକଲେ, ଧର୍ଷଣ କଲେ । ଦେଶକୁ ଗୋଟିଏ ଜାତି ବା ଗୋଟିଏ ସମୂହରୂପେ ଗଢ଼ିବାର ସ୍ୱପ୍ନଟି ଧର୍ଷିତ ଏବଂ ବିଡ଼ମ୍ବିତ ହୋଇ ରହିଲା ।

ତାପରେ କୃଷିର କ୍ଷେତ୍ର । ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରକୃତରେ ଚାଷୀ, ସେମାନେ କୃଷିକ୍ଷେତ୍ରରେ ମୂଲିଆ ହୋଇ ରହିଲେ । ଯେଉଁମାନେ ଜମିର ମାଲିକ, ସେମାନେ ସହରିଆ ହେଲେ, ସେମାନେ ନିଜେ ଚାଷ କଲେନାହିଁ । କୃଷିରୁ ଉତ୍ପାଦିତ ଫଳକୁ ଭୋଗ କଲେ । ଆମ ଦେଶରେ ଯେଉଁମାନେ ଭୂମିହୀନ, ପ୍ରାୟ ସେହିମାନେ ହିଁ କ୍ଷେତର ମୂଲିଆ, ସେହିମାନେ ହରିଜନ ଓ ଆଦିବାସୀ, ସେହିମାନେ ଅଧିକତମ ସଂଖ୍ୟାରେ ନିରକ୍ଷର ଓ ଭବିଷ୍ୟଶୂନ୍ୟ, ସେହିମାନେ ଦରିଦ୍ର ଓ ଅସହାୟ । ସେମାନଙ୍କଲାଗି କୌଣସି ସ୍ୱାଧୀନତା ଆସିନାହିଁ । ଆଧୁନିକତାର ସମ୍ଭୋଗ-ସରୋବରରେ ସେମାନେ ସେହି ମରହଟ୍ଟୀ ଅମଳର ପାହାଚ ପରି ପଡ଼ି ରହିଚନ୍ତି । ସେମାନେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟରେଖାର ତଳେ ଅଛନ୍ତି । ଆମ ଓଡ଼ିଶାରେ ଏହି ଲକ୍ଷ୍ମୀକର ଖନ୍ଦାଟି ଭିତରେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ତିନିଚଉଠ ମଣିଷ ବାସ କରୁଛନ୍ତି, ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛନ୍ତି ।

ଯଦି ଆମେ ଆମ ନିଜଭାଷାରେ ପାଠ ପଢୁଥାନ୍ତୁ ଓ ଆଧୁନିକ ଜଗତର ପରିଚୟରେ ଆସୁଥାନ୍ତୁ, ତେବେ ହୁଏତ ଆମ ଦେଶରେ ଏକ ସୁସ୍ଥ ସାମାଜିକ

ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିବାରେ ଆମେ ଅଧିକ କାମରେ ଲାଗି ପାରୁଥାନ୍ତୁ । ପ୍ରାୟ ଶହେବର୍ଷ ତଳେ ଫକୀର ମୋହନଙ୍କ ସମୟରେ ଶିକ୍ଷିତ ମାନଙ୍କର ନିଜ ଭାଷାପ୍ରତି ଯେଉଁ ଅବଜ୍ଞାଭାବ ରହିଥିଲା, ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତର ପାଞ୍ଚ ଦଶକ ପରେ ମଧ୍ୟ ଆମ ବାବୁମାନେ ନିଜ ଭାଷାକୁ ତାହାଠାରୁ ଅଧିକ ଅବଜ୍ଞା କରୁଛନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍ ସେମାନେ ଏଦେଶର ଶହେରେ ପଞ୍ଚାନବେ ମଣିଷଙ୍କୁ ଅବଜ୍ଞା କରୁଛନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟ, ସଂସ୍କୃତି ଓ ରୁଚି କହିଲେ ଏମାନେ ପ୍ରଧାନତଃ କେବଳ ନିଜର ଜମିଦାରୀ ଗୁଡ଼ାକୁ ବୁଝୁଛନ୍ତି ଓ ତେଣୁ ପ୍ରାୟ ବର୍ବର ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ନେତୃତ୍ୱ ବର୍ବର ହେଲେ ସମାଜ ଭାରି ନିର୍ମମଭାବରେ ଅବହେଳିତ ହୋଇ ରହିଯାଏ ଏବଂ ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକାଧିକ ଅସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକରତା ଓ ଅବଜ୍ଞା ସମାଜରେ ମଣିଷର ଉଦୟକୁ ନାନା ଅପକୌଶଳ ସହିତ ଅଟକାଇ ରଖିଥାଏ ।

ସମୀକ୍ଷକମାନେ କହନ୍ତି, ସାଧାରଣତଃ ଗୋଟିଏ ନେତୃତ୍ୱ ଦ୍ୱାରା ଏକାବେଳେକେ ଦୁଇଟି ବିପ୍ଳବ ମୋଟେ ସମ୍ଭବ ହୁଏ ନାହିଁ । ଆମ ଦେଶରେ ଯେଉଁମାନେ ରାଜନୀତିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିବାରେ ସୈନିକ ହେଲେ, ସମ୍ଭବତଃ ସେହି ନିୟମଟିର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ସେମାନେ ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିବାରେ ନିଜର ଅଯୋଗ୍ୟତା ହିଁ ଦେଖାଇଲେ ।

ସରକାର ଦ୍ୱାରା ସାଧାରଣତଃ କୌଣସି ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆସେନାହିଁ । ସରକାର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଗାଡ଼ଗୁଡ଼ାକୁ ନ୍ୟାୟତଃ ସବୁଦିନ ଲାଗି ସେହିପରି ଗାଡ଼ କରି ରଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାଏ । କାରଣ ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ନୂତନ ଭୂମିଟି ତିଆରି ହେବ, ସେଥିରେ ତା'ଲାଗି ହୁଏତ ଆଦୌ କୌଣସି ସ୍ଥାନ ରହିବ ନାହିଁ, ସବୁ ସରକାର ସାଧାରଣତଃ ଏହିପରି ଏକ ଭୟ କରୁଥାନ୍ତି ଓ ତେଣୁ ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନକୁ ମନ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅସଲ ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସରକାର ବାହାରେ ହୁଏ । ସାମନ୍ତ ମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନୁହଁ, ସୈନିକ ମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରାହିଁ ହୁଏ । ଭୃତ୍ୟମାନେ ଆଦୌ କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନକାରୀ ପୁରୁଷାର୍ଥର ଭାଜନ ହୋଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ; କ୍ଷମତାର ଭୃତ୍ୟମାନେ ଅନ୍ୟତ୍ର ଯେତେ ଚଲାଖ ହୋଇଥାନ୍ତୁ ପଛକେ, ଏଣେ ପାଦ ପକାଇବାକୁ ସବୁବେଳେ ଡରିଥାନ୍ତି । ତେଣୁ କଂସକୁ ଟଳାଇବାକୁ ସର୍ବଦା କୃଷ୍ଣ ଦରକାର ହୁଏ । ଶବ ଗୁଡ଼ାକୁ ଚଳନକ୍ଷମ କରିବାକୁ ଶକ୍ତିର ଦରକାର ହୁଏ, ଭୋଗବାଦୀ ସନ୍ତୁଷ୍ଟମାନଙ୍କର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ମଣିଷ ଲୋଡ଼ା ହୁଅନ୍ତି ।

'ପ୍ରଗତିବାଦୀ', ୧.୫.୮୧

□□□

— ୨ —

ନଶ୍ୱର ରାଜନୀତି

ଆମ ଭାଷାରେ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ଅମର, ଆଉ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ନଶ୍ୱର। ଆମର କଳ୍ପନାରେ ଦେବତାମାନେ ଅମର, ମଣିଷମାନେ ନଶ୍ୱର। ଏହି ଜୀବନ କେବଳ କିଛିଦିନ ପକାଶେ, ଏ ପୃଥିବୀ କେବଳ ମାୟା। ଏଠି ଯାବତୀୟ ସୁଖ ହେଉଛି କେବଳ ମିଛ ସୁଖ, ଯାବତୀୟ ସ୍ୱପ୍ନ ହେଉଛି ମିଛ ସ୍ୱପ୍ନ। ଆମେ ଭାରତବର୍ଷରେ ଏହିପରି କେତେ ସାଧୁସଚ୍ଛିଆ କଥାରେ କାଳକାଳରୁ ମଣ ହୋଇ ଆସିଛୁ। ଆମର ଜ୍ଞାନୀମାନେ ଆମକୁ ଖାସ୍ ଏହି କଥାଟା ବୁଝାଇବା ନିମନ୍ତେ କେତେ କେତେ ଶାସ୍ତ୍ର ଲେଖି ଯାଇଛନ୍ତି। ମଣିଷ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ବଞ୍ଚିବ, କିନ୍ତୁ ସ୍ୱର୍ଗପ୍ରାପ୍ତି ପାଇଁ ବଞ୍ଚିବ। ଏହି ପୃଥିବୀଟା ଯେ କେବେ ସ୍ୱର୍ଗ ହୋଇ ପାରିବ, ସେକଥା ନୈବ ନୈବ ଚ। ଆମ ଭକ୍ତକବି ଶ୍ରୀ ମଧୁସୂଦନ ରାଓ ପ୍ରାୟ ଏକ ଶହ ବର୍ଷ ତଳେ ଆମ ପାଇଁ ଯେଉଁ ଜୀବନ-ଚିନ୍ତା କରି ଯାଇଥିଲେ, ତାହା ଆମକୁ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଘାରି ରହିଛି।

ଏହି ପୃଥିବୀଟା ଯେ ସ୍ୱର୍ଗ ପରି ହୋଇପାରିବ, ଅର୍ଥାତ୍ ଏଠାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟ ଆଉ ସମସ୍ତ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କର କଥା ଭାବିବେ, ଆତ୍ମୀୟତାରେ ଜୀବନ ଚାଲିବ,- ସମାଜଟାକୁ ମଣିଷମାନେ ଏପରି ଭାବରେ ଗଢ଼ିବେ, ଯେପରିକି ଏଠାରେ କେହିହେଲେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ, ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ, ଘୁଷୁରିଙ୍କ ପରି ଭାଗ୍ୟକୁ ଆଦରି ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବେ ନାହିଁ, କେହି ଦୈତ୍ୟ ହୋଇ ଆଉ କାହାରିକୁ ଗିଳି ପକାଇବ ବୋଲି ଧାଇଁ ନଥିବ, ସବୁ ମଣିଷର ପେଟ ପୂରିବ, ସମସ୍ତେ ଆପଣାର ପେଟ ପୋଷିବାକୁ କାମ ପାଇବେ, ସବୁ ପିଲା ପାଠ ପଢ଼ିବେ, ସମସ୍ତଙ୍କର ନିଜର ବାସଗୃହ ରହିବ, ଗୋଟିଏ କଥାରେ କହିଲେ, କେହି ବଡ଼ ମାଛ ହୋଇ ଛୋଟ ମାଛମାନଙ୍କୁ ଗିଳି ପକାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିବେ ନାହିଁ, ଏବଂ କେହି ନିଜ ମନ୍ଦ ଭାଗ୍ୟକୁ ଆଦରି ନେଇ ଛୋଟ ଛୋଟ ମାଛ ହୋଇ ତଥାକଥିତ ବଡ଼ ଓ ଅଧିକ ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ମାଛ ମାନଙ୍କର ଶିକାର ହେବାକୁ ହିଁ ଭଗବାନଙ୍କର ବରାଦ ବୋଲି ମାନି ନେବେ ନାହିଁ,- ମଣିଷ ମାତ୍ରକେ ସମସ୍ତଙ୍କର ସମ୍ମାନ ରହିବ, ମର୍ଯ୍ୟାଦା ରହିବ, ଏଇଟା ରାଜନୀତିର କଥା। ଏହିସବୁ ବିଚାର ଏବର ବିଚାର। ଏ ବିଚାର ପ୍ରଥମେ ଇଉରୋପରୁ ଆସିଥିଲା; ଇଉରୋପରେ ବିଜ୍ଞାନ ହିଁ ଏହି ବିଚାରଟିକୁ ଆଗକୁ ଆସିବା ଲାଗି ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲା।

କାରଣ, ମଣିଷ ଯେ ନିଜର ପୃଥିବୀଟିକୁ, ନିଜର ସମାଜଟିକୁ ନିଜେ ସଜାଡ଼ି ପାରିବ, ଇଉରୋପୀୟ ବିଜ୍ଞାନ ହିଁ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ସେହି ବିଶ୍ୱାସ ଆଣି ଦେଇଥିଲା। ଧର୍ମ ତ ସର୍ବଦା ସ୍ୱର୍ଗବାସୀ ଇଶ୍ୱରଙ୍କ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ଆସିଥିଲା।

ଈଶ୍ୱର ବାହାରେ ଆଉ କେଉଁଠି ହେଲେ ନାହାନ୍ତି, ସିଏ ମଣିଷର ଚେତନା ଭିତରେ ଅଛନ୍ତି, ମଣିଷ ଇଚ୍ଛା କଲେ ସେହି ଚେତନାରେ ତାଙ୍କୁ ଠାବ କରି ପାରିବେ, ଚେତନାର ସିଢ଼ି ଦେଇ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଉଠିଯାଇ ପାରିବ, ସେହି ଚେତନା ଅନୁସାରେ ସିଏ ନିଜର ସମାଜକୁ ବି ଗଢ଼ିପାରିବ, ସେ ଏହି ସମାଜକୁ ନିଜର କଲ୍ୟାଣପାଇଁ ଓ ନିଜର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁସାରେ ଯେ ବଦଳାଇ ଦେଇପାରିବ, ଏସବୁ ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନର ବିଚାର। ସେହି ବିଚାରରେ ପ୍ରବୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଇଉରୋପରେ ଫରାସୀ ବିପ୍ଳବ ହେଲା; ସେହି ବିପ୍ଳବ ହିଁ ପୃଥିବୀର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଆହୁରି କେତେ କେତେ ବିପ୍ଳବର ଜନନୀ ହୋଇ ରହିଲା, ଏବେ ମଧ୍ୟ ରହିଛି।

ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତବର୍ଷରେ ଆମ ଋଷିମାନେ ମଣିଷ ଭିତରେ ଭଗବାନ ଅଛନ୍ତି ବୋଲି କହିଥିଲେ। ସେମାନେ ମନୁଷ୍ୟ ଭିତରେ ଆତ୍ମାର ସନ୍ଧାନ କରିଥିଲେ। ଋଷିମାନେ ଅରଣ୍ୟରେ ଆଶ୍ରମ କରି ରହୁଥିଲେ। ସଂସାରର ବାହାରେ ରହୁଥିଲେ। ସଂସାର କଦାପି ବଦଳି ପାରିବ ନାହିଁ ବୋଲି ଧରିନେଇ ସେମାନେ ସଂସାର ଛାଡ଼ି ଅରଣ୍ୟକୁ ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ। ସଂସାରର ମଣିଷ ମାନଙ୍କୁ ରାଜାମାନେ ଶାସନ କରୁଥିଲେ। ରାଜାମାନଙ୍କୁ ସ୍ତୁତିକାରମାନେ ନରରୂପୀ ନାରାୟଣ ଜ୍ଞାନରେ ମାନୁଥିଲେ। ରାଜା ଭଲ ହେଲେ ରାଜ୍ୟ ଭଲ ଚାଲୁଥିଲା, ରାଜା ମନ୍ଦ ହେଲେ ରାଜ୍ୟ ବିଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା। ସମାଜରେ ଜାତି ଭିତରେ ଭେଦ ରହିଥିଲା। ପୂର୍ବ ଜନ୍ମର ସୁକୃତ ଅଥବା ଦୁଷ୍କୃତ ଅନୁସାରେ ମଣିଷ ଏଠି ଏହି ପୃଥିବୀରେ ସୁଖ ଅଥବା ଦୁଃଖ ପାଉଛି ବୋଲି ପଣ୍ଡିତମାନେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଭଲ କରି ବୁଝାଇ ଦେଇଥିଲେ। ଉଚ୍ଚ ଜାତିମାନେ ଭଗବାନଙ୍କ ଦେହର ଭଲ ଅଂଶରୁ ଜାତ ହୋଇଛନ୍ତି ଏବଂ ନୀଚମାନେ ନିକୃଷ୍ଟ ପାଦଠାରୁ ହିଁ ଜନ୍ମ ହୋଇଛନ୍ତି ବୋଲି ଅଙ୍କ କଷିଲା ପରି କଷି ଦେଉଥିଲେ। ପଣ୍ଡିତମାନେ ଉଚ୍ଚ ଜାତିର ଥିଲେ। ତେଲୀ ଓ ତେଲ ଏକାଠି ମିଳିଯାଉ ଥିଲେ। ବଳଦମାନେ ଘଣା ପେଲୁଥିଲେ, ଅଳ୍ପ ବହୁତେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ପେଲୁଛନ୍ତି। ଋଷିମାନେ ମନ୍ତ୍ର ପଢୁଥିଲେ, ଯଜ୍ଞ କରୁଥିଲେ, ରାଜାମାନଙ୍କର ଯଜ୍ଞ ମାନଙ୍କରେ ପୁରୋହିତ ହୋଇ ଆସୁଥିଲେ। ସେମାନେ ଦୂରରେ ଥାଇ ସଂସାରକୁ ଦେଖୁଥିଲେ। ସଂସାର ବିଷୟରେ ସେମାନଙ୍କର କିଛି କରିବାର ନାହିଁ ବୋଲି ନିଜକୁ କେତେ ବାଗରେ ବୁଝାଇ ଦେଉଥିଲେ। ଅନାସକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ।

ଏହିପରି ଗୋଟିଏ ପୃଷ୍ଠଭୂମି ଉପରେ ଆମେ ଭାରତର ରାଜନୀତିକ ସଂଗ୍ରାମର ଆଲୋଚନା କରିପାରିବା। ଏହି ସଂଗ୍ରାମ ସତକୁ ସତ ୧୯୧୯ ଠାରୁ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ନେତୃତ୍ୱରୁ ହିଁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା। ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀ ଭାରତର ଭୂମି ଉପରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ଥିଲେ ସତ, ମାତ୍ର ସଂଗ୍ରାମର ପ୍ରେରଣାଟିକୁ ସେ ପ୍ରଧାନତଃ ଇଂଲଣ୍ଡର ଜନ୍ ରସ୍କିନ୍ ଓ ଆମେରିକାର ଡେଭିଡ୍ ଥୁରୋଙ୍କ ଠାରୁ ପାଇଥିଲେ। ସତ୍ୟାଗ୍ରହର ସର୍ବପ୍ରଥମ ପ୍ରୟୋଗଟିକୁ ସେ ଭାରତବର୍ଷ ବାହାରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ କରିଥିଲେ ଏବଂ

ପରୀକ୍ଷାରେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲେ। ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ ପୂର୍ବରୁ ସ୍ୱାମୀ ବିବେକାନନ୍ଦ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଜଗତରୁ ଏକ ଅଭିନବ ପ୍ରେରଣା ନେଇ ଫେରିବା ପରେ ଭାରତବର୍ଷର କ୍ଷୁଧା, ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଓ ସାମାଜିକ ଅନ୍ଧାର ତଥା ଅନ୍ୟାୟ ବିଷୟରେ କେତେ କଥା ଲେଖି ଯାଇଥିଲେ। ରାଜନୀତିର କ୍ଷେତ୍ରରେ ସଂଗ୍ରାମର ବିଚାରଟି ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କଠାରୁ ହିଁ ଆସି ପ୍ରବେଶ କଲା। ରାଜନୀତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା-ପ୍ରାପ୍ତି କଦାପି ଆମ ରାଜନୀତିକ ସଂଗ୍ରାମର ଚରମ ଲକ୍ଷ୍ୟ ନଥିଲା। ଭବିଷ୍ୟତର ଭାରତ ବିଷୟରେ ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କର ଏକ ସ୍ୱପ୍ନ ରହିଥିଲା। ତାଙ୍କର 'ହିନ୍ଦ୍ ସ୍ୱରାଜ୍ୟ' ପୁସ୍ତକଠାରୁ ୧୯୪୮ ଜାନୁଆରୀରେ ଦିଲ୍ଲୀ ସହରର ପ୍ରାର୍ଥନାସଭା ମାନଙ୍କରେ ସେ ଦେଇଥିବା ପ୍ରବଚନ ଗୁଡ଼ିକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ବାରମ୍ବାର ଆପଣାର ସେହି ସ୍ୱପ୍ନଟିକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରୁଥିଲେ। ଦିଲ୍ଲୀର ବହୁତ ପ୍ରାସାଦ ସହିତ ଦରିଦ୍ରର ନିରକ୍ଷ କୁଡ଼ିଆ ଦିନକ ସକାଶେ ମଧ୍ୟ ସହାବସ୍ଥାନ କରି ପାରିବ ନାହିଁ ବୋଲି ସେ କେତେ ଦମ୍ଭ ଓ ବିଶ୍ୱାସର ସହିତ ସେତେବେଳେ କହି ପାରୁଥିଲେ। ଏବଂ, ଦେଶର ସ୍ୱାଧୀନତାଙ୍କାକ୍ଷୀ ନିରନ୍ନ ଜନତା ତାଙ୍କୁ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିଲା। ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ରାମରାଜ୍ୟ କଳ୍ପନାରେ ରାମ ନାମକ କୌଣସି ରାଜା ନଥିଲେ। ରାମରାଜ୍ୟ କହିଲେ ଏକ ଅନ୍ୟ ସମାଜ-ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ବୁଝାଉଥିଲା, ଯେଉଁଠାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟ ସମ୍ମାନର ସହିତ ମେରୁଦଣ୍ଡ ସିଧା କରି ଛିଡ଼ା ହୋଇ ପାରିବେ, ସମ୍ମାନ ଦେବେ ଓ ସ୍ୱୀକୃତି ପାଇବେ, ଯେଉଁଠାରେ ଜାତି ବା ଧନର କୌଣସି ଭେଦ ରହିବନାହିଁ-ଯେଉଁଠାରେ କେହି ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିବେନାହିଁ, କାରଣ ବଞ୍ଚକ ମଧ୍ୟ କେହି ରହିବେନାହିଁ। ଗାଆଁ ଉପରେ ସହର କୌଣସି ଚଢ଼ାଉ କରିବନାହିଁ। ଶିକ୍ଷା ସବାଆଗ ସାଧୁତା ଏବଂ ସେବାର ପ୍ରେରଣା ଦେବ। ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତିର ଅସଲ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଉପରେ ଆଧୁନିକ ମାନବିକ ଆଖିଗୁଡ଼ିକୁ ସମ୍ବଳ କରି ଏକ ନୂତନ ସମାଜ ଗଢ଼ାଯିବ।

ରାଜନୀତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆସିବାର ପ୍ରାୟ ପଚାଶ ବର୍ଷ ପରେ ଆଜି ରାଜନୀତିରେ ଆଉ ସେହିସବୁ ସ୍ୱପ୍ନର କୌଣସି ସଙ୍କେତ ହିଁ ମିଳୁନାହିଁ। ଆଜି ଯେଉଁ ବଡ଼ମାନେ ଆମ ଉପରେ ଶାସକ ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି, ନେତୃତ୍ୱ ଦେଉଛନ୍ତି ଓ ରାଜନୀତି କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଆଉ କୌଣସି ସ୍ୱପ୍ନ ନାହିଁ। ଯେଉଁମାନେ ସରକାର ଚଳାଉଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର କୌଣସି ସ୍ୱପ୍ନ ନାହିଁ କିମ୍ବା ଯେଉଁମାନେ ସରକାର ବାହାରେ ଅଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ କୌଣସି ସ୍ୱପ୍ନ ନାହିଁ। ସେମାନେ କେବଳ ନଶ୍ୱର ରାଜନୀତି କରୁଛନ୍ତି। ଉପେକ୍ଷା ହିଁ ଅସଲ ନୀତି ହୋଇଛି। ଯିଏ ଯେତେଦିନ କ୍ଷମତାରେ ରହିଲା, ସିଏ ହୁଏତ ଆପଣା ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷର ସେପାଖକୁ ଆଦୌ କିଛି ହେଲେ ଦେଖି ପାରୁନାହିଁ। ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକର ସାମନା କରାଯିବା ପାଇଁ କୋଟି କୋଟି ଟଙ୍କା ଖରଚ ହେଉଛି, ମାତ୍ର କାହିଁକି ହେଉଛି, ସେହି ବିଷୟରେ କାହାରି କୌଣସି ହୋସ୍

ନାହିଁ । ଧରାକୁ ଏକାନ୍ତ ନଶ୍ୱର ବୋଲି ମଣୁଥିବା ଲୋକମାନେ ହିଁ ଧରାକୁ ସରାଙ୍କାନ କରନ୍ତି । ସତେଅବା କାଳ ଏହିମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଖତମ ହେବାକୁ ଯାଉଛି, ଏହିପରି ଏକ ଅଧୀରତାରେ ସେମାନେ ଯେତେ ପାରନ୍ତି କେବଳ ନିଜର ଗର୍ଭରେ ନିକ୍ଷେପ କରିଦେବାକୁ ହିଁ ଏକମାତ୍ର ବାସ୍ତବ ଧର୍ମ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି । ମିଥ୍ୟାମୟ କ୍ଷଣିକ ସଂସାରରେ ଆପଣାର ଉଦର ଓ ଆପଣାର ଆସନକୁ ହିଁ ସେମାନେ ଯାହାକିଛପି ସତ୍ୟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥାନ୍ତି । ଭାରତବର୍ଷରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ପରି ପୁଳାଏ ମଣିଷ ସବୁଯାକ କର୍ମପଣିଆର ଅଡ଼ାକୁ ହାତରେ ଧରି ବସିଛନ୍ତି । ଫରାସୀ ବିପ୍ଳବକୁ ଏକଦା ଫ୍ରାନ୍‌ସ ଦେଶର ଯେଉଁ ସମ୍ରାଟ ପ୍ରାୟ ଡାକି ଆଣିଥିଲେ, ତାଙ୍କ ପରେ ପ୍ରଳୟ ହିଁ ଆସୁଛି ବୋଲି ସେ ସର୍ବଦା ପ୍ରକାଶ୍ୟ ଭାବରେ କହୁଥିଲେ । ଆମ ଏବର ଏ ଦେଶରେ ବଡ଼ ବଡ଼ିଆ ଓ ବଡ଼ିଆମାନେ ପ୍ରାୟ ସେହିପରି ଗୋଟିଏ ନିଶାରେ ଉନ୍ମତ୍ତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଏକାନ୍ତ ଅନାସକ୍ତ ଓ ଅସଂବେଦନ ଭାବରେ ଉନ୍ମତ୍ତ ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି । ଯିଏ କେବଳ ନିଜକୁ ହିଁ ଅମର ବୋଲି ଭାବେ ଓ ଆଉ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନଶ୍ୱର ଏବଂ ନଗଣ୍ୟ ମଣି ଟାଳି ଦେବାରେ ଲାଗିଥାଏ, ଆମେ କ'ଣ ସେମାନଙ୍କୁ ଫରାସୀ ଦେଶର ସେହି ନଷ୍ଟାବୁଦ୍ଧି ସମ୍ରାଟଙ୍କ ସହିତ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ତୁଳନା କରିବା ? ପ୍ରଳୟ ଯେତେବେଳେ ଆସେ, ସେତେବେଳେ ତାହା ରାଜାମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଛାଡ଼େ ନାହିଁ । ମସ୍ତମାନେ ବି ସେହି ପ୍ରଳୟ ଭିତରେ ଆସି ପଡ଼ନ୍ତି । ହୁଏତ ଏକ ଯୁଗର ଶେଷ ହୁଏ, ଆଉ ଗୋଟିଏ ଯୁଗର ଆଗମନ ହୁଏ । ଜାଗରୂକ ମଣିଷମାନେ ହିଁ ସେହି ଆଗମନର ନେତୃତ୍ୱ ଦିଅନ୍ତି ।

'ଅନୁସନ୍ଧାନ', ୭.୧୧.୯୩

□□□

— ୩ —

ସେମାନେ ଅଲବତ ଆମ ପ୍ରତିନିଧି

ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ତଡ଼ାବାଡ଼ି ଦ୍ୱାରା ସବୁ ସମାଧାନ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ମୁଲକଯାକ ଜୋର୍ ଥିବା ମଣିଷର କଥାକୁ ମାନୁଥିଲେ । ଦୁଇଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କାହା କଥା ଠିକ୍ ସେହି କଥାର ମୀମାଂସା କରିବା ନିମନ୍ତେ ସଂପୃକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଯୁଦ୍ଧ କରୁଥିଲେ । ବେଳେବେଳେ ହାତରେ ଖଣ୍ଡା ଧରି ବଳ କଷାକଷି ହେଉଥିଲା । ଯିଏ ଏଥିରେ ଜିତୁଥିଲା, ଅର୍ଥାତ୍ ଅପର ପକ୍ଷର ପ୍ରାଣ ନାଶ କରି ପାରୁଥିଲା, ତାହାରି ପକ୍ଷରେ ନ୍ୟାୟ ରହିଛି ବୋଲି ପ୍ରମାଣ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ଲୋକସାଧାରଣ ମଧ୍ୟ ସେହି କଥାଟିକୁ ମାନି ଯାଉଥିଲେ । ଖାଲି ରଜା ଓ ରାଜପୁତ୍ରମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଯେ

ଏହିପରି ଭାବରେ ନ୍ୟାୟର ମୀମାଂସା ହେଉଥିଲା ସେକଥା ନୁହେଁ, ବେଳେବେଳେ କବିମାନେ ବି ସେହି ରୀତିରେ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଯୁଦ୍ଧରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଯାଉଥିଲେ ।

ମଣିଷ-ସମାଜରେ ଶିକ୍ଷା ବଢ଼ିଲା, ନିଜକୁ ହସି ପାରିବାର ଶକ୍ତି ମଧ୍ୟ ବଢ଼ିଲା, ତାପରେ ପୂର୍ବର ସେହି ରୀତିଗୁଡ଼ିକୁ ବର୍ବର ଓ ଆଦିମ ଆଚରଣ ବୋଲି କୁହାଗଲା । ରାଜତନ୍ତ୍ର ଯାଇ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଆସିଲା, ମଣିଷର ପାରସ୍ପରିକ ବିବେକ ବୋଲି ଗୋଟାଏ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ଉଦୟ ହେଲା । ତେଣିକି ମନୁଷ୍ୟମାନେ ପରସ୍ପର ଭିତରେ ମତଭେଦ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଏକାଠି ବସି ଭେଦର ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ଶିକ୍ଷା କଲେ । ଅଥବା, ଗୋଟିଏ ସତ୍ୟର ଯେ ଏକତ୍ର ବସି ତର୍ଜମା ହୋଇପାରେ, ନୂଆ ପରିମଳର ମନୁଷ୍ୟମାନେ ତାହାକୁ ସ୍ୱାଭାବିକ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ରାଜୀ ହେଲେ । ଦେଶର ବିଧାନ ମଧ୍ୟ ଏକାଠି ବସି ଆଲୋଚନାର ମାଧ୍ୟମରେ ଚାଲିଲା । ଶାସକବର୍ଗ ବିରୋଧୀ ବର୍ଗମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଲେ । ମନୁଷ୍ୟର ରୁଚି ବଦଳିଲା ଏବଂ ସେହି ରୁଚିକୁ ଭଦ୍ରତା ବୋଲି କୁହାଗଲା ।

ଭାରତବର୍ଷ ଏକ ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶ ହିସାବରେ ନିଜପାଇଁ ଯେଉଁ ସଂବିଧାନକୁ ଅସଲ ନିୟାମକ ରୂପେ ମାନି ନେଇଛି, ସେଥିରେ ଏହି ନୂତନ ରୁଚିଟିକୁ ଯଥାର୍ଥ ରୁଚି ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି । ସେହି ଅନୁସାରେ ଆମ ଦେଶରେ ଭୋଟ ହେଉଛି, ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ବଛା ହୋଇ ଦିଲ୍ଲୀ ଏବଂ ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ବିଧାନସଭାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି । ବହୁମତକୁ ବ୍ୟାବହାରିକ ନ୍ୟାୟ ବୋଲି ମାନି ସେହିସବୁ ମଣ୍ଡପରେ ଦେଶପାଇଁ ବିଧାନମାନ ତିଆରି ହେଉଛି । ଶାସକପକ୍ଷ ଯେପରି ମନମୁଖୀ ନିଜ ଖିଆଲଗୁଡ଼ିକରେ ମାଡ଼ି ଯାଇ ଆମକୁ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ନେଇ ପୂରାଇ ନଦେବେ, ସେଥିଲାଗି ବିରୋଧୀ ପକ୍ଷ ଅଙ୍କୁଶ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି । ଭାରତବର୍ଷର ଏକାବେଳେ ସର୍ବନିମ୍ନ ମୂଳ ସମସ୍ୟା ଅନେକ ରହିଛି । ସେହିସବୁ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ-କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ଓ ତେଣୁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ମତ ଅବଶ୍ୟ ରହିବ । ରାଜନୀତିକ ଆଦର୍ଶଗତ ଏବଂ ସ୍ୱାର୍ଥଗତ ନାନା ପାର୍ଥକ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ରହିବ । ତେଣୁ କଥା କଟାକଟି ମଧ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ହେବ । ଲୋକପ୍ରତିନିଧିମାନେ ଭୋଟ ବେଳେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଯେଉଁସବୁ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଏବଂ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇ ସେମାନଙ୍କର ସମର୍ଥନ ଲାଭ କରି ବିଧାନମଣ୍ଡପମାନଙ୍କୁ ଆସିଥିବେ, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସେମାନେ ସେହି ମଞ୍ଚରେ ଅବଶ୍ୟ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବେ, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ଯୁକ୍ତି କରିବେ ଓ ସଂପୃକ୍ତ ସମସ୍ତଙ୍କର ହୃଦ୍‌ବୋଧ କରାଇବାରେ ଉଦ୍ୟମ କରିବେ । ଗଣତନ୍ତ୍ର କହିଲେ ଏହି କଥାଟିକୁ ବୁଝାଏ । ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀରେ ଯାହା ବୁଝାଏ, ଭାରତବର୍ଷରେ ମଧ୍ୟ ଅଲବତ ତାହାକୁ ହିଁ ବୁଝାଇବ ।

ଭଦ୍ର ମଣିଷ ଏହି କଥାଟିକୁ ଅବଶ୍ୟ ମାନିବ । ଏବଂ ଯିଏ ହଜାର ହଜାର

ନାଗରିକ ଏବଂ କୌଣସି ଏକ ରାଜନୀତିକ ଆଦର୍ଶର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରୁଥିବାରୁ ହିଁ ବିଧାନର ମଞ୍ଚରେ ଆସନଟିଏ ପାଇଛି, ସିଏ ଆହୁରି ଅଧିକ ଆନୁଗତ୍ୟ ସହିତ ସେହି ଆଚାରଟିକୁ ମାନିବ। ତେବେ ଯାଇ ଦେଶ ଚଳିବ। ଗୋଟାଏ ଦେଶରେ ଏକ ରାଜନୀତିକ ସହମତି ଓ ପାରସ୍ପରିକତା ରହିଛି ବୋଲି ସେଇଥିରୁ ହିଁ ପ୍ରମାଣ ମିଳିବ। ଜଣେ ପ୍ରତିନିଧି ହିସାବରେ ମୁଁ ମୋ' ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିଥିବା ସ୍ଥାନଟିରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ କିମ୍ବା ବସି ମୋ' ବକ୍ତବ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକୁ ପେଶ୍ କରି ପାରିବି। ଅପର ପକ୍ଷର ଯୁକ୍ତିକୁ କାଟିବି। ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୃଢ଼ ହୋଇ ମୁଁ ତାହା ଅବଶ୍ୟ କରିପାରିବି। ଏବଂ, ଯେପରି ସଦନରେ ଥିବା ସମସ୍ତେ ମଧ୍ୟ ମୋ'ରି ପରି ଏହି ଅଧିକାର ଗୁଡ଼ିକୁ ଲାଭ କରି ପାରିବେ, ସେଥିଲାଗି ସମସ୍ତେ ଦରବାରକୁ ଚଳାଉଥିବା ନିର୍ବାଚିତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକଙ୍କର କଥାକୁ ବି ମାନିବେ। ଅର୍ଥାତ୍, ମୁଁ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରିଥିବି, ମୁଇଁ ଯେ ଏକମାତ୍ର ରାଜା ଅଥବା ମୋରି ବୋଲି ମାନିବାକୁ ଯେ ଏଠି ଏହି ଦରବାରଟି ଡକାଯାଇଛି, ସେ କଥା କଦାପି ଚିନ୍ତା ମଧ୍ୟ କରିବି ନାହିଁ। ମାତ୍ର, ଯେଉଁଠାରେ ଆମର କଥା ଅଲବତ ରହିବ ବୋଲି ପଲଟା ଯାକ ଆସନରୁ ବାହାରି ଆସି ମଞ୍ଚଟା ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ତାଙ୍କରି ବୋଲି ଏଡ଼େ ବଡ଼ ପାଟିରେ ହୁଙ୍କାର ଦେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବେ, ସେଠି ସଂପୃକ୍ତ ସେମାନଙ୍କୁ ହୁଏତ ଏକ ସଂତ୍ରସ୍ତ ଶକୁନିପଲ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କ'ଣ କୁହାଯାଇ ପାରିବ ?

ଏବେ ଆମ ଦିଲ୍ଲୀର ବିଧାନଗୃହ ମାନଙ୍କରେ ସେହି ଅଭିନୟଟି ହୋଇଗଲା। ସତକୁ ସତ ଗରଜରେ ପଡ଼ି ଲୋକ-ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ଗୁଣ୍ଡାପରି ଆଚରଣ କରିବାକୁ ସମ୍ମିଳିତ ଭାବରେ ମନ କଲେ ଅଥବା ତୁଚ୍ଛା ଗୁଣ୍ଡାମାନେ ଭୁଲରେ ବଛା-ହୋଇ ଆସି ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱଭାବପ୍ରେରିତ ଭାବରେ ଗୁଣ୍ଡା ହେଲେ, ସେ କଥାର ମଧ୍ୟ ସ୍ଥିର ବିଚାର କରାଯାଇପାରେ। ଦିଲ୍ଲୀରୁ ପ୍ରେରଣା ନେଇ ଆଉ ଗୋଟିଏ ରାଜ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ରାତାରାତି ସମରଟାଏ ଭିଆଇ ପକାଇଲେ। କୋଉ ରାଜନୀତିକ ଦଳର ବୀରମାନେ ଏପରି କଲେ, ସେ କଥାରୁ ବିଚାର କରିବାର ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ କୌଣସି ଅବକାଶ ହିଁ ରହିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ। ଏଭଳି ମାଫିଆ ସବୁ ଦଳରେ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ମଉକା ପଡ଼ିଲେ ସମସ୍ତେ ଗୁଣ୍ଡା ହେବା ଲାଗି ଏବେ ଭାରତରେ ରାଜନୀତିର ମଣିଷମାନେ ହୁଏତ ତାଲୀମ ମଧ୍ୟ ପାଉଛନ୍ତି। ବିଧାନଗୃହ ବାହାରେ ରାଜନୀତି କେଉଁଠି ହେଲେ ନାହିଁ। ପ୍ରତ୍ୟେକ ରାଜନୀତିକ ଦଳରେ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ମାଫିଆ ପଲ ରହିଛନ୍ତି। ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ବାହାରି ପଡୁଛନ୍ତି। କୌଣସି ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦଳରେ ଦୁଇପକ୍ଷ ଭିତରେ ଶତ୍ରୁତା ଘନ ହୋଇ ଆସିଲେ ସାହୀ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ପିଟାପିଟି ଲାଗିଯାଉଛି। ଦେଶବାସୀ ମଜା ଦେଖୁଛନ୍ତି। ଏବେ ସେହି କରାମତି ବିଧାନଗୃହ ଭିତରକୁ ମଧ୍ୟ କ୍ରମେ ସଂକ୍ରମିତ ହୋଇ ଆସୁଛି। ଘାଆ ଗୁଡ଼ାକ ପୂରା ବିସିରିପି ଯିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ଲୀଳା କାହିଁକି ଯେ ନଚାଲିବ, ତାହାର ଆଦୌ କୌଣସି

କାରଣ ନାହିଁ । ଆମ ଦେଶର ପରିଷଦ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରମୁଖମାନେ ଯେ ଆଉ ମୋଟେ ରାଜନୀତିରେ ନାହାନ୍ତି, ସେମାନେ ଏଣିକି ତଡ଼ା ବାଡ଼ିରେ ଯେ ଅଧିକ ବିଶ୍ୱାସ ସ୍ଥାପନ କଲେଣି, ସେକଥା ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ପଦାରେ ପଡ଼ିଯିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେହି ଲୀଳା ଚାଲିବ, ସମ୍ଭବତଃ କ୍ରମଶଃ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଜମିବ । ଅଲଗା ଅଲଗା ଜର୍ସି ପିନ୍ଧିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଯେ ସେହି ଗୋଟିଏ ଗୁହାଳର, ସେହି ସତ୍ୟଟି ଜଳଜଳ ଦେଖାଯିବ । ତାପରେ ଯାଇ ଏ ରୀତି ଯିବ । ନୂଆ ରୀତି ଜନ୍ମଲାଭ କରିବ ।

ବିଧାନ-ଗୃହର ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଭୂମିକାଟିକୁ ତୁଲାଇବା ପାଇଁ ଭାରତୀୟ ନାଗରିକ ଦେଉଥିବା ରାଜସ୍ୱରୁ ବେତନ ପାଆନ୍ତି । ଗୃହର ଅଧିବେଶନ ଚାଲିଥିବା ସମୟରେ ସେମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ବିଶେଷ ଭତ୍ତାର ମଧ୍ୟ ବରାଦ ହୋଇ ରହିଛି । ଯେଉଁଦିନ ଭୂତମାନେ ମାତିବା ହେତୁ ସେଠାରେ ସବୁ କାରବାର ମୁଲତବୀ ରହୁଛି, ସେଦିନ ସେମାନଙ୍କର ଭତ୍ତା ବନ୍ଦ ହେବାର ବି ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହୁ । ଆବଶ୍ୟକ ପଡ଼ିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ପିଟୁଣି ଟିକସ ବସୁ । ଯେତେବେଳେ ଯେଉଁ ଦଳ ଅସଂସଦୀୟ କାଣ୍ଡମାନ କରୁଛନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ସେହି ଦଳ ଉପରେ ପିଟୁଣି ଟିକସ ବସୁ । ଆଉ କେତେକ ଗଣତନ୍ତ୍ର-ଶାସିତ ଦେଶରେ Recall ବୋଲି ଯେଉଁ ବ୍ୟବସ୍ଥାଟି ରହିଛି, ଭାରତବର୍ଷରେ ସେଇଟି ମଧ୍ୟ ଚଳୁ । ଅର୍ଥାତ୍, ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀର ଜନସାଧାରଣ ଯଦି ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରିବେ, ତେବେ ସେମାନେ ନିଜର ନିର୍ବାଚିତ ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କୁ ବିଧାନ-ଗୃହରୁ ବହିଷ୍କୃତ ହୁଅନ୍ତୁ ଓ ତାଙ୍କ ଯାଗାରେ ପୁନର୍ବାର ନିର୍ବାଚନ ହେଉ ବୋଲି ଇଚ୍ଛା ବ୍ୟକ୍ତ କରିବାର ଯେଉଁ ପ୍ରତିବନ୍ଧଟି ରହିଛି, ଆମ ଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ତାହା ପ୍ରଚଳିତ ହେଉ ।

'ଅନୁସନ୍ଧାନ', ୨.୧.୯୪

□□□

— ୪ —

ଭାଙ୍ଗିବା ନାହିଁ ଗଢ଼ିବା

ଠିକ୍ ବର୍ଷକ ତଳେ ଯେଉଁମାନେ ଭାଙ୍ଗିବେ ନାହିଁ ବୋଲି କହୁ କହୁ ଗୋଟିଏ ବିବାଦୀୟ ସୌଧକୁ ଭାଙ୍ଗିଦେଲେ, ସେମାନେ କହୁଥିଲେ ଯେ ସେହି ସୌଧରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଉପାସନା ହେଉନଥିଲା । ସେମାନେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ସେହି କଥା କହୁଛନ୍ତି । ଭଗବାନ ବା ଈଶ୍ୱର କୋଉଠି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଜାଗାରେ ଥାଆନ୍ତି ବୋଲି ଯେଉଁମାନେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି, ସେମାନେ ତାଙ୍କର ଉପାସନା ନିମନ୍ତେ ସେହିସବୁ ଜାଗାକୁ ଉପାସନା କରିବା ସକାଶେ ଯାଆନ୍ତି । ଅଥବା, ଓଲଟାଇ କହିଲେ, ଯୋଉସବୁ ଜାଗାରେ ଏହିପରି ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିବା ଲୋକମାନେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବାଗରେ ସୌଧଟିଏ ଗଢ଼ିଦିଅନ୍ତି ଓ ମୂର୍ତ୍ତି

ବା ଆଉ କ'ଣଟିଏ ସ୍ଥାପନା କରିଦିଅନ୍ତି, ସେମାନେ ସେହିସବୁ ଜାଗାରେ ଭଗବାନ ଅଛନ୍ତି ବୋଲି କହନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ଅନୁସାରେ ଅନ୍ୟ ଜାଗା ମାନଙ୍କରେ ଭଗବାନ ନଥାନ୍ତି । ପୃଥିବୀରେ ଧର୍ମ ଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ମୁହଁ ପାଇ କେତେକ ମଣିଷଗୋଷ୍ଠୀ ଏହିପରି ଭାବରେ ଇଶ୍ୱରଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ କିଳି ରଖିଛନ୍ତି, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଆମର ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି । ବିଶ୍ୱସାରା ବାଦ ଲଗାଇଛନ୍ତି । ଆମ ପୃଥିବୀର ପ୍ରାୟ ସବୁଯାକ ନାସ୍ତିକତା ଓ ସବୁଯାକ ଅଧର୍ମ ଏହି ଠାରୁ ହିଁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି ।

ଭଗବାନ ସବୁ ଜାଗାରେ ଅଛନ୍ତି, ମାତ୍ର ସିଏ ଆଗ, ସବାଆଗ ମଣିଷ ଭିତରେ ଅଛନ୍ତି; ଜଣେ ମଣିଷ ହିସାବରେ ସେ ମୋ' ଭିତରେ ଅଛନ୍ତି । ସବୁ ମଣିଷଙ୍କ ଭିତରେ ରହିଛନ୍ତି । କେଜାଣି କାହିଁକି, ପୃଥିବୀରେ ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ ଅଧିକାଂଶ ଯୁଗରେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ସବା ଆଗ ମଣିଷ ଭିତରେ ନଦେଖି ବାହାରେ ଦେଖିବାକୁ ମନ କରିଛନ୍ତି । ସେହି ଭ୍ରମରେ ମଣିଷ ମାନଙ୍କର ଅନ୍ତର ଭିତରେ ହୁଏତ ଆଦୌ କିଛି ଗଢ଼ା ହେବା ପୂର୍ବରୁ ବାହାରେ ମନ୍ଦିର, ମସ୍‌ଜିଦ ଓ ଗୀର୍ଜାମାନ ଗଢ଼ାଯାଇଛି । ସବୁଯାକ ବିଭ୍ରାଟ ସେହିଠାରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି । ଭିତରେ ପଶୁମାନଙ୍କ ପରି ଭୀତ ଏବଂ ଉଗ୍ର ହୋଇ ରହିଥିବା ମଣିଷମାନେ ଦଳ ଓ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ବାନ୍ଧି ଧର୍ମ ନାମରେ ନିଶା ଖାଇ ପରସ୍ପରର ସୌଧମାନ ଭାଙ୍ଗିଛନ୍ତି ଏବଂ ଅନ୍ୟକୁ ଆପଣାଠାରୁ ହୀନ ଓ ନ୍ୟୂନ ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀର ଅନେକ ହୃଦୟହୀନତା ଏହି ମିଛରୁ ଜନ୍ମଲାଭ କରିଛି ।

ଅନ୍ତର ଭିତରେ ଯେଉଁ ଭଗବାନ ରହିଛନ୍ତି, ତାଙ୍କର କୌଣସି ପଇତା ନାହିଁ; ତାଙ୍କର ଜାତି ନାହିଁ । ସିଏ ମୁସଲମାନ ନୁହନ୍ତି କି ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ନୁହନ୍ତି । ହିନ୍ଦୁ ତ ମୋଟେ ନୁହନ୍ତି । ତଥାକଥିତ ହିନ୍ଦୁ, ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ୍ ଓ ମୁସଲମାନ ମାନେ ତାଙ୍କୁ ସବାଆଗ ନିଜ ଭିତରେ ଚିହ୍ନିନାହାନ୍ତି ବୋଲି ବାହାରେ ପରସ୍ପରର ସୌଧ ଭାଙ୍ଗିଛନ୍ତି, ତାହାରିଦ୍ୱାରା ସତେ ଅବା ଏକ ଦିଗ୍‌ବିଜୟ କରି ପକାଇଲେ ବୋଲି ଡମ କରିଛନ୍ତି । କାଳେ କାଳେ ରଜାମାନେ ମଣିଷମାନଙ୍କର ସେହି ନିର୍ବୋଧତାରୁ ଫାଇଦା ଉଠାଇଛନ୍ତି । ଏବେ ମଧ୍ୟ ରାଜନୀତି ନାମକ ମହାକାନ୍ତାରରେ ରାଜା ବୋଲାଉଥିବା ଏଡ଼େ ବଡ଼ମାନେ ଏଥିରୁ କମ୍ ଫାଇଦା ଉଠାଉ ନାହାନ୍ତି । ପୃଥିବୀରେ ସେହି କାରଣରୁ ଗଢ଼ା ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଭଙ୍ଗା ହିଁ ହୋଇଛି । ଶ୍ରଦ୍ଧା ଅପେକ୍ଷା ଘୃଣା ହିଁ ଅଧିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଛି । ଏହି ସକାଶେ ବୁଦ୍ଧିମାନେ ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି ଅର୍ଥାତ୍ ଦୁଷ୍ଟ ବୁଦ୍ଧିରେ ପରିଣତ ହୋଇଛନ୍ତି । ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଘଣ୍ଟ ସେହି ଦୁଷ୍ଟବୁଦ୍ଧି ମାନଙ୍କର ସଭାରେ ବାଜୁଛି । ନିଜର ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ାକ ଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ହୁଏତ ଭଗବାନଙ୍କର କାନଅତଡ଼ା ପକାଇ ଦେଉଛନ୍ତି । ଅଥଚ, ମଣିଷମାନେ ଅବହେଳିତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ମଣିଷ ମାନଙ୍କର ଅବହେଳା କରି ବାହାରେ ସୌଧ ନାମରେ ସୌଧ ଭାଙ୍ଗିବା, ଏହାହିଁ ଆମ ଚତୁରମାନଙ୍କର

ମହାମୂର୍ଖତାକୁ ନାନା ଭାବେ ପ୍ରମାଣ କରି ଦେଉଛି । ସୌଧ ଗୁଡ଼ାକର ପ୍ରଲୋଭନ ଦେଖାଇ ମଣିଷର, କୋଟି କୋଟି ଲୋକଙ୍କର ଭୋକକୁ ଭୁଲାଇ ଦିଆଯାଉଛି । ଗତ ପଚାଶବର୍ଷ ହେଲା ଭାରତବର୍ଷରେ ଏହି ଭୋକ ଭୁଲାଇ ରଖିବାର ଦୁଷ୍ଟ ରାଜନୀତି ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଦର୍ପିଷ୍ଠ ଭାବରେ ଚାଲିଛି ।

ଆମେ ଭାଙ୍ଗିବା ନାହିଁ, ଗଢ଼ିବା । ଭଗବାନଙ୍କର ସୌଧଗୁଡ଼ିକୁ ଆମେ ମଣିଷର ଅନ୍ତର ଭିତରେ ଗଢ଼ିବା । ଅନ୍ତର ଭିତରେ ହିଁ ଆମେ ମଣିଷକୁ ବଳିଷ୍ଠ କରିବା, ବିବେକୀ କରିବା, ସାହସୀ କରିବା, ଭଦ୍ର କରିବା ଏବଂ ଶ୍ରଦ୍ଧାବାନ୍ କରିବା । ମାତ୍ର ଏହିସବୁ ହୋଇ ପାରିବାକୁ ହେଲେ ପୃଥିବୀରେ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କ ଲାଗି ଯେଉଁ ପ୍ରସ୍ତୁତିଭୂମିଟି ସବା ଆଗ ଆବଶ୍ୟକ, ପୃଥିବୀର ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷଙ୍କର ଜୀବନରେ ସେହି ଭୂମିଟି ଏବେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇପାରି ନାହିଁ । ଅଧେ ମଣିଷଙ୍କର ପେଟ ପୂରୁନାହିଁ, ରୋଗ ବଇରାଗକୁ ଔଷଧଯତ୍ନ ସମ୍ଭବ ହେଉନାହିଁ । ପୃଥିବୀରେ ଅଧେ ପିଲା ଇସ୍କୁଲକୁ ଯିବାର ସୁଯୋଗ ପାଉନାହାନ୍ତି । ମଣିଷ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷର ଦୁଇଟା ହାତ ଅଛି, ଦିହରେ ବଳ ଅଛି, ମଥାରେ ବୁଦ୍ଧି ଓ ବିଜ୍ଞାନ ରହିଛି, ତଥାପି ସେମାନେ କୋଟି ସଂଖ୍ୟାରେ ବେକାର ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀର ଅଧିକ ମଣିଷ ଭଗବାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଭାଗ୍ୟକୁ ହିଁ ଅଧିକ ବଳବାନ୍ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛନ୍ତି । ଅଥଚ ପ୍ରତ୍ୟହ ଅର୍ବୁଦ ପରିମାଣର ଧନକୁ ପୃଥିବୀର ରାଷ୍ଟ୍ରକର୍ତ୍ତା ମାନେ ଯୁଦ୍ଧ ପାଇଁ ଅସ୍ତ୍ର ନିର୍ମାଣରେ ବ୍ୟୟ କରୁଛନ୍ତି । ରୋଗ, ଅଜ୍ଞାନ ଓ ଅଭାବ ସହିତ ଲଢ଼ିବାରେ ଯେଉଁ ଅର୍ଥ ଖରଚ ହେଉଥାନ୍ତା, ତାହା ମାରଣାସ୍ତ୍ର ନିର୍ମାଣ କରିବାରେ ବ୍ୟୟିତ ହେଉଛି । ପୃଥିବୀକୁ ସତେ ଅବା ଅନ୍ଧମାନେ ଶାସନ କରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ଜ୍ଞାନ ଓ ବିଜ୍ଞାନ ଗଧ ପରି ସେହିମାନଙ୍କର କାମ ଖଟୁଛନ୍ତି ।

ଆମକୁ ଆମ ଅସଲ ଅଭାବଗୁଡ଼ିକୁ ଦୂର କରିବାର ବାଟକୁ ବତାଇ ନ ଦେଇ ଆମ ଗରିଷ୍ଠ ଉତ୍ତମମାନେ ଆମକୁ ଗୋଟାଏ ସୌଧକୁ ନିର୍ମାଣ କରିବା ପାଇଁ ଆଉ ଗୋଟାକୁ ଭାଙ୍ଗିବା ଲାଗି ମନ୍ଦୋତ୍ସାହ ହେଉଛନ୍ତି । ଆମ ଭିତରେ ପ୍ରାୟ ଅଲୋଡ଼ା ହୋଇ ରହିଥିବା ଭଗବାନଙ୍କୁ ସତେଅବା ଚିରକାଳ ଅଲୋଡ଼ା କରି ରଖିବା ପାଇଁ ଓ ଆମକୁ ଚିରକାଳ ଭୋଗ କରିବା ପାଇଁ ସେମାନେ ଏହି କୌଶଳ କରିଛନ୍ତି । ଆମେ ମଣିଷ ହେବା ଆଗରୁ ଆମ ଉପରେ ହିନ୍ଦୁ, ମୁସଲମାନ, ଶିଖ ଓ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ପ୍ରଭୃତି ମାର୍କାକୁ ବାଡ଼େଇ ଦେଉଛନ୍ତି । ଆମକୁ ମିଛ ବାଟଗୁଡ଼ାକରେ ମତାଇ ନେଉଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଅଧର୍ମ କରୁଛନ୍ତି । ଯୁଗର ଅସଲ ପରିମଳ ଗୁଡ଼ିକୁ ଦୂଷିତ କରି ଦେବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ।

ତେଣୁ, ଏକ ଅଲଗା ପ୍ରକାରର ନେତୃତ୍ୱ ଦରକାର; ଯିଏ ଆମକୁ ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ନକହି ସବା ଆଗ ଗଢ଼ିବାର କଥା କହିବ, ସେହିଭଳି ଏକ ନେତୃତ୍ୱ ଦରକାର । ଆମକୁ

ଆଗ ହିନ୍ଦୁ, ମୁସଲମାନ ବା ଶିଖ ବୋଲି ନକହି ଯିଏ ଆମକୁ ଆଗ ମଣିଷ ବୋଲି ଚିହ୍ନିବ, ସେହି ନେତୃତ୍ୱ ଦରକାର। ଭଗବାନଙ୍କୁ ରାମ, ଆଲ୍ଲା, ଯୀଶୁ କିମ୍ବା ଆଉ କିଛି ନାମରେ ଚିହ୍ନିବା ଆଗରୁ ଯିଏ ନିର୍ମଳ ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ଆଗ ଭଗବାନ ବୋଲି ଚିହ୍ନିବ ଓ ସେହି ମୂଳ ସୂତ୍ରଟିକୁ ଧରି ଏହି ମୂର୍ତ୍ତି ଓ କଳ୍ପନା ଗୁଡ଼ିକୁ ଚିହ୍ନିବା ନିମନ୍ତେ ସାହସ କରିବ, ପୃଥିବୀ ଓ ତେଣୁ ଭାରତବର୍ଷ ଲାଗି ସେହି ନେତୃତ୍ୱ ଦରକାର। ଏହି ନେତୃତ୍ୱ କେବେହେଲେ କୌଣସି ସ୍ୱର୍ଗରୁ ଖସି ପଡ଼ିବ ନାହିଁ। ଆମେ ଆମ ନିଜ ଭିତରେ ଏକ ଅନ୍ୟ ବିବେକ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଆକାଙ୍‌କ୍ଷାର ଆବିଷ୍କାର କରି ବାହାରିଲେ ଆମରି ଭିତରୁ ହିଁ ସେହି ନେତୃତ୍ୱ ସମ୍ଭବ ହେବ। ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହି ନେତୃତ୍ୱର ଖୋଜା ଚାଲିଛି। ବିଚାର ବଦଳୁଛି, ଅର୍ଗଳମାନ ଫିଟୁଛନ୍ତି। ଏକ ନୂତନ ଧର୍ମ ଜନ୍ମଲାଭ କରୁଛି। ମଣିଷମାନେ କ୍ରମେ ଏକ ନୂଆ ଆଖିରେ ନିଜକୁ, ନିଜର ଗୋଷ୍ଠୀଗୁଡ଼ାକୁ ଏବଂ ଏହି ପୃଥିବୀକୁ ଦେଖିବା ଲାଗି ପ୍ରୟାସ କରୁଛନ୍ତି। ଭଗବାନଙ୍କର ସଂଜ୍ଞା ବଦଳି ଯାଉଛି। ତେଣୁ ଧର୍ମର ସଂଜ୍ଞା ମଧ୍ୟ ବଦଳି ଯାଉଛି। ଆଗାମୀ ପୃଥିବୀରେ କୌଣସି ସୌଧ ଆଉ କାହାରି ଏକଚାଟିଆ ହୋଇ ରହିବ ନାହିଁ। ଯେକୌଣସି ସୌଧ ଭିତରକୁ ପଶିଗଲେ ଅସଲ ବାସନା ରହିଥିବା ମଣିଷଟିଏ ଭଗବାନଙ୍କର ଏକାବେଳେକେ ପାଦତଳେ ବସିଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରିପାରିବ। ମଠ ମାନଙ୍କରେ ବସିଥିବା ମିଛ ମହାଚାର୍ଯ୍ୟମାନେ ଭେକ ଛାଡ଼ିବେ, ଆଗ ମଣିଷଟିଏ ହେବେ, ପୁରୁଣା ଏଇତା ଗୁଡ଼ାକୁ ଫିଙ୍ଗି ଦେବେ, ମଣିଷ ହେବେ; ତେବେ ଯାଇ ରହିବେ। ନହେଲେ ଅନାବଶ୍ୟକ ବୋଲି ଘୋଷିତ ହେବେ। ଆମ ଭିତରୁ ଯିଏ ଇଚ୍ଛା କରିବ, ତା ପାଇଁ ସେହି ଦିନଟି ଆଜିଠାରୁ ବି ଆସି ପାରିବ।

'ଅନୁସନ୍ଧାନ', ୧୨.୧୨.୯୩

□□□

— ୫ —

ରଚନାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ରଚନାତ୍ମକ କର୍ମୀ

ଏହି ଶତାବ୍ଦୀର ଚତୁର୍ଥ ଦଶକର ଆରମ୍ଭରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ରଚନାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କଥା କହିଥିଲେ। ସେତେବେଳେ ଭାରତବର୍ଷର ମୀମାଂସକ ସ୍ୱାଧୀନତା-ସଂଗ୍ରାମର ସମଗ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତିରେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ସ୍ପଷ୍ଟତଃ ଏକ ମୁଖ୍ୟ ଭୂମିକା ରହିଥିଲା। ତାହାର ଏକ ରାଜନୀତିକ ଦିଗ ମଧ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ରହିଥିଲା। ଏକ ଭବିଷ୍ୟ-ଚିତ୍ରର ରୂପରେଖ ମଧ୍ୟ ବେଶ୍ ପ୍ରାଞ୍ଜଳ ହୋଇ ଦିଶୁଥିଲା। ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ରଚନାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଲିଖିତ ବିଭିନ୍ନ ଲେଖାରୁ ଆମକୁ ତାହାର ଭୂରି ଭୂରି ପ୍ରମାଣ ମଧ୍ୟ ମିଳିଯିବ।

ଆମର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ, ଏହି ରଚ଼ନାତ୍ମକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିଜକୁ ନିୟୋଜିତ କରିଥିବା ନେତୃତ୍ୱଗୁଡ଼ିକ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ସମଗ୍ର ଆହ୍ୱାନଟିକୁ ଘ୍ରାଣ କରି ପାରୁନଥିଲେ ଓ ତେଣୁ କ୍ରମେ ପରସ୍ପରଠାରୁ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ରହିଗଲେ। ସେମାନେ ନିଜ ନିଜର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କ୍ଷେତ୍ରଗୁଡ଼ିକରେ ରହିଗଲେ ଓ କାଳକ୍ରମେ ବିଶେଷଜ୍ଞ ପାଲଟିଗଲେ। ଖଦୀବାଲାଏ ଖଦୀରେ ରହିଲେ, ହିନ୍ଦୀବାଲାଏ ହିନ୍ଦୀରେ ରହିଲେ, କୁଷ୍ଠରୋଗୀର ସେବା କୁଷ୍ଠାଶ୍ରମଗୁଡ଼ିକରେ ରହିଗଲା, ନିଶାନିବାରଣକୁ ଆଉ ଏକ ଗୋଷ୍ଠୀ ନିଜର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଆନୁଗତ୍ୟରେ ପରିଣତ କରି ରଖିଲା। ସେହିପରି ମୌଳିକ ଶିକ୍ଷା ମଧ୍ୟ ଏକୁଟିଆ ହୋଇଗଲା ଓ କ୍ରମଶଃ କର୍ପୂର ହରାଇ ବସିଲା। ଏବଂ, ଭାରତବର୍ଷ ରାଜନୀତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ କଲାପରେ ଅର୍ଥନୈତିକ ସମାନତା ନାମକ ରଚ଼ନାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଟି ଭୁରୁଡ଼ ହୋଇ ରହିଲା।

ରାଜନୀତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶର ସରକାର ଏହିସବୁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ଆତ୍ମସାତ୍ କରିନେଲେ, ଆବଶ୍ୟକ ଅର୍ଥରାଶି ଯୋଗାଇଦେଲେ ଏବଂ ସେହି ନ୍ୟାୟଦ୍ୱାରା ମାହାଲଗୁଡ଼ିକୁ ଦଖଲ କରିନେଲେ। ସରକାର ତରଫରୁ ସାହେବମାନେ ଏହିସବୁ ମାହାଲର ବେବର୍ତ୍ତା ହୋଇ ଆସିଲେ। ଏମାନେ ମୂଳ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଟିର ପଛରେ ରହିଥିବା ବୈପ୍ଲବିକ ଆବେଦନଟି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଜ୍ଞ ଥିଲେ, ମାତ୍ର ତଥାପି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଗୁଡ଼ିକ ଚାଲିଲା। ତାହାର ଗତ ପ୍ରାୟ ଚାରିଦଶକ-ବ୍ୟାପୀ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଏବଂ ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ କାହାଣୀ ମଧ୍ୟ ରହିଛି। ରାଜନୀତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଭାରତବର୍ଷକୁ ତା'ର ସ୍ୱକୀୟ ମାର୍ଗରେ ଏକ ସାମାଜିକ ବିପ୍ଳବର ମଧ୍ୟଦେଇ ଏକ ଇପ୍ସିତ ନୂତନ ସାମୂହିକ ଭୂମିକୁ ଆଣିବାଲାଗି ଯେଉଁ ଚିତ୍ର ନିଜ ସମ୍ମୁଖରେ ରଖିଥିଲେ ଏବଂ ତାହାରି ପ୍ରଥମକାଳୀନ ପ୍ରସ୍ତୁତିରୂପେ ରଚ଼ନାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଯେଉଁ ବହୁସମ୍ଭାବନାମୟ ଫୋରମ୍‌ଟିକୁ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଉନ୍ମୋଚ଼ିତ କରି ଦେଇଥିଲେ, ପୁରୁଣା ଘିସା ଓ ଧାରାଗୁଡ଼ାକର ତୁଚ୍ଛା ଅନୁକରଣ କରିଥିବା ସାମନ୍ତ ଓ ସାହେବମାନେ ସେ ବିଷୟରେ କିଛି ଜାଣିବାକୁ କାହିଁକି ବା ମନ କରିଥାନ୍ତେ ?

ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତବର୍ଷରେ ସାମାଜିକ ସମୃଦ୍ଧି ହାସଲ କରିବାର ଆପଣାର ଏକ ନୂଆ ଗଣିତ ଅନୁସାରେ ଚିଠା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ସରକାର ଗୋଷ୍ଠୀ-ଉନ୍ନୟନ ଯୋଜନା ଆରମ୍ଭ କଲେ। ସେଥିରେ କୋଟି କୋଟି ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଲା। ସେତେବେଳେ କେଡ଼େ ସହଜରେ ବାହାରୁ ଅର୍ଥ ମିଳି ଯାଉଥିଲା, ମାଗିବା ଆଗରୁ ବୁଦ୍ଧି ଓ ବିଜ୍ଞାନ ବି ମିଳି ଯାଉଥିଲା। ପ୍ରାୟ ଏକ ରୋମାଣ୍ଟିକ୍ ଉତ୍ସାହରେ ବହୁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଚାଲିଲା। ଆଗର ରଚ଼ନାତ୍ମକ କର୍ମୀମାନେ ସେହି ପ୍ରଖର ଓ ପ୍ରଚ଼ଣ୍ଡ ସରକାରୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ କୁଆଡ଼େ ଯେ ପୋତି ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ, ତାହାର ଆଉ ପତ୍ତା ରହିଲା ନାହିଁ। ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ

ଅନେକେ ସରକାରୀ ଅର୍ଥ-ଅନୁଦାନରେ ଆପଣା ଆପଣାର ସେବା-ତଥା ଉତ୍ପାଦନ-ସଂସ୍ଥାମାନ ଚଳାଇଲେ ଓ ରଚନାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଛଅଗୁଣ ଅଧିକ ଚମତ୍କାରିତା ସହିତ ଚାଲିଛି ବୋଲି କଳ୍ପନା କରି ଆନନ୍ଦିତ ହେଲେ । ଗୋଷ୍ଠୀ-ଉନ୍ନୟନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପୁରୁଣା ହୋଇଗଲା ପରେ ଯେତେବେଳେ ଭିତରୁ ଓ ବାହାରୁ ତାହାର ସମୀକ୍ଷାସବୁ କରାଗଲା, ସେତେବେଳେ ସମସ୍ତେ ସତେଅବା ଗୋଟିଏ କଣ୍ଠରେ କହିଲେ ଯେ, ହଁ, ଅନେକ କିଛି ହେଲା, ମାତ୍ର ଏହି ଯାବତୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାଟି ଦ୍ୱାରା ଧନୀ ଅଧିକ ଧନୀ ହେଲେ ଏବଂ ଦରିଦ୍ରମାନେ ଅଧିକ ଦରିଦ୍ର ହେଲେ । ବ୍ୟବଧାନମାନ ବଢ଼ିଗଲା । ଅର୍ଥନୈତିକ ସମତା ସୁଦୂର-ପରାହତ ହୋଇ ରହିଲା । ସହରମାନେ ଗ୍ରାମଠାରୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ଦୂରେଇଗଲେ । ନେତୃତ୍ୱଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ବୃହତ୍ତର ମନୁଷ୍ୟ-ସମୂହଠାରୁ ଦୂରକୁ ଚାଲିଗଲେ । ରାଷ୍ଟ୍ର ରାଜଧାନୀମାନଙ୍କରେ ଗୋଟାଏ ପରି ଦେଖା ଯାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଦେଶ ସତେ ଯେପରି ଦୁଇଭାଗ ଓ ବହୁଭାଗ ହୋଇ ରହିଲା । ନୂଆ ହୋଇ ଏକ ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ସରାଗ ଆଡ଼କୁ ମୁହାଁଉଥିବା ଏକ ସାମନ୍ତବାଦୀ ସମାଜରେ ଯାହା ହୁଏ, ପରିଣାମ ତାହାହିଁ ହେଲା । ସମସ୍ତେ ବିପଦ ଗଣିଲେ ଓ ଆପଣା ଆପଣାର କ୍ଷୁଦ୍ର ଏକକଗୁଡ଼ିକରେ ଆପଣାର ତାତ୍କାଳିକ ସ୍ୱାର୍ଥଗୁଡ଼ିକୁ ଦୋରସ୍ତ କରି ରଖିବାରେ ମନ ବଳାଇଲେ । ତାହାକୁ ହିଁ ଉପସ୍ଥିତ ପରିସ୍ଥିତିରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟ ନିରାପତ୍ତା ବୋଲି ଭାବିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ଅନୁରୂପ ଶୈଳୀର ନେତୃତ୍ୱ ମଧ୍ୟ ମିଳିଗଲା । ପାରମ୍ପରିକ ଭାରତୀୟ ସମାଜର ଜାତିପ୍ରଥା, ଧର୍ମବ୍ୟବସ୍ଥା, ମାନସିକ ଦୂରତା ଏବଂ ସାଂସ୍କୃତିକ ଦୂରତା-ଭାବନା ଏହି ନୂତନ ପ୍ରବୃତ୍ତିଟିକୁ କ୍ରମଶଃ ପ୍ରାୟ ଏକ ଦୁଷ୍ଟ ବ୍ୟାଧିରେ ପରିଣତ ହେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ କଲା । ସ୍ଥାନୀୟତାମାନେ ଜାତୀୟତାକୁ ଗିଳିବାକୁ ବାହାରିଲେ ।

ଭାରତ ରାଜନୀତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ କରିବାପରେ ଯେଉଁ ଦୁଇଟି ପରିବର୍ତ୍ତନ ସବାଆଗ ହୋଇଥାନ୍ତା, କ୍ରମେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସମସ୍ତେ ପାଶୋରିଦେଲେ । ଭୂମି-ସଂସ୍କାର ହିଁ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତବର୍ଷର ସର୍ବପ୍ରଥମ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ହେବ ବୋଲି ପଣ୍ଡିତ ଜବାହରଲାଲ ନେହରୁ ସ୍ୱାଧୀନତା-ପ୍ରାପ୍ତିର ପ୍ରାୟ ଗୋଟାଏ ଦଶକ ଆଗରୁ କେଡ଼େ ଉତ୍ସାହରେ କହିଥିଲେ । ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତରେ ସେହି ବସ୍ତାନି ଏବେ ମଧ୍ୟ ଖୋଲା ହୋଇନାହିଁ ଏବଂ ତାହାର ଏକ ବିକଳ୍ପ ବୋଲି ଧାରଣା ଦେବାକୁ ସରକାର ତାଙ୍କ ଚକବନ୍ଦୀ-କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ଖେଳନା ପରି ବ୍ୟବହାର କରୁଛନ୍ତି । ଦ୍ୱିତୀୟତଃ, ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତବର୍ଷରେ ଶିକ୍ଷାରେ କୌଣସି ମୂଳଭୂତ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଲାନାହିଁ । ପ୍ରାଥମିକ ସ୍ତରରେ ମଧ୍ୟ ପନ୍ଦର କିସମର ଶିକ୍ଷା ଚାଲିଲା ଏବଂ ଯାବତୀୟ ଆଧୁନିକ ଫନ୍ଦା ସହିତ ତାହା ଏବେ ମଧ୍ୟ ଚାଲିଛି । ଆମ ଇସ୍କୁଲମାନଙ୍କରୁ ହିଁ ଦେଶଟାକୁ ବହୁଭାଗ କରି

ଦିଆଯାଉଛି । ନିଜକୁ ଭାରତୀୟ ବୋଲି ଭାବିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଅନୁକୂଳତା ନାହିଁ, ମଣିଷ ବୋଲି ଭାବିବାର ଅନୁକୂଳତା ରହିବା ତ ଆହୁରି ଅଧିକ ଦୂରର କଥା । ଯେଉଁମାନେ ଯେତେ ଉପରକୁ ପାଠ ପଢୁଛନ୍ତି, ସରକାରୀ ପରମେଶ୍ୱର ମାନଙ୍କର ଅପାର କରୁଣାରୁ ସେମାନେ ସେତେବେଶୀ ଯାବତୀୟ ସାର୍ବଜନୀନତା ଏବଂ ସଂବେଦନଶୀଳତାରୁ ନିଜକୁ ବିଛିନ୍ନ କରି ନେଉଛନ୍ତି । ନିରାପତ୍ତା-ବୋଧ ବିଲ୍‌କୁଲ୍ ନଥିଲେ ହିଁ ଅନେକ ସମୟରେ ମଣିଷ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଲୋଡ଼ିବା ଆଗରୁ ନିଜକୁ ହିଁ ଲୋଡ଼େ ଏବଂ ନିଃସଙ୍ଗ ହୋଇ ରହେ ।

ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତରେ ସେ ସମୟର ରଚ଼ନାତ୍ମକ କର୍ମୀମାନେ ଏପରି ଭାବରେ ଖାପ ଖାଇଗଲେ ଯେ, ଆଗର ସେହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଭିତରେ ଯେ ଏକ ତୁମୁଳ କ୍ରାନ୍ତିକାରୀ ଆବେଦନ ରହିଥିଲା, ସେମାନେ ସେକଥାଟିକୁ ଭୁଲିଗଲେ । ସେମାନେ କେଳାର ବାଡ଼ି ଅନୁସାରେ ବହୁବିଧ ସ୍ୱୀକୃତି ଓ ସହାୟତାର ଘୁଙ୍ଗୁର ପିନ୍ଧି ଅନୁଗତ ବାନରଟିଏ ହୋଇ ନାଚିଲେ । ଆଖି ଆଗରେ ଅନ୍ୟାୟ ଦେଖିଲେ, ମାତ୍ର ପ୍ରତିବାଦ କଲେନାହିଁ । ଚୋରମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ, ମାତ୍ର କଦାପି 'ଚୋର, ଚୋର' ବୋଲି ପାଟି କଲେନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ଚେର ଗାଆଁରୁ କଟିଗଲା, ସେମାନେ ଭୀରୁ ହୋଇ ଭୁବନେଶ୍ୱର ବା ସେହିପରି ଆଉ କେଉଁଠି ସଂସ୍ଥା ଗଢ଼ି ରହିଲେ । ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ନାମକ ଯେଉଁ ଅସ୍ତ୍ର ଭାରତବର୍ଷକୁ ଏକ ଅଭିନବ ମାର୍ଗରେ ରାଜନୀତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆଣି ଦେଇଥିଲା, ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତର ଗାନ୍ଧୀ-ସଂସ୍ଥାମାନେ ତାହାକୁ ସିନ୍ଦୂକରେ ବନ୍ଦ କରି ରଖିଲେ । ତେଣୁ, ସହସ୍ର ଅନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସତ୍ତ୍ୱେ କ୍ରମେ ପ୍ରଭାହୀନ ହେଲେ, ନିଷ୍କ୍ରିୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତବର୍ଷରେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟାୟୀମାନେ ରହିବେ, ଅନ୍ୟାୟକୁ ଉତ୍ସାହ ଦେଲାଭଳି ପରିବେଶ ଏବଂ ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ଅବଶ୍ୟ ରହିବେ, ଓ ତେଣୁ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ନିମନ୍ତେ ବି ଅବକାଶ ଅବଶ୍ୟ ରହିବ ବୋଲି ଗାନ୍ଧିଜୀ ଏକାଧିକ ଅବସରରେ କହି ଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରତିଭୂମାନେ ସେହି ବିଷୟରେ ପାଟି ଫିଟାଇଲେ ନାହିଁ । ସେମାନେ ଲୋକମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ନରହି ଅଧିକାଂଶତଃ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପକ୍ଷରେ ରହିଲେ । ଭୂଦାନ ନାମକ ଏକ ଆନ୍ଦୋଳନ ଲୋକଶକ୍ତିର ଜାଗରଣ ଲାଗି ସବାଆଗ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ ବୋଲି ସ୍ୱୟଂ ତାହାର ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ କେତେଥର କହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେଇଟି ବି ସମ୍ପତ୍ତିଦାନ, ଗ୍ରାମଦାନ ଏବଂ ଜୀବନଦାନ ପ୍ରଭୃତି ସାମୟିକ ଉତ୍ତେଜନାଦାୟକ କେତୋଟି ସ୍ଲୋଗାନ୍‌ର ସୋପାନରେ ଯାଉଯାଉ ପରିଶେଷରେ ତୁଚ୍ଛା ଏକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ପରିଣତ ହୋଇ ରହିଗଲା । ସମସ୍ୟାର ଗଭୀର ଜଳରେ ସତେଅବା ବୁଡ଼ିମରି ଆତ୍ମହତ୍ୟା କଲା । ଆପେ ଯେତେବେଳେ ଥଳ ପାଇଲାନାହିଁ, ତାହା ଏଡ଼େବଡ଼ ଗୋଟାଏ ଦେଶକୁ ଏବଂ ଏଡ଼େ ଉଗ୍ର ଏକ କାଳକୁ କୁଆଡୁ ଥଳ ଯୋଗାଇ ପାରିଥାନ୍ତା ?

ଭୂଦାନ ଆନ୍ଦୋଳନର ଏକ ଶାଖାରୂପେ ସେତେବେଳେ ଶାନ୍ତିସେନା ନାମରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଖୁଆଡ଼ ତିଆରି ହୋଇଥିଲା । କାଳକ୍ରମେ ସେମାନେ କୁଆଡ଼େ ଉଡ଼ିଗଲେ ଓ ହଜିଗଲେ କେଜାଣି ? ଭାରତବର୍ଷରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ବହୁବିଧ ସକ୍ରିୟ ଓ ସହିଂସ ଅଶାନ୍ତି ହିଁ ଆମର ଦୈନନ୍ଦିନ ଭାଗ୍ୟରେ ପରିଣତ ହୋଇଥିବା ସମୟରେ ଶାନ୍ତିସେନା ହୁଏତ ସବାଆଗ ଧାଡ଼ୀରେ ଯାଇ ଠିଆ ହୋଇଥାନ୍ତା, ବହୁ ଭୀରୁତା ଏବଂ ନିରାଶା ଭିତରେ ସଂଗଠିତ ସାହସ ଏବଂ ସଂଗଠିତ ଆଶାର ନିଦର୍ଶନ ହୋଇ ରହୁଥାନ୍ତା । ସେମାନେ ସବୁ କୁଆଡ଼େ ଗଲେ ? ସେମାନେ ଥିଲେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଧୂର୍ତ୍ତମାନେ ଦେଶର ଏକତା ଓ ସଂହତି ନାମରେ କୁମ୍ଭୀରବତ୍ ରାଜନୀତିକ କାନ୍ଦଣାମାନ କାନ୍ଦିବାକୁ ହୁଏତ ସାହସ ହିଁ କରୁନଥାନ୍ତେ ଏବଂ ସମଗ୍ର କାଳଟାକୁ ହସାଇ ମିଛ ଯାତ୍ରାମାନଙ୍କରେ ବାହାରୁ ନଥାନ୍ତେ ? ଶାନ୍ତିସେନା ମଧ୍ୟ କ'ଣ କେବଳ ଏକ ତାତ୍କାଳିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ହୋଇ ରହିଥିଲା ଏବଂ ତାହାର ପ୍ରବକ୍ତାମାନେ ବୃଦ୍ଧ ହୋଇଯିବାରୁ ସ୍ୱୟଂ ବୃଦ୍ଧ ହୋଇ ଝଡ଼ିପଡ଼ିଲା ?

ଏବେ ଦେଶରେ ଯେଉଁସବୁ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ଆମେ କେତେ ପରିମାଣରେ ପୂର୍ବର ସେହି ରଚନାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଦାୟାଦ ବୋଲି କହିପାରିବା ବା ନପାରିବା, ସେ ବିଷୟରେ ନିଶ୍ଚୟ ଏକାଧିକ ମତ ରହିବ । ସରକାରୀ କଳଟା ଯେଉଁଠାରେ କେବଳ ଲମ୍ବାଗୋଡ଼ିଆ ହୋଇ ଛିଡ଼ା ହୋଇଛି, ମଣିଷଙ୍କ ପାଇଁ ଅଭିପ୍ରେତ ବହୁ ସମ୍ବଳକୁ ପ୍ରଧାନତଃ ବାଟମାରଣା କରିବାରେ ସହାୟତା କରୁଛି, ସେହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ସଂସ୍ଥାମାନଙ୍କର ଏକ ଆବଶ୍ୟକତା ଏବଂ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭୂମିକା ଅବଶ୍ୟ ରହିବ । ଏହି ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକ ମଝିରେ ରହି ଏକ ଅପହଞ୍ଚ ରାଜ୍ୟବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଯଥାସମ୍ଭବ ପହଞ୍ଚ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ ସରକାରରୁ ପଇସା ଆଣୁଛନ୍ତି, କେତେକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ସରକାରଙ୍କ ଅନୁମତି ନେଇ ବିଦେଶରୁ ମଧ୍ୟ ଅର୍ଥ ସଂଗ୍ରହ କରୁଛନ୍ତି । କୂଅ ହେଉଛି, କଟା ଖୋଳା ହେଉଛି, ଯେଉଁସବୁ କଣ ଓ କନ୍ଦିରେ ସରକାରୀ ଶିକ୍ଷାବରାଦ ଓ ଶିକ୍ଷାଳୟ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଇସ୍କୁଲ ଚାଲୁନାହିଁ, ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ସଂସ୍ଥାମାନେ ସେଠାରେ ରାତି-ଇସ୍କୁଲ କରୁଛନ୍ତି । ଶିଷ୍ଟମାନଙ୍କର ଭାଷାରେ ତାହାକୁ ଅଣ-ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଶିକ୍ଷା ବୋଲି କୁହାଯାଉଛି । କେତେକ ବିଶେଷ ତାହାକୁ ନବସୃଜନ-ଶିକ୍ଷା ବୋଲି କୁହାଯାଉଛି । ଏସବୁ ଯାବତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଚାଲିଛି ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ସଜ୍ଞାନ ଓ ସଚେତନ କରାଇବା ପାଇଁ । ବିଦେଶର ସାହାଯ୍ୟଦାତାମାନେ ଯେ ପ୍ରଧାନତଃ ସବାତଳେ ଥିବା ଦୂର ଦେଶମାନଙ୍କର ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ସଚେତନ କରାଇବାର ବିଭିନ୍ନ ବ୍ୟଞ୍ଜନା ଓ ସମ୍ଭାବନା ବିଷୟରେ ସ୍ୱୟଂ ସଚେତନ ରହିଛନ୍ତି, ସେକଥା କିଏ

କହିପାରିବ ? ହୁଏତ ସେମାନେ ପ୍ରଧାନତଃ ନିଜର ବଦାନ୍ୟତା ହେତୁ, ଆପଣାର ବିବେକକୁ କିଞ୍ଚିତ୍ ସନ୍ତୋଷ ଦେବାପାଇଁ ଏସବୁ ସାହାଯ୍ୟ ଦେଉଛନ୍ତି ।

ଏବଂ, ସଚେତନ କରାଇବା ବିଷୟରେ ଖୋଦ୍ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନେ ବି କ'ଣସବୁ ବୁଝୁଛନ୍ତି ? ନିଜର ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥାରେ ଉନ୍ନତିସାଧନ କରିବା, ଦେଶରେ ଅଧିକ ସାମଗ୍ରୀ ଭୋଗ କରୁଥିବା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଭଳି ଚାଲାଖଚତୁର ହେବା, ଉପରବାଲାଙ୍କ ସହିତ କାରବାର ହେବାଦ୍ୱାରା କ୍ରମେ ଆପଣାଠାରୁ ଅଧିକ ନିପୀଡ଼ିତ ଅବସ୍ଥାରେ ରହିଥିବା ବହୁସଂଖ୍ୟକ ମଣିଷଙ୍କୁ ନିମ୍ନ ନଜରରେ ଦେଖିବା,-ଏଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ସଚେତନତାର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପାହାଚ ହୋଇପାରେ । ଏପରି ଏକ ସମାଜ, ଯେଉଁଥିରେ କି ମଣିଷକୁ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷକୁ ସମ୍ମାନ ସହିତ ଦେଖାଯିବ ଓ ସେହି ଅନୁସାରେ ଦେଶର ଅର୍ଥନୀତି, ରାଜନୀତି ଓ ଶିକ୍ଷା ଆପଣାକୁ ଅନୁକୂଳିତ ଅବଶ୍ୟ କରିବ, ଭାରତର ତଳମଣିଷକୁ ଏହିପରି ଏକ ଅଭିଳାଷ ଦ୍ୱାରା ସଂଗଠିତ ଓ ସକ୍ରିୟ କରି ଭାରତୀୟ ସମାଜର ଅନୁରୂପ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଲାଗି ସଚେତନ କରି ଗଢ଼ି ଆଣିବା, ଏଇଟି ମଧ୍ୟ ସଚେତନତାର ଏକ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ହୋଇପାରେ । ଗାନ୍ଧିଜୀ ଯାହାକୁ ସାମାଜିକ ବିପ୍ଳବ ବୋଲି କହିଥିଲେ ଓ ଯେଉଁ ବିପ୍ଳବଟିକୁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗଡ଼ାଇ ଦିଆଯାଇ ଆସିଛି, ସେହି ବିପ୍ଳବ କ'ଣ ଭାରତବର୍ଷରେ କେବେ ହେବନାହିଁ ? ସେହି ବିପ୍ଳବର ଆବଶ୍ୟକ ପ୍ରକ୍ରିୟାଗୁଡ଼ିକରେ ସତକୁ ସତ ଅଗ୍ରଗାମୀରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକ ପାଖରେ ଆବଶ୍ୟକ convictions ଏବଂ ଆବଶ୍ୟକ ଲକ୍ଷ୍ୟଗତ ପୁଞ୍ଜି ରହିଛି କି ? ପୁରୁଣା ଗୋଦାମରୁ ପଇସା ନେଇ ସେହି ପୁରୁଣାର ବରାଦ ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର ଏକ ଜାଲରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନମାନେ ସେହି ଦିଗରେ ପ୍ରକୃତରେ କିଛି କରି ପାରିବେ କି ?

ସର୍ବଶେଷରେ ଅସଲ ପ୍ରଶ୍ନ ହେଉଛି, ଉପରୁ ଦୟା ଦେଖାହୋଇ ତଳଟା ବଦଳିବ ନା ତଳେ ରହିଥିବା ମଣିଷ ଯାହା ଯେପରି ଅଛି, ତାହାକୁ ଏକାନ୍ତ ଅସହନୀୟ ବୋଲି ଅନୁଭବ କଲେ ଯାଇ ତାହାର ଭାଗ୍ୟୋଦୟ ହେବ ? ସରକାରୀ ସବୁକଥା ପ୍ରଧାନତଃ ଉପରୁ ହୋଇଛି । ଭାରତବର୍ଷରେ ପ୍ରାୟ ଆବହମାନ କାଳରୁ ଶିଷ୍ଟ ଓ ସମ୍ପନ୍ନମାନେ ହିଁ ବଞ୍ଚିତମାନଙ୍କ କଥା ଭାବିଛନ୍ତି ଏବଂ ବଞ୍ଚିତମାନେ କର୍ମ ଆଦରି ରହିଛନ୍ତି । ଉପରର ଦୟାକୁ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ପ୍ରଧାନତଃ ସେହି କର୍ମର ହିଁ ଅବଦାନ ବୋଲି ଭାବି ଆସିଛନ୍ତି । ସେଇଥିଲାଗି ଅସଲ ପରିବର୍ତ୍ତନମାନ ହେଉନାହିଁ । ଅସଲ ଶକ୍ତିର ଜାଗରଣ ହେଉନାହିଁ । ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତର ସର୍ବୋଦୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ତତ୍ତୁଲ୍ୟ ଏକାଧିକ କାରଣରୁ ଏକ ଆନ୍ଦୋଳନର ସ୍ତରରୁ ଖସି ପଡ଼ି କ୍ରମେ ଭଲ ମଣିଷମାନଙ୍କର ଏକ ଭଲ କାମରେ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ ହୋଇ ରହିଲା । ଭଲ କାମ ବହୁତ ହେଲା, ମାତ୍ର ସମାଜର

ମୂଳଭୂତ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଲାନାହିଁ । ଏହି କଥାଗୁଡ଼ିକୁ ଦୃଷ୍ଟିସମକ୍ଷରେ ରଖି ରଚ଼ନାତ୍ମକ କର୍ମୀର ନିଜର ବର୍ତ୍ତମାନ ଭୂମିକାକୁ ସ୍ଥିର କରିବା ଉଚିତ । ସତ୍ୟାଗ୍ରହର ତଥାପି ଏକ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ରହିଛି କି ?- ଏହି ବିଷୟରେ ତା' ଭିତରେ ଅନେକ ଅଧିକ ମନ୍ଥନ ହେବା ଉଚିତ । ସାମୂହିକ ଅବସରମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ ରଚନାତ୍ମକ କର୍ମୀମାନେ ତାହାରି ଆଲୋଚନା କରିବା ଉଚିତ । ମନୁଷ୍ୟବିରୋଧୀ system ଗୁଡ଼ିକ ସତକୁ ସତ ଯିବ ନା ଏହି system ଭିତରେ ଓ ସେହି systemକୁ ରଜା ବୋଲି ମାନିନେଇ ଆମର ସମାଜର ସେବା କରିବା ଉଚିତ, ଏହି ବିଷୟରେ ବହୁ ପ୍ରଶ୍ନକୁ ନେଇ dialogue ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯିବା ଉଚିତ। ସେହି dialogue ରୁ ହୁଏତ ଆଗକୁ ସମାଧାନ ବାହାରିବ।

୧୬.୧୨.୯୧

□□□

— ୬ —

ଓଡ଼ିଆର ପରିଚିତି

ଭୁବନେଶ୍ୱରର ଖାଇ ଭିତରେ ଥାଇ ଅନାଉଥିବା ସମୟରେ ଓଡ଼ିଶା ଭାରି ସାନ ଦିଶେ। ସେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶା କହିଲେ ସ୍ତେଅବା କେବଳ ଭୁବନେଶ୍ୱରକୁ ହିଁ ବୁଝାଉଥାଏ । ଶିକ୍ଷିତମାନେ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଥାଆନ୍ତି, ରହନ୍ତି, ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖନ୍ତି, ଖବର କାଗଜ ପଢ଼ନ୍ତି । ଓଡ଼ିଆର ପରିଚିତି ବିଷୟରେ ସନ୍ଦର୍ଭ ଲେଖନ୍ତି । ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଶା ବାହାରେ ପରିଚିତ କରାଇବା ନିମନ୍ତେ ବହୁତ ମିହନ୍ତ କରୁଥାଆନ୍ତି । ବାହାରର କେହି ଦୁଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ଅପମାନ କଲେ ସେଇଟା ଏହି ଭୁବନେଶ୍ୱରକୁ ହିଁ ବେଶୀ ବାଧେ । ସଭାମାନଙ୍କରେ ହୁଲ୍‌ସ୍ଥୁଲ୍ ପଡିଯାଏ । କୁଶପୁତ୍ତଳିକା ଦାହ କରାଯାଏ । ସ୍ୱାଭିମାନ ନାମକ ଶବ୍ଦଟିଏ ସଂପ୍ରତି ଏହି ରାଜଧାନୀର ଅଭିମାନୀମାନେ ପ୍ରସବ କରିଥିବା ମାଂସପିଣ୍ଡୁଳାଟିରୁ ହିଁ ଜନ୍ମଲାଭ କରିଛି । ଓଡ଼ିଶାର ସାହିତ୍ୟ, ରାଜନୀତି, ଶିକ୍ଷା ଓ ଶାସନ ସାମୂହିକ ଜୀବନର ଏହିସବୁ ଯାବତୀୟ ଦାଣ୍ଡି ଓ ନାଳୀରେ ଏହି ଅଭିମାନୀମାନଙ୍କର ହିଁ ଝଣ୍ଡା ଉଡ଼ୁଛି ।

୧୯୩୬ ମସିହା ଏପ୍ରିଲ ପହିଲାଦିନ ବ୍ରିଟିଶ୍ ସରକାର ଓଡ଼ିଶାକୁ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦେଶ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ। ସେତେବେଳର ସେହି ଓଡ଼ିଶାରେ ଗଡଜାତମାନେ ନଥିଲେ । ଅଥଚ ଗଡଜାତର ତତ୍କାଳୀନ ରାଜାମାନେ ମୋଗଲବନ୍ଦୀର ଆମ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଓଡ଼ିଶା ଘୋଷିତ ହେବାର ଉତ୍ସବରେ ନେତାରୂପେ ସାମିଲ ହୋଇଥିଲେ ।

ଆମ ପ୍ରଜାଏ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଯିବେ ନାହିଁ, ଆମେ ସେମାନଙ୍କୁ ଆମ ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ଘୁଷୁରି ପରି ବେଠି ଖଟାଉଥିବୁ, ଅଥଚ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଓଡ଼ିଶା ଜନ୍ମଲାଭ କରିବାର ମଣ୍ଡପ ଉପରେ ଚନ୍ଦନଲାଗି ହେଉଥିବୁ, ହୁଏତ ବହୁତ ଆଗରୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦେଶ ଆନ୍ଦୋଳନର ମଲ୍ଲମାନଙ୍କ ସହିତ ଏହିଭଳି ଗୋଟିଏ ଚୁକ୍ତିନାମା ହୋଇଥିଲା କି ? ଭାରତବର୍ଷ ସ୍ୱାଧୀନ ହେବା ପରେ ଯାଇ ଓଡ଼ିଶା ସତକୁ ସତ ଓଡ଼ିଶା ବାଗିର୍ ଦେଖାଗଲା, ଗୋଟିଏ ସମୁଦାୟ ହିସାବରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଓ ଉପଯୁକ୍ତ ହେବାର ସୁଯୋଗ ଲାଭ କରିଥିଲା ।

ଏବେ ତ ସେହି ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ କରିବାର ପଚାଶ ବର୍ଷରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ହୋଇଗଲାଣି । ବୃହତ୍ତର ପୃଥିବୀଟା ମଧ୍ୟ ପଚାଶବର୍ଷ ଅଧିକ ପୋଖତ ହୋଇଯିବଣି । ଜ୍ଞାନ, ବିଜ୍ଞାନ, ଜାତୀୟତା, ଏଗୁଡ଼ିକର ସେହି ପୂର୍ବ ସଂଜ୍ଞାଗୁଡ଼ିକରେ ମଧ୍ୟ କେତେ କେତେ ସମ୍ମାର୍ଜନ ଏବଂ ସଂପ୍ରସାରଣ ଘଟିଲାଣି । ପ୍ରାୟ ବିଶାଶହେ ବର୍ଷ ତଳେ ଆମର ତତ୍କାଳୀନ ନେତୃବର୍ଗ ଓଡ଼ିଶା ଓ ଓଡ଼ିଆତ୍ୱ କହିଲେ ଯେତିକି ଅଭିଧା ଓ ଯେତିକି ଆହ୍ୱାନକୁ ବୁଝୁଥିଲେ, ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମେ ନିଜକୁ କଦାପି ସେତିକି ମଧ୍ୟରେ ପାଚେରୀ ବୁଲାଇ ରଖି ପାରିବା ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ଆନ୍ତରିକତା ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମର ମଧ୍ୟ ସର୍ବବୃହତ୍ ପୁଞ୍ଜି ହୋଇ ରହିବ ସତ, ମାତ୍ର ଅନ୍ଦାଜଗୁଡ଼ିକର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଓଡ଼ିଶା ଏବଂ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କୁ ବୁଝାଉଥିବା ନିୟତିର ନକ୍ସାଟିକୁ ଆମକୁ ମୁଖ୍ୟତଃ ବର୍ତ୍ତମାନର ଅନୁକୂଳ କରି ଟାଣିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତେବେଯାଇ ଆମର ଆତ୍ମ-ପରିଚିତି ତଥା ଭୂମି-ପରିଚିତିରେ ପ୍ରକୃତରେ ସଙ୍ଗତିଟିଏ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିବ । ଅତୀତରେ ଏହି ଭୂମିଟି ଯେଉଁ ଯେଉଁ ରାଜାଙ୍କ ଅମଳରେ ଯେଡ଼େ ଗାରିମାମୟ ହୋଇ ରହିଥାଉ ପଛକେ, ବର୍ତ୍ତମାନର ଅର୍ଥାତ୍ ସାଂପ୍ରତିକ ଆହ୍ୱାନ ଅର୍ଥାତ୍ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକତା ଗୁଡ଼ିକର ମାପକାଠିରେ ତାହାର ଆଦୌ କିଛି ପ୍ରାସଂଗିକତା ରହିବ ନାହିଁ । ଓଡ଼ିଆ ନାମକ ଗୋଟିଏ ଜନଗୋଷ୍ଠୀର ଗାରିମା ସେକାଳେ ଯାହା ବୁଝାଉଥିଲା ଏବେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ସେତିକି ଅଲବତ୍ ବୁଝିବୁ ବୋଲି ଅଡି ବସିଲେ ଯାବତୀୟ ପରିଚିତିର ବିଚାର-ଦଣ୍ଡରେ ଆମେ ଭାରି ଦରିଦ୍ର ହୋଇ ରହିଥିବା । ନିଜର ସ୍ୱାଭିମାନ ବିଷୟରେ ଏବର ଆମର ଅଧିକାଂଶ ବାହୁନିବା ଖୁବ୍ ସମ୍ଭବ ସେହି କାରଣରୁ ଆମକୁ ଅଳ୍ପବହୁତ ହୀନମନ୍ୟ କରି ରଖିବା ନିମନ୍ତେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛି କି ?

ଏବେ ମାନଚିତ୍ର ମାନଙ୍କରେ ଯେଉଁ ଭୂମିଟାକୁ ଚିହ୍ନଟ କରି ଓଡ଼ିଶା ବୋଲି ଦର୍ଶାଇ ଦିଆଯାଇଛି, ସେଥିରେ ଦରିଦ୍ର ବେଶୀ, ଧନୀ କମ୍, ଅଶିକ୍ଷିତ ବେଶୀ, ଶିକ୍ଷାପ୍ରାପ୍ତ ଲୋକ ବହୁତ କମ୍ । ଯେଉଁଠାରେ ଭୂଇଁଟା ବିସ୍ତୃତତମ ହୋଇପଡ଼ିଛି, ସେଠାରେ ଉପରକୁ ଅନାଇଲେ ପ୍ରାୟ ଆଦୌ କୌଣସି ଆକାଶ ଦେଖା ଯାଉନାହିଁ ଏବଂ ଯେଉଁମାନେ ଆକାଶରେ ଚିଲଙ୍କ ପରି ଚିଲା ମାରି ଉଡ଼ିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର

ଉଡ଼ା ଅନ୍ଦାଜ୍‌ଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ଭୂଇଁ ବୋଲି ପ୍ରାୟ କିଛି ହେଲେ ନାହିଁ । ବାସ୍ତବ ଜୀବନର ଏକ ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ବିଡମ୍ବନା ଭିତରେ ଏହି ଉଡାମାନେ ହିଁ ନେତୃତ୍ୱର ଯାବତୀୟ ମାହାଲଗୁଡ଼ାକୁ ମାଡି ବସିଛନ୍ତି । ସେହିମାନେ ରାଜନୀତି କରୁଛନ୍ତି, ସାହିତ୍ୟରେ ଅଛନ୍ତି, ଜାତୀୟତା ନାମରେ ଆମକୁ ନାନା ମିଛ ଗଦ ସୁଙ୍ଘାଇ ଭଣ୍ଡାଇ ଦେବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ସବା ଉପରର ଥାନପତିମାନଙ୍କୁ ଭୂଇଁର ଭାଷାଟା ଆସୁନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶର ଭାଗ୍ୟ ସହିତ ସେମାନଙ୍କର ଆଦୌ କୌଣସି ଉପନୟନ ହୋଇନାହିଁ । ଆପଣ ଏଠାରେ ମୁଖ୍ୟସ୍ରୋତ ବୋଲି କାହାକୁ କହିବେ ? ଯାବତୀୟ ନବଗଠନ ତଥା ନବନିର୍ମାଣର ଯୋଜନାରେ ସତକୁ ସତ କେଉଁମାନେ ନିର୍ଣ୍ଣାୟକ ହେବେ ? ଉପରଟା ଦୟାପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁ କରୁ ଯାବତୀୟ ଭାଗ୍ୟର ସିଂହଭାଗଟାକୁ ଘିଚି ନେଉଥିବ ଏବଂ ଦଳର ଆକ୍ଷୌହିଣୀ ମନୁଷ୍ୟମାନେ ଅସହାୟ ଭାବରେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ କରୁଥିବେ, ଏପରି ଏକ ଅରଣ୍ୟ ଭିତରକୁ ଆଦୌ କୌଣସି ଗଣତନ୍ତ୍ର ଅର୍ଥାତ୍ ଭଦ୍ରତନ୍ତ୍ର କଦାପି ପ୍ରବେଶ କରି ପାରିବନାହିଁ । ତହୁଁ ବଡରୁ ତହୁଁ ବଡ ବାତ୍ୟା ବା ଅନ୍ୟ ଦୁର୍ବିପାକ ଆସିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଥାକଗୁଡ଼ିକ ଭାଙ୍ଗିବ ନାହିଁ ଅଥବା ସବୁ ଓଡ଼ିଆଙ୍କୁ ନେଇ କୌଣସି ପରିଚିତି ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ ।

ତେଣୁ, ଓଡ଼ିଆ ନାମକ ଏହି ସମୁଦାୟଟିରେ ଆମେ ଭଳିକି ଭଳି ଏବଂ ସେହି ଅନୁସାରେ ଆମର ପରିଚିତିଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଭଳିକି ଭଳି । ଅସଲ ପରିଚିତି ଆହୁରି ଆଗକୁ ଗଲେ ଯାଇ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହେବ ବୋଲି ଏକ ଅନ୍ୟ ସତ୍ୟଟିକୁ ସ୍ୱୀକାର କଲେ ଯାଇ ହୁଏତ ଉଚିତ ଦିଗରେ ଏକ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଗଲା ବୋଲି ନିର୍ଭରର ସହିତ କହିହେବ । ଶାସକଶକ୍ତି ଲୋକଶକ୍ତିକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେବ । ଓଡ଼ିଶାରେ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ପୂର୍ଣ୍ଣାଧିକାରଯୁକ୍ତ ନାଗରିକ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରି ହିଁ ଏଠାରେ ଯୋଜନାମାନ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବ । ସବୁ ପିଲା ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଆସିବେ । ପାରମ୍ପରିକ ବହୁ ଅବିଚାରର ପ୍ରକୋପ ହେତୁ କେତେକଙ୍କ ହାତରେ ବିଶେଷ ପଇସା ରହିଛି ବୋଲି ସେମାନେ ନିଜ ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ବିଶେଷ ସ୍କୁଲମାନ ବସାଇ ହଳଦୀବସନ୍ତ ପାଳିବାର ଦୁଷ୍ଟପଣ ଦେଖାଇବେ ନାହିଁ । ଏଠି ବହୁ ଅନ୍ୟାୟ ଏବଂ ଅମଙ୍ଗପଣର ଅନମନୀୟ ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ାକ ଫିଟିଲେ ଯାଇ ହୁଏତ ସେହି ଦିଗରେ ଏକ ବିଶ୍ୱାସଯୋଗ୍ୟ ସର୍ବନିମ୍ନ ପ୍ରତ୍ୟୟ ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଇ ପାରିବ ଏବଂ ସେହି ପ୍ରତ୍ୟୟଟି ଯେତିକି ସାକାର ହେଉଥିବ, ପରିଚିତିଟି ମଧ୍ୟ ସେତିକି ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟଯୁକ୍ତ ହୋଇପାରିବ ।

ଖାରବେଳଙ୍କ ଯାଏ ଆମ ଆଗ୍ରହକୁ ପଛାଇ ନେଇ ଆମକୁ ଅନ୍ୟମନସ୍କ କରି ରଖିବାର ଫାନ୍ଦରେ ପଡିଥିବା ଅନ୍ଧରାଜାମାନେ ଆମକୁ ଆଦୌ କୌଣସି ଯଥାର୍ଥ ବିବେକର ସଚେତନତା ଆଣି ଦେଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ଆମ ପରିଚିତି ଆହୁରି ଆଗରେ,

ଏକ ଅନ୍ୟ ସନ୍ଦୀପନଯୁକ୍ତ ଭବିଷ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ନିହିତ ହୋଇ ରହିଛି। ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀରେ ସଂପ୍ରତି 'Next Future' ବୋଲି ଯେଉଁ ଅନ୍ୟ ବାସ୍ତବତା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରସ୍ତୁତି ଲାଗିଗଲାଣି, ଆମେ ଓଡ଼ିଶାରେ ମଧ୍ୟ ତାହାରି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ନିଜର ପରିଚିତିକୁ ଖୋଜି ବାହାରିବା। ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ପଦ ଏବଂ ଜ୍ଞାନ ବିଜ୍ଞାନର କୌଣସି ଅଭାବ ନାହିଁ, ତେବେ ଆମେ କାହିଁକି ନିର୍ବୋଧଙ୍କ ପରି ଏକାଧିକ ଅନ୍ଧ ତଥା ଅଫିମଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ପଡି ରହିଥିବା ? ଓଡ଼ିଶାରେ ସବାତଳ ମଣିଷମାନେ ସଚେତନ ହେଲେ ଓ ନିଜ ଶକ୍ତିର ପରିଚୟ ପାଇଲେ ଯାଇ ଯଥାର୍ଥ ପରିଚିତି ନିମନ୍ତେ ମୂଳଦୁଆଟିଏ ପଡିପାରିବ। ନୂଆଙ୍କ ଭିତରେ ପୁରୁଣାମାନଙ୍କୁ ନାହିଁ ବୋଲି କହି ପାରିବାର ସାହସ କ୍ରମେ ପୋଖତ ଏବଂ ଯୋଉାର ହୋଇଆସିଲେ ଯାଇ ଏହି ଭୂଇଁରେ ମଣିଷର ଅସଲ ପରିଚିତି ଏବଂ ଅସଲ ସମ୍ମାନବୋଧ ଗୁଡ଼ିକ ପାଇଁ ବ୍ୟାକୁଳତା ଜନ୍ମଲାଭ କରିବ। ତେଣୁ, ଯେଉଁମାନେ ସତକୁ ସତ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସି ପାରିବେ, ସେହିମାନେ ହିଁ ବାଟ କାଢ଼ିଆଣି ପାରିବେ। ସେହିମାନେ ହିଁ ବିଟମାନଙ୍କୁ ଓ ଡ଼ିକୁମାନଙ୍କୁ ଧରା ପକାଇଦେବେ। ତେଣୁ, ଆମ ପରିଚିତି ଗୁଡ଼ିକର ଅନ୍ୱେଷଣ ଯାବତୀୟ ଅର୍ଥରେ ଆମେ କାହାସହିତ ଅଛୁ, ଅନେକାଂଶରେ ତାହାରି ଉପରେ ହିଁ ନିର୍ଭର କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବ।

ଆମେ ଓଡ଼ିଶାରେ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ମନୁଷ୍ୟ, ତା'ପରେ ଭାରତବାସୀ ଓ ସବା ଶେଷରେ ଯାଇ ଓଡ଼ିଆ, -ଏକଦା ଓଡ଼ିଶାରେ ପଣ୍ଡିତ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଆମକୁ ଏକଥା କହିଥିଲେ। ଏକାବେଳକେ ମନୁଷ୍ୟ, ଭାରତୀୟ ଏବଂ ଓଡିଆ ହୋଇ ବିକାଶଲାଭ କରିବା, -ସମ୍ଭବତଃ ତାହାକୁ ହିଁ କଥାଟିର ପ୍ରଶସ୍ତତମ ଅର୍ଥରେ ସୁସ୍ଥତମ ପରିଚିତି ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରନ୍ତା। ପରିଚିତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଚିନ୍ତା କରୁଥିବା ସଂପୃକ୍ତ ସମସ୍ତେ ସ୍ଥିର ହୋଇ ସେହି କଥାଟିକୁ ଭାବନ୍ତୁ। ଏହାକୁ ମୂଳବିନ୍ଦୁ ଓ କାମ୍ୟତମ ସମ୍ପଦ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ଏକ ଡାଇଲଗ୍‌ର ସୂତ୍ରପାତ ହେଉ, ସାଧୁତାର ସହିତ ହେଉ। ଭିତର ବାହାର ଏକତ୍ର ଯୁକ୍ତ କରି ହେଉ। ତା'ହେଲେ ଏକ ଅନ୍ୟ ଭବିଷ୍ୟତର ସ୍ମରଣ କରି ପାରିବାର ଦୃଶ୍ୟପଟଟି ଉପରେ ଆମ ଅତୀତ ହୁଏତ ଅଧିକ ଅପ୍ରଦୂଷିତ ଭାବରେ ଆମ ସହିତ ସହଯୋଗ କରିବାକୁ ଆସି ପହଞ୍ଚିଯିବ, ଇପ୍‌ସିତ ପରିଚିତିଟିକୁ ହାସଲ କରିବାରେ ଆମ ବର୍ତ୍ତମାନଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ ବଳ ଯୋଗାଇଦେବ।

'ଶତାବ୍ଦୀ', ୧୫.୪.୨୦୦୦

□□□

— ୭ —

ଆମ ସଂସ୍କୃତିରେ ସଙ୍କଟ

ଆମର ଘର ଏବଂ ପରିବାରକୁ ଆଉଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ଦେଇ ଆମେ କୁଟୁମ୍ବ ବୋଲି କହିଥାଉ । ସମ୍ବନ୍ଧଟିର ସୂତାଟିକୁ ବଢ଼ାଇ କହିଲେ, ସାରା ଗାଆଁ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ କୁଟୁମ୍ବ ଭଳି ଦେଖାଯିବ । ଠିକ୍ ସେହିପରି ସାରା ଓଡ଼ିଶା ଓ ସାରା ଭାରତ ବି କାହିଁକି ଏକ କୁଟୁମ୍ବ ବୋଲି ଦିଶି ନପାରିବ ? ଏବେ ତ ସାରା ପୃଥିବୀକୁ ଗୋଟିଏ ପରିବାର ବୋଲି କୁହାଗଲାଣି । ସେହିପରି କହିବାକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ସେହିଭଳି ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ସବାଆଗ ବିଜ୍ଞାନ ହିଁ ଆମକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ସାହସଟିଏ ଦେଇଯାଇଛି । ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତବର୍ଷରେ ଋଷିମାନେ ସମଗ୍ର ବସୁଧାକୁ ଏହି କୁଟୁମ୍ବର କଳ୍ପନା ଦେଇ ଦେଖିଛନ୍ତି । ସେହି ପୁରାକାଳରେ ତାମିଲ ଭାଷାର ଜଣେ କବି ପୃଥିବୀଟାକୁ ନିଜର ଗାଆଁ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରି ଯାଇଛନ୍ତି । ଆଗର ବହୁତ କଳ୍ପନା ଏବଏବକୁ କ୍ରମେ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ଆସିଥିବା ପରି ଏହି କୁଟୁମ୍ବ-କଳ୍ପନାଟି ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ଅବଶ୍ୟ ହେବ ବୋଲି ପୃଥିବୀରେ ପ୍ରତ୍ୟୟ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲାଣି । ମଣିଷର ବୁଦ୍ଧି, ତା'ସହିତ ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ଏବଂ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ହୃଦୟ ଭିତରେ ରହିଥିବା ପରସ୍ପର ଲାଗି ସଦ୍‌ଭାବନା ଏବଂ ସହାନୁକମ୍ପା,-ଆମେ ସଚଳ ଓ ସକ୍ରିୟ ହେଲେ ତାହା ନିଶ୍ଚୟ ହେବ ।

ପୃଥିବୀରେ ଆମେ ବଞ୍ଚୁଥିବା ଜୀବନର ଦର୍ପଣ ଉପରେ ସାମୂହିକ ଭାବରେ ଯେଉଁ ଛବିଟି ପ୍ରତିଫଳିତ ହେଉଥାଏ, ସେଇଟି ଆମର ସଂସ୍କୃତି । ଆଗେ ସେହି ଜୀବନଟି ସ୍ଥାନୀୟ ଥିଲା, ସାନ ସାନ ବେଢ଼ା ଭିତରେ ଭାରି ଅଳପ ଏବଂ ନିବୁଜ ହୋଇ ରହିଥିଲା,-ପରିଚ୍ଛିତି ସ୍ଥାନୀୟ ଥିଲା, ତେଣୁ ପରିମଳଟି ମଧ୍ୟ ସ୍ଥାନୀୟ ହୋଇ ରହିଥିଲା । କେତୋଟି ବିଧାନ ଏବଂ ନୈତିକ ଚଳଣିକୁ ସଚରାଚର ଅମୋଘ ଓ ଅକାଟ୍ୟ ବୋଲି ମାନି ନିଆ ଯାଉଥିଲା । ଭଗବାନ ଭାରି ଚିହ୍ନା ଚିହ୍ନା ଲାଗୁଥିଲେ, ପୂରା ଆମ ନିଜର ବୋଲି ଲାଗୁଥିଲେ । ଆମରି ଅନ୍ଦାଜର ମାପରେ ହିଁ ସ୍ୱର୍ଗ, ନର୍କ ତଥା ପାପ ଓ ପୁଣ୍ୟର ମୀମାଂସା କରା ଯାଉଥିଲା । ସତେଅବା ଏକ ସହଜ ତ୍ରୈରାଶିକ ଧାରାରେ ଜୀବନ-ଗଣିତର ସବୁଯାକ ଅଂକର ସମାଧାନ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ଯେକୌଣସି ସମାଜରେ ଅଳପ ଲୋକ ବୋଲ ବତାଉଥିଲେ, ଅଧିକ ମଣିଷ ମାନି ଯାଉଥିଲେ । ଅଳପ ମଣିଷଙ୍କ ପାଖରେ ଅଧିକ ଧନସମ୍ପତ୍ତି ଠୁଳ ହୋଇ ରହିଥିଲା,-ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ ବଞ୍ଚିତ ଓ ପରିତ୍ୟକ୍ତପ୍ରାୟ ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ଆମେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ନିଜନିଜର ଭାଗ୍ୟ ନେଇ ସଂସାରକୁ ଆସିଛୁ ଏବଂ ତେଣୁ ସେହି ଭାଗ୍ୟକୁ ଭୋଗ କରିବା ବ୍ୟତୀତ ପୃଥିବୀରେ ଆଉ ଆଦୌ କାହାରି କିଛି କରିବାର ନାହିଁ ବୋଲି ପରାମର୍ଶ ଦିଆ

ଯାଉଥିଲା । ତେଣୁ ଆତ୍ମାରେ ଶାନ୍ତି ଥିଲା, ଅନ୍ତରୀକ୍ଷରେ ଶାନ୍ତି ଥିଲା । ଏହିପରି ଏକ ସମାଧାନ ଭିତରେ କେଉଁଠି ତଥାପି କେତେ କ'ଣ ନିର୍ମମତା ରହିଛି ବୋଲି କେହି ଅନୁଭବ କରୁନଥିଲେ । ଗୁଳାରେ ପଡ଼ିଗଲେ ବସ୍ତୁତଃ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଲାଗିଥାଏ । ଗୁଳାଟାଏ ଭାଙ୍ଗିଯିବାର ଶଙ୍କା ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ବହୁତ ଲୋକ ସେଇଥିପାଇଁ ବଡ ଆତଙ୍କିତ ହୋଇ ଉଠନ୍ତି । ମାତ୍ର, ମଣିଷର ଅସଲ ଇତିହାସ ହେଉଛି ଗୁଳା ଭାଙ୍ଗିବାର ଇତିହାସ, ଗୁଳା ପରେ ଗୁଳା ଭାଙ୍ଗି ଯାଉଥିବାର ଇତିହାସ ।

ଏବଂ, ଅନ୍ଧାକର ଗୁଳା, ମଣିଷର ଅଧିକାର ଏବଂ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବିଷୟରେ ଯୁଗଅନୁକ୍ରମରେ କରାଯାଇ ଆସିଥିବା ଅନୁମାନଗୁଡ଼ିକର ଗୁଳା ଭାଙ୍ଗି ଯାଉଥିବାର ଆମର ଏହି ସମୟଟାରେ ସଂସ୍କୃତି ମଧ୍ୟ କିପରି ସେହି ଆଗର ଗୁଳାଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ରହିପାରିବ ? ତେଣୁ, ବର୍ତ୍ତମାନର ଯୁଗକ୍ଷଣଟିର ସଂସ୍କୃତିରେ ଆମେ ସାମନା କରୁଥିବା ପ୍ରାୟ ସବୁଯାକ ସଙ୍କଟ ହେଉଛି ହୁଏତ ସେହି ଗୁଳା ଭାଙ୍ଗି ଯାଉଥିବାର ସଙ୍କଟ । ପୂର୍ଣ୍ଣସମ୍ମତ ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ସାମନା କରି ନପାରିଲେ ସଙ୍କଟ ଏବଂ, ସାମ୍ନା କରି ପାରିଲେ ବିଜୟ ଲାଭ । ସର୍ବମୂଳ କଥାଟି ହେଲା, ଏଣିକି ମଣିଷ କହିଲେ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ବୁଝାଇବ, ସୁଯୋଗ କହିଲେ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ପାରୁଥିବା ସୁଯୋଗଗୁଡ଼ିକୁ ବୁଝାଇବ । ପୃଥିବୀରେ ଏଭଳି ଏକ ଯୁଗଆହ୍ୱାନ ଆଗରୁ ଏଡ଼େ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଭାବରେ କେବେହେଲେ ଆସି ନଥିଲା । ସୁଖ କହିଲେ କେତେକ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କର ସୁଖକୁ ବୁଝାଉଥିଲା । କେତେକ ମଣିଷ ବଞ୍ଚିତ ଓ ଅକିଞ୍ଚନ ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ଅଳପ ମଣିଷଙ୍କର ହିଁ ବିଦ୍ୟାରେ ଅଧିକାର ଥିଲା । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଏବଂ ସରସ୍ୱତୀ କେବଳ ଉତ୍ତମମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ସଦୟ ହେଉଥିଲେ,-ଅଧମମାନଙ୍କୁ ସର୍ବଦା ହଂସ ଓ ପେଚାମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଖୁମ୍ପା ଖାଇବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ଜ୍ଞାନ ଏବଂ ବିତ୍ତ ବଢ଼ିବା ସହିତ ପୃଥିବୀର ବିବେକଟା ବି ଅଭୂତପୂର୍ବ ଭାବରେ ବଦଳିଗଲା । ଯଦି ସମସ୍ତଙ୍କର ଉଦର ପାଇଁ ଅନ୍ନ ଅଛି ଏବଂ ସମସ୍ତଙ୍କର ଉନ୍ମୋଚନ ପାଇଁ ମଥାଟିଏ ରହିଛି, ତେବେ କ'ଣ ପାଇଁ ଧନ ଓ ବିଦ୍ୟା ମାତ୍ର କେତେକଙ୍କ ପାଖରେ ରହିବ ? ଏଇଥିରୁ ହିଁ ସମାଜରେ ଅଭିନବ ବିଚାରଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରବେଶ ଘଟିଲା,-ନିଜ ଭିତରର ବାସନାଟି ପାଇ ପାରିଥିବା ମଣିଷମାନେ ଆଉ ପୁରୁଣା ରୀତିରେ ପଡ଼ି ରହିବାକୁ ରାଜୀ ହେଲେନାହିଁ,-ସେମାନେ ପ୍ରତିବାଦ କଲେ । ଆଗେ ତ ରଜା ରଜା ମଧ୍ୟରେ ଯୁଦ୍ଧ ହେଉଥିଲା, ମଝିରେ କେତେଦିନ ଦେଶ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା,-ଏଣିକି ଅଳପ ମଣିଷ କେବଳ ନିଜର ବୋଲି କହି ଯାବୁଡ଼ି ରହିଥିବା ଭାଗ୍ୟଗଣ୍ଠି ଗୁଡ଼ାକର ବିରୋଧ କରି ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ମନୁଷ୍ୟର ସମ୍ମାନ ଓ ମନୁଷ୍ୟଲାଗି ଯାବତୀୟ ସୁଯୋଗ ମିଳୁ ବୋଲି ଦାବୀ କରୁଥିବା ପକ୍ଷଟିର ଏକ ଅନ୍ୟଭଳି ଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ ହେବାରେ ଲାଗିଲାଣି । ଅରାଜୀମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ତାହା ନିଶ୍ଚୟ ନାନା ସଙ୍କଟର କାରଣ ହେବ ହିଁ ହେବ ।

ଭାରତବର୍ଷ କହିଲେ କାଳେ କାଳେ ମୂଳତଃ ଥୋକେ ମଣିଷଙ୍କର ସୁଯୋଗ, ଭାଗ୍ୟ, ଭୋଗଜୀବନ ତଥା ସବୁକିଛିକୁ ବୁଝାଇ ଆସିଥିଲା । ଶାସ୍ତ୍ରରେ କେଡ଼େ କେଡ଼େ ଉଚ୍ଚ କଥାମାନ ଲେଖା ହୋଇ ରହିଥିଲା; ମାତ୍ର ସେହି ଶାସ୍ତ୍ରର ଭାଷାଟା ମଧ୍ୟ ବହୁତଙ୍କ ପାଇଁ ଅପହଞ୍ଚ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଏବେ ମାତ୍ର ପ୍ରାୟ ପଚାଶଟା ବର୍ଷ ହେଲା ହିଁ ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶର ସଂବିଧାନ ଅନୁସାରେ ଏଠାରେ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କ ପାଇଁ କିଛି କୁହାଗଲା । ସମସ୍ତେ ସ୍ୱୀକୃତି ପାଇଲେ । ସେହି ମୁତାବକ ଦେଶଟା, ରାଜ୍ୟଟା ଅର୍ଥାତ୍ ତୁମ ଆମ ଗାଆଁ ଓ ସହରମାନେ ମଧ୍ୟ ତିଆରି ହୋଇଥାଆନ୍ତେ, ବଦଳି ଯାଇଥାନ୍ତେ । ଏକାଧିକ କାରଣରୁ ତାହା ଘଟିଲାନାହିଁ । ଗଙ୍ଗାଙ୍କର ଧରାବତରଣ ହେଲା, କିନ୍ତୁ ଶିବ ଓ ପଞ୍ଚାନନମାନେ ତାହାକୁ ନିଜ ଜଟାଭିତରେ ବାନ୍ଧି ରଖିନେଲେ, ସର୍ବଜନଙ୍କର ଘରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ପାରିବାପାଇଁ ମଉକା ଦେଲେନାହିଁ । ଚତୁରମାନେ ଅଧିକ ଚତୁର ହେଲେ; ସବୁ ପିଲା ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଆସିଲେନାହିଁ ଏବଂ ଯେତିକି ଆସିଲେ, ସେମାନେ ସେହି ପାଠଟା ଦ୍ୱାରା ଏପରି ଧୂର୍ତ୍ତ ହୋଇପାରିଲେ ଯେ, ଏହି ସମଗ୍ର ଭୂଇଁଟାରେ ଏକମାତ୍ର ବଳବନ୍ତ ହୋଇ ରହିବାର ଯାବତୀୟ କୂଟ କରିବସିଲେ । ଏବେ ଦେଖାଯାଉଛି, ସେଇମାନଙ୍କ ହାତରେ ସବୁଯାକ କ୍ଷମତା, ଉଭୟ ଉଭା ଓ ପୋତା ପ୍ରାୟ ସବୁଯାକ ଧନ ତଥା ସମ୍ଭାବନାରେ ସେହିମାନେ ହିଁ ମାଲିକ । ସଂସ୍କୃତିଟା ସତେଅବା ସେଇମାନଙ୍କର ସମ୍ପତ୍ତି । ବିପଣି ପରେ ବିପଣି ଖୋଲି ସେମାନେ ଦେଶଟାକୁ ଯଥାଶୀଘ୍ର ଇଂଲଣ୍ଡ କିମ୍ବା ଆମେରିକାରେ ପରିଣତ କରିବାକୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲେଣି । ସାହିତ୍ୟ ତଥା ସାମୂହିକ ଭାବ-ଜୀବନର ସବୁକିଛି ତଥାକଥିତ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଓ ସର୍ଜନାତ୍ମକ ଉଦ୍ୟମ ସତେଅବା ସେଇ ଅଳପଙ୍କର ହିଁ ଅନ୍ତଃପୁର ଭିତରେ ରହିଛି । ଅନ୍ୟ ବହୁସଂଖ୍ୟକ ଗୋଡ଼ିମାଟି ହୋଇ ସେହି ପାରମ୍ପରିକ ଅନାଦର ଏବଂ ଅସ୍ୱୀକୃତି ଭିତରେ କ'ଣ ସବୁକାଳେ ପଡ଼ି ରହିଥିବେ ?

ଏହି ବିଡ଼ମ୍ବନା ଏବଂ ବ୍ୟବଧାନରୁ ହିଁ ସକଳ ସଙ୍କଟବୋଧ ଜନ୍ମଲାଭ କରୁଛି । ପୃଥିବୀଯାକର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଭବିଷ୍ୟଟି ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ଏକତ୍ର ସମ୍ଭାରି ଧରି ତଥା ସ୍ୱୀକାର କରି ଅବଶ୍ୟ ହେବ ବୋଲି ଦୁନ୍ଦୁଭିମାନେ ବାଜି ଉଠୁଛନ୍ତି । ବଞ୍ଚିତ ମଣିଷ ଭିତରେ ସୁପ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିବା ଆତ୍ମାଟି ଜାଗ୍ରତ ହୋଇ ଆସିଲାଣି । ସେହି ନୂତନ ଆରମ୍ଭଟିର ବାର୍ତ୍ତା ଆମ ଦେଶକୁ, ରାଜ୍ୟକୁ, ଗାଆଁ ଓ ସହରକୁ ଆସିବାକୁ ବିଳମ୍ବ ଲାଗିବାର ଆଉ କୌଣସି କାରଣ ଦିଶୁନାହିଁ । ଉପରର ଉତ୍ତମମାନେ ଅର୍ଥାତ୍ ଏକାଧିକାରୀମାନେ ପ୍ରମାଦ ଗଣୁଛନ୍ତି, ମଠ କରୁଛନ୍ତି, ବାଟ ଛାଡୁନାହାନ୍ତି । ଏହି ପୃଥିବୀ, ଦେଶ ଓ ରାଜ୍ୟ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ କୁଟୁମ୍ବ ଭଳି ଲାଗିଲେ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନଠାରୁ ଯେ ଅଧିକ ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ, ଅଧିକ ସମ୍ପନ୍ନତା ଓ ଅଧିକ ନିରାପତ୍ତା ସହିତ ରହିବେ, ଏକ ଅନ୍ତର୍ଗତ

ମଳିନତାର କାରଣରୁ ସେମାନେ ସେହି ପ୍ରତ୍ୟୟଟି ପାଇ ପାରୁନାହାନ୍ତି । ସେହି କାରଣରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସୁନାହାନ୍ତି,-ବର୍ତ୍ତମାନର ସଙ୍କଟଟାକୁ ଦୀର୍ଘ ହିଁ କରୁଛନ୍ତି । ସକଳ ସଂସ୍କୃତିକୁ ଅପସଂସ୍କୃତି କରି ରଖିଛନ୍ତି । ତେଣୁ, ଏକ ଅନ୍ୟ ନେତୃତ୍ୱର ଉଦୟ ହେଉ, ଏକ ଅନ୍ୟ ଚେତନା,-ଭ୍ରାତୃତ୍ୱ ଓ ସହଭାଗିତାର ଚେତନାର ସଂପ୍ରସାରଣ ଘଟୁ। ଆମଭିତରୁ ଯେଉଁମାନେ ସେହି ଅନ୍ୟ ଉପବୀତଟିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ରାଜୀ ହୋଇଯିବେ, ସେହିମାନେ ହିଁ ପୁରୋଗାମୀ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବେ,-ସଂକଟଟି ଦୂର ହେବାର ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ନିମିତ୍ତ ହେବେ ।

୨୯.୩.୨୦୦୧

□□□

— ୮ —

ଆମ ଜୀବନ, ଆମ ଦର୍ଶନ

ମଣିଷ ମାତ୍ରକେ ଆମେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚୁଛୁ । ଏକ ମନୁଷ୍ୟ-ଜୀବନ ସତକୁ ସତ କିଭଳି ହେବା ଉଚିତ, ସେ ବିଷୟରେ କିଛି ଜାଣିବା ଓ ଚିନ୍ତା କରିବା ଆଗରୁ ହିଁ ଜୀବନଟିକୁ ବଞ୍ଚୁଛୁ । ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ବାଟଟିଏ ଚାଲିବା । ଆଗ ବାଟଟିଏ ଠିକ୍ ହେବ, ତା'ପରେ ଆମେ ବାଟଟିଏ ଚାଲିବା, ଏଭଳି କେବେହେଲେ ହେଉନାହିଁ । ବାଟଟିଏ ଚାଲୁ ଚାଲୁ ହିଁ ଦର୍ଶନଟିଏ ମିଳିଯାଉଛି । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନ ସକାଶେ ଏକ ଦର୍ଶନ, ପୁଣି ସାମୂହିକ ଜୀବନ ସକାଶେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଦର୍ଶନ । କେତେ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ବାହାରେ ସାମୂହିକ କ୍ଷେତ୍ରମାନଙ୍କରେ ଯେଉଁସବୁ ଗୁଳାଗୁଡ଼ିକୁ ଠିକ୍ ବା ଉଚିତ ବୋଲି ଦେଖାଇ ଦିଆଯାଇଛି ସେହିଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ଅନୁସରଣ କରୁଥାଆନ୍ତି । ସେପରି କରିବାକୁ ନିରାପଦ ବୋଲି ଜାଣନ୍ତି । ଗୁଳାଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ଖାପ ଖାଇ ନିଜ ଜୀବନକୁ ବଞ୍ଚିବା, ଏଇଟି ମଧ୍ୟ ଜୀବନର ଗୋଟିଏ ଦର୍ଶନ ହୋଇପାରେ ।

ତଥାପି, ମଣିଷମାନେ ସଚରାଚର ଏମିତି ଏକ ଧାତୁରେ ତିଆରି ହୋଇଛନ୍ତି ଯେ ସେମାନେ ହୁଏତ ଯେତେ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଗୁଳାରେ ରହି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ମନ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ହୃଦୟ ସେମାନଙ୍କୁ ଗୋଡ଼ ଖସାଇ ନେଇଯିବା ପାଇଁ ସର୍ବଦା ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ । ସମ୍ଭବତଃ ଗୋଟାଏ ନୂଆ ଆଡ଼କୁ ନେଇଯିବାର ଅଭିପ୍ରାୟ ରଖିଥାଏ । ଏଭଳି ମନୁଷ୍ୟମାନେ ହିଁ ନୂଆ ଗୁଳା ତିଆରି କରନ୍ତି, ନୂଆ ସତ୍ୟର କଥାମାନ କହନ୍ତି । ଅନ୍ଦାଜମାନଙ୍କୁ ପ୍ରସାରିତ କରିନିଅନ୍ତି । ପରିଚିତ ଜୀବନଦର୍ଶନ ଗୁଡ଼ିକୁ ବଦଳାଇ ଦିଅନ୍ତି । ପୃଥିବୀର ଥିର ନଉକାଟିକୁ ଭାରି ଚହଲାଇ

ଦିଅନ୍ତି । ସେଥିଲାଗି ପୁରୁଣାଠାରୁ ଖୁବ୍ ଗଞ୍ଜଣା ପାଉଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ, ପଛକୁ ଅନାଇ ପରିଷ୍କାର ଭାବରେ ଦେଖାଯାଉଛି ଯେ, ଏହି ଗୁଳା ଭାଙ୍ଗୁଥିବା ବିଶେଷ ମଣିଷମାନେ ଆମର ସଭ୍ୟତା, ଜ୍ଞାନ ଓ ବିଜ୍ଞାନ ବହୁତ କିଛିକୁ ଚିରଦିନ ଅଗ୍ରସର କରାଇ ନେଇଛନ୍ତି । ଏହି ମଣିଷମାନେ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଅଳ୍ପସଂଖ୍ୟକ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ସତ, ମାତ୍ର ବହୁସଂଖ୍ୟକଙ୍କ ଲାଗି ସେଇମାନେ ବାଟ କାଢ଼ିଛନ୍ତି, ନୂଆ ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁସାରେ ନୂଆ ଆଖିମାନ ଯୋଗାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ନୂଆ ଆଖିରୁ ନୂଆ ସାହସ ଆସିଛି, ନୂଆ ହିମ୍ମତ ସହିତ ନୂଆ ଗୁଳାମାନ ମଧ୍ୟ ତିଆରି ହୋଇପାରିଛି ।

ଅର୍ଥାତ୍, ଆମ ଜୀବନ ବଦଳି ଯାଉଥିବ, ଜୀବନ ବଦଳି ଯାଉଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଜୀବନର ଦର୍ଶନ ମଧ୍ୟ ବଦଳୁଥିବ । ଦର୍ଶନ ବଦଳି ଯାଉଥିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଆମେ ପରିଚିତ ଏବଂ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ସତ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ନୂଆ ନୂଆ ପରସ୍ତ ଓ ବିସ୍ତାର ଦେଇ ଦେଖିବାରେ ସମର୍ଥ ହେଉଥିବା । ନୂଆ ଦର୍ଶନଟିଏ ଆମ ଜୀବନର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକରେ ମଧ୍ୟ ନୂଆ ସମ୍ଭାବନା ଆଣି ଯୋଡ଼ିଦେବାରେ ଲାଗିଥିବ । ସାର କଥା ହେଉଛି, ଆମେ ସଚଳ ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚୁଥିବା, ଏବଂ ସେହି ବଞ୍ଚିବାର ଅନୁଭବଗୁଡ଼ିକରୁ ମଧ୍ୟ ଏକ ସଚଳ ଜୀବନଦର୍ଶନ ନିମନ୍ତେ ବି ଉତ୍ସାହ ତଥା ଉପାଦାନ ପାଇ ଯାଉଥିବା । ବହୁତ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, ଜୀବନରେ ଅଚଳପ୍ରାୟ ହୋଇ ରହି ଯାଇଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ନିଜ ପାଇଁ କେବେ ଗୁଳାଟିଏ ବାଛି ବି ନଥାନ୍ତି । ସତେଅବା ଗୋଟିଏ ଗୁଳାରେ ଆସି ହାବୁଡ଼ି ଯାଇଥାଆନ୍ତି । ଯେତିକି ଜାଣିଥାନ୍ତି ଅର୍ଥାତ୍ ଯେତିକି ଆୟତନ ଭିତରେ ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚନ୍ତି, ତାହାକୁ ହିଁ ସର୍ବସାର ବୋଲି କହନ୍ତି । ବାହାରକୁ ସେମାନଙ୍କର ସବୁକିଛି ବଡ଼ ମେଳ ଓ ବଡ଼ ସ୍ୱାଭାବିକ ବୋଲି ଦେଖା ଯାଉଥାଏ ସତ, ମାତ୍ର ଭିତରେ ବହୁତ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଲାଗି ରହିଥାଏ । ହୁଏତ, ବାହାରେ ଯେତିକି ମେଳ, ନିଜ ଭିତରେ ସେତିକି ଅମେଳ । ନିଜ ସହିତ ନିରନ୍ତର କେବଳ ଅମେଳ ହିଁ ଅମେଳ । ଯେକୌଣସି ସମାଜ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ବହୁ ସମସ୍ୟାର କାରଣ ହୁଅନ୍ତି ।

ନିକର ଜୀବନ ଏବଂ ନିଜର ଜୀବନଦର୍ଶନ ଭିତରେ ସାଧାରଣତଃ ସେତିକି ମେଳ ରହିଛି, ଯେତିକି ମେଳ ଗୋଟିଏ ଗଛର ଗଣ୍ଡି ସହିତ ତାହାର ଡାଳପତ୍ରର ରହିଛି । ଗଣ୍ଡି ଡାଳପତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ବିକଶିତ ହେବା ନିମନ୍ତେ ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଇଦିଏ । ମାତ୍ର, ଡାଳପତ୍ରଗୁଡ଼ିକ କିଭଳି ବିକଶିତ ହେବା ଉଚିତ, ସେ ବିଷୟରେ କୌଣସି ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରେନାହିଁ । ତେଣୁ, ଦୁହିଁଙ୍କ ଭିତରେ କିଏ ଆଗ ଓ କିଏ ପଛ, କିଏ ପ୍ରକୃତରେ କାହା ସହିତ ସଂଗତି ରକ୍ଷା କରୁଥିବା ଉଚିତ ? ଆମେ ଅଧିକ ନିର୍ଭୁଲ ଭାବରେ ବରଂ ଏକଥା କହିପାରିବା ଯେ ଗଣ୍ଡି ଓ ଡାଳ ଭିତରେ ଅମେଳ ରହିଛି, ମେଳ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଆମ ଏ ଯୁଗରେ ଯେଉଁ ଅମେଳଗୁଡ଼ାକ ଆମ ଆଖି ଆଗରେ ଆସି ପଡୁଛି ଏବଂ ଏପରିକି

ଆମ ସକାଶେ ବାଧାମାନଙ୍କୁ ବି ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି, ଆମେ ତାହାକୁ ହୁଏତ ଆଉ ଏକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆବିଷ୍କାର କରିପାରିବା । ଆଧୁନିକ ମଣିଷର ଜୀବନରେ ଯେଉଁ ନାନା ଭୟ ଆସି ପଶିଯାଉଛି ଏବଂ ଭୟରୁ ଯେଉଁ ନାନାବିଧ ଦୂରତାମାନ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରୁଛନ୍ତି, ସବାଆଗ ତାହା ହିଁ ଆମର ଜୀବନ ଓ ଆମ ଦର୍ଶନକୁ ବହୁତ ସମୟରେ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ କରି ପକାଉଛି । ଜ୍ଞାନ ବଢୁଛି, ବିଜ୍ଞାନ ବୃଦ୍ଧି ପାଇ କାଳକାଳର ଅଣଓସାରିଆ କେତେ କ'ଣକୁ ଫରଚା କରି ଦେଉଛି । ଆମ ପଣ୍ଡିତମାନେ ଚେତନକୁ ଜାଣିଲେଣି,-ଆମ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅବଚେତନକୁ ମଧ୍ୟ ସନ୍ଧାନ କରି ବାହାରିଲେଣି । ତଥାପି ଏହି ପୃଥିବୀଟାରେ କାହିଁକି ଭୟ ବଢୁଛି, ଅସୂୟା ବଢୁଛି, ଏବର ପୃଥିବୀରେ ଅଧିକାଂଶ ଅମେଳର ସମାଚାର ପାଇବାକୁ ହେଲେ ଆମକୁ ହୁଏତ ସେହି ଆଡ଼କୁ ନିଘା ପକାଇ ବିଚାର କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ଆଗ ତୁଳନାରେ ଏବେ ଅଧିକ ମଣିଷ ଭଲ ଖାଉଛନ୍ତି । ଭଲ ପିନ୍ଧୁଛନ୍ତି ଓ ଭଲ ଘରମାନଙ୍କରେ ରହୁଛନ୍ତି । ଏବଂ, ପୃଥିବୀ ହାତରେ କ୍ରମେ ଯଥେଷ୍ଟ ସମ୍ପଦ ଏବଂ ଯଥେଷ୍ଟ ବିଦ୍ୟା ବି ହାସଲ ହୋଇ ଆସିଲାଣି, ଯେଉଁଥିରୁ ହିସାବ କରି କହିହେଉଛି ଯେ, ଏଠି ସବୁ ମଣିଷ କାମ ପାଆନ୍ତେ, ସବୁ ମଣିଷ ଭଲ ଖାଇପାରନ୍ତେ, ଭଲ ପିନ୍ଧନ୍ତେ ଓ ଭଲ ଘରମାନଙ୍କରେ ରହିପାରନ୍ତେ । କେହି ଅନାହାରରେ ମରନ୍ତେ ନାହିଁ, ବର୍ତ୍ତମାନର ଏହି ମିଛ ଦୁଃଖଗୁଡ଼ାକୁ ଭୋଗ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୁଅନ୍ତେ ନାହିଁ । ହିସାବ କହୁଛି, ଚଢ଼େଇମାନଙ୍କର ଶକ୍ତି ଥିଲେ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ସେକଥା କହିଦେଇ ପାରନ୍ତେ । ମାତ୍ର ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ । ମଣିଷ ଭିତରେ ସମ୍ଭବତଃ ଆଉ କ'ଣ ଆତ୍ମାଟାଏ ରହିଛି । ଯିଏକି ସମ୍ଭାବନା ଏବଂ ବାସ୍ତବ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ଏହି ଅମେଳଟାକୁ ଆଦୌ ମାନିନେଇ ପାରୁନାହିଁ । ଅଧିକ ଠୁଳ କରି ରହିଥିବା ପଟଟା ବାଉଳା ହୋଇ ଯାଉଛି ଏବଂ ବଞ୍ଚିତ ପଟଟା ବଞ୍ଚିବା ନାଆଁରେ ଖାଲି ଘୁଷୁରିବାରେ ଲାଗିଛି । ଏହି ଅମେଳଟାରେ ଆମ ଠାକୁରମାନଙ୍କର କୌଣସି ହାତ ନାହିଁ । ତେଣୁ, ମଣିଷମାନେ ହିଁ ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ମେଳଟିକୁ ସମ୍ଭବ କରିବେ । ଆଜି ନହେଲେ କାଲି କରିବେ । ସିଧାରେ ନ ହେଲେ ବଙ୍କାରେ କରିବେ । ତେବେ ଯାଇ ପୃଥିବୀ ସୁସ୍ଥ ହେବ । ପୃଥିବୀ ସତକୁ ସତ ସଚଳ ହେବ । ଆମ ଜୀବନ ଆମ ଦର୍ଶନର ଦର୍ପଣ ହୋଇ ରହିବ ଏବଂ ଆମ ଦର୍ଶନ ଆମ ଜୀବନର ନେତ୍ର ପରି ହୋଇ ରହିଥିବ । ଜୀବନକୁ ବାଟ ଦେଖାଇ ନେଇ ଯାଉଥିବ ।

(ଆକାଶବାଣୀ ସୌଜନ୍ୟରୁ)

'ସମ୍ବାଦ', ବାର୍ଷିକ ବିଶେଷାଙ୍କ, ୨୦୦୩

□□□

— ୯ —

ସାକ୍ଷରତାରୁ ଆରମ୍ଭ

ଦେଶର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଅବଶ୍ୟ ସାକ୍ଷର ହେବେ । ଏହା ଏକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲଜ୍ଜାର କଥା ଯେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଭ କରିବାର ଏତେଗୁଡ଼ାଏ ବର୍ଷ ପରେ ମଧ୍ୟ ଭାରତବର୍ଷର ପ୍ରାୟ ଅଧେ ମଣିଷ ନିରକ୍ଷର ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ସେଥିଲାଗି ବହୁତ ପଇସା ଖରଚ କରାହେଉଛି । ମଥା ଥିବା ବହୁତ ଲୋକ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ କେତେ ନା କେତେ ନୂଆ ବରାଦ ଏବଂ ବ୍ୟବସ୍ଥାମାନ କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ତେବେ ସୁଦ୍ଧା ନିରକ୍ଷରତା ଯାଇ ନାହିଁ । ତଥାପି ଯେତେଦୂର ମନେ ହେଉଛି, ସାକ୍ଷର ହେବା ନିମନ୍ତେ କ୍ରମେ ସାକ୍ଷର ନ ହୋଇଥିବାଙ୍କ ଭିତରେ ଆଗ୍ରହ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲାଣି । ସେମାନେ ଆଗ୍ରହୀ ହେଲେ ଆଉ ସେମାନଙ୍କୁ କେହିହେଲେ ଅଟକାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ସରକାର ମଧ୍ୟ ଆଉ ତା'ପରେ ସେହି କାର୍ଯ୍ୟରେ କୌଣସି ହେଳା କରିବେ ନାହିଁ ।

ସମସ୍ତେ କହି ଆସିଛନ୍ତି ଯେ, ନିରକ୍ଷରମାନେ ସାକ୍ଷର ହେଲେ ସଚେତନ ହେବେ । ତାହାର ସବାଆଗ ଅର୍ଥଟି ହେଉଛି ଯେ, ସେମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ନିଜ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗର ସଂସାରଟି ସମ୍ପର୍କରେ ସଚେତନ ରହିଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ନିଜର କଥାଗୁଡ଼ିକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ସାକ୍ଷର ହେବା ଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କର ମୁହଁ ଖୋଲିବ । ସେମାନେ ସ୍ୱୟଂ କେତେ କେତେ ବହି ପଢ଼ିପାରିବେ ଓ ସେଥିରୁ ଏବର ପୃଥିବୀ ବିଷୟରେ ସବୁ କଥା ଜାଣିପାରିବେ । ଦୂରଦୂରର ବୃତ୍ତାନ୍ତଗୁଡ଼ିକୁ ଜାଣିବେ ଏବଂ ତେଣୁ ନିଜର ଗାଆଁଟିକୁ, ଦେଶଟିକୁ ଅଧିକ ସଫା ଭାବରେ ଚିହ୍ନିପାରିବେ ଓ ବୁଝିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେବେ । ସେହି ଜାଣିବାର ତଥା ବୁଝିବାର ଦର୍ପଣ ଉପରେ ସବୁକିଛିକୁ ନୂଆ କରି ଦେଖି ପାରିବେ ଏବଂ ଯାହାକିଛି ସେମାନଙ୍କର ମନକୁ ନ ପାଉଥିବ, ତାହାକୁ ବଦଳାଇବା ନିମନ୍ତେ ଏକାଠି ସଚେଷ୍ଟ ହେବେ । ଆଉ ମୋଟେ ଭାଗ୍ୟକୁ ଆଦରି ପଡ଼ି ରହିବେ ନାହିଁ ।

ଏକ ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶରେ ନାଗରିକ ହୋଇଥିବାର ମର୍ମଟିକୁ ବୁଝିବେ । ଅଧିକାରଗୁଡ଼ିକୁ ସତକୁ ସତ ମାଗିପାରିବେ । ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସକ୍ରିୟତା ଏବଂ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପାରସ୍ପରିକତା, ସଚେତନତା କହିଲେ ସଚେତନ ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସବା ଆଗ ତାହାକୁ ହିଁ ବୁଝାଇବ । ଗାଆଁଯାକ ଏକାଠି ଗୋଟିଏ ଦାୟିତ୍ୱବୋଧ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ଚିନ୍ତା କଲେ ଗାଆଁ ଅବଶ୍ୟ ବଦଳି ଯିବ, ଦେଶର କୋଟି କୋଟି ସାଧାରଣ ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରକୃତରେ ଦେଶ ବିଷୟରେ ସଚେତନ ହେଲେ ବହୁ କାଳର ଦୁଷ୍ଟ ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ିକ ଅବଶ୍ୟ ଫିଟିଯିବ,-ସଚେତନତା ସାକ୍ଷରମାନଙ୍କୁ ସେହି ଅସଲ ବିଶ୍ୱାସଟିକୁ ଅବଶ୍ୟ ଦେଇଯିବ ।

ଯେଉଁମାନେ ବିଭିନ୍ନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟରେ ସାକ୍ଷରତାକୁ ମାଧ୍ୟମ କରି ଦେଶବାସୀଙ୍କୁ ସଚେତନ କରାଇବାର ଦାୟିତ୍ୱରେ ନିୟୋଜିତ ରହିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱୟଂ ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟଟି ବିଷୟରେ ସଚେତନ ହେବେ। ସେମାନେ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ସ୍ୱୀକାର ଅବଶ୍ୟ କରିବେ ଯେ, ଆମ ରାଜ୍ୟରେ ତଥା ଆମ ଦେଶରେ ଯେଉଁ କୋଟି କୋଟି ମନୁଷ୍ୟ ନିରକ୍ଷର ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତେ ଏହି ଦେଶର ନାଗରିକ, ଠିକ୍ ଆମରି ଭଳି ଜଣେ ଜଣେ ନାଗରିକ। ଭାରତବର୍ଷର ସମ୍ବିଧାନରେ ସବୁ ନାଗରିକଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଯେତେ ଯାହା ଅଧିକାରର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦିଆଯାଇଛି, ସେମାନେ ସେଥିରୁ ନାନାପ୍ରକାରେ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ସତ, ମାତ୍ର ସେମାନେ ମୋଟେ ଅଶିକ୍ଷିତ ନୁହନ୍ତି। ନିରକ୍ଷର ଏବଂ ଅଜ୍ଞ ସିନା, ମୋଟେ ନିରକ୍ଷର ନୁହନ୍ତି। ସେମାନଙ୍କର ଚେର ଏକ ବହୁ ଶତାବ୍ଦୀର ଦୀର୍ଘ ଅତୀତର ଅଧିକ ଗଭୀରକୁ ଭେଦି କରି ରହିଛି। ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନଗତ ସମଗ୍ର ପରିମଳଟି ଏପରି ଏକ ପରମ୍ପରାର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରୁଛି, ଯାହାକୁ ଏକ ସୁକ୍ଷ୍ମତର ଏବଂ ଅଧିକ ସଙ୍ଗତିଯୁକ୍ତ ପରମ୍ପରା ବୋଲି କୁହାଯିବ। ସେମାନଙ୍କୁ ସାକ୍ଷର କରିବାର ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଦାୟିତ୍ୱଗୁଡ଼ିକରେ ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ରହିଛୁ, ନାନାବିଧ ତାତ୍କାଳିକ କାରଣରୁ ଆମ ଜୀବନଦୃଷ୍ଟି ଭିତରେ ହୁଏତ ବହୁତ ନକାରାତ୍ମକତା ଆସି ପଶିଯାଇଛି ସିନା, କିନ୍ତୁ ଏକାଧିକ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କ ପାଦତଳର ଭୂମିଟି ସମ୍ଭବତଃ ଅଧିକ ଟାଣ ହୋଇ ରହିଛି। ଆମେ ମଧ୍ୟ ଏହି ବିଷୟରେ ସଚେତନ ରହିବା। ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ଆଦୌ କିଛି ଲଦି ଦେବା ନାହିଁ। ସେମାନଙ୍କୁ ବିଶ୍ୱାସ ମଧ୍ୟ କରିବା, ପାଖରେ ବସାଇବା। ତେବେ ଯାଇ ସେମାନଙ୍କର ବର୍ତ୍ତମାନର ଜଡ଼ତାଗୁଡ଼ିକୁ ଭାଙ୍ଗିଦେଇ ପାରିବା।

'ଜନଚେତନା', ଅକ୍ଟୋବର-ନଭେମ୍ବର, ୨୦୦୪

□□□

– ୧୦ –

ପଞ୍ଚ-ପରମେଶ୍ୱ

ଆମ ଦେଶର ଗାଆଁମାନଙ୍କରେ ବହୁଦିନରୁ ପଞ୍ଚାୟତରେ ଏକ ପରମ୍ପରା ରହିଆସିଥିଲା। ପଞ୍ଚାୟତ ଗାଆଁ କଥା ବୁଝୁଥିଲା। ବିଶେଷତଃ ମନାନ୍ତରଗୁଡ଼ିକର ମୀମାଂସା କରୁଥିଲା। ସେହି ମୀମାଂସା ଓ ଫଇସଲାଗୁଡ଼ିକୁ ଗ୍ରାମର ହିତଦୃଷ୍ଟିରୁ କରାଯାଉଥିଲା। ସାଧାରଣ ଭାବରେ ଗାଆଁର କେତେଜଣ ମାମଲତକାର ପଞ୍ଚାୟତରେ ସବୁ କରୁଥିଲେ। ମାମଲତକାରମାନେ ଅର୍ଥାତ୍ ସାଆନ୍ତମାନେ। ସେମାନଙ୍କୁ ଗାଆଁଯାକ

ଲୋକ ମାନୁଥିଲେ। କେବଳ ସେମାନେ ନିଜ ଗାଆଁର କଳହ ଓ ସାମୟିକ ବିବାଦଗୁଡ଼ିକର ନିଷ୍ପତ୍ତି ଯେ କରୁଥିଲେ ସେକଥା ନୁହେଁ, ଆଖପାଖ ଗାଆଁରୁ ଡାକରା ଆସୁଥିଲେ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କେହି କେହି ସେସବୁ ନିମନ୍ତେ ମଧ୍ୟ ବାହାରକୁ ଯାଉଥିଲେ। ଆମ ଅଞ୍ଚଳରେ ଗାଆଁରେ ଅନେକ ସମୟରେ ଏହି ପଞ୍ଚାୟତ ନାମକ ସଂସ୍ଥାଟିକୁ ପଞ୍ଚ-ପରମେଶ୍ୱର ବୋଲି କୁହାଯାଉଥିଲା।

ଦେଶ ସ୍ୱାଧୀନ ହେବା ପରେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ପଞ୍ଚାୟତରେ ପ୍ରଥାଟିଏ କାଏମ୍ କରି ରଖାଯାଇଛି। ଆମ ଦେଶର ସଂବିଧାନ ଅନୁସାରେ ତାହାର ସବୁକିଛି କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଚାଲୁ ହୋଇଛି। ଗ୍ରାମ-ପଞ୍ଚାୟତ ସକାଶେ ନିର୍ବାଚନ ହେଉଛି। ଅର୍ଥାତ୍, ଗାଆଁଯାକ ଭୋଟ ଦେଇ ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବାଛୁଛନ୍ତି। ଲୋକସଂଖ୍ୟା ଅନୁସାରେ ପଞ୍ଚାୟତରେ କେତେଜଣ ସଭ୍ୟ ରହିବେ, ସେହି କଥାଟି ସେହି ହିସାବରେ ସ୍ଥିର ହୋଇଛି। ସେହି ପଞ୍ଚାୟତମାନେ କ'ଣ କରିବେ, କ'ଣ ନକରିବେ ସେକଥା ସରକାରୀ ଆଇନ୍ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରାଯାଇଛି। ସାରା ରାଜ୍ୟରେ ସରକାରଙ୍କ ଶାସନରେ ଏକ ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ବିଭାଗ ରହିଛି, ବିଭାଗୀୟ ମନ୍ତ୍ରୀ ଅଛନ୍ତି, ହାକିମ ଓ ଅଫିସରମାନେ ରହିଛନ୍ତି। ତେଣୁ ସେକାଳର ଏବଂ ଏକାଳର ଏହି ଦୁଇ କିସମର ପଞ୍ଚାୟତକୁ ଆମେ ସେହି ଗୋଟିଏ କିସମ ବୋଲି କଦାପି ଭାବିବା ନାହିଁ।

ଗାଆଁର ପଞ୍ଚାୟତ ପାଇଁ ଯେଉଁମାନେ ଆଇନ୍ ତୟାର କରି ଦେଇଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଗାଆଁରେ ନଥାନ୍ତି। ସେମାନେ କେହି କେହି ହୁଏତ ଗାଆଁରେ ହିଁ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ, ମାତ୍ର ଗାଆଁରେ ବାସ କରୁନାହାନ୍ତି। ଗାଆଁ ଛାଡ଼ି ସହରକୁ ଚାଲି ଯାଇଛନ୍ତି। ଉଚ୍ଚ ପାଠମାନ ପଢ଼ିଛନ୍ତି। ସହରରେ ରୀତି ଅଲଗା, ସମ୍ପର୍କମାନେ ଅଲଗା, ଅନ୍ଦାଜଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଅଲଗା। ଏବଂ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଅସୁବିଧାଟା ହେଉଛି ଯେ, ଉପର ପାହିଆରେ ରହିଥିବା ଏମାନେ ଗାଆଁର ଭାଷାରେ କାରବାର ହେଉ ନାହାନ୍ତି। ଗାଆଁର ଭାଷା ଦିଲ୍ଲୀରେ ଚଳୁନାହିଁ କିମ୍ବା ଆମ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ବି ଚଳୁନାହିଁ। କାଗଜପତ୍ରରେ ପ୍ରାୟ ଏକ ଅନ୍ୟ ଭାଷାର ମାଧ୍ୟମରେ ଲେଖା ହୋଇଥିବା କଥାଗୁଡ଼ିକର ସାହାଯ୍ୟରେ ସବୁକିଛି ଚଳାଇବାକୁ ହେଉଛି।

ବିବାଦଗୁଡ଼ିକର ଫଇସଲା ହିଁ ଆଗେ ସେହି ଆମ ପଞ୍ଚାୟତମାନଙ୍କର ପ୍ରାୟ ଏକମାତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟ ଥିଲା। ଏବର ଯେଉଁ ନୂଆ ଛାଞ୍ଚର ପଞ୍ଚାୟତ, ସେଇଟିର ସବା ଆଗର କାର୍ଯ୍ୟଟି ହେଉଛି ଗ୍ରାମର ନିର୍ମାଣ, ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କର ଜୀବନରେ ଆବଶ୍ୟକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇ ପାରିବା ନିମନ୍ତେ ନେତୃତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ। ଏହି କାର୍ଯ୍ୟଟିର ନକ୍ସା ଭିତରେ ଗାଆଁର ସବୁଲୋକଙ୍କ ସକାଶେ ସ୍ଥାନ ରହିଛି। ଜାତି ନିର୍ବିଶେଷରେ, ବଡ଼ ସାନ ଅର୍ଥାତ୍ ଧନୀ ଓ ନିର୍ଦ୍ଧନ ନିର୍ବିଶେଷରେ, ପାଠୁଆ ଅପାଠୁଆ ନିର୍ବିଶେଷରେ। ଗାଆଁର ସମସ୍ତ ଉନ୍ନୟନ, ସର୍ବନିମ୍ନ ସୁବିଧାମାନ ସମସ୍ତଙ୍କର ପହୁଞ୍ଚ ଭିତରକୁ ଆସିବ। ଅଧିକ

ବିସ୍ତାରିତ କରି କହିଲେ, ଗାଆଁର ସମସ୍ତେ କାମ ପାଇବେ, ସବୁପିଲା ସ୍କୁଲକୁ ଆସିବେ, ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ଯାବତୀୟ କଲ୍ୟାଣକାରୀ ଯୋଜନା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଉପକୃତ କରି ପାରୁଥିବ। ଯେଉଁମାନେ ଯୁଗ ଯୁଗରୁ ବହୁ ଅସମର୍ଥତା ଏବଂ ଅସହାୟତା ଭିତରେ ରହିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ପିଛା ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ହିତର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେବ ଅର୍ଥାତ୍ ଅଧିକ ପଇସା ଖରଚ ହେବ, ଯେପରିକି ସେମାନେ ମଧ୍ୟ କ୍ରମେ ଅଧିକ ଭଲରେ ଓ ଅଧିକ ସୁବିଧାରେ ରହି ଆସିଥିବା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ସରିସା ହୋଇଯାଇ ପାରିବେ। ଦୂରତା କମିଯିବ। କାରଣ, ଦୂରତାଗୁଡ଼ିକ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗ୍ରାମଜୀବନରେ ସଙ୍ଗତି ଆସି ପାରୁନଥିବ ଏବଂ ଉପର ଏବଂ ତଳ ସମସ୍ତେ ବହୁପ୍ରକାରେ ନରଖର ହିଁ ହେଉଥିବେ।

ଏବଂ, ଏହିସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ ସକାଶେ ସରକାର ପଇସା ଯୋଗାଇ ଦେବେ। ସେହି ପଇସାକୁ କାମରେ ଲଗାଇବାର ଦାୟିତ୍ୱ ପଞ୍ଚାୟତ ଜିମାରେ ରହିବ। ଆଗକାଳରେ ପଞ୍ଚାୟତକୁ ସେହି ବିଷୟରେ ମୋଟେ ମଥା ଘୂରାଇବାକୁ ପଡୁନଥିଲା। ଯେପରି ସବୁ ଗୋଷ୍ଠୀର ସମସ୍ୟାମାନ ପଞ୍ଚାୟତର ଗୋଚରକୁ ଆସିପାରିବ, ସେଥିଲାଗି ଆମର ଏହି ନୂଆ ପଞ୍ଚାୟତମାନଙ୍କରେ ଯଥା ସମ୍ଭବ ସବୁ ବର୍ଗର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ରହିଛି। ମହିଳାମାନେ ରହିଛନ୍ତି। ପୂର୍ବ ସମୟର ପଞ୍ଚାୟତରେ ମହିଳାମାନେ ସଦସ୍ୟ ହୋଇ ବସିବେ ବୋଲି ସେକାଳେ କେହି ଚିନ୍ତା ହିଁ କରିନଥିଲେ। ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥିତିଟିରୁ ସିଧା ଜଣା ପଡ଼ିଯାଉଛି ଯେ, ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶଟା ଆଉ ମୋଟେ ସେହି ପୁରୁଣା ଦେଶ ପରି ହୋଇ ରହିବ ନାହିଁ। ତେଣୁ ସେକାଳର ଗାଆଁମାନେ ମଧ୍ୟ ଏଣିକି କାଳର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁସାରେ ବଦଳିଯିବେ। ସେଇଥି ସକାଶେ ଏସବୁ ଅଲଗା କିସମର ବ୍ୟବସ୍ଥାମାନ।

ସରକାର ପଞ୍ଚାୟତ ତରଫରୁ ପ୍ରୟୋଜନଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ଯଥାଯଥ ବିଚାର କରି ଅର୍ଥ ଯୋଗାଇ ଦେବେ। ସେହି ଅର୍ଥକୁ ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତ ଆପଣାର ବିଚାର ଏବଂ ହିସାବ ଅନୁସାରେ ବ୍ୟୟ କରିବ। ଦେଇଥିବା ଅର୍ଥ ଏବଂ ପଞ୍ଚାୟତର ସ୍ଥାନୀୟ ଆୟସବୁ ଉଚିତ ଭାବରେ ଖରଚ ହେଲା କି ନାହିଁ, ସରକାର କେବଳ ସେତିକି ଅବଶ୍ୟ ଜାଣିବେ। ବାକି ଦାୟିତ୍ୱ ଅର୍ଥାତ୍ ସ୍ୱାଧୀନତା ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତର ହାତରେ ରହିବ।

ଗ୍ରାମ-ପଞ୍ଚାୟତରେ ନିର୍ବାଚିତ ସଦସ୍ୟମାନେ ନିଜକୁ ପୂରା ପରମେଶ୍ୱର ବୋଲି ନଭାବିଲେ ଯାଇ ସତକୁ ସତ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ଠାରୁ କଦର ଓ ସ୍ୱୀକୃତି ପାଇ ପାରିବେ। ତାହାରି ଦ୍ୱାରା ହିଁ ସଂହତି ଆସିବ, ଲକ୍ଷ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ପୂରଣ ହୋଇ ପାରୁଥିବ ଏବଂ, ପଞ୍ଚାୟତ ସମେତ ଗ୍ରାମର ଅଧିବାସୀ ସମସ୍ତେ ଏହିପରି ଟାଣ ପାଦ ଓ ଟାଣ କଟିରେ ଠିଆ ହୋଇ ପାରିଲେ, ବାହାରର ଅନାବଶ୍ୟକ ହସ୍ତକ୍ଷେପମାନେ ମଧ୍ୟ ଆପଣାଛାଏଁ ହ୍ରାସ ହୋଇଯିବେ।

'ଗ୍ରାମସ୍ୱରାଜ', ଜୁଲାଇ, ୨୦୦୫

□□□

— ୧୧ —

ସୁଖନିବାସୀ-ଆଦିବାସୀ

ଇତିହାସର ପ୍ରାୟ ସେହି ମୂଳରୁ ହିଁ ଆମର ଏହି ଭୂମିର ସର୍ବପ୍ରଥମ ଅଧିବାସୀ ହେଉଛନ୍ତି ଆଦିବାସୀ । ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ମୋଟ ଜନସଂଖ୍ୟାର କଣ୍ଟାକଣ୍ଟି ପ୍ରାୟ ଚଉଠେ ଯାଏ ହେବ । ଶାସ୍ତ୍ରରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଆଟବିକ ଏବଂ ଆରଣ୍ୟକ ନାମରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ କରାଯାଇଛି । ଏବେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ସେହି ଅରଣ୍ୟ ଓ ଅଟବୀ ଭିତରେ ବାସ କରୁଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀର ସଭ୍ୟତା ଆସି କୋଉଠି ହେଲାଣି, ସେମାନେ ସତେଅବା ସେହି ଅରଣ୍ୟକୁ ଆଦରି ରହିଛନ୍ତି । ଅନ୍ଦାଜ କରି ହେଉଛି, ଆମ ରାଜ୍ୟରେ ବର୍ତ୍ତମାନ କୃଷିଯୋଗ୍ୟ ଜମିର ପ୍ରାୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାଗଟା ଦିନେ ବଗଡ଼ ଅଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ି ରହିଥିଲା ଏବଂ ସେହି ଆଦିବାସୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟଟା ହିଁ ନିଜ ଦିହର ମିହନ୍ତ ଦେଇ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଆବାଜ କରିଛି । ଏବଂ, ତା'ର ଏହି ଶହ ଶହ ବର୍ଷର କାଳଟିରେ ସେଗୁଡ଼ିକ ଅନ୍ୟ ଚତୁର ମଣିଷଙ୍କ ହାତକୁ ହଡ଼ପ ହେଇ ଚାଲିଯାଇଛି । ଆଦିବାସୀ ସତେଅବା ହାରିଗଲା ପରି ରହିଯାଇଛି । ତଥାପି ନିଜ ବୁଦ୍ଧି ଖଟାଇ କେତେ ନା କେତେ ଅନ୍ୟ ଉପାୟରେ ପେଟଟାର ଗୁଜରାଣ ମେଣ୍ଟାଇବା ନିମନ୍ତେ ଚେଷ୍ଟା କରିଛି । ଏବେ ମଧ୍ୟ ବଞ୍ଚିଛି ସେ । ବହୁ କଷଣର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଛି, ହେଉଛି । ତଥାପି ବଞ୍ଚିଛି । ପୃଥିବୀର କେତେ ସଭ୍ୟତା ଉଜୁଡ଼ି ଯାଇଛି; ସିଏ ତଥାପି ବଞ୍ଚିଛି ।

ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତବର୍ଷରେ କେତେ କ'ଣ ଗବେଷଣା ଏବେ ହେଲାଣି । ଏହି ସବୁକିଛିକୁ ଅଣଆଦିବାସୀ ପଣ୍ଡିତମାନେ କରିଛନ୍ତି । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ କରିଛନ୍ତି, ସରକାର ମଧ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ସେହି ଗବେଷଣାରୁ ସେମାନେ କେତେ ନା କେତେ ବହି ଲେଖି ପାରିଲେଣି । ଅଧିକାଂଶ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ । ଏହି ବହିସବୁ ଲେଖି ସେମାନେ ଦେଶ ଏବଂ ବିଦେଶରେ କେତେ ନାଆଁ କରିଛନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କର ଖାସ୍ ଏହି ଗବେଷଣା-କାମ ନିମନ୍ତେ ଗୋଟାଏ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ମହକୁମା ରହିଛି । କେତେକେତେ ବହି ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଛାପି ବାହାର କରିଛନ୍ତି । ପ୍ରାୟ ସବୁଯାକ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ । ଏସବୁ ପ୍ରଧାନତଃ ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କ ସକାଶେ ଲେଖା ଯାଇଛି । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଆଦିବାସୀ ଜୀବନର ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ଡୋଲା ଡୋଲା ଉପନ୍ୟାସ ବାହାରି ସାରିଲାଣି । କେତୋଟିର ଇଂରାଜୀ ଅନୁବାଦ ବାହାରି ଦୂର ବିଲାତରେ ବି ନାଆଁ କଲାଣି । ମାତ୍ର, ସ୍ୱୟଂ ଆଦିବାସୀମାନେ ଏକଥା ହୁଏତ କିଛି ଜାଣିନାହାନ୍ତି । ପୁନଶ୍ଚ, ଆଦିବାସୀଙ୍କର ପର୍ବପର୍ବାଣିରେ ବୋଲା ହେଉଥିବା ବହୁ

ଗୀତକୁ ଇଂରାଜୀରେ ଅନୁବାଦ କରି ମଧ୍ୟ ଛପାଗଲାଣି । ବିସ୍ମୟର ବିଷୟ, ସ୍ୱୟଂ ଆଦିବାସୀ ସମାଜର ଜଣେ ଏସବୁଥିରେ ମଥା ଖରଚ କରିନାହାନ୍ତି ।

ଦେଶ ସ୍ୱାଧୀନ ହେବା ପରେ ସରକାର ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ସକାଶେ କୋଟି କୋଟି ଟଙ୍କା ଖରଚ କରୁଛନ୍ତି । ଶିକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ରାସ୍ତା, ଆର୍ଥିକ ରୋଜଗାର ଇତ୍ୟାଦି ବହୁ ଦିଗରେ ଅଜସ୍ର ଅର୍ଥର ବରାଦ ହେଉଛି । ଆଦିବାସୀର ଆଶୁ ଉନ୍ନୟନ ନିମନ୍ତେ କ'ଣ ଦରକାର, ସେ ବିଷୟରେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ସ୍ଥିର ହେଉଛି, ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ସ୍ଥିର ହେଉଛି । କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ, ପୂରା ଅଣ-ଆଦିବାସୀ ଉଚ୍ଚ ହାକିମମାନେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ଥିର କରୁଛନ୍ତି । ଆଦିବାସୀ ଘରର ପିଲାଏ ଯେଉଁସବୁ ବିଶେଷ ସ୍କୁଲରେ ପୂରା ଆବାସିକ ଭାବରେ ରହି ପାଠ ପଢ଼ିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଛି, ସେଗୁଡ଼ିକର ଟିକିନିଖି ସବୁ ତାଲିକା ସରକାରୀ ସିରସ୍ତାରୁ ହିଁ ହିସାବ ହୋଇ ଆସୁଛି । ଏପରିକି, ଗୋଟିଏ ଆଦିବାସୀ ଛାତ୍ରାବାସର ଜଣେ ପିଲା କେତେ ଖାଇବା ପାଇଁ କେତେ ଗ୍ରାମ୍ ଚାଉଳ, ଡାଲି, ତେଲ, ଲୁଣ ଇତ୍ୟାଦି ଦରକାର ହେବ, ସେଇଟି ମଧ୍ୟ ସେହି ଉପରୁ ଆସୁଛି । ଛୁଞ୍ଚିପରିମାଣ ଏପାଖ ସେପାଖ କରିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ନାହିଁ । ହଁ, ସେହିସବୁ ବିଶେଷ ଶିକ୍ଷାଳୟରେ ଶିକ୍ଷକମାନେ କେତେ ନିକ ଓ ସୁଚିନ୍ତିତ ଭାବରେ ଅଣ-ଆଦିବାସୀ ସମାଜରୁ ହିଁ ବଛା ହୋଇ ଆସୁଛନ୍ତି ।

ଆଦିବାସୀଙ୍କ ପାଇଁ ଅଣ-ଆଦିବାସୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା । ଫଳରେ, କୋଟି କୋଟି ପଇସା ଖରଚ ବରାଦ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା ବାଟମାରଣା ହୋଇ ଯାଉଛି । ଶୋଷିଲା ମୁହଁଯାଏ ଆସି ପାରୁନାହିଁ ଏବଂ ଶୋଷ ମେଣ୍ଟୁନାହିଁ । ହାଉଆଟାର ଚରିତ୍ରକୁ ଠଉରାଇ ଦେଇ ପାରୁଥିଲା ପରି ଆଦିବାସୀଟି ମଧ୍ୟ କାଳକ୍ରମେ ପ୍ରାୟ ଗୋଟାପଣେ ତୁଚ୍ଛା ଗୋଟାଏ ହିତାଧିକାରୀରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଉଛି । ସତେ ଅବା ଅର୍ଗଳିଟା ଭିତରୁ ବାହାରିବାର ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନାହିଁ । ତା' ଗାଆଁରେ ଗ୍ରାମସଭା ଅଛି, ପଞ୍ଚାୟତ ବି ଅଛି । ତଥାପି ତାକୁ ବାହାରଟା ଉପରେ ଅନିସା କରି ରହିବାକୁ ହେଉଛି । ତା' ଅଞ୍ଚଳରେ ମାଳ ମାଳ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ସଂଗଠନମାନେ ଅଛନ୍ତି ସିନା, କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ଥିବା ବାବୁମାନେ ମଧ୍ୟ କେହି ଆଦିବାସୀ ନୁହନ୍ତି । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ସେଇ ବାହାରର କୋଉ ଡିପୋରୁ ଆଜ୍ଞାମାଳ ନେଇ କାମ କରିବା ଲାଗି ଆସିଥିବା ଭଳି ବେଭାରରେ ସବୁକିଛି କରୁଛନ୍ତି । ଗୋଟାଏ ହେଲେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ସଂଗଠନ ଆଦିବାସୀ ଯୁବା ଓ ଯୁବତୀଙ୍କୁ ନେଇ ନିଜ ଅଞ୍ଚଳରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଯେ କାହିଁକି ତିଆରି ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ, ସେକଥା ଦେଖି ଆଦିବାସୀର ଠାକୁରମାନେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବତଃ ଆଚମ୍ବିତ ହୋଇ ପଡୁଥିବେ । ଏହି ଗୋଟିଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିଲେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ସଂଗଠନମାନେ ପୂରା ଫେଲ୍ ମାରିଛନ୍ତି ବୋଲି କାହିଁକି କୁହାନଯିବ ?

ଏଣିକି ହୁଏତ ଗୋଟିଏ କଥା ଖୁବ୍ କାମ ଦିଅନ୍ତା। ଆଦିବାସୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ସରକାର ତଥା ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଯିଏ ଯେଉଁ ଉନ୍ନୟନ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥାନ୍ତୁ ପଛକେ, ସବୁକିଛିକୁ ମାଧ୍ୟମ କରି ସେମାନେ ମୂଳତଃ ଗୋଟିଏ କଥା ଆଦିବାସୀ ଭାଇ ଭଉଣୀଙ୍କ କାନ ପାଖରେ ଯାଇ ବାରମ୍ବାର କହି ପାରନ୍ତେ : ଗୋଟିଏ ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶର ଅଧିବାସୀ ହିସାବରେ ଆମେ ଭାରତବର୍ଷରେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଜଣେ ଜଣେ ନାଗରିକ। ସେହିପରି ଆଦିବାସୀ ଭାଇ ଭଉଣୀ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଏହି ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶର ଜଣେ ଜଣେ ନାଗରିକ। ସଂବିଧାନ ପ୍ରତ୍ୟେକ ନାଗରିକ କେତେକ ଅଧିକାର ଅବଶ୍ୟ ପାଇବେ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଛି। ସେହି ଘୋଷଣା ପଚାଶବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ହିଁ ହୋଇସାରିଛି। ମାତ୍ର, ଦେଶର ସମସ୍ତେ ସେହି ବିଷୟରେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ସଚେତନ ହୋଇ ପାରିନାହାନ୍ତି। ଆଦିବାସୀ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧିକାରପ୍ରାପ୍ତ ନାଗରିକ ହିସାବରେ ସଚେତନ ହେଉ। ଆଦିବାସୀ ସମେତ କାଳକାଳରୁ ପଛରେ ପଡ଼ିଥିବା ଆହୁରି କେତେ ବର୍ଗ ଓ ସମୂହଙ୍କୁ ବିଶେଷ ବିଶେଷ ବହୁ ଅଧିକାର ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି। ତେଣୁ, ଦୟାରେ ନୁହେଁ, ଉଦାରତାରେ ନୁହେଁ,-ଅଧିକାରସଚେତ ନାଗରିକ ହିସାବରେ ଆଦିବୀସାମାନେ ମଧ୍ୟ ଆପଣାର ନ୍ୟାଯ୍ୟ ସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକର ସ୍ୱୀକୃତିଟିକୁ ଦାବୀ କରିବେ। ହଁ, ଆପଣାକୁ ଅକିଞ୍ଚନ ମଣି ହାତ ପତାଇବେ ନାହିଁ, ଜଣେ ନାଗରିକର ସମ୍ମାନରେ ଅଗ୍ରସର ହେବାକୁ ମନ କରିବେ। ଆପଣାକୁ ଜଣେ ଆଦିବାସୀ ବୋଲି ନକହି ଜଣେ ନାଗରିକ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବେ। ସେଇଥିରୁ ବଳ ପାଇବେ। ନିଜର ଭୂମିକା ବଦଳାଇବେ। ଏବଂ, ଭୂମିକା ବଦଳାଇ ଦେଇ ପାରିଲେ ଭାଗ୍ୟ ମଧ୍ୟ ବଦଳିବ। ସାବାଳକ ହେବାର ସେହି ଅନ୍ୟ ମୁହୂର୍ତ୍ତଗୁଡ଼ିକ ଆସି ଅବଶ୍ୟ ପହଞ୍ଚିଯିବ।

'ଗ୍ରାମସ୍ୱରାଜ', ମାର୍ଚ୍ଚ, ୨୦୦୫

□□□

— ୧୨ —

ଶିଶୁ, ଶ୍ରମ ଓ ଶିଶୁ-ଶ୍ରମିକ

ଏହି ଦେଶର ଅଥବା ଏହି ପୃଥିବୀର ସବୁ ଶିଶୁ ଯଦି ଆମ ନିଜର ହୋଇଥାନ୍ତେ, ତେବେ ସେମାନଙ୍କର ବାପା ଓ ମାଆ ହିସାବରେ ଆମେ ସେମାନଙ୍କୁ କିପରି ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖନ୍ତେ କେଜାଣି ? ମାତ୍ର, ଏ କଥାରେ ମଧ୍ୟ ଆଦୌ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ଯେ, ପୃଥିବୀରେ ଯେଉଁଠାରେ ଯେତେ ଶିଶୁ ରହିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଅବଶ୍ୟ ବାପାମାଆ ଅଛନ୍ତି। ସେମାନଙ୍କର ସମସ୍ତଙ୍କର ବାପମାଆ ଅଛନ୍ତି, ଅବଶ୍ୟ ସମସ୍ତେ ଇସ୍କୁଲକୁ ଯାଉ

ନାହାନ୍ତି; ଯେଉଁସବୁ ସୁସ୍ଥ ପରିବେଶରେ ଗୋଟିଏ ଶିଶୁ ସ୍ୱାଭାବିକ ଅର୍ଥାତ୍ ବାଧାରହିତ ଭାବରେ ବଢ଼ି ହୋଇ ପାରନ୍ତା, ପୃଥିବୀର ସବୁ ଶିଶୁ ସେହିସବୁ ପରିବେଶ ଆଦୌ ପାଉ ନାହାନ୍ତି । କିଏ ପାଉଛି ଓ କିଏ ପାଉ ନାହିଁ, ସେକଥା ପ୍ରଧାନତଃ ସେମାନଙ୍କର ଭାଗ୍ୟ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଛି । ଅର୍ଥାତ୍, ଭାଗ୍ୟଶାଳୀ ପିତାମାତାଙ୍କର ପିଲାମାନେ ପୃଥିବୀରେ ଭାଗ୍ୟଶାଳୀ ହୋଇ ବଢିବା ଲାଗି ପ୍ରାୟ ସବୁଯାକ ସୁଯୋଗ ଲାଭ କରୁଛନ୍ତି । ଏବଂ, ଅନ୍ୟମାନେ ନାନାଭାବେ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଆମ ପୃଥିବୀରେ ପ୍ରାୟ ଅଧେ ପିଲା କୌଣସି ନା କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଆପଣାର ଭାଗ୍ୟକୁ ଆଦରି ରହିଛନ୍ତି ।

ଏବେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରେ ଚିନ୍ତା କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଥିବା ସବୁ ପିଲାଙ୍କର ଅଧିକାର ବିଷୟରେ କ୍ରମେ ଚର୍ଚ୍ଚାମାନ ହେଲାଣି । ପିଲା ଯେଉଁ ଘରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଛି, ସିଏ କେବଳ ସେହି ଘରର ନୁହେଁ, ସିଏ ସମଗ୍ର ଦେଶର, ସମାଜର ବା ସମଗ୍ର ମନୁଷ୍ୟଜାତିର ବୋଲି ଏବେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷ ଭାବିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେଣି । ପିଲାମାତ୍ରକେ ପୃଥିବୀ ତମାମ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଅଧିକାର ରୂପେ ଅବଶ୍ୟ କେଉଁ କେଉଁ ସୁଯୋଗର ଅଧିକାରୀ ହେବ, ସେହି ବିଷୟରେ ପୃଥିବୀ ସ୍ତରରେ ଗୋଟିଏ ଚିଠା କେତେବର୍ଷ ହେଲା ତିଆରି ହୋଇ ସାରିଛି । ଆଗାମୀ ପୃଥିବୀଟି ବିଷୟରେ ଯେଉଁ ପ୍ରଗତିକାମୀ ମଣିଷମାନେ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଛନ୍ତି, ସେହିମାନେ ଏକାଠି ବସି ଏହି ଅଧିକାରଚୟର ଏକ ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ସମୁଦାୟ ପୃଥିବୀକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସଚେତନ କରିବାର ଉଦ୍ୟମ ମଧ୍ୟ ନାନାସ୍ତରରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲାଣି । ସେହି ସ୍ୱପ୍ନଗୁଡ଼ିକୁ ଯେ କୌଣସି ସ୍ୱର୍ଗରୁ ତୋଳିଆଣି ପୃଥିବୀରେ ଗୋଟିଏ ତାଲିକା ଭିତରେ ଭର୍ତ୍ତି କରି ଦିଆଯାଇଛି, ସେକଥା ମୋଟେ ନୁହେଁ । ପୃଥିବୀରେ ଶହେରେ ତିରିଶଜଣ ପିଲା ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଓ କାଳେ କାଳେ ଯେଉଁଭଳି ଏକ ପରିବେଶରେ ବଢ଼ି ହୋଇ ସଂସାର ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାର ସୁଯୋଗ ଲାଭ କରି ଆସିଛନ୍ତି, ବାକି ସତୁରିଜଣ ପିଲାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସେହିଭଳି ପରିବେଶଟିଏ ଯୋଗାଇ ଦେବାର କଳ୍ପନା ଓ ବିଚାର ସେଥିରେ କରାଯାଇଛି । ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଓ କାଳେ କାଳେ ସଂସାର ଓ ସମାଜ କେବଳ କେତେକ ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ଅନୁକୂଳ ପରିସ୍ଥିତିଗୁଡ଼ିକୁ ଯୋଗାଇ ଦେବାର ଚିନ୍ତା କରି ଆସିଥିଲା, ଏବେ ଏକାବେଳେକେ ସବୁ ପିଲାଙ୍କର କଥା ଚିନ୍ତା କରାଯାଉଛି ।

ମନୁଷ୍ୟ ତା'ର ଶ୍ରମବଳରେ ହିଁ ଆମର ଏହି ପୃଥିବୀଟିକୁ ଗଢ଼ିଛି । ମନୁଷ୍ୟ ଆପଣାର ଶ୍ରମକୁ ପୃଥିବୀ ଲାଗି ବିନିଯୋଗ କରିବ ଏବଂ ପୃଥିବୀ ତାକୁ ସୁଖୀ, ସୁସ୍ଥ ଓ ଖୁସି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ମଣିଷଟିଏ ହେବାର ପରିବେଷ୍ଟନୀଟିଏ ଯୋଗାଇଦେବ,-ଆବହମାନ

କାଳରୁ ତାହାହିଁ ପୃଥିବୀରେ ନୀତିରୂପେ ରହି ଆସିଛି । ଆଧୁନିକ ସମାଜର ଆଦର୍ଶ ଅନୁସାରେ ସବୁ ମଣିଷ ଶ୍ରମ କରିବେ ଏବଂ ସେହି ଶ୍ରମର ଫଳଗୁଡ଼ିକୁ ସମସ୍ତେ ଭୋଗ କରିବେ । ସେହି ମୂଳ ସତ୍ୟଟି ଅନୁସାରେ ପୃଥିବୀର ଅର୍ଥନୀତି ତଥା ରାଜନୀତି ଆପଣାକୁ ବିକଶିତ କରାଇ ଆଣିଛି । ମାତ୍ର, ଅସଲ କଥା ହେଉଛି, ଜଣେ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଯୋଗ୍ୟ ମଣିଷ ହିଁ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ତା'ର ସମାଜ ନିମନ୍ତେ ବଞ୍ଚିପାରିବ । କୌଣସି ସମାଜରେ ଜଣେ ମଣିଷ ଯେତିକି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଆପଣାକୁ ଯୋଗ୍ୟ ଏବଂ କୁଶଳ କରିବାର ସୁଯୋଗ ଲାଭ କରିଥିବ, ସିଏ ସେତିକି ଅଧିକ ସମର୍ଥ ଏବଂ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଆପଣାର ଅର୍ଜନ ଦ୍ୱାରା ନିଜର ସମାଜକୁ ଉପକୃତ ଏବଂ ସମୃଦ୍ଧ କରିପାରିବ । ମାତ୍ର ଯେଉଁ ସମାଜରେ ଅଧେ ଶିଶୁ ସୁସ୍ଥ ହୋଇ ବଢ଼ିବାର ସର୍ବନିମ୍ନ ସୁଯୋଗ ଗୁଡ଼ିକରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଥିବେ, ଯେଉଁଠାରେ ସେମାନଙ୍କର ବାପମାଆ ସେମାନଙ୍କୁ ଅନୁକୂଳ ବାତାବରଣ ଗୁଡ଼ିକୁ ଯୋଗାଇ ଦେବାରେ ସମର୍ଥ ହେଉ ନ ଥିବେ ଏବଂ ତେଣେ ସମାଜ କିମ୍ବା ରାଷ୍ଟ୍ର ମଧ୍ୟ ସେହି କ୍ଷତିର ପୂରଣ କରିବା ଦିଗରେ କିଛି କରିପାରୁ ନ ଥିବ, ସେଠି ସେହି ସମାଜ ମଧ୍ୟ ନାନାଭାବେ ଦରିଦ୍ର ହୋଇ ରହିଥିବ-ଭାରି ଅସମର୍ଥ ଓ ଅସୁସ୍ଥ ହୋଇ ରହିଥିବ ।

ଆମ ସାମ୍ପ୍ରତିକ ପୃଥିବୀରେ ଏକାଧିକ ସମାଜ ଏବଂ ରାଷ୍ଟ୍ର ଏପରି ଅସମର୍ଥ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ଯେ, ଆପଣାର ସବୁ ପିଲାଙ୍କୁ ସୁସ୍ଥ ଓ ବିଶ୍ୱାସଯୁକ୍ତ ଭାବରେ ଜଣେ ଜଣେ ମଣିଷ ହେବାଲାଗି ଉପଯୁକ୍ତ ଭୂମିଟିଏ ଯୋଗାଇ ଦେଇ ପାରୁନାହାନ୍ତି । ଅଥବା, ସେମାନେ ପୁରୁଣା ବ୍ୟବସ୍ଥାଟା ଭିତରେ ଏପରି ଶୋଚନୀୟ ଭାବରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ଯେ ନୂଆ ଆଉ କୌଣସି ଭଳି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆସିଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ତାହା ହୁଏତ ଏକ ଅରାଜକତା ଭିତରେ ନେଇ ପକାଇଦେବ ବୋଲି ସେମାନେ ଭାରି ଭୟ କରୁଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀରେ ବହୁତ ଶିଶୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଶ୍ରମିକ ହେଉଛନ୍ତି, ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଶ୍ରମ ଖଟୁଛନ୍ତି । ଯେଉଁ ବୟସରେ ସେମାନଙ୍କର ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଯାଇ ବିଦ୍ୟା ଅର୍ଜନ କରିବା କଥା, ସେହି ବୟସରେ ସେମାନେ ମୂଲ ଲାଗି ଯାଉଛନ୍ତି । ଘରେ ବାପାମାଆଙ୍କ ଆୟରେ କିଞ୍ଚିତ୍ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ନିମନ୍ତେ ସେମାନେ ବାପାମାଆଙ୍କର ବୋଲ ମାନି ଶ୍ରମ କରୁଛନ୍ତି । ବିଶ୍ୱ-ଶ୍ରମ ଆଇନ ଅନୁସାରେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବୟସ ହେବାଯାଏ ପିଲାମାନଙ୍କୁ କୌଣସି ଶ୍ରମରେ ମଜୁରି ଦେଇ ଖଟା ହେବ ନାହିଁ ବୋଲି କଟକଣା ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ହଜାର ହଜାର ପିଲା ବାଧ୍ୟ ହୋଇ କାମ କରୁଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଭବିଷ୍ୟତ ବୋଲି ଆଦୌ କିଛି ନାହିଁ । ଭରସା ବୋଲି କିଛି ନାହିଁ, ନିରାପତ୍ତା ବୋଲି ମଧ୍ୟ ଆଦୌ କିଛି ନାହିଁ । ଏମାନେ ବଡ଼ ହେଲେ କେବଳ ନିଜ ଉପରେ ନୁହେଁ, ସମାଜରେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି ଯେ ଏକ ବୋଝ ହୋଇ ରହିବେ ଏବଂ ଆମ ସାମୂହିକ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକୁ ଯେ

ଆହୁରି ଅଧିକ ଜଟିଳ କରିଦେବେ, ଆମେ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ଭଲରେ ରହିଥିବା ଲୋକମାନେ ହୁଏତ ସେକଥା କଳ୍ପନା କରି ପାରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବିକଳ୍ପ ଭାବରେ କିଛି କରିବାକୁ ତଥାପି ରାଜି ହୋଇପାରୁ ନାହୁଁ ।

ହିସାବ ଅନୁସାରେ ଆମ ଭାରତବର୍ଷରେ ପ୍ରାୟ ଦେଢ଼କୋଟି ଶିଶୁ ଶ୍ରମିକ ରହିଛନ୍ତି । ସୁମାରି କରି ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରକୃତ ସଂଖ୍ୟା ନିରୂପଣ ନ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମକୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଠାବ କରିବାଲାଗି ଆଦୌ ବେଶି ଦୂର ଯିବାକୁ ପଡ଼ନ୍ତା ନାହିଁ । ଆମ ଘରେ କେତେ ସାନ ସାନ ପିଲା କୁଆଡୁ କେତେ ଦୂରରୁ ଆସି କାମ କରୁଛନ୍ତି । ଆମ ଘରଆଗ ଚାହା ଦୋକାନରେ ବା ଚାଳି ହୋଟେଲରେ କେତେ ପିଲା ସକାଳୁ ଆଉ କେହି ଉଠିବା ଆଗରୁ ଚୂଲୀ ଜଳାଇବା ନିମନ୍ତେ କୋଇଲା ଭାଙ୍ଗୁଛନ୍ତି । ରାସ୍ତା କଡ଼େ କଡ଼େ ସାନପିଲା ଜୋତା ମରାମତି କରିବାର ପସରା ଧରି ବସିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ଆମେ ଭଳି ଭଳି କାମରେ ଖଟାଉଛୁ । ବଡ଼ମାନଙ୍କ ତୁଳନାରେ ହୁଏତ ସେମାନଙ୍କୁ କମ୍ ମଜୁରି ଦେଉଛୁ । ଏହି ଶ୍ରମିକ ଶିଶୁମାନେ କ'ଣ ଖାଆନ୍ତି, ରାତିହେଲେ କେଉଁଠାକୁ ଯାଆନ୍ତି, କେତେ ରୋଜଗାର କରନ୍ତି, କେତେ ପ୍ରକାରେ ଶୋଷିତ ଏବଂ ଉପଦ୍ରୁତ ହୁଅନ୍ତି, ଆମ ସମାଜରେ ସେଗୁଡ଼ିକର ଚିକିନିଖି ଅଧ୍ୟୟନ ଏବଂ ଅନୁସନ୍ଧାନ ହେବା ଉଚିତ । କଟକ ସହରର ଯେତେ ଯେତେ ଅନ୍ଧାରୁଆ ବଖରାମାନଙ୍କରେ ବିଡି ବଳା ହୁଏ, ସେଠାରେ ପ୍ରାୟ ସବୁଠାରେ ଆମେ ଏହି ପିଲାମାନଙ୍କୁ ବହୁସଂଖ୍ୟାରେ ଦେଖିବାକୁ ପାଇବା । ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶର ଦିଲ୍ଲୀ ବା ଆଗ୍ରାରେ ଯେଉଁଠି ବହୁମୂଲ୍ୟ ଗାଲିଚା ଓ ଦରିମାନ ତିଆରି ହୋଇ ପୃଥିବୀର କେତେ କେତେ ଦେଶକୁ ରପ୍ତାନୀ ହୁଏ, ସେଠାରେ ବିଗତ ବର୍ଷ ବର୍ଷ ହେଲା ଏହି ପିଲାମାନଙ୍କୁ ହିଁ କାମରେ ଖଟା ଯାଇଥାଏ ଓ ଅଳପ ମଜୁରି ଦେଇ ଅଧିକ କାମ ଆଦାୟ କରାଯାଏ । ଆଗ୍ରା ପାଖରେ ଥିବା ଫିରୋଜାବାଦର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଚୂଡ଼ି କାରଖାନାମାନଙ୍କରେ ସତେ ଅବା ଅଧିକତର ଭାବରେ ପିଲାମାନଙ୍କର ଶ୍ରମରେ ହିଁ ମାଲିକମାନେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ରୋଜଗାର କରନ୍ତି । ପିଲାମାନେ ଅରକ୍ଷିତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଦେଶସାରା ଦୀପାବଳୀ ଦିନ ଯେତେ ଯେଉଁଠାରେ ବାଣ ମରାଯାଏ, ସେଥିରୁ ପ୍ରାୟ ସବୁଯାକ ତାମିଲନାଡୁର ଶିବକାଶୀରେ ତିଆରି ହୁଏ । ସେଠାରେ ପ୍ରଧାନତଃ ପିଲାମାନେ ହିଁ ଏହି ବାଣ ତିଆରିରେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ।

ଅନୁମାନ କରାଯାଏ ଯେ ଶିବକାଶୀ ଓ ଆଖପାଖ ଅଞ୍ଚଳରେ ଯେତେ ପିଲା ଏହି ବାଣ କାରଖାନା ମାନଙ୍କରେ ଶ୍ରମିକ ଭାବରେ କାମ କରୁଛନ୍ତି, ପୃଥିବୀର ଆଉ କୌଣସିଠାରେ ଗୋଟାଏ ଜାଗାରେ ଏତେ ପିଲା ଶ୍ରମ ଖଟୁ ନାହାନ୍ତି । ବାଣ ତିଆରି ହେବା ବ୍ୟତୀତ ଶିବକାଶୀରେ ଦିଆସିଲି ବି ତିଆରି ହେଉଛି । ଦିଆସିଲି କାରଖାନାରେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି କେତେ ପିଲାଙ୍କୁ ମଜୁରିଆ କରି ରଖାଯାଇଛି । ଗୋଟିଏ ହିସାବ

ଅନୁସାରେ ଏହି ଦିଆସିଲି ତିଆରି କରିବା କାମରେ ସେଠାରେ ପ୍ରାୟ୍ ପଚାଶ ହଜାର ପିଲା କାମ କରୁଛନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ଦିନକୁ ଦିନ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଛି । ପ୍ରାୟ୍ ଛଅ ହଜାର ସାନବଡ଼ ଦିଆସିଲି କାରଖାନା ଏହି ସାନ ପିଲାଙ୍କର ଶ୍ରମରେ ଚାଲିଛି । ଘରୋଇ ଭାବରେ ଏକ କୁଟୀରଶିଳ୍ପ ରୂପେ ଚାଲିଥିବା ସାନ ସାନ ଦିଆସିଲି କାରଖାନା ମାନଙ୍କରେ ଶହେରେ ନବେଜଣ ଶ୍ରମିକ ହେଉଛନ୍ତି ଶିଶୁ ଶ୍ରମିକ । ପ୍ରତ୍ୟହ ସକାଳେ ଚାରିରୁ ଚଉଦ ବର୍ଷ ବୟସର ପିଲାମାନେ ବସ୍‌ରେ ପାଖ ଗାଆଁ ମାନଙ୍କରୁ ଏହି କାରଖାନାଗୁଡ଼ିକୁ ସଂଗୃହୀତ ହୋଇ ଆସନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ଠିକାରେ କାମ ଦିଆଯାଏ । ଏବଂ ଦିନକୁ ପ୍ରାୟ୍ ବାର ଘଣ୍ଟା ସେମାନଙ୍କୁ ଦିଆସିଲି ବଳିବାକୁ ପଡିଥାଏ ।

ଏହି ପିଲାମାନେ ସୁବିଧା ପାଇଲେ କ'ଣ ପାଠ ପଢ଼ିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତେ ନାହିଁ ? ସେମାନଙ୍କ ବୟସର ଅନ୍ୟ ଅନେକ ପିଲାଙ୍କ ପରି ସେମାନେ କ'ଣ ଖୁସି ହୋଇ ଇଚ୍ଛା ଅନୁସାରେ ଖେଳନ୍ତେ ନାହିଁ, ମିଛଟାରେ ଟିକିଏ ଦୁଷ୍ଟ ବି ହୁଅନ୍ତେ ନାହିଁ ? ସେମାନେ ଇସ୍କୁଲକୁ ଯାଇ ପାଠ ପଢିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛନ୍ତି କି ନାହିଁ ବୋଲି ଶିବକାଶୀର ବାଣ ଓ ଦିଆସିଲି କାରଖାନା ମାନଙ୍କରେ କାମ କରୁଥିବା କେତେକ ପିଲାଙ୍କୁ ଥରେ ପଚରା ହୋଇଥିଲା ଯେ ସମସ୍ତେ ନିଜର ସମ୍ମତି ପ୍ରକାଶ କରି ହାତ ଟେକିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ, ସେମାନେ ଇଚ୍ଛା କଲେ କ'ଣ ସେମାନଙ୍କୁ ସେହି ସୁବିଧା ମିଳିଯାଇ ପାରିବ ?

ଯେଉଁଠି ପରିବାରର ପେଟ ପୂରିବାକୁ ଏହି ପିଲାମାନଙ୍କ ଶ୍ରମରୁ ଯତ୍‌କିଞ୍ଚିତ ଆୟକୁ ମଧ୍ୟ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ମିଶାଇବାକୁ ପଡୁଛି ଓ ତଥାପି ବଞ୍ଚିଲାଭଳି ବଞ୍ଚି ହେଉନାହିଁ, ସେଠାରେ ଏହି ପିଲାଙ୍କୁ ଇସ୍କୁଲ ଯିବାର ସମସ୍ତ ସୁବିଧା ଯୋଗାଇ ଦେଇ ଡାକି ଆଣିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ତଥାପି ସ୍କୁଲକୁ ଯାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ଏମାନେ ସ୍କୁଲକୁ ଗଲେ ଘରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅଧା ଉପାସ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସେଥିଲାଗି ଶିବକାଶୀ ଅଞ୍ଚଳର ଦରିଦ୍ର ଘରର ବାପମାଆମାନେ ପୁଅଟିଏ ବା ଝିଅଟିଏ ପାଞ୍ଚ ଛଅ ବର୍ଷର ହେବା ମାତ୍ରକେ ସେମାନଙ୍କୁ ଜବରଦସ୍ତି ଦିଆସିଲି ତିଆରି କାରଖାନାକୁ ପଠାଇ ଦିଅନ୍ତି ଓ ତାହାକୁ ହିଁ ସତେଅବା ଏକ ବଡ ଭାଗ୍ୟ ବୋଲି ମନେ କରନ୍ତି । ଯଦି ଭଗବାନ ସେମାନଙ୍କୁ ଏହି ପିଲା କେତୋଟିଙ୍କୁ ଦେଇ ନ ଥାନ୍ତେ, ତେବେ ସେମାନେ ଏକ ପ୍ରତିକୂଳତାପୂର୍ଣ୍ଣ ସଂସାରରେ କିପରି ଯେ ଉଦର-ସମସ୍ୟାଟିର ସମାଧାନ କରି ପାରୁଥାନ୍ତେ, ସେକଥା ସେମାନେ ଭାବିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଭୟ କରୁଥିବେ ।

ମାତ୍ର ପିଲାଟିଏ ଯଦି ପାଠ ପଢ଼ିବା ବୟସରେ ପାଠ ପଢ଼ିବ ନାହିଁ, ତେବେ ବଡ଼ ହୋଇ ସିଏ ମଧ୍ୟ ତା'ର ବାପାମାଆଙ୍କ ପରି ଦରିଦ୍ର ହୋଇ ରହିବ । ପୁରୁଣା ସମାଜମାନଙ୍କରେ ଅନ୍ତତଃ କିଛି ମଣିଷ ମୂର୍ଖ ଓ ଦରିଦ୍ର ହୋଇ ରହିବାକୁ ଥିଲାବାଲା ବୁଢିଆ ଲୋକମାନେ ଏକ ଆବଶ୍ୟକତା ବୋଲି ମନେ କରୁଥିଲେ । ଭାରତବର୍ଷର ଖାସ୍

କେତେକ ମଣିଷ ବା ମଣିଷଶ୍ରେଣୀ ଶାସ୍ତ୍ର ପଢ଼ିବେ, ରାଜ୍ୟ ଶାସନ କରିବେ ଏବଂ ବେପାର ବଣିଜ କରି ଲକ୍ଷ୍ମୀ କମାଇବେ ବୋଲି ଆଉ କେତେକ ମଣିଷ ବା ଶ୍ରେଣୀକୁ ପାରମ୍ପରିକ ସମାଜ-ବରାଦ ଅନୁସାରେ ସାନ ଓ ନ୍ୟୂନ ହୋଇ ରହିବାକୁ ପଡୁଥିଲା। ଚାକରାଣୀମାନେ ନ ରହିଲେ ରାଣୀମାନେ ରାଣୀ ହୋଇପାରିବେ କିପରି, ବେହେରା, ବାରିକ ଓ ବୋଲକରାମାନେ ନ ରହିଲେ ବାବୁମାନେ ବାବୁ ହେବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ଆଉ କିପରି ଲାଭ କରି ପାରିବେ ? ଏକ ସାମନ୍ତବାଦୀ ସମାଜରେ କିଛି ମଣିଷଙ୍କୁ ଅବଶ୍ୟ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ। ତେଣୁ ଭାଗ୍ୟ ହିଁ ଭଗବାନଙ୍କ ଠାରୁ ଅଧିକ ବଳଶାଳୀ ବୋଲି କୁହା ଯାଉଥିବ। ଭଗବାନ ତ ଅନ୍ତର ଭିତରେ ଆତ୍ମା ବୋଲି ଗୋଟାଏ ଗମ୍ଭୀରି ଭିତରେ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ବାହାରର ସବୁଯାକ ବାଟକୁ ଭାଗ୍ୟ ହିଁ ଏପରି ଜବର ହୋଇ ଓଗାଳି ରଖିଛି ଯେ ଭଗବାନ ସତକୁ ସତ ବାହାରକୁ ବାହାରିବେ ବୋଲି ଆଉ ବାଟ ପାଉ ନାହାନ୍ତି।

ଏହି ରୀତି ଓ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଚାଲିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମାଜରେ ନୃଶଂସତା ହିଁ ରାଜତ୍ୱ କରୁଥିବ। ଥୋକେ ପଶୁ ପରି ସହ୍ୟ କରୁଥିବେ ଓ ଆଉ ଥୋକେ ପଶୁ ପରି ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ କରୁଥିବେ। ଦେଶ ବା ନ୍ୟାୟ ବୋଲି ଆଉ କିଛି ରହି ପାରିବ ନାହିଁ। ସେଥିଲାଗି ଏକ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଆଖି ଆଗରେ ରଖି ଏବେ ପୃଥିବୀରେ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କ କଥା ବିଚାର କରାଯାଉଛି। ତେଣୁ ସବୁ ପିଲାଙ୍କର କଥା ମଧ୍ୟ ବିଚାର କରାଯାଉଛି। ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟକୁ ମନୁଷ୍ୟ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରାଯାଉଛି। ଆଗେ ବଡ଼ମାନେ ଓ ଭାଗ୍ୟଶାଳୀମାନେ ସାନ ମାନଙ୍କୁ ଓ ଭାଗ୍ୟହୀନ ମାନଙ୍କୁ ଦୟା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଥିଲେ; ଏବେ ଅଧିକାର କଥା କୁହାଗଲାଣି। ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କଲେ, ପୃଥିବୀର ଏତେ ପିଲା କୋମଳ ବୟସରେ, ପାଠ ପଢ଼ି ପରିଷ୍କାର ଆଖିରେ ପୃଥିବୀ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ପାରିବା ଲାଗି ଯୋଗ୍ୟ ହେବାରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଥିବେ, ଏହାକୁ ଯାବତୀୟ ଅର୍ଥରେ ଏକ ଅକଲ୍ୟାଣକର କଥା ବୋଲି କୁହାଯିବ। ସେହି କାରଣରୁ ଏବେ ନୂଆ ଭାବରେ ସବୁ କିଛିର ବିଚାର ହେଲାଣି, ବିଶ୍ୱ-ସ୍ତରରେ ତଦନୁରୂପ ପଦକ୍ଷେପ ମାନ ନିଆଗଲାଣି। ଯେକୌଣସି କାରଣ ଦର୍ଶାଇ କାହାକୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିବାକୁ କ୍ରମେ ଏକ ଅନ୍ୟାୟ ବୋଲି ବିଚାର କରାଯାଉଛି। ସବୁ ମଣିଷ ଏକାଠି ଆଗକୁ ଯିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇବେ, ଏହି ପୃଥିବୀ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ଘର ପରି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପ୍ରଶସ୍ତ ବାହୁମାନ ପ୍ରସାରିତ କରି ଦେଉଥିବ। ଏହା ହିଁ ଏଣିକି ଅସଲ ନ୍ୟାୟ ହେବ।

ପାଠ ପଢ଼ି ପାରୁ ନଥିବା ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଆମେ ସଂଗେ ସଂଗେ ସେମାନଙ୍କର କାମରୁ ଛଡ଼ାଇ ଆଣି ପାଠଶାଳାକୁ ନେଇ ଆସି ପାରିବା ନାହିଁ। ତଦ୍ୱାରା, ସେମାନେ ଯେଉଁ ସଂସାରଟିକୁ ଆଶ୍ରା କରି ଏହି ସଂସାରକୁ ଆପଣାର ବୋଲି କହୁ ପାରୁଛନ୍ତି,

ସେଇଟି ମଧ୍ୟ ଭୁଷୁଡ଼ି ପଡ଼ିବ । ତେଣୁ, ସେମାନେ କାମ କରିବେ, ପରିବାରର ସଂସ୍ଥାନ ପାଇଁ କିଛି ଉପାର୍ଜନ କରିବେ, କିନ୍ତୁ ତେଣେ ପାଠ ମଧ୍ୟ ପଢ଼ିବେ । ସେମାନେ ଯଦି ଦିନରେ କାମ କରୁଥାନ୍ତି, ତେବେ ସେମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ରାତି ସ୍କୁଲ ଖୋଲାଯିବ ଏବଂ ଯଦି ରାତିରେ କାମ କରୁଥାନ୍ତି, ତେବେ ଦିନ ସ୍କୁଲ ଖୋଲାଯିବ । ନାମକୁ ମାତ୍ର ଆଦୌ ର' ଠ' କରି ଏବଂ ଦୟା କଲା ଭଳି କୌଣସି ସ୍କୁଲ ଖୋଲାଯିବ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଶର ସାଧାରଣ ଶିକ୍ଷାଧାରାଟି ସହିତ ଯୁକ୍ତ କରି ରଖାଯିବ । ଦେଶର ସମ୍ବିଧାନ ଅନୁସାରେ ଅନ୍ୟ ପିଲାମାନଙ୍କ ଭଳି ସେମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ସ୍କୁଲକୁ ଯିବାର ଅଧିକାର ରହିଛି, ଏହି ମର୍ଯ୍ୟାଦାରେ ସେମାନଙ୍କ ସକାଶେ ଶିକ୍ଷାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେବ । ଅବଶ୍ୟ, ସେମାନଙ୍କର ବିଶେଷ ସ୍ଥିତିଟିକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ସେମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷାଦାନ କରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ କେତେକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପଦ୍ଧତି ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇ ପାରିବ । ସେହି ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଯୋଜନାରେ ସ୍କୁଲରେ ବକ୍ତେ ଖାଇବାକୁ ଦେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ହୋଇ ପାରିବ ।

ଏବଂ, ତାହାଠାରୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ବଡ଼ କଥା ହେଉଛି, କେଉଁଠି ଶ୍ରମ ଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ପରିବାରର ଭରଣପୋଷଣ ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କୁ ବର୍ତ୍ତମାନର ଯାବତୀୟ ଶୋଷଣରୁ ମୁକ୍ତ କରି ରଖାଯିବ । ଥିଲା ଘର ମାନଙ୍କରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ ସେମାନେ ଆଦୌ ଶ୍ରମିକ ବନି ନ ଥାନ୍ତେ, ଅନ୍ୟ ଅନେକ ପିଲାଙ୍କ ପରି ସ୍କୁଲକୁ ଯାଉଥାନ୍ତେ; ତଥାପି ଏତେ ଅଳ୍ପ ବୟସରୁ ଯେ ସେମାନେ ନିଜର ଶ୍ରମ ଓ ସମୟ ଦେଇ ପରିବାରକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରି ପାରୁଛନ୍ତି, ସେଥିଲାଗି ସେମାନଙ୍କୁ ଏକ ବିଶେଷ ସମ୍ମାନ ସହିତ ଦେଖାଯିବ । ସେମାନଙ୍କୁ ପଢ଼ାଉଥିବା ଶିକ୍ଷକମାନେ ଏବଂ କର୍ମନିଯୁକ୍ତ କରି ରଖିଥିବା ମାଲିକ ଓ ଗୃହସ୍ଥମାନେ ମଧ୍ୟ ସେହି ସମ୍ମାନ ଏବଂ ସ୍ୱୀକୃତିର ଦୃଷ୍ଟିରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ଶିଖିବେ । ଶିଶୁଶ୍ରମିକ ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏପରି ବିଶେଷ ଶ୍ରମ-ବିଧାନମାନ ତିଆରି ହେବ, ଯାହାଦ୍ୱାରା କି ସେମାନଙ୍କୁ ଆଗ ଶିଶୁ ବୋଲି ବିଚାର କରାଯାଉଥିବ ଏବଂ ତାପରେ ଯାଇ ଶ୍ରମିକ ଭଳି । ଆମେ ଇଚ୍ଛାକଲେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ମୌଳିକ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରଣାଳୀ ଅନୁସାରେ ସେମାନେ କରି ଆସୁଥିବା ଧନ୍ଦା ମାଧ୍ୟମରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଯାବତୀୟ ଔପଚାରିକ ଶିକ୍ଷା ଦେଇ ପାରିବା । ଆମେ ଅବଶ୍ୟ ଆଶା କରିବା ଯେ ଅଦୂର ଭବିଷ୍ୟତରେ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ଶୀଘ୍ର ଭାରତବର୍ଷରେ ଶିକ୍ଷାର ରୀତି ଏପରି ଭାବରେ ବଦଳିଯିବ ଯେ ସେଥିରେ ମସ୍ତିଷ୍କ ସହିତ ହାତ ଓ ହୃଦୟକୁ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଶିଶୁର ଶିକ୍ଷାରେ ସମାନ ଭାବରେ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରାଯିବ । ଅର୍ଥାତ୍, ନିଜ ଶିକ୍ଷା-କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଏକ ଆବଶ୍ୟକ ଅଙ୍ଗ ରୂପେ ସବୁ ପିଲା ନିଜ ନିଜ ସ୍କୁଲରେ କିଛି ଶରୀରଶ୍ରମ ଅବଶ୍ୟ କରିବେ । ତେବେ ଯାଇ ବର୍ତ୍ତମାନ କୋଢ଼ୀ ହୋଇ ଶାରୀରିକ ଯାବତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଅନ୍ୟ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥିବା

ତଥାକଥିତ ଶିକ୍ଷିତ ମାନଙ୍କର ମନୋଦୃଷ୍ଟିରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବ ଏବଂ ସେମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପରି ଆଉ ଶାରୀରିକ ଶ୍ରମ ଦ୍ୱାରା ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ହେୟ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିବେ ନାହିଁ ।

ଆପଣା ବାପ ମାଆଙ୍କର ଭଲ ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥା ହେତୁ ଯେଉଁ ପିଲାମାନେ ଏବେ ସ୍କୁଲ ମାନଙ୍କରେ ପାଠ ପଢ଼ି ପାରୁଛନ୍ତି ଓ ଆପଣାର ରୁଚି ଅନୁସାରେ ନିଜ ପ୍ରତିଭାର ବିକାଶ କରାଇ ଆଗକୁ କିଛି ନା କିଛି ହୋଇ ପାରିବେ ବୋଲି ଆଶା କରି ପାରୁଛନ୍ତି, ଯାବତୀୟ ଶିକ୍ଷାସୁଯୋଗରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହି ଯାଉଥିବା ଠିକ୍ ସେହି ମାନଙ୍କ ଭଳି ଅନ୍ୟ ହଜାର ହଜାର ପିଲାଙ୍କ ବିଷୟରେ ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସଚେତନ କରାଇବାର ନାନା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇ ପାରିବ । ସେମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେପରି ଭାବରେ ଯେଉଁ ପାଠ ପଢୁଛନ୍ତି, ତଦ୍ୱାରା ନିଜକୁ ସତେ ଅବା ଗେହ୍ଲା ଏବଂ ଅଧିକ ଭାଗ୍ୟବାନ ବୋଲି ଭାବିବା ଲାଗି ଖୁବ୍ ପ୍ରଶ୍ରୟ ପାଉଛନ୍ତି ଓ ଉପରକୁ ଉପରକୁ ଯାଇ ବାବୁ ହେଉଛନ୍ତି, ଶୋଷକ ହେଉଛନ୍ତି । ଏହି ଦେଶଟା ସତେ ଅବା ଗୋଟା ସୁଦ୍ଧା ସେହି ମାନଙ୍କର ବୋଲି ଭାବିବାକୁ ନାନା ଭାବେ ପ୍ରରୋଚିତ ହେଉଛନ୍ତି । ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଆମ ସମାଜ ଓ ଆମ ଦେଶ ଏକାବେଳେକେ ମୂଳରୁ ହିଁ ଦୁଇ ଭାଗ ହୋଇ ଯାଉଛି ଏବଂ ତାହା ସଂପୃକ୍ତ ସମସ୍ତଙ୍କର ଅନିଷ୍ଟ ସାଧନ କରୁଛି । ଯେଉଁ ପିଲା ବିଡି ବଳୁଛି, କେଉଁ ହୋଟେଲରେ ବାସନ ମାଜୁଛି, ଜୋତା ପାଲିଶ କରୁଛି, କିମ୍ବା କାହା ଘରେ ଚାକର ହୋଇ ମସଲା ବାଟି ଦେଉଛି କି ଲୁଗା ସଫା କରୁଛି, ସିଏ ମଧ୍ୟ ଏହି ଦେଶର ପିଲା ଓ ତା'ର ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ପରି ପାଠ ପଢ଼ିବାର, ଆଲୋକମୁଖୀ ହୋଇ ବିକଶିତ ହେବାର ଅଧିକାର ରହିଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍କୁଲକୁ ଯାଇ ପାଠ ପଢୁଥିବା ପିଲାମାନଙ୍କର ବୁଦ୍ଧି ଓ ବିବେକ ଭିତରେ ସେହି କଥାଟିର ପୂର୍ଣ୍ଣ ସଚେତନତା ରହିବା ନିତାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । ତେବେ, ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ସ୍କୁଲରେ ଏକତ୍ର ବସୁ ନଥିବା ଏବଂ କିଞ୍ଚିତ୍ ଅର୍ଥୋପାର୍ଜନ ଲାଗି ଶ୍ରମିକ ହୋଇଥିବା ବଞ୍ଚିତ ପିଲାମାନଙ୍କ ଲାଗି ତାହାର ଏକ ଦାୟିତ୍ୱ-ସଚେତନତା ରହି ପାରିବ । ତା'ର ହୃଦୟ ଭିତରେ ସେମାନଙ୍କ ସକାଶେ ମଧ୍ୟ ଏକ ସ୍ଥାନ ଅବଶ୍ୟ ରହିଥିବ, ସେମାନଙ୍କୁ ଉପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ସିଏ ଏକ ଅପରାଧ ବୋଲି ଜାଣିବ ।

ଏହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆମ ଗାଆଁ ଓ ସହର ଗୁଡ଼ିକର ବିଦ୍ୟାଳୟ ଗୁଡ଼ିକ ତରଫରୁ କେତେ ଭଳି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମଧ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇ ପାରିବ । ଶିଶୁ ଶ୍ରମିକ ମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ କଳ୍ପନା କରାଯାଉଥିବା ସ୍କୁଲଟି ମଧ୍ୟ ସେହି ବିଦ୍ୟାଳୟ ଗୁଡ଼ିକରେ ଚାଲି ପାରିବ, ହୁଏତ ଗୋଟିଏ ପରିଚାଳନାରେ ମଧ୍ୟ ଚାଲି ପାରିବ । ଉଭୟ ଦଫାର ପିଲାମାନେ ଅନ୍ତତଃ କିଛି ସମୟ ସକାଶେ ଏକାଠି ଖେଳି ପାରିବେ, ଏକାଠି ନାଟକ

ଅଭିନୟ କରି ପାରିବେ, ଗଣେଶ ବା ସରସ୍ୱତୀଙ୍କର ପୂଜା ସମୟରେ ସେମାନେ ଏକାଠି ହୋଇ ପାରୁଥିବେ ଏବଂ ମଝିରେ ମଝିରେ ଉଭୟଙ୍କର ଛୁଟି ଦିନ ମାନଙ୍କରେ ଏକାଠି ହୋଇ ପରିଭ୍ରମଣରେ ଯାଇ ପାରିବେ। ଜାତୀୟ ଦିବସ ଗୁଡ଼ିକରେ ସେମାନେ ଏକତ୍ର ପତାକା ଉତ୍ତୋଳନ କରି ପାରିବେ, ଶିଶୁ ବା ଗୁରୁ ଦିବସରେ ମଧ୍ୟ ସାଧାରଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗୁଡ଼ିକରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରୁଥିବେ। ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମର ସମାଜ ପୁରାତନ ଏବଂ ଆଧୁନିକ ବହୁ ଦୂରତାରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୂଷିତ ଏବଂ ଅସୁସ୍ଥ ହୋଇ ରହିଛି। ଅନ୍ତତଃ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ପିଲାମାନଙ୍କ ସ୍ତରରୁ ହିଁ ସେହି ଦୂରତା ଗୁଡ଼ିକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଔପଚାରିକ ଭାବରେ ଦୂର କରିବା ଲାଗି ଯଦି ଏକ ସାଧୁ ଉଦ୍ୟମ କରାଯାଏ, ତେବେ ତାହା କେଡ଼େ ବିବେକର କଥା ହେବ, ଏହି ସମାଜକୁ ବଦଳାଇବାରେ ଉତ୍ପ୍ରେରକ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ।

ମାତ୍ର ତା ଠାରୁ ଆହୁରି ବଡ଼ କଥା ହେଉଛି ଯେ ଏହି ଶିଶୁ ଶ୍ରମିକମାନେ ସ୍ୱୟଂ ସବା ଆଗ ଆପଣାର ଅଧିକାର ଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ସଚେତନ ହେବେ। ଏକ ନିର୍ମମ ପରିସ୍ଥିତିର କବଳରେ ପଡ଼ି ସେମାନେ ଏହି କୋମଳ ବୟସରେ ଶ୍ରମ ଖଟିବାକୁ ସିନା ବାଧ୍ୟ ହେଉଛନ୍ତି ! ମାତ୍ର ତଥାପି ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଶିଶୁ ଏବଂ ନିଜ ଦେଶରେ ଯେକୌଣସି ଶିଶୁ ପରି ସେମାନଙ୍କର ଯେ ସୁସ୍ଥ ଓ ମୁକ୍ତ ଭାବରେ ବଡ଼ ହେବାର, ମଣିଷ ହେବାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧିକାର ରହିଛି ସେମାନେ ସେହି ବିଷୟରେ ଅବଶ୍ୟ ସଚେତନ ହେବେ। ସେହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କୁ ନେଇ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସଚେତନତା ଶିବିରମାନ କରାଯିବ। ଦରିଦ୍ର ହୋଇ ଥିବାରୁ ସେମାନେ ଯେ କୌଣସି ସମାଜ ଭିତରେ ଦୟାର ପାତ୍ର ହୋଇ ରହିବେ, ସେକଥା ଆଦୌ ନୁହେଁ। ଭାରତବର୍ଷରେ ସମାଜରେ ଅଧିକତର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଉପରେ ରହିଥିବା କତିପୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଦୟା ଦ୍ୱାରା ସମ୍ଭବ କରିବାକୁ ହିଁ ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଇଛି ଏବଂ ତେଣୁ ଯଥାର୍ଥ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଗୁଡ଼ିକୁ ସତେଅବା ଏଡ଼ି ଦିଆଯାଇଛି ଅଥବା ଅଟକାଇ ରଖାଯାଇଛି। ନିର୍ଭରଶୀଳତାକୁ ସତେଅବା ଚକ୍ରାନ୍ତ କଲା ପରି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିର୍ଭରଶୀଳ କରି ରଖାଯାଇଛି। ଏହା ଦ୍ୱାରା ମୂଳ ବ୍ୟାଧି ଗୁଡ଼ିକର ଆଦୌ କୌଣସି ସମାଧାନ ହୋଇ ପାରି ନାହିଁ। ଅସହାୟ ମନୁଷ୍ୟର ଅସହାୟତା ସତେ ଅବା ଅଧିକ ସୁବିଧା ଆତ୍ମସାତ୍ କରି ନେଇ ଥିବା ମଣିଷ ମାନଙ୍କର ମର୍ଜି ପାଇଁ ଏକ କ୍ରୀଡ଼ନକ ପରି ହୋଇ ରହିଛି। ଆଜିର ଯେଉଁ ପିଲା କାଲିର ସମାଜରେ ମଣିଷ ହେବ, ସିଏ ଆଜି ଯେଡ଼େ ଅଳ୍ପବଳ ହୋଇ ରହି ଥାଉ ପଛକେ, ସିଏ ଏ କଥାଟିକୁ ଜାଣୁ। ତେବେ ଯାଇ, ଆପଣାର ଭାଗ୍ୟକୁ ବଦଳାଇବା ସଂଗେ ସଂଗେ ସିଏ ଏହି ପୁରୁଣା ସମାଜକୁ ମଧ୍ୟ ବଦଳାଇ ପାରିବ।

ଶିଶୁଶ୍ରମିକ ମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ବର୍ତ୍ତମାନର ବାଧ୍ୟତା ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ ମୁକ୍ତ

କରି ଆଣିବାର ସମଗ୍ର ପରିସର ଓ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଟି ଏତେ ବୃହତ୍ ଯେ ଏକା ସରକାର ସେହି ସମସ୍ୟାଟିକୁ କଦାପି ନେଇ ଆଣି ଥୋଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ସରକାରଙ୍କର ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରତି ଶୁଭେଚ୍ଛା ରହିବ, ଅର୍ଥାତ୍ ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରକୃତରେ କିଛି ହେଉ ବୋଲି ସରକାର ପ୍ରକୃତରେ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିବେ ଏବଂ ସେଥିଲାଗି ଅର୍ଥର ବରାଦ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ସମ୍ମତ ହେବେ, —ଏତିକି ଆଦୌ କମ୍ କଥା ନୁହେଁ । ଦେଶର ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ ମାନେ ହିଁ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟଟିକୁ କରି ପାରିବେ । ଦେଶର ବଞ୍ଚିତ ବର୍ଗଙ୍କ ମଧ୍ୟକୁ ସରକାର ଅପେକ୍ଷା ଏହି ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗୁଡ଼ିକର ଅଧିକ ପ୍ରବେଶ ରହିଛି, ଅସଲ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ଅଧିକ ପରିଚୟ ରହିଛି; ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଅଧିକ ରାଜନୀତିକ ଇଚ୍ଛା ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ମୂଳତଃ ଗୋଟାଏ ଶାସନକଳକୁ ବାପ ମାଆ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିବା ଅମଲାମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଷ୍ଠୀ ଭାବେ ତଳ ଆଡୁ ଯଥାର୍ଥ ବିକାଶ ଓ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଲାଗି ଯଥାସମ୍ଭବ ଏକ ସ୍ଥାୟୀ ମୂଳଦୁଆ ପକାଇବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରୁଥିବା ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ସଂସ୍ଥାମାନଙ୍କ ଉପରେ ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକାଧିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଅଧିକ ନିର୍ଭର କରାଯାଇ ପାରିବ । ଆମ ଓଡ଼ିଶା ସମେତ ଭାରତବର୍ଷରେ ଅସଂଗଠିତ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସଚେତନ ଏବଂ ସଂଗଠିତ କରାଇ ଆଣିବାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଗୋଷ୍ଠୀମାନେ ବହୁ ସ୍ଥାନରେ ବହୁତ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ସାକାର ଭାବରେ କିଛି ହାସଲ ମଧ୍ୟ କରି ପାରୁଛନ୍ତି । ଦେଶର ଦେଢ଼କୋଟି ଶିଶୁ ଶ୍ରମିକଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ବର୍ତ୍ତମାନ ଦଶାରୁ ମୁକ୍ତ କରି ଆଣିବାର କାର୍ଯ୍ୟଟିକୁ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ନିଜର କାର୍ଯ୍ୟ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତୁ । ଦେଶର ସରକାର ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ସହଯୋଗ କରୁ ।

'ସମ୍ବାଦ', ୧୨.୭.୯୪ ଓ ୧୩.୭.୯୪

□□□

— ୧୩ —

ଇସ୍ରାଏଲ୍ : ସଂକଳ୍ପ ଓ ସଙ୍କଟର ଦେଶ

ଇହୁଦୀ ମାନଙ୍କର ଦେଶ ଇସ୍ରାଏଲ୍ । ମଧ୍ୟପ୍ରାଚ୍ୟର ଆରବ ଦେଶମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଅବସ୍ଥିତ ଗୋଟିଏ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ଦେଶ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ବାଇବେଲ୍‌ର ବର୍ଣ୍ଣନା ଅନୁସାରେ ଦୁଇ ହଜାର ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ସେହି ଭୂମିରେ ଇହୁଦୀମାନେ ହିଁ ବାସ କରୁଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ସେଠାରେ କୁଆଡ଼େ ଦୁଗ୍ଧ ଏବଂ ମଧୁର ବନ୍ୟା ବହୁଥିଲା । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ଶ୍ୟାମଳ ବୃକ୍ଷଲତାରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ମାତ୍ର, ଯେତେବେଳେ ଗତ ୧୯୪୮ ମସିହାରେ ନୂଆ ଇସ୍ରାଏଲ୍ ଦେଶର ଘୋଷଣା ହେଲା ଓ ପୃଥିବୀର ପ୍ରାୟ

ପଞ୍ଚସ୍ତରୀଟି ଦେଶରେ ଶତାବ୍ଦୀ ଶତାବ୍ଦୀ ଧରି ବାସଚ୍ୟୁତଙ୍କ ପରି ବାସ କରି ଆସିଥିବା ଇହୁଦୀମାନେ ଆପଣାର ଦେଶ ବୋଲି କହିବାକୁ ଓ ତାହାକୁ ଆପଣାର ମନୋମତ କରି ଗଢ଼ିବାକୁ ଭୂମିଟିଏ ପାଇଲେ, ସେତେବେଳେ ସେହି କ୍ଷୁଦ୍ର ଭୂମିଟିର ଅର୍ଦ୍ଧାଂଶ ଲଣ୍ଡା ପର୍ବତ ଏବଂ ପଥୁରିଆ ମରୁଭୂମିରେ ଭର୍ତ୍ତିହୋଇ ରହିଥିଲା । ନୂଆ ଭୂଇଁଟି ଉପରେ ନୂତନ ସଂକଳ୍ପ ଏବଂ ଉତ୍ସାହର ସହିତ ଗତ ପ୍ରାୟ ଚାଳିଶିବର୍ଷ ଭିତରେ ଗଢ଼ି ଉଠିଥିବା ଏବଂ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀର ବିସ୍ମୟ ଆକର୍ଷଣ କରିଥିବା ଏହି ଦେଶଟି-ଆମେ ତାହାକୁ ହିଁ ନୂଆ ଇସ୍ରାଏଲ୍ ବୋଲି କହିବା ।

ପଶ୍ଚିମ ଦିଗରେ ଭୂମଧ୍ୟସାଗରର ଧୀର ନୀଳ ଜଳରାଶି, ପୂର୍ବରେ ଜର୍ଡାନ୍ ନଦୀ ଏବଂ ଜର୍ଡାନ୍ ଦେଶ, ଦକ୍ଷିଣରେ ମିଶର ଓ ଉତ୍ତରରେ ଲେବାନନ୍,-ଏଗୁଡ଼ିକର ମଝିରେ ଥିବା ଇସ୍ରାଏଲ୍ ଦେଶର ଭୂମିଟିକୁ ଏସିଆ ମହାଦେଶର ମାନଚିତ୍ରରେ ସହଜରେ ଆଦୌ ଠାବକରି ହୁଏନାହିଁ । ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ର ସର୍ବବୃହତ୍ ନଗରୀ ହେଉଛି ଜେରୁଜେଲମ୍ ବା ଇର୍-ଉ-ସାଲୋମ୍,-ଶାନ୍ତିର ନଗରୀ । ଜେରୁଜେଲମ୍ ପୃଥିବୀର ତିନୋଟି ଧର୍ମର ପୀଠସ୍ଥଳ-ଗୀର୍ଜା, ମସ୍‌ଜିଦ୍ ଏବଂ ସିନାଗଗ୍‌ର ସମାହାର ଏଇଠି ହୋଇଛି । ଇହୁଦୀ ଧର୍ମ-ଇତିହାସର ସ୍ମରଣୀୟତମ ମନ୍ଦିର ପୁରାଣ ଯୁଗର ରାଜା ଡେଭିଡ୍‌ଙ୍କର ସମାଧିକୁ ବହନ କରି ସେଠାରେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଅବସ୍ଥିତ ରହିଛି । ଯୀଶୁଖ୍ରୀଷ୍ଟ ଯେଉଁ ଅନୁଚ୍ଚ ଶୈଳ ଭୂମିଟି ଉପରେ ତାଙ୍କର ବିଶ୍ୱପ୍ରସିଦ୍ଧ ଉପଦେଶ-ସର୍‌ମନ୍ ଆନ୍ ଦି ମାଉଣ୍ଟ୍-ଟିକୁ ଦେଇଥିଲେ, ତତ୍କାଳୀନ ଶାସକମାନଙ୍କର ଆଦେଶରେ ସେ ଆପଣାର କ୍ରସ୍‌କୁ ବହନ କରି ଯେଉଁ ମାର୍ଗଟିରେ ଯାତ୍ରା କରିଥିଲେ ଏବଂ ସର୍ବୋପରି, ଯେଉଁ ପାହାଡ଼ଟି ଉପରେ ତାଙ୍କ ଦେହକୁ କଣ୍ଟା ବାଡ଼େଇ କ୍ରସ୍ ଉପରେ ଝୁଲାଇ ଦିଆ ଯାଇଥିଲା, ଏହି ସବୁଯାକ ସ୍ଥାନ ଜେରୁଜେଲମ୍‌ରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହି ସହରରୁ ମାତ୍ର ପ୍ରାୟ ଦଶ କିଲୋମିଟର ଦୂରରେ ବେଥ୍‌ଲେହେମ୍ ଗ୍ରାମରେ ଗୋଟିଏ ଗୁହାଳଘରେ ଶିଶୁ ଯୀଶୁ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପିତାମାତା ଯେଉଁ ଗାଆଁରେ ସ୍ଥାୟୀ ଅଧିବାସୀରୂପେ ରହିଥିଲେ ଓ ଯେଉଁଠାରେ ଯୀଶୁଙ୍କର ପିଲାକାଳ ଅତିବାହିତ ହୋଇଥିଲା, ସେହି ନାଜାରେଥ୍ ଗାଆଁଟି ମଧ୍ୟ ଉତ୍ତର ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ର ଠିକ୍ କେନ୍ଦ୍ରସ୍ଥଳରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏବଂ, ଦେଶର ପଶ୍ଚିମ ଉପକୂଳରେ ହାଇଫା ବନ୍ଦରର କାର୍‌ମେଲ୍ ପାହାଡ଼ର ଗଡ଼ାଣି ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଇସ୍‌ଲାମ୍‌ଧର୍ମ ଓ ତାହାର ଶାସନଦଣ୍ଡ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରତିବାଦ ଘୋଷଣା କରିଥିବା ଅଥଚ ସେହି ଇସ୍‌ଲାମ୍‌ର ଆୟତନ ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ରହିଥିବା ବାହାଇ ସଂପ୍ରଦାୟର ମନ୍ଦିରଟି ଏବେମଧ୍ୟ ଠିଆହୋଇ ରହିଛି ଏବଂ ପୃଥିବୀର ଧର୍ମଦ୍ୱେଷୀମାନଙ୍କୁ ସତର୍କ କରି ଦେଉଛି । ଇଉରୋପରୁ ଜାହଜ ଚଡି ଇସ୍ରାଏଲ୍ ଉପକୂଳକୁ ଛୁଇଁବା ପୂର୍ବରୁ ସବାଆଗ ଏହି ମନ୍ଦିରର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାଭ ଶରୀରଟି ହିଁ ଆଖି ଆଗରେ ଝଲମଲ ହୋଇ ଉଠିଥାଏ ।

ଇହୁଦୀମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ଭୂମିରୁ ଇତିହାସରେ ଦୁଇଥର ବିତାଡ଼ିତ କରାଯାଇଛି । ରାଷ୍ଟ୍ରଶକ୍ତି ଯେତେବେଳେ ଅଧିକ ପ୍ରମତ୍ତ ହେବାପାଇଁ ଧର୍ମକୁ ଉତ୍ତେଜକରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରେ, ସେତେବେଳେ ମଣିଷମାନେ ଅନେକ ବର୍ବରତାକୁ ବାଟ ଛାଡ଼ି ଦେଇଥାନ୍ତି । ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍‌ମାନେ ଇତିହାସର ସେହି ପ୍ରଥମ କାଳରୁ ଇହୁଦୀଘୃଣାର ଶିକାର ହୋଇ ରହି ଆସିଛନ୍ତି ଏବଂ ଇଉରୋପର ରାଜାମାନେ ତାହାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଫାଇଦା ଉଠାଇ ଆସିଛନ୍ତି । ଯୀଶୁଖ୍ରୀଷ୍ଟଙ୍କୁ ଯିଏ କ୍ରସ୍ ଉପରେ ଥୋଇ କଣ୍ଟା ବାଡେଇଥିଲା, ସିଏ ହେଉଛି ଜଣେ ଇହୁଦୀ, ଏହାହିଁ ପୃଥିବୀର ଅନେକ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନଙ୍କୁ ଇହୁଦୀମାନଙ୍କୁ ଘୃଣା କରିବାଲାଗି ଏକ ସହଜ ରସଦ ଯୋଗାଇ ଆସିଛି । ନିଜେ ଯୀଶୁ ଯେ ଇହୁଦୀ ପରିବାରରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ ଓ ତେଣୁ ସିଏ ହେଉଛନ୍ତି ଜଣେ ଇହୁଦୀ, ଉତ୍ତେଜନା ଭିତରେ ସେହି ସତକଥାଟିକୁ ସମସ୍ତେ ସତେଯେପରି ଜାଣିଶୁଣି ପାସୋରି ଦେଇଛନ୍ତି । ବିତାଡ଼ିତ ହୋଇ ଇହୁଦୀମାନେ ପୃଥିବୀର କେତେ ଦେଶକୁ ପଳାଇଛନ୍ତି । କେବଳ ଭାରତବର୍ଷ ଏବଂ ଚୀନକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ଜଣେ ସାଧାରଣ ନାଗରିକର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧିକାର ସହିତ କେଉଁଠିହେଲେ ବାସ କରିବାକୁ ଦିଆ ଯାଇନାହିଁ । ବିଶେଷତଃ ଇଉରୋପରେ ନାନାବିଧ କାରଣ ଦର୍ଶାଇ ବିଭିନ୍ନ ଅବସରରେ ଇହୁଦୀମାନଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରାଯାଇଛି । ଦ୍ୱିତୀୟ ମହାଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ଜର୍ମାନୀରେ ନାଜୀ ଶାସକମାନେ ଦଶଲକ୍ଷ ପିଲାଙ୍କ ସମେତ ଷାଠିଏ ଲକ୍ଷ ଇହୁଦୀଙ୍କୁ ନୃଶଂସ ଭାବରେ ହତ୍ୟା କରିଛନ୍ତି । ସମ୍ଭବତଃ ଇହୁଦୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଅତୀତରୁ ରହି ଆସିଥିବା ଧର୍ମଗତ ଓ ସଂସର୍ଗଗତ ଘୃଣା ହେତୁ ହିଁ ଇଉରୋପର ଅନ୍ୟମାନେ ସେହି ହତ୍ୟାର ପ୍ରଧାନତଃ ନୀରବ ଦର୍ଶକ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ।

ଏହିପରି ଭାବରେ ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ଦେଶରେ ଆପଣାର ମୂଳ ପରିଚୟଟିକୁ ନାନାପ୍ରକାରେ ଲାଞ୍ଛିତ କରି ବାସ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଥିବା ଇହୁଦୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଜାତୀୟ ସଚେତନତା ଜନ୍ମଲାଭ କରିଛି ଏବଂ ସେମାନେ ପୁନର୍ବାର ଆପଣାର ମୂଳ ଭୂମିଟିକୁ ବାହୁଡ଼ି ଆସିବାଲାଗି ଆକାଙ୍‌କ୍ଷିତ ହୋଇ ଉଠିଛନ୍ତି । ସେହି ଆକାଙ୍‌କ୍ଷା କ୍ରମଶଃ ଏକ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ଏହି ଶତାବ୍ଦୀର ଆରମ୍ଭରେ ହିଁ ଉତ୍ସାହୀ ଇହୁଦୀ ତରୁଣ ତରୁଣୀ ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଛନ୍ତି । ବିଶ୍ୱରାଜନୀତିର ପ୍ରବଳତର ଶିବିରମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ଏଥିରେ ସବୁପ୍ରକାରେ ବାଧା ଦେଇଛନ୍ତି । ସ୍ଥାନୀୟ ମୁସଲମାନ ମାନଙ୍କୁ ଏହି ବହିରାଗତ ମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମତାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଯାବତୀୟ କୌଶଳ ପ୍ରୟୋଗ କରିଛନ୍ତି । ତଥାପି, ସକଳ ବିରୋଧ ସତ୍ତ୍ୱେ ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ରେ ଇହୁଦୀ-ବସତିମାନ ଗଢ଼ି ଉଠିଛି । ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଇହୁଦୀ ଇସ୍ରାଏଲ୍‌କୁ ଆସିବାଲାଗି ମନ କରିଛନ୍ତି । ଦ୍ୱିତୀୟ ମହାଯୁଦ୍ଧର ଅବସାନ

ଅନ୍ତେ ମିଳିତ ଜାତିସଂଘର ସ୍ଥାପନ ହୋଇଛି ଏବଂ ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ଇଉରୋପରେ ହୋଇଥିବା ଇହୁଦୀମାରଣର ବୃତାନ୍ତଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରୁତିଗୋଚର ହେବାଦ୍ୱାରା ବିଶ୍ୱବିବେକ ଇହୁଦୀମାନଙ୍କର ସମସ୍ୟାଟି ପ୍ରତି ଅଧିକ ସହାନୁଭୂତିଶୀଳ ହୋଇଛି । ନୂଆ ଦେଶ ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଲାଗି ମିଳିତ ଜାତିସଂଘ ପ୍ରସ୍ତାବ ଗ୍ରହଣ କରିଛି । ଇହୁଦୀ ମାନଙ୍କର ଇତିହାସରେ ସେହି ଦିନ ଠାରୁ ଏକ ନୂତନ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି । ପୃଥିବୀର ପ୍ରାୟ ପଞ୍ଚସ୍ତରୀଟି ଦେଶରୁ ଇହୁଦୀମାନେ ଏହି ନୂତନ ଭୂମିଟିକୁ ଫେରି ଆସିଛନ୍ତି ଏବଂ ସେହି ଦିନଠାରୁ ଇସ୍ରାଏଲ୍ ନାମକ ଏକ ନୂତନ ଦେଶ ଗଢ଼ା ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ଇହୁଦୀମାନେ ଇଉରୋପରୁ ଆସିଛନ୍ତି, ଉତ୍ତର ଏବଂ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରୁ ଆସିଛନ୍ତି, ଆମେରିକାରୁ ଆସିଛନ୍ତି ଓ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗସ୍ଥ ଆରବ ଦେଶମାନଙ୍କରୁ ମଧ୍ୟ ଯାଇଛନ୍ତି । ଭାରତ ସମେତ ଏସିଆର ଏକାଧିକ ଦେଶରୁ ସେମାନେ ଇସ୍ରାଏଲ୍‌କୁ ଯାଇଛନ୍ତି । ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ଧରି ଆଉ ଏକ ଦେଶରେ ବାସ କରି ଆସିଥିଲେ; ନାନାପ୍ରକାରେ ବଞ୍ଚିତ ଏବଂ ନିର୍ଯ୍ୟାତିତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ଆପଣାର ଭାଷା ଭୁଲି ସାରିଥିଲେ । ସେମାନେ ଯେଉଁସବୁ ଦେଶରେ ମୁଣ୍ଡ ଗୁଞ୍ଜି ରହିଥିଲେ, ସେହି ସବୁ ଦେଶର ଚଳଣି ଓ ସଂସ୍କୃତିକୁ ଆଦରି ନେଇଥିଲେ । ସେମାନେ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ଧରି ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ଅର୍ଥନୈତିକ ସ୍ତରରେ ମଧ୍ୟ ବାସ କରି ଆସୁଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସମସ୍ତେ ଆସି ଗୋଟିଏ ନୂଆ ଭୂମିରେ ଏକାଠି ହୋଇଥିବା ଏହି ବିଚିତ୍ର ସମଷ୍ଟିଟିକୁ ଏକ ସଂହତିଯୁକ୍ତ ସମାଜରେ ପରିଣତ କରିବା, ତାହାହିଁ ନୂଆ ଦେଶ ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ର ସର୍ବପ୍ରଧାନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ ହୋଇଥିଲା । ଦେଶ-ନିର୍ମାଣର ସେହି ପ୍ରକ୍ରିୟାଟିରେ ଇସ୍ରାଏଲ୍ ଅଦ୍‌ଭୂତ ଅଗ୍ରଗତି ହାସଲ କରିଛି । ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ ସଂକଳ୍ପକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାର ସେହି ପ୍ରକ୍ରିୟା ଏବେ ମଧ୍ୟ ଅବ୍ୟାହତ ରହିଛି ।

ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ର ଲଣ୍ଡା ପାହାଡ଼ମାନେ ଇତିମଧ୍ୟରେ ସବୁଜ ବନାନୀରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ସାରିଲେଣି । ଉଭୟ କୃଷି ଓ ଉଦ୍ୟୋଗରେ ସେହି ଦେଶ ବିସ୍ମୟକର ସଫଳତାମାନ ହାସଲ କରିଛି । ମରୁଭୂମି ଭିତରେ କଦଳୀ ଓ କମଳାଲେମ୍ବୁର ସୁଶ୍ୟାମଳ ବଗିଚାମାନ ମଣିଷର ସଂକଳ୍ପଦ୍ୱାରା ପ୍ରକୃତରେ କ'ଣ ଯେ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିବ, ତାହାରି ସାକ୍ଷୀ ହୋଇ ରହିଛି । ସଂକଳ୍ପର ଅନ୍ୟ ନାମ ହେଉଛି ବିଜ୍ଞାନ, ଇସ୍ରାଏଲ୍ ଦେଶକୁ ଗଲେ ସେହି ସତ୍ୟଟି ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇ ଥିବାପରି ମନେ ହୋଇଥାଏ । ଗାଲିଲି ହ୍ରଦର ମଧୁର ପାଣି ସମୁଦ୍ରପତ୍ତନ ଠାରୁ ଆହୁରି ନିମ୍ନରେ ଅବସ୍ଥିତ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବିଜ୍ଞାନର କୌଶଳରେ ତାହାକୁ ଉପରେ ନିର୍ମିତ ଏକ ଭଣ୍ଡାରରେ ଜମାକରି ଦୂରଗାମୀ ଏକାଧିକ କେନାଲ୍ ଦ୍ୱାରା ଦେଶର ମରୁଅଞ୍ଚଳକୁ ପଠାଇବା ଓ ତଦ୍ୱାରା ଅନାବାଦୀ ଭୂମିକୁ ଆବାଦ କରାଇବା, ଏକଥା ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ରେ

ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି । ଦକ୍ଷିଣରେ ଆକାବା ଉପସାଗରର ଶୀର୍ଷରେ ଅବସ୍ଥିତ ଏଲାତ୍ ବନ୍ଦରରେ କୃଷିବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଗତ କେତେ ବର୍ଷ ହେଲା ଯେଉଁ ଗବେଷଣା ଚଳାଇ ଆସିଛନ୍ତି, ତାଦ୍ୱାରା ଲୁଣି ପାଣିରେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରୁଥିବା କେତେକ ଫସଲର ଉଦ୍‌ଭାବନ କରାଯାଇଛି ।

ମାତ୍ର, ପାହାଡ଼, ପାଣି ଆଉ ଫସଲ ପାଇଁ ଯେଉଁ ବିଜ୍ଞାନର ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଇଥାଏ, ମଣିଷର କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେହି ବିଜ୍ଞାନ ମୋଟେ କାମ ଦେଇ ପାରେନାହିଁ । ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ର ପୁନଃନିର୍ମାଣରେ ଏହି ମଣିଷର ସମସ୍ୟା ହିଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ସମସ୍ୟାରୂପେ ଆସି ଛିଡ଼ା ହୋଇଛି । ସଂସ୍କୃତି ଓ ସଭ୍ୟତାର ଏତେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସ୍ତରରୁ ଗୋଟିଏ ସମାଜରେ ବାସ କରିବାକୁ ଆସିଥିବା ଇହୁଦୀମାନଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ସଂହତି ମଧ୍ୟକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ସୁସ୍ଥ ଓ ଉପଦ୍ରବହୀନ ଭାବରେ ବିକଶିତ କରାଇ ଆଣିବାର ଉଦ୍ୟମରେ ଇସ୍ରାଏଲ୍ ସମସ୍ତ ପୃଥିବୀକୁ ଚକିତ କରିଦେଇଛି । ଇସ୍ରାଏଲ୍‌କୁ ଆସିବାବେଳେ ଇହୁଦୀମାନେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଦେଶରେ ରହି ସେମାନଙ୍କର ନିଜର ଭାଷାକୁ କାଳକ୍ରମେ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସମଗ୍ର ଦେଶରେ ଗୋଟିଏ ଭାଷା–ହିବ୍ରୁ ଭାଷା ଚଳୁଛି । ପ୍ରାଥମିକ ସ୍ତରଠାରୁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେହି ହିବ୍ରୁ ଭାଷାର ମାଧ୍ୟମରେ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଉଛି । ଇସ୍ରାଏଲ୍‌କୁ ଆସିଥିବା ସମୟରେ କିଏ ବାବୁ ଓ ବଡ଼ଲୋକ ହୋଇ ଆସିଥିଲା ଓ ଆଉ କିଏ ଜଣେ ସାମାନ୍ୟ ଶ୍ରମିକ ହୋଇ ଆସିଥିଲା; ସେମାନଙ୍କୁ ସେହି ଗୋଟିଏ ନିର୍ମାଣୋଦ୍ୟମ ମଧ୍ୟରେ ସାମିଲ୍ କରି ନିଆଯାଇଛି, ନୂତନ ଭୂମି ଉପରେ ଆପଣାର ନୂତନ ଭାଗ୍ୟଟିକୁ ନିର୍ମାଣ କରିବାର ସୁଯୋଗ ସେଠି ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି ଉପଲବ୍‌ଧ ହୋଇଛି । ଇଉରୋପରୁ ଯେଉଁ ଇହୁଦୀମାନେ ଇସ୍ରାଏଲ୍‌କୁ ଆସିଥିଲେ; ସେମାନେ ଗୋରା ଦିଶୁଥିଲେ, ଇଉରୋପୀୟ ସଂସ୍କୃତି ଓ ଇଉରୋପୀୟ ଜୀବନଦୃଷ୍ଟିରେ ଜୁଆ ହୋଇ ଆସିଥିଲେ; ଅପର ପକ୍ଷରେ, ଆଫ୍ରିକା ଏବଂ ଏସିଆର ଦେଶମାନଙ୍କରୁ ଯେଉଁମାନେ ଆସିଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କର ଚମର ରଙ୍ଗ କାଳକ୍ରମେ ସାବନା ଓ କଳା ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ସେମାନଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଜାତୀୟ ସଂକଳ୍ପ ଏବଂ ଜାତୀୟ ଉଦ୍ୟମର ଭୂମି ଉପରକୁ ଏକାଠି କରି ଆଣିବାର ପ୍ରକ୍ରିୟାଟି ଏବେ ମଧ୍ୟ ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ରହିଛି । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବପ୍ରବଣତା ଗୁଡ଼ିକୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ କରି ଆଣିବାଦ୍ୱାରା ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ଯାବତୀୟ ଭିନ୍ନତା ସତ୍ତ୍ୱେ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କ ଲାଗି ସମସ୍ତଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସଭାଜନ ହେବା ଭଳି ଏକ ସାଧାରଣ ଭୂମିକୁ ସୃଷ୍ଟି କରି, ସେହି ପ୍ରଚେଷ୍ଟା କରାଯାଉଛି । ତ୍ରୁଟି ଅନେକ ରହୁଛି, ତଥାପି ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିବାର ପ୍ରୟାସ କରାଯାଉଛି ।

ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ର କିବୁତ୍‌ସ୍ ବା ସାମୂହିକ ଗାଆଁ ଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା ନକରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ର ନିର୍ମାଣ ବିଷୟରେ ପ୍ରାୟ କିଛି କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ ।

ଏହି ଗାଆଁଗୁଡ଼ିକରେ ସବୁ କୋଠ, ଗାଆଁରେ ବାସ କରୁଥିବା ସମସ୍ତେ ଶ୍ରମିକ; ଗାଆଁର ପିଲାମାନେ କେବଳ ସେମାନଙ୍କ ବାପମାଆଙ୍କର ନୁହନ୍ତି, ମାତ୍ର ସମସ୍ତ ଗାଆଁର ଦାୟିତ୍ୱ । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସମ୍ପତ୍ତି ବୋଇଲେ ଆମ ସାଧାରଣ ଅର୍ଥରେ କିଛି ନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ସମଗ୍ର ଗୋଷ୍ଠୀର ନିର୍ବାହ ସକାଶେ ଆପଣାର ଶ୍ରମ, କୌଶଳ ଅଥବା ବିଦ୍ୟାକୁ ଦେଇ ସାରିବାପରେ ନିଜର ବିଶେଷ ପ୍ରତିଭା ଏବଂ ରୁଚିଗୁଡ଼ିକର ବିକାଶ ଲାଗି ସମୂହ ତରଫରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସୁଯୋଗ ପାଇଥାଏ । କେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି କେଉଁ କାମ କରିବ, ସେକଥା ଏକ ନିର୍ବାଚିତ ଶ୍ରମବଣ୍ଟନ-ସମିତି ସପ୍ତାହକୁ ସପ୍ତାହ ଘୋଷଣା କରି ଦେଇଥାଏ । ଗାଆଁର ବୟସ୍କ ମାନେ ସାଧାରଣ ରନ୍ଧାରେ ଆସି ଖାଆନ୍ତି । ପିଲାମାନେ ସ୍କୁଲ ସହିତ ସଂଲଗ୍ନ ହୋଇ ତିଆରି ହୋଇଥିବା ଛାତ୍ରାବାସରେ ରହନ୍ତି । ସେଇଠି ଖାଆନ୍ତି, ଶୁଅନ୍ତି । ଶିକ୍ଷକମାନେ ସେମାନଙ୍କର ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଗାଆଁର ସବୁ ଶିଶୁ ଏକତ୍ର ସୁପ୍ରଶିକ୍ଷିତା ପାଳିକାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବଢ଼ନ୍ତି, ବାପାମାଆଙ୍କ ପାଖରେ ରହନ୍ତିନାହିଁ । ଦିନକୁ ଗୋଟିଏ ଘଣ୍ଟା ସେମାନେ ବାପାମାଆଙ୍କ ସହିତ ଅତିବାହିତ କରିବା ସକାଶେ ଘରକୁ ଆସନ୍ତି ଅଥବା ବାପମାଆମାନେ ପିଲାଙ୍କୁ ଦେଖିବାଲାଗି ଶିଶୁବିହାରକୁ ଯାଆନ୍ତି ।

ଇସ୍ରାଏଲ୍ ଦେଶକୁ ଏକ ପ୍ରଗତିକାମୀ ଉଦ୍ୟମଶୀଳ ସମାଜରୂପେ ଗଠନ କରି ଆଣିବାରେ ଏହି କିବୁତ୍ସ୍ ଗୁଡ଼ିକର ଏକ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ରହିଆସିଛି । ଇସ୍ରାଏଲ୍ ଦେଶଗଠନର ଘୋଷଣା ପୂର୍ବରୁ ଯେଉଁ ଇହୁଦୀମାନେ ଇଉରୋପରୁ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଏଠାକୁ ଆସିଥିଲେ, ସେମାନେ ଏହିସବୁ କୋଠଗାଆଁ ତିଆରି କରି ବସତିସ୍ଥାପନ କରୁଥିଲେ । ଅଲଗା ଅଲଗା ହୋଇ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ରହିଥିଲେ ସେମାନେ ସେତେବେଳେ କଦାପି ପ୍ରତିକୂଳତା ଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ପାରିନଥାନ୍ତେ । ବିଶ୍ୱ-ରାଜନୀତିର ଅଭିସନ୍ଧିମୂଳକ ଜାଲଗୁଡ଼ାକୁ ଛିଣ୍ଡାଇ ପାରି ନଥାନ୍ତେ ଏବଂ ତେଣୁ ଆଜିର ଏହି ଇସ୍ରାଏଲ୍ ଦେଶ ହୁଏତ ଆଦୌ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ନଥାନ୍ତା । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଦଶକ ଗୁଡ଼ିକରେ ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ର ସାଧାରଣ କ୍ଷେତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ସଫଳ ଭାବରେ ଅଗ୍ରସର କରାଇ ନେବାଲାଗି ସମର୍ଥ ନେତୃତ୍ୱ ଏହି କିବୁତ୍ସ୍ ଗୁଡ଼ିକରୁ ହିଁ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ଏହିଗୁଡ଼ିକର ମାଧ୍ୟମରେ ହିଁ ସେହି ଦେଶରେ ଏକ ସୁସଂଗଠିତ ଓ ଦୃଷ୍ଟିସମ୍ପନ୍ନ ଶ୍ରମିକଶକ୍ତିର ମୂଳଦୁଆ ଗଢ଼ିଉଠିଛି । ଏକାଧିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ର କିବୁତ୍ସ୍‌ମାନଙ୍କୁ ସେହି ଦେଶର ଯାବତୀୟ ସଂକଳ୍ପ ଓ ସାହସିକତାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ପୁରୋଗାମୀ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ଏକଥା ସତ ଯେ, ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ର ଅଧିକସଂଖ୍ୟକ ନାଗରିକ କିବୁତ୍ସ୍ ବାହାରେ ରହିଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ଉଭୟ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ତଥା ଅଣଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଭାବରେ କିବୁତ୍ସ୍‌ମାନେ ହିଁ ସମଗ୍ର ଦେଶକୁ ନେତୃତ୍ୱ ଏବଂ ପ୍ରେରଣା ଦେଇ ଆସିଛନ୍ତି । ଏବେ ଯେଉଁମାନେ ଏତେ

ଅଧିକ ପରିମାଣରେ କୋଠ ଭାବରେ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁନାହାନ୍ତି, ସେମାନେ ମୋସାବ୍ ସିତୁଫି ବା ସମବାୟ-ଗ୍ରାମମାନଙ୍କରେ ଯାଇ ରହୁଛନ୍ତି । ସେଠାରେ ଶ୍ରମିକ ଗ୍ରାମବାସୀର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଘର, ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜମି ଏବଂ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପାରିବାରିକ ଜୀବନ ଲାଗି ଅବକାଶ ରହିଛି ଓ ସାମୂହିକ ଯାବତୀୟ ସମ୍ବନ୍ଧ ସମବାୟ-ପଦ୍ଧତି ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହେଉଛି । ମାତ୍ର ଯିଏ କାମ ନକରିବ, ତାକୁ ଖାଇବାକୁ ଦିଆ ଯିବନାହିଁ ବୋଲି ପ୍ରାଚୀନ ଇହୁଦୀ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଯେଉଁ ସତ୍ୟବଚନଟି ରହିଥିଲା, ସେଇଟି ସହିତ କୌଣସି ସାଲିଶ୍ କରା ଯାଇନାହିଁ ।

ଆଧୁନିକ ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ଏବଂ ଉତ୍ତରୋତ୍ତର ଅଗ୍ରଗତି ପଥରେ ତା'ର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ସମସ୍ୟା ହେଉଛି ପଡ଼ୋଶୀମାନଙ୍କ ସହିତ ଏକତ୍ର ବାସ କରି ରହିବାର ଏକ ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟ ଉପାୟ ବାହାର କରିବା । ଇସ୍ରାଏଲ୍‌କୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ମଧ୍ୟପ୍ରାଚ୍ୟର ଅବଶିଷ୍ଟ ଦେଶମାନେ ସାମାଜିକ ଏବଂ ଆର୍ଥିକ ଉଭୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେହି ଆଦିମ ସାମନ୍ତଯୁଗର ସ୍ତରରେ ଯାଇ ରହିଛନ୍ତି । ଧର୍ମ ଏବେମଧ୍ୟ ଅଫିମ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି ଏବଂ ମଣିଷକୁ ଆଗକୁ ଯିବାଲାଗି ବାଟ ଛାଡ଼ି ଦେଉନାହିଁ । ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ର ଗଣତନ୍ତ୍ରକୁ ଚାରିପାଖରୁ ରାଜତନ୍ତ୍ରୀ ଏବଂ ଧର୍ମତନ୍ତ୍ରୀମାନେ ଘେରି ରହିଛନ୍ତି । ସେଠାରେ ରାଜା, ଅମୀର, ସେଖ୍ ଏବଂ ସାମରିକ ମୁଖ୍ୟମାନେ ଶାସନ କରୁଛନ୍ତି । ମଧ୍ୟପ୍ରାଚ୍ୟର ତୈଳସମୃଦ୍ଧ ମଧ୍ୟପ୍ରାଚ୍ୟର ନେତୃତ୍ୱ ସମ୍ମୁଖରେ ଏକ ଆଧୁନିକ ମନୁଷ୍ୟାଦର୍ଶର ଅଭାବ ରହିଥିବାରୁ ଶାସକମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ନିର୍ବୋଧ ଓ ଅଧିକ ପଶ୍ଚାତ୍‌ମୁଖୀ କରି ରଖିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛି । ତା' ସହିତ, ପୃଥିବୀର ବୃହତ୍ ସମରଶକ୍ତି ଗୁଡ଼ିକର ପେଞ୍ଚ ମଧ୍ୟପ୍ରାଚ୍ୟର ରାଜନୀତିକୁ ବହୁକାଳରୁ ଏପରି ଦୂଷିତ ଏବଂ ଅନମନୀୟ କରି ରଖିଛି ଯେ, ଇସ୍ରାଏଲ୍ ସମେତ ସେହି ଅଞ୍ଚଳର ସବୁ ଦେଶ ସତେ ଯେପରି ଏକ ସାମରିକ ସମାଧାନକୁ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଆସ୍ଥାର ଯୋଗ୍ୟ ସମାଧାନ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରିବାର କାଳଭିତରେ ଆସି ପଡ଼ି ଯାଇଛନ୍ତି । ରାଷ୍ଟ୍ରମାନେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନୃଶଂସ ହେବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ତେଣୁ ସମାଧାନ ସୁଦୂରପରାହତ ହୋଇ ରହିଛି ।

ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ର ଦ୍ୱିତୀୟ ସମସ୍ୟା ହେଉଛି ଭୟ, ଅନ୍ତର୍ଗତ ନିର୍ମାଣର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଇସ୍ରାଏଲ୍ ଯେତିକି ପ୍ରତ୍ୟୟ ଓ ଦୃଢ଼ତାର ସହିତ ସଫଳତାମାନ ଅର୍ଜନ କରିପାରିଛି, ବାହାରେ, ପ୍ରତିବେଶୀମାନଙ୍କ ସହିତ ପ୍ରତିବେଶୀ ହୋଇ ରହିବାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ସତେଅବା ଏକ ମୂଳଭୂତ ଭୟର ଭାବନା ହିଁ ତାକୁ ନାନା ସଂଶୟ ମଧ୍ୟରେ ଆଚ୍ଛନ୍ନ କରି ରଖୁଛି ଓ ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ର ନେତୃତ୍ୱକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଉଗ୍ର ଏବଂ ନୃଶଂସ କରି ପକାଇବାରେ ସାହାଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ କରୁଛି । ଆରବ ଦେଶମାନେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ର ଅସ୍ତିତ୍ୱକୁ ସ୍ୱୀକାର କରୁନାହାନ୍ତି । ଇସ୍ରାଏଲ୍ ସତେଅବା ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କର ଏକ ବ୍ୟୂହ

ଭିତରେ ରହିଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଛି । ମୁଖ୍ୟତଃ ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ ସେହି ଦେଶର ରାଜନୀତିକ ଶାସନ ତଥା ନେତୃତ୍ୱ ମଧ୍ୟ କ୍ରମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ରକ୍ଷଣଶୀଳ ଏବଂ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଧର୍ମୀ ଦଳଗୁଡ଼ିକ ହାତରେ ଆସି ପଡୁଛି,-ପ୍ରଗତିକାମୀ ଉଦାରତାବାଦୀମାନେ ପଛରେ ରହି ଯାଉଛନ୍ତି । ଇସ୍ରାଏଲରେ ଅନେକ ରାଜନୀତିକି ଦଳ, ତଥାପି କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଦଳ ମଧ୍ୟ ଆଖିଦୃଶିଆ ଭାବରେ ଦେଶରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଲାଭ କରି ପାରିନାହିଁ । ବହୁସଂଖ୍ୟକ ଦଳ ସର୍ବଦା ଏକତ୍ର ମିଶି ସରକାର ଗଠନ କରୁଛନ୍ତି । ରାଜନୀତିକ ଆଦର୍ଶ ଅପେକ୍ଷା ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ନିଜର ଅସ୍ତିତ୍ୱଟିକୁ ହିଁ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରି ରଖିବା ସେଠାରେ ରାଷ୍ଟ୍ରନୀତିର ମୁଖ୍ୟ ବ୍ୟାପାରରେ ପରିଣତ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ଭୟ ବାଟବଣା କରାଉଛି, ଦୁରାଗ୍ରହୀ ହେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛି ।

ଇସ୍ରାଏଲ୍ ଦେଶରେ ଖାଲି ଇହୁଦୀମାନେ ନାହାନ୍ତି, ଆରବ ମଧ୍ୟ ବାସ କରୁଛନ୍ତି । କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ, ଇସ୍ରାଏଲ୍ ନାମରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଦେଶଟିଏ ତିଆରି ହେଲାବେଳେ ୧୯୪୮ ମସିହାରେ ପାଲେଷ୍ଟାଇନ୍ ବୋଲି କୁହାହୋଇ ଆସିଥିବା ସେହି ଭୂଇଁଟିରେ ଆରବମାନେ ହିଁ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ଧରି ଭୂଇଁର ସ୍ଥାୟୀ ବାସିନ୍ଦାରୂପେ ବାସକରି ଆସିଥିଲେ । ନୂଆ ଦେଶର ଘୋଷଣା ହେବା ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ଆରବମାନେ ପ୍ରମାଦ ଗଣି ପଡ଼ିଶା ଆରବ୍ ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ପଳାଇ ଯାଇଥିଲେ । ଇହୁଦୀମାନେ ମଧ୍ୟ, ନୂଆ ଦେଶ ଇସ୍ରାଏଲ୍ ଏଣିକି କେବଳ ଇହୁଦୀମାନଙ୍କର ହିଁ ଦେଶ ହୋଇ ରହିବ ବୋଲି ସତେ ଅବା ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିବା ପରି କେତେକ ସ୍ଥଳରେ ଆରବମାନଙ୍କୁ ଦେଶରୁ ବାହାରକୁ ଘଉଡ଼ାଇ ଦେଇଥିଲେ । ଏବଂ ସେହି ଦିନରୁ ହିଁ ଅଶାନ୍ତିର ବିଷମଞ୍ଜି ପୋତା ହୋଇ ରହିଲା । ଏତେ କନ୍ଦଳ ଓ ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିବାପରେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ରେ ଆରବ ରହିଛନ୍ତି । କେତେକ ବିଶେଷ ଗ୍ରାମ ଓ ପାଟଣା ମାନଙ୍କରେ ରହିଛନ୍ତି । ଯୀଶୁଖ୍ରୀଷ୍ଟଙ୍କର ପୈତୃକ ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ନାଜାରେଥ୍‌କୁ ଏହାର ଏକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇ ପାରିବ । ନାଜାରେଥ୍ ଗାଆଁରେ ଗୋଟିଏ ହେଲେ ଇହୁଦୀ ପରିବାର ନାହାନ୍ତି । କେବଳ ଆରବ ପରିବାର ଅଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗକୁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ମିଶନାରୀ ଓ ସେମାନଙ୍କର ଛୋଟ ବଡ଼ ସଂସ୍ଥାମାନେ ରହିଛନ୍ତି । ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ର ଇହୁଦୀ ନାଗରିକମାନେ ପ୍ରାୟ ଏକ ସାଧାରଣ ନିୟମ ପରି କେବେହେଲେ ନାଜାରେଥ୍‌କୁ ପାଦ ପକାନ୍ତିନାହିଁ । ଅନ୍ୟ ଆରବବସତି ଗୁଡ଼ିକର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହିକଥା । ଇହୁଦୀ ମାନଙ୍କର ପ୍ରିୟ ଦେଶରେ ଆରବମାନେ ହେଉଛନ୍ତି ଦ୍ୱିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀର ନାଗରିକ । ଜଣେ ଜଣେ ନାଗରିକ ହିସାବରେ ସେମାନଙ୍କୁ ସେଠାରେ ଇହୁଦୀମାନଙ୍କ ପରି ନାଗରିକର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧିକାର ଦିଆ ଯାଇନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ଯିବା ଆସିବାରେ କେତେକ କଟକଣା

ରହିଛି । ଯେଉଁସବୁ ଅଞ୍ଚଳରେ ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ର ସୀମା ସହିତ ପଡୋଶୀ ଆରବଦେଶ ଗୁଡ଼ିକର ସୀମା ଲାଗିଛି, ସେଠାରେ ଆରମାନଙ୍କୁ ବସବାସ କରିବାକୁ ସରକାରୀ ଅନୁମତି ଦିଆ ଯାଉନାହିଁ । କାଳେ ସେମାନେ ଶତ୍ରୁ ପ୍ରତିବେଶୀ ରାଜ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ ତରଫରୁ ଗୋଇନ୍ଦାପଣ କରିବେ, ଇହୁଦୀ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷମାନେ ସେହି କାରଣରୁ ଏଭଳି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଛନ୍ତି । ଇଉରୋପରେ କାଳ କାଳ ଧରି ଇହୁଦୀମାନଙ୍କୁ ଯେପରି ଏକ ନିମ୍ନତର ସ୍ତରର ନାଗରିକ ଏବଂ ମଣିଷପରି ମନେ କରା ଯାଉଥିଲା, ଆରବମାନଙ୍କୁ ଦ୍ୱିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀର ନାଗରିକ କରି ରଖିବାର ଅବିବେକଟିକୁ ଇହୁଦୀମାନେ ସମ୍ଭବତଃ ସେହି ଇଉରୋପରୁ ହିଁ ଉତ୍ତାରାଧିକାର ସୂତ୍ରରେ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଆସିଛନ୍ତି । ଏଠି ନୂଆ ଭୂଇଁରେ ସେହି ପୁରୁଣା ମଇଳାଗୁଡ଼ାକୁ ତଥାପି ଛାଡ଼ି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ତେଣୁ କନ୍ଦଳଗୁଡ଼ାକ ଅଧିକ ଜଟିଳ ହେବାରେ ଲାଗିଛି ।

ପ୍ରାୟ ତିରିଶି ବର୍ଷ ତଳେ ନୂଆ ଇସ୍ରାଏଲ୍‌କୁ ନିଜ ଆଖିରେ ଦେଖିବାର ଏକ ଇଚ୍ଛା ନେଇ ମୁଁ ସେଠାକୁ ଯାଇଥିଲି । କିବୁତ୍‌ସ୍ ମାନଙ୍କରେ କାମ କରି କିବୁତ୍‌ସ୍‌ଜୀବନକୁ ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲି । ସେଠା ଇସ୍କୁଲମାନଙ୍କରେ ପାଠ ପଢ଼ାଇଥିଲି ଓ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟତା ଏବଂ ବରିଷ୍ଠତାକୁ ଆପଣାର ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ରଖି ଗୋଟିଏ ଦେଶ ବା ଗୋଟିଏ ଗୋଷ୍ଠୀ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରଣାଳୀ ଗୁଡ଼ାକୁ ମଧ୍ୟ କିପରି ସେହି ଲକ୍ଷ୍ୟର ସାଧନ ଦିଗରେ ବ୍ୟବହାର କରିପାରେ, ସେହି କଥାଟିକୁ ତାହାରି ଭିତରେ ଥାଇ ନିରୀକ୍ଷଣ କରିଥିଲି । ଏକ ଯୁବସଂଗଠନ ସହିତ ପଦଯାତ୍ରାରେ ଯୋଗ ଦେଇ ବେର୍‌ସେବା ଠାରୁ ଏଲାତ୍ ବନ୍ଦର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତାରିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ଦକ୍ଷିଣ ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ର ଶୈଳ ମରୁଭୂମିଟିକୁ ଦଶ ଦିନରେ ପାର ହୋଇଥିଲି । ସେତେବେଳେ ସିନାଇ ମାଳଭୂମିର ସେହି ଅଞ୍ଚଳରେ ରାସ୍ତା ନଥିଲା, ଜନବସତି ନଥିଲା, ଗଛବୁରୁଛ ବି ନଥିଲା । ଶୁଣୁଛି, ବର୍ତ୍ତମାନ ସେଠାରେ ନୂଆ ବସତି ଓ ନୂଆ ଆବାଦମାନ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଗଲାଣି । ମରୁଭୂମିକୁ କାଟି ପ୍ରଶସ୍ତ ଜାତୀୟ ପଥମାନଙ୍କର ନିର୍ମାଣ ହେଲାଣି । ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ରେ ଥିଲାବେଳେ ମୁଁ ନାଜାରେଥ୍ ଗାଆଁକୁ ମଧ୍ୟ ଯାଇଥିଲି । ମୋର ଇହୁଦୀ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କର ବାରଣ ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ସେହି ବିଷୟରେ ସ୍ପୃହାହୀନତା ସତ୍ତ୍ୱେ ମୁଁ ନାଜାରେଥ ଯାଇଥିଲି । ସେଠାରେ ଏକ ଆରବ ପରିବାରରେ ଦୁଇ ତିନିଦିନ ଅତିଥି ହୋଇଥିଲି । ଇହୁଦୀ ରାଷ୍ଟ୍ର ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ର ଏପାଖ ଏବଂ ସେପାଖକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ନିକଟରୁ ଓ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ସହାନୁଭୂତିଶୀଳ ଭାବରେ ଦେଖି ସବାଶେଷକୁ ପୁନର୍ବାର ଜେରୁଜେଲମ୍ ଫେରି ଆସିଥିଲି । ବର୍ତ୍ତମାନ ସମଗ୍ର ସହରଟି ଉପରେ ଇହୁଦୀମାନଙ୍କର କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ରହିଛି । ମାତ୍ର ସେତେବେଳେ ଶାନ୍ତିର ସହରଟି ମଝିରୁ ଦୁଇଖଣ୍ଡ ହୋଇ ଦୁଇ ପଟର ହାତରେ ରହିଥିଲା । ମଝିରେ କଣ୍ଟାତାର ଦିଆଯାଇ ସରହଦଗୁଡ଼ାକୁ ଚିହ୍ନଟ କରି ଦିଆଯାଇଥିଲା

ଏବଂ କାଳେ କିଏ ନିୟମଭଙ୍ଗ କରିବ, ସେଥିଲାଗି ଦୁଇ ପଟେ ସଶସ୍ତ୍ର ସିପାହୀମାନେ ଜଗି ରହିଥିଲେ ।

ଏବଂ, ଡେଭିଡ୍‌ଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନିର୍ମିତ ପ୍ରାଚୀନ ପବିତ୍ର ମନ୍ଦିରଟି ସେହି ମଝିସୀମାରେ ହିଁ ଅବସ୍ଥିତ ରହିଥିଲା । ଏ ପାଖରେ ଛିଡ଼ା ହେଲେ ସୀମା ସେପାଖରୁ ଅଲିଭ୍ ପାହାଡ଼ (ଯାହା ଉପରେ ଏକଦା ଯୀଶୁଖ୍ରୀଷ୍ଟଙ୍କୁ କ୍ରୁସ୍‌ବିଦ୍ଧ କରାଯାଇଥିଲା) ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହେଉଥିଲା ଏବଂ ମନ୍ଦିରର ତଳେ ମାଟିତଳ କେତୋଟି ବଖରାରେ ଗୋଟିଏ ସଂଗ୍ରହାଳୟ ରହିଥିଲା । ଇଉରୋପରେ ହିଟଲର୍ ଅମଳରେ ହୋଇଥିବା ଇହୁଦୀ ହତ୍ୟାର ସ୍ମାରକୀଗୁଡ଼ିକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଯତ୍ନର ସହିତ ସେଠାରେ ସାଇତି ରଖା ଯାଇଥିଲା । ସ୍ମୃତିଦାୟକ ବସ୍ତୁଗୁଡ଼ିକୁ ଭଲ କରି ବୁଝାଇଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବିଶଦ ବିବରଣୀମାନ ମଧ୍ୟ ପାଖକୁ ପାଖ ଲେଖା ହୋଇ ରହିଥିଲା । କେତେଟା ବୃହତ୍‌କାୟ କାଚ ପେଟିକା ମଧ୍ୟ ଥିଲା, ଯେଉଁଥିରେ କି ଇହୁଦୀମାନଙ୍କର ଚର୍ବିରୁ ନାତ୍‌ସିମାନେ ତିଆରି କରିଥିବା ସାବୁନ୍‌ଖଣ୍ଡମାନ ସୁରକ୍ଷିତ ହୋଇ ରହିଥିଲା । କଥିତ ଅଛି ଯେ, ଜର୍ମାନୀର ଘେଟୋମାନଙ୍କରେ ଏହି ସାବୁନ୍‌ଗୁଡ଼ିକୁ ନେଇ ଇହୁଦୀମାନଙ୍କୁ ଦିଆ ଯାଉଥିଲା ଓ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ବ୍ୟବହାର କରିବା ଲାଗି ସେମାନଙ୍କୁ ବାଧ୍ୟ କରାଯାଉଥିଲା । ପ୍ରତି ଶନିବାର ଦିନ ଇହୁଦୀ ପିଲାମାନେ ଏହି ସଂଗ୍ରହାଳୟଟିକୁ ଦେଖିବାକୁ ଆସନ୍ତି, ଶିକ୍ଷକମାନେ ସତେଅବା ଏକ କ୍ଷତର ଜ୍ୱାଳାକୁ ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା ପରି ଏକ ଅତ୍ୟୁତ୍ସାହୀ ତୀବ୍ରତା ସହିତ ଠିକେଠିକେ କରି ପିଲାମାନଙ୍କୁ ସବୁକଥା ବୁଝାଇ ଦେଉଥାନ୍ତି । ମଣିଷ ଯେ କେଡ଼େ ଅନ୍ଧ ଭାବରେ ମଣିଷ ପ୍ରତି କେତେ ନୃଶଂସ ହୋଇପାରେ, ପିଲାମାନେ ତାହାରି ନିଦର୍ଶନଗୁଡ଼ାକୁ ଦେଖୁଥାନ୍ତି । ମାତ୍ର, ତା'ଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ନିଜ ଭିତରେ ରହିଥିବା ନୃଶଂସ ପ୍ରବୃତ୍ତିଗୁଡ଼ାକ ଉପରେ ଜୟଲାଭ କରନ୍ତି ନା ବଡ଼ ହୋଇ ଆହୁରି ଅଧିକ ନୃଶଂସ ହେବାଲାଗି ସେଥିରୁ ଏକ ଉତ୍ତେଜନା ପାଆନ୍ତି ? ଜାତୀୟତା ଅନେକ କାରାଗାର ଭାଂଗିବାରେ ସଫଳ ହୁଏ, ମାତ୍ର, ଉଗ୍ର ହେବାର ମନ୍ତ୍ରଣା ପାଇଲେ ତାହା ନିଜଲାଗି ହୁଏତ ଆହୁରି ଅଧିକ ନୃଶଂସତାର କାରାଗାରମାନ ସୃଷ୍ଟି କରି ରଖିବାକୁ ମନ ବଳାଇଥାଏ । ଘୃଣାଗୁଡ଼ାକୁ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରାଇଲେ ଅନେକ ସମୟରେ ନିଜ ଭିତରର ଘୃଣାଗୁଡ଼ାକୁ ପ୍ରଜ୍ୱଳିତ କରି ରଖିବା ହିଁ ସାର ହୁଏ ।

ମନ ଭିତରେ ଏହିପରି ଅନେକ ପ୍ରଶ୍ନ ଓ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ନେଇ ସେଥର ଜେରୁଜେଲମ୍ ଛାଡ଼ିବା ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ପ୍ରଖ୍ୟାତ ଦାର୍ଶନିକ ମାର୍ଟିନ ବୁବର୍‌ଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ କରିଥିଲି । ସ୍ୱର୍ଗତ ବୁବର୍ ସେତେବେଳେ ଜେରୁଜେଲମ୍ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଦର୍ଶନ ବିଭାଗରେ ମୁଖ୍ୟ ଅଧ୍ୟାପକ ଥିଲେ । ଇହୁଦୀ ଧର୍ମଦୃଷ୍ଟି ଓ ଇହୁଦୀ ଜଗତର ସିଏ ହେଉଛନ୍ତି ଆଧୁନିକ

ଯୁଗରେ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରତିନିଧି । ସେଦିନ ତାଙ୍କ ଘରେ ତାଙ୍କରି ସହିତ ରାତ୍ରିର ପ୍ରଥମ ପ୍ରହରରୁ ତୃତୀୟ ପ୍ରହର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ କେବଳ ତାଙ୍କରି କଥା ଶୁଣୁଥିଲି । ମୁଁ ମଝିରେ ମଝିରେ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରୁଥାଏ ଓ ସିଏ ଅବିଚଳିତ ମୁଦ୍ରାରେ ସେଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତର ଦେବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ର ସୃଷ୍ଟି ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଇଉରୋପରେ ଥାଇ ଯେଉଁମାନେ ଇହୁଦୀମାନଙ୍କ ଲାଗି ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭୂମିର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଥିଲେ, ସଂଗ୍ରାମ କରିଥିଲେ ଓ ପ୍ରେରଣା ଦେଇଥିଲେ, ବୁବର୍ ହେଉଛନ୍ତି ତାଙ୍କରି ଭିତରୁ ଜଣେ । ଇସ୍ରାଏଲ୍ ବିଷୟରେ ସେ ସେଦିନ କେତେ କଥା କହିଲେ । କଥାଗୁଡ଼ିକ ସତେଅବା ଅନେକ ବେଦନାର ସହିତ ତାଙ୍କର ଗଭୀର ଅନ୍ତର ଭିତରୁ ବାହାରି ଆସୁଥିଲା । ତାଙ୍କରି କଥାରୁ ମୁଁ ସେଦିନ ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ର ଏକ ଅନ୍ୟ ଚିତ୍ର ଦେଖିବାକୁ ପାଇଥିଲି । ଇସ୍ରାଏଲ୍ ଯାହା ହୋଇଥାନ୍ତା, ତାହାରି ଏକ ଚିତ୍ର ଦେଖିବାକୁ ପାଇଥିଲି ।

ବୁବର୍ କହିଲେ, ଇସ୍ରାଏଲ୍ ସମଗ୍ର ମଧ୍ୟପ୍ରାଚ୍ୟରେ ଲୋକନିର୍ମାଣର ଯାବତୀୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନେତୃତ୍ୱ ଦେଇ ପାରିଥାନ୍ତା । ମଧ୍ୟପ୍ରାଚ୍ୟର ସାମନ୍ତବାଦକୁ ଭାଙ୍ଗି ପାରିବା ଭଳି ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ଓ ଆଧୁନିକ ଲୋକତନ୍ତ୍ରର ସମାନ୍ତର ଆହ୍ୱାନଟିକୁ ସେହି ଅଞ୍ଚଳରେ ସଂପୃକ୍ତ ସମସ୍ତଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଆଣି ଉପସ୍ଥାପିତ କରି ପାରିଥାନ୍ତା । ମଧ୍ୟପ୍ରାଚ୍ୟର ପୁରୁଣା ଘରଟା ଭିତରେ ଆଧୁନିକ ଜଗତ ସକାଶେ ଏକ ବୃହତ୍ ଝରକା ଖୋଲିଦେଇ ପାରିଥାନ୍ତା । ମାତ୍ର ନିଜକୁ କେବଳ ଏକ ଇହୁଦୀ ରାଷ୍ଟ୍ର ରୂପେ ନୁହେଁ, ଇସ୍ରାଏଲ୍ ଭିତରେ ବାସ କରୁଥିବା ଆରବ ଏବଂ ଇହୁଦୀ ଉଭୟଙ୍କ ଲାଗି ଗୋଟିଏ ଜାତୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ପରିଣତ ହୋଇ ସିଏ ତାହା କରିପାରିଥାନ୍ତା । ଆରବ ଶାସକମାନଙ୍କ ଉପରେ ନୁହେଁ, ଆରବ ଭୂଖଣ୍ଡର ସାଧାରଣ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କ ଉପରେ ଅଧିକ ନିର୍ଭର କରି ଓ ସେମାନଙ୍କର ସମର୍ଥନ ସହିତ ଇସ୍ରାଏଲ୍ ତାହା କରି ପାରିଥାନ୍ତା । ମାତ୍ର, ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭୂଇଁଟିଏ ଲାଭ କରିବାପରେ ଇସ୍ରାଏଲ୍ କେବଳ ଇହୁଦୀମାନଙ୍କର ସମୃଦ୍ଧି ଏବଂ ଇହୁଦୀମାନଙ୍କର ନିରାପତ୍ତାକୁ ସବାଆଗ ଦେଖିଲା ଓ ସତେଅବା ଏକ ଇହୁଦୀରାଷ୍ଟ୍ର ପରି ବେଭାର ଦେଖାଇଲା । ଇସ୍ରାଏଲ୍ ଭିତରେ ରହିଥିବା କେତେ ହଜାର ଆରବଙ୍କୁ ଦେଶର ଇହୁଦୀ-ପ୍ରଧାନ ସରକାର ସମକକ୍ଷ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧିକାରଯୁକ୍ତ ନାଗରିକ ରୂପେ ନ ଦେଖି ପାରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଇସ୍ରାଏଲ୍ ଯେ ସମଗ୍ର ମଧ୍ୟପ୍ରାଚ୍ୟକୁ ନେତୃତ୍ୱ ଦେଇପାରିବ, ସେକଥା ଆରବମାନେ ପ୍ରକୃତରେ କିପରି ବିଶ୍ୱାସ କରିବେ ? ମାତ୍ର ସ୍ୱାଧୀନ ଓ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ରେ ଇହୁଦୀ ନେତାମାନେ ଏତେ ଅଧିକ ଲାଗି ସାହାସ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେମାନେ ବାସ୍ତବ ରାଜନୀତିର ଦ୍ୱାହି ଦେଇ ବୁବର୍‌ଙ୍କର ପରାମର୍ଶକୁ ବର୍ଜନ କଲେ । ବୁବର୍ ଦାର୍ଶନିକ, ତାଙ୍କ କଥାରେ ଦାର୍ଶନିକ ସତ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି; ମାତ୍ର ବିଶ୍ୱର ବାସ୍ତବ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରକୃତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେସବୁ ମୋଟେ କାମ ଦେବେନାହିଁ,

ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ର କ୍ଷମତାସୀନମାନେ ସମ୍ଭବତଃ ଏହିପରି ଏକ ଭ୍ରମ ଭିତରେ ରହିଗଲେ। ସେମାନେ ପୁରୁଣା ରାଜନୀତି ଭିତରେ ରହିଗଲେ। ଅତ୍ୟନ୍ତ ଖେଦର ସହିତ ଶ୍ରୀ ବୁବର୍ "Now I am the unhappiest man in Israel" ବୋଲି କହି ପ୍ରସଙ୍ଗଟିକୁ ଶେଷ କଲେ।

ସେତେବେଳେ ବୁବର୍ ଓ ତାଙ୍କର କେତେକ ସହକର୍ମୀ ମିଶି ଏକ ଦ୍ୱିଭାଷିକ ପତ୍ରିକା ବାହାର କରୁଥିଲେ। ତାହା ଆରବୀ ଏବଂ ଇଂରାଜୀ ଉଭୟ ଭାଷାରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥିଲା। ଆରବମାନଙ୍କୁ ଇହୁଦୀମାନଙ୍କର ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ କରି ଆଣିବା ସେହି ପତ୍ରିକାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା। ବୁବର୍‌ଙ୍କ ପରେ ସେଇଟିର ପ୍ରକାଶ ହୁଏତ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଯାଇଥିବ। ତା'ପରେ ବିଗତ ତିରିଶି ବର୍ଷ ଭିତରେ କେତେ କ'ଣ ଘଟିଲାଣି। ଇସ୍ରାଏଲ୍ ଏକ ସମୃଦ୍ଧ ଓ ସାମରିକ ରାଷ୍ଟ୍ରରୂପେ କେତେ ଅଗ୍ରଗତି କଲାଣି। ମାତ୍ର ପୁରାତନ ଶତ୍ରୁତା ଆହୁରି ଅଧିକ ଜଟିଳ ହୋଇଛି। ଏହା ଇସ୍ରାଏଲ୍ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଆଦୌ କମ୍ କ୍ଷତିକାରକ ନୁହେଁ। ଇଉରୋପର ଧର୍ମବାଦ ଓ ରାଷ୍ଟ୍ରବାଦର ହାତରେ ପଡ଼ି ଏକଦା ଇହୁଦୀମାନଙ୍କୁ କେତେ ଗଞ୍ଜଣା ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼ିଛି। ଯିଏ ସେହି ଗଞ୍ଜଣାକୁ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇଛି, ସିଏ ବି କ'ଣ ତା'ବେଳକୁ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଉଗ୍ର ଭାବରେ ରାଷ୍ଟ୍ରବାଦୀ ହୋଇ ବାହାରିବ ନା ଏହି ପୁରାତନ ବ୍ୟାଧିଟି ଲାଗି ଏକ ମାନବିକ ବିକଳ୍ପର ଅନ୍ୱେଷଣ କରିବ ? ଏହାହିଁ ଅନ୍ତତଃ ଇସ୍ରାଏଲ୍ ସମ୍ମୁଖରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହୋଇଥିବା ସର୍ବପ୍ରଧାନ ପ୍ରଶ୍ନ। ସେହି ପ୍ରଶ୍ନର ଏକ ସୁସ୍ଥ ସମାଧାନ ଗ୍ରହଣ ନକଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଇସ୍ରାଏଲ୍ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିବ। ଆଧୁନିକତମ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ରରେ ସଜ୍ଜିତ ହୋଇ ରହି ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କୁ ପରାଜୟ ପରେ ପରାଜୟ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରାଇବାର ଉତ୍ସାହ ତାହାର ସେହି ବ୍ୟାଧିକୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ଉତ୍କଟ ହେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିବ। ଏବଂ, ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟର କଥା ଯେ, ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ର ନେତୃତ୍ୱଟି ମଧ୍ୟ ପ୍ରଧାନତଃ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଶୀଳ ଉଗ୍ର ରାଜନୀତିଜ୍ଞମାନଙ୍କ କବଳରେ ରହିଥିବ, ଯେଉଁମାନେ କି ଯେକୌଣସି ପରିସ୍ଥିତିରେ ମଧ୍ୟ କେବଳ ନିଜେ ତିଷ୍ଠି ରହିବାକୁ ଚାହୁଁଥିବେ, ସେଥିଲାଗି ଦୈତ୍ୟ ପରି ଆଚରଣ କରିବାକୁ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ପଶ୍ଚାତ୍‌ପଦ ହେବେ ନାହିଁ,-ତାହା ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀ ଲାଗି ଏକ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ହୋଇ ରହିଥିବ।

'ଜନନୀ', ଡିସେମ୍ବର, ୧୯୮୪

□□□

— ୧୪ —

ହଜାର ଭିତରେ ଗୋଟିଏ

ବହୁତ ଗୁରୁଜନ ଏବେ ବାରମ୍ବାର କହିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ଯେ, ଆମ ଇସ୍କୁଲଗୁଡ଼ିକ ଆଦୌ ଆଗଭଳି ହୋଇ ରହିନାହାନ୍ତି। ସେମାନେ କ୍ରମେ କଣ କେମିତି ସବୁ ହୋଇଗଲେଣି ଯେ ଆଗର ଛାଞ୍ଚଗୁଡ଼ିକ ଅନୁସାରେ ଏମାନଙ୍କୁ ମୋଟେ ଭଲ ବୋଲି କହି ହେଉନାହିଁ। ଇସ୍କୁଲମାନେ ସଂଖ୍ୟାରେ ବଢ଼ିଛନ୍ତି। ଏବେ ଆଗ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ-ସଂଖ୍ୟକ ପିଲା ପାଠ ପଢ଼ିଲେଣି। ସରକାର କୋଟି କୋଟି ଟଙ୍କା ଖରଚ କରୁଛନ୍ତି। ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗରେ କେତେ ଅଫିସର୍, କେତେ ହାକିମ-କେତେ ନା କେତେ କାଗଜପତ୍ର। ପିମ୍ପୁଡ଼ି ଗଳି ପଳାଇବାକୁ ମଧ୍ୟ ବାଟ ନାହିଁ। ସବୁ ଅଛି, ଆଖିଦୃଶିଆ କରି ସବୁ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇଛି। ମାତ୍ର ଶିକ୍ଷା କାହିଁ ?

ସମସ୍ତେ କହୁଛନ୍ତି, ଅସଲ ଶିକ୍ଷା ଉଭେଇ ଯାଉଛି, ପିଲାଏ ପାଠ ପଢୁନାହାନ୍ତି, ଶିକ୍ଷକମାନେ ମନ ଦେଇ ଅର୍ଥାତ୍ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କର ମନକୁ ପାଇଲାଭଳି ମୋଟେ ପଢ଼ାଉ ନାହାନ୍ତି। ସରକାରଙ୍କର ଯେତିକି ଦୃଷ୍ଟି ଦେବାର କଥା, ଦେଉନାହାନ୍ତି। ସବୁକିଛି ଚଗଲା ହୋଇଗଲାଣି। ଉପରେ ଦେଖିବାକୁ ସବୁ ଅଛି, କିନ୍ତୁ ଭିତରେ କିଛି ନାହିଁ। ହଁ, ବିଦ୍ୟାଳୟ ମାନଙ୍କରେ କୁଆଡ଼େ ରାଜନୀତି ପଶିଗଲାଣି। ତେଣୁ, ଯାଡୁସାଡୁ ନାନାପ୍ରକାରେ ବାଧ୍ୟ ହେବାକୁ ମଧ୍ୟ ପଡୁଛି। ବାଧ୍ୟ ନହେଲେ ବହୁ ବିପଦ ରହିଛି। ତେଣୁ, ଚାରିଆଡ଼କୁ ଜଗିଜଗି ବେଳ ଯାଉଛି। ଶକ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ବରବାଦ ହୋଇଯାଉଛନ୍ତି। ଏହିଭଳି କେତେ କଣ ଘଟିବାରେ ଲାଗିଛି।

ନିରାଶ ମଣିଷମାନେ ସବୁବେଳେ ନିରାଶା ହିଁ ଦେଖନ୍ତି। କିଛି ହେଉନାହିଁ ବୋଲି କହି ସେମାନେ କିଛି ହେବନାହିଁ ବୋଲି ଏକ ବିପଜ୍ଜନକ ଧାରଣା ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତି କି ? ଏବଂ, ଚାରିଆଡୁ ଏହିଭଳି ନିରାଶାପୂର୍ଣ୍ଣ କଥାମାନ ଶୁଣୁଶୁଣୁ ଆମେ ବି ବହୁତ ସମୟରେ ସେହିଗୁଡ଼ିକରେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଉ ଏବଂ ଥିରି କରି ନିଜ ଗୋଡ଼ଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଖସାଇ ଦେଉ। ଜାଲରେ ପଡ଼ିଯାଉ। ନିରାଶା ହିଁ ଯାବତୀୟ ଶିକ୍ଷାର ସର୍ବବୃହତ୍ ଶତ୍ରୁ ବୋଲି ପାସୋରି ଦେବାକୁ ତେଣିକି କ୍ରମେ ଭଲ ବି ଲାଗେ। ଅଧିକଙ୍କ ସହିତ ମିଶିଯିବା ହେତୁ ହୁଏତ କିଛି ଆନନ୍ଦ ମଧ୍ୟ ଲାଗୁଥାଏ। ମାତ୍ର ଆମେ ଅନ୍ୟପ୍ରକାରେ ମଧ୍ୟ ଚିନ୍ତା କରିପାରନ୍ତେ। ଇଚ୍ଛା କଲେ ଅବଶ୍ୟ ପାରନ୍ତେ। ଆମ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଆମେ ହଜାରକରେ ଗୋଟିଏ ଭଳି ଗଢ଼ନ୍ତେ। ସରକାର ବାହାରୁ ଥାଇ ସୁଯୋଗ ଯୋଗାଇ ଦେଉଥିବେ। ତାଠାରୁ ଅଧିକ ଆଦୌ କିଛିହେଲେ କରିପାରିବେ ନାହିଁ। ମାତ୍ର, ଜଣେ ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ ଯଦି ନିଜର ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ହଜାରଟା

ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ବୋଲି ବାରି ହୋଇଯିବା ଭଳି ଗଢ଼ି ଆଣିବାକୁ ମନ କରିବେ, ତେବେ ସିଏ ବହୁତ କିଛିର ଚେହେରା ନିଶ୍ଚୟ ବଦଳାଇ ଦେଇ ପାରିବେ। ହଁ, ଏଣିକି ବିଦ୍ୟାଳୟ ହଜାର ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ହେବ ବୋଲି ଗୋଟାଏ ନୋଟିସ୍ ମାରିଦେଲେ ତଦ୍ୱାରା କିଛି ହେବନାହିଁ। ସେହିପରି, ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ କିମ୍ବା କତିପୟ ଶିକ୍ଷକ ବି ମନ କଲେ ଅଲଗା ପ୍ରକାରର ହୋଇପାରିବେ। ସେମାନେ ସବା ଆଗ ନିଜ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଅନନ୍ୟ ବୋଲି ଧରା ପଡ଼ିଯିବେ। ଅଭିଭାବକମାନେ ମଧ୍ୟ କ୍ରମେ ତାହା କରିପାରିବେ ଏବଂ ସେହିମାନଙ୍କୁ ମାଧ୍ୟମ କରି ବିଦ୍ୟାଳୟ ପାଖକୁ ଅଧିକ ଅଧିକ ଲାଗି ଲାଗି ଆସିବେ। ଏହିପରି ଭାବରେ ସମ୍ଭବତଃ ଏକ ବୃହତ୍ ଶୁଭେଚ୍ଛା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇ ଆସିବ, ଯାହାକି ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିବ ଏବଂ ଆହୁରି ନାନା ପରିବର୍ତ୍ତନକୁ ସହଜ କରି ଆଣିବ। ସଂପୃକ୍ତ ସମସ୍ତଙ୍କର ସାହସ ବଢ଼ିବ।

ଏବଂ ଭଲମାନଙ୍କର ସାହସଟିର ବୃଦ୍ଧି ଘଟିବ। ଏହା ଯେକୌଣସି ଲୋକ-ସମୁଦାୟ ନିମନ୍ତେ ଏକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୌଭାଗ୍ୟକାରୀ ଘଟଣା। ଏବେ ମଧ୍ୟ ଆମ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଗୁଡ଼ିକରେ ବ୍ୟତିକ୍ରମର ନମୁନା ହୋଇ ପାରିବା ଭଳି ଶିକ୍ଷକମାନେ ଅଛନ୍ତି, ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକମାନେ ମଧ୍ୟ ରହିଛନ୍ତି। ଶିକ୍ଷାର ଜଗତରେ ତଥାପି ଯେ ଏତେ ଏତେ କଥା ବଞ୍ଚିକରି ରହିଛି, ବସ୍ତୁତଃ ସେହିମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ରହିଛି। ସେମାନେ ପରସ୍ପରକୁ ଠାବ କରନ୍ତୁ, ଠାବ କରି ହିଁ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରନ୍ତୁ। ନୂଆ ଫସଲ ନିମନ୍ତେ ସେହିମାନେ ହିଁ ଯେ ବିହନ ହୋଇପାରିବେ, ନିଜ ଭିତରେ ସେହି ପ୍ରତ୍ୟୟଟିକୁ ଦୃଢ଼ତର କରନ୍ତୁ। ପ୍ରତ୍ୟୟ ବଢ଼ିଲେ ବଳ ମଧ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବ। ନିରାଶାର ଯାବତୀୟ ବାଣୀ ଶୁଣାଉଥିବା ଗୁରୁଜନମାନଙ୍କର କଥା ଅସିଦ୍ଧ ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଯିବ।

'ମଶାଲ', ସୁବର୍ଣ୍ଣଜୟନ୍ତୀ ସଂଖ୍ୟା, ୨୦୦୩, କୁଶଳଦା ହାଇସ୍କୁଲ, ମୟୂରଭଞ୍ଜ

□□□

— ୧୫ —

ପିଲାମାନେ ପାରିଲେ...

ଆଜି ଯେଉଁମାନେ ପିଲା, ଆଗତ କାଲିର ସେଇମାନେ ହିଁ ନାଗରିକ। ତେଣୁ ଏବେଠୁଁ ସେମାନେ ତିଆରି ହେବା ଦରକାର। ପିଲାମାନେ ନିଜ ଅଧିକାର ହାସଲ ପାଇଁ ଯାହା କାମ କରିବେ, ତାହାହିଁ ହେବ ତାଙ୍କର ଦାୟିତ୍ୱ। ପିଲାଙ୍କ ପଞ୍ଚାୟତ ଗଠନ କରି ସେମାନେ ଏଇ ବୟସରୁ ନିଜର ପରିବେଶ କଥା, ସାହିପଡ଼ିଶା, ଗାଁ-ପଞ୍ଚାୟତ କଥା ଜାଣିବା ଆବଶ୍ୟକ। କାରଣ ଅନେକ ସମୟରେ ବଡ଼ମାନେ ଯାହା କରିବାକୁ କୁଣ୍ଠା ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି କି ନିଜକୁ ଅସହାୟ ମନେ କରନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ପିଲାମାନେ ସେସବୁ

କଷ୍ଟକାମକୁ ଅତି ସହଜରେ କରି ପାରନ୍ତି । ଏହାର ଏକ ଜ୍ୱଳନ୍ତ ଉଦାହରଣ ହେଉଛି କର୍ଣ୍ଣାଟକ ରାଜ୍ୟରେ ଥିବା ଏକ ଛୋଟିଆ ଗାଁର ପିଲାଙ୍କ ପଞ୍ଚାୟତ 'ଭୀମ ସଂଘ' । କେତେ ଦିନରୁ ଗାଁ ପାଇଁ ଅନେକ ସମସ୍ୟା ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବା 'ମଦ'କୁ ବନ୍ଦ କରିବା ସହ ଏଇ ପିଲାଙ୍କ ପଞ୍ଚାୟତ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସଚେତନ କରାଇବାରେ ନିଜର ପାରିଲା ପଣିଆକୁ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିପାରିଛି । ଆସନ୍ତୁ ଏବେ ଶିଖିବା ସେଇ ପିଲାମାନଙ୍କ ସାବାସୀ କଥାରୁ ।

ନନ୍ଦରୋଲି ନାମରେ କର୍ଣ୍ଣାଟକ ରାଜ୍ୟର ସାନ ଆକାରର ଗାଆଁଟିଏ, ପଶ୍ଚିମ ଘାଟ ପର୍ବତମାଳାର ତାଲୁ ଅଞ୍ଚଳରେ । ଗାଆଁରେ ତ ବହୁତ ସମସ୍ୟା, ମାତ୍ର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ସମସ୍ୟା ଏବଂ ସମ୍ଭବତଃ ସବୁର ମୂଳ ସମସ୍ୟା ହେଉଛି 'ମଦ'ର ସମସ୍ୟା । ସରକାରଙ୍କ ଠାରୁ ଅନୁମତି ପାଇଥିବା ମଦବେପାରୀମାନଙ୍କର କାରବାର ତ ଲାଗି ରହିଥାଏ । ତା'ଛଡ଼ା ଆହୁରି ବହୁତ ଜାଗାରେ ମଧ୍ୟ ମଦ ବିକ୍ରୀ ହୁଏ ! ପରିବା ଦୋକାନରେ, ଡାଲି ଚାଉଳ ଦୋକାନରେ । କେହି କେହି ସାଇକେଲ ଉପରେ ମଦର ପସରା ନେଇ ବିକିବାର ବି ଦେଖାଯାଏ । ଆପଣ ଯେତେବେଳେ ଇଚ୍ଛା କରିବେ, ମଦ କିଣି ପିଇପାରିବେ । ଗ୍ରାମରେ ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତ ଅଛି । ସେଠାରେ ଏହି ମଦବିକ୍ରୀ ବିଷୟରେ କେତେଥର କଥା ପଡ଼ିଛି । ତାଲୁକା ସ୍ତରରେ ମଧ୍ୟ ଆଲୋଚନା ହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ ଫଳ କିଛି ହୋଇନାହିଁ । ମଦୁଆମାନେ ମଦ ଛାଡ଼ି ପାରିନାହାନ୍ତି ।

ସେହି ଗାଆଁର ପିଲାମାନଙ୍କର ବି ଗୋଟିଏ ସଂଗଠନ ଥିଲା, ଯାହାକୁ କି ସେହି ପିଲାଙ୍କ ସମେତ ଗାଆଁର ଅନ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ପିଲାଙ୍କ ପଞ୍ଚାୟତ ବୋଲି କହୁଥିଲେ । ଭୀମ ସଂଘ ବୋଲି ତାହାର ଆଉଗୋଟିଏ ନାମ ବି ଥିଲା । ସମସ୍ତେ ନିତାନ୍ତ ଦରିଦ୍ର ଘରର ପିଲା । ଶିଶୁ-ଶ୍ରମିକ ହିସାବରେ ଏଇଟା ସେଇଟା କରି କିଛି ରୋଜଗାର କରି ସେମାନେ ଘରକୁ ଆଣି ପାରୁଥିଲେ । ଭୀମ ସଂଘର ମାସିକ ସଭାମାନଙ୍କରେ ସବୁଥର କଥା ପଡୁଥିଲା ଯେ ଗାଆଁରେ ମଦ ଦୋକାନମାନ ଅତିରିକ୍ତ ମାତ୍ରାରେ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଛି ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତି ଗ୍ରାମ-ପଞ୍ଚାୟତ ଯଥେଷ୍ଟ ନଜର ଦେଉନାହିଁ । ସ୍ୱୟଂ ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତ ତରଫରୁ ମଧ୍ୟ କେତୋଟି ମଦ-ଦୋକାନ ଚାଲିଥିଲା । ଏହି ବାବଦକୁ ପଞ୍ଚାୟତରେ କିଛି ଆୟ ମଧ୍ୟ ହୋଇ ପାରୁଥିଲା । ହଁ, ୨୦୦୨ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ମାସରେ ଭୀମମାନଙ୍କର ଯେଉଁ ମାସିକ ବୈଠକ ବସିଲା, ସେଥିରେ ସମସ୍ତେ ବିଶେଷ ଭାବରେ ସମସ୍ୟାଟିର ଆଲୋଚନା କରିଥିଲେ । ସମସ୍ତେ ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ ଯେ ଏଇଟି କେବଳ କେତେଜଣ ବ୍ୟକ୍ତି ବା କେତୋଟି ମାତ୍ର ପରିବାରର ସମସ୍ୟା ଆଦୌ ନୁହେଁ, ଏହା ସମଗ୍ର ଗାଆଁର ଗୋଟିଏ ସମସ୍ୟା ଏବଂ ଏହାଦ୍ୱାରା ସାରା ଗାଆଁର ବହୁତ ବହୁତ ଅନିଷ୍ଟ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ପିଲାମାନେ ପୂର୍ବରୁ ଗାଆଁରେ ଏହି ମଦ ପିଇବା ବିଷୟରେ କିଛି ତଥ୍ୟହିସାବ ମଧ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରି ସାରିଥଲେ ଏବଂ

ତଦ୍ୱାରା କିପରି ସମସ୍ତଙ୍କର ଅନିଷ୍ଟ ହେଉଛି, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କରି କାଗଜରେ ଟିପି ରଖିଥିଲେ।

ସେହିସବୁ ତଥ୍ୟ ସାହାଯ୍ୟରେ ସେମାନେ ବିଚାର କରି ଦେଖିଲେ ଯେ, ଦେଶୀ ମଦର ଏହି ବେପାର ଫଳରେ ଗାଆଁଟାର କ୍ଷତି ହେବାରେ ଲାଗିଛି। ଲୋକେ ମଦ ପିଉଥିବା ହେତୁ ଘରମାନଙ୍କରେ ଝଗଡ଼ା ବଢୁଛି, ମାଡ଼ଗୋଳ ହେଉଛି ଏବଂ ଲୋକମାନଙ୍କର ଉପାର୍ଜନ ମଧ୍ୟ ବରବାଦ ହୋଇଯାଉଛି। ତେଣୁ, ଆଉ ଅବହେଳା କଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ, ଅବଶ୍ୟ କିଛି ସମାଧାନ ବାହାରିବ। ସେମାନେ ଏହି ପଇସା ବରବାଦ ହେଉଥିବା ବିଷୟରେ ଗାଆଁରେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଆହୁରି ଭଲ କରି ବୁଝାଇବା ଲାଗି ସ୍ଥିର କଲେ। ଗ୍ରାମ ସଫେଇର ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ ଅଭିଯାନ ଆରମ୍ଭ କରି ସର୍ବପ୍ରଥମେ ମଦ ବିକ୍ରୀ ହେଉଥିବା ସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ସଫା କଲେ। ଏଣେ ତେଣେ ଅଳିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା ଦନାଗୁଡ଼ିକୁ ଗୋଟାଇ ଗୋଟିଏ ଗାତରେ ନେଇ ପୋତିଦେଲେ। ଏହିପରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ପୂରା ସପ୍ତାହେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେହି କାମଟି ଚାଲିଲା। ଦନାଗୁଡ଼ିକ ଫିଙ୍ଗିଦେବା ଆଗରୁ ସେଗୁଡ଼ିକର ଗଣତି ହେଉଥିଲା। ସେଥିରୁ ଜଣାଯାଇ ପାରିଲା ଯେ, ମୋଟ ପ୍ରତ୍ୟହ ଗାଆଁ ଲୋକେ ତିନିଶହ ଦନା ଦେଶୀମଦ ପିଅନ୍ତି। ଯଦି ଗୋଟିଏ ଦନା ମଦକୁ ଏଗାରଟଙ୍କା ଦେବାକୁ ପଡୁଛି, ତେବେ ପ୍ରତିଦିନ ୩୩୦୦ ଟଙ୍କାର ମଦ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଛି। ଅର୍ଥାତ୍, ଏହିପରି ଭାବରେ ମାସକୁ ୯୯ ହଜାର ଟଙ୍କା ବରବାଦ ହେଉଛି। ଏବଂ ବର୍ଷକୁ ଏଗାର ଲକ୍ଷ ୮୮ ହଜାର ଟଙ୍କା ହିଁ ଛୋଟ ଗାଆଁଟିର ପ୍ରାୟ ଚାରିଶହ ସାଢ଼େ ଚାରିଶହ ମଣିଷଙ୍କ ପାଇଁ। ଏହାକୁ ନିଶ୍ଚୟ ଏକ ବଡ଼ ଧରଣର କ୍ଷତି ବୋଲି କୁହାଯିବ।

ତା'ପରେ ସେହି ଗାଆଁରେ ଯେଉଁଦିନ ବୃକ୍ଷରୋପଣ ଉତ୍ସବ ପାଳନ କରା ହେଉଥିଲା, ସେଦିନ ପିଲାମାନେ ମଧ୍ୟ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ପାଇ ଭୀମ ସଂଘ ତରଫରୁ ସେଥିରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ। ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କେତେଜଣ ଭାଷଣ ବି ଦେଇଥିଲେ। କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତେ ସତେଅବା ଫିକର କରି ଆସିଥିବା ପରି ସେହି ଗୋଟିଏ ବିଷୟରେ କହିଥିଲେ। ନିଜର ସଂଗୃହୀତ ହିସାବଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଇ ସେମାନେ ଗାଆଁରେ ଚାଲିଥିବା ସେହି ମଦ-କାରବାରର ହିଁ ଚର୍ଚ୍ଚା କଲେ। ତା'ପରେ ଯେତେବେଳେ ଅଗଷ୍ଟ ପନ୍ଦର ତାରିଖର ସ୍ୱାଧୀନତା ଦିବସ ଆସିଲା, ସେଦିନ ବି ପିଲାମାନେ ଆଉ ଅନ୍ୟ କୌଣସି କଥା ନପକାଇ ମଦ୍ୟପାନର ହିସାବଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଲେ ଏବଂ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଚକିତ କରି ଦେଇଥିଲେ। ମଦଦୋକାନ ଗୁଡ଼ିକର ଚାରିପାଖରେ ପଡ଼ିଥିବା ଦନାଗୁଡ଼ିକୁ ଗଣି ସେମାନେ କିପରି ତଥ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ବାହାର କରିଛନ୍ତି, ସେହି ବିଷୟରେ କହିଥିଲେ। ସେଦିନ ସେଠାରେ ବାହାରୁ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ପଦସ୍ଥ ବ୍ୟକ୍ତି ନିମନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ। ତାଲୁକା ପଞ୍ଚାୟତର ସଭ୍ୟମାନେ, ଗାଆଁ ସ୍କୁଲର ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ ଓ ଅନ୍ୟ

ଶିକ୍ଷକବୃନ୍ଦ, ସମସ୍ତେ ପିଲାଏ ବାଢ଼ି ଦେଇଥିବା ତଥ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଜାଣି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । ଗାଆଁରୁ ପ୍ରକୃତରେ ମାସ ପରେ ମାସ ଏବଂ ବର୍ଷପରେ ବର୍ଷ ଏତେଏତେ ଟଙ୍କା ବରବାଦ ହୋଇ ଯାଉଛି ! ସେମାନେ କଳ୍ପନା ହିଁ କରି ପାରୁନଥିଲେ । ସମସ୍ତେ ସେହି ସ୍ଥାନରେ ଦାବୀ କରିଥିଲେ ଯେ ଆଉ ମୋଟେ ବିଳମ୍ବ ନକରି ଗ୍ରାମ-ପଞ୍ଚାୟତ କିଛି କରୁ ଓ କଠୋର ହୋଇ ଏହି ବାବତରେ ଏକ ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରୁ ।

ସର୍ବପ୍ରଥମେ ସ୍ଥିର କରାଗଲା ଯେ, କେବଳ ଲାଇସେନ୍‌ସ ପାଇଥିବା ଖଟିଗୁଡ଼ିକୁ ବାଦ୍ ଦେଇ ଗାଆଁର ଆଉ ସମସ୍ତ ମଦ ବିକ୍ରୀ ସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକୁ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ବନ୍ଦ କରି ଦିଆଯିବ । ସେହି ମର୍ମରେ ପଞ୍ଚାୟତ ତରଫରୁ ନୋଟିସ୍ ଜାରି ହେଲା । ପରିବା ଏବଂ ଚାଉଳ ଡାଲି ଦୋକାନ, ସାଇକେଲ ଉପରେ ମଦ ଲଦି ବିକିବା ଓ ଗଛତଳେ ପସରା ଖୋଲି ମଦ ବିକିବା ସବୁ ନିଷେଧ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ସେହି ଗାଆଁରୁ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତଟିଏ ପାଇ ସମସ୍ତ ତାଲୁକାରେ ମଦ ବିକ୍ରୀ ବନ୍ଦ କରିବାର ଏକ ଅଭିଯାନ ମଧ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା । ସରକାରୀ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ବର୍ତ୍ତମାନ ଲାଇସେନ୍‌ସ ପ୍ରାପ୍ତ ମଦ ଦୋକାନଗୁଡ଼ିକ ବନ୍ଦ କରନ୍ତୁ ବୋଲି ଭୀମ ସଂଘ ପକ୍ଷରୁ ସ୍ମାରକପତ୍ର ପଠାଗଲା । ଏହି ଯାବତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟରେ ରାଜନୀତିର ଆଦୌ କୌଣସି ଗନ୍ଧ ନଥିଲା । ପିଲାମାନେ ହିଁ ଆଗ କାର୍ଯ୍ୟଟି ନିମନ୍ତେ ବାହାରି ଆସିବା ପରେ ବଡ଼ମାନେ ମଧ୍ୟ ନିଜର ନିର୍ବୋଧତାକୁ ବୁଝି ପାରିଲେ । ସେବର୍ଷ ଡିସେମ୍ବର ମାସରେ ମଦ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚଳାଇବା ସକାଶେ ଅଞ୍ଚଳଯାକର ଗୋଟିଏ ସଭା ଡକା ଯାଇଥିଲା । ସେଥିରେ ସମଗ୍ର ପଞ୍ଚାୟତରେ ଏବର୍ଷ ମଦ ବିକ୍ରୀ ନିଷିଦ୍ଧ ହେବ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରାଗଲା । ପିଲାମାନେ ସଚେତନ ହୋଇ ନିଜର ଗାଆଁ ଓ ଅଞ୍ଚଳଟିକୁ ସଚେତନ କରି ପାରିଲେ ।

'ଗ୍ରାମସ୍ୱରାଜ', ମାର୍ଚ୍ଚ, ୨୦୦୪

□□□

— ୧୬ —

ଯଦି...

ଆମେ ପିଲାମାନେ ଯଦି ସତକୁ ସତ ଆମ କଥାଗୁଡ଼ିକୁ କହିପାରନ୍ତୁ, ତେବେ କେତେ କ'ଣ କହନ୍ତୁ । ଏହି ପୃଥିବୀରେ କ'ଣ ଆମ ପରି କମ୍ ପିଲା ଥିବେ ? ସମସ୍ତଙ୍କର ଯୋଡାଏ ଆଖି ଥିବ, ଯାହାଦ୍ୱାରା କି ସେମାନେ ଏକାବେଳେକେ ସାରା ପୃଥିବୀଟାକୁ ଦେଖିବାକୁ ମନ କରୁଥିବେ । ସମସ୍ତଙ୍କର ନିଶ୍ଚୟ ଗୋଟାଏ ମନ ବି ରହିଥିବ, ଯାହା କି ନିମିଷ ମାତ୍ରକେ ପୃଥିବୀ ଯାକର ସବୁ ସ୍ଥାନକୁ ଛନ୍ଦି ଆଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିବ । ହଁ, ସମସ୍ତଙ୍କର ଗୋଟାଏ ହୃଦୟ ମଧ୍ୟ ରହିଥିବ, ଯାହାକି ମୁହୂର୍ତ୍ତେ

ଫୁରୁସତ ପାଇବା ମାତ୍ରକେ ସବୁଘରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ଯାଇ ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ରହିବାକୁ ବ୍ୟଗ୍ର ହୋଇ ଉଠୁଥିବ । ଆପଣମାନେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତୁ, ଆମ ପିଲାମାନଙ୍କର ଆଦୌ କୌଣସି ଜାତି ନାହିଁ, କୌଣସି ଦେଶ ନାହିଁ, ଆମର ଚେତନା ଚାରି ପାଖରେ ମୋଟେ କୌଣସି ପାଚେରୀ ଉଠି ନାହିଁ । ଆମର ଆକାଶଟା ଯେତିକି, ଆମର ପୃଥିବୀଟା ମଧ୍ୟ ସେତିକି । ବଡ଼ମାନଙ୍କର ପୃଥିବୀଟା ଆକାଶଟାକୁ ଏପରି ଭାବରେ ସତେ ଅବା ଗିଳି କରି ରହିଥାଏ ଯେ, ନାନା କାଛବାଡ଼ ଆଉ ପାଚେରୀମାନ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ଆକାଶଟା ପ୍ରକୃତରେ ଭାରି ଛୋଟ ଦିଶୁଥାଏ । ଆମ ପୃଥିବୀକୁ ସେହି ଆକାଶଟା କେତେବେଳେ ହେଲେ ଅଣ୍ଟେ ନାହିଁ । ଏବଂ, ଆକାଶଟା ଅଣ୍ଟେ ନାହିଁ ବୋଲି ଆକାଶଟା ଅମୁହାଁ ଲାଗେ, ଭାରି ଅଣନିଃଶ୍ୱାସୀ କରି ରଖିଥାଏ ।

ଆମେ କି ପାଠ ପଢ଼ିବୁ ବା ନପଢ଼ିବୁ, ସେ କଥା ସ୍ଥିର ହେବା ଆଗରୁ ଯଦି ଆମ ସହିତ କିଞ୍ଚିତ୍ ପରାମର୍ଶ କରାଯାଇଥାଆନ୍ତା, ତେବେ ଏହି ପାଠମାନେ ଏକାବେଳେକେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ହୋଇଥାଆନ୍ତେ, ଫୁଲ ପରି ହାଲୁକା ଲାଗୁଥାଆନ୍ତେ । ଆମ ଇସ୍କୁଲ ଠିକ୍ ଗୋଟିଏ ଫୁଲ ବଗିଚା ପରି ଲାଗୁଥାଆନ୍ତା । ପୃଥିବୀଟା ଗୋଟିଏ ଘର ପରି ଲାଗୁଥାଆନ୍ତା । ଠିକ୍ ଆମର ନିଜର ଘର ପରି । ଘରେ ମାଆ ଯେତେବେଳେ ପିଠା କରେ, ସେତେବେଳେ ଯୋଉ ପିଠା ଆମକୁ ଭଲ ଲାଗିବ, କେତେ ଯତ୍ନର ସହିତ ସେହି ପିଠାଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ କରେ । ଆମକୁ ଯେଉଁ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧିବାକୁ ଭଲ ଲାଗିବ, ଆମକୁ ପଚାରି ପ୍ରାୟ ସେହି ପୋଷାକଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ଦୋକାନରୁ କିଣାହୁଏ । ବାପା ମାଆ ସାଙ୍ଗରେ ଥାଆନ୍ତି, ପୋଷାକଗୁଡ଼ିକ କିଣି ଦିଅନ୍ତି । ପସନ୍ଦ ଆମର, ପଇସା ସେମାନଙ୍କର । ଆମ ବିଦ୍ୟାଳୟ ସମେତ ସାରା ପୃଥିବୀଟା ଯେତେବେଳେ ସେହିପରି ଗୋଟିଏ ଘର ପରି ତିଆରି ହେବ ଓ ଘର ପରି ଲାଗିବ, ସେତେବେଳେ ତାହା ଏକାବେଳେକେ ଗୋଟାଏ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ପୃଥିବୀ ହେବ । ଅନ୍ୟ ଭଳି ଦେଖାଯିବ, ଅନ୍ୟ ଉନ୍ମେଷଣାମାନ ଦେବ । ସେତେବେଳେ ଆମେ ପିଲାମାନେ ବି ଏଠି ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରେ ଖେଳିବୁ, ବୁଲିବୁ, ଶିଖିବୁ ଓ ଖୁସି ହେବୁ । ବଡ଼ ହୋଇ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ହେବୁ । ଏହି ପୁରୁଣା ପୃଥିବୀଟାକୁ ବଦଳାଇ ଦେବୁ ।

ପିଲାଙ୍କର ଖୁସି ଓ ପରମ୍ପରା ଅନୁସାରେ ଯଦି ପୃଥିବୀ ଚାଲନ୍ତା, ତେବେ ସେହି ପୃଥିବୀରେ ମୋଟେ କପଟ ରହନ୍ତା ନାହିଁ । ତେଣୁ ବଡ଼ ସାନ ରହନ୍ତା ନାହିଁ । ଏବେ ବଡ଼ ସାନ, ଉଚ୍ଚ ନୀଚ ଓ ଅଳ୍ପ ବହୁତ ଭେଦରେ ପୃଥିବୀଟା ମଣିଷମାନଙ୍କ ସକାଶେ ଗୋଟିଏ ଘର ହୋଇ ରହିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଏକ ଜଞ୍ଜାଳରେ ପରିଣତ ହୋଇ ରହିଛି । ଗୋଟିଏ ଘର ଭାଗ ଭାଗ ହୋଇ ନାନା ଘରରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଯିବା ପୃଥିବୀଟା ବହୁ ଖଣ୍ଡ ହୋଇ ଭାରି ଅସୁନ୍ଦର ଓ ଅଶାନ୍ତ ହୋଇ ରହିଛି । ଏହି ପୃଥିବୀକୁ ଶାନ୍ତିରେ ରଖିବା ସକାଶେ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନେ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ବଢ଼ାଉଛନ୍ତି, ବୋମା ଆବିଷ୍କାର କରୁଛନ୍ତି,

ମେଣ୍ଟ ବାନ୍ଧୁଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଶିକ୍ଷା ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପାଇଁ ଯେତେ ପଇସା ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଉ ନାହିଁ, ତାହାର ଶହେ କି କେତେ ଶହ ଗୁଣ ଅଧିକ ଅସ୍ତ୍ର ଏବଂ ସୈନ୍ୟସାମନ୍ତ ବଢ଼ାଇବାରେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରାଯାଉଛି । ଚାରି ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଦେଲା ମାତ୍ରକେ ଘୃଣାଗୁଡ଼ାକ ଏଡେ ଏଡେ ଆଖି କରି ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଧମକାଇବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ସରକାର ସରକାର ଭିତରେ ବାଦ, ଦେଶ ଦେଶ ଭିତରେ ବାଦ, ଭାଷା ଭାଷା ଭିତରେ ବାଦ, ଧର୍ମ ଧର୍ମ ଭିତରେ ବାଦ ଓ ଠାକୁର ଠାକୁରଙ୍କ ଭିତରେ ବାଦ ଲାଗି ରହିଛି । ପୃଥିବୀରେ କୋଟି କୋଟି ମଣିଷ ଦରିଦ୍ର ଓ ଅକିଞ୍ଚନ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ଓ କେତେ କୋଟି ମଣିଷ ଇନ୍ଦ୍ରଭୁବନ ଭିତରେ ସଂସାରଟାକୁ ସତେ ଅବା ଏକୁଟିଆ ଭୋଗ କରିବେ ବୋଲି ଅତି ଧନୀ ଓ ପରାକ୍ରମୀ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀରେ ଅଧେ ପିଲା ସ୍କୁଲକୁ ଯାଉ ନାହାନ୍ତି ଏବଂ ଏଣେ ଅବଶିଷ୍ଟମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଭଲରୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ଭଲ ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଖଞ୍ଜି ଦେବା ପାଇଁ କେତେ କ'ଣ କରାଯାଉଛି ।

ଅସଲ ପାଠ ସେତିକିବେଳେ ପଢ଼ାଯିବ, ଯେତେବେଳେ ଗାଆଁର, ଦେଶର ଓ ପୃଥିବୀର ସବୁ ପିଲା ସ୍କୁଲକୁ ଆସିବେ । ଅସଲ ସୁଖ ସେତିକିବେଳେ ସମ୍ଭବ ହେବ, ଯେତେବେଳେ ପୃଥିବୀର ସବୁ ମଣିଷ ସୁଖରେ ରହିବେ । ଅସଲ ପେଟ ସେତିକିବେଳେ ପୂରିବ, ଯେତେବେଳେ ସମସ୍ତଙ୍କର ପେଟ ପୂରିବା ନିମନ୍ତେ ଆହାରର ଯୋଗାଡ଼ କରାଯିବ । ପୃଥିବୀରେ ଏପରି କୌଣସି ଘର ନାହିଁ, ଯେଉଁଠାରେ କେତେ ଜଣ ଉପାସ ରହନ୍ତି ଏବଂ ଆଉ କେତେ ଜଣ ପେଟ ପୂରା କରି ଖାଆନ୍ତି । ଏପରି କୌଣସି ଘର ନାହିଁ, ଯେଉଁଠାରେ ଅଧେ ପିଲା ଇସ୍କୁଲକୁ ଯାଆନ୍ତି ଓ ଆଉ ଅଧକ ସ୍କୁଲ ଯିବାରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଏପରି କୌଣସି ଘର ନାହିଁ, ଯେଉଁଠି ଅଧେ ମଣିଷ ଖୁସିରେ ରହିବେ ବୋଲି ଆଉ ଅଧେ ମଣିଷଙ୍କର ଖୁସିକୁ ଅପହରଣ କରି ନେଇ ଯିବାକୁ ମନ କରୁଥିବେ । ଆଗେ ମଣିଷଙ୍କର ଜ୍ଞାନ ଅଳପ ଥିଲା । ପୃଥିବୀରେ ଧନ ବି ଅଳପ ଥିଲା; ହୁଏତ ସେଇଥିପାଇଁ ଅଳପଙ୍କର କଥା ବୁଝା ହୋଇ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଅବହେଳା କରାଯାଉଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ବିଜ୍ଞାନ ବଳରେ ସେହି ଅବସ୍ଥା କ୍ରମେ କ୍ରମେ ବଦଳି ଯିବାରେ ଲାଗିଛି । ବଡ଼ମାନେ ଯଦି କେବଳ ନିଜର ସୁଖ କଥା ନ ଭାବି ସାରା ପୃଥିବୀର ସବୁ ମଣିଷଙ୍କ କଥା ଚିନ୍ତା କରନ୍ତେ, ତେବେ ସବୁ ମଣିଷ ଅଲବତ ସୁଖରେ ରହନ୍ତେ, ସବୁ ପିଲା ଅଲବତ ଇସ୍କୁଲ୍‌କୁ ଆସନ୍ତେ ଏବଂ ପୃଥିବୀର ହାଣ୍ଡିରେ ସତକୁ ସତ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଚାଉଳ ପଡିପାରନ୍ତା । ତେବେ ଆମର ସବୁ ଖାଇବା ଭୋଜି ଖାଇବା ପରି ଲାଗନ୍ତା, ସବୁ ଯାକ ଦିନ ସତେ ଅବା ପର୍ବ ଦିନ ପରି ଲାଗନ୍ତା । ବିଚରା ବିଲେଇଟା ଯେମିତି କ'ଣ ଏକ ଖାଇବା ଦ୍ରବ୍ୟ ପାଇବା ମାତ୍ରକେ କେବଳ ନିଜେ ଏକା ଖାଇବ ବୋଲି ସିଧା କୋଉ ଭାଡି ତଳକୁ ଦୌଡି ପଳାଉଛି, ମଣିଷମାନେ ଆଉ କଦାପି ସେପରି କରନ୍ତେ ନାହିଁ । ସେମାନେ ଏକାଠି ଖାଆନ୍ତେ, ଏକାଠି ବସନ୍ତେ, ଏକ ଅନ୍ୟକୁ

ଅଧିକ ଶକ୍ତିମାନ କରିବା ଲାଗି କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତେ । ଜୀବନଟା ଖୁସିମୟ ହୋଇ କେତେ ହାଲୁକା ଲାଗନ୍ତା ।

ପୃଥିବୀର ସବୁ ପିଲା ଏକା ଆଦରରେ, ଏକା ଉଦ୍ୟମ ଭିତରେ ଏକା ଭଳି ପାଠ ପଢ଼ି ପାରନ୍ତେ । ଆମ ଦେଶରେ, ପିଲାମାନେ ଏକା ଭଳି ପାଠ ପଢ଼ି ନ ପାରିବେ ବୋଲି ସତେ ଅବା କୌଣସି ଦୁଷ୍ଟ ବିଧାତା ଏଠି ଅଲଗା ଅଲଗା ପ୍ରକାରର ସ୍କୁଲ ତିଆରି କରିଛି । ଗୋଟିଏ ଦେଶର ପିଲାଙ୍କୁ ଅଲଗା ଅଲଗା ପ୍ରକାରେ ବଢ଼ିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରୁଛି । କାହାର ନାକ ଏକାବେଳେକେ କେତେ ଲମ୍ବା ହୋଇ ଯାଉଛି ତ ଆଉ କାହାର ଭାଗ୍ୟ ଓ ଅଯତ୍ନର ମାଡ ଖାଇ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଚେପା ହୋଇ ରହିଯାଉଛି । ଏବଂ, ଯେତେଦିନ ଯାଏ ଗୋଟିଏ ଦେଶର କିମ୍ବା ଗୋଟିଏ ପୃଥିବୀର ପିଲାମାନେ ସେହିପରି ଅଲଗା ଅଲଗା ପ୍ରକାରେ ବଡ ହେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଥିବେ, ସେତେବେଳେ ପୃଥିବୀର ହୃଦୟ ମରି ମରି ଯାଉଥିବ । ଆପଣମାନେ କହିଲେ, ଆମ ଦେଶରେ କେଉଁଠି ଏପରି ଗୋଟାଏ ଗାଆଁ ବି ଅଛି, ଯେଉଁଠାରେ ଗାଆଁର ସବୁଯାକ ପିଲା ଜାତି ଭୁଲି, ବାରଣ ଭୁଲି ଏବଂ ଦୂରତା ଭୁଲି ଖେଳି ପାରୁଛନ୍ତି ? ଏଥିରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ଯେ, ଆମେ ପିଲାମାନେ ଏକାବେଳେକେ ଏକ ଅନ୍ୟଭଳି ପୃଥିବୀର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଛୁ ଏବଂ ସେହି ପୃଥିବୀ କେବେ ସତକୁ ସତ ବାସ୍ତବ ହୋଇ ପାରିବ ବୋଲି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛୁ । ଆମେ ଯେଉଁଠି ଏକାଠି ହେଲେ ଆମ ଭିତରେ କ୍ରମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଏହି କଥା ପଡିଲାଣି । ଆମକୁ ଯଦି ଆମ ହେପାଜତରେ, ଆମ ଖୁସିରେ ଏକାଠି ରହିବାକୁ ଛାଡି ଦିଆଯାଏ, ତେବେ ଆମେ ପ୍ରକୃତରେ ସେହି କଥାଟିର ହିଁ ଆଲୋଚନା କରନ୍ତୁ । ଲେଖିବାକୁ ବସିଗଲେ ସେହି କଥାଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ଲେଖି ପକାନ୍ତୁ ।

ଲେଖି ପକାନ୍ତୁ, ଛବି ଆଙ୍କି ଦିଅନ୍ତୁ । ରାତି ଅଧଯାଏ ଏକାଠି ଖୁନ୍ଦାଖୁନ୍ଦି ହୋଇ ବସି ଗୀତ ବୋଲନ୍ତୁ, ପଦ୍ୟାନ୍ତ କରନ୍ତୁ, କାନ୍ଧରେ ହାତ ପକାପକି ହୋଇ ଅରଣ୍ୟ ରାସ୍ତାରେ ବୁଲନ୍ତୁ । ଏକା ଜାଗାରେ ପତର ପକାଇ ଖାଆନ୍ତୁ, ଜଣେ ଆଉଜଣକ ପତରରେ ପରଷି ଦିଅନ୍ତୁ । ଇଏ ହେଉଛି ଆମ ଭବିଷ୍ୟତର ପୃଥିବୀ, ଯାହାକୁ ଆମେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତୁ । ଏକାଠି ରହିଥିବା ସମୟରେ ଆଉ ଜଣଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ବାପା ମାଆଙ୍କ ଜାତି, କୁଳ ବା ଗୋତ୍ର ବିଷୟରେ ଆଦୌ କିଛି ପଚାରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ସେମାନେ କିଏ କେତେ ଦରମା ପାଉଛନ୍ତି ବୋଲି ଜାଣିବା ପାଇଁ କୌଣସି ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ମନ ହେଲେ ମୋ ଜାମା ସିଏ ପନ୍ଧନ୍ତା ତ ତା' ଜାମାକୁ ମୁଁ ପନ୍ଧନ୍ତି । ଆମେ ଖାଇବାବେଳେ ପରସ୍ପରର ପତରରୁ ଛଡାଇଆଣି ଖାଦ୍ୟ ଖାଆନ୍ତୁ । କୌଣସି ବାରଣ ରହନ୍ତା ନାହିଁ । କୌଣସି ବାରଣ ନ ରହିଲେ ଯେ ବିଶୃଙ୍ଖଳା ଅବଶ୍ୟ ଆସି ପଶିଯାଏ, ସେକଥା ମୋଟେ ନୁହେଁ । ଆମ ଭିତରେ ବିଶୃଙ୍ଖଳା ତ ଏବେ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । କାରଣ ଏବେ ଆମକୁ ପୃଥିବୀ ବିଷୟରେ, ମଣିଷମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ଏବଂ ଏପରିକି

ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ପୂରା ଆଖି ବୁଜି ଦେଇ ବିବେକକୁ କିଳି ଦେଇ କେବଳ ନିଜ ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ହିଁ ମନ୍ତ୍ରଣା ଦିଆଯାଉଛି । ପାଠରେ ମନ୍ତ୍ରଣା ଦିଆଯାଉଛି, ଶାଠରେ ମନ୍ତ୍ରଣା ଦିଆଯାଉଛି, ଉପଦେଶ ଛଳରେ ଏବଂ ଆମକୁ ମଣିଷ କରାଇବାର ନାନା କୌଶଳରେ ସେହି ମନ୍ତ୍ରଣା ଦିଆଯାଉଛି । ଏବଂ, ସେଭଳି ଏକ ଦୁରବସ୍ଥା ଭିତରେ ଆମର ଜୀବନ ଯଦି ସ୍ୱାଭାବିକ ସୃଜନଶୀଳ ନ ହେଲା, ତେବେ ଚାରିଟା ପାହାଡ଼ ଉଞ୍ଚାର ଭିତ୍ତି ତାକୁ ଘେରି ରହିଥିଲେ ତା'ର ପ୍ରକୃତରେ କି ଲାଭ ହେବ ?

ଆମ ପିଲାଙ୍କ ସହିତ ବଡ଼ମାନେ ବି ରହିଥିବେ । ଆମ ଘରର ବାପା, ମାଆ ଓ ବଡଭାଇ ପରି ରହିଥିବେ । ଆମକୁ ଆଗେଇ ନେଉଥିବେ । ଆମେ ସମସ୍ତେ ଖୁସି ହୋଇ ନିରନ୍ତର ସୃଜନଶୀଳ ହୋଇ ରହିବା ଲାଗି ଓ ନିରନ୍ତର ଆଗେଇଯାଇ ପାରିବା ଲାଗି ଅନୁକୂଳ ପରିପାର୍ଶ୍ୱଟିଏ ଖଞ୍ଜି ଦେଉଥିବେ । ସେହିପରି ଖଞ୍ଜିଦେବାରେ ଖୁବ୍ ଖୁସି ପାଉଥିବେ । ଏବଂ, ଏହିପରି ଆମ ସହିତ ରହିଥିଲେ ସେମାନଙ୍କର ବି କ'ଣ କମ୍ ଲାଭ ହୁଅନ୍ତା ? ସେମାନେ ନିଜେ ବି ତ ଦିନେ ପିଲା ଥିଲେ, ପିଲାର ଆଖିରେ ପୃଥିବୀକୁ ଦେଖୁଥିଲେ । ପିଲାର ଆଗ୍ରହହାତ ବଢ଼ାଇ ଏହି ପୃଥିବୀରୂପକ ଖେଳନାଟାକୁ ନେଇ ଖେଳୁଥିଲେ । ବଡ଼ ହେବାର ପଥରେ ଯଦି ସେମାନେ ନିଜ ଭିତରର ସେହି ପିଲାଟିକୁ ପଛରେ କେଉଁଠାରେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଆସିଥିବେ, ତେବେ ଆମ ସହିତ ରହି ସେମାନେ ପୁନର୍ବାର ସେଇଟିକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବାର ଆନନ୍ଦ ଅବଶ୍ୟ ପାଇପାରିବେ । ଆମ ଭିତରେ ରହି ଆମର ଖୁସିରେ ଭାଗ ନେଇ ସେମାନେ ଯେ କେବଳ ଆମକୁ ସନ୍ଦୀପିତ କରାଇ ଆଣୁଥିବେ ତା' ନୁହେଁ, ନିଜେ ମଧ୍ୟ ସନ୍ଦୀପିତ ହୋଇ ଉଠୁଥିବେ ।

'ଚଇତି ଚଢ଼େଇ', ଅକ୍ଟୋବର-ଡିସେମ୍ବର, ୨୦୦୪

□□□

— ୧୭ —

ଗୁରୁଜନେ ଜାଣିବେ

ଆମ ଦେଶରେ ଟିକିଏ ଅଧିକ ଲମ୍ବା ଆଖି ସାହାଯ୍ୟରେ ଅନାଇ ପାରିଲେ ମନେହୁଏ, ସତେଯେପରି ଏଠି ସହରମାନେ ହେଉଛନ୍ତି ଗୁରୁଜନ, ଏବଂ ଗାଆଁଗୁଡ଼ିକ ହେଉଛନ୍ତି ପିଲା । ସହରରୁ ହିଁ ପଇସା ଆସେ ଏବଂ ଗାଆଁର ଯାହାକିଛି ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୁଏ । ସହରରୁ ମନ୍ତ୍ରୀ ଆସନ୍ତି; ସହରରୁ ବାବୁମାନେ ଆମ ଇସ୍କୁଲ ଦେଖି ଆସନ୍ତି । ସତେଅବା କେଡ଼େ କେଡ଼େ ନିଶକୁ ଫୁଲାଇ ବିରାଡ଼ିମାନେ ଏପରି ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଆନ୍ତି ଯେ, ସେମାନେ ଇସ୍କୁଲରେ ରହିଥିବା ଯାଏ ଆମ ଶିକ୍ଷକମାନେ ସତେଯେପରି କୁନି କୁନି

ମୂଷାଙ୍କ ପରି ଖାଲି କନ କନ ହେବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଖୁବ୍ ବୁଝିହୁଏ, ତଥାପି ବୁଝି ହୁଏନାହିଁ ।

ନିଜର ଏହି ଗାଆଁଟାକୁ ମଧ୍ୟ କୋଉ ବୁଝିହୁଏ ? ଗାଆଁରେ ସାହୀକୁ ସାହୀ, ଜାତି ଅନୁସାରେ ଅଲଗା ଅଲଗା ବସତି । ଗାଆଁ ନଇରେ ସେହି ଅନୁସାରେ ଅଲଗା ଅଲଗା ତୁଠ । ଅଲଗା ଅଲଗା ପ୍ରକାରର ବାହାଘର, ଅଲଗା ଅଲଗା ପ୍ରକାରର ପର୍ବପାଳନ । ଗାଆଁର ଏମୁଣ୍ଡରେ ଠାକୁରଙ୍କର ମନ୍ଦିର । ତା' ଭିତରକୁ ଗାଆଁଯାକର ସବୁ ମଣିଷ ଆଦୌ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଦେଉଳରେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତି ପୂଜା ପାଉଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଗାଆଁଟାଯାକ ପୂରା ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଭୋଗ ଲଗାଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ବରଷକରେ ଥରେ ଦିଅଁଙ୍କ ପାଖରେ ଯେଉଁ ଅଷ୍ଟପ୍ରହରୀ ହୁଏ, ସେଥିରେ ଗାଆଁର ସବୁ ପିଲା ମୋଟେ ସାମିଲ ହୋଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଆମ ଗାଆଁର ସବୁ ପିଲା ଏକାଠି ଗୋଟାଏ ଜାଗାରେ ଜୁଣ୍ଡ ହୋଇ ଖେଳିପାରନ୍ତି ନାହିଁ କାହିଁକି କେଜାଣି ? ଗାଆଁର ସବୁ ମଣିଷ ମଲେ ସେହି ଗୋଟାଏ ମଶାଣିରେ ସେମାନଙ୍କର ସତ୍କାର ହୁଏନାହିଁ ।

ଗାଆଁର ସବୁ ପିଲା ଇସ୍କୁଲକୁ ପାଠ ପଢ଼ି ଆସନ୍ତି ନାହିଁ । ଯୋଉସବୁ ଘରର ଅବସ୍ଥା ଟିକିଏ ଅଧିକ ଭଲ, ବା ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଘରୁ କେହି ସହରରେ ଚାକିରି କରିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ପିଲାଏ ସେହି ସହରରେ ପାଠ ପଢ଼ନ୍ତି । ପାଠ ସାରି ସେହି ଆଡ଼େ ଚାକିରି କରନ୍ତି । ସିଆଡ଼େ ଘର କରି ରହନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ବାହାବ୍ରତ ପ୍ରଭୃତି ସେହି ସହରଆଡ଼େ ଗୋଟାଏ ଅଲଗା କାଇଦାରେ ହୁଏ । ଆମ ବାପାମାଆଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଯେଉଁମାନେ ସହରକୁ ଯାଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ, ପ୍ରାୟ ସେହିମାନଙ୍କର ପିଲା ଆମେ ଗାଆଁ ଇସ୍କୁଲରେ ପଢୁ । ସ୍କୁଲମାନେ ସହରରୁ ଆସୁଥିବା କାଗଜଗୁଡ଼ିକ ଅନୁସାରେ ଚଳନ୍ତି । ପିଲାମାନେ କ'ଣ ସବୁ ପଢ଼ିବେ, କେମିତି ପାସ୍ ଫେଲ୍ ହେବ, ସେହି ସବୁକିଛି ସହରର ପଶାକାଠିଗୁଡ଼ିକୁ ପକାଇ ସ୍ଥିର କରା ଯାଇଥାଏ । ଏଠି ଆମ ଶିକ୍ଷକମାନେ ଏକାଠି ବସି କଥାମାନ ପକାଇ ମୋଟେ କିଛିହେଲେ ଠିକ୍ କରନ୍ତିନାହିଁ । ବରଂ, ଗୋଇନ୍ଦା ପରି ଜଣେ ଆଉ ଜଣଙ୍କ ପଛରେ ଲାଗିଥାଆନ୍ତି । ସହରମାନଙ୍କରୁ ବୁଦ୍ଧି ଆଣି ସେମାନେ ଏବେ ଘରୋଇ ହାଟସବୁ ବସାଇ ପାଠର ଅଭାବୀ ବିକ୍ରୀମାନ ବି କରୁଛନ୍ତି । ଅତି ସହଜରେ ସମସ୍ତେ ବୁଝିପାରିବେ ଯେ, ଆମ ଶିକ୍ଷକବର୍ଗଙ୍କର ଦ୍ୱାରା ଗାଆଁ ନିମନ୍ତେ କୌଣସି ଦାୟିତ୍ୱ ନାହିଁ । କେବଳ ଇସ୍କୁଲକୁ ଆସୁଥିବା ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ସେମାନେ ସହରର ସରକାର ବାନ୍ଧି ଦେଇଥିବା ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଦାୟୀ ରହିଛନ୍ତି । ଏପରିକି, ବର୍ଷରେ ଯେଉଁ ଦୁଇଦିନ ଇସ୍କୁଲରେ ସରକାରୀ ବୋଲଟାକୁ ମାନି ଜାତୀୟ ପତାକା ଉତ୍ତୋଳନ କରାଯାଉଛି ଏବଂ ଜାତୀୟ ସଂଗୀତ ବୋଲା ହେଉଛି, ଗାଆଁର ଇସ୍କୁଲ ଆସୁଥିବା ଓ ଇସ୍କୁଲ ନଆସୁଥିବା ଉଭୟ କିସମଙ୍କୁ ପତାକାତଳେ ଏକାଠି କରାଇ ଲକ୍ଷ୍ମୀମନ୍ତ ଭାବରେ ଉତ୍ସବ ଦୁଇଟିକୁ ପାଳନ କରିବାର ସୁବୁଦ୍ଧିଟି କାହିଁ କାହାରି ହେଉନାହିଁ ତ !

ଯୋଉ କବିମାନେ ଗାଆଁମାନଙ୍କୁ ନେଇ କବିତାମାନ ଲେଖିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ସହରରେ ବସା କରି ତେଣେ ଯାଇ ରହିଲେଣି । ଆମେ ଗାଆଁରେ ଇସ୍କୁଲମାନଙ୍କରେ ଯେଉଁସବୁ ପାଠମନ୍ତ୍ର ଶିଖୁଛୁ, ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଆମ ଅନେକଙ୍କ ଠାରେ ଯେ ସହରକୁ ଉଡ଼ିଯିବାର ଡେଣାମାନ ଆସି ଲାଗିଯିବ, ସେଥିରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଆମ ଗାଆଁଗୁଡ଼ିକରେ ହିଁ ଅସଲ ଭାରତବର୍ଷ ରହିଛି ବୋଲି ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ସବୁବେଳେ କହୁଥିଲେ । ଆମ ଭିତରେ ରହିଥିବା ପିଲାଟା ମଧ୍ୟ କହୁଛି ଯେ ମହାତ୍ମା ମାନଙ୍କର ବାକ୍ୟ କଦାପି ମିଥ୍ୟା ହେବନାହିଁ । ମାତ୍ର ସେହି ଗାଆଁ ଏବର ଗାଆଁମାନଙ୍କ ପରି ମୋଟେ ଧଡ଼ିଆ ଓ ମସିଆ ହୋଇ ପଡ଼ି ରହିବନାହିଁ । ସହରର ଗୁଳାମାନଙ୍କରେ କିଛି କାଳ ଦଉଡ଼ିବା ପରେ ବିକାର ହୋଇ ବହୁତ ବହୁତ ମନୁଷ୍ୟ ପୁନର୍ବାର ଗାଆଁମାନଙ୍କୁ ମନ କରିବେ । ମଲା ପରି ଦିଶୁଥିବା ଏହି କାଠଗଡ଼ ମାନଙ୍କରୁ ପୁଣି ନବ ପଲ୍ଲବରାଜି କଅଁଳି ଉଠିବ । ସାରା ପୃଥିବୀରେ ଏବେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଶୁଣା ଯାଉଥିବା ସେହି ଆହ୍ୱାନଟି ଦିନେ ଆମ ଗାଆଁରେ ମଧ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳିବ ।

'ନବପଲ୍ଲବ'-ଖରା, ୨୦୦୫

□□□

– ୧୮ –

ଆଜିର ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକ କ'ଣ ସତରେ ମଣିଷ-ତିଆରି କାରଖାନା ?

ଯଥାର୍ଥ ମଣିଷମାନେ କେବେହେଲେ କୌଣସି କାରଖାନାରେ ତିଆରି ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଫୁଲ ଫୁଟାଇବା ନିମନ୍ତେ କେବେହେଲେ କାରଖାନା ଲୋଡ଼ା ହୁଏନାହିଁ, ବଗିଚାଟିଏ ହିଁ ଲୋଡ଼ା ହୁଏ । ଏବଂ, ବଗିଚାଟିଏ ନିମନ୍ତେ ମାଳିଟିଏ ଲୋଡ଼ା ହୁଏ ।

କାରଖାନା ଏବଂ ବଗିଚା,-ଦୁଇଟିଯାକର କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିଶ୍ଚୟ ଏକ ଶୃଙ୍ଖଳା ରହିଥିବା ଦରକାର । ଗୋଟିଏ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନକୁ ଭଲ କାରଖାନାଟିଏ କହିପାରିବା ସକାଶେ ଯେତିକି ଶୃଙ୍ଖଳା ବି ଦରକାର, ସେତିକି ଶୃଙ୍ଖଳା ମଧ୍ୟ ଆମକୁ ଏପରି ବେଢ଼ି ରହିଥିବା ଏହିସବୁ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ ମାନଙ୍କରେ କେତେ ଜାଗାରେ ରହିଛି ? ମୁଖ୍ୟତଃ ଚାକିରିଆମାନେ ଅଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଦରମା ଅନୁସାରେ ଜଣେ ଜଣେ ବଡ଼ ବାବୁ ଏବଂ ସାନ ବାବୁ ସଦୃଶ ଦେଖା ଯାଉଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ସରକାର ପାଳୁଛି ଏବଂ ତେଣୁ ସରକାର ଇନ୍ଦ୍ର ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଶିକ୍ଷକମାନେ ତ ବରଷରେ ସାତମାସ ଖୁବ୍ ପାଟିତୁଣ୍ଡି

କରି କହୁଛନ୍ତି ଯେ ସେମାନଙ୍କୁ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଘରୁ ନିୟମିତ ଭାବରେ ଦରମାଗଣ୍ଡାକ ମଧ୍ୟ ମିଳୁନାହିଁ । ଦରମା ମିଳୁ, ଦରମା ବଢୁ,-ଶିକ୍ଷକର ସଂଘବଳ ସବାଆଗ ଏଇଥିରେ ସରିଯାଉଛି, ବରବାଦ ହୋଇଯାଉଛି । ଭିତରର ବିବେକଟିରେ ଯେଡ଼େ ସଫା ପ୍ରଚକ୍ଷୁଟାଏ ପିନ୍ଧିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ବାହାରର ଗରଜଗୁଡ଼ାକ ପାଖରେ ହୁଏତ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ମୁଣ୍ଡ ବିକି ଦେଇଛନ୍ତି । ଗୋଟାଏ ପାଖରେ ସରକାର ଓ ଆଉ ଗୋଟାଏ ପାଖରେ ସଂଘ,-ଅଗତ୍ୟା ଏକାବେଳେକେ ଦୁଇ ଖାମିନ୍ଦଙ୍କର ସେବା ଖଟିବାକୁ ଓ ସେବା କରିବାକୁ ପଡୁଛି ।

ପିଲାମାନେ କୁଆଡ଼େ ଯାଇଛନ୍ତି କେଜାଣି ? ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଇସ୍କୁଲକୁ ଆସୁନାହାନ୍ତି । ସତର ପ୍ରକାରର ସ୍କୁଲ, ତେଣୁ ସତର ପ୍ରକାରର ଅଭିନୟ । ସତର ପ୍ରକାରର ଛନ୍ଦ ଓ କପଟ । ଶିକ୍ଷିତ କରାଇବା ଓ ଶିକ୍ଷିତ ହେବା ନାଆଁରେ ଭଳି ଭଳି ଛଇ । ଉପରର ସ୍ତରକୁ ଗଲେ ଏପରି ଏକ ଭାଷାରେ ତଥାକଥିତ ବିଦ୍ୟାବିତରଣ ଓ ଶିକ୍ଷାବିତରଣମାନ ହେଉଛି, ଯାହାଫଳରେ ଭୂଇଁଟା ବଡ଼ ଅସୁଖ ଲାଗୁଛି,-ଆପଣାକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଅକାମୀ କରି ରଖିବାର କେତେଟା ଚାତୁରୀମାତ୍ର ପଇଟାଇ ଦିଆଯାଉଛି । ଉପରବାଲା ସାଆନ୍ତ ବନୁଛନ୍ତି, ଅରକ୍ଷିତ ଦେଶଟାରେ କେବଳ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ସୁରକ୍ଷିତ ହୋଇ ରହିବାର ଦୁଷ୍ଟ ସାଧନାମାନ କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । କେବଳ କ୍ଷମତାସୀନମାନେ ହିଁ ନିଜକୁ ଏକମାତ୍ର ନିଶୁଆ ବୋଲି ଭାବୁଛନ୍ତି । ଏକ ସୁସ୍ଥ ଅର୍ଥାତ୍ ଶିକ୍ଷାଯୁକ୍ତ ସମାଜରେ କ୍ଷମତା ଯେ ସତକୁ ସତ ସବାତଳେ ଥାଏ, ଆମର ଏଠି ଆମ ସାଆନ୍ତମାନେ ସେହି ସତ୍ୟଟିକୁ କ୍ରମଶଃ ଭୁରୁଡ଼ାଇ ଦେବାରେ ବାହାରିଛନ୍ତି ।

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାଶ ଏକଦା ପୁରୋଗାମୀ ହୋଇ ଯେଉଁ ଅନ୍ୟଭଳି ବିଦ୍ୟାଳୟଟିକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ, ସେଠାରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ଏକାଧିକ ଅର୍ଥରେ ବୋମା ହୋଇ ବାହାରକୁ ବାହାରିବେ ବୋଲି ସିଏ ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲେ । ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତରେ ଅସଲ ଶିକ୍ଷିତମାନେ ଅଧିକତର ଅର୍ଥରେ ବୋମା ହିଁ ହୁଅନ୍ତେ । ପୁରୁଣାଗୁଡ଼ାକୁ ଭାଙ୍ଗନ୍ତେ, ବଦଳାଇ ଦିଅନ୍ତେ, ଲୋକଜୀବନକୁ ସମୃଦ୍ଧ ଏବଂ ଚେତାଯୁକ୍ତ କରିବାରେ ନିମିତ୍ତ ହୁଅନ୍ତେ । ସୁଯୋଗ ତଥା ସମ୍ଭାବନାଗୁଡ଼ିକୁ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଉନ୍ମୋଚିତ କରି ପାରନ୍ତେ । ଗୋଟିଏ କଥାରେ କହିଲେ, ଏହି ଦେଶକୁ ଏକ ଉଚିତ ନେତୃତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତେ । ଏଥିପାଇଁ ପ୍ରକୃତରେ ଆଉ କେତେ ରାସ୍ତା ବାକୀ ଅଛି, ସେକଥା ସବାଆଗ ସରକାର ନୁହନ୍ତି, ଶିକ୍ଷକକୁଳ ହିଁ କହିବେ । ଶିକ୍ଷକକୁଳ ମୀମାଂସାଟିକୁ କରି ପାରିଲେ ସରକାର ଅନୁକୂଳ ଆବଶ୍ୟକତାଗୁଡ଼ିକୁ ଯୋଗାଇ ଦେବାଲାଗି ଅବଶ୍ୟ ବାଧ୍ୟ ହେବେ । ଶିକ୍ଷକର ଦୁଆରଯାଏ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିବେ । ଶିକ୍ଷାମହକୁମାର ସଂପୃକ୍ତ ସମସ୍ତେ ସେତେବେଳେ ଯାଇ ଧର୍ମକୁ ଆସିବେ ।

ଏବଂ ଶେଷରେ ହୁଏତ ଅତି ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ଗୋଟିଏ କଥା। ମୁଖ୍ୟତଃ ଶିକ୍ଷାଦ୍ୱାରା ଉପସ୍ଥିତ ଅସଙ୍ଗତିଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ସମାଜର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଲାଗି କେତେକ ପରିମାଣରେ ସୁସ୍ଥ ମୂଳଦୁଆଟିଏ ତିଆରି କରି ଆଣିହେବ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ ରଖି ଆମ ଦେଶରେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରୟୋଗମାନ ଚାଲିଛି। ଓଡ଼ିଶାରେ ମଧ୍ୟ ଚାଲିଛି। ସରକାରମାନେ ଅଧିକ ସହାନୁଭୂତି ସହିତ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ବୁଝନ୍ତୁ ଏବଂ ସହାୟକ ହାତଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ବଢ଼ାଇ ଦିଅନ୍ତୁ। ସେତିକି ମଧ୍ୟ ବହୁତ କିଛିକୁ ବାଟ କଢ଼ାଇ ନେଇ ପାରିବ।

ସରକାରୀ ନିୟମଗୁଳାର ବିଦ୍ୟାଳୟ ମାନଙ୍କରେ ପ୍ରକୃତରେ ବହୁତ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଏବଂ ବହୁ ବହୁ ପ୍ରତିକୂଳ ଅବସ୍ଥା। ଦେଶର ରାଜନୀତିଟା ମଧ୍ୟ କ'ଣ ସବୁ ମୁହଁ ପାଇ କ୍ରମଶଃ ଏପରି ହେବାରେ ଲାଗିଲାଣି ଯେ, ସେଥିରେ ସଂପୃକ୍ତ ଆସୀନ ଓ ପଦାତିକମାନେ କେବଳ କେତେଟା ତାତ୍କାଳିକ ସଫଳତାଗୁଡ଼ିକ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ ପ୍ରାୟ କିଛିହେଲେ ଦେଖି ପାରୁନାହାନ୍ତି। ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ, ଶିକ୍ଷା ବିଷୟରେ ଯାବତୀୟ ସତ ଯୋଜନା ତଥା ସତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଦୂରକୁ ଦେଖିପାରୁଥିବା ଉଚିତ। ତଥାପି, ସେହି ଗୁଳାରେ ମଣ ହେଉଥିବା ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ଭିତରେ ସବୁବେଳେ ଏପରି କେତେ ଶିକ୍ଷକ ଅବଶ୍ୟ ରହିଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ଶିକ୍ଷାର ବିବେକଟାକୁ ହିଁ ନିଜର ଅସଲ ବିବେକରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଛନ୍ତି ଓ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ହିଁ ସବାଆଗରେ ରଖି ନିଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି। ଗ୍ରାମର ଅଭିଭାବକମାନଙ୍କ ପାଖରେ ସେମାନେ ଏକାବେଳେକେ ବାରି ହୋଇ ପଡୁଛନ୍ତି ଓ ସେମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱସନୀୟ ହୋଇ ପାରୁଛନ୍ତି। ପୂରା ଅଲଗା କିସମର ଏମାନେ ଆଦୌ କୋଳାହଳ ନକରି ଆପଣାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି। ମନ କହୁଛି, ସେହିମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ପରିମଳ ବଦଳିଯିବ।

ଭଲ ମଣିଷମାନେ, ସମର୍ପିତ ଏବଂ ସଚେତନମାନେ ସବୁ ଯୁଗରେ ଥିଲେ, ଏଯୁଗରେ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି। ଭଲ ଶିକ୍ଷକ, ସମର୍ପିତ ଏବଂ ସଚେତନ ଶିକ୍ଷକ ସବୁ ଯୁଗରେ ରହିଥିଲେ, ଏବେ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି। ଦେଶଟା ଏଡ଼େ ବଡ଼ ଓ ବହୁକିସମୀ ହୋଇଥିବାରୁ ସେମାନେ ଅଛନ୍ତି ବୋଲି ହୁଏତ ମୋଟେ ସହଜରେ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଆସୁନାହିଁ। ତଥାପି ଏଥିରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ଯେ, ସେହିମାନେ ହିଁ ବର୍ତ୍ତମାନର କାରଖାନାଗୁଡ଼ିକୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବଗିଚାରେ ପରିଣତ କରି ପାରିବେ। ହାତ୍ତାଗୁଡ଼ିକୁ ବଦଳାଇବେ। ମାଳି ହେବେ। ଏବଂ, ଏପରି ହେଉ ବୋଲି ଆମେ ଯିଏ ସତକୁ ସତ ଚାହୁଥିବା, ଆମେ ସେମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଆମ ସହଯୋଗର ହାତଟିକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଇ ପାରିବା। ଯିଏ ଯେଉଁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏତିକି ଅବଶ୍ୟ କରି ପାରିବା।

(ଆକାଶବାଣୀ ସୌଜନ୍ୟରୁ)

'ଶିଖା', ମଇ, ୨୦୦୩

□□□

— ୧୯ —

ଅସହଯୋଗ, ଏକ ମନ୍ତ୍ର

ସତ୍ୟର ସହିତ ସହଯୋଗ, ତେଣୁ ଅସତ୍ୟ ସହିତ ଅସହଯୋଗ । ଆଲୋକ ସହିତ ସହଯୋଗ, ତେଣୁ ଅନ୍ଧକାର ସହିତ ଅସହଯୋଗ । ସମସ୍ତେ କହୁଛନ୍ତି, ପୃଥିବୀରେ ଅସତ୍ୟଗୁଡ଼ାକ ବହୁତ ହୋଇଗଲେ, ତେଣୁ ଯାହାସବୁ ଆଦୌ ନଘଟିବାର କଥା, କ୍ରମେ ସେହିସବୁ ହିଁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଘଟିବାକୁ ଲାଗିଲାଣି । କ୍ରମେ ସତେଯେପରି ଖୋଲାଖୋଲି ଭାବରେ ଘଟିଲାଣି । ଆଉ ମୋଟେ ଲାଜ ଲାଗୁନାହିଁ । ପୃଥିବୀଟା ଯାଇ କୁଆଡ଼େ ପୂରା ଅଧର୍ମ ଭିତରେ ପଶି ଗଲାଣି । ଧର୍ମ ବୋଲି ଆଉ କିଛି ରହୁନାହିଁ ।

ଶାସକ ଶାସନରୁ ହୁଡ଼ିଯାଉଛି । ପାଳନକର୍ତ୍ତାମାନେ ପାଳନ କରିବାକୁ ଭୁଲି ଯାଉଛନ୍ତି । ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରୁନାହାନ୍ତି । ସାମଗ୍ରୀ ବଢୁଛି, ଏଣେ ବହୁତ ମଣିଷ ଦାନାକନାରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଅଳପ ମଣିଷ ଗୁଡ଼ାଏ ବୁଦ୍ଧିଆ ହୋଇ ପୃଥିବୀରେ ସବୁଯାକ ସୁଯୋଗ ଏବଂ ସୁଖକୁ ଏପରି ଭାବରେ ମାଡ଼ି ବସୁଛନ୍ତି ଯେ ଅଧିକ ମଣିଷଙ୍କୁ ସର୍ବନିମ୍ନ ଆବଶ୍ୟକତା ଗୁଡ଼ିକର ପୂରଣ ନିମନ୍ତେ ଅବକାଶ ହିଁ ମିଳୁନାହିଁ । ପାଠୁଆମାନେ ଅପାଠୁଆଙ୍କ ଭଳି ଆଚରଣ କରୁଛନ୍ତି । ବିଜ୍ଞାନୀମାନେ ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ ଆମକୁ ଅକଳ୍ପନୀୟ ପରିମାଣର ସର୍ବଧ୍ୱଂସକାରୀ ବୋମାଯାଏ ନେଇ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଲେଣି । ବଡ଼ ବଡ଼ ମଥାମାନେ ବଡ଼ ନିର୍ମମ ହେଲେଣି । ଭୋଗ କରିବାର ନିଶାରେ ପଡ଼ି ପାଷଣ୍ଡ ପରି ଆଚରଣ କରିବାଲାଗି ସେମାନେ କେଡ଼େ ଖୁସୀ ହୋଇ ରାଜୀ ହୋଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ଏ ପୃଥିବୀ ଏଣିକି ରହିବ ନା ଧ୍ୱଂସ ହୋଇଯିବ ? ବିଲୋପର ବେଳସବୁ ମାଡ଼ି ଆସୁଛନ୍ତି ବୋଲି କହିବାଲାଗି ମାଳିକାକୁ ଭବିଷ୍ୟବାଣୀ ବୋଲି ମାନୁଥିବା ପଣ୍ଡିତମାନେ ମଧ୍ୟ ଦାଣ୍ଡରେ ଆସି ପାଟି କରୁଛନ୍ତି ।

ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଶାସ୍ତ୍ର କହୁଛି, ଚିନ୍ତା ନାହିଁ । ଯାହାର ଏହି ପୃଥ୍ୱୀ, ସିଏ ତାକୁ ନିଶ୍ଚୟ ରଖିବେ । ବେଳ ଜାଣି ଓହ୍ଲାଇ ଆସିବେ । ଅସମ୍ଭାଳଗୁଡ଼ାକୁ ସମ୍ଭାଳିବେ । ସାଧୁମାନଙ୍କର ରକ୍ଷା କରିବେ ଏବଂ ଦୁଷ୍କୃତମାନଙ୍କୁ ବିନାଶ କରିବେ । ଏହି କଥାଟିକୁ ଆମ ପୁରୁଣା ବସ୍ତାନିଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ ବାହାର କରି ଅଧ୍ୟାତ୍ମଯାଏ ପ୍ରଲମ୍ବିତ କରି ନେଇ ପାରିଲେ ଏଇଟି ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ବିଶ୍ୱାସ,-ଏହା ଏକ ମୂଳଭୂତ ବିଶ୍ୱାସ । ଭଲ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ, ମନୁଷ୍ୟର ସଦ୍‌ବୁଦ୍ଧି ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ, ବିବେକ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ, ଆମରି ଭିତରେ ରହିଥିବା ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ବଳ ଅର୍ଥାତ୍ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ । ଆପଣା ଉପରେ ତଥା ପରସ୍ପର ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ । ଏହାକୁ ଏକ ଭଗବଦ୍‌ବିଶ୍ୱାସ ବୋଲି କହିଲେ ଆପଣଙ୍କର ବା ମୋର କୌଣସି ମାନହାନି ଆଦୌ ହେବ ନାହିଁ ।

ଏଇଟି ହେଉଛି ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଆମଠାରୁ ଗୁଡ଼ାଏ ମିଛ ପ୍ରଶୟ ପାଇ ପ୍ରବଳ ହୋଇ ଉଠିଥିବା ଭୀରୁତାମାନଙ୍କର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାଲାଗି ଏକ ସାହସଯୁକ୍ତ ସଂକଳ୍ପ-ସତ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ଆଗ୍ରହ,-ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ।

ତେଣୁ, ଆମେ ଆହୁରିଥରେ କହିବା, ସତ୍ୟର ଆଗ୍ରହ, ଅର୍ଥାତ୍ ସତ୍ୟ ସହିତ ସହଯୋଗ, ଅର୍ଥାତ୍ ଅସତ୍ୟ ସହିତ ଅସହଯୋଗ । ସକାରାତ୍ମକ ଶୈଳୀରେ କହିଲେ ସତ୍ୟ ସହିତ ସହଯୋଗ ଏବଂ, ସେହି କଥାଟିକୁ ଏକ ପ୍ରତିକାରାତ୍ମକ ବିଶେଷ ବ୍ୟଞ୍ଜନାରେ କହିଲେ ଅସତ୍ୟ ସହିତ ଅସହଯୋଗ । ଯାହା ଧର୍ମତଃ ଗୋଟିଏ, ତାହାକୁ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରି ପକାଇବା ଏବଂ ତେଣୁ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ହୋଇ ପ୍ରାୟ ଏକ ଅରାଜକ ଜୀବନ ମଧ୍ୟରେ ବିସ୍ମୃତ ହୋଇ ରହିବା,-ତାହା ହେଉଛି ଅସତ୍ୟ । ପୃଥିବୀର ଯାବତୀୟ ଶୋଷଣ, ଦୂରତା ଏବଂ ଶାର୍ଦ୍ଦୂଳପଣ ତାହାରି ଉପରେ ହିଁ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇ ରହିଛି । ଅସତ୍ୟଟା ହିଁ ସହସ୍ରଶିରା ହୋଇ ଆମ ପୃଥିବୀର ସମ୍ବନ୍ଧକ୍ଷେତ୍ର ଗୁଡ଼ିକୁ ଲଙ୍କାଗଡ଼ରେ ପରିଣତ କରି ରଖିଛି । ଖଣ୍ଡଗୁଡ଼ିକୁ ପୁଣି ଏକାଠି ଯୋଡ଼ି ଆଣିବା, ପୃଥିବୀରେ,-ଆମ ନିଜ ଗାଆଁରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଆମକୁ ବେଷ୍ଟନ କରି ଧରି ରଖିଥିବା ଏହି ବୃହତ୍ତମ ପୃଥ୍ୱୀଗ୍ରାମଟି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ-ସର୍ବତ୍ର ମାଳିଗୁଡ଼ିକୁ ଗୋଟିଏ ସୂତାରେ ଏକତ୍ର କରି ଆଣିବା,-ତାହାହିଁ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଉପସ୍ଥିତ ସତ୍ୟସଂକଳ୍ପ ଗୁଡ଼ିକର ଆହ୍ୱାନ । ଅସତ୍ୟମାନେ ଅବଶ୍ୟ ବାଟ ଓଗାଳିବେ, ଖଣ୍ଡା ଧରି ବାଧା ଦେବାପାଇଁ ଚମକି ଆସିବେ । ସେଇଥିପାଇଁ ଅସତ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ଅସହଯୋଗ । ଅସଲ ସହଯୋଗ ଗୁଡ଼ିକୁ ବାସ୍ତବ ପୁନଃସ୍ଥାପିତ କରାଇବା ପାଇଁ ଏହି ଅସହଯୋଗର ଆହ୍ୱାନ ।

ପୃଥିବୀରେ କାଳେ କାଳେ କେତେ ଯୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଆସିଛି । ଆମର ଏହି ଶହେ ବର୍ଷ ଭିତରେ ତ ଦୁଇ ଦୁଇଟା ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ହୋଇଗଲାଣି । ଗୋଟାଏ ପକ୍ଷ ହାରିଛି ତ ଆଉ ଗୋଟାଏ ପକ୍ଷ ଜିତିଛି । ତଥାପି ଦ୍ୱେଷ ଓ ଦୂରତାମାନେ ବଢ଼ିଛନ୍ତି । ଗରମ ଯୁଦ୍ଧଟା ଥମ୍ବି ରହିଥିଲା ସମୟରେ ଶୀତଳ ଯୁଦ୍ଧମାନେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରକୋପରେ ଲାଗି ରହିଛନ୍ତି । ଏଣୁ ଯୁଦ୍ଧଦ୍ୱାରା ଯେ ପୃଥିବୀକୁ ସଜାଡ଼ି ହେବନାହିଁ, ସେହି କଥାଟା କ୍ରମେ ଅଧିକ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ଆସିଲାଣି । ପୃଥିବୀରେ ମୁଁ ରହିବି, ନଚେତ୍ ତୁ ରହିବୁ- ଏଇଟା ହେଉଛି ଅସତ୍ୟ । ଏହି ଅସତ୍ୟଟିର ବିରୋଧରେ ହିଁ ଅସହଯୋଗ । ପୃଥିବୀରେ ମୁଁ, ତୁ ଓ ଆମେ ସମସ୍ତେ ରହିବା, ମଣିଷର ସମ୍ମାନ ସହିତ ରହିବା, ଜଣେ ଅପରଠାରୁ ବହୁତ ବହୁତ ଫରକ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ରହିବା,-ଏଇଟି ସତ୍ୟ, ଏଇଟି ସହିତ ସହଯୋଗ, ଏଇଟି ନିମନ୍ତେ ଆଗ୍ରହ,-ତେଣୁ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ । ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଏବଂ ଅସହଯୋଗ ଦ୍ୱାରା କେଡ଼େ କେଡ଼େ ଦୁର୍ଗତି ଏବଂ ଦୁଷ୍କୃତା ଭିତରୁ ଯେ ଆପଣାକୁ ମୁକୁଳାଇ ଆଣିହୁଏ, ଆମ ଦେଶର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ ତାହାର ଏକ ବିସ୍ମୟକାରୀ ଉଦାହରଣ ହୋଇ ରହିଛି । ଇଉରୋପର ଜର୍ମାନୀ ଦେଶ ପ୍ରାୟ ପଚାଶବର୍ଷ କାଳ ଦୁଇଖଣ୍ଡରେ ବିଭାଜିତ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ମଝିରେ ପାଚେରୀ ଛିଡ଼ା ହୋଇଥିଲା । ବନ୍ଧୁକଧାରୀ ସୈନିକମାନେ ଦିନରାତି ପହରା ଦେଉଥିଲେ । ଅସତ୍ୟଟା

ସତ୍ୟର ବାଟ ଓଗାଳି ଥିଲା । ଆଖର ଏପରି ଗୋଟିଏ ବେଳ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା, ଯେତେବେଳେ ବି କିଛି ଲୋକ ଆଉ ଏଇଟାକୁ ସହିବେନାହିଁ ବୋଲି ମନସ୍ଥ କଲେ । ମୋଟେ ପାଞ୍ଚଜଣ ତରୁଣତରୁଣୀ ପ୍ରତିବାଦ ଜଣାଇବାକୁ ବାହାରିଲେ । ଦିନେ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ସେମାନେ କଳା କପଡ଼ା ପିନ୍ଧି ହାତ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ମହମବତୀ ଧରି ନୀରବରେ ବର୍ଲିନ ସହରର କୌଣସି ରାସ୍ତାରେ ଏକ ଶୋଭାଯାତ୍ରାରେ ଯାଇଥିଲେ । ଅନ୍ଧାର ସହିତ ଅସହଯୋଗ ଘୋଷଣା କଲେ । ଗୋଟାଏ ସପ୍ତାହ ଭିତରେ ଦେଶର ସେହି ଖଣ୍ଡଟାରେ ହଜାର ହଜାର ତରୁଣ ତରୁଣୀ ସେହିଭଳି କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । ତାହାରି ଫଳରେ ଏକ ଅଭିନବ ଶକ୍ତି କ୍ରମଶଃ ଠୁଳ ହୋଇ ଆସିଲା । ପୂରା ପାଚେରୀଟା ଭୁଷୁଡ଼ି ପଡ଼ିଲା । ସୈନ୍ୟମାନେ, ଟ୍ୟାଙ୍କମାନେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ, ତଥାପି ଗୋଟିଏ ବି ଗୁଳି ଫୁଟିଲା ନାହିଁ । ଜର୍ମାନୀ ଦେଶ ଯୋଡ଼ି ହୋଇଗଲା । ଏହି ଯେ ଏଡ଼େ କଥାଟାଏ ହେଲା, ସେଥିରେ କୌଣସି ରାଜନୀତିକ ଦଳ ଆଦୌ ଆଗରେ ନଥିଲେ । ଏକ ସତ୍ୟ ହିଁ ରହିଥିଲା, ଅସତ୍ୟ ସହିତ ଅସହଯୋଗୀମାନେ ରହିଥିଲେ । କୌଣସି ରାଜନୀତିକ କ୍ଷମତା ହାସଲ କରିବାକୁ ନୁହେଁ, ଏକ ନୂତନ ଦିଗ୍‌ବଳୟ ଆଡ଼କୁ ବାଟ ଫିଟାଇଦେବା ସକାଶେ ସତ୍ୟକାମୀ ଓ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଅସହଯୋଗୀମାନେ ହିଁ ରହିଥିଲେ । ପୃଥିବୀରେ ଆଗକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବା ଆହୁରି ଅନେକ ସଂଗ୍ରାମଲାଗି ସେମାନେ ଆମକୁ ଅମିତ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଆଣିଦେଇ ପାରିଲେ ।

ଭାରତବର୍ଷ ସ୍ୱାଧୀନ ହେଉ ହେଉ ଗାନ୍ଧୀ ଚାଲିଗଲେ । ଅସହଯୋଗର ସେହି ବିକଳ୍ପ ପରମ୍ପରାଟି ମଧ୍ୟ ହୁଡ଼ି ହୋଇଗଲା । ତା'ପରେ ମୁଖ୍ୟତଃ ରାଜନୀତିକ ଦଳଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ଭିଡ଼ାଟଣା ଲାଗିଛି । କ୍ଷମତାରୁ ତଡ଼ିବାପାଇଁ ଓ କ୍ଷମତାକୁ ଆସିବାପାଇଁ ଧନ୍ଦୋଳ ଓ ରଣ ଲାଗି ରହିଛି । ସ୍ୱାର୍ଥମାନେ ସତ୍ୟକୁ ବାସନ୍ଦପ୍ରାୟ କରି ରଖିଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଅସତ୍ୟ ସହିତ ଅସହଯୋଗ କରିବାର ସେହି ଅନ୍ୟ ସାହସଟି ଉଡୁଆଳ ହୋଇ ରହିଯାଇଛି । ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତବର୍ଷରେ ଏକାଧିକ ନବନିର୍ମାଣର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଗକୁ ପାଦ ପକାଇବାବେଳେ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଏବଂ ଅସହଯୋଗ ଲାଗି ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରୟୋଜନ ରହିବ ବୋଲି ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ବହୁ ଅବକାଶରେ କହିଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମର ଏଠି ଏକ ଦ୍ୱିତୀୟ ମୁକ୍ତିସଂଗ୍ରାମର ଆବଶ୍ୟକତା ଉପସ୍ଥିତ ହେଲାଣି ବୋଲି ଆମ ଭିତରୁ ବହୁତ ବ୍ୟକ୍ତି କହିଲେଣି । ସରକାର ଭିତରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ କେହି କେହି ସେଭଳି କହିବାକୁ ନିଜର ଧର୍ମ ବୋଲି ବିଚାର କଲେଣି । ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ପୁନର୍ବାର ନୂଆ ନୂଆ ପରିଚ୍ଛଦରେ ଚର୍ଚ୍ଚା ମଧ୍ୟକୁ ଆସୁଁଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଛି । ଲାଗୁଛି, ଅସହଯୋଗର ସେହି ମନ୍ତ୍ରଟିର ଯୋଗ୍ୟ ହେବାଲାଗି ଏକ ନୂଆ ଅନ୍ୱେଷଣ ହୁଏତ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲାଣି ।

(ଆକାଶବାଣୀ ସୌଜନ୍ୟରୁ)

୨୪.୭.୨୦୦୨

□□□

ଓ

ସାହିତ୍ୟ, ସଂସ୍କୃତି ଓଗେର

– ୨୦ –

ଆଗାମୀର ପରିଭାଷା

ଯାହା ଆସୁଛି, ତାହା ଆଗାମୀ । ସାଧାରଣ ଜୀବନରେ ଅନେକ ସମୟରେ ଆଗାମୀର କେବଳ ଏକ ମାମୁଲି ମହତ୍ତ୍ୱ ହିଁ ରହିଥାଏ । ଦୁର୍ଗାପୂଜା ଆସୁଛି, ସେଥିଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାକୁ ପଡୁଛି । ମେଢ଼ରେ ମୂର୍ତ୍ତିମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପାଳ ବନ୍ଧା ହେଉଛି, ବିହିତ ଭାବରେ ମାଜଣା କରାଯାଇ ମାଟି ଆସୁଛି, କାରିଗରମାନେ ପ୍ରତିମାମାନଙ୍କୁ ତିଆରି କରି ଦେଉଛନ୍ତି । କେଉଁଦିନ କ'ଣ କରିବାକୁ ହେବ, ସେକଥା ପଞ୍ଜାଙ୍ଗରେ ଲେଖା ହୋଇ ରହିଛି । ସବୁ ବର୍ଷ ଯେଉଁ ପରି ହୋଇ ଆସିଛି, ଏ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହି ଧାରାରେ ହେବ । ତେଣୁ ଚିନ୍ତା ନାହିଁ । ସମାଜ ଅର୍ଥାତ୍ ଚଳଣି ନାମକ ଏକ ବିଧାତା ସବୁ ବତାଇ ଦେଉଛି । ତେଣୁ ଚିନ୍ତା ନାହିଁ । କେବଳ କୌଣସି ବ୍ୟାଘାତ ନ ହେଲେ ହେଲା । ବ୍ୟାଘାତ ଘଟିଲେ ଅଶୁଭ, ନହେଲେ ସବୁ ଠିକ୍, ସବୁ ଶୁଭ । ଆଗାମୀ ଫସଲ ପାଇଁ ସବୁବର୍ଷ ପରି କ୍ଷେତର ଯାବତୀୟ ଉପଚାର କରାଯାଉଛି । ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ବିଭାଘରଟିଏ ଅଛି । ଘରେ ରହିଥିବା ପୁରୁଣା ଟିପାଖାତାରୁ ଦେଖି ସବୁ ବରାଦ କରି ଦିଆଯାଇ ପାରୁଛି । ପୁନରାବୃତ୍ତିର ଜୀବନ ଅନେକ ମଣିଷଙ୍କ ପାଇଁ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜୀବନ ।

ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସଂସ୍କୃତି ରହିଛି, ଯେଉଁଥିରେ କି ଆଗାମୀ କହିଲେ ପ୍ରାୟ ଏକ ଅପରିବର୍ତ୍ତିତ ଧାରାରେ ଅନାଗତ ଆଗ ଛକିଟିକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ କରି ଦିଆଯାଇଥାଏ । ଏହି ସଂସ୍କୃତିରେ ସବୁ ଶାଶ୍ୱତ, ସବୁ ଚିରନ୍ତନ । ଯାହା ବଦଳେ, ତାହା ଅଳ୍ପ ଆଖିମାନଙ୍କର ଅଜ୍ଞାନ ହେତୁ ବଦଳିଲା ପରି ପ୍ରତୀତ ହୁଏ । ମାୟାରେ ପଡ଼ିଥିବା ମଣିଷମାନେ ସତେ ଅବା ମିଛଟାରେ ଘାରି ହେଉଥାନ୍ତି, ମୁଣ୍ଡଳା ବୁଲୁଥାନ୍ତି । ଭାରତବର୍ଷରେ ସବୁଠାରୁ ଅକାଟ୍ୟ ସତ୍ୟ ହେଉଛି ତୁମର ଭାଗ୍ୟ । ଭାଗ୍ୟରେ ସବୁ ଲେଖାହୋଇ ରହିଥାଏ । ଏଠି ପୁରୁଷାର୍ଥ ନାମରେ ଦିଇଟା ଚାରିଟା ଏଣୁ ତେଣୁ କଥା କୁହାଯାଏ ଓ ଅନ୍ୟ କିଞ୍ଚିତ୍ ସମ୍ଭାବନାର ପ୍ରସଙ୍ଗ ପକାଯାଏ ସତ, ମାତ୍ର ଭାଗ୍ୟ ହିଁ ସବୁ କରେ । ପୃଥିବୀରେ ସେହି ଭାଗ୍ୟରୂପୀ ସନାତନ ବିଧାନର ଠିକାଦାରମାନେ ଫଳିତ ଜ୍ୟୋତିଷ କରନ୍ତି । ମଣିଷମାନେ ସତେ ଅବା ମାତୃଗର୍ଭରୁ ମଣ ହୋଇ ଆସିଥିବା ପରି ତାହାରି ଅନୁସାରେ ଜୀବନନାମକ ବଣିଜ ଭିତରେ ପ୍ରବିଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ।

ସମ୍ଭବତଃ ତାହା ହିଁ ଏକ ଅନ୍ୟତମ କାରଣ, ଭାରତବର୍ଷ ସ୍ୱାଧୀନ ହେବାର ଅଧଶତାବ୍ଦୀ ଅତିବାହିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଅତ୍ୟନ୍ତ ପୁରାତନ ଓ ଅମଙ୍ଗ ହୋଇ ରହିଗଲା । ଆଗାମୀର ଫାନୁଷଟାଏ ଉଡ଼ାଇ ଦେଇ ଦେଶପାଇଁ ନୂଆ ପତାକାଟାଏ ବାହାର କରାଗଲା, ବହୁ କବିତ୍ୱ ଓ କଳ୍ପନା ଖଟାଇ ଗୋଟାଏ ସଂବିଧାନ ତିଆରି ହେଲା । କୋଠାବାଡ଼ି ଅଜାଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼ିଲା, ଥୋକେ ଆପଣାକୁ ଆଧୁନିକ ବୋଲି କହି ବଜାଇ ହେଲେ । ନିଜ ଭାଷାରେ ପାଠ ପଢ଼ିଲେ କାଳେ ପୁରୁଣା ମସିଆଗୁଡ଼ାକ ଦେହରୁ ନଛାଡ଼ିବ ବୋଲି ଆଶଙ୍କା କରି ଗୋଟାଏ ଅନ୍ୟ ଭାଷାରେ ଏଠି ବିଦ୍ୟାକୁ ସାଧ୍ୟ କରି ରଖିବାର ଶ୍ରମ କରାଗଲା । ବଡ଼ମାନେ କୋଟି କୋଟି ଟଙ୍କା ଖରଚ କଲେ । ତଥାପି ସେହି ଇପ୍ସିତ ଆଗାମୀ ସୁଦୂରପରାହତ ହୋଇ ରହିଗଲା । ଆମକୁ ଭୋଗ କରୁଥିବା ସାମନ୍ତମାନେ ଯୋଉ ସାମନ୍ତକୁ ସେହି ସାମନ୍ତ ହୋଇ ରହିଲେ । ଆଗର ସାମନ୍ତମାନଙ୍କ ତୁଳନାରେ ଅଧିକ ଝଳଝଳ ଦେଖାଗଲେ ସିନା, ତଥାପି ନିଜର ଅପାରୁଆପଣ ଗୁଡ଼ାକୁ ପ୍ରତିପାଦିତ କରିଦେଲେ । ସାହିତ୍ୟ, ସଂସ୍କୃତି, ନୀତି, ରାଜନୀତି, ସବୁ ସେଇ ପୁରୁଣା ବେହେଲରେ ହିଁ ଚାଲିଲା । ତଥାପି, ଗୋଟାଏ ଶତାବ୍ଦୀ ଯାଇ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଶତାବ୍ଦୀ ଆସି ପ୍ରବେଶ କରୁଥିବା ବେଳକୁ ଆମେ ସେଇଟାକୁ କାହିଁକି ଏଡ଼େ ଉଷତ ହୋଇ ପଡ଼ି ଆଗାମୀ ବୋଲି କହୁଛୁ କେଜାଣି ?

ଭାରତବର୍ଷରେ ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀ ଆସି ପାଦ ଦେଲାବେଳକୁ ସେହି ସମୟଟାର ବହୁ ଗତିବିଧିର ଯଦି ଏକ ଆକଳନ କରାଯାଏ, ତେବେ ମନେହେବ, ଭାରତବର୍ଷ ସେତେବେଳେ ସତେଅବା ଏକ ନୂଆ ଆଗାମୀ ମଧ୍ୟରେ ଆପଣାକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବା ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍ୟତ ହେଉଥିଲା । ଅନ୍ତତଃ ନେତୃତ୍ୱର ମଞ୍ଚଟା ଉପରେ ଏକାଧିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏଠି କେତେଜଣ ବ୍ୟକ୍ତି ଆବିର୍ଭୂତ ହେଲେ, ଯେଉଁମାନେ କି ସତକୁ ସତ ବହୁତ ଦୂରକୁ ଦେଖି ପାରୁଥିଲେ, ବହୁତ ବହୁତ ନୂତନ ସମ୍ଭାବ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ସତକୁ ସତ ଆକୃଷ୍ଟ ହେଉଥିଲେ ଏବଂ ଆପଣାର ସେହି ଦର୍ପଣଟିର ବୋଲମାନି ଭାରତବର୍ଷରେ ଏକାଧିକ ଉଦ୍‌ବେଳନର ନିମିତ୍ତହୋଇ ବାହାରିଥିଲେ । ସେମାନେ ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଥିଲେ ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ଭାଷାରେ କଥା କହିଥିଲେ ସିନା, ତଥାପି ପରସ୍ପରର ପରିପୂରକ ରୂପେ ଏକ ଅଭୂତପୂର୍ବ ଆଗାମୀ ଲାଗି ବାଟ କାଢ଼ି ବାହାରିଥିଲେ । ସେହିମାନଙ୍କର ତେଜସ୍ୱିତା ଫଳରେ ସେତେବେଳର ପୃଥିବୀ ଭାରତବର୍ଷକୁ ଚିହ୍ନିଲା, ଭାରତବର୍ଷର ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରାଣପରିଚୟ ରହିଛି ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର ମଧ୍ୟ କରିଥିଲା । ସନ୍ଦୀପିତ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟଭୂମିରୁ କେତେ କେତେ ଆଗନ୍ତୁକ ଭାରତର ପ୍ରାଣଟିକୁ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା ଲାଗି ଏଠି ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ଆଗାମୀ ପୃଥିବୀ ଲାଗି ଭାରତବର୍ଷର ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବାର୍ତ୍ତା ଅଛି ବୋଲି ସେମାନେ କେତେ ସନ୍ଦୀପିତ ହୋଇ କହି ପକାଉଥିଲେ । ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଶୁଣି ଭାରତବର୍ଷର ହୃଦୟଟି ମଧ୍ୟ କମ୍ ପୁଲକିତ ହୋଇ ଉଠି ନଥିବ ।

ଆଗାମୀଗୁଡ଼ିକର ଯାବତୀୟ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିକୁ ଏକ ନିର୍ଭର ଯୋଗାଇଦେଇ ଭାରତବର୍ଷକୁ ରାଜନୀତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆସିଲା । ସେହି ଆଧାର ଉପରେ ହିଁ ଏଠାରେ ସାମାଜିକ ଯାବତୀୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଏବଂ ପୁନର୍ବିଧାନର ପରବର୍ତ୍ତୀ ସୋପାନଗୁଡ଼ିକର ନିର୍ମାଣ ହୋଇଥାନ୍ତା । ସେତିକିବେଳେ କ'ଣ ସବୁ ଗୋଳମାଳ ହୋଇଗଲା, ଯାହା ଫଳରେ କି ସେହି ପୁଚୁଣାଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ଆମ ସଂକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକୁ ଆସି ଗିଳି ପକାଇଲା, ପୁରୁଣା ଦୂରତାଗୁଡ଼ିକ ଦୋରସ୍ତ ହୋଇ ରହିଲେ, ପୁରୁଣା ରକ୍ଷଣଶୀଳତାମାନେ ନୂଆ ପ୍ରତାପରେ ଆସି ଦେଖାଦେଲେ । ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତବର୍ଷରେ ଚତୁରମାନେ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଲାଭବାନ୍ ହେଲେ । ଯେଉଁସବୁ ଅସତ୍ୟର ବିରୋଧରେ ସଂଗ୍ରାମ କରାଯାଇଥାନ୍ତା, ସେଇମାନେ ସତେ ଅବା ଆମକୁ କାନ ମୋଡ଼ାଇ ନାକ ଘଷାଇ ଶାସନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସାହିତ୍ୟ ସେହି ଅବକ୍ଷୟ ବିରୋଧରେ ସଂଗ୍ରାମ କରିଥାନ୍ତା ସିନା, ଓଲଟି ଅବକ୍ଷୟର ଗୁଣଗାନ କଲା । ଶିକ୍ଷା ତୁଚ୍ଛା ଅମଲାମାନଙ୍କର କବଳଗତ ହୋଇ ରହିଲା, ଯେଉଁମାନେ କି ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉଦାସୀନତା ସହିତ ଆମ ସାମୂହିକ ଓ ଶାସନଗତ ଭାଡ଼ିମାନଙ୍କରେ ସବୁକିଛିକୁ ଆବୋରି ରହିଲେ । ମୋଟେ ବାଟ ଛାଡ଼ିଲେ ନାହିଁ । ସେମାନେ ଅସଲ ଦେଶକୁ ଘୃଣା କଲେ, ତଥାପି ଦେଶଟାକୁ ଶାସନ କରିବାର ମୂଳ ଘରଗୁଡ଼ିକୁ ଦଖଲ କରି ରହିଲେ । ଏହି ଦେଶଟା ଯେ ସତକୁ ସତ କାହାର, ରାଜାମାନଙ୍କର ନା ନାଗରିକର, ସେକଥା ଆଉ ସ୍ପଷ୍ଟ କରି କହି ହେଲା ନାହିଁ । ତେଣୁ, ଆଗାମୀ ଶତାବ୍ଦୀର ଯେକୌଣସି ଆଲୋଚନା ଭାରତବର୍ଷରେ ଦୁଇପ୍ରକାର ହେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବ ।

ଯଦି ଭାରତବର୍ଷର ନାଗରିକମାନଙ୍କୁ ହିଁ ଏହି ଦେଶର ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ସମ୍ପଦ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରି ଆମେ ଆଗାମୀ ଉପରେ ଅବଲୋକନ କରିବା, ତେବେ ଏକାବେଳେକେ ଅନେକ ଆହ୍ୱାନ ଆମ କଳ୍ପନାଗୁଡ଼ିକୁ ଉଦ୍‌ବେଳିତ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବ । ଭାରତବର୍ଷର ସମାଜ କ'ଣ ସବୁକାଳ ଲାଗି ମାତ୍ର କେତେଜଣଙ୍କୁ ବୁଝାଉଥିବ ? ଭାରତବର୍ଷର ଇତିହାସକୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରି ଦେଖୁଥିବା ଅଧ୍ୟୟନକାରୀମାନେ କହୁଛନ୍ତି ଯେ ଏଠାରେ କୌଣସି ଯୁଗରେ ମଧ୍ୟ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ଆଖିଆଗରେ ରଖି କିଛି ଚିନ୍ତା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଭାରତୀୟ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଚିନ୍ତାର ଆକାଶରେ କେତେ କେତେ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ଯାଇ ବିହ୍ୱଳ ଭାବରେ କେତେ କ'ଣ କହି ପକାଇଛି ସିନା, ମାତ୍ର ଭୂଇଁ ଉପରକୁ ଆସିବା ମାତ୍ରକେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୋଚନୀୟ ଭାବରେ ନିର୍ବୀର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ରହିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଛି । ଧର୍ମ, ଅର୍ଥ, କାମ ଓ ମୋକ୍ଷ-ଏଥିରୁ କୌଣସିଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଭାରତବର୍ଷରେ ସବୁ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କର ଆୟତନ ଭିତରକୁ ଛାଡ଼ି ଦିଆଯାଇ ନାହିଁ । ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟତା ମଧ୍ୟ ଏକାଧିକ ମନୀଷୀଙ୍କର ସନ୍ଦେଶ ମାଧ୍ୟମରେ ଭାଲି ଆମ

ଆଖିରେ ନୁହେଁ, ବୃହତ୍ତର ବିଶ୍ୱର ଆଖିରେ କେଡ଼େ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଏବଂ ଅନନ୍ୟ ଦେଖାଯାଇଛି ସତ, ମାତ୍ର ତଥାପି ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ନେଇ ହୁଏତ ମୋଟେ କିଛି ସମ୍ଭବ କରିନାହିଁ । ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଭ କରିବାର ପଚାଶଟା ବର୍ଷରେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ମଣିଷର ସମ୍ମାନ ଓ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେବାଭଳି ବିଶେଷ ଭାବରେ କିଛି କରି ପାରିନାହୁଁ । ତେଣୁ, ଭାରତବର୍ଷରେ ଆଗାମୀ ତଥା ଆଗାମୀ ଶତାବ୍ଦୀ କହିଲେ ସାମୂହିକ ଯାବତୀୟ ଅବଧାରଣାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ସବା ଆଗ ସେହି ଦିଗରେ ପ୍ରକୃତରେ କିଛି କରିବାକୁ ହିଁ ବୁଝାଇବ ।

ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀରେ ଏବେ ଆଗାମୀ ବା ପରବର୍ତ୍ତୀ ଭବିଷ୍ୟ (next future) ବିଷୟରେ ହେଉଥିବା ଅଧିକାଂଶ ବିତର୍କ ମୁଖ୍ୟତଃ ସେହିଆଡ଼କୁ ଅଙ୍ଗୁଳି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରିଦେଉଛି । ମନେ ହେଉଛି, ପୁରାତନ ରାଜନୀତିକ ଓ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାମାନେ ଏଣିକି ଯେତେ ବାଧା ଦେବାକୁ ବାହାରିଲେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଆଗାମୀଟି ଆଡ଼କୁ ବାଟ ଛାଡ଼ି ଦେବାଲାଗି ଅବଶ୍ୟ ବାଧ୍ୟ ହେବେ । ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ସବାବଡ଼ ମାନଦଣ୍ଡ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ଏଣିକି ଅନ୍ନ, ଜ୍ଞାନ-ବିଜ୍ଞାନ ତଥା ସାମୂହିକ ଆଦର୍ଶଗୁଡ଼ିକର ପୁନର୍ବିନ୍ୟାସ ହେବ । ଏକାବେଳେକେ ଏକ ବାସ୍ତବ ଭାଷାର ବ୍ୟଞ୍ଜନାରେ କହିଲେ, ସମସ୍ତଙ୍କର ପେଟ ପୂରିବ, ସମସ୍ତେ କାମ ପାଇବେ, ସମସ୍ତଙ୍କର ନିଜର ଘର ବୋଲି କହିବାକୁ ସଂସ୍ଥାନଟିଏ ରହିବ ଏବଂ ସବୁପିଲା ପାଠ ପଢ଼ିବେ । ପୃଥିବୀରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେତିକି ଧନ ରହିଛି, ତାହା ବହୁଗୁଣିତ ହେବ ଏବଂ ବିଜ୍ଞାନକୁ ମୁଖ୍ୟତଃ ସେହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନିୟୋଜିତ କରାଯିବ । ଗୋଟିଏ ରାଷ୍ଟ୍ର ଏକୁଟିଆ ଯେତେ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହେଉ ପଛକେ, ତାକୁ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀକୁ ହିଁ ନିଜର ପ୍ରତିବେଶୀ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିନେଇ ଅନୁରୂପ ଭାବରେ ପୃଥିବୀର ଭାଗ୍ୟ ସହିତ ସଂପୃକ୍ତ ହେବାଲାଗି ବାଧ୍ୟ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏବେ ଜଗତୀକରଣ ନାମରେ ଯେଉଁ ନୂତନ ପ୍ରକ୍ରିୟାଟି ପୃଥିବୀରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି, ପୃଥିବୀରେ ଶୋଷଣମୂଳ ସେହି ପୁରୁଣା ଗଠନଗୁଡ଼ିକ ତଥାପି ଜାରି ରହିଛି ବୋଲି ତାହାକୁ ଅନେକେ ନାନାବିଧ ଆଶଙ୍କା ସହିତ ଦେଖୁଛନ୍ତି । ଏପରି ଆଶଙ୍କାରେ ଅବଶ୍ୟ କାରଣ ରହିଛି । ବଡ଼ ବଡ଼ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କ ପାଖରେ ମସ୍ତ ମସ୍ତ ଅସ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟ ମହଜୁଦ ରହିଛି । ମାତ୍ର ରୁଷିଆର ପୂର୍ବତନ-ସରକାର ପାଖରେ କ'ଣ କମ୍ ଅସ୍ତ୍ର ଥିଲା ? ତଥାପି ପୂର୍ବ ଇଉରୋପର ଗୋଟିଏ ପରେ ଗୋଟିଏ ଦେଶ ଯେତେବେଳେ ପଘା ଛିଣ୍ଡାଇ ବାହାରି ଆସିଲେ, ସେତେବେଳେ ଅସ୍ତ୍ରମାନେ କିଛି କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଏହି ଶେଷଭାଗରେ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀ ଲାଗି ଯେଉଁ ସବାବଡ଼ ଲାଭଟି ହୋଇଛି, ତାହା ହେଉଛି ଯେ, ଏଣିକି ଲୋକଶକ୍ତି ହିଁ ଜିତିବ, ଅସ୍ତ୍ରଶକ୍ତି ଆଁ କରି ଅନାଇ ରହିଥିବ । ଅସ୍ତ୍ର ଉପରୁ ହୁଏତ ଅସ୍ତ୍ରାଧିକାରୀମାନଙ୍କର ଆସ୍ଥା ତୁଟିଗଲାଣି କି କ'ଣ,

ସେମାନେ ବି କୋଟି ପରିମାଣର ଅର୍ଥ ହାତରେ ଧରି ପୃଥିବୀରୁ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଓ ସେହିଭଳି ନାନା ଅସହାୟତାକୁ ଦୂର କରିବା ଲାଗି ଆଗଭର ହୋଇ ଆସୁଛନ୍ତି । ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀକୁ ଆଲୋଡ଼ିତ କରି ଏକ ଅଭୂତପୂର୍ବ ମାନବ-ଶୃଙ୍ଖଳ ତିଆରି ହେଉଛି । ଆଗାମୀ ସତେ ଅବା ସେହି ଶୃଙ୍ଖଳର ହୃଦୟ ଭିତରେ ରହିଛି ।

ଯେଉଁସବୁ ଦେଶ ଏବେ ମଧ୍ୟ ପୁରାତନର ବେଢ଼ୀଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ମୋହମସ୍ତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, କେବଳ ସେହିସବୁ ଦେଶ ସମ୍ଭବତଃ ଆଗାମୀର ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅର୍ଥରେ ବୁଝିବାରେ ଖୁବ୍ ଅସୁବିଧା ଭୋଗ କରିବେ। ଧର୍ମର ପୁରୁଣା ଅଙ୍କଗୁଡ଼ାକ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଭାରି ଅସମ୍ମତ କରି ରଖିଥିବ। ସଂସ୍କୃତି ନାମରେ, ପରମ୍ପରା ନାମରେ ହୁଏତ ବହୁତ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ମଣିଷମାନଙ୍କର ହାତଛଡ଼ା ହୋଇଯିବ। ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକ ଅନୁସାରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାକୁ ହେଲେ ରାଜନୀତିକୁ ମଧ୍ୟ ଯେଉଁ ନୂଆ ଆଖିରେ ସ୍ଥିତିଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଏହି ଦେଶମାନଙ୍କରେ ସେଥିଲାଗି ଆବଶ୍ୟକ ନୂତନ ପରିମଳମାନ ସମ୍ଭବ କରିବାରେ ବହୁ ବାଧା ଆସି ବି ପହଞ୍ଚିବ। ତଥାପି, ସମଗ୍ର ଜଗତରେ ଯାହା ଘଟିବାକୁ ଯାଉଛି, ଏହିସବୁ ଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ତାହା ଅବଶ୍ୟ ଘଟିବ । ବିଳମ୍ବରେ ଘଟିବ, ତଥାପି ଘଟିବ । ବିରୋଧ ହେବ, ତଥାପି ଘଟିବ । ଆଗାମୀକୁ ଗୋଟିଏ ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ସମୂହ ଯେପରି ଭାବରେ ବୁଝିଥିବେ, ସେମାନଙ୍କର ଭୂମିକା ସେହି ଅନୁସାରେ ନିଶ୍ଚୟ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ହେବ । ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ କଥା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଉଛି ଯେ, ଆଗର ସୋପାନଗୁଡ଼ିକୁ ଉଠି ଯାଉଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଯେକୌଣସି ସମାଜରେ ରାଜନୀତିର ଭୂମିକା କ୍ରମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଗୌଣ ହେବାରେ ଲାଗିଥିବ। ସମାଜର ଚକ୍ଷୁଷ୍ମାନ୍ ଭାଗଟି ହିଁ ଅପେକ୍ଷିତ ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଅଧିକ ଭାଗ ନେବ, ରାଜନୀତିକୁ ଉପେକ୍ଷା କରି ଆଗେଇଯିବ। ଯେଉଁମାନେ ପୁରୁଣା ଲୋଭଗୁଡ଼ିକର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ତଥାପି ରାଜନୀତିର ମଞ୍ଚ ଉପରେ ହିରୋମାନଙ୍କର ପରିଚ୍ଛଦ ପିନ୍ଧି ଧାଁ ଧପଡ଼ କରୁଥିବେ, ସେମାନେ ପରସ୍ପରକୁ ଭାରି କୌତୁକପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଧରା ପକାଇ ଦେଉଥିବେ; ପୁରୁଣା ରାଜନୀତିଟା ଯେ ଆଉ ମୋଟେ କାମ ଦେବ ନାହିଁ, ସେହି ସତକଥାଟିକୁ ପ୍ରତିପାଦିତ କରି ଦେଉଥିବେ । ହଁ, ରାଜନୀତି ଭିତରୁ ମଧ୍ୟ ଏକାନ୍ତ ଆକସ୍ମିକ ଭାବରେ ଜଣେ ଜଣେ ବିଭୀଷଣ ବାହାରିବେ, ଯେଉଁମାନେ କି ସତେଅବା ଏକ ଅନ୍ୟ କାଳର ନିମିତ୍ତ ହେବାକୁ ମନ କରି ପୂରା ମଞ୍ଚଟାକୁ ଏକାବେଳେକେ ଓଲଟାଇ ଦେବେ। ଜଣେ ଗୋର୍ବାଚଫ୍ ଯଦି ଅଲଗା ମନ କରି ଏତେ ଏତେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସମ୍ଭବ କରିଦେଇ ପାରିଲେ, ତେବେ ଆହୁରି ଏକାଧିକ ଦେଶରେ ସେହିଭଳି ଘଟିଲେ ଯେ ରାତିଗୁଡ଼ିକର ଗର୍ଭରୁ ନୂତନ ସକାଳଟିଏ ବାହାରି ଆସିବ ଓ ଜଗତ୍‌ବାସୀଙ୍କୁ ଅବାକ୍ କରିବ,

ସେକଥା ଆଦୌ ଅସ୍ୱୀକାର କରି ହେବନାହିଁ । ଆଗାମୀ କହିଲେ ବର୍ତ୍ତମାନ ହୁଏତ ସେହିପରି ଏକ ବୃହତ୍ ମୋହଭଙ୍ଗ ଓ ବୃହତ୍ ଉନ୍ମୋଚନକୁ ସୂଚିତ କରିଦେଉଛି ।

ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କର ରଚନାରେ ହିଁ ଆମେ ଆଗାମୀ ବିଷୟରେ ଏକ ସୁସ୍ଥ ପରିକଳ୍ପନାର ଭେଟପାଇବା । ତାଙ୍କ ପଦ୍ୟରେ ପାଇବା, ଗଦ୍ୟରେ ବି ପାଇବା । ସବୁଜ ଯୁଗର ସାର୍ଥୀମାନେ ମଧ୍ୟ ଏକଦା କେତେ କେତେ ଆଗାମୀ ମଧ୍ୟକୁ ସ୍ୱପ୍ନପ୍ରୟାଣ କରିଥିଲେ, ମାତ୍ର କୌଣସି ଅନ୍ତର୍ଗତ କାରଣରୁ ଅଚିରେ ହଳଦିଆ ପଡ଼ି ଆସିଲେ । ଓଡ଼ିଆ ଜାତୀୟତାବାଦୀ ସାହିତ୍ୟରେ ଆଗକୁ ଦେଖିବାର ସାହସ ଏବଂ ବିଶ୍ୱାସ ଯେତେ ନାହିଁ, ଅତୀତମୁହାଁ ହୋଇ ପାରିଧି କରିବାର ଉଚ୍ଚାଟନା ତା'ଠାରୁ ଅନେକ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ରହିଛି । ଏବେ ଭାବପ୍ରବଣତାର ସୁଲଭ ବଜାରରେ ତାହାକୁ ସ୍ୱାଭିମାନ ବୋଲି କୁହାଯାଉଛି । ସ୍ୱାଭିମାନର ଚର୍ଚ୍ଚା କେତେଟା ମିଛ ମାନରୁ ସତେ ଅବା ଭାରି ପୁଲକ ଆହରଣ କରୁଛି । ଆଧୁନିକ ଯୁଗରେ ଆମ କବିମାନେ ଏତେ ଅତିରିକ୍ତ ଅନୁପାତରେ ଅନୁକରଣର ନାନା ଗହନ ଭିତରେ ଯାଇ ପଶିଛନ୍ତି ଯେ ନିଜ ଆବେଦନ ଗୁଡ଼ିକର କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବା ସ୍ୱଗତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଭୂଇଁରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଗୋଡ଼ ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏକାବେଳେକେ ଏକ ବର୍ଣ୍ଣହୀନ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକତାର ପଲଙ୍କ ଉପରେ ପଶାକାଠି ଗଡ଼ାଇବାରେ ଭୋଳ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଦିହରେ ଔପନିବେଶିକତାର ଚିଟା ଗୁଡ଼ାକ ଭାରି ଅସନା ଦିଶୁଛି । ମନେ ହେଉଛି, ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଯଥାର୍ଥ ଆଗାମୀଟିକୁ ବରଣ କରି ଆଣିବାକୁ ହେଲେ ଆମକୁ ଏହି ବୃକୋଦରମାନଙ୍କୁ ହୁଏତ ଡେଇଁଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏକଥା ଚିନ୍ତା କରିବା ବେଳକୁ ଆଗକୁ ଅନାଇଲେ ବଡ଼଼ଜେନା ଦିଶି ଯାଉଛନ୍ତି, ଗଙ୍ଗାଧର ମେହେର ଦିଶୁଛନ୍ତି । ସେଠି ଭୀମ ଭୋଇଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଚିହ୍ନି ହେଉଛି, ପ୍ୟାରୀମୋହନ ଓ ଗୌରୀଶଙ୍କରଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ଧରି ଗୋପବନ୍ଧୁ ମାଡ଼ି ଆସୁଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଛି । ଆଗାମୀ ସାହିତ୍ୟ ତୁଚ୍ଛା ସାହିତ୍ୟ ହେବାର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାରୁ ନିଶ୍ଚୟ ଆପଣାକୁ ମୁକୁଳାଇ ଆଣିବ । ତାହା ବୃହତ୍ତର ଜୀବନର ଅଂଶ ହୋଇ ରହିବ, ଅନ୍ଧାରଗୁଡ଼ାକୁ ଦୂର କରିବାରେ ବହୁତ କାମରେ ଲାଗିବ ।

'ଆଗାମୀ ଶତାବ୍ଦୀ', ନଭେମ୍ବର ୨୦୦୦

□□□

– ୨୧ –

ନୂତନ ବର୍ଷ ନୂତନ ସ୍ପର୍ଶ

ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ଭିତରେ କ'ଣ ଉପାଦାନଟିଏ ରହିଛି, ଯାହା ସର୍ବଦା ନୂଆ ହେଉଥାଏ । ନୂତନ ଆକାଂକ୍ଷା ରଖିଥାଏ ଏବଂ ନୂଆଟିଏ ଦେଖିଲେ ଖୁସି ହୋଇଯାଏ । ପୁନଶ୍ଚ, ସେଇ ମଣିଷ ଭିତରେ ହୁଏତ ଆଉ ଗୋଟିଏ କ'ଣ ଉପାଦାନ ରହିଛି, ଯିଏକି ନୂଆକୁ ଡ଼ରେ ଓ ତେଣୁ ନୂଆଠାରୁ ଲୁଚି ବୁଲୁଥାଏ । ଦ୍ୱିତୀୟଟି ମଣିଷର ଅଭ୍ୟାସ ଏବଂ ପ୍ରଥମଟି ମଣିଷର ଆସ୍ପୃହା । ପ୍ରଥମଟିକୁ ଆମେ ଫୁଟିବ ବୋଲି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବା ଗୋଟିଏ ଫୁଲ ବୋଲି କହିପାରିବା । ଦ୍ୱିତୀୟଟି ହେଉଛି ଗଣ୍ଠି । ମୋଟେ ଫିଟିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁନଥାଏ ।

ବିଶ୍ୱ-ସାହିତ୍ୟ ଏବଂ ବିଶ୍ୱ-ଅଧ୍ୟାତ୍ମରେ ନୂଆଟିକୁ ଆବାହନ କରି ଆଣିବା ବିଷୟରେ ସମ୍ଭବତଃ ଅଧିକ କଥା କୁହାଯାଇଛି । ସ୍ୱୟଂ ବିଧାତାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ପୁରୁଣା ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ାକ ଭଲ ଲାଗେନାହିଁ ବୋଲି ସିଏ ପୃଥିବୀରେ ନିରନ୍ତର ଏହି ସବୁକିଛିକୁ ଭାଙ୍ଗି ଓ ବଦଳାଇ ଦେଉଥାନ୍ତି ବୋଲି ଇଂଲଣ୍ଡର ଜଣେ କବି ତାଙ୍କ କବିତାରେ ଲେଖିଛନ୍ତି । ଅଧ୍ୟାତ୍ମରେ ସତ୍ୟକୁ ଏକ ସତତପଥ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ଯିଏ ସଦାସ୍ଥିର, ସେଇ କୁଆଡ଼େ ସଦା ଗତିଶୀଳ । ଆମର ଗୋଡ଼ତଳେ ଭୂଇଁଟି ସ୍ଥିର, ପୁଣି ଆଖି ଆଗରେ ନାଚୁଥିବା ଦିଗ୍‌ବଳୟଟି ଅନୁକ୍ଷଣ ଗତିଶୀଳ । ଭୂଇଁ ତଳେ ଥାଇ ଭରସା ଦିଏ, ଦିଗ୍‌ବଳୟ ଆଗକୁ ଆଗକୁ ଦଉଡ଼ାଇ ନିଏ । ଅନେକ ମଣିଷ ଧର୍ମ ଓ ସଂସ୍କୃତି କହିଲେ ସତେଅବା ଏକ ସ୍ଥିର ଭୂଇଁକୁ ବୁଝନ୍ତି । ସେହିପରି ବୁଝୁ ବୁଝୁ ଆମ ଧର୍ମ, ସଂସ୍କୃତିର ଏକ ଅନ୍ୟବୋଧ ଭିତରକୁ ଖସି ଆସନ୍ତି ଏବଂ ଖସି ଆସିବାର ସେହି ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଏକାବେଳେକେ ଜଡ଼ ଏବଂ ପଥର ହୋଇ ରହିଯାଆନ୍ତି । ମଣିଷମାନେ ଜଡ଼ ହୋଇ ରହିବାକୁ ମନ କଲେ ସତ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ପିତୁଳାରେ ପରିଣତ ହୁଅନ୍ତି । ପିତୁଳାର ଉପାସନା କରାଯାଏ । ଉପାସନାରେ ବହୁ ବିଧିମାନ ରହିଥାଏ । ପୃଥିବୀରେ ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ ବିଧିଟାକୁହିଁ ଧର୍ମସ୍ଥ ଜୀବନ ବୋଲି କହନ୍ତି । ଧର୍ମଭୀରୁ ହୁଅନ୍ତି । ମାତ୍ର ହୁଏତ ନିଜ ଭିତରୁ ଅସଲ ପ୍ରଦୀପଟିକୁ ନିଭାଇ ଦିଅନ୍ତି ।

ଅନନ୍ତ ସମୟ ଭିତରେ ବର୍ଷ, ମାସ, ଦିନର ଏହି କଳ୍ପନାଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ୱୟଂ ମଣିଷ ଫାନ୍ଦିଛି । ଏଗୁଡ଼ିକ ରହିଛନ୍ତି ବୋଲି ମଣିଷ କାଳକୁ ଗତିଶୀଳ ବୋଲି ଅନ୍ଦାଜ କରିପାରୁଛି । ଗୋଟିଏ ଦିନ ଯାଉଛି, ଆଉଗୋଟିଏ ଦିନ ଆସୁଛି । ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ ଯାଉଛି, ଆଉଗୋଟିଏ ବର୍ଷ ଆସୁଛି । ଦିନ, ମାସ ଓ ବର୍ଷ - ଏଗୁଡ଼ିକୁ ସୁମାରି କରିହୁଏ । ଆଗପଛ କରି ଦେଖିହୁଏ । ସେଇଥିରୁ ହିଁ ଗତିଶୀଳତାର ଏକ ପ୍ରତିଭାସ

ମିଳିଯାଏ । ସେହି ପ୍ରତିଭାସ ମଣିଷର ଜୀବନରେ ନାନା ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ଆଣି ଯୋଗାଇଦିଏ । ସେହି ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟଟିର ସାହାଯ୍ୟରେ ଆପଣାକୁ କଳନା କରିହୁଏ । ପୃଥିବୀର ଏକ କଳନା ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ । ବର୍ଷଟିଏ ଯାଏ । ବର୍ଷଟିଏ ଆସେ । ସେଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ନିଜର ଖିଅ ଯୋଡୁ ଯୋଡୁ ମଣିଷ ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ଏକ ବହମାନ ନଦୀପରି ଅନୁଭବ କରିବାର ଶିକ୍ଷା ପାଏ ଏବଂ, ସେହି ଶିକ୍ଷା ତା'ର ଏକାଧିକ ମୁକ୍ତିର କାରଣ ହୁଏ । ସମ୍ଭବତଃ ସେହିଭଳି ଉପକାରଟିଏ ପାଉଛି ବୋଲି ମଣିଷ ଏହି ନୂଆବର୍ଷ, ନୂଆ ଦିନ, ନୂଆ ବେଶ ଓ ନୂଆ ଉତ୍ସବ ପ୍ରଭୃତିର ଉଦ୍‌ଭାବନ କରିଛି ବା କରିପାରିଛି । ବର୍ଷ ଗୁଡ଼ିକୁ ଗଣି ପାରୁଛି, ଋତୁ ଗୁଡ଼ିକୁ ନାଆଁ ଦେଇଛି, ନୂଆ ଖାଉଛି ଏବଂ ଗାର ଗୁଡ଼ିକୁ ପକାଇ ଗାରଗୁଡ଼ିକୁ ଡେଇଁବା ଲାଗି ନିଜର ବୁଦ୍ଧିକୁ ଖେଳାଇ ପାରୁଛି । ଠିକ୍ ସେହି ଉତ୍ସାହରେ ସିଏ ନୂଆ ଶିଶୁଟିକୁ ସ୍ୱାଗତ କରି ପାରୁଛି, ନୂଆ ଫସଲ ଘରକୁ ଆଣି ପର୍ବଟିଏ ପାଳନ କରୁଛି । କେବଳ ମଣିଷମାନଙ୍କର ନୁହେଁ, ନିଜର ପରିଚିତ ଠାକୁରମାନଙ୍କର ଜନ୍ମଦିନମାନ ଫାନ୍ଦି ଖୁସି ବି ହୋଇପାରୁଛି । ଠାକୁରଙ୍କର ନବଯୌବନ ବେଶ, ବଡ଼ସିଙ୍ଗାର ବେଶ-ଏସବୁ ସମ୍ଭବତଃ ଆମ ମଣିଷମାନଙ୍କର ସେଇ ଏକା ବୁଦ୍ଧିରୁ ବାହାରିଛି । ଯଦି ଗୋଟିଏ ପୁରୁଣା ବର୍ଷ ଯାଇ ଆଉ ଗୋଟିଏ ନୂଆବର୍ଷ ଆସିବାର ଏହି ରୀତିଟି ନଥାନ୍ତା, ତେବେ ମଣିଷର ଜୀବନ ଆଦୌ ସରସ ହୋଇ ପାରନ୍ତା ନାହିଁ । ସିଏ ଖାଲି ବାଟ ଚାଲୁଥାନ୍ତା, ବାଟ ସରିଲାପରି ମୋଟେ ଲାଗୁନଥାନ୍ତା । ଖାଲି ବୁଢ଼ା ହେଉଥାନ୍ତା ସିନା, କିନ୍ତୁ ପାହାଚଟିଏ ଉଠିଲା ଅର୍ଥାତ୍ ଗୋଟିଏ ପାହାଚକୁ ପାର ହୋଇ ଆଉଗୋଟିଏ ପାହାଚକୁ ପାଦ ବଢ଼ାଇଲା ବୋଲି ମୋଟେ ଅନୁଭବ କରି ପାରନ୍ତାନାହିଁ ।

ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ ଆସୁଛି, କାରଣ ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ ଯାଉଛି । ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ ଯାଉଛି, କାରଣ ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ ଆସୁଛି । ଷୋହଳ ପୂରୁଛି, ସତର ପଶୁଛି । ପଚାଶ ପୂରି ଏକାବନ ପଶୁଛି । ପୁରୁଣା ବର୍ଷ ବିଦାୟ ନେଇ ଯାଉଛି, ନୂଆ ବର୍ଷଟିଏ ଆସୁଛି । ସେଥିପାଇଁ ମଣିଷ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସନ୍ତର୍ପଣରେ ସଜ ବି ହେଉଛି । ଏହି କଥାଟିକୁ ପରସ୍ପର ପାଖରେ ମନେ ପକାଇ ଦେବାପାଇଁ ସିଏ ନୂଆ ବର୍ଷର ଚିଟାଉ ଲେଖି ପଠାଉଛି, ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଉଛି । ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ସତକୁ ସତ ଏକାଠି ବାନ୍ଧି ହୋଇ ରହିଛୁ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଛୁ । ପୁରୁଣା ବର୍ଷଟିକୁ ବିଦାୟ ଦେଇ ନୂଆ ବର୍ଷଟି ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କଲା ବେଳକୁ ତାକୁ ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ପୁରୁଣା ଗୁମ୍ଫାରୁ ବାହାରି ମୁକ୍ତ ଆକାଶ ତଳକୁ ଚାଲିଆସିବା ପରି ବୋଧ ହେଉଛି । ସେହି ବୋଧ ଯଦି ଆମଭିତରୁ ଏକ ଉପଯୁକ୍ତ ଅନୁସନ୍ଧାନ ନପାଏ, ତେବେ ତାହା ହୁଏତ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ କେବଳ ଏକ ଅଭ୍ୟାସରେ ପରିଣତ ହୋଇଯିବାର ଭୟ ରହିଥାଏ । ଅଭ୍ୟାସରେ ପଡ଼ି

ଯାଇଥିବା ମଣିଷମାନେ ଭାରି ଛଟା ଗାଳନ୍ତି, ସତେଅବା ଅଭିନୟ କରନ୍ତି, ଖାଲି ପୁନରାବୃତ୍ତି ହିଁ କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି। ଆମ ପର୍ବ ଓ ଉତ୍ସବଗୁଡ଼ିକର ପାଳନ ଯେତେବେଳେ ମୁଖ୍ୟତଃ ଏକ ବିଧିରକ୍ଷା ଭଳି ଲାଗିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ, ସେତେବେଳେ ଭାରି ସନ୍ଦେହ ହୁଏ ଯେ, ଆମ ଭିତରେ ଏଗୁଡ଼ିକ ଲାଗି ଆଦୌ କୌଣସି ଅନୁସନ୍ଧାନ ନାହିଁ। ଅସଲ ଜୀବନଟିକୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ତା' ଭିତରୁ ବଂଚେ। ଗୋଟିଏ ଅର୍ଥରେ ବାହାରର ମଣିଷଟାକୁ ଭିତର ମଣିଷର ଏକ ଦୋସର ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ। ଆମେ ବାହାରେ ବଂଚୁଥିବା ଆମ ଜୀବନଟିକୁ ଏକାଧିକ ଅର୍ଥରେ ଗୋଟିଏ ଦର୍ପଣ ପରି କଳ୍ପନା କରାଯାଇ ପାରନ୍ତା। ଆମ ଭିତରେ ଯାହାକିଛି ଥାଏ, ଆମ ବାହାରେ ମୂଳତଃ ସେହି ଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ପ୍ରତିଫଳିତ ହେଉଥାଏ। ପ୍ରତିଫଳନର ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟା ସାବଲୀଳ ଭାବରେ ଚାଲିଥାଏ, ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମ ବାହାର ଏବଂ ଭିତର ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ବିରୋଧ ନଥାଏ। ବିରୋଧ ଥିଲେ ବାହାରଟା ଭିତରକୁ ଚାପି ରଖି ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ମୁଖା ପରି ହୋଇ ଆମକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରହିଥାଏ ଏବଂ ତେଣେ ଭିତରେ ସତର ଗଣ୍ଠି ପଡ଼ିଥାଏ ଏବଂ, ଆମ ଭିତରେ ଗଣ୍ଠିମାନେ ପଡ଼ିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନୂତନର ସ୍ପର୍ଶ ପାଇବା ଆମଲାଗି ମୋଟେ ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ। ପୃଥିବୀରେ ଜଣେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ସେହି ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଜରୁରୀ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରନ୍ତି। ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସଂସ୍କୃତି ମଧ୍ୟ ରହିଛି, ଯେଉଁଥିରେ କି ସେହି ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ିକୁ ସଜାଇ ରଖିବାର ସଂସ୍କାରଟାକୁ ହିଁ ଅଧିକ ମହତ୍ତ୍ୱ ଦିଆ ଯାଇଥାଏ।

ଶାସ୍ତ୍ରର ମାଧ୍ୟମରେ ଯାହାକୁ ଆମର ସଂସ୍କୃତି ବୋଲି କୁହାଯାଇ ଆସିଛି, ନିଜ ଭିତରୁ ନୂତନର ଏକ ସ୍ପର୍ଶ ପାଇ ଜାଣିଥିଲେ ଯାଇ ଆମେ ସେଥିରୁ ଏକ ଚିର ନୂତନତାର ସ୍ପର୍ଶ ପାଇପାରିବା। ଯେଉଁମାନେ ନିଜର ସଂସ୍କୃତିକୁ ପ୍ରଧାନତଃ ଭୋଗର ଏକ ସାମଗ୍ରୀ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ଏକ ଚତୁର ଅଥଚ କ୍ଷୟକାରୀ ଭାବପ୍ରବଣତା ସହିତ ସେହି ସଂସ୍କୃତିକୁ ସନାତନ ବୋଲି କହନ୍ତି। ସନାତନ ଅର୍ଥାତ୍ ଯାହା ସବୁଦିନେ ରହିଥିଲା, ସବୁଦିନ ପାଇଁ ରହିଥିବ। ପ୍ରକୃତ କଥା କହିବାକୁ ଗଲେ ସବୁଦିନେ ଆଦୌ କିଛି ନଥିଲା। ଏହି ମଣିଷ ହିଁ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି କ୍ରମକ୍ରମେ ସବୁ ଠାବ କଲା। ନିଜଭିତରେ ଘ୍ରାଣ କଲା ଏବଂ ନିଜ ବାହାରେ ଫାନ୍ଦି କରି, ସୃଷ୍ଟି କରି କହିଦେଲା। ଅନୁଭବରୁ ହିଁ ସତ୍ୟମାନଙ୍କର ସୃଷ୍ଟି ହେଲା। ଅନୁଭବମାନେ ନିବିଡ଼ ହେଉଥିବା ସଂଗେ ସଂଗେ ଉପଲବ୍ଧ ସତ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ଏତେ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ଦେଖାଗଲେ ଯେ, ସେଗୁଡ଼ିକ କାଳକାଳରୁ ରହି ଆସିଛନ୍ତି ବୋଲି ମନୁଷ୍ୟର ବୋଧ ଆଗରେ ଏକ ପ୍ରତୀତି ଆଣି ଦେଇଥିଲା। ମନୁଷ୍ୟର ଆଖିମାନେ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ଯାଉଥିବା ସଂଗେ ସଂଗେ ଏହି ସତ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ନାନା ନୂତନ ପ୍ରସ୍ଥରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ

ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକ ବଢ଼ିବା ସଂଗେ ସଂଗେ ମନୁଷ୍ୟ କ୍ରମେ ଅଧିକ ସଭ୍ୟ ହେଲା, ଅଧିକ ଗ୍ରହଣଶୀଳ ହେଲା ଏବଂ ଅଧିକରୁ ଅଧିକକୁ ଗ୍ରହଣ କରିନେଇ ପାରିଲା । ଏବର ପୃଥିବୀଟିକୁ ସତକୁ ସତ ତାହାର ସକଳ ପ୍ରଶ୍ନ-ସମ୍ଭାବନା ଦେଇ ଘ୍ରାଣ କରି ପାରିଥିଲେ କିଏ କହିବ ଯେ, ଅସଲ ଯୁଗଟି ସେହି ଅତୀତରେ ହିଁ ରହିଥିଲା ? ଅସଲ ଯୁଗଟି ଆସୁଛି । ଅସଲ ଉନ୍ମୋଚନଗୁଡ଼ିକ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛନ୍ତି । ଅସଲ ସାକ୍ଷାତ୍‌କାରମାନେ ଆମ ସଂସ୍କୃତିର ଆହୁରି ପରବର୍ତ୍ତୀ ସୋପାନ ମାନଙ୍କରେ ସମ୍ଭବ ହେବେ । ସେତେବେଳେ ବାହାର ଏପରି ଏକ ଆହ୍ୱାନରୂପେ ଆମ ଆଗରେ ଆସି ଉପସ୍ଥିତ ହେବ ଯେ, ଆମ ଭିତରର ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ିକ ଆମକୁ ଆଉ ମୋଟେ ବାନ୍ଧି ରଖି ପାରିବେନାହିଁ ।

ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ିକ ଫିଟିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ ହିଁ ଆମର ଏହି ଅଭ୍ୟସ୍ତ ଏବଂ ପୁରାତନ ଗୁଡ଼ିକରେ ବି ଆମେ ନୂତନର ପ୍ରଚୋଦନା ପାଉ, ପୁରୁଣା ଭିତରେ ହିଁ ନୂଆ ନୂଆ ଇଙ୍ଗିତର ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେଉ । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସଂସ୍କୃତି ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଗଣ୍ଠିମାନେ ଫିଟିଯିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି ଓ ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ିକ ଫିଟିବା ଲାଗି ତା'ଭିତରେ ବଳ ଆଣି ଦିଅନ୍ତି । ଆଉ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସଂସ୍କୃତି କେଜାଣି କାହିଁକି ସେହି ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ିକୁହିଁ ସତେ ଅବା ଆମର ସବାବଡ଼ ଅବଲମ୍ବନ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଆମକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରନ୍ତି । ତେଣୁ ନୂତନ ଆସେ, ନୂତନ ଚାଲିଯାଏ; ଆହ୍ୱାନମାନେ ଆସୁଥାନ୍ତି ଓ ଚାଲି ଯାଉଥାନ୍ତି । ପୃଥିବୀର ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧର୍ମରେ ଆମେ ସର୍ବଦା ଦୁଇ ପ୍ରକାରର ପ୍ରାର୍ଥନା ଦେଖିବାକୁ ପାଇଥାଉ । ଗୋଟିଏ ପ୍ରାର୍ଥନା ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ପ୍ରାର୍ଥନା, ନିଜର ପରିଚିତ ଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ନିରାପଦ ହୋଇ ରହିବାର ପ୍ରାର୍ଥନା । ସୁଖଲାଗି ପ୍ରାର୍ଥନା ଏବଂ ଯଶଲାଗି ପ୍ରାର୍ଥନା । ଯାହା ହାତରେ ଯେତେ ବେଶୀ ଡେଉଁରିଆ ବନ୍ଧା ହୋଇଛି, ସିଏ ସତେ ଅବା ସେତେ ସାହସୀ । ଏହି ଡେଉଁରିଆ ଗୁଡ଼ିକୁ ଯୋଗାଇଦେବା ବ୍ୟତୀତ ଆମ ଠାକୁରମାନଙ୍କର ସତେ ଅବା ଆଉ ଆଦୌ କୌଣସି କାମ ନାହିଁ । ସେହି ପ୍ରାର୍ଥନାର ଗତି କେବଳ ଦୁଇଟି; ଗୋଟିଏ ନର୍କକୁ ଏବଂ ଆଉ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱର୍ଗକୁ । ନର୍କକୁ ପ୍ରାଣେ ଭୟ ଏବଂ ସ୍ୱର୍ଗଲାଗି ଅତିରିକ୍ତ ଲାଳସା । ଭୀରୁ ମଣିଷମାନେହିଁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଭୋଗ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଏକାବେଳେକେ ଏକ ବ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତ କାମନା ସହିତ ନିଜ କଳ୍ପନାର କଣ୍ଢେଇ ଏହି ଦେବତାମାନଙ୍କର ପାଖକୁ ଆସିଥାନ୍ତି । ନିଜ ପ୍ରୟୋଜନ ଅନୁସାରେ ଦେବତାମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପ୍ରୟୋଜନ ପୂରଣ କରୁଥିବା ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପ୍ରତୀକ ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରତିମା ପରି ବୁଝିଥାନ୍ତି । ସରସ୍ୱତୀ ବିଦ୍ୟା ଦିଅନ୍ତି, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଧନ ଦିଅନ୍ତି, ଆହୁରି କିଏ ଆଉ କ'ଣ ବି ଦିଅନ୍ତି । ଭାରତବର୍ଷର ତଥାକଥିତ କର୍ମକାଣ୍ଡରେ ଆମେ ଭୀରୁମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଉଚିତ ସେହିଭଳି

ଏକ ମନୋରମ ଉପନ୍ୟାସର ହିଁ ପରିଚୟ ପାଇଥାଉ। ନିଜଭିତରେ ଆପଣାକୁ ବଡ଼ ଅରକ୍ଷିତ ବୋଲି ମଣୁଥିବା ମଣିଷମାନେ ସଚରାଚର ପ୍ରାର୍ଥନାର ଏହି ଶିବିର ଭିତରେ ଯାଇ ଆଶ୍ରୟ ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି।

ଆଉଗୋଟିଏ ପ୍ରାର୍ଥନା ଯାହା ରହିଛି, ତାହା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ଓ ଅନ୍ୟ ଧାତୁର। ସେହି ପ୍ରାର୍ଥନାର ପ୍ରେରଣା ଅଲଗା, ଉତ୍ସ ମଧ୍ୟ ଅଲଗା। ନିଜ ଭିତରେ ଜୀବନର ଏପରି ଗୋଟାଏ ସୋପାନକୁ ଆସି ଏକ କେନ୍ଦ୍ର ରହିଥିବାର ଅନୁଭବ ହୁଏ, ଯାହାକି ଏହି ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀକୁ ସତେଅବା ନିଜର ଘରପରି ଗ୍ରହଣ କରିନିଏ। ଏପରି ହେଲେ ପୃଥିବୀରେ ବା ପୃଥିବୀକୁ ମୋଟେ ଡର ମାଡ଼େନାହିଁ। ତେଣୁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଡେଉଁରିଆ ମାଗିବାର ଅଥବା ଡେଉଁରିଆଟିଏ ପରି ବ୍ୟବହାର କରିବାର ବି ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନ ନଥାଏ। ସତେଅବା ନିରନ୍ତର କାହା ସାଥିରେ ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ପରି ବୋଧ ହେଉଥାଏ। ସେହି ସାଥୀଠାରୁ ସାହସ ମିଳେ। ସେହି ସାଥୀ ମୋତେ ମୋ' ଭିତରେ ଏକାବେଳେକେ ଲାଗିକରି ରହିଛି ବୋଲି ଅନୁଭବ ହୁଏ। ସବୁ ଖୁସୀ ଲାଗେ, ସବୁ ହାଲୁକା ଲାଗେ ଏବଂ ସତେଅବା ଯନ୍ତ୍ରଟିଏ ହୋଇ ଜୀବନ ବିତାଇବାକୁ ମନ ହୁଏ। ମୁଁ ଯାହାର ଯନ୍ତ୍ର ହେବାକୁ ରାଜି ହୋଇଗଲିଣି, ସେଇ ମୋତେ ବାଟ ଦେଖାଇ ଆଗକୁ ଆଗକୁ ନେଇ ଯାଉଥାଏ। ମୋ' ନିଜ କେନ୍ଦ୍ରଟି ସହିତ ତା' ବିଶ୍ୱକେନ୍ଦ୍ରଟିର ସତେଅବା ଖିଅ ଲାଗି ରହିଥାଏ, ସେତେବେଳେ ଜୀବନର ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଦିନ ସତେ ଅବା ନୂଆ ନୂଆ ରାଜ୍ୟରେ ଆସି ପହଂଚି ଯାଉଥିବା ପରି ଲାଗେ। ନୂଆ ନୂଆ ସମ୍ଭାବନା ଆକର୍ଷଣ କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି। ଯାବତୀୟ ସ୍ପର୍ଶ ଏକ ନୂତନ ସ୍ପର୍ଶର ଅନୁଭବ ଆଣିଦିଏ। ସାତଶହ ବର୍ଷ ତଳର ଜଣେ ଜର୍ମାନ୍ ସନ୍ଥଙ୍କର ଭାଷାରେ କହିଲେ, ସେତେବେଳେ ପ୍ରତ୍ୟହ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ହିଁ ନିଜ ଭିତରୁ ଭଗବତ୍‌ପୁତ୍ର ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି। ନିଜେ ନିଜର ଜନନୀ ହେବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ମିଳିଯାଏ। ଏହିପରି ଭାବରେ ସୋପାନପରେ ସୋପାନ ହୋଇ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବାରେ ଲାଗିଥିବା ଜଣେ ମଣିଷକୁ ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଦିନ ବର୍ଷର ପ୍ରଥମ ଦିନ ପରି ଲାଗୁଥାଏ। ତା' ଜୀବନରେ ଆଦୌ କୌଣସି ପୁନରାବୃତ୍ତି ହୁଏନାହିଁ। ସନାତନ ଯେ ସତକୁ ସତ ନିତ୍ୟନୂତନ ହୋଇ ଆମ ଜୀବନରେ, ଆମ ଭିତରେ ତଥା ବାହାରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବାରେ ଲାଗିଛି, ସେହି କଥାଟି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ହୋଇଯାଏ।

ନୂତନ ଏକ ବସ୍ତୁ ନୁହେଁ ଯେ ଆମେ ତାକୁ ଦଉଡ଼ିଯାଇ ଛୁଇଁ ପକାଇବା ଏବଂ ନୂତନର ସ୍ପର୍ଶ ଲାଭ କରିବା। ଆପଣାର ଗ୍ରହଣଶୀଳତାକୁ ଅନୁରୂପ କରି ତିଆରି କରିପାରିଲେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ତଥାକଥିତ ପୁରାତନ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ନୂତନର ସ୍ପର୍ଶ ଲାଭ କରିବ। ପୃଥିବୀରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଚନ୍ଦ୍ର, ଆକାଶ, ସମୁଦ୍ର, ଅରଣ୍ୟାଦି-ଏମାନେ ସମସ୍ତେ

ପ୍ରାୟ୍ ଆବହମାନ କାଳରୁ ରହିଛନ୍ତି ଏବଂ ତଥାପି ଦେଖି ଜାଣିଲେ ଅର୍ଥାତ୍ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ପାରିଲେ ଆମେ ସେଗୁଡ଼ିକରୁ ମଧ୍ୟ ନୂତନର ସ୍ପର୍ଶ ଲାଭ କରିପାରୁଛୁ । ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାରର ଶିକ୍ଷା ଅଛି, ଯାହାକୁ ଶିଶୁଲାଗି ସମ୍ଭବ କରିପାରିଲେ ସେମାନେ ନୂତନଲାଗି ବିଶେଷ ଭାବରେ ଉତ୍ସାହୀ ହୁଅନ୍ତି, ସେହି ଗୋଟିଏ ବସ୍ତୁକୁ ବା ସ୍ଥିତିକୁ ମଧ୍ୟ ସତେଅବା ନୂଆ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ଦେଇ ଦେଖନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରନ୍ଥରୁ ଅନ୍ୱେଷୀମାନେ ଯୁଗାନୁକ୍ରମେ କେତେପ୍ରକାରେ ଯେ ନୂତନ ପ୍ରେରଣା ଲାଭ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ତାହାକୁ ନୂତନ ଅର୍ଥ ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି, ତାହା ଦେଖିଲେ ଅନେକ ସମୟରେ ବିସ୍ମିତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ଯେଉଁମାନେ ଖାଲି ଏହି ଚର୍ମଆଖିରେ ଦେଖନ୍ତି, ସେମାନେ ଭାରି ଶୀଘ୍ର ଥକିଯାଆନ୍ତି । ଯେଉଁମାନେ ନିକର କୌଣସି ଏକ ମତଲବ ଦେଇ ଦେଖନ୍ତି, ସେମାନେ ବି ନିଜ ପାଇଁ ଓ ପୃଥିବୀ ପାଇଁ କାଳେ କାଳେ ବହୁତ ହାସ୍ୟାସ୍ପଦତା ସୃଷ୍ଟି କରନ୍ତି । ସଂସାରରେ ମୁଖା ପିନ୍ଧି ଅଭିନୟ କରି ବାହାରିଥିବା ମଣିଷଟିଏ ସତେଅବା ସେହି କାରଣରୁ ଆପେ ଠକି ହୋଇଯାଏ ଏବଂ ଯଥାର୍ଥରେ କିଛି ଦେଖି ପାରେନାହିଁ ଓ କିଛି ଛୁଇଁପାରେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ପୁନର୍ବାର କୁହାଯାଇ ପାରିବ, ନୂତନ ନଥାଏ-ସ୍ୱୟଂ ମନୁଷ୍ୟ ହିଁ କୌଣସିଥିରେ ନୂଆ ଅର୍ଥମାନଙ୍କୁ ଯୋଡ଼ିଦିଏ; ତେଣୁ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଏକାବେଳେକେ ନୂଆ ଭାବେ ସ୍ପର୍ଶ କରିପାରେ । ତୁଚ୍ଛା ମଥାଟାକୁ ପ୍ରୟୋଗ କରି ଦେଖୁଥିବା ମଣିଷ ହୁଏତ କେବେହେଲେ ନୂତନର ସ୍ପର୍ଶ ପାଇ ପାରେନାହିଁ । ହୃଦୟ ଦେଇ ଦେଖିଲେ ଯାଇ ତାହା ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ପୃଥିବୀକୁ, ଜୀବନକୁ ଆମେ କଦାପି ଏପରି ଦୁଇଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରି ପାରିବାନାହିଁ, ଯାହା ଅନୁସାରେ କି ଆମେ ଗୋଟିଏ ଭାଗକୁ ମସ୍ତିଷ୍କର ଭାଗ ବୋଲି କହିପାରିବା ଓ ଆରଟିକୁ ହୃଦୟର ଭାଗ ବୋଲି କହୁଥିବା । ସାହିତ୍ୟ, ସଂଗୀତ ଓ ଏପରିକି ଧର୍ମାଚରଣର ଜୀବନକୁ ମଧ୍ୟ ତୁଚ୍ଛା ମଥା ଦେଇ ବଂଚିହେବ । ଏଭଳି ମନୁଷ୍ୟ ଆଗେ ଥିଲେ, ଏବେ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ସେମାନେ ରୀତିକୁ ମାନନ୍ତି, ରୀତି ଅନୁସାରେ କେତେ କେତେ ସୌଧ ! ସତେଅବା ମଦମତ୍ତ ମାର୍ତ୍ତଣ୍ଡ ପରି ସେମାନେ ସବୁ ଛାଣି ଆଣିବାକୁ ବାହାରିଥାନ୍ତି । ଭାରି କୋଳାହଳ କରନ୍ତି । ଆଦୌ କିଛି ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରୁନଥିବାରୁ କ'ଣ ଏପରି କୋଳାହଳ କରୁଥାନ୍ତି କି ?

ନୂତନ ଭାବରେ ଦେଖିବାର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କଳାଟି ଦେଖୁଥିବା ମଣିଷର ହୃଦୟରେ ରହିଥାଏ କି କ'ଣ, ମଥା ଦେଇ ଦେଖୁଥିବା ମଣିଷମାନେ ଆଦୌ କିଛି ଦେଖି ପାରୁନଥିବା ବେଳେ ସିଏ କେତେ କ'ଣ ଦେଖିପାରେ । ମର୍ମପ୍ରବେଶ କରିପାରେ । ଖାଲି ମଥାଟାଏ ରହିଥିବା ମଣିଷ କଦାପି ଯୋଗୀ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ଅଯୁକ୍ତମାନେ କିଛି ଦେଖି ପାରୁନଥିବା ସମୟରେ ଯୋଗୀ କେତେ କ'ଣ ଦେଖିପାରେ, କେତେ କ'ଣ ସ୍ପର୍ଶ କରିପାରେ ଓ କେତେ କେତେ ଅଭୂତପୂର୍ବ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆପଣାକୁ ସମ୍ବନ୍ଧିତ କରି

ରଖିପାରେ । ତୁମେ ନୂତନର ସ୍ପର୍ଶ ପାଉଥିବ ଅଥଚ ସମ୍ବନ୍ଧ ଯୋଡ଼ି ପାରୁନଥିବ, ଏପରି କେବେହେଲେ ଘଟେ ନାହିଁ । ମୁଁ ସତକୁ ସତ ଦୁଆରଟିକୁ ଖୋଲି ରଖିଥିବି ଅଥଚ ପବନ ଘରଟି ଭିତରକୁ ପଶି ପାରୁନଥିବ, ଏପରି ବି କେବେହେଲେ ହୁଏନାହିଁ । ଏହି ପୃଥିବୀରେ ହୁଏତ ଅଜସ୍ର କେତେ କ'ଣ ନୂତନ ଆମ ଦୁଆରଟି ଖୋଲିବ ବୋଲି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି । ମୁଁ ରାଜି ହେଲେ ନୂତନର ଅବଶ୍ୟ ସ୍ପର୍ଶ ପାଇବି । କେବଳ ଭାଗ୍ୟହୀନ ମଣିଷମାନେ ହିଁ ପୃଥିବୀରେ ରାଜି ହୋଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ଓ ରାଜି ହେବାକୁ ଡରନ୍ତି ଓ ତେଣୁ କୃପଣ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ମଣିଷ ରାଜି ହେଲେ କେବଳ ଏହି ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ଯେ ସବୁ ନୂଆ ହୋଇ ଦେଖାଯାଏ, ମୋଟେ ତାହା ନୁହେଁ, ସିଏ ରାଜି ହେଲେ ଭଗବାନ ମଧ୍ୟ ନୂଆ ହୋଇ ଦିଶନ୍ତି, ନୂତନର ସ୍ପର୍ଶ ଦିଅନ୍ତି, ଉଦ୍‌ବେଳିତ କରନ୍ତି । ଏବଂ ଆହୁରି ବଡ଼କଥା ହେଉଛି ଯେ, ସିଏ ରାଜି ହୋଇପାରିଲେ ନିଜ ପାଖରେ ନିଜେ ବି ନୂଆ ହୋଇ ଦେଖାଯାଏ- ତା' ନିଜ ସୃଜନାତ୍ମକତା ମଧ୍ୟ ତାକୁ ନାନା ନୂଆ ସମ୍ଭାବନା ହୋଇ ଦୃଶ୍ୟ ହୁଏ ବା ଉଦ୍ଘାଟିତ କରେ । ଅନେକ ସମୟରେ ଆମେ କେଡ଼େ ଖୁସି ହୋଇ ଯେଉଁ ଅତୀତକୁ ସ୍ମରଣ କରିଥାଉ ଏବଂ ତା' ପାଖକୁ ଫେରିଯିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାଉ, ସେହି ଅତୀତ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଯୋଗ୍ୟ ହେଲେ ଆମକୁ ନୂଆ ନୂଆ ବ୍ୟଞ୍ଜନାରେ ଦୃଶ୍ୟ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ । ଅତୀତକୁ ଆମେ ସେତେବେଳେ କେବଳ ଆମର ପଶ୍ଚାତରେ ନୁହେଁ, କେବଳ ବିଗତ ଦିନଗୁଡ଼ିକରେ ନୁହେଁ, ଆମ ସମ୍ମୁଖରେ ଆମର ଅନାଗତ ଦିନଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଦେଖିପାରୁ । ଏବଂ ସମ୍ଭବତଃ ସେତିକିବେଳେ ହିଁ ଅତୀତ ତାହାର ଶ୍ରେଷ୍ଠତମ ମହିମାରେ ଆମ ପାଖରେ ଆସି ଛିଡ଼ା ହୁଏ, ଆମକୁ ବଳ ଓ ପ୍ରେରଣା ଦିଏ ।

ଆମ ଦେଶଟି କେଡ଼େ ପ୍ରାଚୀନ, ଆମର ସଂସ୍କୃତି ମଧ୍ୟ କେଡ଼େ ପ୍ରାଚୀନ । ଯେତେବେଳେ ଅବଶିଷ୍ଟ ପୃଥିବୀ ନିରାଟ ତମସା ଭିତରେ ବୁଡ଼ି ରହିଥିଲା, ସେତେବେଳେ ଆମ ଅରଣ୍ୟମାନଙ୍କରୁ ବେଦମନ୍ତ୍ର ନିନାଦିତ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା- ଆମର କବିମାନେ କେଡ଼େ ଖୁସି ହୋଇ ସେକଥା କହି ଯାଇଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ଯେତେବେଳେ ଉଚିତ ଆଖିଟିକୁ ନେଇ ଆମେ ସେହି ଭାରତବର୍ଷକୁ ଦେଖୁ, ସେତେବେଳେ କ'ଣ କେବଳ ଗତ ହୋଇ ଯାଇଥିବା ଅତୀତଟାକୁ ହିଁ ଦେଖୁ ? ଜଣେ ଅନୁଭବୀ କଦାପି ସେତିକିକୁ ସବୁ ବୋଲି ମାନି ନେବନାହିଁ । ଅନୁଭବୀ ଏହି ଅତୀତକୁ ସମ୍ମୁଖରେ ମଧ୍ୟ ଦେଖିବ, ତାକୁ ନିତ୍ୟ ପ୍ରେରଣା ଦେଉଥିବା ଏକ ସଙ୍ଗୀ ପରି ହିଁ ଦେଖିବ । ସିଏ ସେଇଟି ଭିତରେ ନିଜକୁ ସାମିଲ କରି ଦେଖିବ । ସିଏ ଦେଖିବ ଯେ, ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ଭାବରେ ସିଏ ଅଗ୍ରସର ହେଉଛି, ଯୋଗ୍ୟତର ବି ହେଉଛି ଏବଂ ତା' ଅତୀତ ସତେ ଅବା ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ତାରକାଟିଏ ହୋଇ ତା' ସହିତ ତାକୁ ବାଟ ଦେଖାଇ ଚାଲିଛି । ଏହିଭଳି ଦେଖୁଥିବା

ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ପଥଚାରୀ କେବେହେଲେ ବୁଢ଼ା ହୋଇ ଯାଏନାହିଁ, ତା ପାଇଁ ଅତୀତ ମଧ୍ୟ କେବେହେଲେ ବୁଢ଼ା ହୋଇ ଯାଏନାହିଁ। ଅସଲ ଇତିହାସକାର ଅତୀତକୁ କେବଳ ପଛରେ ଠୁଳ ହୋଇ, କୁଡ଼ ହୋଇ ରହିଥିବା ଏକ ତଥ୍ୟସମଷ୍ଟି ପରି ଆଦୌ ଦେଖେନାହିଁ। ସିଏ ନାନା ନୂତନ ଅର୍ଥରେ ଅତୀତକୁ ଆବିଷ୍କାର କରେ। ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ମନୁଷ୍ୟ ଲାଗି ନୂଆ ନୂଆ ପୁଂଜି ସଂଗ୍ରହ କରି ଆଣି ଦେଉଥାଏ। ନିଜର ଅନ୍ଦାଜଗୁଡ଼ିକରେ ସିଏ ସତକୁ ସତ କୌଣସି ନୂତନ ସ୍ପର୍ଶ ପାଇଥାଏ ବୋଲି ସେପରି କରିବା ସକାଶେ ସମର୍ଥ ହୁଏ।

ଏଥର ବିଚାର କରାଯାଉ, ଶାଶ୍ୱତ, ଚଳତ୍‌ଶକ୍ତିହୀନ ସତ୍ୟ ବୋଲି ପୃଥିବୀରେ କିଛି ରହିଛି କି ? ସିଏ ଯେତିକି ଦେଖେ, ତା' ସତ୍ୟ ତା'ପାଇଁ ସେତିକି ଦୃଶ୍ୟ ହୁଏ। ମଣିଷ ଥକିଗଲେ ସତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଅଟକିଯାଏ। ଇତିହାସ ଆଡ଼କୁ ଦୃଷ୍ଟି ପକାଇଲେ ମନେହୁଏ, ମଣିଷମାନେ ଥକି ଯାଇଥିବା ସମୟରେ ହୁଏତ ଅଧ୍ୟାତ୍ମକୁ ଧର୍ମରେ ପରିଣତ କରିଛନ୍ତି, ଧର୍ମଗୁଡ଼ିକୁ ତୁଚ୍ଛା କେତେ ସଂପ୍ରଦାୟ ଭିତରେ ନେଇ କିଳି ରଖିଛନ୍ତି ଓ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଅବମାନନାର ନାନା ନିମ୍ନତା ଭିତରେ ନେଇ ପକାଇ ଦେଇଛନ୍ତି। ସେତିକିବେଳେ ହିଁ ସତ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ମୂର୍ତ୍ତି କରି ସଜାଇ ଦିଆଯାଇଛି ଓ ସମ୍ଭବତଃ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଦମ୍ଭର ସହିତ ମିଛକଥା ଗୁଡ଼ାକୁ କୁହାଯାଇଛି। ସତ୍ୟ ପିତୁଳା ବନିଗଲେ ସେଥିରୁ ଆମକୁ ନୂତନ କୌଣସି ସ୍ପର୍ଶ ମିଳିବାର ପଥ ପ୍ରାୟ ରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଯାଏ। ବାଟ ଚାଲିବାର ମଣିଷଟା ମଧ୍ୟ ନାନାବିଧ ମିଛ ଏରୁଣ୍ଡିବନ୍ଧ ପାଖରେ ଅଟକି ରହିଥାଏ। ବର୍ଷ ଆସେ, ବର୍ଷ ଚାଲିଯାଏ। କବିମାନେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ନିଃସଙ୍ଗ ଓ ନିଃସମ୍ବଳ ହୋଇଗଲୁ ବୋଲି ଚିତ୍କାର କରନ୍ତି। ଜୀବନଟା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଲକ୍ଷ୍ମୀଛଡ଼ା ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ। ଆଧୁନିକ ଜୀବନର ବହୁତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆମେ ଏବେ ଯେଉଁ ଉପେକ୍ଷା ଏବଂ ମିଛ ବୈରାଗ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକୁ ଗଣ୍ଠିଧନ କରି ଧରିଛୁ, ଆମକୁ ଯଥାର୍ଥରେ ସତ୍ୟର କୌଣସି ସ୍ପର୍ଶ ମିଳୁନାହିଁ ବୋଲି କ'ଣ ସେଭଳି ହେଉଛି କି ? ହାଲୁକା ହୋଇ ନିଜପାଖରେ ବସିପାରିଲେ ଆମକୁ ଏହାର ହୁଏତ ଏକ ଉତ୍ତର ମିଳିଯାଇ ପାରନ୍ତା।

ନୂତନର ସ୍ପର୍ଶ ଲାଗି ସତେଅବା ଏକ ସହଜାତ ଆକାଙ୍‌କ୍ଷା,-ସମ୍ଭବତଃ ତାହାହିଁ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ପ୍ରାଚୀନତମ ଆକାଙ୍‌କ୍ଷା। ଆମ ଭିତରେ ଯେଉଁମାନେ ସେଇଟିର ଅଧିକାରୀ ବା ଆଧାର ହୋଇ ପାରିଛନ୍ତି, ହୁଏତ ସେହିମାନେ ହିଁ ଯେକୌଣସି ଭବିଷ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ବିହନ ହୋଇ କାମ କରିବେ। ଆମର ସଂସ୍କୃତି, ଆମର ସାହିତ୍ୟ ଓ ଆମର ସମ୍ବନ୍ଧଗତ ଯାବତୀୟ ସଂସ୍କାର ସେହି ବିହନମାନଙ୍କ ଲାଗି ହିଁ ଅନୁକୂଳ ଭୂମିଟିଏ ଯୋଗାଇ ଦେବାର ପ୍ରୟାସ କରୁ। ଆମ ସାହିତ୍ୟ ତଥାକଥିତ ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି ଭଳି ଭଳି ଭୋଗର ସାମଗ୍ରୀ ବାଢ଼ି ନଦେଉ ପଛକେ, ଯେପରି ଆମର ଏହି କାଳଟି ଅଧିକରୁ

ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ବିହନମାନଙ୍କୁ ସମ୍ଭବି ଆସିବା ନିମନ୍ତେ ଅନୁକୂଳ ଭୂମିଟିଏ ଯୋଗାଇଦେଇ ପାରିବ, ସେଇଥିଲାଗି ଅଭିଳାଷ ରଖିଥାଉ। ଆମର ଏହି ଭୂମିଟିକୁ ଆମେ ବଗିଚାଟିଏ କରି ଗଢ଼ିବା, ଯେଉଁଠି ସତକୁ ସତ ଆମ ସ୍ୱପ୍ନଗୁଡ଼ିକ ଗଛ ହୋଇ ବାହାରିଆସି ପାରିବେ, ଯେଉଁଠି ସମୟ ଜାଣି ଫୁଲମାନେ ବି ଫୁଟିବେ। ସେହି ଫୁଲଗୁଡ଼ିକ ଫୁଟି ଆସୁଥିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଏକ ସ୍ପର୍ଶରୂପେ ଅନୁଭବ କରି ପାରିବା। ସେହି ସ୍ପର୍ଶ ହିଁ ଅସଲ ସତ୍ୟର ସ୍ପର୍ଶ। ତାହାହିଁ ନୂତନର ସ୍ପର୍ଶ। ବୁଢ଼ାମାନେ ତେଣେ ମନ ନକରିବାକୁ ଆମକୁ କେତେ ଆକଟ କରି କହିବେ। ସେମାନେ ଯେତିକି ଭିତରେ ଅଛନ୍ତି, କେବଳ ତାହାରି କଥା ହିଁ କହିବେ। ସାହିତ୍ୟର ରାଣ ପକାଇ କେତେ ଚିଉଲୋଭା କରି କହିବେ। ଆମେ ସେମାନଙ୍କୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଯିବା।

'ଆଗାମୀ ଶତାବ୍ଦୀ', ଜାନୁଆରୀ-ଫେବୃଆରୀ ୧୯୯୮

□□□

— ୨୨ —

ଆଗାମୀ ଶତାବ୍ଦୀର ଦ୍ୱାରଦେଶରେ ଆମେରିକା

ଆମେରିକା କହିଲେ ଭୂଗୋଳବହି ଅନୁସାରେ ପୃଥିବୀର ଆରପଟେ ରହିଥିବା ଦୁଇଟା ମହାଦେଶକୁ ବୁଝାଏ ସିନା, ମାତ୍ର ଲୋକଭାବନାର ଯାବତୀୟ ଅର୍ଥରେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦେଶକୁ ବୁଝାଏ, ଯାହାକୁ କି ଆମ ସାଂପ୍ରତିକ ପୃଥିବୀର ଏକ ନମ୍ବର ରାଷ୍ଟ୍ର ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରିବ। ଦ୍ୱିତୀୟ ମହାଯୁଦ୍ଧ ପରେ ଆମେରିକା ଓ ରୁଷିଆ ଜିତିବା ପଟରେ ଏକାଠି ଥିଲେ ସିନା, ମାତ୍ର ଯୁଦ୍ଧ ସରିବାର ପାଞ୍ଚ ଦଶଟା ବର୍ଷ ନ ଯାଉଣୁ ଦୁହିଁଙ୍କ ଭିତରେ ଏକ ଧମାଧମ୍ ଶୀତଳ ଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା। ସେହି ଶୀତଳ ଯୁଦ୍ଧର ମାଡ଼ରେ ଇଉରୋପଟା ଦୁଇଫାଳ ହୋଇଗଲା। ଏସିଆ ଓ ଆଫ୍ରିକାର ଦେଶମାନେ ନିଜର ଲାଭକ୍ଷତିର ନାନା କୂଟନୈତିକ ହିସାବ କରି ଏପଟ ସେପଟ ହୋଇ ରହିଥିଲେ। ଦୁଇ ବିଶାଳଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ଏକ ରାଜକୀୟ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଲାଗି ରହିଥିଲା ଓ ଅବଶିଷ୍ଟ ପୃଥିବୀଟା ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଅଳ୍ପ ବହୁତ ଲାଭବାନ୍ ବି ହେଉଥିଲା।

ଏହି ନବମ ଦଶକରେ ରୁଷିଆ ପଟଟା ଭାଙ୍ଗିଗଲା। ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ହଟିଗଲା ବୋଲି ଯେ ରୁଷିଆ ଭାଙ୍ଗିଗଲା, ସେକଥା ଆଦୌ ନୁହେଁ। ଭାଙ୍ଗିବାର ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଆସି

ପହଞ୍ଚିଲା ବୋଲି ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ରୁଷିଆକୁ ନମୁନା ବା ମାଧ୍ୟମ କରି ପୃଥିବୀରେ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଗଲା ଯେ, ଯେଡ଼େ ବଡ଼ ଆଦର୍ଶକୁ ରଥରେ ବସାଇଲେ ମଧ୍ୟ ଡିକ୍ଟେଟର୍‌ସିପ୍ ଦ୍ୱାରା ତୁମେ କଦାପି ଏହି ପୃଥିବୀକୁ ସଜାଡ଼ି ପାରିବ ନାହିଁ । ମଣିଷର ଯାବତୀୟ ମୂଳ ଅନ୍ଦାଜ ଓ ଆସ୍ପୃହା ଭିତରେ ନିଶ୍ଚୟ କ'ଣ ଏପରି ଧାତୁଟିଏ ରହିଛି, ଯାହାକି ଉପରୁ ବାଧ୍ୟହୋଇ କଦାପି ବଦଳିବ ନାହିଁ । ଅଭିନୟ ସିନା କରିବ, ମାନିନେଲା ବୋଲି ଖୁବ୍ ଦେଖାଇହେବ, କେତେ ପ୍ରକାରେ ଫୁଲେଇ ବି ହେବ, କିନ୍ତୁ ତଥାପି ସ୍ୱୀକାର କରିନେବ ନାହିଁ । ଏଇଟାକୁ ଆମେ ସମ୍ଭବତଃ ଆମ ଏହି କାଳଟାର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଶିକ୍ଷା ବୋଲି କହିପାରିବା । ଗଣତନ୍ତ୍ର ହିଁ ମାର୍ଗ ହେବ, ସମାଜବାଦ ସମ୍ମୁଖରେ ଜଳୁଥିବା ଆଦର୍ଶ ହୋଇ ରହିବ । ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପୃଥିବୀ ଏଥିରେ ମଣ ହେବାକୁ ହୁଏତ ଢେର ବର୍ଷ ଲାଗିବ, ମାତ୍ର ତଥାପି ମାର୍ଗଟା ତାହାହିଁ ହୋଇ ରହିବ ।

ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ ଆମେରିକା ପ୍ରଥମେ ଏକ ଉପନିବେଶ ଥିଲା । ଆଫ୍ରିକାରୁ କଳାଲୋକଙ୍କୁ ଝାମ୍ପି ନେଇ ସେଠାରେ ନିତାନ୍ତ ଅମାନୁଷିକ ଭାବରେ ଏକ ଦାସ-ବାଣିଜ୍ୟ ଚାଲିଥିଲା । ସେଠାରେ ଗୋରାମାନେ ବସବାସ କରିବାର ପ୍ରଥମକାଳରେ ପୂର୍ବରୁ ବାସ କରି ଆସିଥିବା ଲୋହିତମାନଙ୍କୁ ପ୍ରାୟ ଏକ ଦୈତ୍ୟନିଷ୍ଠା ସହିତ ହାଣି ଦିଆ ଯାଇଥିଲା । ତଥାପି ଏହି ସବୁକିଛିକୁ ପାର ହୋଇ ଆମେରିକା ଯେ ତା'ର ବର୍ତ୍ତମାନ ଶାସନଗତ ଛାଞ୍ଚଟିକୁ ଆସିପାରିଛି, ତାହାକୁ ଏକାଧିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆମେରିକାର ଏକ ବୃହତ୍ ଚମତ୍କାର ବୋଲି କୁହାଯିବ । ପୃଥିବୀର ଆମ ଏ ପାଖଟାରୁ ତାହା ଏକ ଦୀର୍ଘ ବ୍ୟବଧାନରେ ଯେ ରହିଲା, ହୁଏତ ତାହାକୁ ହିଁ ଏପରି ହେବାର ଏକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସମୀଚୀନ କାରଣ ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରିବ । ଏବେ ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ ଆମେରିକାରେ ପୃଥିବୀର ସବୁ ଧର୍ମର ଲୋକେ ବାସ କରୁଛନ୍ତି, ସେହି ଦେଶରେ ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ପଦ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ରହିଛି, ବିଜ୍ଞାନ ଏବଂ ଜ୍ଞାନକୌଶଳର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉପଯୋଗ ନିମନ୍ତେ ସଂପୃକ୍ତ ଦ୍ୱାରଗୁଡ଼ିକ ଉନ୍ମୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଛି ଏବଂ ସର୍ବୋପରି ଏକ ସମାଜ ହିସାବରେ ତାହା ସମ୍ପନ୍ନତାର ଏକ ତୁଙ୍ଗ ସୀମାକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ବି ପାରିଛି । ପୃଥିବୀର କୌଣସି ଅନ୍ୟ ଦେଶ ଏତେ ଅନୁକୂଳ ସ୍ଥିତିରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ନାହିଁ ବୋଲି କହିଲେ ହୁଏତ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ମିଥ୍ୟା କଥା କୁହାଯିବ ନାହିଁ ।

ଏବଂ ସମ୍ପନ୍ନତା ଯେତିକି, ଭୟ ସମ୍ଭବତଃ ତାହାର ତିନି ସେତିକି । ପୃଥିବୀର ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଧନ, ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ବାଣିଜ୍ୟ, ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ବୋମା- ତଥାପି ଏତେ ଭୟ । ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ ବୋଲି କେହି ନାହାନ୍ତି, କ୍ଷୁଦ୍ର ଗୁଣ୍ଡୁଚିମୂଷା ପ୍ରାୟ ଦିଶୁଥିବା ଗୋଟିଏ କିଉବାକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ସମସ୍ତ ପଶ୍ଚିମ ଗୋଲାର୍ଦ୍ଧ ଆମେରିକାର ତର୍ଜନୀ ଆଗରେ ହିଁ ଚାଲୁଛି । ଗୋଟା ଇଉରୋପ ଯାବତୀୟ ନିଷ୍ପତ୍ତିରେ ସେହି ଆମେରିକାକୁ

ଅପେକ୍ଷା କରିବାରେ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଗଲାଣି । ତଥାପି ଆମେରିକା କାହିଁକି ଏତେ ଭୟ କରୁଛି କେଜାଣି ? ଭୟ କରୁଛି ବୋଲି ପ୍ରାୟ ଦୁଃସହ ଭାବରେ ରକ୍ଷଣଶୀଳ ହୋଇ ରହିଛି । ଅର୍ଥାତ୍ ଆମେରିକା ଉପରେ କେତେ ଭରସା କରି ରହିଥିବା ପୃଥିବୀଟାକୁ ଆଗ ନଦେଖି ନିଜକୁ ଆଗ ଦେଖୁଛି । ପୃଥିବୀ କେତେ ପଛରେ ପଡ଼ିଛି, ତଥାପି ଆମେରିକା ନିଜର ଜୀବନଧାରଣ ମାନକୁ ଧାପେ କମାଇ ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶଗୁଡ଼ିକ ନିମନ୍ତେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ ଆଦୌ ଆଗଭର ହୋଇପାରୁ ନାହିଁ । ପୃଥିବୀ-ସଭ୍ୟତାର ସୁଦୀର୍ଘ ଇତିହାସର ପୃଷ୍ଠଭୂମି ଉପରେ ବିଚାର କରି ଦେଖିଲେ ଆମେରିକାର ପିଲାଦିନିଆ ଦାନ୍ତଗୁଡ଼ିକ ଏବେ ମଧ୍ୟ ପୂରା ପଡ଼ିଥିବା ପରି ମୋତେ ଲାଗୁନାହିଁ । ତଥାପି ଆମେରିକା ପ୍ରାୟ ବୁଢ଼ାଟିଏ ପରି ସବାଆଗ ନିଜ କଥା ଭାବୁଛି-ତାକୁ ଦୁନିଆଯାକର ଛାନିଆ ମାଡ଼ି ବସିଥିବା ପରି ଲାଗୁଛି ।

ଆମେରିକା କହୁଛି, କେବଳ ସେଇ ସାରା ପୃଥିବୀରେ ଅଭିଭାବକ ହୋଇ ରହିବ । ସମସ୍ତେ ତା'ରି ଅନ୍ଦାଜକୁ ମାନି ଆଚରଣ କରିବେ, ତା' କୁହାରୁ ମୋଟେ ବାହାରିଯିବେ ନାହିଁ । ସାରା ବିଶ୍ୱର ହାଲ ବୁଝିବା ନିମନ୍ତେ ମିଳିତ ଜାତିସଂଘଟାଏ ରହିଛି । ଆମେରିକା ତଥାପି ଜାତିସଂଘକୁ ଆଗ ନଦେଖି ନିଜକୁ ଆଗ ଦେଖୁଛି । ତା' କଥା ନ ରହିଲେ ଅର୍ଥ – ଅନୁଦାନ କାଟିଦେବ ବୋଲି ବେଳେ ବେଳେ ଧମକ ମଧ୍ୟ ଦେଉଛି । ପଇସା ବଳରେ ସବୁକିଛି କରାଯାଇ ପାରିବ ବୋଲି ଧରି ନେଉଛି । ପୃଥିବୀଟା ହୁଏତ ମୂଳତଃ ପଇସା ଦ୍ୱାରା ଚାଲୁଛି କି କ'ଣ, ପୃଥିବୀର ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ଧନୀଦେଶ ଗୁଡ଼ିକ ଆମେରିକାର କଥାରେ ଡିଚୋ ମାରୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ ମିଳିତ ଜାତିସଂଘକୁ ଉପେକ୍ଷା କରି କେତେ କେତେ ଥାନକୁ ନିଜ ଛାଞ୍ଚରେ ଅଶାନ୍ତି ଦୂର କରିବାର ଅଭିପ୍ରାୟରେ ସୈନ୍ୟବଳ ପଠାଇ ଦେଉଛନ୍ତି । ଏକ ସଭ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟ-ବ୍ୟବସ୍ଥାର ମାନଦଣ୍ଡରେ ତଉଲି ଦେଖିଲେ ଏଗୁଡ଼ାକ ବଡ଼ ଅସଭ୍ୟ ଆଚରଣ ପରି ଲାଗିବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ । ଆମେରିକା ଏକୁଟିଆ ବା ଏଡ଼େ ପ୍ରବଳ ସମ୍ପନ୍ନତାମାନ ହାସଲ କଲେ ଯେ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀରୁ ଏବେ ମଧ୍ୟ ବହୁତ ସମାଜକୁ ଘାରି ରହିଥିବା ଅସମତା ଏବଂ ଅସମର୍ଥତା ଗୁଡ଼ାକର କଦାପି ସମାଧାନ ହୋଇଯିବ ନାହିଁ, ହୁଏତ ପୃଥିବୀ-ଦରବାରରେ ସ୍ଥୂଳତମ ହୋଇ ବସିଥିବାରୁ ଆମେରିକା ସେହି କଥାଟିକୁ ସହଜରେ ବୁଝିପାରିବ ନାହିଁ । ତଥାପି ଆବଶ୍ୟକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଗୁଡ଼ିକ ଅବଶ୍ୟ ହେବ । ପୃଥିବୀର ଯାବତୀୟ ଘଟଣାକୁ ନିଜ ଅକ୍ତିଆରରେ ରଖିବାକୁ ପ୍ରାୟ କାମକାତର ହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେରିକା ସେସବୁ ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ଆଦୌ ଯଥେଷ୍ଟ ସହଯୋଗ କରିପାରିବ ନାହିଁ ।

ଆମେରିକାର କାନ୍‌ଭାସ୍ ଉପରେ ସବୁଠାରୁ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ବିନ୍ଦୁଟି ହେଉଛି ତାହାର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଗୁଡ଼ିକ । ଏହି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଗୁଡ଼ିକୁ ଗଲେ ସତେ ଅବା ଏକ ଅନ୍ୟ

ଆମେରିକାକୁ ଆସି ଭେଟୁଥିବା ପରି ମନେ ହୋଇଥାଏ । ପୃଥିବୀର ଯେକୌଣସି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପରି ସେଗୁଡ଼ିକରେ ମଧ୍ୟ ରଦି ଓ ଅଗାଡ଼ି ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ ରହିଛି । ତଥାପି ଚିନ୍ତାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଗକୁ ସାହସର ସହିତ ଦେଖିବାର ଏପରି ଅନେକ ଅବସରମାନେ ମଧ୍ୟ ରହିଛି, ଯାହାର ସଂପର୍କରେ ଆସିଲେ ତୁମେ ପୂରା ଖୁସି ହୋଇଯିବ । ଅଧ୍ୟୟନ ତଥା ପ୍ରୟୋଗରେ ସେଠାରେ ବହୁଶହ ବର୍ଷ ଆଗକୁ ନଜର ପକାଇ କେତେ କ'ଣ ଅନୁସନ୍ଧାନ ହେଉଛି, ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀକୁ ସମ୍ମୁଖରେ ରଖି ଚିନ୍ତା କରାଯାଉଛି । ଆମେରିକାନ୍ ରାଷ୍ଟ୍ର ଏବଂ ଆମେରିକାନ୍ affluenceର ସବୁଠାରୁ କଡ଼ା ଟୀକା ଏହି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କରେ ହେଉଛି । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ସେହି ଦେଶର ବିବେକ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ଏବଂ ତାହାହିଁ ବିଶ୍ୱତମାମ ବିବେକୀମାନଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିପାରୁଛି । ଜ୍ଞାନର ଅନ୍ୱେଷଣ-କ୍ଷେତ୍ରର ସକଳ ଦ୍ୱାର ଖୋଲା ରହିଛି । ଏକ ବୃହତ୍ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଯାବତୀୟ ଡିଲା ଅବିବେକିତା ସତ୍ତ୍ୱେ ଏକାଧିକ ଯୁକ୍ତି ସହିତ ତାହାକୁ ହିଁ ଆମେରିକୀୟ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ସର୍ବୋତ୍ତମ ବାସ୍ତବ ପ୍ରାପ୍ତି ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରିବ । ଆମେରିକା କହିଲେ ଯେ କେବଳ ଏକ ରାଷ୍ଟ୍ରଶକ୍ତିକୁ ବୁଝାଏନାହିଁ, ଆମେରିକାର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଗୁଡ଼ିକୁ ଆସିଲେ ସେହି କଥାଟିର ଉପଲବ୍ଧି ହୋଇଥାଏ । ସାରା ପୃଥିବୀର ଭବିଷ୍ୟ ବିଷୟରେ ଆଶାବାଦୀ ହେବାପାଇଁ ବହୁତ କାରଣ ଦିଶି ଦିଶି ଯାଏ ।

ସଂପ୍ରତି ପୃଥିବୀର ବହୁ ବହୁ ଦେଶର ଲୋକମାନେ ଆଖି ପାଇଗଲା ମାତ୍ରକେ ଆମେରିକା ଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଦଶରେ ସାଢ଼େ ନଅଜଣ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଲୋଭରେ ଯେ ସେଠାରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚୁଛନ୍ତି, ସେଥିରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ତଥାପି ମୁଷ୍ଟିମେୟ କେତେକଣ ଅବଶ୍ୟ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ଏକ ମୁକ୍ତ ବାୟୁର ଆକର୍ଷଣରେ ସେଠାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି । ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀର ବଛା ବଛା ମସ୍ତିଷ୍କମାନେ ଯାଇ ସେଠା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପ୍ରବେଶ କଲେଣି । ତାହାଦ୍ୱାରା ସ୍ୱୟଂ ଆମେରିକା ହିଁ କେବଳ ଉପକୃତ ହେଉନାହିଁ, ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀ ଉପକୃତ ହେଉଛି । ପୃଥିବୀର ସର୍ବୋତ୍ତମ ଏବଂ ପ୍ରଶସ୍ତତମ ଭାବନାଗୁଡ଼ିକ ଏବେ ସେଥିପାଇଁ ଆମେରିକାରୁ ହିଁ ଉପଲବ୍ଧ ହେଉଛି । ଏହା ଯଥାର୍ଥରେ ପୃଥିବୀରେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ହିଁ ଏକ ସୌଭାଗ୍ୟର କଥା । ଆମେରିକାର ଜ୍ଞାନ ଓ ପ୍ରଜ୍ଞା କଦାପି କେବଳ ଆମେରିକାରେ ସୀମାବଦ୍ଧ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ଆମେରିକାର ରାଷ୍ଟ୍ରଶକ୍ତି ସେଥିପାଇଁ ଯେତେ ଟାଣ ପ୍ରୟାସ କଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା କରିପାରିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ତାହା ସମସ୍ତଙ୍କର କାମରେ ଲାଗିବ ।

ବିଗତ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ବହୁ ଭାରତୀୟ ମଧ୍ୟ ଆମେରିକାରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଛନ୍ତି । ଭାରତବର୍ଷରେ ଉପଯୁକ୍ତ କ୍ଷେତ୍ର, ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ନପାଇ ସେମାନେ

ସେଠାକୁ ଯାଇଛନ୍ତି ଏବଂ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ସଫଳତାର ଅଧିକାରୀ ମଧ୍ୟ ହୋଇଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଜୀବିକାକ୍ଷେତ୍ରର ପ୍ରୟୋଜନରେ ପଡ଼ି ବହୁସଂଖ୍ୟାରେ ବିଧିବଦ୍ଧ ଭାବରେ ଆମେରିକାର ନାଗରିକ ମଧ୍ୟ ହୋଇଗଲେଣି । ଅଧିକାଂଶତଃ ସେଠା ଶିଷ୍ଟବର୍ଗରେ ସାମିଲ ହୋଇଗଲେଣି । ଯେଉଁମାନଙ୍କର ବାଲ୍ୟକାଳ ଭାରତବର୍ଷରେ କଟିଥିଲା, ସେମାନେ ସେଠା ନାଗରିକତ୍ୱର ପଇତା ପକାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଭାରି ପଛକୁ ଅନାଉଛନ୍ତି । ଏକାଧିକ ଅର୍ଥରେ ବି ପଛକୁ ଝୁରୁଛନ୍ତି । ବେଳେବେଳେ କୁହାଯାଇପାରିବ ଯେ, ସାଂସାରିକ ପ୍ରୟୋଜନ – ବୁଦ୍ଧିଟା ଆମେରିକାରେ ରହିଛି ଏବଂ ହୃଦୟଟା ଭାରତବର୍ଷରେ ରହିଛି । ତୁମେ ଗୋଟାଏ ଦେଶରେ ସବୁଯାକ ଭୋଗର ଅଧିକାରୀ ହେବ ଅଥଚ ଯେଉଁ ମୂଳ ଘରଟିରୁ ସେଠାକୁ ଯାଇଛ, ପ୍ରାୟ ଏକ ବାଳସୁଲଭ ଭାବପ୍ରବଣତା ସହିତ ସେଇଟି ସହିତ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ରହିଥିବ, ଏହା ନାନା ଅଶାନ୍ତିର ବି କାରଣ ହେବାର ଏକ ବଡ଼ ଆଶଙ୍କା ରହିଥିବ । କର୍ମସ୍ଥାନରେ ସେଠା ଅନୁସାରେ ଚଳିବ ଏବଂ ଘରକୁ ଆସିଲେ ଏକାବେଳେକେ ଏକ ଅନ୍ୟ ବୃତ୍ତ ଭିତରେ ନିଜକୁ ଆବଦ୍ଧ କରି ରଖିଥିବ, ଏଇଟା ତୁମର ନିଜ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ବହୁ ପ୍ରମାଦର କାରଣ ହେବ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସମାଜ ତା'ର ଜଣେ ସଦସ୍ୟଠାରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନୁରକ୍ତିର ଅପେକ୍ଷା ରଖିବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଏବଂ ଯେଉଁମାନେ ନିଜର ସେହି ନୂଆ ଘରଟିରେ ତଥାପି ବିଦେଶୀ ହୋଇ ରହିବେ, ନିଜ ସଜାତୀୟ ମାନଙ୍କର ଏକ ଅଲଗା ଗୋଠ ଗଢ଼ି ଘଡ଼ିଏ ଖୁସି ହେବେ, ସେମାନେ ସେଠାକାର ପୂରା ଅଧିବାସୀଙ୍କ ଆଖିରେ ନିଶ୍ଚୟ କେମିତି କେମିତି ଦେଖାଯିବେ, ଅଧିକନ୍ତୁ ନିଜ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଭାରି ଅସନ୍ତୁଳିତ ଏବଂ ବିଭାଜିତ ହୋଇ ରହିଯିବେ ।

ଯେଉଁମାନେ ଭାରତବର୍ଷରୁ ଆମେରିକାକୁ ଯାଇ ସେଠାରେ ରହିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରାୟ ସର୍ବଦା ଏକ ସର୍ବଭାରତୀୟ ପରିଚିତି ଅପେକ୍ଷା ପ୍ରାନ୍ତୀୟ ପରିଚିତିମାନ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ରହିଛି । ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ ଉତ୍କଳବାସୀ ଉତ୍କଳବାସୀ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ରଥରେ ବସାଇ ଆଉଥରେ ଏହି ପାପ ପଙ୍କମୟ ପୃଥିବୀରେ ଜନ୍ମ ହେବାର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟରୁ ନିସ୍ତାର ପାଉଛନ୍ତି । ସେହିପରି ଭଳି ଭଳି ପ୍ରାନ୍ତବାସୀମାନଙ୍କର ଅଲଗା ଅଲଗା ଗୋଠ । ସତ ଆମେରିକାବାସୀଙ୍କ ଆଖିକୁ ଏସବୁ କିଭଳି ଦିଶୁଥିବ କେଜାଣି ? ଏହି ପ୍ରାନ୍ତବାସୀମାନେ ନିଜ ନିଜ ଦ୍ୱୀପରେ କିଳି ହୋଇ ନରହି ଆମେରିକାର ବୃହତ୍ତର ଏକସୂତ୍ରତା ମଧ୍ୟରେ ଯଦି ସାମିଲ ହୋଇପାରନ୍ତେ, ତେବେ ବହୁତ ଅଧିକ ଲାଭବାନ୍ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେମାନେ ଆମେରିକୀୟ ଜୀବନର ଏଭଳି ବହୁ ଗଭୀରତାର ମଧ୍ୟ ପରିଚୟ ପାଇପାରନ୍ତେ ଏବଂ ନିଜକୁ ସେଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ଅଧିକ ନିଶ୍ଛଳ ଭାବରେ ସଂଶ୍ଲିଷ୍ଟ କରିପାରନ୍ତେ, ଯାହା

ସେମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋଟେ କରିପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ସମ୍ଭବତଃ ଏକମାତ୍ର ଆଶା ସେମାନଙ୍କର ସନ୍ତାନସନ୍ତତିମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ କରାଯାଇପାରିବ, ଯେଉଁମାନେ କି ନିଜର ବାପାମାଆଙ୍କର ମାତୃଭାଷାକୁ ଜାଣିନାହାନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ସ୍କୁଲରେ ଅନ୍ୟ ସବୁ ପ୍ରକାର ପିଲାଙ୍କ ସହିତ ଏକାଠି ପାଠ ପଢୁଛନ୍ତି ଏବଂ ଆମେରିକାର ନିୟତିକୁ ହିଁ ନିଜର ନିୟତି ରୂପେ ସ୍ୱୀକାର କରିନେବାର ଶିକ୍ଷାଲାଭ କରୁଛନ୍ତି । ସେହି ଦେଶରେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଭାରତୀୟ ବାପାମାଆ ବହୁସଂଖ୍ୟାରେ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ କି ସେମାନଙ୍କର ସନ୍ତାନବର୍ଗ ଏଭଳି ମାଳି ଛିଣ୍ଡାଇଦେଇ ଅଜାତିଆ ଅର୍ଥାତ୍ ଆମେରିକା-ଜାତିଆ ହୋଇଯିବାଟା ଖୁବ୍ ବେଶି ଭଲ ଲାଗୁନାହିଁ ।

'ଆଗାମୀ ଶତାବ୍ଦୀ', ନଭେମ୍ବର-ଡିସେମ୍ବର ୧୯୯୯

□□□

— ୨୩ —

ବିଶ୍ୱସାହିତ୍ୟ : ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ

ଆମ ଓଡ଼ିଶାରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା । ଏବଂ, ସେହି ଅନୁସାରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ । ତାହା ଓଡ଼ିଶାର ସାହିତ୍ୟ । ଠିକ୍ ସେହିପରି ଆସାମୀ ସାହିତ୍ୟ ଏବଂ ତାମିଲ ସାହିତ୍ୟ । ତେବେ ବିଶ୍ୱସାହିତ୍ୟ କହିଲେ ପ୍ରକୃତରେ କ'ଣ ବୁଝାଇବ ? ଏହି ବିଶ୍ୱରେ ତ ଅନେକ ଭୂଖଣ୍ଡ, ଅନେକ ଭାଷା ଏବଂ ସେହି ଅନୁସାରେ ଅନେକ ସାହିତ୍ୟ । ସବୁ ସାହିତ୍ୟକୁ ମିଶାଇ ବିଶ୍ୱସାହିତ୍ୟ ବୋଲି ଦ୍ରବ୍ୟଟିଏ ସମ୍ଭବ କରାଯାଇ ପାରିବ କି ? ଆଉଗୋଟିଏ ସମାନ୍ତର ବ୍ୟାପାରର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେଇ କହିଲେ, ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଆଚରିତ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଧର୍ମକୁ ଏକାଠି ମିଶାଇ ବିଶ୍ୱ-ଧର୍ମ ବୋଲି ଆଉକିଛିର କଳ୍ପନା କରାଯାଇପାରିବ କି ?

ଏହି ପୃଥିବୀରେ ସବୁ ଦେଶରେ ମଣିଷମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଭାଷା ସିନା ରହିଛି, କିନ୍ତୁ ସବୁ ଭାଷା ଏକ ଲିଖିତ ଭାଷା ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । ଯେଉଁସବୁ ସମୂହର ଭାଷାକୁ ଲେଖି ନହେଉଛି, ଆଧୁନିକ ଅର୍ଥରେ ସେସବୁ ଭାଷାର କୌଣସି ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ବିଶ୍ୱ ସାହିତ୍ୟର କଥା ପଢ଼ିଥିବା ସମୟରେ ଆମେ ଏହିସବୁ ଭାଷାର ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଗଣନା କରିବା ନା କରିବାନାହିଁ ? ପୂର୍ବେ ସାହିତ୍ୟ କହିଲେ ସମୂହମାନେ ସେହିମାନେ ପରିଚିତ ରହିଥିବା ରଚନା ଓ ସର୍ଜନାଗୁଡ଼ିକୁ ବୁଝୁଥିଲେ ।

ସାହିତ୍ୟକାରମାନେ ସିଧା ବାଗ୍‌ଦେବୀ ଅର୍ଥାତ୍ ସରସ୍ୱତୀଙ୍କ ପ୍ରେରଣା ପାଇ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖୁଛନ୍ତି ବୋଲି କହୁଥିଲେ ଓ ଅନ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ କଥାଟିକୁ ଠିକ୍ ସେହିଭଳି ଗୋଟିଏ ଅର୍ଥରେ ବୁଝୁଥିଲେ । ଜାତୀୟତାବାଦର ଆଗମନ ପରେ ସାହିତ୍ୟମାନେ ଜାତୀୟ ସାହିତ୍ୟ ହେଲେ । ଏ ଜାତିର ସାହିତ୍ୟ, ସେ ଜାତିର ସାହିତ୍ୟ, ମୋ' ଜାତିର ସାହିତ୍ୟ, ମୋ' ସାହିତ୍ୟ ଏବଂ ଆମ ସାହିତ୍ୟ-ଏହିପରି କଥାସବୁ ବାହାରିଲା ଏବଂ ସମ୍ପୃକ୍ତ ଲୋକମାନେ ମଧ୍ୟ କଥାଟିକୁ ବୁଝିଗଲା ପରି ମନେହେଲା । ଏବେ ବିଶ୍ୱସାହିତ୍ୟର କଥା କୁହାଯାଉଛି । ବିଶ୍ୱସାହିତ୍ୟ ବୋଲି କଥାଟିଏ ବାହାରିଲାଣି ଏବଂ ଆଲୋଚିତ ହେଲାଣି । ବିଶ୍ୱସାହିତ୍ୟର ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ସ୍ଥାନୀୟ ତଥା ଜାତୀୟ ସାହିତ୍ୟକୁ ପରୀକ୍ଷା ନିରୀକ୍ଷା ମଧ୍ୟ କରାଗଲାଣି । ସାହିତ୍ୟ କ୍ରମେ ଏପରି କିଛି ଆସ୍ପୃହା, ଅଭିଳାଷ ଏବଂ ଭବିଷ୍ୟସ୍ୱପ୍ନର ଆବିଷ୍କାର କରି ବାହାରିଲାଣି, ଯାହାକି ତାକୁ ବିଶ୍ୱସାହିତ୍ୟର ଏକ ସମଗ୍ର ଦର୍ପଣ ଉପରେ ଦେଖି ତଥା କଳନା କରି ଶିଖାଇଛି ।

ସାହିତ୍ୟର ନିୟତି ପରି ଆମ ବିଶ୍ୱର ଏକ ନିୟତି ରହିଛି କି ? ଆଗେ ତ ସଭାରେ ରସର ପରିବେଷଣ କରିବା ନିମନ୍ତେ ସାହିତ୍ୟକୁ ଡାକି ସଭା ଭିତରକୁ ଅଣା ଯାଉଥିଲା । ରସିକ ହେଲେ ଯାଇ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖି ହେଉଥିଲା ଏବଂ ସାହିତ୍ୟର ଆସ୍ୱାଦନ କରି ହେଉଥିଲା । ରସିକମାନଙ୍କୁ ସାହିତ୍ୟ ସ୍ୱର୍ଗସୁଖ ଆଣି ଦେଉଥିଲା ଓ ସ୍ୱର୍ଗଆଡ଼େ ଭସାଇ ନେଉଥିଲା । ବିଶ୍ୱର ନିୟତି ବିଷୟରେ ଭାବିବା ନିମନ୍ତେ ହୁଏତ ବେଳ ମଧ୍ୟ ନଥିଲା । ଏବଂ, ବିଶ୍ୱ କହିଲେ ଆମ ଏହି ଆଧୁନିକ କାଳକୁ ଆସିଯାଇ ବିଶ୍ୱରେ ବାସ କରୁଥିବା ମଣିଷମାନଙ୍କର ନିୟତିଟିକୁ ବୁଝାଇଲା । ବିଶ୍ୱନିୟତି ଅର୍ଥାତ୍ ମନୁଷ୍ୟମାନେ ବାସ କରୁଥିବା ଏହି ପୃଥିବୀର ନିୟତି ସହିତ ଯାବତୀୟ ସାହିତ୍ୟସର୍ଜନାର ଯେ ଅବଶ୍ୟ ଏକ ସମ୍ପର୍କ ରହିଛି; ମନୁଷ୍ୟ, ବିଶ୍ୱମନୁଷ୍ୟ ପାଖରେ ସାହିତ୍ୟର ଯେ ଧର୍ମତଃ ଏକ ଉତ୍ତରଦାୟିତ୍ୱ ରହିଛି, ସେହି କଥାଟିକୁ ଅନୁଭବ ଓ ସ୍ୱୀକାର କରିବା ମାତ୍ରକେ ଆମଲାଗି ସାହିତ୍ୟର ସଞ୍ଚାଟି ମଧ୍ୟ ଭାରି ଅନ୍ୟଭଳି ହୋଇଯିବ । ସାହିତ୍ୟର ଦୋଳିରେ ବସି ପୃଥିବୀରୁ ପଳାଇବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଆମେ ତା' ପାଖରେ, ଏହି ପୃଥିବୀ ଓ ଏହି ମନୁଷ୍ୟ – ନିୟତି ସହିତ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିବାକୁ ହିଁ ସାହିତ୍ୟର ସବାମୂଳ ଶୃଙ୍ଖଳା ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିନେଇ ପାରିବା । ତାପରେ ଆମ ସାହିତ୍ୟ ଯେଉଁ ଭାଷାରେ ଲେଖା ହେଉଥାଉ ପଛକେ, ତାହାର ଯାବତୀୟ ବିଚାର ବିଶ୍ୱର ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ହିଁ ହେବ ଏବଂ ସେଥିରେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ପାରିଲେ ହିଁ ତାହାକୁ ସତକୁ ସତ ବିଶ୍ୱସାହିତ୍ୟ ବୋଲି କୁହାଯିବ । ସିନ୍ଧୁର ଅନ୍ତର୍ଗତ ହୋଇ ରହିଛି ବୋଲି ଯେ ବିନ୍ଦୁକୁ ସିନ୍ଧୁର ଦ୍ୟୋତକ ବୋଲି କୁହାଯିବ, ସେକଥା ଆଦୌ ନୁହେଁ; ସିନ୍ଧୁ– ଚେତନାର ଉପଯୁକ୍ତ ହୋଇପାରିଲେ ଯାଇ ବିନ୍ଦୁଟିଏ ସିନ୍ଧୁର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରିପାରିବ ।

ମନୁଷ୍ୟର ଏହି ପୃଥିବୀଟି ଯେ କେଡ଼େ ବଡ଼, କେଡ଼େ ବିବିଧ ଓ ବିଚିତ୍ର, ସେକଥାଟି ଏକାବେଳେକେ ଏବେ ଯାଇ ଜଣାପଡ଼ିଲା । ତେଣୁ ସଭ୍ୟତା ଓ ସଂସ୍କୃତି କହିଲେ ଏକାବେଳେକେ ଅନ୍ୟ ମାନଦଣ୍ଡ ଓ ମୂଲ୍ୟବୋଧଗୁଡ଼ିକୁ ବୁଝାଇଲା । ମଣିଷ କହିଲେ ସବୁ ମଣିଷ, ସମ୍ମାନ କହିଲେ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କ ଲାଗି ସମ୍ମାନ ଏବଂ ସେହି ସମ୍ମାନକୁ ଭିତ୍ତିକରି ଗୋଟିଏ ଅନୁରୂପ ସମାଜ । ସେହି ସମାଜର ସ୍ଥାପନା ନିମନ୍ତେ ଏକ ବିଶ୍ୱବ୍ୟାପୀ ବିପ୍ଲବ । ତେଣୁ ମନୁଷ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟ ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ନୂତନ ସଖ୍ୟର ସନ୍ଧାନ । ଏହା ଯାବତୀୟ ରାଜନୀତିଠାରୁ ବହୁତ ବେଶୀ । ମନୁଷ୍ୟକୁ ତା'ର ଯୋଗ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠାରେ ଆଣି ବସାଇବାକୁ ହେଲେ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ନାନାବିଧ ଅଫିମକୁ ଯେ ଅତିକ୍ରମ କରି ଆସିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ବିଶ୍ୱସାହିତ୍ୟରେ ଏବେ ସେହି ଉଦ୍‌ବୋଧନଟି କ୍ରମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ଆସୁଛି । ପୁରୁଣା ଆଦର୍ଶମାନେ ଆଉ ମୋଟେ ଯଥେଷ୍ଟ ବୋଲି ମନେ ହେଉନାହାନ୍ତି । ସାମ୍ରାଜ୍ୟମାନେ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିବାପରେ ବିଶ୍ୱଯାକ ମଣିଷମାନେ ସତେ ଅବା ଏକ ନୂତନ ବ୍ୟାକୁଳତାର ଭୂମିରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି । ପରିଚିତ ମୁଗ୍ଧତାଗୁଡ଼ିକ ବିରୋଧରେ ଭଳି ଭଳି ପ୍ରତିବାଦ ହେଲାଣି । ଏବଂ, ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିବିଡ ଭାବରେ ସେଥିରେ ଯୋଗ ଦେବାଲାଗି ସଜ ହୋଇ ଆସୁଛି ।

ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ସତ୍ୟବାଦୀ ଯୁଗରୁ ଏହି ଆଧୁନିକ ସ୍ୱରଟି ଆମ ଭୂମିଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ସତେ ଅବା ବିଶେଷ ଭାବରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲା । ତା' ପୂର୍ବରୁ ସାହିତ୍ୟର ମାଧ୍ୟମରେ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଏକାଧିକ ବର୍ଣ୍ଣନାରେ ଅନେକତଃ ଗୋଟିଏ ଦ୍ୱୀପ ବୋଲି କଳ୍ପନା କରାଯାଉଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ଏକଥା ମଧ୍ୟ ସତ୍ୟ ଯେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ସନ୍ଥମାନେ ଆମକୁ ସେହିକାଳର ପରିସ୍ଥିତି ଭିତରେ ତଥାପି ଏକ ବିଶ୍ୱମୁଖୀ ଉନ୍ମୀଳନର ଅନ୍ଦାଜ ଆଣି ଦେଇଥିଲେ, ଯାହାକି କବି ଭୀମ ଭୋଇଙ୍କ ଯାଏ ଆସି ଏକ ଗୌରବୋଜ୍ଜ୍ୱଳ ପୂର୍ଣ୍ଣତା ଲାଭ କରିପାରିଥିଲା । ସତ୍ୟବାଦୀ ପରେ ସବୁଜ ଯୁଗରେ ଆମେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଟିକେ ଅଧିକ ଫର୍ଚ୍ଚା ଭାବରେ ପୃଥିବୀ ଆଡ଼କୁ, ଭବିଷ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇବାର କିଛି ଖୋରାକ ମଧ୍ୟ ଲାଭ କରିଥିଲୁ । ମାତ୍ର ତା'ପରେ ସେହି ଦୃଷ୍ଟିଟି ପ୍ରାୟ ଏକ ରାଜନୀତିକ ଦଳୀୟ ଗମ୍ଭୀରି ଭିତରକୁ ଆସି କ୍ରମେ ଅମୁହାଁ ହୋଇଗଲା ଏବଂ ନିଜର ଆବେଦନଗୁଡ଼ିକୁ ଭାରି ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ କରିପକାଇଲା ।

ଭାଷାଟା ଭୂଗୋଳ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଯେତେ ସ୍ଥାନୀୟ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଭାଷାର ସାହିତ୍ୟରେ ହୁଏତ ଏପରି ନାନାବିଧ ଦ୍ୱାର ଖୋଲିଯିବାରେ ଲାଗିଥିବ, ଯାହାକି ତାହାକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ରିୟାଶୀଳ ଭାବରେ ବିଶ୍ୱସାହିତ୍ୟର ଆହ୍ୱାନଭୂମିଟି ମଧ୍ୟରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବା ଲାଗି ଅବଶ୍ୟ ଯୋଗ୍ୟ କରି ରଖିଥିବ । ଭାରତବର୍ଷ ରାଜନୀତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଭ କଲାପରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭାରତୀୟ ଭାଷାର ସାହିତ୍ୟ ପରି ଓଡ଼ିଆ

ସାହିତ୍ୟରେ କୋଉଠି କ'ଣ ପଥରମୂଦା ହୋଇ ରହିଲା କେଜାଣି, ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟିକ-ପ୍ରବୃତ୍ତି ନାମରେ ସାହିତ୍ୟର ଗାରଗୁଡ଼ାକ କ୍ରମେ ଭାରି ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଆସିଲା । ଶୈଳୀର ଆଡମ୍ବରୀ ଅନୁକରଣରେ ସାହିତ୍ୟର ହୃଦୟଟା ଭାରି ନୃଶଂସ ଭାବରେ ମାଡ଼ ଖାଇଗଲା । ଖାଲି ପଦ୍ୟରେ ନୁହେଁ, ଏକଥା ଗଦ୍ୟରେ-ଗଳ୍ପ, ଉପନ୍ୟାସ ଓ ନାଟକରେ ବି ଘଟିଲା । ସାହିତ୍ୟ ସତେଅବା ଏକ ବିଶେଷ ମାହାଲ ହୋଇ ଜୀବନରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇଗଲା, ଜୀବନକୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଭାବରେ ଦେଖିଲା । ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରତିବାଦ କରିବାକୁ ସେଥିରେ ଜୀଅ ରହିଲା ନାହିଁ । ସାହିତ୍ୟିକମାନେ ବାବୁପରି ଦିଶିଲେ ଓ ମିଛ ପ୍ରୟୋଗଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ପଶି ଭାରି ଭେଷରା ଦିଶିଲେ, ଅହଂମନ୍ୟ ହେଲେ । ସେମାନଙ୍କର ସଭାରେ ତାହାକୁ ହିଁ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ବୋଲି କୁହାଗଲା । ସେମାନେ ବିଶ୍ୱକୁ ନୁହେଁ, ଆପଣାକୁ ହିଁ ଲୋଡ଼ିଲେ । ଦୁଃଶାସନର ପ୍ରତିବାଦ କରିବାକୁ ଏମାନଙ୍କର ବଳ ବି ଆଉ କିପରି ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାନ୍ତା ? ସେଇ ମଉକା ଦେଖି ଦୁଃଶାସନମାନେ ବି ଏମାନଙ୍କୁ କାମରେ ଲଗାଇଲେ, କାମସ୍ପର୍ଶ ଦେଇ ନିଜ ଶଗଡ଼ରେ ନେଇ ଯୋଚିବାକୁ ମନ ବଳାଇଲେ । ସ୍ୱାଧୀନତା ପରବର୍ତ୍ତୀ ଭାରତବର୍ଷରେ ରାଜା ହୋଇ ବସିବାକୁ ମାଡ଼ି ଆସିଥିବା ଅବକ୍ଷୟକୁ ସେମାନେ ଚ୍ୟାଲେଞ୍ଜ ଦେଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ, ସେହି ଅବକ୍ଷୟରେ ବରଂ ଚାରଣ ସାଜି ବାଜା ବଜାଇଲେ ଓ ଗୀତ ଗାଇଲେ । ଭାରି ଅବାଗ ଦେଖାଗଲେ । ସେମାନେ ନିଜ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ବହୁଫାଳ ହୋଇ ରହିଲେ । ଖୁବ୍ ସଫଳ ହେଲେ ।

ତଥାପି ନୂଆମାନେ ଆସିବେ । ଆସିଲେଣି । ପରିବର୍ତ୍ତନର ପ୍ରକ୍ରିୟାଟି ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲାଣି ବୋଲି କିଛି ସୂଚନା ବି ମିଳିଲାଣି । ବିଶ୍ୱର ଦର୍ପଣ ଉପରେ ଆପଣାକୁ ଦେଖି ପାରିବାର, ମୋହମୁକ୍ତ ଏବଂ ଅହଂମୁକ୍ତ ହେବାର ସେହି ଅନ୍ୟ ସମ୍ଭାବନାଟି ଆଡ଼କୁ ମନ ବଳିଲାଣି । ଧୁରନ୍ଧରମାନେ ବୁଢ଼ାହୋଇ ଉପଢ଼ୌକନଯୁକ୍ତ ହୋଇ କ୍ରମେ ଅପସରି ଯିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଓଡ଼ିଶାରେ ସାହିତ୍ୟର ଆମ ଅଗଣଟି ଉପରେ ମଧ୍ୟ ଏହିଭଳି ଖୋଜିବାଟିଏ ଅବଶ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହେବ । ଗୋଡ଼ତଳର ଭୂଇଁଟି ଟାଣ ହୋଇ ରହିଥିବ, କପଟ ନଥିବ, ଅସାହିତ୍ୟିକ କୌଣସି ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା ନଥିବ । ସେତେବେଳେ ଆମେ ନୂଆ ମନରେ, ନୂଆ ସମ୍ମତିରେ ପୁଣି ବିଶ୍ୱକୁ ମନ କରି ବାହାରିବା, ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱ ଓ ସମଗ୍ର ମନୁଷ୍ୟନିୟତିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖି ଏଠି ଆଧାରଟିଏ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା । ଘର ଓ ବିଶ୍ୱ ଉଭୟଟିକୁ ଖୁସି ହୋଇ ଗ୍ରହଣ କରିନେବା ।

(ଆକାଶବାଣୀ ସୌଜନ୍ୟରୁ)

□□□

– ୨୪ –

ଚିଠି-୩

ସ୍ନେହର ଭାଇ ବିଶ୍ୱରଞ୍ଜନ,

ଆପଣ 'ଚିଠି' ଲାଗି କିଛି ଲେଖିବାକୁ କହିଥିଲେ। 'ଚିଠି' ଲାଗି ତ ଚିଠି ହିଁ ଲେଖାଯିବା ଉଚିତ। ଏଥର ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ପାଖକୁ ଚିଠି ଲେଖିବି। ଏବଂ, ଆପଣଙ୍କ ଜରିଆରେ ଆହୁରି ଅନେକ ସହୃଦୟ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ବି।

ଚାଳିଶି ବର୍ଷରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ହୋଇଯିବଣି। ସେତେବେଳେ ବର୍ତ୍ତମାନର ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ପ୍ରିୟ ଉପନ୍ୟାସକାର ଶ୍ରୀ ଗୋପୀନାଥ ମହାନ୍ତି ତାଙ୍କର ପ୍ରିୟତମାଙ୍କ ପାଖକୁ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ଲେଖିଥିଲେ। ଏକ କାଳ୍ପନିକ ଚିଠି। ସେହି ଚିଠିକୁ ସିଏ ଏବେ ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ପ୍ରବନ୍ଧବହିରେ ଛାପି ବାହାର କରିଛନ୍ତି। ସେହି ଚିଠିରେ ନିଜ ପ୍ରେୟସୀଙ୍କର ମୋହଭଙ୍ଗ କରାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସିଏ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଭାରି ବିନୀତ ଭାବରେ କେତେକଥା ଲେଖିଛନ୍ତି। ହଁ, ସତେଅବା ଏକ ସ୍ୱୀକାରୋକ୍ତି କରିଛନ୍ତି।

ଆପଣ ବିଂ ହୁଏତ ତାଙ୍କର ସେହି ବହିର ଚିଠିଟିକୁ ନିଶ୍ଚୟ ପଢ଼ିଥିବେ। ପଢ଼ି କ'ଣ ଭାବିଥିବେ କେଜାଣି ? ନିଜ ପ୍ରେୟସୀଙ୍କ ପାଖକୁ ଲିଖିତ ସେହି ଚିଠିରେ ଗୋପୀନାଥ ବାବୁ ଆପଣାର ଦୁଇପ୍ରକାର ରୂପ, ଦୁଇପ୍ରକାର ଜୀବନ ଓ ଦୁଇପ୍ରକାର ଭୂମିକାର ଉପସ୍ଥାପନା କରିଛନ୍ତି। ସିଏ କବି, ସିଏ ଲେଖକ, କିନ୍ତୁ ସିଏ ସାଧାରଣ ମଣିଷ ବି। ଜଣେ ସାଧାରଣ ମଣିଷ ହିସାବରେ ସିଏ କୁଆଡ଼େ ଏକାନ୍ତ ସାଧାରଣ, ଏବଂ ଲେଖକ ହିସାବରେ ଜଣେ ଲେଖକ। ଏକାବେଳେକେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଦୁଇଟା ଭେକ,-ଦୁଇପ୍ରକାର ଧାତୁରେ ଗଢ଼ା, ଦୁଇପ୍ରକାର ସମ୍ବନ୍ଧର ଭିକାରୀ। ପ୍ରେୟସୀ ଭାରି ଭୁଲ କରିଥିଲେ, କାରଣ ସେ ଅସାଧାରଣ ଲେଖକଟି ଭିତରେ ଅସାଧାରଣ ମଣିଷଟିଏ ବି ରହିଥିବ ବୋଲି ଭାବୁଥିଲେ, ଲେଖକର ମାଧ୍ୟମରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ମଣିଷଟି ନିଶ୍ଚୟ କଥା କହୁଥିବ ବୋଲି ସେ କଳ୍ପନା କରୁଥିଲେ। ଗୋପୀନାଥ ବାବୁ ତାଙ୍କ ପ୍ରେୟସୀଙ୍କର ଏହି ସରଳ ଭ୍ରମରେ ପ୍ରଥମରେ ହୁଏତ ଟିକିଏ ହୃଷ୍ଟ ଅନୁଭବ କରିଥିବେ, ମାତ୍ର ତାପରେ ସମସ୍ତ ବ୍ୟାପାରଟି ତାଙ୍କୁ ଭାରି ଅସହ୍ୟ ଲାଗିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଥିବ ଏବଂ କ୍ରମେ, ପ୍ରେୟସୀଙ୍କ ପାଖରେ ଆପଣାର ଏକ ମିଛ ପରିଚୟ ଦେବାକୁ ଏବଂ ତାଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କୁ ଭଣ୍ଡାଇବାକୁ ସିଏ ପ୍ରାୟ ଏକ ଅସଭ୍ୟ ରୀତି ବୋଲି ମନେ କରିଥିବେ ଏବଂ ତେଣୁ ତାଙ୍କପାଖକୁ ଚିଠିଟିଏ ଲେଖିବାପାଇଁ ମନ କରିଥିବେ। ସିଏ ଯେ ଆଦୌ ଗୋଟାଏ ନୁହନ୍ତି, ସିଏ ଯେ ଦୁଇଟା,-ଗୋଟାଏ ସାଧାରଣ ଆଠପହରୀ ମଣିଷ ଓ ଆଉଗୋଟାଏ ସତେଅବା

କାଳିସୀ ପରି ଆସି ତାଙ୍କରି ଭିତରେ ତାଙ୍କୁ କେଉଁକ୍ଷଣ ସକାଶେ ଘୋଡାଇ ପକାଇଥିବା ଆଉକିଛି,-ସେହି କଥାଟିକୁ ପ୍ରେୟସୀଙ୍କୁ ଭଲକରି ବୁଝାଇ ଦେବାଲାଗି ମନସ୍ଥ କରିଥିବେ। ପ୍ରେୟସୀଙ୍କୁ ଭଣ୍ଡାଇକରି ରଖିବାଟା ତାଙ୍କପାଖରେ ଭାରି ବିଡ଼ମ୍ବନାପୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଧ ହୋଇଥିବ।

ଆମେ ସମସ୍ତେ ପ୍ରେୟସୀକୁ ଭଣ୍ଡାଉ। ନାନା ବାଟରେ ନାନା କୁଶଳତା ସହକାରେ ଭଣ୍ଡାଉ। ଆମେ ଯେ ପ୍ରକୃତରେ ଗୋଟାଏ ନୋହୁ, ସେକଥା କହିବାଲାଗି ଆମକୁ ବୋଧହୁଏ ଭାରି ଡର ମାଡ଼େ। ଆମଭିତରୁ ଯେଉଁମାନେ ସାହିତ୍ୟକୁ ଧରିଥାନ୍ତି, ସାହିତ୍ୟକୁ ନିଜର ପ୍ରେୟସୀ ବୋଲି କହି ଦିହଯାକ ମଞ୍ଜୁଆତି ବୋଳିହୋଇ ବାହାରିଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ସାହିତ୍ୟକୁ ଭଣ୍ଡାନ୍ତି। ଯେଉଁମାନେ ରାଜନୀତିରେ ପଶିଥାନ୍ତି, ଏବଂ ସେହି ଫନ୍ଦାଟାକୁ ସତେଅବା ପ୍ରେୟସୀଠାରୁ ଅଧିକ ସ୍ନେହରେ ଯାବୁଡ଼ି ଧରିଥିବା ପରି ଦେଖାଇ ହେଉଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ରାଜନୀତିକୁ ଭଣ୍ଡାଇବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି। ଆମଭିତରୁ ଯେଉଁମାନେ ଅଧ୍ୟାପକ ହୁଅନ୍ତି, ଅଧ୍ୟାପନାକୁ ଆପଣାର ପ୍ରେୟସୀ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଅଧ୍ୟାପନାକୁ ଭଣ୍ଡାଇ ଆଉ କେତେକ'ଣ ପାଲ ଭିତରେ ଛନ୍ଦିହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି। ସେମାନେ ବାହାରକୁ କେଡ଼େ ଚହଟ ଦେଖାଯାଉଥାନ୍ତି, କେତେମନ୍ତେ କେତେ ପ୍ରସାଧନ ଭିତରେ ବୁଡ଼ି ରହିଥାନ୍ତି, ଆପଣାର ପ୍ରେୟସୀକୁ ସତେଅବା ନବଛଇଳା ନବବାଳା କରି ରଖିଥାନ୍ତି,-ମାତ୍ର ହୁଏତ କେବେହେଲେ ବି ପ୍ରେୟସୀଙ୍କ ପାଖରେ ନଥାନ୍ତି, ଏବଂ ପ୍ରେୟସୀଙ୍କ ଠାରୁ ପ୍ରେୟସୀଙ୍କ ହାତର ମଲ୍ଲୀମାଳଟା ଉପରେ ଅଧିକ ଶରଧା ରଖିଥାଆନ୍ତି। ଏମାନେ କ'ଣ କମ୍ ଚିଠି ଲେଖନ୍ତି ? ଏମାନେ କ'ଣ କମ୍ ଫଟଫଟ ହୁଅନ୍ତି ? ନିଜର ପ୍ରେୟସୀମାନଙ୍କୁ ଗିଳି ସତେଅବା ସ୍ୱୟଂ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ପ୍ରେୟସୀ ପରି ଦେଖାଯିବାକୁ ଏବଂ ଦେଖେଇ ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତି। ଫୁଲେଇ ହୋଇ ଏବଂ ନିଜ ସାଧାରଣ ଦୈର୍ଘ୍ୟପ୍ରସ୍ଥର ସାଧାରଣ ଛାତିଟାକୁ ଭାରି ଅସାଧାରଣ ଭାବରେ ଫୁଲାଇ ସେମାନେ ବଜାରରେ ପାରିଧି କରି ବାହାରି ଥାଆନ୍ତି। ଏକାବେଳେକେ ଗୁଡ଼ାଏ ପ୍ରେୟସୀଙ୍କୁ ଭୋଗ କରୁଥିବା ପରି ଦେଖା ଯାଉଥାନ୍ତି। ସେମାନେ ପ୍ରକୃତରେ କାହାକୁହେଲେ ଆଦରି ନଥାନ୍ତି, କାହାରି ପ୍ରିୟ ହୋଇ ପାରିନଥାନ୍ତି। ସେମାନେ କୋଉଠି ହେଲେ ନଥାନ୍ତି, କେବଳ ଆପଣା ଭିତରେ ହିଁ ଗୋଟାଏ ନିର୍ଲଜ୍ଜ ଅଜଗର ପରି ଗୁରାଇହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ଓ ଖରା ପୁଇଁବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି।

ଗୋଟାଏ ପୁରୁଷ କାଳ ଏଠି ଏତେ ଲୋକ ସାହିତ୍ୟ କଲେ, ସେବା କଲେ, ଅଧ୍ୟାପନା କଲେ, ରାଜନୀତି କଲେ। ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରେୟସୀମାନେ ସତରେ

କେଉଁଠାରେ ଯେ ରହିଲେ, ସେକଥା ଆପଣ ଟିକିଏ ଚିନ୍ତାକରି କହିଲେ ! ଯଦି ସାହିତ୍ୟିକ ସାହିତ୍ୟକୁ ଆଦରିଥାନ୍ତା, ତେବେ ଆମ ସାହିତ୍ୟ କ'ଣ ଏହିପରି ଗୋଟାଏ ନିର୍ବୀର୍ଯ୍ୟ ମେରୁଦଣ୍ଡବିହୀନ କପଟ ମୁଖାକୃତି ହୋଇ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା କି ? ଯଦି ଆମ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ସତକୁ ସତ ଅଧ୍ୟାପନାକୁ ଆଦରି ନେଇଥାନ୍ତେ, ତେବେ ଆମେ ଅଧ୍ୟାପକ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏମିତି ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ପଟିଲଗା ପୋଷାକୁକୁର ପରି ଦିଶୁଥାନ୍ତୁ କାହିଁକି, ଆମେ ଯେଉଁଠାରେ ଅଛୁ, ସେଠାରେ ଏକାବେଳେକେ କଳାକନା ବୁଲାଇ ରଖିଥାନ୍ତୁ କାହିଁକି ? ଉପରେ ଥିବା କର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କୁ ଡରି ଆମ ହାତର ସ୍ପର୍ଶ ବାଜି ଫୁଟି ଉଠିବାକୁ ଆସିଥିବା ସମ୍ଭାବ୍ୟ ଫୁଲମାନଙ୍କୁ ଏମିତି ମଞ୍ଜ ଭିତରେ ଘୃଣା କରୁଥାନ୍ତୁ କାହିଁକି ? ଯଦି ଆମେ ସାମ୍ବାଦିକତାକୁ ସତକୁ ସତ ଆଦରି ପାରିଥାନ୍ତୁ, ତେବେ ସମ୍ବାଦ-ନିରୂପଣ ଏବଂ ସମ୍ବାଦ-ପରିବେଷଣ ଅପେକ୍ଷା ସୁରା-ସଂଗ୍ରହ ଏବଂ ସୁରା-ପରିବେଷଣକୁ ଅଧିକ ମନ କରୁଥାନ୍ତୁ କିପରି ? ଯଦି ଶ୍ରଦ୍ଧା ନେଇ ଅଧ୍ୟାପକ ଅଧ୍ୟାପନାକୁ ଆଦରିଥାନ୍ତା, ତେବେ ଅଧ୍ୟାପନାର କ୍ଷେତ୍ରଟାକୁ ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ଆଖୁକିଆରୀ ପରି ମନେକରି ସିଏ ଅତି ନିର୍ମମ ଭାବରେ ଆଖୁଗୁଡ଼ାକୁ ଚୋବାଇବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତା କିପରି ? ଆଉ ଆମ ରାଜନୀତିବାଲାଏ ଯଦି ରାଜନୀତିକୁ ଆଦରିଲେ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ରାଜନୀତି ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥାନ୍ତେ, ତେବେ ସେମାନେ ତ ସମର୍ପିତ ତାରପରି ଦେଖା ଯାଉଥାନ୍ତେ, ବୀରତ୍ୱର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇ ପାରୁଥାନ୍ତେ, ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ ବାଟଗୁଡ଼ାକ ଉପରେ ଚାଲିଯାଇ ପାରୁଥାନ୍ତେ;- କୋଉ ଗମ୍ଭିରି ଭିତରୁ ବାହାରିଥିବା ଏମିତି କଳାବଲ୍‌ବଲ ଚୋରଙ୍କ ପରି ଦିଶୁଥାନ୍ତେ କିପରି, ବେକଗୁଡ଼ାକୁ ଫୁଲାଇ ଆଡ଼ମ୍ବର ଗୁଡ଼ାକୁ ବଡ଼ କରି ସେମାନେ ବିବେକଗୁଡ଼ାକୁ ସାବାଡ଼ କରି ରଖି ପାରୁଥାନ୍ତେ କିପରି, ଦର୍ପଣର ସନ୍ଧାନ କରିବାକୁ ବାହାରି ସ୍ୱୟଂ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଅବର୍ଜିଆ ଅନ୍ଧ ହୋଇ ବସିଥାଆନ୍ତେ କିପରି ?

କପଟୀ ମଣିଷ ଆଦୌ କୌଣସି ଚିଠି ଲେଖି ପାରେନାହିଁ । ପ୍ରେମିକ ହିଁ ଚିଠି ଲେଖେ । ଆମ ସାହିତ୍ୟ, ଆମ ଅଧ୍ୟାପନା, ଆମ ସାମ୍ବାଦିକତା ଓ ଆମ ରାଜନୀତି ଭିତରେ କେତେ ଧୁରନ୍ଧର ବୀର କେତେ ଅନ୍ୟ ଧୁରନ୍ଧରପଣିଆ ଦେଖାଇ ପାରୁଛନ୍ତି ସତ, ମାତ୍ର ଚିଠି ଲେଖିବାର ପ୍ରାୟ ସକଳ ସାମର୍ଥ୍ୟ ହରାଇ ବସିଛନ୍ତି । ଏଣେ ଗୋଲାମ ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି, ତେଣେ ଗୋଲାମ ଦାସର କୁଶପୁତ୍ତଳିକା ପୋଡ଼ି କେଡ଼େ ଉଲ୍ଲାସରେ ସରଲବଣୀ ଖାଇବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । କପଟୀ ଭଦ୍ର ହୋଇପାରେ, ନିଜ ପ୍ରଗଲ୍‌ଭତାର ଘରଗୁଡ଼ାକୁ ସିଏ ସତେଅବା ଗୋଟିଏ ଜଗମୋହନ ପରି କେଡ଼େ ସୁରମ୍ୟ ଓ ସୁଡ଼ୌଳ କରି ରଖିପାରେ; ମାତ୍ର ଆପଣ ତା'ଠାରୁ ଆଦୌ କୌଣସି ଚିଠି ଆଶା କରି ପାରିବେନାହିଁ । ଆପଣ ସେମାନଙ୍କର କୃଷ୍ଣପୀରତିକୁ କଦାପି ପ୍ରୀତି ବୋଲି ଭାବି ଭୁଲ

କରି ବସିବେନାହିଁ । ତା'ହେଲେ ଆପଣ ନିଜକୁ ଠକିବେ, ନିଜ ଭିତରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବା ଅସଲ ସାଙ୍ଗଟିକୁ ଠକିବାରେ ଲାଗିଥିବେ, ଆପଣ ସାହୀ ଭାଇ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଠକିବାରେ ଲାଗିଥିବେ ।

ପ୍ରକୃତ ଚିଠି ଲେଖିବାକୁ ହେଲେ ପାହାଚ ଉଠିବାକୁ ପଡ଼େ । କୃଷ୍ଣପ୍ରୀତିକୁ ମନ କଲେ ଲାଜ ଛାଡ଼ିବାକୁ ପଡ଼େ, ମୁଖାଗୁଡ଼ାକୁ କାଢ଼ି ଫିଙ୍ଗିଦେବାର ସହଜତାଟିକୁ ନିଜର ସ୍ୱଭାବରେ ପରିଣତ କରିଦେବାକୁ ହୁଏ । ସେତେବେଳେ ଆମର ଶୈଳୀଗୁଡ଼ାକ ଆଉ ମୋଟେ ଚିତ୍ରବନ୍ଧ ଓ ନାଗବନ୍ଧ ହୋଇ ଅସଲ କଥାଗୁଡ଼ିକୁ ଓ ସେହି କଥାଗୁଡ଼ିକର ମାଧ୍ୟମରେ ପାଖରେ ଆସି ବସିବାକୁ ମନ କରୁଥିବା ମଣିଷଟିକୁ ବିତାଡ଼ିତ କରି ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତିନାହିଁ । ଫୁଟି ଉଠିବା ଏବଂ ଦୁଆରଗୁଡ଼ାକୁ ଖୋଲାକରି ରଖିବା ହିଁ ସେତେବେଳେ ଏକମାତ୍ର ଶିଷ୍ଟତା ଓ ଶୈଳୀ ହୋଇ ରହେ । ପ୍ରେୟସୀ ପାଖରେ ଅସାଧାରଣ ଓ କୃତ୍ରିମଟାକୁ ଦେଖାଇ ହୋଇ ସାଧାରଣ ଜୀବନଧାବନର ନିକାଞ୍ଚନ ତୁଠଗୁଡ଼ାକରେ ଏକାବେଳେକେ ଲୋସଡ଼ି ଗଡ଼ିବାର ଅସାଧନା ଗୁଡ଼ାକୁ ଆଉ ମୋଟେ ଆଚରିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ଆପଣାକୁ ଭାରି ପବିତ୍ର ମନେହୁଏ, ଆପଣାକୁ ଉନ୍ମୋଚିତ କରି ରଖିବାକୁ ହିଁ ଏକମାତ୍ର ଧର୍ମ ବୋଲି ମନେହୁଏ । ଆମର ଯାବତୀୟ ରୀତି ସତେଅବା ଅନ୍ତଃନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ ପ୍ରୀତିରେ ପରିଣତ ହୋଇ ରହିଥାଏ ।

ସେହି ପ୍ରୀତିଟା ଆଜି ଆଦୌ କୋଉଠି ହେଲେ ନାହିଁ ବୋଲି ଆମଭିତରୁ ଅନେକ ମଣିଷ କହୁଛନ୍ତି । ଆମ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ କୁଆଡ଼େ ପ୍ରୀତି ନାହିଁ, ଆମ ଅଧ୍ୟାପନା ଭିତରେ ମୋଟେ ପ୍ରୀତି ନାହିଁ;- ରାଜନୀତିର ଅପ୍ରୀତିଗୁଡ଼ାକ କୁଆଡ଼େ କୋଉ କାଳରୁ ପ୍ରୀତିଗୁଡ଼ାକୁ ଗିଳିଦେଇ ସାରିଲେଣି ଓ ତେଣୁ ଆମକୁ ଏତେ ଦୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷ ଅଥଚ ଭାରି ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ଭାବରେ ଅହଙ୍କାରୀ କରି ରଖିଛନ୍ତି । କୋଠାଗୁଡ଼ାକ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଚକଚକ ଦିଶୁଛି, ବହିଗୁଡ଼ାକ କେଡ଼େ ମୋଟା ହୋଇ ଯାଉଛି, ସାହିତ୍ୟ ନାମରେ ଆପ୍ୟାୟନ ଓ ଦରବାରୀ ଆଡ଼ମ୍ବର ଗୁଡ଼ାକ ଦିନୁଁଦିନ ଅଧିକ ଚହଟ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରୀତି ନାହିଁ,-ତେଣୁ ଆମର ଚିଠିଗୁଡ଼ାକ ବି ଯେମିତି ଭାରି କୃତ୍ରିମ ହୋଇ ପଡୁଛି । ଆମ ନିଜକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବା ସକାଶେ ସେଗୁଡ଼ାକ ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ କପଟପାଶ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି । ଆମ ଘରେ କେଡେ ବଡ ବୈଠକଖାନାଟାଏ ଅଛି, ଖଟପଲଙ୍କର କେତେ ବେହରଣ ରହିଛି, ଚିତ୍ରକଳ୍ପ ଏବଂ ଚିତ୍ରବନ୍ଧର କେତେ ବିଚିତ୍ରତା ଅଛି; ମାତ୍ର ଯେଉଁ ଅନୁରାଗ ଦ୍ୱାରା ସିନ୍ଦୂରା ଫାଟେ, ଯେଉଁ ଅନୁରାଗ ଅନ୍ତଃପ୍ରବେଶ କରାଏ, ଡୋର ବାନ୍ଧେ, ବ୍ୟବଧାନ୍ କାଟେ,-ସେହିପରି ଏକ ଅନୁରାଗ ନେଇ ଚିଠି ଲେଖିବାକୁ ଆଜିକାଲି ବୋଧହୁଏ ଭାରି ଡର ମାଡ଼ିଲାଣି ।

ବିଶ୍ୱରଞ୍ଜନ ବାବୁ, ଆପଣ ଚିଠି ଲେଖାଇ ଆମ ଭିତରୁ ଏହି ଡରଗୁଡ଼ାକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦିଅନ୍ତୁ। ଆପଣ ଚିଠି ଲେଖାଇ ଆମ ମେରୁଦଣ୍ଡ ଗୁଡ଼ାକୁ ସିଧା ହେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତୁ। ଆପଣ ଆମକୁ ଅଧିକ ସହଜ, ଅଧିକ ସ୍ୱାଭାବିକ ଅର୍ଥାତ୍ ଅଧିକ ନିର୍ଭୀକ ହେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତୁ। ଆମକୁ ଆମର ଅସଲ ଲାଜଗୁଡ଼ାକୁ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଶିଖାନ୍ତୁ, ଆପଣ ଆମକୁ ଆକ୍ରମଣ କରନ୍ତୁ, ବନ୍ଧୁପରି ଆକ୍ରମଣ କରନ୍ତୁ, ବନ୍ଧୁପରି ଜୟ କରି ନିଅନ୍ତୁ।

ହଁ, ଜୟ କରି ନିଅନ୍ତୁ। ଆମେ ଲେଖୁଥିବା ଚିଠିଗୁଡ଼ାକ କେବଳ କାଗଜର ଚିଠି ହୋଇ ନରହୁ, ଆମେ କହୁଥିବା କଥାଗୁଡ଼ାକ କେବଳ ତୁଣ୍ଡର ଶୈଳୀ ଭିତରେ ପୋତି ହୋଇ ନଯାଉ। ଆମ ହସଗୁଡ଼ାକ ଆମ ବାହାଦୁରୀ ଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ମୋଟେ ପୋତିହୋଇ ନଯାଉ। ଆମେ ଲେଖୁଥିବା ଚିଠିସବୁ ଆମ ନିଜଭିତରେ ହିଁ ଏକ ନୂତନ ଚକ୍ରାନ୍ତ ଆରମ୍ଭ କରି ଦିଅନ୍ତୁ। ଯେଉଁ ଚକ୍ରାନ୍ତ ପାଚେରୀ ଭାଙ୍ଗେ, ଯେଉଁ ଚକ୍ରାନ୍ତ ଚଲାଖି ଭାଙ୍ଗେ, ଚାତୁରୀ ଦେଖିଲେ ସନ୍ଦେହ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ ଓ ମୁଖଗୁଡ଼ାକ ତଳୁ ଅସଲ ମୁହଁଟିକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବାର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ରଖିଥାଏ, ଆମ ଜୀବନର ବିଭିନ୍ନ ସମ୍ବନ୍ଧ ଗୁଡ଼ିକର ମଧ୍ୟଦେଇ ଆମେ ଲେଖୁଥିବା ଚିଠିଗୁଡ଼ିକ ସେହି ଚକ୍ରାନ୍ତଟିକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଉ। ଆମ ସାହିତ୍ୟ ଆମର ଅଧ୍ୟାପନା ଓ ଆମର ଯାବତୀୟ ନୀତି ତଥା ରାଜନୀତି,-ଏଗୁଡ଼ାକ ଆମ ଜୀବନର ଅନୁରାଗର ହିଁ ସନ୍ତକ ହୋଇ ରହୁ। ଅନୁରାଗର ଦ୍ୟୋତକ ହୋଇ ରହିଥାଉ। ଆମ ଚିଠି ମଣିଷକୁ ନ ଡରୁ, ମଣିଷର ରୂପ ଓ ମଣିଷର ଭେକଧରି ଆମ ନିଜ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅସଲ ବନ୍ଧୁଟିକୁ ସିଏ ମୋଟେ ଭୟ ନକରୁ। ଆମ ଚିଠି ଭବିଷ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ନଡରୁ। ଆମେ ଯୋଉ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖୁଛୁ, ଅଧ୍ୟାପନା ନାମରେ ଯାହାକିଛି କରୁଛୁ, ନୀତି ଓ ରାଜନୀତି ବୋଲି ଯାହାକିଛି ଆଦରିବା ଲାଗି ଯାଉଛୁ, ସେସବୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସହଜ ଓ ସୁନ୍ଦର ଚିଠିରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଉ। ଇତି।-

ଆପଣଙ୍କର
ଚିତ୍ତଭାଇ
ତା୨.୧୦.୮୦

'ଚିଠି', ଅକ୍ଟୋବର ୧୯୮୨

□□□

— ୨୫ —

ମୂଲ୍ୟବୋଧରେ ସଂକଟ

ମୂଲ୍ୟବୋଧ ମନକୁ ଆସେନାହିଁ । ଜୀବନରେ କୌଣସି ଏକ ମୂଲ୍ୟକୁ ଖୋଜିଲେ ଏବଂ ସେହି ଅନୁସାରେ ଆପଣାକୁ ବଦଳାଇବାକୁ ସତକୁ ସତ ସମ୍ମତ ହେଲେ ଯାଇ ସେହି ମୂଲ୍ୟଟିକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ମୂଲ୍ୟର ଏହି ଆବିଷ୍କାର-ତାହାହିଁ ମୂଲ୍ୟବୋଧ । ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିର ଜୀବନରେ ଯାହା, ଯେକୌଣସି ସମାଜ ଅଥବା ସମୂହର ଜୀବନରେ ମଧ୍ୟ ତାହା । ଆମର ଏହି ନିତ୍ୟନୈମିତ୍ତିକ ଜୀବନରେ ଆମକୁ ଯେତିକି ଦିଶୁଛି, ଯେତିକି ଲାଭଜନକ ବୋଲି ମନେ ହେଉଛି ଏବଂ ତେଣୁ ନାନାଭାବେ ବହୁ ତାତ୍କାଳିକ ସଫଳତାମାନ ଆଣି ଦେଇଛି, ସେତିକି ଭିତରେ ଆପଣାର ଜୀବନକୁ କିଳିକରି ରଖିବା, ଗାର ଟାଣି ରଖିବା ଓ ନିରାପଦ କରି ରଖିବା,-ମୂଲ୍ୟବୋଧର ମାନଦଣ୍ଡରେ ଦେଖିଲେ ଏହା ଆଦୌ ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ । ନିଜଠାରୁ ବୃହତ୍ତର ଓ ମହତ୍ତର କୌଣସି ଏକ ଉପଲବ୍ଧି ନିମନ୍ତେ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବା, ତାହାହିଁ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଅର୍ଥାତ୍, ସେହି ବୃହତ୍ତର ଏବଂ ଉଚ୍ଚତରଟି ଲାଗି ନିଜେ ଏକ ନିମିତ୍ତ ହୋଇ ରହିବା, କେବଳ ନିଜକୁ ନ ଖୋଜି କିଛି ବୃହତ୍ତରକୁ ଖୋଜିବା, ଆପଣାର ଅସଲ କଲ୍ୟାଣ ଓ ଅସଲ ମଙ୍ଗଳ କହିଲେ ଏକ ବୃହତ୍ତର କଲ୍ୟାଣ ତଥା ମଙ୍ଗଳକୁ ବୁଝିବା,-ତାହାରି ଅର୍ଥ ହେଉଛି ସତକୁ ସତ ଏକ ମୂଲ୍ୟଲାଗି ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବା । ଯେଉଁମାନେ କେବଳ ନିଜପାଇଁ ବଞ୍ଚନ୍ତି, ନିଜର ଗାର ଭିତରେ ରହି ଉଚିତ ଏବଂ ଅନୁଚିତର ବିଚାର କରନ୍ତି, ଆମେ ଭଲ ଥିଲେ ଦୁନିଆ ଭଲ ବୋଲି ଏକ ମିଛ ଦର୍ଶନ ଭିତରେ ନିଜକୁ କିଳି ରଖିଥାନ୍ତି ସେମାନେ ଯେକୌଣସି ବୃହତ୍ତର ଏବଂ ଉଚ୍ଚତରକୁ ମୂଳତଃ ଭୟ କରନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଭୟ ହିଁ ଯାବତୀୟ ଜୀବନଶ୍ରଦ୍ଧାକୁ ଖାଇଯାଏ । ସେମାନେ ଆଦୌ କୌଣସି ଜୀବନ ବଞ୍ଚି ପାରନ୍ତିନାହିଁ ।

କେତେକ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ମୂଲ୍ୟବୋଧ କହିଲେ ଆଉପ୍ରକାରେ ବୁଝନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସମାଜ କେତୋଟି ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଚଳୁଥାଏ, ସମାଜର ସମସ୍ତେ ସେହି ନିୟମଗୁଡ଼ିକୁ ମାନି ଚଳୁଥାନ୍ତି, ଅନ୍ତତଃ ମାନି ଚଳୁଛନ୍ତି ବୋଲି ସାଧାରଣ ଭାବରେ କୁହାଯାଉଥାଏ । ସେଗୁଡ଼ିକ ମାନିବା ନିମନ୍ତେ ମଣିଷମାନେ ପ୍ରାୟ ଜନ୍ମରୁ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ସେଗୁଡ଼ିକୁହିଁ ଠିକ୍ ବୋଲି କହିବାଲାଗି ଶିକ୍ଷା ପାଇଥାନ୍ତି । ଏଗୁଡ଼ିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ନୁହେଁ; ଏଗୁଡ଼ିକ ହେଉଛି ସାମାଜିକ ଅଭ୍ୟାସ, ସାମାଜିକ ସଂସ୍କାର । କେହି ଏଗୁଡ଼ିକୁ ଆପଣାର ଜୀବନରେ ଖୋଜିକରି ପାଇନଥାଏ । ଅଭ୍ୟାସବଶତଃ ସେଗୁଡ଼ିକରେ ମଣ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ ଏହିପରି

ମଣ ହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମାଜ ବେଶ୍ ସୁରୁଖୁରୁରେ ଚାଲୁଛି ବୋଲି ସମାଜର ଗୁରୁଜନମାନେ କହୁଥାନ୍ତି । ଏହିପରି ଏକ ସମାଜ ଶାନ୍ତିରେ ଚଳି ଯାଉଥାଏ । ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜ ଥାନରେ ଶୃଙ୍ଖଳାରେ ରହୁଥାନ୍ତି । କେହି ଗାର ବାହାରକୁ ଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ଏହିଭଳି ସମାଜମାନ କାଳକ୍ରମେ ଭାଗ୍ୟବାଦୀ ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ମଣିଷମାନେ କର୍ମ ଆଦରି ରହିଯାଆନ୍ତି । ଗୁଳାରେ ରହିବାକୁ ସେହିସବୁ ସମାଜରେ ସଚରାଚର ଧର୍ମ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଅଭ୍ୟସ୍ତ ଗୁଳାଗୁଡ଼ିକରୁ ବାହାରିବାକୁ ମନ କଲେ ଯାଇ ଯେ ମନୁଷ୍ୟ ଜୀବନର ଅସଲ ସୃଜନାତ୍ମକ ନୂତନ ପରସ୍ତଗୁଡ଼ିକ ଖୋଲିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ, ସେହିସବୁ ସମାଜରେ ପ୍ରାୟ କେହିହେଲେ ସେକଥାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରନ୍ତିନାହିଁ । ସେହିସବୁ ସମାଜରେ ଜୀବନର ଅସଲ ଉଦୟ ଏବଂ ଅସଲ ସମ୍ଭାବନାଗୁଡ଼ିକ ଭାରି ବିଡମ୍ବିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ମଣିଷ ଅଳପ ହୋଇ ରହିଥିବାରୁ ସମାଜ ମଧ୍ୟ ଅଳପ ହୋଇ ରହିଥାଏ ।

ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ନଥାଏ, ସାଧୁବାକ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ନଥାଏ, ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଜୀବନରେ ରହିଥାଏ, ମଣିଷର ଯାବତୀୟ ଉଦ୍ୟମ ଭିତରେ ରହିଥାଏ । ଯେକୌଣସି ସମାଜରେ ମଣିଷ ମଣିଷ ଭିତରେ ରହିଥିବା ସମ୍ବନ୍ଧରୁହିଁ ତାହାର ପ୍ରକଟ ପରିଚୟ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ଅନେକ ସମୟରେ ଏପରି ଦେଖାଯାଇଥାଏ ଯେ, ଯେଉଁ ସମାଜରେ ପ୍ରକୃତ ଜୀବନ ଭିତରେ ସୁସ୍ଥ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଗୁଡ଼ିକର ଏକାନ୍ତ ଅଭାବ ରହିଥାଏ, ସେହି ସମାଜରେ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ବିଷୟରେ ଅଧିକ ଚକ ଚକ କରି ବହିମାନ ଲେଖାଯାଏ ଏବଂ ଅଧିକ ଚକ ଚକ କରି କଥାମାନ କୁହାଯାଏ । ସେହି ସମାଜରେ ଇସ୍କୁଲରେ ପିଲାମାନେ ଅଧିକ ତତ୍ପରତା ସହିତ ମୂଲ୍ୟବାକ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକୁ ମୁଖସ୍ଥ କରି ରଖିବାଲାଗି ଅଧିକ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ପାଆନ୍ତି । ପୃଥିବୀର ପ୍ରାଚୀନ ସମାଜଗୁଡ଼ିକରେ ପ୍ରାୟ ଏହିପରି ଏକ ରୀତି ଭାରି ପ୍ରସିଦ୍ଧି ଲାଭ କରିଥିଲା । ସମାଜରେ, ଜୀବନରେ, ଉପରେ ଥିବା ମଣିଷମାନେ ପଶୁ ପରି ପାଷଣ୍ଡ ହେଉଥିଲେ ଏବଂ ତଳେ ଥିବା ମଣିଷମାନେ ପଶୁପରି ସହ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ତଥାପି ରାଜସଭା ମାନଙ୍କରେ ପଣ୍ଡିତମାନେ ଥିଲେ, କୁଳଗୁରୁମାନେ ରହିଥିଲେ । ସେମାନେ ଶାସ୍ତ୍ର ଲେଖୁଥିଲେ ଓ ଶାସ୍ତ୍ର ବଖାଣୁଥିଲେ । ସାମୂହିକ ଜୀବନ ବଡ଼ ପଙ୍କମୟ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ସାମୂହିକ ଜୀବନର ଆକାଶ ଅନ୍ଧକାରମୟ ହୋଇ ରହିଥିଲା ।

ଯେଉଁ ମଣିଷମାନେ ନାନାବିଧ କାରଣରୁ ବର୍ତ୍ତମାନର ଜୀବନସମ୍ବନ୍ଧ ଗୁଡ଼ିକରେ ଯଥାର୍ଥ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ନପାରନ୍ତି, ସଚରାଚର ସେହିମାନେ ହିଁ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ପ୍ରସଙ୍ଗ ପଡ଼ିବା ମାତ୍ରକେ ଅତୀତ ଆଡ଼କୁ ଅଙ୍ଗୁଳି ଦେଖାଇ ଦିଅନ୍ତି । ଏହିପରି କରି ସେମାନେ କେତେ ପୁଲକିତ ହୁଅନ୍ତି । ଶାସ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଜୀବନଠାରୁ ଅଧିକ

ପ୍ରାମାଣିକ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି । ଜୀବନ ଓ ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକ ତୁଚ୍ଛା ଊଷର ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଶାସ୍ତ୍ରଭିତରୁ, ଅତୀତଭିତରୁ ପାରିଜାତ କୁସୁମ ତୋଳିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଅତୀତରେ ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ ନିୟମ ମାନୁଥିଲେ, ସଂସ୍କାର ଭିତରେ ରହିଥିଲେ । ନିୟମ ଓ ସଂସ୍କାରଗୁଡ଼ିକୁ ନ ମାନିବାକୁ ହିଁ ପାପ ବୋଲି କୁହାଯାଉଥିଲା । ସମୂହଗୁଡ଼ିକର ଚାରିପାଖରେ ବାଡ଼ ଦିଆହୋଇ ରହିଥିଲା । ବାଡ଼ ସେପାଖରେ ଯେ ଆହୁରି ସଂସାର ଓ ସଂସ୍କାରମାନ ରହିଛି, ସେକଥା ସେତେବେଳେ କେହି କହୁ ନଥିଲେ । ତେଣୁ, 'ଯସ୍ମିନ୍ ଦେଶ ଯ ଆଚାରଃ'କୁ ହିଁ ଧର୍ମ ବୋଲି କୁହାଯାଉଥିଲା । ଏବେ ଆଧୁନିକ ଯୁଗରେ ଧର୍ମର ସେହି ଭୂଗୋଳଗୁଡ଼ିକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୋଚନୀୟ ଭାବରେ ବଦଳିଯିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଗାର ବାହାରକୁ ଯିବାଲାଗି ଅଧିକ ଅବସର ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା । ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନରୁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଦୃଷ୍ଟି ବୋଲି ଏକ ନୂତନ ପରିମଳ ଜନ୍ମଲାଭ କଲା । ଗୋଟିଏ ସଂସ୍କାରର ଆଉ ଗୋଟିଏ ସଂସ୍କାର ସହିତ ସଂଘାତ ଘଟିଲା । ମଣିଷ ସ୍ଥାନୀୟ ଭାବରେ ମାନି ଆସୁଥିବା ବିଧାନଗୁଡ଼ିକଠାରୁ ସିଏ ନିଜେ ଯେ ଅନେକ ଅଧିକ ବଡ଼ ଓ ଅନେକ ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟବାନ, ପୃଥିବୀରେ ଏହି ଅନ୍ୟ ବିବେଚନାଟି ଅତୀତର ଅନେକ ଅର୍ଦ୍ଧସତ୍ୟକୁ ଏକାବେଳେକେ ପଦାରେ ପକାଇ ଦେବାକୁ ଆସିଲା । ତଥାକଥିତ ସବୁଧର୍ମର ଆହୁରି ସେ ପାଖକୁ ଯେ ଏକ ଅସଲଧର୍ମ ରହିଛି, ପୃଥିବୀଯାକର ବହୁ ବାହ୍ୟିକତାର ଆହୁରି ସେପାଖକୁ ଯେ ଏକ ବହୁସମ୍ଭାବନାମୟ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ମଣିଷକୁ ମଣିଷ ସହିତ କେତେ ନା କେତେ ଆହ୍ୱାନର ସୂତ୍ରରେ ଏକତ୍ରକରି ବାନ୍ଧିରଖିଛି, ଆମ ଆଧୁନିକ ପୃଥିବୀ ସେହିପରି ଏକ ଦୃଢ଼ ପ୍ରତ୍ୟୟ ସହିତ ଆମ ଆଗରେ ଆସି ଉପସ୍ଥିତ ହେଲା । ଅତୀତରେ ପବିତ୍ର ବୋଲି ଘୋଷିତ ହୋଇ ଆସିଥିବା ବହୁ ବିଧାନ ଏବଂ ବୋଧ ଏଣିକି ଏକାନ୍ତ ଅଯଥେଷ୍ଟ ବୋଲି ଅନୁଭୂତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଅତୀତର ତଥାକଥିତ ମୂଲ୍ୟବୋଧଗୁଡ଼ିକ ଆଉ ମୋଟେ ପୋଷେଇଲାନାହିଁ । ମାତ୍ର, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଛାଡ଼ି ନ ଆସିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ତଥା ସାମୂହିକ ଜୀବନରେ ସତକୁସତ ଏକ ସଂପ୍ରସାରଣ ଓ ଅତିକ୍ରମଣ ଲାଗି ଆବଶ୍ୟକ ଭୂମିଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ୱୀକାର ଏବଂ ସମ୍ଭବ କରି ନନେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉପସ୍ଥିତ ନୂତନ ଭୂମିଟିରେ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବା ସମ୍ଭବ ହେବ କିପରି ? ସେହିଥିରୁହିଁ ସଙ୍କଟ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା ।

ତେଣୁ ମୂଲ୍ୟବୋଧରେ ସଙ୍କଟ ହେଉଛି ଯଥାର୍ଥତଃ ଅତୀତରେ ଆମେ ଆବୋରି ଧରି ରହିଥିବା ପୁରାତନ ମୂଲ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ନଛାଡ଼ି ପାରିବାର ଅସମର୍ଥତାରୁ ଜାତ ହେଉଥିବା ଏକ ସଙ୍କଟ । ପୁରୁଣା ମୂଲ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଏବେ ଆଉ କୌଣସି କାମ ଦେଉନାହିଁ । ପୁରୁଣା ସଂଜ୍ଞାଗୁଡ଼ିକ ଏକାନ୍ତ ଅଚଳ ହୋଇ ସାରିଲାଣି । ବାହାରେ ଯେତେ

ଯାହା ଅଭିନୟ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସତକୁ ସତ ଛାଡ଼ି ଆସିଲୁଣି । ଅନ୍ତତଃ ସେଗୁଡ଼ିକ ଉପରୁ ଆମର ପ୍ରତ୍ୟୟ ଛାଡ଼ି ଗଲାଣି । ନୂତନ ମୂଲ୍ୟଗୁଡ଼ିକ, ନୂତନ ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକ ଏବଂ ନୂତନ ଆବଶ୍ୟକତା ଗୁଡ଼ିକ ଅନ୍ତତଃ ଆଖିଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଜଳ ଜଳ ହୋଇ ଦେଖାଯାଉଛି ସତ, ମାତ୍ର ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଗ୍ରହଣକରି ନେବାଲାଗି ଆମେ ମୋଟେ ରାଜିହୋଇ ପାରିନାହୁଁ । ଅଧିକ ସ୍ପଷ୍ଟକରି କହିଲେ, ସେହି ମୂଲ୍ୟବୋଧଗୁଡ଼ିକୁ ଗ୍ରହଣକରି ନେବାଲାଗି ଆମର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ତଥା ସାମୂହିକ ବସ୍ତୁଭୂମି ଗୁଡ଼ିକରେ ଆମକୁ ଯେଉଁସବୁ ପରିବର୍ତ୍ତନକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଆମେ ସେଗୁଡ଼ିକ ନିମନ୍ତେ ଆଦୌ ରାଜି ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ । ସଂକଟ ସେଇଥିରୁହିଁ ଉପୁଜୁଛି । ଆମର ଗୋଟାଏ ଗୋଡ଼ ନୂଆକୁ ମନକରି ବାହାରୁଛି ତ, ଆଉ ଛଅଟା ଗୋଡ଼ ଆମକୁ ଏକାବେଳେକେ ସେହି ପୁରୁଣାଟି ଭିତରେ ବାନ୍ଧି ରଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛନ୍ତି । ଆମ ଯୁଗର ଅସଲ ସଙ୍କଟ ଠିକ୍ ଏଇଠି । ସଙ୍କଟ ମୂଲ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ନାହିଁ, ମାତ୍ର ମୂଲ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ସତକୁ ସତ ସ୍ୱୀକାର କରି ନେବାପାଇଁ ଆମର ବହୁବିଧ ସଙ୍କୋଚ ଓ ଅନିଚ୍ଛୁକତା ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ରହିଛି ।

ପାରମ୍ପରିକ କାଳରେ ସବୁକିଛି କେତେଜଣଙ୍କ ପାଇଁ ରହିଥିଲା । କେତେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଅଥବା କେତେକ ଶ୍ରେଣୀ ଲାଗି ରହିଥିଲା । ପାରମ୍ପରିକ ସାମାଜିକତା-ବୋଧ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଆମ ଅନେକଙ୍କୁ ମୋଟାମୋଟି ତାହାରି ଭିତରେ ଆମ ଗୋଡ଼ରେ ଝୁଣ୍ଟିଆ ପିନ୍ଧାଇ ବାନ୍ଧି ରଖିଛି । ଆମର ଧର୍ମଭାବନା, ମନୁଷ୍ୟ ବିଷୟରେ ଆମର ପ୍ରାୟ ଯାବତୀୟ ଆକଳନ ଓ ଅନୁମାନ ଏବେ ମଧ୍ୟ ସେହି ବିଧାନଟି ଅନୁସାରେ ଚଳୁଛି । ଆମର ସାହିତ୍ୟ, ଆମ ସଂସ୍କୃତି ଓ ଜୀବନର ସୃଜନାତ୍ମକତା ବିଷୟରେ ଆମର ଯାବତୀୟ କଳ୍ପନା ଓ ଛଳନା ମୁଖ୍ୟତଃ ତାହାରି ଭିତରେ ମୁହଁ ମାଡ଼ି ଗୋଡ଼ ଛନ୍ଦାଇ ପଡ଼ି ରହିଛି । ସମସ୍ତେ ନୁହନ୍ତି, ଆମ ପୃଥିବୀରେ କେତେ ଜଣ ହିଁ ସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । କୃତିତ୍ୱର ଯାବତୀୟ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କୁ ସେହିମାନେ ଭୋଗ କରୁଛନ୍ତି । ସେହିମାନଙ୍କର ଅଡା ଅନୁସାରେ ତଥାକଥିତ ସବୁ ଅର୍ଥନୀତି ଚାଲିଛି । ଆମର ଚଳନ୍ତି ରାଜନୀତି ମଧ୍ୟ ସତେ ଯେପରି ଭାଗ୍ୟବାନ ଅଳ୍ପ କେତେକଙ୍କ ହାତରେ କ୍ଷମତା ଓ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱର ଅସଲ ସୂତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଅବଶ୍ୟ ରହିବ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇଛି । ଏଣେ ଲୋକତନ୍ତ୍ର କଥା କୁହାଯାଇଛି, ପୃଥିବୀରେ ମୋଟେ କେହି ଭୋକରେ ଓ ଅଭାବରେ ରହିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ଘୋଷଣା ହୋଇ ସାରିଲାଣି । କୌଣସି ମଣିଷର ଭୋକ ତଥା ତତ୍ତୁଲ୍ୟ କୌଣସି ଅସମର୍ଥତା ମଧ୍ୟରେ ରହିବାକୁ ବାଧ୍ୟହେବାର ଆଉ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ ବୋଲି ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନୀମାନେ ହିସାବକରି କହିସାରିଲେଣି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟ ଭିତରେ ଭଗବାନ ରହିଛନ୍ତି ବୋଲି କହି ତେଣେ ସମାଜରେ, ସମ୍ବନ୍ଧରେ, ବିଦ୍ୟାରେ ଏବଂ

ସୁଯୋଗଗୁଡ଼ିକର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଣିଷକୁ ଉତ୍ତମ ଏବଂ ଅଧମ ନ୍ୟାୟରେ ସତର ଭାଗକରି ରଖିବା ମଧ୍ୟରେ ଭାରତବର୍ଷରେ କାଳକାଳରୁ ଯେଉଁ ବିରୋଧ ଏବଂ ତଜ୍ଜନିତ ବହୁ ସଂକଟ ଏଠି ଆମର ମୂଲ୍ୟବୋଧଗୁଡ଼ିକୁ ଯେପରି କାମଳଗ୍ରସ୍ତ କରି ରଖିଆସିଛି, ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମକୁ କାମୁଡ଼ିକରି ଧରିଥିବା ମୂଲ୍ୟବୋଧର ସଂକଟକୁ ଆମେ ପ୍ରାୟ ସେହିପରି ଏକ ଭୂମି ଉପରେ ବିଚାର କରିପାରିବା ।

ମୂଲ୍ୟବୋଧର ଏହି ସଙ୍କଟ ଦୂରହୋଇ ପାରିବ କିପରି ? ଆମେ ସମସ୍ତେ ଯଦି ଏକ ନୂତନକୁ ମଗିପାରିବା, ଏକ ଅନ୍ୟ ଭବିଷ୍ୟତ ଲାଗି ଇଚ୍ଛୁକ ହେବା, ତେବେଯାଇ ସେହି ସଂକଟକୁ ଡେଇଁ ବାହାରିଯାଇପାରିବା । ଏଇ ପୃଥିବୀ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କର ହେବ, ଏଠି ସବୁ ମଣିଷଙ୍କର ଉଦୟ ହେବ, ଏବଂ ଆମେ ଚକ୍ଷୁ ଥିବା ସଂପୃକ୍ତ ସମସ୍ତେ ସେହିପରି ଏକ ଅନ୍ୟପ୍ରତିଶ୍ରୁତିମୟ ଭବିଷ୍ୟଲାଗି ନିମିତ୍ତ ହୋଇ ତିଆରି ହେବା, ଆମେ ଆପଣାର ବିଦ୍ୟା, ବିବେକ ଏବଂ ସାମର୍ଥ୍ୟକୁ ପ୍ରଧାନତଃ ସେଇଥିପାଇଁ କାମରେ ଲଗାଇପାରିବା, ଆପଣାର ତାତ୍କାଳିକ ସ୍ୱାର୍ଥ, ଲାଭ ଓ ମତଲବଗୁଡ଼ିକ ଭିତରୁ ବାହାରି କିଛି ବୃହତ୍ତରକୁ ଓ ଉଚ୍ଚତରକୁ ମନକରିବା,-ତେବେ ଯାଇ ଆମେ ଏହି ସଂକଟଟିକୁ ପାରହୋଇଯିବା ଏବଂ ଯେଉଁ ଦେଶରେ ଅଥବା ସମୂହରେ, ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଚକ୍ଷୁଷ୍ମାନ୍ ବ୍ୟକ୍ତି ଏଥିପାଇଁ ରାଜି ହେବେ ଓ ଆପଣାର ସୃଜନାତ୍ମକ ପୁଞ୍ଜି ଗୁଡ଼ିକୁ ଏହିପରି ଭାବରେ କାମରେ ଲଗାଇ ପାରିବେ, ସେହି ଦେଶ ଓ ସେହି ସମୂହ ମଧ୍ୟ ତାହାରି ଫଳରେ ହିଁ ଉପସ୍ଥିତ ସଂକଟକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଯାଇ ପାରିବ । ଏକ ନୂତନ ପାରସ୍ପରିକତା ଜନ୍ମଲାଭ କରିବ । ତେଣୁ ବର୍ତ୍ତମାନର ଅନେକ ବ୍ୟାଧି ଦୂର ହୋଇଯିବ । ଆମର ସାହିତ୍ୟ, ଆମର ସମ୍ବନ୍ଧ, ଆମର ଅର୍ଥନୀତି ତଥା ରାଜନୀତି ମଧ୍ୟ ସେହି ପାରସ୍ପରିକତାର ଦ୍ୟୋତକ ହୋଇ ରହିବ । ଆମକୁ କାମୁଡ଼ିଧରିଥିବା ବହୁ ମିଛ ଭୟ ଓ ମିଛ ସଂକୋଚ ଆମକୁ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବ । ଘୃଣା ନୁହେଁ, ଦୂରତା ନୁହେଁ, କୃପଣତା ନୁହେଁ, ଏକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତାକାମୀ ଶ୍ରଦ୍ଧାହିଁ ଆମ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ଓ ଜୀବନକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବାର ସର୍ବମୂଳ ନିର୍ଭର ଓ ସାଧନ ହୋଇ ରହିବ । ମାତ୍ର ଆମେ ମଗିଲେ ଯାଇ ସେପରି ହେବ । ପୁରୁଣା ଭିତରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତତଃ କେତେଜଣ ସାହସକରି ନୂଆ ଭିତରକୁ ଗୋଡ଼ ପକାଇଲେ ଯାଇହେବ । ଆଗକୁ ଦୁଆରଟିଏ ଖୋଲିପାରିବ । ସଂକଟ ଦୂର ହେବ ।

(କଟକ ଆକାଶବାଣୀ ସୌଜନ୍ୟରୁ)

'ସପ୍ତର୍ଷି', ଜୁନ୍ ୧୯୮୯

□□□

— ୨୬ —

ସାହିତ୍ୟ-ଭାରତୀ-୨୦୦୦

ଅତି ପିଲାଦିନରୁ ବହି ପଢ଼ିବାକୁ ଭାରି ଭଲ ଲାଗୁଥିଲା । ବହିଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ସେହି କଅଁଳିଆ ବୟସରୁ ମୋ'ର ଭିତର ଓ ବାହାର ଉଭୟ ଆଖିଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଯିବାର କଳାଟିକୁ ଶିଖାଇ ଦେଇଥିଲେ । ବୟସ ବଢ଼ିବା ସହିତ ସଂସାର ସହିତ ପରିଚୟ ବି ବଢ଼ିଲା । ଗାଆଁରେ ପିଲାଦିନଟି କଟିଥିବାରୁ ସମ୍ଭବତଃ କ୍ରମେ ମୁଁ ଯେତେ ଯେଉଁଆଡ଼େ ଗଲି, ସବୁଠାରେ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ମଣିଷମାନେ ଭଲ ଲାଗିଲେ । ମନୁଷ୍ୟକୁ ମାଧ୍ୟମ କରି ଜୀବନକୁ ଓ ଜଗତକୁ ଚିହ୍ନିବା,-ସିଏ ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ଅନନ୍ୟ ଅନୁଭୂତି । ମୋ ଜୀବନରେ ସେହିଭଳି ଚିହ୍ନିବାକୁ କିଏ ଏଡ଼େ ସହଜ ଏବଂ ସ୍ୱତଃସ୍ଫୂର୍ତ୍ତ କରି ଦେଇପାରିଲା କେଜାଣି ?

ବହି ପଢୁ ପଢୁ ଲେଖିବାକୁ ମନ ହେଲା । ମୁଁ ଲେଖିବାରେ କାହାଭଳି ହେବି ଅଥବା ଆଉ କାହାକୁ ଟପି ଆହୁରି ଆଗକୁ ଚାଲିଯିବି, ଏପରି ବାସନା ମୋ ଭିତରେ କେବେହେଲେ ଉପଦ୍ରବ କରିବାକୁ ଆସି ନାହିଁ । ଜୀବନରେ ଶିଖରଗୁଡ଼ିକୁ ଆରୋହଣ କରିବାକୁ ସର୍ବଦା ଉଚ୍ଚାଟ ଲାଗିଛି ସିନା, ଗଡ଼ ଜୟ କରିବାକୁ କେବେହେଲେ ମନ ବଳିନାହିଁ । ପ୍ରଥମେ ପଦ୍ୟ ଲେଖିଲି, ପଦ୍ୟର ପରିପୂରକ ଭାବରେ ଗଦ୍ୟ ବି ଲେଖିଲି । କ୍ରମେ ପଦ୍ୟ ଛାଡ଼ି ହୋଇଗଲା । ଗଦ୍ୟ ଲେଖୁ ଲେଖୁ ତଥାକଥିତ ଗଦ୍ୟ ଓ ତଥାକଥିତ ପଦ୍ୟ ଭିତରେ ଆଉ କୌଣସି ଅନ୍ତର ଦେଖି ପାରିଲି ନାହିଁ । ଗଦ୍ୟ ଲେଖିବାକୁ ପଦ୍ୟକୁ ବିଦାୟ ଦେବାକୁ ପଡ଼େ ବୋଲି ମୁଁ କେବେ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇ ନାହିଁ । ଗଦ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ଯାହାକିଛି ସାହିତ୍ୟରେ ପରିଣତ କରେ, ହୃଦୟ ଯେନୁଥିବା ଏକ ସହଜତା ମଧ୍ୟକୁ ଉତ୍ତୋଳିତ କରିନିଏ, ତାହାହିଁ ପଦ୍ୟମୟତା ।

ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ଯୋଗ ଦେଇ ଯେଉଁ ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ବର୍ଷ ବନ୍ଦୀଶାଳାରେ କଟିଲା, ତାହା ମୋତେ ଯେକୌଣସି ଯଥାର୍ଥ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପରି ମୋ' କେନ୍ଦ୍ରଟି ପାଖରେ ଆଣି ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଇଥିଲା । ଏପରି ଏକ କେନ୍ଦ୍ର, ଯାହା ତମାମ ବିଶ୍ୱ ସହିତ ମଧ୍ୟ ଡୋରଗୁଡ଼ିକୁ ଲଗାଇ ଧନ୍ୟ ହୁଏ, ବହୁ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଲାଭ କରେ । ତା'ପରେ ବିଶ୍ୱଭାରତୀ ଶାନ୍ତିନିକେତନ ଏବଂ ସେଠାରୁ ୟୁରୋପ । ଇଉରୋପରେ ଖାଲି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଏବଂ ପାଠାଗାରରୁ ନୁହେଁ, ଇଉରୋପର ଗାଆଁ ଓ ପରିବାର ଦେଇ ଇଉରୋପ ସହିତ ଏକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ଜମି ଆସିଥିଲା । ଏହି ଜମି ଆସିବା ଫଳରେ ସେଠା ଭାଷାମାନ ବି ନିଜ ଭାଷା ପରି ଶିଖି ହୋଇଗଲା । ମୋ' ବୋଇତଟା ନାନା ନୈକଟ୍ୟରେ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ପୃଥିବୀଟା ମୋ' ଘର ପରି ଲାଗିଲା । ଏହି ଘର ପାଇଁ ମୁଁ ନିଜକୁ ଦାୟୀ

ବୋଲି ବି ଅନୁଭବ କଲି । ତା'ପରେ ମୁଁ ପ୍ରବନ୍ଧ, ଭ୍ରମଣକାହାଣୀ ଓ Belles Lettres ବ୍ୟତୀତ ଆଉ ପ୍ରକୃତରେ କ'ଣ ଲେଖି ପାରିଥାଆନ୍ତି ? ହଁ, ଡାଏରୀତକ ମଧ୍ୟ ଲେଖିଛି । ମାତ୍ର ତାହା ନିଜ ଦ୍ୱୀପଟି ଭିତରେ କିଳି ହୋଇ ରହିଥିବା କୌଣସି ମୁଁ'ର ଡାଏରୀ ନୁହେଁ, ତାହା ରୋହିତର ଡାଏରୀ ।

ସତତ ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ଆତ୍ମାଟିଏ ହେଉଛି ଏହି ରୋହିତ । ସବୁବେଳେ ଖୁସୀ,- ସବୁବେଳେ ଖାଲି ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ, କଦାପି କାହାଠାରୁ ଡୋର ଛିଣ୍ଡାଇ ଚାଲି ଯାଏ ନାହିଁ । ଶାନ୍ତିନିକେତନରେ ଭାରତୀୟ ଦର୍ଶନକୁ ମୂଳ ସଂସ୍କୃତରେ କିଛି ପଢ଼ିଥିଲି । ଇଉରୋପରେ ମନୋବିଜ୍ଞାନ ଅଧ୍ୟୟନ କରି ମଣିଷକୁ/ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଧାନତଃ ମୂଳରୁ ଚୂଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜାଣିବାର/ଗମିବାର ବହୁତ ସୁରାଖ ପାଇଗଲି । ଦୁହେଁ ଏକାଠି ସେହି ରୋହିତଟାକୁ ହିଁ ପୁଷ୍ଟ କରି ଆଣିଲେ, ଧନାଢ୍ୟ କରିଦେଲେ, ଶ୍ରଦ୍ଧାଯୁକ୍ତ କଲେ । ପୃଥିବୀକୁ ଦର୍ପଣ କରି ନିଜର ଦେଶକୁ ଦେଖି ଶିଖିଲି । ନିଜ ଦେଶକୁ, ଭାରତବର୍ଷକୁ/ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଦର୍ପଣ କରି ନିଜକୁ ଦେଖିଲି । ନିଜ ପାଖରୁ ମୁଁ କେବେହେଲେ ଖସି ପଳାଇବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରି ନାହିଁ । ନିଜକୁ ନିଜ ପାଖରେ ଧରା ଦେଇପାରିଲେ ଏହି ବୃହତ୍ତର ପୃଥିବୀ ପାଖରେ ଧରା ଦେବା ମଧ୍ୟ ଯେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସହଜ ହୋଇଯାଏ, ସେକଥାଟିକୁ ମୁଁ ନିଜ ଜୀବନରୁ ଜାଣିଛି । ନିଜକୁ ତଥା ପୃଥିବୀକୁ ମିତ୍ରର ଆଖିରେ ଦେଖି ଶିଖିଛି । ସାହିତ୍ୟରେ ଖାଲି ନୁହେଁ, ଜୀବନରେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି କାଳିସୀ କୋଉଠୁ ଆସି ମୋତେ ମାଡ଼ିବସୁ ବୋଲି ମୁଁ କେବେ ଇଚ୍ଛା କରିନାହିଁ । ସମ୍ଭବତଃ ସେହି କାରଣରୁ ଗଳ୍ପ, ଉପନ୍ୟାସ ତଥା କବିତା ଲେଖିବାକୁ କେବେ ଆଗ୍ରହ ହୋଇନାହିଁ ।

ପ୍ରବନ୍ଧ ଭାରି ଧରା ପକାଇଦିଏ । ତେଣୁ ନିଜକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାର ଯାବତୀୟ ମନ୍ଦ ତୃଷ୍ଣାକୁ ପରିହାର କରି ତା'ପରେ ଯାଇ ପ୍ରବନ୍ଧ ପାଖକୁ ଆସିପାରିଲେ ପ୍ରବନ୍ଧ ବନ୍ଧୁଟିଏ ଭଳି ଲାଗେ । ପ୍ରବନ୍ଧ ଯୁଗପତ୍ ଭାବରେ ଜଣେ ଜନନୀ ଏବଂ ଜଣେ ବନ୍ଧୁର କାମ ଦିଏ । ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ଜନନୀଟିଏ ହୋଇ ପାରିବାଲାଗି ଆବଶ୍ୟକ ବଳ ଓ ସାହସ ଆଣି ଦେଇଯାଏ । କପଟରହିତ କରେ । ଗ୍ରହଣଶୀଳ କରାଏ । ଜଣେ ଲେଖକଠାରୁ ପ୍ରାୟ ସବୁକିଛି ଦାବୀ କରୁଥିବା ପ୍ରୀତିର ମେଦିନୀ ମଧ୍ୟରେ ଜ୍ଞାନ, କର୍ମ ଓ ଭକ୍ତି ତିନିହେଁ ପରସ୍ପର-ପ୍ରବିଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିପାରନ୍ତି । ତାହାରି ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଆଖିଟି ସମଗ୍ର ହୋଇଆସେ । ନିଜ ଲେଖିବା ଓ ନିଜର ବଞ୍ଚିବା ମାଧ୍ୟମରେ ନିଜକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣତର ଭାବରେ ଦେଇ ପାରିବାର ସେହି ସମଗ୍ର ବୃତ୍ତଟି ମଧ୍ୟ ମୂର୍ତ୍ତ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ପରି ଲାଗୁଥାଏ ।

ଓଡ଼ିଶା ଭିତରେ ମୁଁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାହାକିଛି ଲେଖିଛି, ତାହାକୁ ଓଡ଼ିଆରେ ଲେଖିଛି । ତାହାକୁ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଭାଷାରେ ଆଦୌ ଲେଖି ପାରିନଥାନ୍ତି । ମୋ' ପାଇଁ

ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ହିଁ ସହଜତମ ଭାଷା ଏବଂ ନିତାନ୍ତ ବାଧ୍ୟ ନହେଲେ ମୁଁ ଓଡ଼ିଆ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଭାଷାରେ ଲେଖିବାକୁ କ'ଣ ପାଇଁ ମନ କରିବି ? ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ସାହିତ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ଯେ ଏକ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ଭାବନା ରହିଛି, ସମ୍ଭବତଃ ଓଡ଼ିଶା କହିଲେ ମୁଁ ସବାଆଗ ଓଡ଼ିଶାର ଗାଆଁଗୁଡ଼ିକୁ ବୁଝୁଥିବାରୁ ମୋ' ଭିତରେ ସେହି ଦୃଢ଼ ପ୍ରତ୍ୟୟଟି ମୋତେ ସର୍ବଦା ସାହସ ଦେଇ ଆସିଛି । ଇଂରାଜୀ ଭାଷା ଓଡ଼ିଆ ପାଇଁ କଦାପି ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ହେବ ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଦରିଦ୍ରମାନେ ଇଂରାଜୀ ସହିତ ଓଡ଼ିଆର ତୁଳନା କରି ଆପଣାକୁ ବିଗତ ସେହି ଔପନିବେଶିକ କାଳର ପ୍ରଜା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥିବେ, ସେହିମାନେ କିଛି କିଛି ବାଟ ହୁଏତ ଓଗାଳିବେ, ମାତ୍ର ଶେଷକୁ ହଟିଯିବେ । ସେମାନେ ବି ଘରକୁ ଫେରିଆସିବେ । ଇଂରାଜୀ ଦ୍ୱାରା ଓଡ଼ିଆକୁ ସମୃଦ୍ଧ କରିବେ ।

ସାହିତ୍ୟ ସ୍ୱାଭିମାନୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଆଦୌ କୌଣସି ସ୍ୱର୍ଗ ଗଢ଼ି ଥୋଇଦେବ ନାହିଁ । ମାତ୍ର, ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀକୁ ଯେଉଁ ଅନ୍ୟ ଭବିଷ୍ୟତଟି ନାନା ଆହ୍ୱାନ ଦେବାରେ ଲାଗିଛି, ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସେଥିରେ ଅଲବତ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିବ । ଅନୁରୂପ ଭାବରେ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ହୋଇପାରିଲେ ସାହିତ୍ୟ ତାହା କରିପାରିବ । ସାହିତ୍ୟ ଆନନ୍ଦ ଦିଏ ବୋଲି ପୃଥିବୀରେ କୋଉ କୋଉମାନେ ମଧ୍ୟ କହିଥାଆନ୍ତି । ସତକୁ ସତ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିବାଠାରୁ ଅଧିକ ଆନନ୍ଦଦାୟକ ଜୀବନଟିଏ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଆଉ କ'ଣ ଅଛି ?

ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମୋ'ର ପ୍ରଣାମ ଜଣାଉଛି ।

ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ
୧୫.୧.୨୦୦୦

❑❑❑

— ୨୨ —

ଜଣେ ଲେଖକର ଆବେଗ ଓ ଅନୁରାଗ

ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ଦେଖିବା ପାଇଁ ଆଖି ରହିଛି, ଅନୁଭବ କରିବା ପାଇଁ ଲୟଟିଏ ବି ରହିଛି । ମାତ୍ର ଆମେ ଯାହାକିଛି ଦେଖୁଛୁ ବା ଯାହାକିଛି ଅନୁଭବ କରୁଛୁ, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଶବ୍ଦ ଦେଇ ଲିପିବଦ୍ଧ କରି ରଖିବାକୁ ଆମେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ କାହିଁ ମୋଟେ ଇଚ୍ଛା କରୁନାହୁଁ ତ ! ନିଜର ଦେଖା ଏହି ପୃଥିବୀଟି ବିଷୟରେ ଏବଂ ନିଜର ଅନୁଭବଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଭାଗ ଦେବାର ଏକ ଇଚ୍ଛାରୁ ହିଁ ମୂଳତଃ ଜଣେ ଜଣେ ମଣିଷ ଲେଖିବାକୁ

ମନ କରନ୍ତି ଏବଂ ଏହି କଥାଟିକୁ ପ୍ରାୟ ଏକ ନିୟମ ରୂପେ ଧରି ନିଆଯାଇ ପାରିବ ଯେ, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ଭାଗ ବସିବାର ସେହି ଅନୁରାଗଟି ଆମ ଜୀବନରେ ଯେତିକି ସଂପ୍ରସାରିତ ଓ ଯେତିକି ଗଭୀର ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ, ଆମେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ସେତିକି ଅଧିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧିର ଯୋଗ୍ୟ ହେଉଥାଉ ।

ମନେ ପଡୁଛି, ବାର ତେର ବର୍ଷ ବୟସ ବେଳୁ ମୋ' ଲେଖିବା ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ଏବଂ ସେହିଦିନଠାରୁ ଲେଖିବା ସହିତ ଏପରି ଛନ୍ଦି ହୋଇଗଲି ଯେ, ସେହି ଅନୁରାଗଟି ଭିତରୁ ଏବେ ମଧ୍ୟ ମୁକୁଳି ପାରିନାହିଁ । ଜୀବନରେ ମୁଁ ବସ୍ତୁତଃ ଦୁଇଟି କଥା ସବୁଦିନେ କରିଆସିଛି; ସତେ ଯେପରି ମୋର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଧର୍ମ ପରି ସର୍ବଦା ଖୁସି ହୋଇ ହିଁ କରିଆସିଛି । ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ହୋଇ ଶିକ୍ଷାଦାନ କରିଛି;-ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରାୟ ସେହି ଆବଶ୍ୟକତା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ସର୍ବଦା ଶିକ୍ଷାଲାଭ ବି କରି ଆସିଛି ଏବଂ ଜଣେ ଲେଖକ ହିସାବରେ ମୋର ଭାବନା ଓ ମୋତେ ଏଠି ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ସଂଲଗ୍ନ କରି ରଖିଥିବା ସୂତାଗୁଡ଼ିକୁ ମୋ ଚାରିପାଖରେ ରହି ମୋତେ ଆତଯାତ କରୁଥିବା ସମୂହଟି ନିମନ୍ତେ ପରିବେଷଣ କରିଦେଇଛି । ହଁ, ମୋ' ଭାଷାରେ କଥା ହେଉଥିବା ଏହି ସମୂହଟି ନିମନ୍ତେ । କବିତାଟି ପାଠ କରିବାକୁ ମୋତେ ସବୁବେଳେ ଭାରି ଭଲ ଲାଗିଛି ସିନା, ମାତ୍ର ମୁଁ ମୁଖ୍ୟତଃ ଗଦ୍ୟରେ ହିଁ ଯାହାକିଛି ଲେଖିଛି । ମୋ' ଭାବଜୀବନଟା ସତେଅବା କୋଉ ଧାତୁଟି ଦ୍ୱାରା ତିଆରି ହୋଇଛି କେଜାଣି, ଗଦ୍ୟ ଲେଖିବାଟା ହିଁ ମୋତେ ନିଜକୁ ଭାରି ସହଜ ଲାଗିଛି, ସିଧା ମଧ୍ୟ ଲାଗିଛି । ସମ୍ଭବତଃ ଏପରି ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଇପାରିବ ଯେ, ଗଦ୍ୟର ମେଦିନୀଟି ଭିତରେ ମୋର ଏଯାବତ୍ ପ୍ରବ୍ରଜ୍ୟା ମୋତେ ଏକ ବୃହତ୍ତର ବିଚରଣଭୂମି ଆଣିଦେଇଛି । ଅଧିକ ଅକୃତ୍ରିମତା ଲାଗି ଭାଜନ କରାଇଛି ତଥା ମୋ' ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ଗତିଶୀଳ ହୋଇ ରହିଥିବା ମନୁଷ୍ୟ-ପୃଥିବୀଟି ସହିତ ଏକାତ୍ମକ ହୋଇପାରିବା ନିମନ୍ତେ ଅଧିକ ସମ୍ଭାବନାର ବି ଅବତାରଣା କରାଇଛି ।

ମୂଳତଃ ମଣିଷମାନେ ଅସ୍ଥି, ମାଂସ ଓ ଚର୍ମର ଏବଂ ଠିକ୍ ମୋ'ରି ଭଳି ଆତ୍ମାଟିଏ ରହିଥିବା ମଣିଷମାନେ ହିଁ ମୋ' ପ୍ରେରଣାର ଉତ୍ସ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ମୋତେ ସେମାନଙ୍କର କେତେ ନା କେତେ ପାଖକୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରି ନେଇଛନ୍ତି । ପାଖର ମଣିଷ ଏବଂ ଦୂରର ମଣିଷ, କେତେ କେତେ ସଂସ୍କୃତିକୁ ବଞ୍ଚୁଥିବା ଓ କେତେ କେତେ ଭାଷାରେ କଥା କହୁଥିବା ମଣିଷମାନେ । ମୁଁ ଭାବୁଛି, ଏହି ଦେଶର ଜଣେ ଲେଖକ ପାଇଁ ଆମ ଭାରତବର୍ଷର ମଣିଷମାନେ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଆହ୍ୱାନ ହୋଇ ରହିଥିବା ଉଚିତ । ଜଣେ ଲେଖକ ପ୍ରକୃତରେ କ'ଣ ପାଇଁ ଏହିସବୁ ଆହ୍ୱାନ ପାଖରୁ ପଳାୟନ କରିବାକୁ ମନ କରିବ ? ବରଂ ସିଏ ନିଜକୁ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ସଦା-ସମ୍ବେଦନଶୀଳ କରି

ରଖିବ, ସିଏ ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକର ଜବାବ ବି ଦେବ। କେବେହେଲେ ବାହାରେ ଯାଇ ଠିଆହୋଇ ରହିବ ନାହିଁ। ଭାରତବର୍ଷର ଜଣେ ଲେଖକ ଭାରତବର୍ଷ ଆଗକୁ ଯାଇ ଯାହାକିଛି ହୋଇପାରନ୍ତା, ତାହାରି ପାଖରେ ହିଁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିବ; ଭାରତବର୍ଷ ଏକଦା ଯାହା ଥିଲା ବୋଲି କେତେ ଲୋକ ଅନୁମାନ କରନ୍ତି, ତାହାରି ଭିତରକୁ ପଶିଯାଇ ଖରା ପୂଇଁବାକୁ ଆଦୌ ମନ କରିବ ନାହିଁ।

ଅନୁବାଦ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀକୁ ଆମର ଅଧିକ ନିକଟ କରି ଆଣିଥାଏ ଏବଂ ସେହି ଅନୁବାଦ ହିଁ ମୋ ସାହିତ୍ୟଚାରଣାର ଦ୍ୱିତୀୟ ଅନୁରାଗ ହୋଇ ରହି ଆସିଛି। ଅନୁବାଦମାନେ ସତକୁ ସତ ଆମ ଗବାକ୍ଷଗୁଡ଼ିକୁ ଖୋଲି ଦେଇଯାଆନ୍ତି ଏବଂ ତୁମକୁ କୌଣସି ଏକ ଦ୍ୱୀପ ଭିତରେ ଅଲଗା ହୋଇ ରହିବାକୁ ମୋଟେ ଛାଡ଼ି ଦିଅନ୍ତିନାହିଁ ଏବଂ, ଆଗାମୀ ପୃଥିବୀଟି ପ୍ରକୃତରେ ଯେପରି ହେବାକୁ ଯାଉଛି, ଏଠି ଏହି ଭୂଭାଗର କୌଣସି ଖଣ୍ଡରେ ମଧ୍ୟ ଆମେ କେହିହେଲେ ଦ୍ୱୀପବତ୍ କଦାପି ରହିପାରିବା ନାହିଁ।

ଆପଣମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ପ୍ରଣାମ ଜଣାଉଛି।

'ଆଗାମୀ ଶତାବ୍ଦୀ', ଏପ୍ରିଲ ୧୯୯୯

□□□

— ୨୮ —

ଆଧୁନିକତା ଓ ପାରମ୍ପରିକ ସଂସ୍କୃତି

ଆଧୁନିକତା କହିଲେ କେତେ ଲୋକ ଗୋଟାଏ ଫେଶନକୁ ବୁଝନ୍ତି। ଏପରି କେତେ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ଆଧୁନିକ ହେବାକୁ ମନ କରି କେତେଟା ବେଶ ଓ କେତେଟା ଫେଶନକୁ ଆଦରି ନେବାକୁ ମନ କରନ୍ତି। ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟ କହିଲେ ବି ବେଳେ ବେଳେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଫେଶନର ସାହିତ୍ୟକୁ ବୁଝାଇଥାଏ। ଆଧୁନିକତା ଏକ ଫେଶନ ନୁହେଁ, ଆଧୁନିକତା ହେଉଛି ଏକ ଆହ୍ୱାନ, ଏକ ଚ୍ୟାଲେଞ୍ଜ୍।

ପୁରାତନ ପୃଥିବୀ ଭାଗ୍ୟ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିଲା। ଭଗବାନ ନାମକ ଜଣେ ସର୍ବକର୍ତ୍ତା ବାହାରେ ଆଉ କେଉଁଠି ଥାଇ କେବଳ ମଣିଷମାନଙ୍କର ନୁହେଁ, ସାରା ପୃଥିବୀର ଭାଗ୍ୟକୁ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରାଯାଉଥିଲା। ପୃଥିବୀରେ ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ ଅସହାୟ ହୋଇ ରହୁଥିଲେ। ସବଳର ନାନା ଉପଦ୍ରବକୁ ସହ୍ୟ କରୁଥିଲେ। ସମାଜ ଉଚ୍ଚ ନୀଚ ହୋଇ ରହିଥିଲା। କେବଳ ଭଗବାନ ଇଚ୍ଛା କଲେ

ହୁଏତ କିଛି ବଦଳିପାରେ ବୋଲି ସାଧୁବାଣୀ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳୁଥିଲା । ତେଣୁ ଭଗବାନଙ୍କର ଶରଣ ନେବା ହିଁ ଚରମଗତି ଥିଲା । ଏଠି ଏହି ପୃଥିବୀରେ କଦାଚିତ୍ ନୁହେଁ, ମଲେ ତୁମେ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯାଇ ସୁଖ ପାଇପାରିବ ବୋଲି ଶାସ୍ତ୍ର ଓ ଧର୍ମମାନେ ଆମକୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଉଥିଲେ ।

ପୃଥିବୀରେ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରସାର ହେଲା । ପ୍ରକୃତିକୁ ଜାଣି ତାହାକୁ ମନୁଷ୍ୟର ବହୁତ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଗାଇହେବ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରି ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ମନୁଷ୍ୟ ପାଇଁ ନୂଆ ନୂଆ ସମ୍ଭାବନାମାନ ଖୋଲିଦେଲେ । ପୃଥିବୀରେ ସମ୍ପଦ ବଢ଼ିଲା, ସମ୍ପନ୍ନତା ବଢ଼ିଲା । ନୂତନ ଆବିଷ୍କାର ଦ୍ୱାରା ଏହି ପୃଥିବୀକୁ ସମଗ୍ର ଭାବରେ ଅନ୍ଦାଜ କରିହେଲା । ମଣିଷମାନେ ସତେ ଅବା ନିଜର ସ୍ଥାନୀୟ ଗୁହାମାନଙ୍କରୁ ଏକ ବୃହତ୍ତର ପାରସ୍ପରିକତା ମଧ୍ୟକୁ ମୁକ୍ତିଲାଭ କଲେ । ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସ ବଢ଼ିଲା । ଅର୍ଥାତ୍ ମଣିଷ ତା' ନିଜ ଭିତରର ଅନନ୍ତ ଶକ୍ତିକୁ ଆବିଷ୍କାର କଲା । ଜ୍ଞାନର ଶକ୍ତି, କର୍ମର ଶକ୍ତି, ଆତ୍ମୀୟତା ବଢ଼ାଇ ପାରିବାର ଶକ୍ତି ଓ ସମ୍ବେଦନଶୀଳତାର ଶକ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ ଆଦୌ ନାସ୍ତିକ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ମାତ୍ର, ଭଗବାନ ସତେ ଅବା ପୃଥିବୀ ଉପରକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲେ; ଏହିଠାରେ ସବୁଟି ଭିତରେ, ସବୁ ମଣିଷଙ୍କ ଭିତରେ ଦୃଶ୍ୟ ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପୁରୁଣା ପରିଧିଗୁଡ଼ିକ ଅନୁସାରେ ଆଉ ପୃଥିବୀକୁ ମୋଟେ ମାପି ହେଲାନାହିଁ । ଏଯାଏ, କେବଳ କେତେକ ମଣିଷ ସୁଖରେ ରହିବେ ବୋଲି ଅଧିକ-ସଂଖ୍ୟକ ମଣିଷଙ୍କୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖା ଯାଇଥିଲା । ମନେ ହେଉଥିଲା, ଏହି ପୃଥିବୀ ଏପରି ଏକ ନିଅଣ୍ଟ ଜାଗା ଯେ, ଏଠାରେ କଦାପି ସବୁ ମଣିଷଙ୍କ ଲାଗି ଥାନ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଆଧୁନିକ ପୃଥିବୀ ସେହି ଭ୍ରମକୁ ଦୂର କରିଦେଲା । ଜୀବନକୁ ତାହାର ଯଥାର୍ଥ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦେଇ ବଞ୍ଚିବାକୁ ହେଲେ ଯେ ସମାଜରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟ ଲାଗି ସର୍ବନିମ୍ନ ସୁଯୋଗଗୁଡ଼ିକର ଅବଶ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ, ଏଣିକି ସେହି ବିଷୟରେ ଅଧିକ ବିଚାର ହେଲା । ସେଇଥିରୁ ସମାଜବାଦ ଓ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଜନ୍ମଲାଭ କଲେ । ଅର୍ଥନୀତି, ରାଜନୀତି ଏବଂ ସାମାଜିକ ଜୀବନରେ ନୂତନ ପ୍ରୟୋଗମାନ ହେଲା । ପୁରୁଣାମାନେ ବାଧା ହେଲେ; ବିପ୍ଲବ ଦ୍ୱାରା, ଜନଚେତନା ଦ୍ୱାରା ସେହି ବାଧାକୁ ହଟାଇ ଦିଆଗଲା । ଏଣିକି ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ଆଖିଆଗରେ ରଖି ସମୁଦାୟ ପୃଥିବୀସ୍ତରରେ ସଂଗଠନମାନ ତିଆରି ହେଲା । ଏହିଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ଆମେ ଆଧୁନିକତାର ବିଭିନ୍ନ କେତୋଟି ପ୍ରୟାସ ବୋଲି ଜାଣିବା । ସେହି ପ୍ରୟାସ ପ୍ରାୟ ନିରନ୍ତର ଏକ ଅନ୍ୟଭଳି ପୃଥିବୀକୁ ଜନ୍ମ ଦେବାରେ ଲାଗିଛି । ନୂତନ କାଳଟି ଉନ୍ମୋଚିତ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପୁରୁଣା ଗୁଳାଗୁଡ଼ିକ ଭାଙ୍ଗିଯିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବେ । ସାମୂହିକ ଜୀବନର ଏହି ରୀତି ଏବଂ ଗୁଳାଗୁଡ଼ିକୁ ଆମେ ସାଧାରଣତଃ

ସଂସ୍କୃତି ବୋଲି କହି ଆସିଛୁ । ପାରମ୍ପରିକ ସମାଜରେ କେତେ ପ୍ରକାରର ଚଳଣି-ଓଷା, ପର୍ବ, ଉତ୍ସବ ଓ ଉପାସନା । କେତେ ପ୍ରକାରର ଦେବତା, ସେମାନଙ୍କ ସକାଶେ ଯାନି, ଯାତ୍ରା, ଜଣାଣ ଓ ସ୍ତୁତି । ସେହି ଅନୁସାରେ କେତେ ପ୍ରକାରର ଜାତି ଏବଂ କେତେ ପ୍ରକାରର ସଂହତି । ସମାଜରେ ଭଳିକି ଭଳି ବ୍ୟବଧାନ, ଭଳି ଭଳି ଥାକ, ଭଳିକି ଭଳି ଘୃଣା ଓ ଦୂରତା ଏବଂ ସେହି ଅନୁସାରେ ଭଳି ଭଳି ଶିକ୍ଷା ଓ ଭଳି ଭଳି ସାହିତ୍ୟ । ଏବେ ଆମର ଏହି ଚଳନ୍ତି ସମାଜରେ ଆମେ ଯାହାକୁ ତଥାକଥିତ ଲୋକସଂସ୍କୃତି ଓ ଲୋକସାହିତ୍ୟ ବୋଲି କହୁଛୁ, ଆଧୁନିକତାର ସଂକ୍ରମଣ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଅଚଳନ୍ତି ହୋଇ ଆସିବ । ଲୋକ କହିଲେ ଯେତେବେଳେ ଏହି ପୃଥିବୀଯାକର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବୁଝାଇବ, ସେତେବେଳେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପରି ଆଲୋଚ଼କମାନେ କଦାପି ଆପଣାର ଏକ ବିଶେଷ ବିଳାସ ଅଥବା ମତଲବରେ ଲୋକସାହିତ୍ୟର ସଂଗ୍ରହ କରିବାକୁ ଯିବେ ନାହିଁ । ସେହିସବୁ ଭାବପ୍ରବଣତା ନିମନ୍ତେ ହୁଏତ ବିଶେଷ ଅବକାଶ ହିଁ ରହିବ ନାହିଁ ।

ମଣିଷମାନେ ଅସହାୟ ହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନଙ୍କର ଧର୍ମ ଅଲଗା, ଉପାସନା ଅଲଗା, ଗୀତ ଅଲଗା;-ଏପରିକି ମନୋରଞ୍ଜନର ମାର୍ଗ – ରୀତିଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଅଲଗା । ବଞ୍ଚିତ ମଣିଷମାନଙ୍କର କଳାତ୍ମକ ଜୀବନ ପ୍ରଧାନତଃ ଭୁଲିବା ପାଇଁ ଅର୍ଥାତ୍ ସହିବାଗୁଡ଼ାକୁ ଅଧିକ ସହନୀୟ କରି ନେବାପାଇଁ । ଏବଂ ବଞ୍ଚନା କରୁଥିବା ମନୁଷ୍ୟ ତଥା ବର୍ଗମାନଙ୍କର କଳାତ୍ମକ ଜୀବନ ପ୍ରଧାନତଃ ବିନୋଦ ଓ ବିଳାସ ପାଇଁ । ଆମ ଦୃଷ୍ଟିଗତ ପରିମଳ ଭିତରେ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କର ପ୍ରବେଶ ଘଟିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏହି ସବୁକିଛିରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିବ । ସହିବା ପାଇଁ, ଭୁଲିବା ପାଇଁ ଅଥବା ବିନୋଦନ ପାଇଁ ମୋଟେ ନୁହେଁ, ଜୀବନରେ ମୂଳତଃ ବହୁ ଉତ୍ତୋଳନ ଏବଂ ସମ୍ପ୍ରସାରଣ ପାଇଁ ମନୁଷ୍ୟମାନେ କଳାକୁ ମନ କରିବେ, ସାହିତ୍ୟକୁ ମନ କରିବେ, ଏପରିକି ଭଗବାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ମନ କରିବେ । ନିଜର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ୱାର୍ଥପୂରଣ ନିମନ୍ତେ କେହି ଭଗବାନଙ୍କୁ ସୁନାରୂପା ଦେଇ ଭଣ୍ଡିବାକୁ ମନ କରିବେନାହିଁ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ଯେଉଁ ସିଦ୍ଧି ଲାଭ କରାଯାଏ, ସେହି ସିଦ୍ଧଲାଭକୁ ଦୁର୍ଜନମାନଙ୍କର ଏକ ଅଭିସନ୍ଧି ବୋଲି କୁହାଯିବ ।

କୌଣସି ଆହ୍ୱାନ ନିମନ୍ତେ ସବା ଆଗ ଯୋଗ୍ୟ ହେବାକୁ ହୁଏ । ଆଧୁନିକତା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଯୋଗ୍ୟ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଅନିଚ୍ଛୁକମାନଙ୍କୁ କେତେପ୍ରକାରେ ମଣ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନର ସମାଜଟାକୁ ଭୋଗ କରୁଛୁ, ପରିବର୍ତ୍ତନର କ୍ରମରେ ଆମକୁ ବହୁତ ଆଘାତ ମଧ୍ୟ ସହିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ବହୁ ବିଘଟନ ପରେ ଯାଇ ଅଭିଳକ୍ଷିତ ନୂତନ ଗଠନଟି ସମ୍ଭବ ହେବ । ବହୁ ବାହ୍ୟତାର ମାୟାକୁ ଛାଡ଼ି ଆସିବାକୁ ହେବ । ମାତ୍ର ଯେଉଁ ଶାଶ୍ୱତ ମୂଲ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଯୁଗ ଯୁଗ ଧରି କେବଳ ଶାସ୍ତ୍ରର ବଚନ

ହୋଇ ରହି ଆସିଥିଲା, କାର୍ଲ୍ ମାକ୍ସ୍‌ଙ୍କର ଭାଷାରେ, ଏକ ହୃଦୟହୀନ ପୃଥିବୀର ହୃଦୟ ହୋଇ ରହିଥିଲା, ସେଗୁଡ଼ିକ କ୍ରମେ ସାକାର ଏବଂ ବାସ୍ତବ ହେବ । ଆଧୁନିକତା କହିଲେ ଯେଉଁ ଅନ୍ୟ ନୈତିକତାକୁ ବୁଝାଉଛି, ତା' ସହିତ ଟକ୍କର ଖାଇ ଆମକୁ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ବହୁତ ବହୁତ ନୀତି ଅନୀତି ବୋଲି ଧରା ପଡ଼ିଯିବ । ଯେଉଁମାନେ ଆଧୁନିକତାକୁ ସତେ ଅବା କେତେଟା ଫେଶନ୍ ବୋଲି ମାନୁଛନ୍ତି ଓ ପ୍ରଚାର କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ସେହି ପୁରୁଣା ଭୋଗ ଏବଂ ବିସ୍ମରଣଗୁଡ଼ାକୁ ସ୍ଥାୟୀ କରି ରଖିବାର ଚକ୍ରାନ୍ତ କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଆଉ ଥୋକେ ଆମକୁ ଅତୀତଟା ଭିତରେ ଯାବୁଡ଼ି ହୋଇ ରହିବାର ମନ୍ତ୍ରଣା ଦେଉଛନ୍ତି । ଆମେ ଏହି ଉଭୟଙ୍କ ବିଷୟରେ ସାବଧାନ ରହିବା । ଆମେ ଉଭୟଙ୍କୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଯିବା । ଆମେ ଆହୁରି ଅଧିକ ଭିତରକୁ ଭେଦିବା, ବିଶ୍ୱନିୟତି ସହିତ ସହଯୋଗ କରିବା ।

'ଅନୁପମ ଭାରତ', ୨୩.୮.୧୯୯୭

□□□

— ୨୯ —

ଓଡିଶାରେ ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ଗତି ଓ ଦୁର୍ଗତି

ମନଟାକୁ ନରଙ୍ଗାଇ ଯୋଗୀ କପଡ଼ାଟା ରଙ୍ଗାଇ ପକାଇଲା କାହିଁକି ବୋଲି ସନ୍ଥ କବୀର ତାଙ୍କର ଏକ ରଚନାରେ ବେଶ୍ ଛିଗୁଲେଇ କରି କହିଛନ୍ତି । ନିଜର ମନକୁ ରଙ୍ଗାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ ବୋଲି ସିଏ ଆଉ କପଡ଼ାଟାକୁ ରଙ୍ଗାଇ ପକାଇଲା କି ? ଅଥବା କ'ଣ ଭାବି ମନଟାକୁ ରଙ୍ଗାଇବାକୁ ମନ କଲାନାହିଁ ବୋଲି କପଡ଼ାଗୁଡ଼ାକୁ ରଙ୍ଗାଇବାରେ ଅଧିକ ଉତ୍ସାହ ପ୍ରକାଶ କଲା କି ? ସଂସାର ଭିତରୁ ଯୋଗୀ ହେବା ନିମନ୍ତେ ବାହାରିବା ସମୟରେ ସମସ୍ତେ ମନକୁ ରଙ୍ଗାଇବାଟାକୁ ହିଁ ଆପଣାର ଧ୍ୟେୟ କରି ଅବଶ୍ୟ ରଖୁଥିବେ । ତା'ପରେ କ'ଣ ହୁଏ ଯେ ଯୋଗୀମାନେ କପଡ଼ାଗୁଡ଼ିକୁ ରଙ୍ଗାଇବାରେ ଅଧିକ ମନୋନିବେଶ କରନ୍ତି ? ଏବେ ଆମ ଓଡ଼ିଶାରେ ମୁଖ୍ୟ ସମ୍ବାଦପତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖିଲେ ସେହି କଥାଟି ମନେ ପଡ଼ି ଯାଉଛି, ଚିତ୍ତକୁ ସଂଶୟ ଘାରୁଛି । ବାହାରକୁ ରଙ୍ଗୀନ୍ ଓ ତୋରା ଦେଖା ଯାଉଥିବା ଏହି ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନେ ଏବେ ଆଉକିଛି ମନ କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ନିଜର ଫର୍ଦ୍ଦଗୁଡ଼ାକୁ ଏପରି ରଙ୍ଗବେରଙ୍ଗର ବେଶଭୂଷା ପିନ୍ଧାଇବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି କି ? ରଙ୍ଗ ସକାଶେ ପଇସା ଅବଶ୍ୟ ଅଧିକ ଖରଚ ହେଉଥିବ, ଅବୟବ-ମଣ୍ଡନରେ ଅଧିକ ଜ୍ଞାନକୌଶଳ ଅବଶ୍ୟ ଲାଗୁଥିବ ଓ ସେଥିପାଇଁ ବିଶେଷ ମିସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ କାମରେ ଲଗାଇବାକୁ ପଡୁଥିବ । ସେ କାଳର

ପୁରୁଣା ଛାପାଯନ୍ତ୍ରରେ ଏ କାଳର ଏହି ଚିତ୍ରବିଚିତ୍ର ସମ୍ବାଦପତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଛାପା ହୋଇ ପାରିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ବା କେଉଁଠୁ ଉଠୁଛି ? ତେଣୁ ତୁମ ବାଉଁଶଟା ଯେତେ ବଡ଼ ହେବ, ବାଉଁଶର ପୋଲାଟାକୁ ମଧ୍ୟ ନିଷ୍ଠାର ସହିତ ସେତିକି ବଡ଼ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ହୁଏତ ଏମିତି ବି ହୋଇପାରେ ଯେ କ'ଣ ପାଇଁ କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପୋଲାଟା ଏଡ଼େ ବଡ଼ ହୋଇ ରହିଥାଏ ବୋଲି ତତ୍‌ଶ୍ରଦ୍ଧମାନେ ପ୍ରାୟ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ବାଉଁଶଟାକୁ ସେତିକି ବଡ଼ ବୋଲି ଦେଖାଇବାକୁ ମନ କରନ୍ତି ।

ଓଡ଼ିଆ ମୁଖ୍ୟ ଖବରକାଗଜମାନେ କ୍ରମେ ବିଦେଶର ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ କାଗଜ ପରି ମୋଟା ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ ବି କଲେଣି । ତେଣେ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଦୈନିକ କାଗଜ ହୁଏତ ବାଉନ କି ବାଆସ୍ତରୀ ପୃଷ୍ଠାର ହୋଇଥିବେ । ତା' ଭିତରେ ଖବରମାନ ଯେତିକି ଜାଗାରେ ଥିବେ, ତାହା ହୁଏତ ଚାରିପାଞ୍ଚ ପୃଷ୍ଠାରୁ କଦାପି ଅଧିକ ହେବନାହିଁ । ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକ ଏପରି ସୌଷ୍ଠବ ସହିତ ଚାରିଆଡ଼େ ବିଛାଇ ହୋଇ ରହିଥିବେ ଯେ, ବିଚରା ପାଠକକୁ ସବୁଯାକ ପୃଷ୍ଠା ଓଲଟାଇ ଦେଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ବସ୍ତୁତଃ ଖବରଗୁଡ଼ିକୁ ଖୋଜିଲେ ଯାଇ ସେମାନେ ମିଳିବେ । କାଗଜରେ ହୁଏତ ବାରପଣ ଜାଗାରେ ବିଜ୍ଞାପନ ଥିବ, ତିନିପାଖ ଜାଗାରେ ଛବିମାନେ ଥିବେ ଏବଂ ଖବର ଓ ଅବଶିଷ୍ଟ ପଠନୀୟ ନିମନ୍ତେ ଆଉ କେତେ ସ୍ଥାନ ବାକୀ ରହିଥିବ, ସେକଥା ଆପଣମାନେ କହିପାରିବେ । ଏବେ ଆମ କଟକ ଓ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ମଧ୍ୟ ଖବରକାଗଜ ଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖି ଅନେକ ସମୟରେ ସେହିକଥା ମନେ ପଡ଼ି ଯାଉଛି । ଏମାନେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଏତେ ସ୍ଥୂଳ ହୋଇନାହାନ୍ତି ସିନା, ମାତ୍ର ସତେ ଅବା ସେହିପରି ଏକ ଉଚ୍ଚ ଆଦର୍ଶକୁ ବି ଆଦେଶ ଭଳି ମାନି ଅଗ୍ରସର ହେବାରେ ଲାଗିଲେଣି । ଓଡ଼ିଶା ଭାରତବର୍ଷର ଏବଂ ସାରା ପୃଥିବୀ ତୁଳନାରେ ମୋଟେ କମ୍ ନୁହେଁ, ପ୍ରାୟ ବିଗତ ଗୋଟାଏ ଶତାବ୍ଦୀ ହେଲା ହୁଏତ ତାହା ହିଁ ଓଡ଼ିଶାରେ ବହୁ ସଚଳତା ଏବଂ କ୍ରିୟାଶୀଳତାର ଆଦର୍ଶ ହୋଇ ରହିଆସିଛି । ଉତ୍କଳର ସମ୍ମିଳନୀ-କକ୍ଷଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଅଳିନ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବହୁ ଉପଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ସେହି ରାବଟି ସର୍ବାଧିକ ଉତ୍ସାହରେ ଓ ସର୍ବାଧିକ ପରିମାଣରେ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳିଥାଏ । ମୁଁ ଅମୁକ ହେବି, ନିଜେ ବାଛି ଅମୁକ ହେବି ବା ସମୁକ ହେବି, ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚିବାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଇଏ ହେଉଛି ଗୋଟିଏ କଥା ଏବଂ, ମୁଁ ଅମୁକଠାରୁ ଅଧିକ ବଡ଼ ହେବି, ଅମୁକର ସମକକ୍ଷ ହେବି ଅର୍ଥାତ୍ ଆଦୌ ଅମୁକଠାରୁ କମ୍ ହୋଇ ଦିଶିବି ନାହିଁ, ଏଇଟା ସମ୍ଭବତଃ ଏକାବେଳେକେ ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନରେ ଯାହା, ସାମୂହିକ ଜୀବନରେ ମଧ୍ୟ ମୋଟାମୋଟି ସେଇଆ ।

ପିଲାଦିନେ ଆମେ ଦେଖୁଥିବା ଏକମାତ୍ର ସମ୍ବାଦପତ୍ର 'ସମାଜ' ସାଧାରଣତଃ ଚାରିପୃଷ୍ଠା ହୋଇ ବାହାରୁଥିଲା । ଦ୍ୱିତୀୟ ମହାଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ କାଗଜ ସୁଲଭ ନ

ହେବାରୁ ମୋଟେ ଦୁଇ ପୃଷ୍ଠା ହୋଇ ବେଶ୍ କେତେ କାଳ ବାହାରିଥିଲା । ଦୁଇ ପୃଷ୍ଠା, ଅର୍ଥାତ୍ ଖଣ୍ଡେ କାଗଜ ମାତ୍ର; ଏ ମୁଣ୍ଡରୁ ସେ ମୁଣ୍ଡ ଯାଏ ଖବର ଖୁନ୍ଦି ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ସମ୍ବାଦକୀୟ ଥିଲା, ବହୁ ସମ୍ବାଦ ବିଷୟରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସମୟରେ ମନ୍ତବ୍ୟାଦି ମଧ୍ୟ ରହୁଥିଲା । ଗୋଟାଏ ପଇସାରେ ଏତେ ଏତେ ଖବରରୂପୀ ଖାଦ୍ୟ, ସେତେବେଳେ ପ୍ରକୃତରେ ଯାବତୀୟ ଅର୍ଥରେ ଏକ ଭୂରିଭୋଜନର ଅନୁଭବ ଆଣି ଦେଉଥିଲା । ସତକୁ ସତ କିଛି ଜାଣିଲି ଓ କିଛି ଡ଼ୋର ଲଗାଇଲି ବୋଲି ସର୍ବଦା ମନେ ହେଉଥିଲା; ଓଡ଼ିଶା ସମେତ ସାରା ପୃଥିବୀ ସହିତ ଯୋଡ଼ି ହୋଇଗଲା ପରି ଲାଗୁଥିଲା । ଚାରିପୃଷ୍ଠା କାଳକ୍ରମେ ଛଅପୃଷ୍ଠା ହେଲା । ଦେଶ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇବା ପରେ ଆଠ ପୃଷ୍ଠା ଆଡ଼କୁ ମନ ବଳାଇଲା । ପ୍ରଧାନତଃ ଏହି ବପୁବୃଦ୍ଧି ବିଜ୍ଞାପନ ନିମନ୍ତେ ହେଲା । ବିଜ୍ଞାପନଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ବୁଝି ହେଉଥିଲା, ସେଥିରେ ପ୍ରଚାରିତ କଥାଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ହୁଏତ ବିଶ୍ୱାସ ବି କରି ହେଉଥିଲା । ଅସଲି ପଞ୍ଚଗୁଣା ତୈଳ ଓ ଆକବର ଖାଁଙ୍କର ଗୁଣବର୍ଦ୍ଧକ ଗୁଡ଼ାଖୁ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିବାକୁ ସେତେବେଳେ ଅନୁରକ୍ତ ପାଠକମାନଙ୍କର କୌଣସି ଅଭାବ ନଥିଲା । କଲିକତା ଓ ବମ୍ବେ ଆଡ଼ର ସମ୍ବାଦପତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରାୟ ଗିଳି ପକାଇ କ୍ରମେ ଯେଉଁ ନୂତନ ସଂକ୍ରମଣଟି ଆରମ୍ଭ ହେଲା, ଓଡ଼ିଶାରେ ପଇସା ବଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ଖାମିନ୍ଦମାନେ ଧୀରେ ଧୀରେ ତାହାକୁ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରି ଏଠି ଆମ ଘରକୁ ମଧ୍ୟ ନେଇ ଆସିଲେ । ଦୈନିକ କାଗଜ ମଧ୍ୟ ସଂଖ୍ୟାରେ ଗୋଟାକରୁ ଏକାଧିକ ହୋଇଗଲା । ବିବାଦ ଲାଗିବା ସ୍ୱାଭାବିକ । ସୁସ୍ଥ ବିବାଦ ମଧ୍ୟ ସଂପୃକ୍ତ ପକ୍ଷମାନଙ୍କର ଅନ୍ଦାଜ, ଆଶା ଏବଂ ସାହସକୁ ଅଧିକ ପ୍ରସାରଣ ଆଣି ଦେଇପାରେ । ସେଥିରେ ଶଙ୍କା କରିବାର କୌଣସି ଅବକାଶ ରହିବା ମଧ୍ୟ ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ଇତିହାସ ଏବଂ ଅଭିକ୍ରମ ବିଷୟରେ ଗବେଷଣା କରି ସେହି ପ୍ରଥମ କାଳର କେତେ ତଥ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଆମ ଗୋଚରକୁ ଆସିଲାଣି । ସମ୍ବାଦବାହିକା, ଅମୁକ-ହିତୈଷିଣୀ, ସମୁକ-ଦୀପିକା ଓ ଧମୁକ-ପୁତ୍ର ପ୍ରଭୃତି ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ଯୁଗ ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଯୁଗ ଥିଲା । ସେହିସବୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଉଦ୍ୟମ ପଛରେ ପ୍ରାୟ ଚାକ୍ଷୁଷ ଭାବରେ ସଂକଳ୍ପଟିଏ ରହିଥିଲା । ଗୌରୀଶଙ୍କର, ପ୍ୟାରୀମୋହନ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର କାଟର ସେତେବେଳର ସେହି କ୍ଷେତ୍ରର ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତେ, ଏମାନେ ସର୍ବୋପରି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସଂକଳ୍ପର ହିଁ ପ୍ରତୀକ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ସମ୍ବାଦପତ୍ର ଗୁଡ଼ିକର ମାଧ୍ୟମରେ ଯାହା କିଛି କହୁଥିଲେ, ଆମେ ସେଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ସମ୍ଭବତଃ ଏକମତ ସିନା ହୋଇ ପାରିବା ନାହିଁ, (ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତେ ମୋଟେ ସେଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ଏକମତ ହୋଇନଥିବେ) ।

ସେମାନଙ୍କର ବକ୍ତବ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଆମକୁ ବେଳେବେଳେ ହୁଏତ କିଞ୍ଚିତ୍ ଭାବପ୍ରବଣ ହୋଇ ଯାଇଥିବା ପରି ଲାଗିବ ସିନା, ମାତ୍ର ସେମାନଙ୍କର ସାଧୁତା ଉପରେ କେହି କଦାପି କୌଣସି ସନ୍ଦେହ କରି ପାରିବନାହିଁ। ସେମାନେ ଯାହା କହୁଥିଲେ, ସେଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ଭାବରେ ସଚେତନ ଥିଲେ। ନିଜ ଜୀବନରେ ଏକ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରିଥିବାରୁ ଓ ତାହାରି ଅନୁସାରେ ନିଜର ସବୁକିଛିକୁ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିଥିବାରୁ ଯେ ସେମାନେ ସମ୍ବାଦପତ୍ରଟିଏ ବାହାର କରୁଥିଲେ, ସେହି କଥାଟି ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଜଳ ଜଳ ହୋଇ ଦିଶି ଯାଉଥିଲା। ନବୀନ, ଦୈନିକ ଆଶା, ଦେଶକଥା ଓ ଏପରିକି ଶ୍ରୀ ରଘୁ ରାଉତଙ୍କର 'ସତକଥା' ବିଷୟରେ ଆମେ ଅଧିକତର ସଂଗତି ରକ୍ଷା କରି ସେହି କଥାଟିକୁ କହିପାରିବା। ସେଭଳି କିଛି ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧତା ନଥିଲେ କାହିଁକି କିଏ ଖବରକାଗଜ ବାହାର କରିବ, ସେତେବେଳେ ଖବରକାଗଜ ପଢୁଥିବା ଲୋକେ ମଧ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରୁଥିଲେ। ଏବେ ମଧ୍ୟ କଟକର କାଠଗଡ଼ାସାହି ବାଟ ଦେଇ ଗଲାବେଳେ ସବୁଥର ମୋର ପୂର୍ଣ୍ଣଦା (ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ୍)ଙ୍କ କଥା ମନେ ପଡ଼େ। ସିଏ ବାହାର କରୁଥିବା 'ସ୍ୱରାଜ୍ୟ' ପତ୍ରିକାଟି ମଧ୍ୟ ମନେ ପଡ଼େ। ତାଙ୍କ ନିଜର ଛାପାଖାନାରେ ସିଏ ପତ୍ରିକାଟିକୁ ବାହାର କରୁଥିଲେ। ନିଜ ଜୀବନଟା ଯାକ ସେହିପରି ସାରିଦେଲେ। ଏହି ଅବିଶ୍ରାନ୍ତ ପ୍ରୟାସଟି ପଛରେ ଆଉ ଯାହାକଛି ଅଭିପ୍ରାୟ ରହିଥାଉ ପଛକେ, ପଇସା କରିବା କିମ୍ବା କେଉଁଠି କେଉଁ ଗଡ଼ ଦଖଲ କରିବା ଯେ ମୋଟେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନଥିଲା, ସେକଥା ପୂର୍ଣ୍ଣଦାଙ୍କୁ ଦେଖିବା ମାତ୍ରକେ ଧରା ପଡ଼ି ଯାଉଥିଲା। ନିଜର ଉତ୍ସର୍ଗକ୍ଷେତ୍ରଟି ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ସ୍ଥିତପ୍ରଜ୍ଞ ହୋଇ ରହି କର୍ମରତ ମଣିଷମାନେ ପୃଥିବୀନାମକ ଏହି ହାଟକୁ କାହିଁକି ଆସନ୍ତି କେଜାଣି ? ସେମାନେ ଏଠାରେ ହୁଏତ କିଛିହେଲେ ସଉଦା କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ, ମାତ୍ର ତଥାପି ବଡ଼ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗେ ଯେ ସେମାନେ କୋଉଁଠି ବିକି ବି ହୋଇ ଯାଆନ୍ତିନାହିଁ।

ସମ୍ବାଦପତ୍ର ନିତାନ୍ତ ବନ୍ଧ୍ୟାମାନଙ୍କର ଗର୍ଭରୁ ଜନ୍ମଲାଭ କଲା ଏକାବେଳେକେ ଆମର ଏହି ଯୁଗରେ। ବନ୍ଧ୍ୟାମାନେ ବିଧିର କୋଉ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଜୀବନର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମାହାଲ ଓ ମହକୁମାମାନଙ୍କରେ ଏତେ ବେଶୀ ସ୍ଥୂଳ ହୋଇଥାନ୍ତି କେଜାଣି ? ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ ସ୍ଥୂଳ ଓ ସ୍ଥୂଳତର ହେବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି। ନିଜର କାହାକୁ କିଛି ଦେବାର ନଥାଏ ବୋଲି ସମ୍ଭବତଃ ଏପରି ସ୍ଥୂଳ ହୁଅନ୍ତି। ଜନନୀଟିଏ ସନ୍ତାନମାନଙ୍କ ଲାଗି ନିଜକୁ ଦିଏ, ସମ୍ଭବତଃ ସେଇଥି ସକାଶେ ପ୍ରସବସମର୍ଥ ହୁଏ। ଦେବା ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଧନାଢ଼୍ୟା ହୁଏ। ଜଣେ ଜଣେ ମଣିଷଙ୍କର ଆଖି ଭିତରେ ଗୁଡ଼ାଏ ସ୍ୱପ୍ନ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ରହିଥାଏ। ଆଉ କେତେକ ଥାଆନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ରହିଥିବା ପୃଥିବୀଟାକୁ ସତେଅବା ଅନ୍ୟ ଏକ ହେତୁରେ ଦେଖନ୍ତି; ଯାହା ଯେପରି ଦେଖନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ତାହା

ମୋତେ ଯଥାର୍ଥ ଭଳି ଲାଗେ ନାହିଁ। ସେମାନେ ଏକ ଅନ୍ୟ ସଂକଳ୍ପରେ ବାହାରି ପଡ଼ନ୍ତି। ଗର୍ଭବତୀ ହୁଅନ୍ତି। ତା'ପରେ ସନ୍ତାନ ବୋଲି, ଜୀବନ ବୋଲି ସେମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଯାହାକିଛି ସମ୍ଭବ ହୁଏ, ସେମାନେ ତାହାରି ଜନନୀ ହୁଅନ୍ତି। ଏକ ଅନ୍ୟ ଧାରାରେ ବାଟ ଚାଲନ୍ତି, ନିଜ ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ ସବୁବେଳେ ସମ୍ଭବତଃ ଅନ୍ୟ ପ୍ରାର୍ଥନାଟିଏ କରନ୍ତି। ସମ୍ଭବତଃ ଭଗବାନ ମଧ୍ୟ ଏହିପରି ଅନ୍ୟ ମଣିଷମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଥାନ୍ତି କି କ'ଣ କେଜାଣି, ଏପରି ଏକ ବ୍ୟକ୍ତିଟିଏ ଠାବ ହେବା ମାତ୍ରକେ ଭାରି ଉତ୍ସାହିତ ଓ ହରଷିତ ହୋଇ ଉଠନ୍ତି। ତାକୁ ବଳ ଦିଅନ୍ତି। ସେହି ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ବଳଟିକୁ ଆତ୍ମବଳ ବୋଲି କୁହାଯାଏ। ପୃଥିବୀଯାକର ମଣିଷମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ଆଦର୍ଶବାଦୀ ବୋଲି କହନ୍ତି। ନିଜ ଜୀବନରେ ଯେଉଁମାନେ ଏହିପରି ଭାବରେ ନିଜର ସଂକଳ୍ପ ଭିତରୁ ସତେଅବା ଆଉ କ'ଣଟିଏ ପାଇ ତାହାରି ପାଇଁ ନିଜକୁ ଉତ୍ସର୍ଗ କରି ଦେଇଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ବସ୍ତୁତଃ ଏକ ଜନନୀଧର୍ମରେ ଆପଣାକୁ ଉତ୍ସର୍ଗ କରି ଦେଇଥାନ୍ତି। ଇଏ ଏକ ଅନ୍ୟ ନିଶା, ଏକ ଅନ୍ୟ ଖୁସୀ। ଏ ବାଟେ ଗଲେ କେହି କେବେହେଲେ ସ୍ଥୂଳ ହେବାକୁ ମନ କରେ ନାହିଁ। ଶହେବର୍ଷ ତଳର ଓଡ଼ିଆ ସମ୍ବାଦପତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଆଡ଼କୁ ଦୃଷ୍ଟିପାତ କଲେ ସେଥିଲାଗି ଗୋଟିଏ ବୋଲି ସ୍ଥୂଳ ମଣିଷ ଆଖି ଆଗରେ ପଡ଼ନ୍ତି ନାହିଁ। ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ରହିଥିବା ସଂକଳ୍ପଟିକୁ ପ୍ରାୟ ଚାକ୍ଷୁଷ ଭାବରେ ଦେଖିହୁଏ।

ଭିତରେ ଅସଲ କେଉଁ ସଂକଳ୍ପଟି ବନ୍ଧ୍ୟା ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ଅନେକ ମଣିଷ ବାହାରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ଥୂଳ ହୋଇ ଦିଶିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି। ସତେ ଅବା ଏକ କ୍ଷତିପୂରଣର ସନ୍ତାପରେ ଏପରି ହୋଇଥାଏ। ସେମାନେ ଧନରେ ସ୍ଥୂଳ ହୁଅନ୍ତି, କ୍ଷମତାରେ ସ୍ଥୂଳ ହୁଅନ୍ତି। ଭାରତବର୍ଷରେ ଗତ ପଚାଶବର୍ଷ ହେଲା ଏଭଳି ମଣିଷମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ଭୟପ୍ରଦ ଭାବରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି। ଗୋଟିଏ ଦେଶ ଅର୍ଥାତ୍ ମନୁଷ୍ୟସମାଜ ନିଜ ଜୀବନର ବହୁ ସମ୍ଭାବନାର ଆବିଷ୍କାର କରି ଯେତେବେଳେ ପ୍ରାୟ ଏକ ଜନନୀର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଏବଂ ସଂକଳ୍ପ ସହିତ ଆଗକୁ ଆଗକୁ ଚାଲିଯିବାର କଥା, ସେତେବେଳେ ଏଠାରେ ଏହି ସ୍ଥୂଳମାନଙ୍କର ଅବାଞ୍ଛିତ ସଂଖ୍ୟାବୃଦ୍ଧି ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭୟପ୍ରଦ ପରିସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି କରିଛି। ଏକ ସମୂହର ଉନ୍ନୟନ ନିମନ୍ତେ ଧନ ଅବଶ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ; ମାତ୍ର ପ୍ରଧାନତଃ ଆପେ ସ୍ଥୂଳ ହେବା ପାଇଁ ଯେତେବେଳେ କତିପୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଧନ କମାଇ ନୁହେଁ, ଧନ କମାଇ ଧନୀ ହୁଅନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ତାହା ସଂପୃକ୍ତ ସାମୂହିକ ନିୟତିଟିର ପଥରେ ସମସ୍ୟାର ସୃଷ୍ଟି ମଧ୍ୟ କରିପାରେ। ମୂଳତଃ ଭୁରୁଡ଼ମାନେ ହିଁ ସମସ୍ୟାରୂପେ ସମ୍ମୁଖରେ ଆସି ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହୁଅନ୍ତି ଏବଂ ଆମର ନାନା ପ୍ରତ୍ୟୟର ଘର ଉପରେ, ବହୁ ବିଶ୍ୱାସର ମୂଳରେ ଆଘାତ

କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ହୁଅନ୍ତି । ଏବଂ, ରାଜନୀତିକ କ୍ଷମତାକୁ ମଧ୍ୟ କେତେକ ବ୍ୟକ୍ତି କେବଳ ନିଜ ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିପାରନ୍ତି । ଏକ ଗଣତନ୍ତ୍ରରେ ଲୋକଜୀବନର ସମୃଦ୍ଧି ସାଧନା କରିବା ନିମନ୍ତେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇ ଯାଇଥିବା ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ହୁଏତ କୋଉ ଭୂତ ଦ୍ୱାରା ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇ ନିଜର ସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରଧାନତଃ ଆତ୍ମବୃଦ୍ଧି ସକାଶେ ହିଁ କାମରେ ଲଗାଇ ପାରନ୍ତି । ଗଣତନ୍ତ୍ର ଓ ସାମନ୍ତବାଦ ଦୁଇଟି ଅଲଗା ଅଲଗା କଥା, ଏକାବେଳେକେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଧାତୁରେ ନିର୍ମିତ । ଭାରତବର୍ଷର ପାରମ୍ପରିକ ସାମନ୍ତବାଦରେ ବହୁ ଅସତ୍ୟର ମୂଳୋତ୍ପାଟନ କରିପାରିଲେ ଯାଇ ଏଠାରେ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିବା ଗଣତନ୍ତ୍ରର ବ୍ୟବସ୍ଥାଟି ଲୋକମାନଙ୍କର ବହୁ ପ୍ରତ୍ୟାଶାକୁ ହୁଏତ ଏକ ସକାରାତ୍ମକ ପ୍ରତୀତି ଆଣି ଦେଇପାରିବ । ଆମ ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ପ୍ରଧାନତଃ ସେହି କାର୍ଯ୍ୟଟିକୁ ସାଧନ କରିବେ ବୋଲି ଆମଠାରୁ ସ୍ୱୀକୃତି ନେଇ କ୍ଷମତା ଭିତରକୁ ଯାଇଛନ୍ତି । ମାତ୍ର, ସେମାନେ ଅବସରଗୁଡ଼ିକୁ ଯଦି ପ୍ରଧାନତଃ ନିଜର ସ୍ଫୀତି ଓ ନିଜର ବୃଦ୍ଧି ନିମନ୍ତେ କାମରେ ଲଗାଇବେ, ତେବେ ଏହି ଦେଶର ଭାଗ୍ୟଟିକୁ ଭୂତ ଖାଇଯିବା ହିଁ ସାର ହେବ । ଭାରତବର୍ଷରେ ଆମର ଯେଉଁ ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ଆମଠାରୁ ଅନୁମୋଦନ ଲାଭ କରି କ୍ଷମତାରୂପୀ ନଡିଆଗଛରେ ଯାଇ ଚଢ଼ିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଅଧିକାଂଶ ଭୂତ ହୋଇ ନଡ଼ିଆମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱୟଂ ଖାଇ ଯାଉଛନ୍ତି ବୋଲି ଏବେ ଦେଶସାରା ବହୁତ ଜନରବ ହେଲାଣି । ଜନରବମାନେ ଜନବିଶ୍ୱାସରେ ପରିଣତ ହେବାକୁ ଆଉ କେତେ ବା ସମୟ ଲାଗିବ ? ଓଡ଼ିଶାର ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନେ କ୍ରମେ ସେହିମାନଙ୍କର ବିଳାସଦୀର୍ଘିକାରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଯାଉଛନ୍ତି କି ?

ଯେକୌଣସି ସୁସ୍ଥ ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ନିୟମତଃ ମାଲିକ କେହି ନଥାନ୍ତି । ସଂକଳ୍ପଟିଏ ରହିଥାଏ ସିନା, ମାଲିକ କେହି ନଥାନ୍ତି । ରାମାନନ୍ଦ ଚାଟାର୍ଜୀ, ତୁଷାରକାନ୍ତି ଘୋଷ,- ଏମାନଙ୍କ ଉପରେ ମାଲିକ କେହି ନଥିଲେ । ଏମାନେ ସମ୍ପାଦକ ଥିଲେ । ଯାବତୀୟ ଅର୍ଥରେ ଜଣେ ଜଣେ ସୈନିକ ଥିଲେ । ପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଲାଭ କରି ସେମାନେ ନମସ୍ୟ ସିନା ହେଲେ, ମାତ୍ର ମାଲିକ ହୋଇନଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସଙ୍କୁ ତାଙ୍କ କାଗଜର ମାଲିକ ବୋଲି କେହି କେବେ କଳ୍ପନା କରିଛନ୍ତି କି ? ଆପଣାର ଜୀବନନିଷ୍ଠା ଏବଂ ଲୋକଶ୍ରଦ୍ଧା ବଳରେ ସିଏ ତାଙ୍କ ସମସାମୟିକ ଉଦ୍ୟମର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦିନେ ଉତ୍କଳମଣି ସିନା ହେଲେ, ମାତ୍ର ତାଙ୍କୁ ସିଏ ଚଳାଉଥିବା ସମ୍ବାଦପତ୍ରଟିର ମାଲିକ ବା ବାବୁ ବୋଲି କହିବାକୁ କେହି କଦାପି ମନ କରିନଥିବ । ସ୍ୱୟଂ ଉତ୍କଳମଣି କେବେ ଏପରି ମନ କରିଥିବାର କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ଉଠିବ ନାହିଁ । ଏବେ ସର୍ବଭାରତୀୟ ଖବରକାଗଜରେ ଜଣେ ଜଣେ ମାଲିକ ହେଲେଣି । ସମ୍ବାଦପତ୍ରଟା ସତେ ଅବା ଗୋଟାଏ ସଂପତ୍ତି ଏବଂ ତୁମେ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଦେଖାଇ ପାରିଲେ ତାହାର ମାଲିକ

ହୋଇପାରିବ । ହାତରେ ଧନ ଜମିଲେ ଓ ଭାଗ୍ୟବଳରେ କ୍ଷମତା ଭିତରକୁ ଆସିଯାଇ ପାରିଲେ ଜଣେ ବନ୍ଧ୍ୟା ଯେ ପୁତ୍ରବତୀ ହୋଇପାରିବ, ଏଇଟି ପ୍ରାୟ ସେହିପରି ଏକ ନିତାନ୍ତ ଉଦ୍‌ଭଟ କଥା ପରି ଅବଶ୍ୟ ଶୁଭୁଥିବ । ଓଡ଼ିଶାରେ ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନଙ୍କରେ କ୍ରମେ ମାଲିକମାନେ ଉଦୟ ହେଲେଣି । ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ସିରସ୍ତାମାନେ ଅନେକ ସମୟରେ ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଗଡ଼ ବା ଗର୍ତ୍ତ ପରି ଦେଖାଗଲେଣି, ଯାହା ଭିତରେ କି ହୁଏତ ପାତାଳେ ସରିକି ପାଣି ରହିଛି । ସେହି ପାତାଳ ଭିତରେ ନଅର ରହିଛି ଓ ସେହି ନଅରରେ ଜଣେ କିଏ ମାଲିକ ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି । ସିଏ ସେଇଠାରୁ ଥାଇ କୁଟା ହଲାଉଛନ୍ତି ଓ କୁଟା ହଲାଇବା ମୁତାବକ ଖବରକାଗଜ ଚାଲୁଛି । ମାଲିକଙ୍କର ଅନ୍ୟ ଧନ୍ଦା, ଅନ୍ୟ ଧର୍ମ । ସିଏ ଅନ୍ୟ ଆଇଁଷ ଖାଆନ୍ତି, ମାତ୍ର ଏଠି ମାଲିକ ହୋଇ ରହିଥାଆନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଟଙ୍କା ଅଛି, କ୍ଷମତା ଅଛି, ପୃଥ୍ୱୀଯାକର ମେସିନ୍ ସହିତ ତାଙ୍କର ଘନିଷ୍ଠ ବୁଝାମଣା ରହିଛି; ସିଏ ଯେ କେବଳ ବର୍ତ୍ତମାନ କ୍ଷମତାରେ ଅଛନ୍ତି, ସେକଥା ମୋଟେ ନୁହେଁ, ସିଏ ଯାବତ୍‌ଚନ୍ଦ୍ରାର୍କେ ଅର୍ଥାତ୍ ଭଗବାନଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ଚନ୍ଦା ହୋଇଯିବା ଯାଏ ନିଶ୍ଚୟ କ୍ଷମତାରେ ରହିବେ । ଅନ୍ତତଃ ସିଏ ବା ସେମାନେ ନିଜେ ସେହି ବିଶ୍ୱାସରେ ନିଜ ଜୀବନର ନକ୍‌ସାଟିଏ ତିଆରି କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ରାଜ୍ୟଜୟ କରି ବାହାରିଛନ୍ତି । ସାମ୍ବାଦିକତାର ଜଗତ ଭିତରେ ସେମାନଙ୍କର ଅନୁପ୍ରବେଶ ଓ ଉପଦ୍ରବ,- ସେଇଟା ମଧ୍ୟ ସେହି ରାଜ୍ୟଜୟର ଏକ ଅଂଗ ବା ଅଂଶ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ଖବରକାଗଜଗୁଡ଼ିକ ଏହିପରି ମାଲିକମାନଙ୍କର ସମ୍ପତ୍ତିରେ ପରିଣତ ହେବା ଦିନଠାରୁ ଖବରକାଗଜ ରଙ୍ଗୀନ୍ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲାଣି । ପ୍ରଥମେ କେତେବର୍ଷ ତଳେ ରାଜନୀତିକ ପଶାଘରେ ଅଧିକ ବଡ଼ ଦେଖାଯିବା ନିମନ୍ତେ କେତେ ବ୍ୟକ୍ତି ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ସାହିତ୍ୟପତ୍ରିକା ବାହାର କରିଥିବାର ମଧ୍ୟ ଆମର ବେଶ୍ ମନେଥିବ । କଥାଟିକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଖୋଲି କରି କହିଲେ, ସେମାନେ ଟଙ୍କା ଦେଲେ, ଏବଂ ସେହି ଟଙ୍କାରେ ପତ୍ରିକାମାନେ ଚାଲିଲେ । ପତ୍ରିକା ସହିତ ସେମାନଙ୍କର ନାମ ଯୋଡା ହେଲା, ମାତ୍ର ଅନୁଗତ ଅନ୍ୟମାନେ ସବୁକିଛି ଚଳାଉଥିଲେ । ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଟଙ୍କା ଆହୁରି ଅଧିକ ହେଲା, ସେମାନେ ଖବରକାଗଜକୁ ମନ କଲେ । ପତ୍ରିକା ତ ମାସିକ ବା ସାମୟିକ ହେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବ । ମାତ୍ର ଖବରକାଗଜ ତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ତୁମେ ଯେ ଏକ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀର ପାହିଆକୁ ଉଠି ସାରିଲଣି, ତୁମକୁ ସେହି ଗୌରବାନୁଭୂତିଟିକୁ ଦେଇ ଯାଉଥିବ । ଏହି ପର୍ଯ୍ୟାୟକୁ ଆସି ଖବରକାଗଜମାନେ ଶତ ପ୍ରତିଶତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରଙ୍ଗୀନ ହେବାର ଉଚ୍ଚ ଲକ୍ଷ୍ୟ ପୋଷଣ କରି ପାରିଲେ । ଏଗୁଡ଼ିକୁ ଚଳାଇବା ନିମନ୍ତେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଯୋଗ୍ୟ ଓ ଶ୍ରୀମନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ଆଦୌ ଅଭାବ ହେଲାନାହିଁ । ମାଲିକ୍‌ଟାର ଟଙ୍କା ବ୍ୟତୀତ ହୁଏତ ଆଉ ଥିଲା ଭଳି ଆଦୌ କିଛି ହେଲେ ନାହିଁ ବୋଲି ଜାଣି ମଧ୍ୟ

ଗୁଣୀମାନେ ସତେ ଅବା ଦ୍ୱିତୀୟ ଯୌବନ ପାଇବାର ମନାସ ନେଇ ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲେ । ଏମାନେ କେବେ ସାମ୍ବାଦିକତା କରିନଥିଲେ ସିନା, ମାତ୍ର ତଥାପି ଆଦୌ କିଛିହେଲେ ମାରା ହୋଇଗଲା ନାହିଁ । ସେମାନେ ସାହିତ୍ୟରେ ଥିଲେ, ପାଳି କରି ମନକୁ ଯାହା ଆସୁଥିଲା ତାହା ଲେଖିଦେଇ ପାରୁଥିଲେ । ସମ୍ବାଦପତ୍ରକୁ ଯଦି ଏକ ସାହିତ୍ୟ ଅର୍ଥାତ୍ ଲୋକଶିକ୍ଷାର ମାଧ୍ୟମ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ, ତେବେ ସିଧା ସାହିତ୍ୟରୁ ଆସି ଏଠି ଶିବଧନୁ ଭଙ୍ଗା ହେବାର ଉଦ୍ୟମଟି ମଧ୍ୟରେ ସାମିଲ୍ ହୋଇଗଲେ କ'ଣ କାହିଁକି ଅଶୁଦ୍ଧ ହୋଇଯିବ ? ଆମ ବଡ ବଡ ଖବରକାଗଜରେ ଖଞ୍ଜା ଭିତରକୁ ଅନାଇଲେ ସତେ ଅବା ଏହିପରି ଏକ ବିଚିତ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥାଟିଏ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଯାଉଛି । ଯେଉଁ ମଙ୍ଗରାଜେ ଏହାର ମାଲିକ, ସିଏ ସାମ୍ବାଦିକତାର ମତଲବଗୁଡ଼ାକ ବିଷୟରେ କିଛି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ପୃଥିବୀର ଭୂଗୋଳ ଓ ଇତିହାସ, ନୀତି ଏବଂ ନିୟତି ସମୟରେ ତାଙ୍କର ଆଦୌ କୌଣସି ଚାଷ ନାହିଁ ଓ ତେଣୁ ଜ୍ଞାନ ନାହିଁ । ସିଏ କେବଳ ରଜା ହୋଇ କହିବେ ଏବଂ ନିଜର ମଗଜଟାକୁ ସେଥିପାଇଁ ଏକ ନିର୍ମଳ ମାଧ୍ୟମ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରିବେ । ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କର ପଇସା ଅଛି, ତେଣୁ ଏପରି ହୋଇପାରୁଛି ।

ଦାସୀ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ନଅର ଭିତରେ ନିଜକୁ ସାଆନ୍ତାଣୀ ପରି ମନେ କରି ଏମାନେ କାଗଜକୁ ବ୍ୟବହାର କରିବେ, ଏତିକି ଭୋଗ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିର ବାନପ୍ରସ୍ଥାଶ୍ରମରେ ଜୁଟିବା ପ୍ରକୃତରେ ମହାଭାଗ୍ୟର କଥା । ତେଣୁ ପେଟ ଭିତରେ ଯାହା ଥାଉ ପଛକେ, ନିଜର ବିଶ୍ୱାସ ଯାହା ହୋଇଥାଉ ପଛକେ, ରଙ୍ଗୀନ୍ ଏବଂ ରସମୟ କରି ଲେଖିଦେଲେ ଯଦି କାର୍ଯ୍ୟ ସରି ଯାଉଛି, ତେବେ ଏହି ସୁଯୋଗ ମୋଟେ ଛାଡ଼ିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଦିନରେ ଅକାମ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ କରି ରାତିରେ ନିଜ ପାଖରେ ନିରୋଳାରେ ଟିକିଏ ଅଶ୍ରୁ ବିସର୍ଜନ କରିଦେଲେ ତ କାମ ସରିଲା । ତେବେ ସେଥିଲାଗି ନିଜ ବିବେକଟା ସହିତ କାହିଁକି ଧରାପରା ଲଗାଇଥିବା ? ଓଡ଼ିଶାରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଖବରକାଗଜଗୁଡ଼ିକର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏବେ ସେହି ବିଡ଼ମ୍ବନା ଭାରି ଆଖିରେ ପଡ଼ିଯାଉଛି । ତେଣୁ, ସବୁକିଛିକୁ ବର୍ଣ୍ଣାଢ୍ୟ ଏବଂ ଚକଚକ କରି ଦେଖାଇବାର ଉତ୍ସାହଟା ଏବେ ଭାରି ବଢ଼ିଯାଉଛି । କୋଉଠି କେଉଁମାନେ ସତେ ଅବା ଅସଲ କେତେ କଅଣକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ଉପରେ ଫର୍ଦ୍ଦ ଫର୍ଦ୍ଦ ଚକ୍‌ମକ୍ ନାଲି ଓ ନେଳି କରି ଦେଖାଇବାର ଏକ ରାଜକୀୟତାର ପ୍ରଦର୍ଶନ ଚାଲିଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଛି । ତଥାପି, ଭିତରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ଦୁଃଖଗୁଡ଼ାକ, ଅଭାବଗୁଡ଼ାକ ଖୁବ୍ ପଦାରେ ପଡ଼ି ଯାଉଛନ୍ତି ।

ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଏକ ରାଜନୀତିକ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ରହିଥାନ୍ତା । ବିଶ୍ୱ-ରାଜନୀତିକୁ ବୁଝୁ ନଥିଲେ ତୁମେ ଭାରତବର୍ଷର ରାଜନୀତିକୁ କିପରି ବୁଝିପାରିବ ? ଏବଂ, ଭାରତବର୍ଷର ରାଜନୀତିକୁ ବୁଝୁ ନଥିଲେ ଆମର ଏହି ଘରେ ଓଡ଼ିଶାକୁ ବା

କିପରି କ'ଣ ବୁଝିବ ? ତେଣୁ ଭାବପ୍ରବଣ ହେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବ। ପିଲାଦିନେ ଯେତୁଟା ସଂସ୍କୃତ ଶ୍ଳୋକ ତୁମେ ଜାଣିଥିଲ, ସେଇଗୁଡ଼ାକୁ ଉଦ୍ଧୃତ କରି ପାଠକର ବୁଦ୍ଧିକୁ ଛଳେଇ ପକାଇବା ପରି ପାଞ୍ଚଟା କଥା ଲେଖିଦେଲେ ବେଶ୍ ଚଳିବ। ଏବେ ତ ଅଧିକାଂଶ ସ୍ଥଳରେ ଭାବପ୍ରବଣତାକୁ ହିଁ ଅଳ୍ପ ବହୁତ ଜାତୀୟତା ବୋଲି କୁହାଗଲାଣି। ସମ୍ବାଦପତ୍ରରେ ରାଜନୀତିର ଚର୍ଚ୍ଚା ବା ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିଲେ ରାଜନୀତିକ ବିଶ୍ଳେଷଣକୁ ହିଁ ବୁଝାଇବା ଉଚିତ। ଏବଂ, ଏତେ ଭିତରକୁ ଯିବାପାଇଁ ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ବେଳ ନାହିଁ। ତେଣୁ ସାମ୍ବାଦିକ ଝିଟିପିଟି ହୋଇ ଟିକିଏ କାନ୍ଦି ପକାଇବ, ଟିକିଏ ଛଳାଇ କରି କହିବ,-ଏକ ସମୀକ୍ଷାହୀନ ଜିଜ୍ଞାସା ଏବଂ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଭୂମି ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନଙ୍କର ଆଉ ବେଳ ନାହିଁ, ଅଣ୍ଟାରେ ବଳ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ। ନିରକ୍ଷର ମାଲିକମାନଙ୍କର ପରିଚର୍ଯ୍ୟା କରିପାରିଲେ, ଅର୍ଥାତ୍ ବେହେଭାଣିଆ ହୋଇ ରହିପାରିଲେ ଯଦି ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଯାଉଛି, ତେବେ ମିଛଟାରେ ଆହୁରି ଦୂରକୁ ତୁମେ କାହିଁକି ମନ କରିବ ? ୧୯୧୭ ମସିହାରେ ରୁଷିଆରେ ଅକ୍ଟୋବର ବିପ୍ଳବ ହେବାବେଳେ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଏଠି ତାଙ୍କ କାଗଜରେ ସେହି ବିଷୟରେ ସମ୍ପାଦକୀୟ ସ୍ତମ୍ଭ ଲେଖିଥିଲେ, ଲେନିନ୍‌ଙ୍କର ଦେହାନ୍ତ ସମୟରେ ବି ସମ୍ପାଦକ ହିସାବରେ ଏକ ଦୀର୍ଘ ମନ୍ତବ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ। ସେହି ଲେଖାଗୁଡ଼ିକର ଆଜି ଅଶୀ ନବେ ବର୍ଷ ପରେ ମଧ୍ୟ ବହୁ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ରହିଛି ଏବଂ ତାହା ବହୁ ଚିନ୍ତାର ଉଦ୍ରେକ କରାଉଛି। ଏବର ଓଡ଼ିଆ ସମ୍ବାଦପତ୍ରରୁ ଆମେ ସେସବୁ କଥା କଦାପି ଆଶା କରି ପାରିବା ନାହିଁ। ଆମ ପଡ଼ିଶା ବ୍ରହ୍ମଦେଶରେ ଯାହା ଚାଲିଛି, ମଧ୍ୟପ୍ରାଚ୍ୟରେ ଇସ୍ରାଏଲ ଓ ଆରବ ଶାସନତନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ କାହିଁକି ଭିଡ଼ାଓଟରା ଲାଗିଛି, ରୁଷିଆର ସାମ୍ୟବାଦୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟଟା କାହିଁକି ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ ଭୁଷ୍‌ଭୁଷ୍ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଲା, ଲାଟିନ୍ ଆମେରିକାରେ କାହିଁକି ଏକ ବିଚିତ୍ର ପ୍ରକାରେ ରାଜନୀତିକ ବିଡ଼ମ୍ବନା ରାଜତ୍ୱ କରୁଛି, ସେହି ବିଷୟରେ ଓଡ଼ିଶାର ଖବରକାଗଜରେ ହୁଏତ ଗୋଟିଏ ମଧ୍ୟ ଲେଖା ଅର୍ଥାତ୍ ତଥ୍ୟସମ୍ବଳିତ ଆଲୋଚନା ପ୍ରକାଶ ପାଇନାହିଁ, ଯାହାକୁ କି ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ପରେ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ରଖି ପାଠ କରାଯାଇ ପାରିବ। ଅଥଚ ସ୍ଥାନୀୟ ରାଜନୀତିକ ଧରାପରା ବିଷୟରେ ଫର୍ଦ୍ଦ ଫର୍ଦ୍ଦ ବାହାରୁଛି। ଆମର ମାଲିକ ମନ୍ତ୍ରୀ ବା ସାଂସଦ ହିସାବରେ କୋଉ ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଅଥବା କୋଉ ମୁଷ୍ଟିଯୋଦ୍ଧା ସଂଘର ଉତ୍ସବରେ କ'ଣ ବଖାଣିଲେ, ସେଗୁଡ଼ାକ ଗଉଣି ଗଉଣି ବାହାରୁଛି। ଅତି ସ୍ଥାନୀୟ ଓ ତେଣୁ ଅତିଶୟ ହୁଣ୍ଡା ଆମ ରାଜନୀତିର ନେତାମାନେ ଏବେ ଶାସନ ଅପେକ୍ଷା କୁତାମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ଲୋଡ଼ିଲେଣି। ସଭାରେ ହେଉଥିବା ତାମ୍‌ସାଗୁଡ଼ାକ ସେହିମାନଙ୍କର ପ୍ରୀତ୍ୟର୍ଥେ ସେହିମାନଙ୍କର ଖବରକାଗଜରେ ସାତଗୁଣ ଅଧିକ ପରିପାଟୀରେ ସଚିତ୍ର ହୋଇ ପ୍ରକାଶ ପାଉଛି। ସମ୍ବାଦପତ୍ର ଗୁଡ଼ିକୁ ଅର୍ଥାର୍ଥୀ

ଲେଖକ ଏବଂ ସାହିତ୍ୟିକମାନେ ଆସିବା ପରେ ସମ୍ପାଦକୀୟ ଲେଖାଗୁଡ଼ିକର ଭାଷା ଅଳଙ୍କାରଯୁକ୍ତ ହେଉଛି । ଶୈଳୀର କାରୁଣ୍ୟରେ ତାଳ ଭାଙ୍ଗିଯାଉଛି । ମାତ୍ର ତାହା ତୁଚ୍ଛା ସାହିତ୍ୟ ପରି ଭୁରୁଡ଼ାଇ ନେଉଛି ଓ ଭାବପ୍ରବଣ କରି ପକାଉଛି । ଏକ ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶ ଓ ସମାଜରେ ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ଆଲୋଚନାଗୁଡ଼ିକ ବିଭିନ୍ନ ଦିଗରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା ଏବଂ ଉପସ୍ଥାପନା କରାଇ ଦେଶବାସୀ ପାଠକଙ୍କର ରାଜନୀତିକ ମନନ ତଥା ଅବଗାହନ-ଶକ୍ତିକୁ ଯେ କିପରି ମୂଲ୍ୟଯୁକ୍ତ ଏବଂ ଗତିଶୀଳ କରି ପାରନ୍ତି, ଓଡ଼ିଆ ସମ୍ବାଦପତ୍ର ସେହି ସମ୍ଭାବନାଟି ଉପରେ ହୁଏତ ଆଦୌ କୌଣସି ଧ୍ୟାନ ଦେଇ ପାରିନାହିଁ । ଯେକୌଣସି ଛଅମାସ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ବାଦପତ୍ରରେ ପ୍ରକାଶିତ ପ୍ରବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକୁ ନେଇ ଏକ ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ କରାଗଲେ ଏକଥା ଅଧିକ ପ୍ରାଞ୍ଜଳ ହୋଇଯାଇ ପାରନ୍ତା । ଅସଲ କଥାଗୁଡ଼ିକ ଚର୍ଚ୍ଚା ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ ବୋଲି ସମ୍ଭବତଃ ଆମ ସମାଜରେ ପାଳିତ ଓଷା, ପର୍ବ, ଅବହେଳିତ କୌଣସି ଜୀର୍ଣ୍ଣ ମନ୍ଦିର,-ଏହିଗୁଡ଼ାକ ଉପରେ ଅଧିକ ମାଡ଼ ହେଉଛି ।

ପ୍ରାୟ ସେହି ଏକା ତଥ୍ୟ ବର୍ଷକୁ ବର୍ଷ ବାହାରୁଛି । ସେହି ଏକା କଥାକୁ ଲେଖି ଆମ ପୁଣ୍ଡରୀକାକ୍ଷମାନେ ବୁଢ଼ା ହୋଇ ଗଲେଣି, ଅଥଚ ସେଗୁଡ଼ିକ ଆମକୁ ଆଦୌ ବିକାର ଲାଗୁ ନାହିଁ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନଙ୍କରେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ବିଷୟରେ ବହୁ ବର୍ଷ ଧରି ହୋଇ ଆସୁଥିବା ଆଲୋଚନା ଗୁଡ଼ିକର ବିଚାର କରାଯାଇପାରେ । ଶାମ୍ବର ପେଟ ଭିତରେ ରହିଥିବା ପଥରଟାକୁ ଯେତେ ଘୋରିଲେ ମଧ୍ୟ ଯେପରି ତାହା ତଥାପି ରହି ଯାଉଥିଲା, ଏହି ଆଲୋଚନାଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରାୟ ସେହିପରି ଲାଗୁଛି । ପୃଥିବୀ ଓ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ଚେତନା ଯେ ବର୍ଷକୁ ବର୍ଷ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ଚାଲିଛି, ଆମ ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ସ୍ତମ୍ଭଲେଖକମାନେ ଆମଠାରୁ ସେହି ସତକଥାଟିକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାକୁ ମନ କରୁଛନ୍ତି କି ? ପୁସ୍ତକ-ସମୀକ୍ଷାକୁ ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନେ ଭୟ କରୁଛନ୍ତି, ତେଣୁ ସେହି ପ୍ରକରଣଟିକୁ ସତେଅବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିପଜ୍ଜନକ ବୋଲି ବର୍ଜନ କରିଛନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶାକୁ ସ୍ଥାନୀୟ, ଏକାନ୍ତ ସ୍ଥାନୀୟ କରିବାକୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ଯେଉଁ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ପ୍ରାୟ ପାରମ୍ପରିକ ଭାବେ ଲାଗିରହିଛି, ଆମ ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନେ ମଧ୍ୟ ସେଥିରେ ଭାଗୀଦାର ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ।

ଏବେ ଆମ ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନେ କ୍ରୀଡ଼ା ଏବଂ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ରରେ ଅଧିକ ମନ ଦେଉଛନ୍ତି । କ୍ରୀଡ଼ା ଏବଂ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ଆମ କ୍ରମପ୍ରସାରିତ ସାମୂହିକ ଜୀବନାଗ୍ରହର ଏପରି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କ୍ଷେତ୍ର, ଯାହାର କି ସବାଆଗ ନିଜସ୍ୱ ଏକ ମହତ ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି । କ୍ରୀଡ଼ାର ବିବରଣୀ ଆମ ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନଙ୍କରେ ବାହାରୁ, ସେଥିରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଅପରାଧ ନାହିଁ । କ୍ରୀଡ଼ା ସବୁକାଳେ ରହିଥିଲା ମାତ୍ର ଆନୁଷ୍ଠାନିକ କ୍ରୀଡ଼ା କ୍ରମେ

ଆମ କ୍ରୀଡ଼ାନୁରାଗକୁ ସତେ ଅବା ଗିଳି ପକାଇବାକୁ ବେଶ୍ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଇଛି ଏବଂ ନଖ ବିସ୍ତାର କରିବାରେ ଲାଗିଛି। କ୍ରୀଡ଼ାକୁ ନୁହେଁ, ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ବା ପ୍ରଫେସନାଲ୍ କ୍ରୀଡ଼ାକୁ ଏବେ ଖାଲି ଷ୍ଟାଡ଼ିୟମ୍‌ମାନେ ନୁହନ୍ତି, ସରକାରମାନେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଶୟ ଦେଲେଣି। ଜାତୀୟତାକୁ ଏକ ନେଫେଡ଼ା ଭାବପ୍ରବଣତାରେ ପରିଣତ କରି ତାକୁ କ୍ରୀଡ଼ା ଭିତରେ ପୂରାଇ ଦିଆଗଲାଣି। ନିତାନ୍ତ ବୈରସିକ ଭାବରେ କ୍ରୀଡ଼ା ବାହାରେ ରହିଥିବା ଉଚ୍ଚାଭିଳାଷୀ ଅବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ମଧ୍ୟ କ୍ରୀଡ଼ାର ସିରସ୍ତା ଭିତରେ ମହିଷ ଏବଂ ମହୀଷୀ ରୂପରେ ଆସି ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ଉପଦ୍ରବ ଲଗାଇଲେଣି ଅର୍ଥାତ୍ କ୍ରୀଡ଼ାକୁ ଦୁଷ୍ଟ ରାଜନୀତି ଆସି କଳୁଷିତ କଲାଣି। କ୍ରୀଡ଼ାର ବିଶେଷ ବିବରଣୀ ବାହାର କରିବାକୁ ବହୁଳ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପତ୍ରିକା ରହିଛନ୍ତି। ତେଣୁ, ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନେ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିଲେ କ୍ରୀଡ଼ାକୁ ଏକ ସଂସ୍କୃତି ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ଆଲୋଚନା କରି ପାରୁଥାନ୍ତେ। ଠିକ୍ ସେହିପରି ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ସମ୍ବାଦପତ୍ରରେ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ରର ଅଭିନୟକାରୀଙ୍କର ଚାକ୍ଷୁଷ ପରିଚୟ ଦେବାକୁ ଅଧିକ ରୁଚିସମ୍ପନ୍ନ ଚିତ୍ରମାନ ଦିଆଯାଇ ପାରନ୍ତା, ମାତ୍ର ସତେ ଯେପରି ଅନ୍ୟ କେଉଁ ସରାଗ ସହିତ ପାଠକମାନଙ୍କୁ କାମସ୍ପର୍ଶ ଆଣି ଦେବାଲାଗି ଏବେ ସେମାନଙ୍କର ନଗ୍ନ, ଅର୍ଦ୍ଧନଗ୍ନ ଓ ଆହୁରି କେତେ ଅସହଜ ଅବସ୍ଥାର ଚିତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ କେଡ଼େ ଘଟଣ ଭାବରେ ଛପାଯାଉଛି। ସମ୍ବାଦପତ୍ର ଯେ ଆମ ଗାଆଁମାନଙ୍କୁ ଯାଉଛି, ସେକଥା ସହରିଆ ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନେ ଭୁଲି ଯାଉଛନ୍ତି। ସଂପୃକ୍ତ ସମ୍ପାଦକମାନେ ପ୍ରୌଢ଼ ଅବସ୍ଥା ଅତିକ୍ରମ କରି ସାରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସତେଅବା ଅବଚେତନରେ କେଉଁ କୋପନ-ପ୍ରେରଣାର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଏପରି କରୁଛନ୍ତି କେଜାଣି ? ଚଳଚ୍ଚିତ୍ରର ଏବେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପୃଷ୍ଠାମାନ ବି ବାହାରିଲାଣି। ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଦେଖି, ବଜାରଧର୍ମକୁ ଶିକ୍ଷା କରି ପଣ୍ଡିତ ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏକଦା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କାଗଜଟି ମଧ୍ୟ ତାହାର ସରସ ପ୍ରୟୋଗମାନ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲାଣି। ବ୍ୟତିକ୍ରମଟିଏ ହେବାକୁ ବେଳ ନାହିଁ, ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସ ବି ନାହିଁ। ଚଳଚ୍ଚିତ୍ରକୁ ଆମ ସଂସ୍କୃତି ଏବଂ ସାଂସ୍କୃତିକ ମନୋରଞ୍ଜନର ଏକ ଅଙ୍ଗରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ସେଗୁଡ଼ିକର ଅବଶ୍ୟ ଆଲୋଚନା ହୋଇପାରନ୍ତା। ମନ ଥିଲେ ଅଲବତ୍ ହୋଇପାରନ୍ତା। ଦୁର୍ଗତି ଯେ ସବୁଠାରେ କେବଳ ଅଧିକ ଦୁର୍ଗତି ଆଡ଼କୁ ଟାଣି ନେଇଯିବ, ତାହାର ଆଦୌ କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ। ଦୁର୍ଗତି ଏକ ଆହ୍ୱାନ ପରି ମଧ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରିବ ଓ ଆମକୁ ଅଧିକ ଭଦ୍ର ଓ ଅଧିକ ଶାଳୀନ ହେବାରେ ସବୁବେଳେ ଆମକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିପାରିବ। ସୁଅରେ ପଡ଼ିବାକୁହିଁ ସଫଳତା ବୋଲି ମାନୁଥିବା ମଣିଷମାନେ କେବେହେଲେ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ହୋଇପାରନ୍ତି ନାହିଁ। ବ୍ୟତିକ୍ରମ ତାହାକୁ ହିଁ କୁହାଯିବ, ଯିଏ ହାଟ ମଝିରେ ଏକା ମଧ୍ୟ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ନିଜର କଥାଟିକୁ କହିପାରିବ। ସମ୍ବାଦପତ୍ର ଓ ସାମ୍ବାଦିକତାକୁ ମଧ୍ୟ ଆମେ ମନ କଲେ ଏକ ଧର୍ମରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିପାରିବା। ମ୍ଳେଚ୍ଛମାନଙ୍କୁ ଚୁନୌତି ଦେଇପାରିବା।

ମ୍ଲେଛମାନେ ଧନୀ, ମ୍ଲେଛମାନଙ୍କ ହାତରେ ବହୁ ଉପଦ୍ରବ ଘଟାଇ ପାରିବା ଭଳି କ୍ଷମତା ମଧ୍ୟ ପର୍ବତ ପରି ଠୁଳ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଯେଉଁ ଦେଶରେ ଅଧେ ମଣିଷଙ୍କୁ ନିଃସମ୍ବଳ ଓ ନିରକ୍ଷର କରି ରଖାଯାଇଛି, ସେଠି ମ୍ଲେଛମାନଙ୍କର ପୁଷମାସ ପଡ଼ିଥିବା ପରି ଯେ ଅବଶ୍ୟ ଦେଖାଯାଉଥିବ, ସେଥିରେ ମଧ୍ୟ କିଛି ବିଚିତ୍ର କଥା ନାହିଁ । ମାତ୍ର ମ୍ଲେଛମାନେ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଭୀରୁ । କେବଳ ସାହସୀ ମଣିଷମାନେ ସେମାନଙ୍କର ସାମନା କରିପାରିବେ । କେବଳ ସାହସୀମାନେ ହିଁ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ହୋଇପାରିବେ । ସାମ୍ବାଦିକତାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତତଃ କେତେକ ସାମ୍ବାଦିକ ମନ କଲେ, ଅଧିକ ଆଗକୁ ଦେଖି ପାରିଲେ ଏବଂ ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ଏହି ବର୍ତ୍ତମାନ ସକାଶେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ଉତ୍ତରଦାୟିତ୍ୱ ରହିଛି ବୋଲି ବୁଝିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେଲେ ଏକ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ସାକାର ହୋଇ ଆସିବ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ରାଜନୀତିରେ, ଶିକ୍ଷାରେ, ସାହିତ୍ୟରେ, ଅର୍ଥାତ୍ ସାମୂହିକ ପ୍ରୟାସର ଯାବତୀୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେପରି ଏକ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା ରହିଛି, ସମ୍ବାଦପତ୍ରର କ୍ଷେତ୍ରକୁ ମଧ୍ୟ ଆମେ ସେହି ବୃହତ୍ତର ପ୍ରତୀକ୍ଷାଟିର ଅନ୍ତର୍ଗତ କରି ଦେଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା । ଗୁଳାରେ ପଡ଼ିଥିବା ମଣିଷ ସିଏ ବୁଝିବାକୁ ଅଧିକ ଲାଭବାନ୍ ହେଉଥାଏ ସିନା, ମାତ୍ର ସିଏ ଆପଣାକୁ ବିକି ଦେବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ନିତାନ୍ତ ଅପାତ୍ରମାନଙ୍କ ପାଖରେ ବଡ଼ ଲଜ୍ଜାକର ଭାବରେ ନିଜକୁ ମିଛଟାରେ ନିଃଶେଷିତ କରିଦେବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଭାରତବର୍ଷ ପରି ଏକ ବିକାଶଶୀଳ ଓ ନିର୍ମୀୟମାଣ ଦେଶରେ ନୂଆ ନୂଆ ପ୍ରୟୋଗ ହୋଇ ନୂଆ ନୂଆ ସମ୍ଭାବନାଗୁଡ଼ିକ ଆବିଷ୍କୃତ ହେବା ପାଇଁ ଅଧିକ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ବିଗତ ପଚାଶ ବର୍ଷ ଧରି ଆମକୁ ନିରନ୍ତର ମିଛ ଗୁଳାମାନଙ୍କରେ ପଶି ଯିବାପାଇଁ କୁମନ୍ତ୍ରଣାମାନ ଦିଆଯାଇଛି । ଯେଉଁମାନେ କୁମନ୍ତ୍ରଣା ଦେଇ ଆସୁଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ଘରେ ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳସର୍ପ ପଶିଛି, ସେମାନଙ୍କର ଅସଲ ଫିକରଗୁଡ଼ାକୁ ପଦାରେ ପକାଇ ଦେଉଛି । ତେଣୁ, ସାହସୀମାନଙ୍କ ଲାଗି, ବ୍ୟତିକ୍ରମମାନଙ୍କ ଲାଗି ଅସଲ ସମୟଟିଏ ବର୍ତ୍ତମାନ ହିଁ ଆସିଛି । ଆମ ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନେ ଏଣିକି ସେହି ସାହସୀ ବ୍ୟତିକ୍ରମମାନଙ୍କ ଲାଗି ବିଶ୍ୱାସର ସହିତ ଅପେକ୍ଷା କରିବେ ।

'ଅନୁପମ ଭାରତ', ସ୍ୱନକ୍ଷତ୍ର ବିଶେଷାଙ୍କ, ୧୯୯୭

□□□

– ୩୦ –

ସାମ୍ବାଦିକତା ସମ୍ବାଦ

ଘଟଣାମାନେ ଯୁଗେଯୁଗେ ଘଟୁଥିଲେ, ତେଣୁ ସମ୍ବାଦ ରହିଥିଲା । ଭାରତବର୍ଷ ଏବଂ ଓଡ଼ିଶାରେ ସମ୍ବାଦପତ୍ର ବାହାରିବାର ଘଟଣାଟା ମଧ୍ୟ ଦେଖୁଁ ଦେଖୁଁ ଶହେବର୍ଷରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ହୋଇଗଲାଣି । କିନ୍ତୁ ଆମ କାନକୁ ସାମ୍ବାଦିକତା ଶବ୍ଦଟି ପ୍ରକୃତରେ ଏକାବେଳେକେ ନୂଆ । ଏବେ ସାମ୍ବାଦିକତା ବିଷୟରେ ପାଠପଢ଼ା ହେଲାଣି ଏବଂ, ଯୋଉ ଦେଶରେ ପ୍ରାୟ ଧର୍ମତଃ ଜୀବିକାଟିଏ ଜୁଟିଯିବ ବୋଲି ସମସ୍ତେ ପାଠ ପଢ଼ିବାଟିକୁ ଏକ ସୋପାନ ପରି ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି, ସେହି ଦେଶରେ ସାମ୍ବାଦିକତା ଆମ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କରେ ବି ଆସି ପହଞ୍ଚି ଗଲାଣି । ଏକ ସର୍ବେକ୍ଷଣ କରିପାରିଲେ ହୁଏତ ଜଣାପଡ଼ି ଯାଇପାରେ ଯେ, ଔପଚାରିକ ଥାନମାନଙ୍କରେ ଯେଉଁମାନେ ସାମ୍ବାଦିକତା ନାମକ ପାଠଟିକୁ ପଢ଼ାଉଛନ୍ତି, ସେମାନେ ହୁଏତ କେବେ ସାମ୍ବାଦିକ ହୋଇନାହାନ୍ତି । ହୁଏତ କୌଣସି ସମ୍ବାଦପତ୍ର ବାହାର କରି ସେମାନେ କେବେହେଲେ ବିଫଳ ଅଥବା ସଫଳ ହୋଇନାହାନ୍ତି । ତଥାପି, ବହିଗୁଡ଼ାକୁ ପଢ଼ିଛନ୍ତି, ଗଳ ଗଳ କରି କେତେ କେତେ କଥା କହିଯାଇ ପାରୁଛନ୍ତି ଏବଂ, ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟ କଥାଟା ହେଉଛି ଯେ, ସେମାନେ ଇଂରାଜୀ ଜାଣିଛନ୍ତି । ଯିଏ ନିଜେ ଥରେହେଲେ ଜାଲ ନ ପକାଇଛି, ସିଏ ତ ପୁଣି ତୁଚ୍ଛା ବହିଗୁଡ଼ାକୁ ପଢ଼ି ଆମ ଆବଶ୍ୟକତା ମେଣ୍ଟାଇବାକୁ ମତ୍ସ୍ୟବିଜ୍ଞାନରେ ଅଧ୍ୟାପନା କରି ପାରୁଛି ! ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ସାମ୍ବାଦିକତାର ସର୍ବସ୍-ଜଗତଟି ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟିପାତ କରିବା ସମୟରେ କେଜାଣି କାହିଁକି ଭାରି ମନେ ହେଉଥାଏ ଯେ ଏଥିରେ ସତେଅବା କେଡ଼େ ଫିଟ୍‌ଫାଟ୍ ହୋଇ ଧାଁ ଧପଡ଼ ହେଉଥିବା ଏବଂ ବର୍ତ୍ତନ ଭୋଗ କରୁଥିବା ମନୁଷ୍ୟମୂର୍ତ୍ତିମାନଙ୍କର କେହି ହୁଏତ ବାପାମାଆ ନାହାନ୍ତି । ତଥାପି ଏହି କଥାଟି ମଧ୍ୟ ସମାନ ଭାବରେ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେବାକୁ ଆସି ପହଞ୍ଚିଯାଏ ଯେ, ବାପାମାଆ ଥିଲେ ଏମାନେ ସମ୍ଭବତଃ କଦାପି ଏଡ଼େ ନିଦକ ଭାବରେ ମୋଟେ ଫଡ଼ଫଡ଼ ହୁଅନ୍ତେନାହିଁ ।

ସାମ୍ବାଦିକତା ଯାବତୀୟ ନ୍ୟାୟରେ ଏପରି ଗୋଟିଏ ମାର୍ଗ, ଧର୍ମ ବା ବେଉସା, ଯେଉଁଥିରେ ପାକଳ ହେବାକୁ ହେଲେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଏକାବେଳେ ଜଣେ ସାମ୍ବାଦିକ ହେବାର ସୋପାନରୁ ଆରମ୍ଭ କରିବାକୁ ହୋଇଥାଏ । କାଗଜଟିଏ ବାହାର କରିବାକୁ ହେଲେ ସଂଗ୍ରାମ କରିବାକୁ ପଡ଼େ, କାରଣ କାଗଜଟିଏ ବାହାର କରିବା ପଛରେ ସଂପୃକ୍ତ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି ଅଥବା ଗୋଷ୍ଠୀର ଏକ ଲକ୍ଷ୍ୟ ସର୍ବଦା ରହିଥାଏ । ଏବେ ଗୁରାଏ

ଫାଲ୍‌ତୁ ପଇସା ହୋଇଗଲେ ବେଳେବେଳେ କ'ଣ ପାଇଁ କିଏ କିଏ ସମ୍ବାଦପତ୍ରଟିଏ ବାହାର କରିବାକୁ ଚିନ୍ତା କରି ପକାଉଛନ୍ତି କେଜାଣି ? ତେଣୁ ସମ୍ବାଦପତ୍ରରେ ତୁମେ ଆମେ ବୁଝିବାରେ ଯେଉଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଧର୍ମଟିଏ ରହିଥିବା ଭଳି ଏକଦା ଦିଶି ଯାଉଥିଲା, ଏବେ ଆଉ ସେହି ହିସାବରେ ପ୍ରାୟ କିଛି ଅନୁମାନ କରି ହେଉନାହିଁ । ଲକ୍ଷ୍ୟ ବଦଳରେ ନିତାନ୍ତ ଅଭିସନ୍ଧିଟିଏ ରହିଥିବା ପରି ବାରି ହୋଇପଡୁଛି । ଭାରତବର୍ଷର ପ୍ରମୁଖ ଇଂରାଜୀ ଖବରକାଗଜଗୁଡ଼ିକୁ ଯେତେବେଳେ କେତେଟା ଶେଠ କିଣି ପକାଇଲେ ଓ ସମ୍ବାଦଜଗତରେ ବଡ଼ବଡ଼ ମଥାଙ୍କୁ କିଣି କାମରେ ଖଟାଇଲେ, ସେତେବେଳେ ସେହି ଗନ୍ଧଟା ଆମ ଦେଶରେ ପ୍ରଥମେ ନାକରେ ଆସି ବାଜିଥିଲା । କ୍ରମେ ସବୁକିଛି ଭାରି ଗନ୍ଧାଇଲା । ଗନ୍ଧଉ ଗନ୍ଧଉ ଦେଶଟାକୁ ପୁରା ଗନ୍ଧିଆ କରି ପକାଇଲା । ଏକାଧିକ ଦେଶରେ ପ୍ରମୁଖ ରାଜନୀତିକ ଦଳଗୁଡ଼ିକର ନିଜର ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନ ରହିଛନ୍ତି । ସେଗୁଡ଼ିକ ସଂପୃକ୍ତ ଦଳର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଆଭିମୁଖ୍ୟ ତଥା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଗୁଡ଼ିକୁ ସାଧାରଣଙ୍କ ଗୋଚରକୁ ଆଣିବାରେ ମାଧ୍ୟମରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । ସେକଥାଟା କେଡ଼େ ସହଜ ଭାବରେ ବୁଝି ବି ହୋଇଯାଉଛି । ବଗୁଲିଆମାନଙ୍କ ଦେଶରେ ସେହି କଥାଟିକୁ ବୁଝିବା ମୋଟେ ସମ୍ଭବ ହେଉନାହିଁ । ହଁ, ଆମ ସାମୂହିକ ଜୀବନରେ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ଯେତେବେଳେ ନିପଟ ବଗୁଲିଆମାନେ ହିଁ ଯାଇ ବସିଛନ୍ତି ଓ ରାଜାମାନଙ୍କ ଭଳି ଦିଶୁଛନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ନିଜେ ବଗୁଲିଆ ବୁଦ୍ଧି ନକଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରକୃତରେ ସେମାନଙ୍କୁ ମୋଟେ ମାପି ହେଉନାହିଁ କି ଜାଣି ହେଉନାହିଁ ।

ପୃଥିବୀର ସର୍ବପ୍ରଥମ ଖବରକାଗଜମାନେ ବାହାରିଥିବା ସମୟରେ ସେଗୁଡ଼ିକ ବାହାର କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଆଦୌ ବଗୁଲିଆ ନଥିଲେ । ତୁମେ ସେମାନଙ୍କର ମତରେ ରାଜି ହୁଅ ବା ନହୁଅ, ସେମାନେ ସ୍ୱୟଂ ନିଜନିଜ ମତରେ ଅବଶ୍ୟ ସ୍ଥିର ଥିଲେ । ସେହି ସ୍ଥିର ମତ ବା ଅଭିପ୍ରାୟଟି ଅନୁସାରେ କାଗଜ ଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ପାଦନା ହେଉଥିଲା; ସେହି ବାଗରେ ସମ୍ପାଦକୀୟମାନ ବାହାରୁଥିଲା, ସେଥିରେ ଲେଖା ଲେଖୁଥିବା ଲେଖକମଣ୍ଡଳୀ ମଧ୍ୟ ସେହି ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ପ୍ରାୟ ଆପେଆପେ ବାଛି ହୋଇ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଉଥିଲେ ଏବଂ ଏପରିକି, ସମ୍ବାଦଗୁଡ଼ିକର ମଧ୍ୟ ଅନୁରୂପ ଚୟନ ହେଉଥିଲା । ସମ୍ବାଦ ତ ଅହର୍ନିଶ ଅହରହ ଅକ୍ଷୌହିଣୀ ସଂଖ୍ୟାରେ ଘଟୁଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସମ୍ବାଦପତ୍ର ତେଣୁ ଅବଶ୍ୟ ଏକ ଚୟନ କରିବ ହିଁ କରିବ । କେଉଁଗୁଡ଼ିକୁ ଚୟନ କରିବ ଓ କେଉଁଗୁଡ଼ିକୁ ବାଦ୍ ଦେବ, ତାହା ସଂପୃକ୍ତ ସମ୍ବାଦପତ୍ରଟିର ଆଭିମୁଖ୍ୟ ତଥା ତଦନୁଗତ ଅଭିପ୍ରାୟଟି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବ । ଏଥିରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଗତ୍ୟନ୍ତର ରହିବନାହିଁ । ନିଜ କଳ୍ପିତ ରାଜନୀତିକ ବିପ୍ଳବରେ ସେହି ପ୍ରସ୍ତୁତି-କାଳରେ ରୁଷିଆର କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ମୁଖପତ୍ର ରୂପେ ଇସ୍କ୍ରା (ରଡ଼ ଅଙ୍ଗାର) ଏବଂ

ପ୍ରାଭ୍‌ଦା (ସତ୍ୟ) ନାମରେ ଯେଉଁ ସମ୍ବାଦପତ୍ର ବାହାରିଲେ, ଦେଶର ହାଲଚାଲ ଜାଣିବାପାଇଁ କେହି କଦାପି ସେତେବେଳେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ପଢ଼ିବା ନିମନ୍ତେ ମନ କରିନଥିବେ। କାଗଜଦୁଇଟି ପଛରେ ଯେଉଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ତଥା ବିଶେଷ ରାଜନୀତିକ ମାର୍ଗଟିର ଆବେଦନ ରହିଥିଲା, ବସ୍ତୁତଃ ତାହାରି ଅନୁସାରେ ହିଁ ସେଗୁଡ଼ିକର ପାଠକମଣ୍ଡଳଟି ଅବଶ୍ୟ ଗଠିତ ହୋଇଯାଇଥିବ। ଲେନିନ୍, ଟ୍ରଟସ୍କି ପ୍ରଭୃତି ସେତେବେଳର ସେହି ବିପ୍ଳବର ନେତାମାନଙ୍କର ଆଦୌ କୌଣସି ନିଜର ଖବରକାଗଜ ନଥିଲା। ଏକ କାଗଜ ହିସାବରେ ମସ୍କୋରେ ପ୍ରାଭ୍‌ଦା ଏବେ ମଧ୍ୟ ବାହାରୁଛି। ମାତ୍ର ସେକାଳର ପ୍ରାଭ୍‌ଦା ସହିତ ଏଇଟିକୁ ସମପର୍ଯ୍ୟାୟୀ କରି ବିଚାର କରିବାର ଭୁଲ୍ କେହି କଦାପି କରୁନାହାନ୍ତି। ବ୍ରିଟିଶ୍ ଅମଳର ଭାରତବର୍ଷରେ ଖବରକାଗଜ ଗୁଡ଼ିକର ସଂଖ୍ୟା ନିତାନ୍ତ ଅଳ୍ପ ଥିଲା। ସେଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରଥମେ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ହିଁ ଥିଲେ। କ୍ରମେ ଭାରତୀୟ ଭାଷାରେ ବାହାରିଲେ। ସେମାନେ ଆଦୌ କୌଣସି ବ୍ୟବସାୟୀ କମ୍ପାନିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବାହାରି ନଥିଲେ। ଆହୁରି ଅଧିକ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ କଥା ହେଉଛି ଯେ, ସେହି କାଗଜମାନଙ୍କର ସମ୍ପାଦକମାନେ ସାମ୍ବାଦିକତା କରିବେ ବୋଲି ମୋଟେ ଖବରକାଗଜ ବାହାର କରିବାରେ ମନ ବଳାଇ ନଥିଲେ। ଏବଂ ଆହୁରି ଅଧିକ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ବିଷୟଟି ହେଉଛି ଯେ, ସମ୍ବାଦପତ୍ର ବାହାର କରିବେ ବୋଲି ସେମାନେ ଆଦୌ ସାମ୍ବାଦିକତାରେ କୌଣସି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପାଠ ପଢ଼ି ନଥିଲେ ଅଥବା ପ୍ରମାଣପତ୍ର ଆଣି ନଥିଲେ।

ଭାରତବର୍ଷ ସ୍ୱାଧୀନ ହେବାପରେ ଯାଇ ଏଣେ ଲୋକମାନଙ୍କର ମନ ବଳିଲା। ଭଳି ଭଳି ମଣିଷଙ୍କର ମନ ବଳିଲା। ଦେଶର ଶାସନ ଉପରେ ନିଜର ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦେଶର ଜନମତକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଭାବିତ ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାର ମରଜୀ ଅନୁସାରେ ଗଠିତ କରି ଆଣିବାର ମତଲବରେ ଦେଶର ବୃହତ୍ ବ୍ୟବସାୟୀ-ପରିବାରମାନେ ସମ୍ବାଦପତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ନିଜ ଅକ୍ତିଆରରେ ରଖିବାକୁ ଆଗ୍ରହୀ ହୋଇଥିଲେ। ସେମାନେ ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ପୁଂଜି ଲଗାଇଲେ-ପଇସା ଦେଇ ସଂପାଦକ ଓ ସାମ୍ବାଦିକମାନଙ୍କୁ ରଖିଲେ ଓ ବଳଦମାନଙ୍କୁ ନ୍ୟାୟତଃ ନିଜ ପାଞ୍ଚଣରେ ଅଡ଼ାଇଲେ। ପୁଂଜି ବହକା ଥିଲା ଓ ତେଣୁ ସେମାନେ ଅକ୍ତିଆର କରିନେଇଥିବା ଖବରକାଗଜମାନେ ମଧ୍ୟ କ୍ରମେ ପୃଥୁଳତର ହେଲେ। ଏକାବେଳେକେ ଏକାଧିକ ଜାଗାରୁ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲେ। ତଥାପି, ସାମ୍ବାଦିକତା ଏକ ଧନ୍ଦା ହିସାବରେ ଗଗନମଣ୍ଡଳକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ଦାଉଦାଉ ହୋଇ ଦିଶିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା ସିନା, ମାତ୍ର ସତେଅବା କେଉଁଠି କ'ଣ କ୍ଷତଟିଏ ବା କ୍ଷତଗୁଡ଼ିଏ ମଧ୍ୟ ଆସି ସମସ୍ତ କ୍ଷେତ୍ରଟିକୁ ଭାରି ବିକାରଯୁକ୍ତ କରି ପକାଇଥିଲା। ସାମ୍ବାଦିକତା ପ୍ରଫେସନାଲ୍ ହେଲା ଅର୍ଥାତ୍ ସାମ୍ବାଦିକମାନେ ନିଜକୁ ବିକି

ପାରିଲେ। ଆପଣାକୁ ଅଧିକ ବିକ୍ରିଯୋଗ୍ୟ କରିପାରିବେ ବୋଲି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବୈଷୟିକ ପାଠମାନ ପଢ଼ିଲେ। ସାମ୍ବାଦିକତା ଏକ ଚାକିରିରେ ପରିଣତ ହେଲା। ସମ୍ବାଦପତ୍ରକୁ ପୃଥିବୀରେ ପାରମ୍ପରିକ ଭାବରେ ଚତୁର୍ଥ ଶକ୍ତି ବୋଲି ଯେଉଁ ନାମଟି ଦିଆଯାଇ ଆସିଥିଲା, ଏହି ପର୍ଯ୍ୟାୟକୁ ଆସି ସେହି ନାମଟିର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଯେପରି ଏକାଧିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ଷୁଣ୍ଣ ହୋଇ ଆସିଲା। ସାମ୍ବାଦିକମାନଙ୍କର ସାମ୍ବାଦିକତାକୁ ପରିଚାଳିତ କରିନେବା ନିମନ୍ତେ ସମ୍ମୁଖରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଶିଖର ରହିଛି ବୋଲି କ୍ରମେ ଆଦୌ ପ୍ରତ୍ୟୟ ହେଲାନାହିଁ। ତେଣୁ ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ପରିସରମାନେ ମଧ୍ୟ ବେଶ୍ ଆହୁରି କେତେଆଡ଼େ ଲୋସଡ଼ି ପଡ଼ିଲେ ଏବଂ ସତେଅବା ଯାବତୀୟ ବିଚାରରେ ଅବସର-ବିନୋଦନର ଏକ ମାଧ୍ୟମ ପ୍ରାୟ ହୋଇଗଲେ।

ସମ୍ବାଦପତ୍ର ସତେଅବା ଏକ ଅଭୂତପୂର୍ବ ଉଦାରୀକରଣର ଯୁଗରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲା ପରି ଖୁବ୍ ପ୍ରଶଂସନୀୟ ବୁଦ୍ଧମତ୍ତା ସହିତ ଏଣିକି ବହୁପୃଷ୍ଠ ଓ ବହୁଫର୍ଦ୍ଦ ହୋଇ ବାହାରିଲା। ରବିବାସରୀୟ ବିଶେଷ ଫର୍ଦ୍ଦ ଏବଂ ପୃଷ୍ଠମାନ ଏହି ସମୟରେ ଜନ୍ମଲାଭ କଲେ। କୌଣସି କୌଣସି କାଗଜରେ ସେହି ଉତ୍ସାହରେ ଶନିବାସରୀୟ ଅଥବା ବୁଧବାସରୀୟ ବିଶେଷ ପୃଷ୍ଠାମାନ ବି ଆବିର୍ଭୂତ ହୋଇ ଆସିଥିଲେ। ସମ୍ବାଦପତ୍ରରେ ସାହିତ୍ୟ ପଶିଲା। କବିତା, ଗଳ୍ପ, ଧାରାବାହିକ ଉପନ୍ୟାସ, ରମ୍ୟ ରଚନା, ଇତ୍ୟାଦି ଇତ୍ୟାଦି କେତେ ଭଳି ସାହିତ୍ୟକୋଣ ବିଶେଷ ଦିବସମାନଙ୍କରେ ଚହଟିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ। ପୂରା ସାହିତ୍ୟିକମାନେ ସେଗୁଡ଼ିକରେ ଭରଣା କଲେ। ସାମ୍ବାଦିକମାନେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ କେବଳ ସଂଗ୍ରହ କରି ଆଣିଲେ। ସାମ୍ବାଦିକମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ-ପରିସରଟି ଏହାଦ୍ୱାରା କମିଗଲା ଅଥବା ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା, ସେହି କଥାଟିକୁ ଆମେ ହୁଏତ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କର ଅନୁମାନ ଉପରେ ହିଁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ପାରିବା। ହଁ, କ୍ରୀଡ଼ାଜଗତ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା। କ୍ରୀଡ଼ାର ଖବର ତ ପୂର୍ବରୁ ଥିଲା; ଏବେ ତା ସାଙ୍ଗକୁ କ୍ରୀଡ଼ାର ନାନା ଆଲୋଚନା ଆସି ସ୍ଥାନ ପାଇଲା। ତା ପଛକୁ ରୂପେଲୀ ପର୍ଦ୍ଦା ଓ ଆମ ଏବକୁ ଦୂରଦର୍ଶନର କେତେ କେତେ ସମାଚାର ତଥା ବିଶେଷକଥନମାନେ ଆସିଲେ। କ୍ରୀଡ଼ାଜଗତର କ୍ରୀଡ଼ାବିତ୍ ଏବଂ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ଜଗତରେ ନାୟକ ଏବଂ ମହାନାୟକମାନଙ୍କର ବିବରଣୀରେ ବିଶେଷ ପୃଷ୍ଠାଗୁଡ଼ିକ ସମୁଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇଉଠିଲେ। ଏବେ ଯାଇ ଆମେ ଅବଗତ ହୋଇପାରିଲୁ ଯେ କ୍ରୀଡ଼ାବିତ୍‌ମାନେ କେବଳ କ୍ରୀଡ଼ା ପଡ଼ିଆରେ ସେହି ଗୋଟିଏ ଭୂମିକାରେ ନଥାନ୍ତି ଏବଂ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ରାଭିନୟର ତାରକାମାନେ ମଧ୍ୟ ଖାଲି ଅଭିନୟ ଭିତରେ ନଥାନ୍ତି। ସେମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନ ମଧ୍ୟ ରହିଥାଏ। କ୍ରୀଡ଼ା ଏବଂ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର-ପ୍ରେମୀ ପାଠକମାନେ କ୍ରମେ ସେହିସବୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅନ୍ଧିସନ୍ଧି ଭିତରେ ପଶି ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରିୟ ହିରୋ (ଏଠାରେ

ଶବ୍ଦଟି ଉଭୟଲିଙ୍ଗ ଭାବେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଇଛି) ମାନଙ୍କୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ସ୍ପର୍ଶଘନ ପ୍ରକାରେ ଯେପରି ଜାଣିବାକୁ ପାଇବେ, ସେଥିପାଇଁ ସମ୍ବାଦପତ୍ରର କାରିନ୍ଦା ତଥା କର୍ତ୍ତାମାନେ ହିତାଧିକାରୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରଶସ୍ତ ସାହାଣମାନଙ୍କର ବରାଦ କରିଦେଲେ । ସେହି ମାହାଲଗୁଡ଼ିକୁ ମାଲ୍ ଆଣି ଯୋଗାଇଦେବା ସକାଶେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଡଗରମାନେ ନିଯୁକ୍ତ ହେଲେ । ଆପଣ ଇଚ୍ଛା କଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସାମ୍ବାଦିକ ବୋଲି ଅଲବତ କହିପାରିବେ । ଆମ ଗଣତନ୍ତ୍ରରେ ସେମାନେ ବି ସାମ୍ବାଦିକର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଲାଭ କରିପାରିଲେ ।

ସମ୍ବାଦପତ୍ରର କ୍ଷେତ୍ରଟି ମଧ୍ୟକୁ ପ୍ରକୃଷ୍ଟୀକରଣର ଏହିସବୁ ବିଶେଷ ଅଭିନବତା ପଶି ଆସିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ମଧ୍ୟ ଏକ ପଦୋନ୍ନତି ପାଇଁ ବାଟ ଖୋଲିଗଲା । ସତେଅବା ପାଠକମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଗାଢ଼ ପ୍ରେମାନୁଭଙ୍ଗ ସହିତ କୁହାଗଲା ଯେ ଏଣିକି ସେମାନେ ସମ୍ବାଦପତ୍ର କେବଳ ପାଠ ହିଁ କରିବେନାହିଁ-ଆଖି ପୂର୍ଣ୍ଣକରି ଏବଂ ଆଖିଗୁଡ଼ିକୁ ଧନ୍ୟ କରି ଦେଖି ମଧ୍ୟ ପାରିବେ । ହୁଏତ ପଢ଼ିବା ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ଦେଖିପାରିବେ । ଅଥବା, ଦେଖୁଁ ଦେଖୁଁ ଆପଣଙ୍କର କେତେକେତେ ଉଦର ଏପରି ଭାବରେ ପୂରି ଯାଉଥିବ ଯେ, ତା'ପରେ ହୁଏତ ସେଥିରୁ ଆଦୌ କିଛି ପାଠ କରିବାକୁ ଆଉ ପ୍ରୟୋଜନ ବି ରହିବନାହିଁ । ସମ୍ବାଦପତ୍ର ଚିତ୍ରମୟ ହେଲା, ଚିତ୍ରିଣୀ ନାରୀ ପରି ଦେଖାଗଲା । ପୃଥିବୀରେ ବହୁତ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କେବଳ ଦେଖିବାରେ ହିଁ ଚତୁର୍ବର୍ଗ ସୁଖ ଲାଭ କରିବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ଏପରି ପାଇଯାଆନ୍ତି ଯେ ଆଉ ପଢ଼ି ଜାଣିବା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଆଦୌ କୌଣସି ଶ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡ଼ିନଥାଏ । ଆମ ଏ ଯୁଗରେ ସମ୍ଭବତଃ ପଢ଼ି ପରିପକ୍ୱତର ହେବା ଅପେକ୍ଷା ଦେଖି ମୁଗ୍ଧ ହୋଇଯିବାର ମଣିଷ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ ଜନ୍ମ ହେଉଛନ୍ତି ଏବଂ ବିଶେଷତଃ ସେହିମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଆମ ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନେ ମନ ଜାଣି ଦୁଃଖ ବୁଝି ସକଳ ସରଞ୍ଜାମ ଆଣି ବାଢ଼ି ଦେଉଛନ୍ତି । ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ଫର୍ଦ୍ଦରେ ଭଳିକୁ ଭଳି ଚିତ୍ର ଯେଉଁ ଗୁଡ଼ିକୁ କି ଶୃଙ୍ଗାରୀ କବିମାନେ ଖାଲି କଳ୍ପନା କରିପାରୁଥିଲେ, ଆପଣ ଏବେ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖିପାରିବେ, ଆଖିଦ୍ୱାରା ଘ୍ରାଣ ଓ ସ୍ପର୍ଶ ସବୁ କରିପାରିବେ । କେବଳ କଳିଯୁଗରେ ବାତ୍ସାୟନମାନେ ହିଁ ଏତେଏତେ ନୟନାଭିରାମ ବ୍ୟାପାର ତଥା ଅବ୍ୟାପାରକୁ କଳାତ୍ମକ ପ୍ରକାରେ ଚାକ୍ଷୁଷ କରିପାରନ୍ତେ । ଏଥିରେ ରହିଥିବା ଖାସ୍ ସୃଜନାତ୍ମିକା ବୁଦ୍ଧିଟି ଆପଣଙ୍କର ଚିତ୍ତକୁ ଅବଶ୍ୟ ସ୍ପନ୍ଦନସୁଖ ଆଣି ଦେଇପାରିବ ।

ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଏହି ଯାବତୀୟ ଶାଖାଧନ୍ଦାଗୁଡ଼ିକୁ ତୁଲାଇ ପାରିବାଭଳି ଧନାଢ୍ୟ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଇତ୍ୟବସରେ ବିଜ୍ଞାପନର ସେହି ସୁବର୍ଣ୍ଣବୋଝେଇ ବୋଇତଟି ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲା । ଜନପ୍ରତିଷ୍ଠା ହାସଲ କରିଥିବା ଯେକୌଣସି

ସମ୍ବାଦପତ୍ରକୁ ଅବଲୋକନ କଲେ ଆପଣ ସେଥିରେ ବିଜ୍ଞାପନ କେତେ ଏବଂ ସମ୍ବାଦ କେତେ, ସେଇଟା କାହାକୁ ପଚାରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଆଦୌ ଇଚ୍ଛା କରିବେ ନାହିଁ । କାରଣ ଏପରି ଅବସ୍ଥା ହେଲାଣି ଯେ, ବିଜ୍ଞାପନ ନହେଲେ ଆପଣ ଆଉ ଆଦୌ କୌଣସି ଖବରକାଗଜ ଚଳାଇପାରିବେ ନାହିଁ । ଉଲ୍ଲେଖ କରିବା ବାହୁଲ୍ୟ ଯେ, ଏହି ବିଶେଷ ସିରସ୍ତାଟିରେ ସାମ୍ବାଦିକର ପ୍ରକୃତରେ ବିଲକୁଲ କୌଣସି ଭୂମିକା ନାହିଁ । ବିଜ୍ଞାପନ କିପରି ଆସେ, କାହିଁକି ଆସେ, କୋଉ ବାଗରେ ଅଥବା ଅବାଗରେ ଆସେ, ଜଣେ ସାମ୍ବାଦିକ କାହିଁକି ସେଥିବିଷୟରେ ମୁଣ୍ଡ ଖେଳାଇବ ? ହୁଏତ ଏଭଳି ଚେଢ଼ା କଥାଟିଏ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ଭାବରେ କୁହାଯାଇପାରିବ ଯେ, ସମ୍ବାଦପତ୍ରୀୟ ସାଂପ୍ରତିକ ସ୍ଥିତିରେ ଆଗ ବିଜ୍ଞାପନ ଏବଂ ତା'ପରେ ଯାଇ ଆଉ ଯାହାକିଛି । ବିଜ୍ଞାପନ ବି ତ କ୍ରମେ ଏକ ବିଶେଷ ବିଜ୍ଞାନରେ ପରିଣତ ହେବାକୁ ବସିଲାଣି, ଯାହା ବଳରେ ତାହା ଆଧୁନିକ ଜୀବନର ଏକ ଅନ୍ୟତମ କୁଶଳ କଳାର ସୋପାନକୁ ଉନ୍ନୀତ ହୋଇଗଲାଣି । ସରକାରୀ ବିଜ୍ଞାପନଗୁଡ଼ିକୁ ସଳଖ ବା ବକ୍ର ଉଭୟ ମାର୍ଗରେ ଯାଇ ପାଳିବା ନିମନ୍ତେ କେତେ ସେଣାରେ ଯେ ପାଣି ଉଠେ ଏବଂ କେତେ ଛଳରେ ଯେ ନତଜାନୁ ହୋଇ ଠିକଣା କର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କର ପ୍ରୀତିବିଧାନ କରିବାକୁ ହୁଏ, ସେହି ଧୁରନ୍ଧର ବିଦ୍ୟାଟିକୁ କେବଳ ସୁପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ମାମଲତକାରମାନେ ଜାଣନ୍ତି । ବିଚରା ସାମ୍ବାଦିକ କଦାପି ସେଇଟା ଭିତରକୁ ତୋଟାମୂଲ କରି ଯିବନାହିଁ । ତା' ନିଜ ପାଇଟିଟି ସିଏ କରିବ, ଗାର ଡେଇଁବାରେ କୌଣସି ଦୁଃସାହସ କରିବନାହିଁ ଅର୍ଥାତ୍ ପରିମଳ ଓ ଅପରିମଳର ନୀତିଗତ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ଆଦୌ ଚିନ୍ତା କରିବ ନାହିଁ । ବିଜ୍ଞାପନରୁ କିଛି ଅର୍ଥାଗମ ହେଲେ ତାହା ଏକ୍ଷଣେ ସମ୍ବାଦପତ୍ରରେ ସାମ୍ବାଦିକତାକୁ ମଧ୍ୟ ସହାୟକ ହେବ ବୋଲି ବିଚାର କରି ହୁଏତ ଏକଦା ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନେ ସିଆଡ଼େ ଲୋଭେଇ ପଡ଼ିଥିବେ । ମାତ୍ର ତାହା ଯେ ଶେଷକୁ ଏତେପ୍ରକାରେ ସାମ୍ବାଦିକତାରେ ଅଇରି ହେବ, ସେକଥା ସେତେବେଳେ ହୁଏତ କେହି ଚିନ୍ତା କରିନଥିବେ । ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବିଜ୍ଞାପନ ଆଣି ନିଜର ଗୋଡ଼କୁ ଅଧିକ ଟାଣ କରିବାର ସେହି ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ସମ୍ବାଦପତ୍ରକୁ ବସ୍ତୁତଃ ନିଜ ବିବେକକୁ ଜଡ଼ କଷ୍ଟରେ ବୁଝାଇ ପୋଷ ମନାଇ ରଖିବାକୁ ହେଉଥିବ ।

ସାଂପ୍ରତିକ ଜୀବନରେ ମଣିଷକୁ ମାଡ଼ି ବସିଥିବା କାଳଟା ସମ୍ଭବତଃ ତାକୁ ନିଜ ଭିତରେ ନାନାଭାବେ ଭାରି ଦୁଃଖୀ କରି ରଖିଛି । ବାହାରେ ନାନା ବହୁଳତା ମଧ୍ୟରେ ବୁଡ଼ାଇ ରଖି ତାକୁ ତାର ନିର୍ଭର ଏବଂ ଟାଣପଣର ଅସଲ ମେରୁଦଣ୍ଡଗୁଡ଼ିକର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭାରି ବଙ୍କା ଓ ବିରୂପ କରି ପକାଇଛି । ଏହି ଦୈତ୍ୟସମ ବାହ୍ୟ ଜୀବନଟା ସହିତ ଖାପ ଖାଇବାର ପ୍ରାୟ ପ୍ରାଣଘାତୀ ନାନା ଚେଷ୍ଟାରେ ମଣିଷମାନେ ଭିତରେ ଭାରି ଅସମର୍ଥ ଓ ଖଞ୍ଜପ୍ରାୟ ହୋଇପଡ଼ିଛନ୍ତି । ନିଜ ଭିତରର ଅସଲ ସନ୍ତୋଷଟି ଭାରି ହଲି

ଦୋହଲି ପଡ଼ିଛି । ବହୁ ଭୂମିକାରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ବହୁପ୍ରକାରେ ବାଧ୍ୟ ହେଉଥିବା ମଣିଷଟି କୁଏତ ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ଏକ ପୂର୍ଣ୍ଣତାବୋଧ ସହିତ ଅନୁଭବ କରିପାରୁନାହିଁ । ତାକୁ ଘୋଷାରି ନେବାରେ ଲାଗିଥିବା ସାମୂହିକ ଯାନ୍ତ୍ରିକତାଗୁଡ଼ିକ ତାକୁ ଭାରି ଅବସନ୍ନ କରି ପକାଇଲେଣି । ସିଏ ତା' କାଳଟାକୁ ବୁଝି ପାରୁନାହିଁ ସିନା, ମାତ୍ର କାଳଟା ସତେଅବା ତା'ର କାନ ଧରି ତାକୁ ବସ ଉଠ କରାଇବାରେ ଲାଗିଛି । ନିଜ ବିମର୍ଷ ଭିତରଟାକୁ ଘଣେ ବା କେତେ କ୍ଷଣ ଭୁଲି ରହିବ ବୋଲି ସିଏ ବାହାରେ କିଞ୍ଚିତ୍ ବିନୋଦନ ଲାଗି ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇପଡୁଛି କି ? ସମ୍ଭବତଃ ସେଇଥିପାଇଁ ମଣିଷକୁ ଅନ୍ୟମନସ୍କ କରି ହୁଡ଼ାଇ ନେବାକୁ ମନ କରୁଥିବା ବେପାରୀମାନେ ତା'ପାଇଁ ଚିତ୍ତବିନୋଦନର ଏତେଏତେ ବଜାର ଆଣି ମେଲାଇ ଦେଉଛନ୍ତି । ବିଜ୍ଞାପନର ମାର୍ତ୍ତଣ୍ଡମାନେ ପ୍ରାୟ ବୈଜ୍ଞାନିକ ସୂତରରେ ନାନା ଫନ୍ଦି ବାହାର କରି ସେଇଆ କରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ମନୁଷ୍ୟକୁ ଭୁଲାଇନେବା ଲାଗି ଦୁନିଆଯାକର ଭାନୁମତୀ ବାହାର କରୁଛନ୍ତି । ରାଜନୀତି ବି ପ୍ରାୟ ସେହି ଅଭିପ୍ରାୟରେ କ୍ରମେ ଏକ ଚିତ୍ତାକର୍ଷକ ଫନ୍ଦାରେ ପରିଣତ ହୋଇଗଲାଣି । ମଣିଷମାନଙ୍କର ଅସଲ ଅଣ୍ଟାବଳଗୁଡ଼ିକୁ ଖତମ କରିଦେବାକୁ ଏବଂ ତା'ର ଅସଲ ଭୋକ ଗୁଡ଼ିକରୁ ତାକୁ ବିଚ୍ୟୁତ କରି ନେଇଯିବାକୁ ଏକାଳର ପହିଲିମାନମାନେ କେତେ କେତେ ଫିସାଦର ଉଦ୍‌ଭାବନ କଲେଣି । ଆମ ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନେ କାହିଁକି କେଉଁ ଅନ୍ୟ ସିଦ୍ଧିର ଆଶାରେ ଗୋଡ଼ ଖସାଇ ସେହି କାଳଟା ଭିତରେ ଯାଇ ଛନ୍ଦି ହୋଇଗଲେ କେଜାଣି ? ଭାରତବର୍ଷରେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କ ଲାଗି ଉଷାର ଉଦୟ ହୋଇନାହିଁ ବୋଲି ସେମାନେ କିପରି ଓ କାହିଁକି ପାଶୋରି ଦେଲେ ?

ଭାରତର ଦୃଶ୍ୟପଟଟିରୁ ଚାଲନ୍ତୁ ଆମେ ସାନ ଓଡ଼ିଶାର ଆମ ନିଜ ଗାତଟି ଭିତରକୁ କିଞ୍ଚିତ୍ ଗୋଡ଼ ଖସାଇ ଆଣିବା । ଏକାଧିକ କାରଣରୁ ଓଡ଼ିଶା ନିଜ ଆଗ୍ରହ ଓ ଆକାଂକ୍ଷାର ବିଚରଣଭୂମିରେ ବହୁପରିମାଣରେ ଭାରି ସ୍ଥାନୀୟ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏଠି ଆମ ନେତା ଏବଂ ନିୟନ୍ତାମାନଙ୍କର ଆଖି ଏବଂ ଉଦରଗୁଡ଼ିକ ଆଦୌ କୌଣସି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଅଳ୍ପ ବଡ଼ ନୁହନ୍ତି । ଜାଗାଟି ସାନ ହୋଇଥିବାରୁ ଏଠା ଦଳବେହେରାମାନେ ସମ୍ଭବତଃ ନିଜକୁ ଜଣେଜଣେ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ପରି ଭାବନ୍ତି ଏବଂ ସେହି ଅନ୍ଦାଜରେ ଯାବତୀୟ କର୍ମ ତଥା ଅପଶ୍ରମରେ ନିଜକୁ ଲିପ୍ତ କରି ରଖିଥାନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଅର୍ଜନ କରିଥିବା ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନେ ପ୍ରାୟ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସମ୍ପତ୍ତି । ଏଠାରେ ବ୍ୟକ୍ତି ହେଉଛି ଏକମାତ୍ର ବିଶ୍ୱ ଏବଂ ସେହି ବିଶ୍ୱ ପଛକେ ବୂଲୀକି ଯାଉ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ହିଁ ବୃହଦ୍‌ଭାନୁ ହୋଇ ବିରାଜୁ ଥାଆନ୍ତୁ, ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନେ ସତେ ଅବା ସେହି ଅନୁସାରେ ସେବାରେ ନିୟୋଜିତ ହୋଇ ରହିଥାଆନ୍ତି । ପଇସା ଥାଏ, ତେଣୁ

ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ଯାହାକୁ ତାହାକୁ ପ୍ରଲୁବ୍ଧ କରି ବାନ୍ଧି ଆଣିହୁଏ । ସେମାନେ ବୁଢ଼ାଦିନରେ ସାମ୍ବାଦିକ ଓ ସମ୍ପାଦକର ଭୂମିକାମାନଙ୍କୁ ଅଭିଷିକ୍ତ ହୋଇ ଆସନ୍ତି ଓ ମାଲିକଙ୍କର ପ୍ରୀତ୍ୟର୍ଥେ ଚକି ପେଲନ୍ତି । ବେଶୀ କିଛି ଆୟାସ କରିବାର ନଥାଏ, ତେଣୁ ଉପରଟାର ମିଜାଜ ଅନୁସାରେ ଫର୍ଦ୍ଦେ ଦି' ଫର୍ଦ୍ଦେ ଲେଖିଦେବା ହିଁ ଏକମାତ୍ର ଧର୍ମ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ରାଜନୀତି ତ କୋଉକାଳୁ ଓଡ଼ିଶାରୁ ବିଦାୟ ହୋଇଗଲାଣି । ବିଗତ ଚାଳିଶି ବର୍ଷ ହେଲା କେବଳ ବ୍ୟକ୍ତି ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ଏକାନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅସୂୟାଦ୍ୱାରା ପରିପ୍ରେରିତ କଳହଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ଲାଗିରହିଛି । ତେଣୁ ନବସିନ୍ଧାମାନେ କିଞ୍ଚିତ୍ ବୁଦ୍ଧିମାନ ହୋଇଥିଲେ ହିଁ କାମ ଚଳିଯାଏ ଏବଂ ସେହି ବୁଦ୍ଧିକୁ ସେମାନେ ନିଜର ଚାକିରିକାଳରୁ ଆୟତ୍ତ କରି ସାରିଥାନ୍ତି । ଏହିପରି ଭାବରେ ବାନପ୍ରସ୍ଥ ବେଳେ ମଧ୍ୟ କିଞ୍ଚିତ ଆୟର ଉପାୟ କରିହୁଏ ଏବଂ ବଡ଼ମାନଙ୍କୁ ନିଜର କଲମ ମାଧ୍ୟମରେ ସଖୀ ପରି ନଚାଉଥିବାର ଏକ ନକଲି ପୁରୁଷାର୍ଥବୋଧ ହୁଏତ ମିଳି ବି ଯାଉଥାଏ । ସାମ୍ବାଦିକ ହେବାପାଇଁ ଯେ ନିଜକୁ ମୂଳରୁ ଗଢ଼ି ଆଣିବାକୁ ପଡ଼େ ଏବଂ ନିଜକୁ ମୂଳରୁ ଗଢ଼ି ଆଣିଥିବା ସାମ୍ବାଦିକମାନେ ତଥାପି ଯେ ଦରବାରମାନଙ୍କର ବାହାରେ ନିଜ ଧର୍ମରେ ବାଟ ଚାଲୁଥାଆନ୍ତି, କଂସାରୀମାନଙ୍କର କାନରେ ସେହି ବାର୍ତ୍ତା ଆଦୌ ପହଞ୍ଚି ପାରେନାହିଁ ।

ଏହି ଜାତୀୟ କାରଣରୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ସମ୍ବାଦପତ୍ର ପାଠ କରି କ୍ୱଚିତ୍ ପେଟ ପୂରେ । ବର୍ଣ୍ଣାଢ୍ୟତା ଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖି ଆଖି ପୂରିଯାଏ ସିନା, କିନ୍ତୁ ହୃଦୟ ଭାରି ଆଘାତ ପାଏ । ପ୍ରକୃତରେ କେଡ଼େ ଅଚେତନ ଭାବରେ ସେମାନେ ନିଜକୁ ଏଇଠି ପ୍ରସାରିତ କରନ୍ତି, ଅଥଚ ସତେଅବା ଅସଲ ଆସ୍ପୃହାଗୁଡ଼ିକର କୌଣସି ସମ୍ବାଦ ରଖନ୍ତି ନାହିଁ । ଇଂରାଜୀ ଅନ୍ୟ କାଗଜଗୁଡ଼ିକର ଅନୁକରଣ କରି ବେଳ ଯାଏ । କଲିକତା ଦିଲ୍ଲୀରୁ ପେଟେଣ୍ଟଗୁଡ଼ିକୁ ମାଗି ଅଣାଯାଏ । ସତେଅବା ତାହାରିଦ୍ୱାରା ହିଁ ସତେଅବା ଏକ ବିରାଟ ନବପ୍ରବର୍ତ୍ତନଟାଏ ହୋଇଗଲା ବୋଲି ଆତ୍ମପ୍ରସାଦ ମିଳିଯାଏ । ସମ୍ବାଦପତ୍ର ଯେ ସତକୁ ସତ ସମଧର୍ମୀ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କର ଏକ ସମ୍ମିଳିତ ପ୍ରଚେଷ୍ଟାରେ ପରିଣତ ହୋଇପାରେ, ସେହି ଅନ୍ଦାଜଟି ଏଠି ଓଡ଼ିଶାରେ ସ୍ୱୀକୃତି ଲାଭ କରିବାକୁ ଆଉ କେତେ ପୁରୁଷ ଲାଗିବ କେଜାଣି ? କାରଣ, ଯିଏ ଅର୍ଥଲଗାଣ ଦ୍ୱାରା ବିପଣିଟିକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଥାନ୍ତି ଏବଂ ସର୍ବାଧିକାରୀ ବୋଲି ଯାହାର ମଞ୍ଜୁଳ ନାମଟି ପ୍ରତ୍ୟହ ସମ୍ବାଦପତ୍ରରେ ଶୋଭାବର୍ଦ୍ଧନ କରି ବାହାରେ, ସିଏ କ'ଣ ସତକୁ ସତ ସମ୍ବାଦପତ୍ରରେ ଥାଆନ୍ତି ? ତାଙ୍କର ତ ବାରଟା ଆଶା ରହିଥାଏ,-ସିଏ ପଦ ଚାହୁଥାନ୍ତି, ଜୟ ଚାହୁଥାନ୍ତି, ଯଶ ଚାହୁଥାନ୍ତି, କୁବେରପଣଟା ମଧ୍ୟ ସେହି ଗୋଟିଏ ତାଲିକାରେ ଏକାଠି ଲେଖା ହୋଇ ରହିଥାଏ । ସିଏ ସତେଅବା ଏକାବେଳେକେ ତିନି ତିନିଟା ସଫଳତାପ୍ରାପ୍ତିକୁ ତିନି

ତିନିଟା ଭାର୍ଯ୍ୟା ପରି ଅକ୍ତିଆର କରି ଆଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାନ୍ତି । ଏବଂ, ଏହିସବୁ ନାନା ଇଚ୍ଛାପୂରଣର ଦାଣ୍ଡରେ ନିଜ ଅଧୀନରେ ରଖିଥିବା ସମ୍ବାଦପତ୍ରଟାକୁ ସତେଅବା Procurer ପରି କାମରେ ଲଗାଇ ରଖି ଥାଆନ୍ତି । ପଇସା ପକାଇ ଦେଉଥିଲେ ଗୋଲାମମାନେ ଯେ ଅବଶ୍ୟ ଆସି ପହଞ୍ଚିଯିବେ, ସେମାନଙ୍କର ସେହି ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ସବୁବେଳେ ରହିଥାଏ । ଗୋଲାମମାନେ ସବୁ ହୋଇପାରନ୍ତି, ତେଣୁ ସାମ୍ବାଦିକ ବି ହୋଇପାରନ୍ତି । ମାତ୍ର ଅସଲ ଜଣେ ସାମ୍ବାଦିକ କେବେହେଲେ ଗୋଲାମ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ହଁ, ସିଏ ନିଜ ସତ୍ୟର ଗୋଲାମ ହୁଏ, ନିଜ ସଂକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକର ବି ଗୋଲାମ ହୁଏ । ନିଜ ନିର୍ବାଚିତ ଲକ୍ଷ୍ୟର ଗୋଲାମ ହେବା,- ଅସଲ ସ୍ୱାଧୀନତା ହୁଏତ ତାହାରିଦ୍ୱାରା ହିଁ ଆପଣାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣକାମ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିଥାଏ ।

ସମ୍ବାଦଗୁଡ଼ିକର ପରିବେଷଣ,- ତାହାହିଁ ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ମୁଖ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ । ପୃଥିବୀରେ ପ୍ରତ୍ୟହ କେତେକେତେ ଘଟଣା ଘଟୁଛି ଏବଂ ସବୁଗୁଡ଼ିକ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସମ୍ବାଦ ହୋଇ ଅବଶ୍ୟ ବାହାରି ପାରିବ । ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ସମ୍ପାଦନା ହିଁ ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକରୁ ମନୋମତଗୁଡ଼ିକୁ ବାଛିବ । କେଉଁ ମାନଦଣ୍ଡ ଉପରେ ବାଛିବ ? ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ଗୋଟିଏ ବା କେତୋଟି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ନିଶ୍ଚୟ ରହିବା ଉଚିତ, ଯେଉଁଗୁଡ଼ିକୁ କି ମାନଦଣ୍ଡ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଉଥିବ । ଖବରଗୁଡ଼ିକ କ'ଣ ଖାଲି ଜାଣିବା ଲାଗି ? ଖବରଗୁଡ଼ିକୁ ବୁଝିବା,- ସେଇଟି ମଧ୍ୟ ଜାଣିବାର ପରିପୂରକ ରୂପେ ମହଜୁଦ ରହିଥିବା ଆବଶ୍ୟକ । ବୁଝିବା, ଅର୍ଥାତ୍, ଏକ ପୃଷ୍ଠଭୂମି ସହିତ ଜାଣିବା । ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ସମ୍ପାଦନା ହିଁ ପାଠକକୁ ସେହି ପୃଷ୍ଠଭୂମି ଯୋଗାଇ ଦେଇପାରିବ । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟଟି ସମ୍ପାଦକୀୟ ସ୍ତମ୍ଭଦ୍ୱାରା ହେବ ଏବଂ ବିଷୟ-ଆଧାରିତ ଯଥାସମ୍ଭବ ପୂର୍ଣ୍ଣାବୟବ ପ୍ରବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ହୋଇପାରିବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଓଡ଼ିଶାରେ ବା ଭାରତବର୍ଷରେ ରାଜନୀତିର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯାହାସବୁ ଘଟୁଛି, ସେହି ସବୁକିଛି ଏକ ପୃଷ୍ଠଭୂମି ଉପରେ ହିଁ ଘଟୁଛି । ସେହି ପୃଷ୍ଠଭୂମିଟିକୁ ବା ପୃଷ୍ଠଭୂମିଗୁଡ଼ିକୁ ଜାଣିଥିଲେ ହିଁ ଆମେ ଘଟଣାବଳୀକୁ ବୁଝି ପାରିବା । ଓଡ଼ିଶାର ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନେ ଏହି ପୃଷ୍ଠଭୂମି ଯୋଗାଇ ଦେବାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭାରି ଦରିଦ୍ର ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ସଂପ୍ରତି କୋସୋଭୋରେ ଯେଉଁ ଘଟଣାମାନ ଘଟୁଛି, ତାହାର ଏକ ପୃଷ୍ଠଭୂମିଗତ ବୃହତ୍ ପରିଧି ରହିଛି । ସମ୍ବାଦପତ୍ର ପାଠକମାନଙ୍କୁ ସେହି ପରିଧିଟିକୁ ଯୋଗାଇ ଦେଇପାରୁଥାନ୍ତା । ଏପରିକି ଚିଲିକାର ଘେରିବନ୍ଧକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ଯେଉଁ ସମସ୍ୟା ଓ ସଂଘାତସବୁର ଉଦ୍ଭବ ହେଉଛି, କାଶୀପୁର ଅଥବା ଗୋପାଳପୁରରେ ଖଣି ଓ କାରଖାନାର ବିରୋଧ କରି ଯେଉଁ ଅସନ୍ତୋଷ ବାରମ୍ବାର ସାକାର ହେବାରେ ଲାଗିଛି, ତାହାର ଏକ ପୃଷ୍ଠଭୂମି ରହିଛି । ସେହି ପୃଷ୍ଠଭୂମି ଉପରେ ଆଲୋକପାତ କରାଇବା

ମଧ୍ୟ ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ଏକ କାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇପାରେ । ଏବଂ, ଏବେ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରତିନିଧିସଭାରେ ସଦସ୍ୟମାନେ ହାଟପରି ହୋ'ହୋ କାହିଁକି ହେଉଛନ୍ତି ଏବଂ ସ୍ଥାନୋଚିତ ସକଳ ସମ୍ଭ୍ରମ ହରାଇ ବସୁଛନ୍ତି, ଏଇଟା ମୋଟେ ଏକ ଆକସ୍ମିକ ଘଟଣା ହୋଇନପାରେ। ଏବଂ ପୃଷ୍ଠଭୂମିଟିକୁ ନଜାଣିଲେ ଆମେ ଭାରତର ସଂସଦୀୟ ବିଧାନତନ୍ତ୍ରରେ ହୁଏତ ଆଗକୁ ଆଦୌ କିଛି ହେଲେ ଭାବି ପାରିବାନାହିଁ । ଏହିସବୁ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ତୁଲାଇ ପାରିବାକୁ ହେଲେ ସାମ୍ବାଦିକର ଏକ ସତତ ଅଧ୍ୟୟନର ପ୍ରକ୍ରିୟା ଜାରି ରହିଥିବା ଉଚିତ। ଏବଂ ଆହୁରି ଅଧିକ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ କଥା ହେଉଛି, ନିଜ ବିଶ୍ଳେଷଣ ଦ୍ୱାରା ନିଜର ଏକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ପହଞ୍ଚିବାର ସ୍ୱାଧୀନତା ମଧ୍ୟ ରହିଥିବା ଉଚିତ। ଓଡ଼ିଶାରେ ଏହି ସମ୍ମାନ କେଉଁଠାରେ ମିଳେ ଯେ, ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ଦପ୍ତରରେ ତାହା ମିଳିବା ଉଚିତ ବୋଲି ଆମେ କହିପାରିବା ? ଓଡ଼ିଶାରେ ବଡ଼ମାନେ ସାନମାନଙ୍କୁ ଏବଂ ବରିଷ୍ଠମାନେ ନବୀନମାନଙ୍କୁ ଏତେ ଈର୍ଷା କାହିଁକି କରୁଥାନ୍ତି କେଜାଣି ? ଗୋଟିଏ ସୁସ୍ଥ ଗୋଷ୍ଠୀରେ ହିଁ ସେକଥା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରନ୍ତା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେତିକି ସମ୍ଭବ ହେଉଛି, ତାହାର ଦଶଗୁଣ ଅଧିକ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରନ୍ତା । ସମସ୍ତେ କହନ୍ତି, ଜନଶିକ୍ଷା ହେଉଛି ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ସର୍ବପ୍ରଧାନ କାର୍ଯ୍ୟ। ଜନଶିକ୍ଷା ଅର୍ଥାତ୍ ଜନସଚେତନତା । ଆପଣ କେଉଁମାନଙ୍କୁ କେଉଁସବୁ ବିଷୟରେ ସଚେତନ କରିବେ ? ଫେଶନିଆମାନଙ୍କୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ନୂଆନୂଆ ଫେଶନ ବିଷୟରେ ? ରାନ୍ଧୁଣୀମାନଙ୍କୁ ନୂଆ ନୂଆ ରାନ୍ଧଣା ବିଷୟରେ ? ଧର୍ମାର୍ତ୍ତମାନଙ୍କୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ଆର୍ତ୍ତ ଏବଂ ଆତ୍ମକାତର ହେବାର ଉପାୟ ଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ? ନିତ୍ୟ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା ଲାଗିଥିବା ଏକ ପରସ୍ପର-ଅସହିଷ୍ଣୁ ସମାଜରେ ଅଧିକ ଅମୁକ ବା ଅଧିକ ସମୁକ ଦିଶିବାର ଚାଲାଖିଗୁଡ଼ାକ ବିଷୟରେ ? ଆମକୁ ବାଛିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଭାରତବର୍ଷରେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଅଧେ ମଣିଷ ନାନାଭାବେ ବଞ୍ଚିତ ଏବଂ ବର୍ଜିତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି। ସେମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ଅଧିକାର ବିଷୟରେ କିଏ ସଚେତନ କରାଇବାକୁ ବାହାରିବ ? ଅନ୍ୟାୟ ହେଉଛି, ଜୁଲମ ହେଉଛି, କୋଟିକୋଟି ଟଙ୍କା ଯୋଉଯାଏ ଆସିବାକୁ ବରାଦ ହେଉଛି, ସେଯାଏ ମୋଟେ ଆସି ପାରୁନାହିଁ ଏବଂ ତାକୁ ଯୋବ ରାକ୍ଷସମାନେ ମଝିରୁ ଶୋଷି ନେଉଛନ୍ତି । ଏବଂ, ଏହିସବୁକୁ କାରଣ କରି ଯେଉଁଠୁ ପ୍ରତିବାଦ ହେବା କଥା, ସେଠାରେ ସଂପୃକ୍ତ ମନୁଷ୍ୟମାନେ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ଧରି ମୂକ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି। ସେମାନଙ୍କୁ ବାହାରେ ରଖି ସଂସ୍କୃତି ଓ ସାହିତ୍ୟ ନାମରେ କପାଳିଆମାନଙ୍କର ତାମସା ଲାଗିଛି। ସେମାନଙ୍କୁ ଶାସନ କରୁଥିବା ବଡ଼ମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ଘୃଣା କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଭାଷାରେ କଥା କହୁନାହାନ୍ତି ଅଥଚ ସେମାନଙ୍କୁ ଏକ ଅଧିକ ଭଲ ଭବିଷ୍ୟତ ଆଡ଼କୁ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ପରିଚାଳିତ କରିନେବେ ବୋଲି ଆଖି

ନପାଉଥିବା ପରିମାଣରେ ବେତନ ପାଉଛନ୍ତି । ବଞ୍ଚିତମାନଙ୍କୁ ଏହିସବୁ ଅସନା ବିରୁଦ୍ଧରେ କିଏ ପ୍ରତିବାଦ କରି ଶିଖାଇବ ? ଯାବତୀୟ ଅନ୍ଧାର ସେପାଖକୁ ଯେ ଆଲୋକ ନାମକ ଏକ ବିକଳ୍ପ ରହିଛି, ସେମାନଙ୍କୁ ସେହି ବିକଳ୍ପଟି ବିଷୟରେ କିଏ ସଚେତନ କରାଇବ ? ଯିଏ କରୁ ବା ନକରୁ, ଚଳଚ୍ଚିତ୍ରର, ଖେଳର, ଭଳିଭଳି ରନ୍ଧନର ଓ ଏପରିକି ସମାଜର ଶତକଡ଼ା ମାତ୍ର ଦଶଭାଗ ଏହି ଅଳସ ବର୍ଗଟାର ସୁକୁମାରିଆ ଦୁଃଖସୁଖ ଗୁଡ଼ାକୁ ଉଖାରି ଗପ କହୁଥିବା ବା ପରାମର୍ଶ ଦେଉଥିବା ସାମ୍ବାଦିକମାନେ ସେକାମଟି ମୋଟେ କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ସେମାନେ ସତକୁ ସତ ଏକ ଧର୍ମସଂକଟ ଭିତରେ ଘାଣ୍ଟି ହେଉଥିବେ । ଯାହାର ଦାନା ଖାଉଛନ୍ତି, ତାହାରି ଗାଉଥିବେ । ମଣିଷ ଆଡ଼କୁ, ଭବିଷ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ଏବଂ ଏକ ଅନ୍ୟଭଳି ସମ୍ଭାବନା ଆଡ଼କୁ ଅନାଇବାକୁ ମନ କରି ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଅନାଇ ପାରୁନଥିବେ ।

ଯିଏ ଇଚ୍ଛା କରିବ, କେବଳ ସେଇ ପାରିବ । ବିକଳ୍ପ ଶାସନ, ବିକଳ୍ପ ସାହିତ୍ୟ ଏବଂ ରାଜନୀତି ପରି ଯଦି ଆପଣ ଏକ ବିକଳ୍ପ ସାମ୍ବାଦିକତାର ଅନ୍ଦାଜ କରିପାରିବେ, ତେବେ ଆପଣ ଅବଶ୍ୟ ପାରିବେ । ତା'ପରେ ଆପଣ ଦେଖିବାକୁ ପାଇବେ ଯେ, ବେଳଗୁଡ଼ିକ ସତକୁ ସତ ଭାରି ଉଚ୍ଛୁର ହୋଇଗଲାଣି । ଯଦି ଏହି ମାଟିଟା ସହିତ ଆପଣଙ୍କର ନାହିଟା ତଥାପି ଏତେ ଟିକେ ପରିମାଣରେ ମଧ୍ୟ କେଉଁଠାରେ ଲାଗିଥିବ, ତେବେ ଆପଣ ଏହି ଯାବତୀୟ ଅୟସୀ ଛଦ୍ମମ ଭିତରୁ ବାହାରି ଆସିବାକୁ ପ୍ରକୃତରେ ଛଟପଟ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବେ । ଭାରତବର୍ଷରେ ଗତ ପଚାଶବର୍ଷ ଯେଉଁଭଳି ବ୍ୟତୀତ ହୋଇଗଲା, ଆଏବା ଆହୁରି ପଚାଶବର୍ଷ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଚାଲିଯାଉ, ଏକଥା ଆପଣ କଦାପି ଇଚ୍ଛା କରିବେ ନାହିଁ । ଆପଣଙ୍କର ସମ୍ବାଦପତ୍ର ଭୁବନେଶ୍ୱରରୁ ଯେଉଁଭଳି ବାହାରୁଛି ସେହିଭଳି ବାହାରିବ ସତ, ମାତ୍ର ସେଥିରେ ଆପଣଙ୍କ ଗାଆଁ-କଥା ଅଧିକ ରହିବ କାଶୀପୁର କଥା ଅଧିକ ରହିବ । ଆପଣଙ୍କ ଗାଆଁ ଓ କାଶୀପୁର ମଧ୍ୟ ଯେ ଆମର ଏହି ଦେଶରେ ରହିଛି ଓ ସେଠାରେ ଯେ ମଣିଷମାନେ ବାସ କରୁଛନ୍ତି, ଭୁବନେଶ୍ୱରର ବଗୁଲିଆ ବାବୁମାନଙ୍କୁ ଆପଣ ସେକଥା ଆଖିରେ କାଠି ଗେଞ୍ଜି ଦେଖାଇଦେବେ । ଆପଣ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ଏକାଠି ବିଚାରକୁ ନେଇ ଓଡ଼ିଶା କିମ୍ବା ଭାରତବର୍ଷର କଥା କହିବେ । ତେବେ ଏକ ଅନ୍ୟ ସାମ୍ବାଦିକତାର ମୂଳଦୂଆ ପଡ଼ିବା ଆରମ୍ଭ ହେବ ।

'ଅନୁପମ ଭାରତ', ସ୍ୱନକ୍ଷତ୍ର ବିଶେଷାଙ୍କ, ୧୯୯୯

□□□

ଏବଂ
କିଞ୍ଚିତ୍ ସଂସ୍କରଣ

– ୩୧ –

ଗୌରୀଭାଇ

୧୯୪୬ ମସିହାର ସେହି ଖରାଦିନର ମାସଟି ଭାରି ମନେ ପଡୁଛି । ସେହି ମାସରେ ଦିନେ ଓଡ଼ିଶାର କେତେ ନା କେତେ ବରିଷ୍ଠ ନେତା ବାଗଲପୁର ଗାଁରେ ଆସି ସମବେତ ହୋଇଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ନେତା କହିଲେ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ମୋଟେ ବୁଝାଉ ନଥିଲା । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ସେତେବେଳର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ସଂଗ୍ରାମୀ ଥିଲେ, ଅଗ୍ରଣୀ ଥିଲେ । ଅର୍ଥାତ୍, ସେମାନେ ଆଗେ ଆଗେ ଯାଉଥିଲେ । ଆମେ ସମସ୍ତେ ସେମାନଙ୍କର ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଯାଉଥିଲୁ । ଆଗରେ ରହିଥିବା ଲକ୍ଷ୍ୟଟି ସତେଅବା କ୍ରମେ ପାଖ ପାଖ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା । ଏ ଦେଶରୁ ବିଦେଶୀ ରାଜତ୍ୱ ହଟିବ ଏବଂ ଭାରତବର୍ଷ ନୂତନ ଧାରାରେ ଗଢ଼ା ହେବ । ଏକ ନୂଆ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ନୂଆ ଶାସନ, ନୂଆ ବୁଝାମଣା, ଯେଉଁଥିରେ କି ଆମେ ସମସ୍ତେ ରହିଥିବା ଅର୍ଥାତ୍ ସଭିଏଁ ଆପଣାକୁ ଏହି ଦେଶକୁ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ଘର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ।

ସେଦିନ ଦଧିବାମନ ଠାକୁରଙ୍କର ମନ୍ଦିରକୁ ସମସ୍ତେ ଯାଇ ପାରିଲେ । ଗାଁଟା ସତେ ଅବା ଗୋଟାଏ ଏକାବେଳେକେ ଅଲଗା ଆତ୍ମୀୟତାରେ ଉଦ୍‌ଭାସିତ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ସାରା ଓଡ଼ିଶାରେ ଏଇଟି ସର୍ବପ୍ରଥମ ଘଟଣା ବୋଲି ଆଗନ୍ତୁକ ଅତିଥିମାନେ ମତ ଦେଲେ । ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ପୂରା ଗୋଟାଏ ମାସ ଏଥିଲାଗି କ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲୁ, ସେମାନେ କେତେ ଖୁସୀ ହୋଇ ଯାଇଥିଲୁ । ବାହାରେ ଖୁସୀ, ଭିତରେ ଖୁସୀ । କୋଉ ଖୁସୀଟା ଆଗ, କୋଉଟା ପଛ, ସେକଥାଟିକୁ ହିସାବ କରି ମୋଟେ କୁହାଯାଇଁ ପାରିବ ନାହିଁ ।

ତା'ପରେ ଇତି ମଧ୍ୟରେ ଅଠାବନ ବର୍ଷ ବିତି ଗଲାଣି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ଗାଁରେ ହାତ ପାଆନ୍ତାରେ କଲେଜ ହେଲାଣି । ସେକାଳର କାଦୁଅମୟ ରାସ୍ତାଗୁଡ଼ାକ ପକ୍କା ହୋଇ ଗଲେଣି । କେତେ ଘରେ ବିଜୁଳି ଆଲୁଅ, ଦୂରଦର୍ଶନ, ଟେଲିଫୋନ । ଘରେ ଘରେ ଶିକ୍ଷିତ-ପୁଅ ଓ ଝିଅ ଉଭୟ । କିନ୍ତୁ କ'ଣ ପାଇଁ ମଝିରେ କ'ଣ ଘଟିଲା ଏବଂ କ୍ରମେ ଠାକୁରଙ୍କର ଥାନଟା ସେହି ଆଗ ପରି ଥୋକେ ମଣିଷଙ୍କ ସକାଶେ ନିଷିଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଲା । ଉତ୍ସବର ସେହି ଦିନଟି ତୁଚ୍ଛା ଗୋଟିଏ ଦିନପାଇଁ ଆସି ପାସୋର

ହୋଇ ରହିଗଲା । ଭାରତ ବର୍ଷ ସ୍ୱାଧୀନ ହେଲା, ଦେଶର ଆଇନ୍ ଅନୁସାରେ ଆଉ ଛୁଆଁ ଅଛୁଆଁ ଭେଦ ରହିଲା ନାହିଁ । ତଥାପି ଆମ ମନ୍ଦିରର ଠାକୁରେ ଆମ ଗାଁର ପ୍ରାୟ ଅଧେ ସରିକି ମଣିଷଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ମନା ହୋଇ ରହିଗଲେ କେମିତି କେଜାଣି ? ଏକଥା ପୁନର୍ବାର ଆଲୋଚିତ ହେଉ । ତୋଡ ଦେଖାଇ ନୁହେଁ, ପରସ୍ପରର ପାଖରେ ବସି, ପରସ୍ପରକୁ ଲୋଡ଼ି । ଏବଂ, ଯେଉଁମାନେ ସ୍କୁଲ ଓ କଲେଜମାନଙ୍କରେ ପଢୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ପ୍ରଥମେ ଏହି ଆଲୋଚନା ଲାଗି ଆଗଭର ହୁଅନ୍ତୁ ।

ଗଉରୀ ଭାଇ ଯେଉଁ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ନେତୃତ୍ୱ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହୋଇ ଦେଶର ସଂଗ୍ରାମରେ ସେତେବେଳେ ନିଜକୁ ସମ୍ମିଳିତ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଗାଁର ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ କରୁଥିଲେ, ସେହି ଗାନ୍ଧୀ କେଡେ ଦୃଢ଼ ହୋଇ ବାରମ୍ବାର କହି ଯାଇଛନ୍ତି ଯେ ବିଦେଶୀ ଶାସନକୁ ହଟାଇବା ସିନା ଆମର ପ୍ରଥମ କାମ, ମାତ୍ର ସେହି ଶାସନ ହଟିଯିବା ପରେ ସମାଜର ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଉଛି ତା'ର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂଗ୍ରାମ । ସେହି ବାର୍ତ୍ତାଟି ସହରମାନଙ୍କରେ ବହିରେ ଲେଖା ହୋଇ ରହିଥିବ ନା ଆମ ଗାଁମାନଙ୍କରୁ ହିଁ ଆଗ ସେଥିଲାଗି ଅସଲ ଉଦ୍‌ବେଳନ ଆରମ୍ଭ ହେବ ?

ଜାତୀୟ ଚେତନାର ବାର୍ତ୍ତାବହ 'ସଂଗ୍ରାମୀ',
ବାଗଲପୁର, ୧୯, ଫେବୃଆରୀ, ୨୦୦୪

□□□

— ୩୨ —

ଏବେ ମଧ୍ୟ ମନେ ରଖିଛି

ଭାରି ବିଚିତ୍ର ଘଟଣାଟିଏ ପରି ଲାଗେ ଯେ, ନିଜର ପାଠପଢ଼ା ଦିନଗୁଡ଼ିକର କଥା ମନେ କରିବା ମାତ୍ରକେ ସବାଆଗ ମୋ'ର ଶିକ୍ଷକମାନେ ହିଁ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୋଇ ଆସନ୍ତି । ଆଗ ଶିକ୍ଷକମାନେ, ତା'ପରେ ଯାଇ ବିଦ୍ୟାଳୟର ଘରଗୁଡ଼ିକ । ସେହି ଘରଗୁଡ଼ିକ ପଛ, ଶିକ୍ଷକମାନେ ହେଉଛନ୍ତି ମୁଖ୍ୟ । ସେକାଳର ଘରଗୁଡ଼ିକ ଏବକୁ ଆଦୌ ସେଦିନ ପରି ନଥିବ । ମାଟିଘର ଏବଂ ଛପରଚାଳ ଥାନରେ ସୁଦୃଶ୍ୟ କୋଠାଘରମାନ ନିଶ୍ଚୟ ଠିଆ ହୋଇ ସାରିବଣି । ଏବଂ, ସର୍ବୋପରି, ସେକାଳେ ଆମକୁ ପାଠ ପଢାଇଥିବା ଶିକ୍ଷକମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ତ ଜଣେ ମଧ୍ୟ କେହି ନଥିବେ । ତଥାପି, ବିଦ୍ୟାଳୟର ଦୃଶ୍ୟପଟଟି ଚକ୍ଷୁ ସମକ୍ଷରେ ଉକୁଟି ଉଠିବାକ୍ଷଣି ଶିକ୍ଷକମାନେ ହିଁ ତତ୍କ୍ଷଣାତ୍ ଦିଶି ଯାଆନ୍ତି । ସତେ ଅବା ଆମକୁ ବହିଖଣ୍ଡେ ଧରି ପାଠ ପଢାଉଛନ୍ତି,

କିମ୍ବା ହାତରେ ଖଣ୍ଡେ ଚକ୍ ଧରି କଳାପଟା ଉପରେ କ'ଣ ସବୁ ଲେଖି ଯାଉଛନ୍ତି। ଆମେ ବୁଝି ପାରୁନାହୁଁ ଏବଂ ଆମକୁ ବାରମ୍ବାର ବୁଝିପାରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୁଝାଇବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି, ଇତ୍ୟାଦି, ଇତ୍ୟାଦି।

ସବୁ ଶିକ୍ଷକ ଯେ ଏକାପରି ମନେ ପଡ଼ନ୍ତି ସେକଥା ନୁହେଁ। ହୁଏତ କାହାଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ କରିବାକୁ ମନ କଲେ ଚିନ୍ତା କରିବା ମଧ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ ହୁଏ। ମାତ୍ର, ଏପରି ଆଉ କେତେଜଣ ଅବଶ୍ୟ ରହିଥାଆନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ଆପେ ଆପେ ଆସି ସାମନାରେ ଉଭା ହୋଇଯାଆନ୍ତି। ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାବୁଛି, କେବଳ ମୋ'ରି ବେଳକୁ ନୁହେଁ, ଗୋଟି ଗୋଟି ସବୁ ପିଲାଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବି ସଚରାଚର ତାହହିଁ ଘଟିଥାଏ। ହଁ, ଖୁବ୍ ହେତୁରେ ଅଛି, ଆମର କୋଉ ଶିକ୍ଷକ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକ ଭଲ, ଏହି ବିଷୟରେ ସେତେବେଳେ ଆମ ପିଲାଙ୍କ ଭିତରେ ସର୍ବଦା ନାନା ମତଭେଦ ମଧ୍ୟ ରହିଥିଲା। ନିଜର ପକ୍ଷ ସମର୍ଥନ କରି ଆମେ ନିଜନିଜର ବକ୍ତବ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ପରସ୍ପର ଆଗରେ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲୁ। ସେଥିରୁ ଝଗଡ଼ା ଜନ୍ମିବାର କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ନଥିଲା ସିନା, କିନ୍ତୁ ନିଜନିଜର ନିର୍ବାଚନଗୁଡ଼ିକୁ ଆମେ ତଥାପି ଭୁଲ୍ ବୋଲି ମାନୁ ନଥିଲୁ।

ସେହି ଧାରାରେ ପଛକୁ ପଛ ଗଲେ ମୋ'ର ଦାମ ମାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ କଥା ନିଶ୍ଚୟ ମନେ ପଡ଼ିବ। ପୂରା ନାଆଁ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଦାମୋଦର ନନ୍ଦ, ଆମ ଗାଆଁ ତତ୍କାଳୀନ ନିମ୍ନ-ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟର ହେଡ୍‌ପଣ୍ଡିତ। ଘର ପୁରୀ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ସୁଦୂର ବ୍ରାହ୍ମଣଶାସନରେ। ଗାଆଁ ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ପରିବାର ଛାଡ଼ି ଦେଇଥିବା ବଖରାଏ ଘରେ ରହନ୍ତି। ସ୍ୱପାକୀ,- ଆମେ କେତେଜଣ ପିଲା ରାତିରେ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ବସି ପାଠ ପଢୁ। ସିଏ ଚୂଲୀ ପାଖରେ ବସି ରୋଷେଇ କରନ୍ତି ଏବଂ ଏଣେ ଆମକୁ ପାଠ ପଢ଼ାନ୍ତି। ଯୁଗପତ୍ ଭାବରେ ଗ୍ରାମର ଜଣେ ଦୁଇଜଣ ସେଠାରେ ବସି ତାଙ୍କ ସହିତ ଦୁଃଖସୁଖ ମଧ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି। ଏକାବେଳେକେ ଏତେଆଡ଼େ ମନ ଦେବାଦ୍ୱାରା କେଉଁଠାରେ କୌଣସି ବ୍ୟତିକ୍ରମ ହୋଇଯାଏ ବୋଲି କେହି ଅନୁଭବ କରନ୍ତିନାହିଁ। ଆମ ଏସମୟର ଟିଉସନ୍ ସହିତ ଆମେ କଥାଟିକୁ ଆଦୌ ଏକାଠି ମିଶାଇ ପକାଇବା ନାହିଁ ଟି ! କାରଣ, ମୋ'ର ପୂରା ମନେଅଛି, ମୁଁ ଓ ମୋ' ଶ୍ରେଣୀର ଆଉଜଣେ,-ଏପରି ଦୁହେଁ ବୃତ୍ତିପରୀକ୍ଷାକୁ ଯିବାର ସ୍ଥିର ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ସାର୍ ବିଶେଷ ସମୟ ଦେଇ ଆମକୁ ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଥାଆନ୍ତି।

ମୋ' ବଡ଼ଭାଇ ବିଚାର କରିଥାଆନ୍ତି ଯେ ତଳୁ ସବାଉପର ଯାଏ ଯେତେଯେତେ ଛାତ୍ରବୃତ୍ତିର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି, ମୁଁ ସେହି ସବୁଗୁଡ଼ିକୁ ଅଲବତ ପାଇବି। ଆମ ଗାଆଁରେ ଉଚ୍ଚପ୍ରାଥମିକ ସ୍ତରରେ ଅଲଗା ବିଦ୍ୟାଳୟ ନଥିବାରୁ ତାଙ୍କ ଶ୍ୱଶୁରଘର ଗାଆଁରେ ମୁଁ ଚତୁର୍ଥ ପଞ୍ଚମ ଦୁଇବର୍ଷର ପାଠ ପଢ଼ିଥିଲି। ଉଚ୍ଚପ୍ରାଥମିକ ବୃତ୍ତି ନେଇ ଷଷ୍ଠ ଶ୍ରେଣୀକୁ

ଯାଇ ପୁନର୍ବାର ଗାଆଁକୁ ଆସିଲି ଏବଂ ମଧ୍ୟ-ଇଂରାଜୀ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ନାମ ଲେଖାଇଥିଲି । ଷଷ୍ଠ ପରେ ସପ୍ତମ ହେଲା ବେଳକୁ ଭାଇଙ୍କ ତରଫରୁ ଭିନ୍ନ ପ୍ରସ୍ତାବଟିଏ ଆସିଥିଲା । ଗାଆଁ ମଧ୍ୟ-ଇଂରାଜୀ ବିଦ୍ୟାଳୟର ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ ଆଉ କୁଆଡ଼େ ଚାଲି ଯାଇଥାନ୍ତି ଏବଂ ତାଙ୍କ ଜାଗାରେ ଆଉ କେହି ଆସି ପହଞ୍ଚି ନଥାନ୍ତି । ଏସବୁ ସ୍ଥିତି ଦେଖି ଭାଇ ଅନ୍ୟଭଳି ଚିନ୍ତା କଲେ ଏବଂ ଘରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ହେଲା ଯେ ନାଇଁ, ସପ୍ତମ ଶ୍ରେଣୀଟା ମୁଁ ଆଉ ଗାଆଁରେ ପଢ଼ିବିନାହିଁ । ଭାଇ ମୋତେ କଟକ ସହରର ରାଣୀହାଟ ମଧ୍ୟଇଂରାଜୀ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଭର୍ତ୍ତି କରିଦେବେ ଏବଂ ମୁଁ ସେହିଠାରୁ ହିଁ ମଧ୍ୟ-ଇଂରାଜୀ ସ୍ତରର କେନ୍ଦ୍ର ପରୀକ୍ଷାରେ ବସିବି । ତେବେ ଯାଇ ମଧ୍ୟ-ଇଂରାଜୀ ଛାତ୍ରବୃତ୍ତିଟିକୁ ହାସଲ କରି ପାରିବି ।

ଜୀବନରେ ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ଗାଆଁ ଛାଡ଼ି ମୁଁ ସହରକୁ ଆସିବି । ସେଠି ବିଦ୍ୟାଳୟରେ, ପୁଣି ଛାତ୍ରାବାସରେ ରହିବି । ଏହି ସବୁଯାକକୁ ଏକତ୍ର କରି ଭାବିଲା ବେଳକୁ ଖୁବ୍ କେମିତି କେମିତି ବି ଲାଗୁଥାଏ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦିନଟିରେ ବଡ଼ଭାଇ ମୋତେ ସାଙ୍ଗରେ ଧରି ରାଣୀହାଟ ମଧ୍ୟ-ଇଂରାଜୀ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ବାରଣ୍ଡାରେ ଅଫିସ୍ ଘର ସାମନାରେ ବସିଥିବା ପ୍ରଧାନଶିକ୍ଷକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବାଞ୍ଛାନିଧି ଶତପଥୀଙ୍କ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲେ । ସେତେବେଳକୁ ମୋତେ ଭାରି ବାଲୁରା ବାଲୁରା ଲାଗୁଥାଏ । ପିଲାମାନେ ସାଧାରଣତଃ କୌଣସି ମଧ୍ୟଇଂରାଜୀ ବିଦ୍ୟାଳୟର ଚତୁର୍ଥ ଅଥବା ଷଷ୍ଠ ଶ୍ରେଣୀରେ ନାମ ଲେଖାଇବା ସକାଶେ ହିଁ ଆସନ୍ତି । ଭାଇ ଯେ ମୋତେ ସେଠାରେ ସପ୍ତମ ଶ୍ରେଣୀରେ ଭର୍ତ୍ତି କରାଇବା ଲାଗି ଆସିଛନ୍ତି ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ କେନ୍ଦ୍ର ପରୀକ୍ଷାରେ ଫେଲ୍ ହୋଇ ଏଠାକୁ ଆସିଛି କି ? ହଁ, ସର୍ବପ୍ରଥମେ ସେ ଭାଇଙ୍କୁ ପ୍ରକୃତରେ ସେହି ପ୍ରଶ୍ନଟିକୁ ହିଁ ପଚାରିଥିଲେ । ଭାଇ ପ୍ରକୃତ କଥାଟି କହିଦେବା ପରେ ନିଜ ମୁହଁର ମୁଦ୍ରାଗୁଡ଼ିକୁ ବଦଳାଇ ମୋ' ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଦେଇଥିଲେ । ସତେଅବା ସେତିକି ଦ୍ୱାରା ମୋତେ କେତେ ନା କେତେ ଭରସା ଦେଲେ । ମୋ' ମୁହଁରୁ ମଧ୍ୟ ସିଏ ସ୍ୱୟଂ ବୁଝି ପାରିବାଭଳି କିଛି କୌଣସି ଭରସା ପାଇ ଯାଇଥିଲେ କି ?

ଛାତ୍ରାବାସରେ ପୂରା ଚାରୋଟିଯାକ ଶ୍ରେଣୀର ପିଲା ରହୁଥିଲେ । ଗୋଟିଏ ବୋଲି ବଖରା ଏବଂ ସେଇଥିରେ ପ୍ରାୟ ବାର ଚଉଦଜଣ ଆମେ ସମସ୍ତେ । ଆମ ନିମନ୍ତେ ଦୈନିକ ଦୁଇ ପ୍ରଧାନ ବକ୍ତ ଭୋଜନର ରୋଷେଇବାସ ପାଖ ବଖୁରିଟିରେ ହୁଏ । ସକାଳ ଓ ଉପରବେଳାର ଜଳଖିଆ ବଜାରରୁ ନିଜେ ଯାଇ ଖାଇ ଆସିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ଓଳିକୁ ଦୁଇ ପଇସା କରି ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କୁ ମେସ୍‌ରୁ ନଗଦ ମିଳେ ଏବଂ ଆମେ ଦୋକାନକୁ ଯାଇ ଜଳଖିଆ କରି ଆସୁ । ଦୁଇ ପଇସାକୁ ଦୁଇଖଣ୍ଡ ବଡ଼ ବଡ଼ ପୁରୀ ଓ ତା' ସାଙ୍ଗକୁ ତରକାରୀ ଓ ଖଟା ମାଗଣା । ରସଗୋଲାଟିଏ ଖାଇବାକୁ ହେଲେ

ଦୁଇଦିନ ପଇସାଏ ଲେଖାଁ ବଞ୍ଚାଇ ଦୁଇ ପଇସାରେ ବେଶ୍ କିଣି ଖାଇହୁଏ । ଖରାଦିନେ ସକାଳୁଆ ଇସ୍କୁଲ । ଆମେ ଗୋଟିଏ ଦୋକାନରୁ ସେତିକି ଖରଚରେ ଛତୁଆ ଏବଂ ଚିନି କିଣି ଆଣୁ । ସେଇଥିରେ ପେଟକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ ।

ଚାରିବଖରା ଆସ୍‌ବେଷ୍ଟସ୍ ଘରେ ଚାରୋଟି ଶ୍ରେଣୀ ହୁଏ । ଆଗକୁ ପଡ଼ିଆଟିଏ । ସେଇଟିରେ ପିଲାଏ ଫୁଟ୍‌ବଲ ଖେଳନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ନାଣ୍ଡି ପଣସଗଛ, ସେଇଟି ଏବେ ମଧ୍ୟ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ରହିଛି । ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଚାରିଜଣ ଶିକ୍ଷକ, ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ମିଶାଇ । ସେହିବର୍ଷ ତଳ ଶ୍ରେଣୀଟିରେ ଅଧିକ ପିଲା ଆସି ଭର୍ତ୍ତି ହେବାରୁ ଆଉଜଣେ ସାର୍ ମଧ୍ୟ ରହିଥାଆନ୍ତି । ବାଉଁଶର ତଲେଇ ଉପରେ ଗୋବର ଲିପା ହୋଇ ଛପର ତଳେ ସେଥିପାଇଁ ଅସ୍ଥାୟୀ ଶ୍ରେଣୀଘର ଦୁଇବଖରା ଖଞ୍ଜି ଦିଆ ଯାଇଥାଏ । ରାତିରେ ସାନ ସାର୍ ଦୁଇଜଣ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ରହନ୍ତି । ଅନ୍ୟମାନେ ସପରିବାର ପାଖ ସାହୀମାନଙ୍କରେ । ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଶତପଥୀ ମଧ୍ୟ ବାହାରେ । ସିଏ ଏକ ମେସ୍‌ରେ ରହୁଥିଲେ । ପରିବାର ସୁଦୂର ବାରିପଦା ଆଡ଼େ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ । ମାତ୍ର, ଦୈନନ୍ଦିନ ସର୍ବାଧିକ ସମୟ ସିଏ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ହିଁ ଥାଆନ୍ତି । କେବଳ ଖାଇବାକୁ ଓ ରାତିରେ ଶୋଇବାକୁ ଯାହା ବାହାରକୁ ଯାଆନ୍ତି ।

ସପ୍ତମ ଶ୍ରେଣୀରେ ଆମେ ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ସରିକି ପିଲା ଥାଉ,-ମାତ୍ର ସ୍କୁଲ ଛାତ୍ରାବାସରେ ଆମେ ତିନିଜଣ । ଆମକୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ ବୃତ୍ତି ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରା ଯାଉଥିଲା । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଘର ବିରିବାଟୀରେ, ଗୁଣ ଛତ୍ରବକାର ଶଙ୍କରପୁରର ଏବଂ ମୁଁ ଦୂର ମଫସଲ ବାଗଲପୁର ଗାଆଁରୁ ଆସିଥାଏ । ସେତେବେଳେ କଟକ ସହରରେ ଅବସ୍ଥିତ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ସରକାରୀ ମଧ୍ୟ-ଇଂରାଜୀ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ କଟକ ସବ୍‌ଡିଭିଜନ୍‌ର ସବୁ ପିଲା ସପ୍ତମ ଶ୍ରେଣୀର ଶେଷ ପରୀକ୍ଷା ଦେବାକୁ କଟକ ଆସୁଥିଲେ । ସେହି ସଭିଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ସର୍ବୋତ୍ତମ ନମ୍ବର ରଖୁଥିବା ଏକ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସଂଖ୍ୟାର ପିଲାମାନେ ବୃତ୍ତି ନିମନ୍ତେ ଯୋଗ୍ୟ ବୋଲି ଘୋଷିତ ହେଉଥିଲେ । ଅର୍ଥାତ୍, ବର୍ତ୍ତମାନ ପରି ସେତେବେଳେ ଅଲଗା ହୋଇ କୌଣସି ବୃତ୍ତିପରୀକ୍ଷା ହେଉନଥିଲା । ଏବଂ, ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପ୍ରଧାନଶିକ୍ଷକ ଆମ ଏହି ତିନିଜଣଙ୍କର ବିଶେଷ ଦାୟିତ୍ୱରେ ରହିଥିଲେ ।

ସିଏ ଏହି ବିଶେଷ ଦାୟିତ୍ୱଟି ନେଇଥିବାର କାହାଣୀଟିକୁ ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ କେଉଁଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରିବି ଏବଂ କେଉଁଠାରେ ଶେଷ କରିବି ? କାରଣ, ସେହି ଗୋଟିଏ ବରଷର ଅବଧିଟିରେ କ'ଣ ଏପରି ବିଶେଷତ୍ୱ ସହିତ ଘଟିଥିଲା ଯେ, ଏବେ ମଧ୍ୟ ପଛକୁ ନିଜର ସ୍କୁଲ-ଅଧ୍ୟୟନ କାଳଟି-ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟିପାତ କରିବା ମାତ୍ରକେ ହିଁ ସବାଆଗ ସେହି ଖାସ୍ ବରଷଟିର କଥା ମନେ ପଡ଼ି ଯାଉଛି ? ଏବଂ, ଆହୁରି ଅଧିକ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ବିଷୟଟି ହେଉଛି ଯେ, ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ ଶ୍ରୀ ବାଞ୍ଛାନିଧି ଶତପଥୀହିଁ

ସେହି ସ୍ମୃତିଗାର ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବଦା ଆଗରେ ଆସି ଛିଡ଼ା ହୋଇଥିବା ଭଳି ଜଳଜଳ ଦିଶନ୍ତି ? ହଁ, ତାହାର ଚାରିବର୍ଷ ପରେ କଟକ ସହରର ଯେଉଁ ଉଚ୍ଚଇଂରାଜୀ ବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ମୁଁ ଚାଳିଶିଜଣ ଅନ୍ୟ ପିଲାଙ୍କ ସହିତ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପରୀକ୍ଷା ଦେଇଥିଲି ଏବଂ ବୃତ୍ତି ପାଇଥିଲି, ସେଇଟି ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଆପତ୍ତି କରୁନାହିଁ। ଏବଂ, ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶ୍ରୀ ବାଞ୍ଛାନିଧି ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ସହିତ ମୋଟେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା କରୁନାହାନ୍ତି,-ତଥାପି ସବାଆଗରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି। କ'ଣ ପାଇଁ କେଜାଣି ?

ହଁ, ସବାବଡ଼ କଥା ହେଉଛି, ପରୀକ୍ଷାରେ ଭଲ ଓ ଆହୁରି ଭଲ ଫଳ ଦେଖାଇ ପାରିବାକୁ ହେଲେ ପଢ଼ା ହେଉଥିବା ପାଠଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ବିଶେଷ ଭାବରେ ପ୍ରବୀଣତା ହାସଲ କରିବାକୁ ହିଁ ବୁଝାଇଥାଏ। ସ୍ମରଣ ରଖିଥିବା ଉଚିତ ଯେ, ସେତେବେଳେ ଏବ ପରି ମିନିଙ୍ଗ୍ ବହି ବୋଲି ମୋଟେ କିଛି ନଥିଲା। ତଥାକଥିତ ଗାଇଡ୍ ଅର୍ଥାତ୍ ସହଚର ପୁସ୍ତକମାନେ ନଥିଲେ ଯେଉଁଗୁଡ଼ିକୁ କି ଘୋଟି ପିଇଦେଲେ ହିଁ ସବୁ ସମ୍ଭବ ହୋଇଯିବ। ତଥାପି, ଆମ ପ୍ରଧାନ ସାର୍ ଆମକୁ ସେହି ପାଠଗୁଡ଼ିକୁ ପିଆଇ ଦେବାକୁ ପ୍ରାୟ କୌଣସି ସମୟ ଦେଉନଥିଲେ। ଏପରି ବୁଝାମଣାଟିଏ ଥିଲା ଯେ, ସାର୍ ଯେତେବେଳେ ସଞ୍ଜବେଳେ ଆମକୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ ପଢ଼ାଇବା ଲାଗି ଆସିବେ, ସେତେବେଳେ ଆମେ ତାଙ୍କୁ ଅଡୁଆ ରହି ଯାଇଥିବା ପାଠଗୁଡ଼ିକୁ ପଚାରିବୁ ଏବଂ ସିଏ ଠିକେ ଠିକେ ଆମକୁ ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁସାରେ ବତାଇ ଦେଉଥିବେ। ପୂରା ମନେ ଅଛି, ସେଥିରେ କେବେହେଲେ ତାଙ୍କୁ ବା ଆମକୁ ବେଶୀ ସମୟ ଦେବାକୁ ପଡୁ ନଥିଲା। ବରଂ, ଅଧିକ ମନୋନିବେଶ ସହିତ ଆମେ ଓଡ଼ିଆରୁ ଇଂରାଜୀ ତଥା ଇଂରାଜୀରୁ ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦମାନ କରୁଥିଲୁ ଓ ସାର୍ ଆମ ସହିତ ଏକତ୍ର ବସି ସେଗୁଡ଼ିକର ସଦରମଫସଲ ବିଷୟରେ କେତେ ଆଡ଼େ ଆଲୋଚନାମାନ ଲମ୍ବାଇ ଦେଇ ପାରୁଥିଲେ। ଗୋଟିଏ ନୂଆ ଭାଷା ସହିତ ଆମକୁ ପ୍ରାୟ ଖୁବ୍ ସହଜ ଉତ୍ସାହ ସହିତ ପରିଚିତ କରାଉଥିଲେ।

ଆମ ପାଇଁ ତାଙ୍କର ନିୟମ ଥିଲା, ଆମେ ରାତି ଅନିଦ୍ରା ହୋଇ କେବେହେଲେ ପାଠ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବୁ ନାହିଁ, ମୋଟେ କିଛି ଘୋଷି ପକାଇ ପାଠଟା ହୋଇଗଲା ବୋଲି ବିଚାରିବୁ ନାହିଁ, ଖେଳିବା ସମୟରେ ଅବଶ୍ୟ ଖେଳିବୁ, ଏବଂ ଆହୁରି କେତେ କ'ଣ। ଛୁଟୀଦିନ ମାନଙ୍କରେ ପାଦରେ ଚାଲିଚାଲି ଧବଳେଶ୍ୱର ଯାଉଥିଲୁ,-କେତେଥର ନରାଜ ବି ଯାଇଛୁ। ଆମ ସାର୍ କେହି ଥାଆନ୍ତୁ ବା ନଥାଆନ୍ତୁ ପଛକେ, ହେଡ୍ ସାର୍ ଅବଶ୍ୟ ରହୁଥିଲେ। ବାଟରେ ଦୁନିଆଯାକର ଗପ, ନଦୀରେ ନୌକାବିହାର। ଅଭିଭାବକବୃନ୍ଦ ଏଗୁଡ଼ିକର ମର୍ମତଃ କିଛି ନବୁଝୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଧାନଶିକ୍ଷକଙ୍କର

କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ସେମାନଙ୍କର ଅଗାଧ ବିଶ୍ୱାସ ରହିଥିଲା । ତେଣୁ ଆପତ୍ତି କରିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ନଥିଲା । ପିଲାମାନଙ୍କ ପରି ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଉତ୍ତମରୂପେ ଜଣାଥିଲା ଯେ ଏକାତୀୟ ବହୁତ ବହୁତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କେବଳ ପ୍ରଧାନଶିକ୍ଷକ ଶ୍ରୀ ବାଞ୍ଛାନିଧି ଶତପଥୀଙ୍କର ମଥାରୁ ହିଁ ବାହାରିଛି । ପାଠ କହୁଛି, ଯେଉଁଠି ପଛରେ ହୃଦୟଟାଏ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ମଥାଦ୍ୱାରା କେତେ କ'ଣ କାମ କରାଇନିଏ, ସେଠାରେ କେବଳ ଚାରିଟା ବର୍ଷର ସମୟଗାର ଭିତରେ ଇସ୍କୁଲକୁ ଆସୁଥିବା ପିଲାଙ୍କର ବିଚାର ଆଦୌ କରା ଯାଏନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ପୂରା ଜୀବନର ପ୍ରଚ୍ଛଦଟିକୁ ଆଗରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଯାବତୀୟ ଶିକ୍ଷାଦାନର ଭୂମିସ୍ୱରୂପ ଥାପି ଯାହାକିଛି କରାହୁଏ । ଶନିବାରକୁ ଶନିବାର ଉପର ଦୁଇଶ୍ରେଣୀର ପିଲାମାନେ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖୁଥିଲେ । ସେହି ପ୍ରତିଯୋଗିତାର ପ୍ରଥମ ତିନିଜଣ ପିଲାଙ୍କର ନାମ ଲିପିବଦ୍ଧ କରି ଶ୍ରେଣୀଗୃହର କାନ୍ଥରେ ଝୁଲାଇ ଦିଆ ଯାଉଥିଲା । ସେହିପରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ସପ୍ତାହରେ ବକ୍ତୃତା ପ୍ରତିଯୋଗିତା । ସେହି ସାନ ହତାଟି ଭିତରେ ତଥାକଥିତ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ପାଠଟିଏ ପଢ଼ିବାପାଇଁ ଆସୁଥିବା ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ କେତେ ନା କେତେ ବିସ୍ତାର ମଧ୍ୟକୁ ପ୍ରାୟ ହାତ ଧରି ନେଇ ନିଆ ଯାଉଥିଲା ।

ଛାତ୍ରାବାସରେ ଥିବା ସପ୍ତମ ଶ୍ରେଣୀର ଆମେ ତିନିଜଣ ବାଉଁଶତାଟିର ସେହି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଶ୍ରେଣୀଘରଟିରେ ରାତିକୁ ଅଲଗା ହୋଇ ବସୁଥିଲୁ । ମଝିରେ ଲଣ୍ଠନଟିଏ ଜଳେ ଏବଂ ଆମେ କର୍ମରତ ରହିଥାଉ । ପ୍ରଧାନ ସାର୍ ଆମକୁ ପଢ଼ାଇବା ସକାଶେ ସେହିଠାକୁ ହିଁ ଆସନ୍ତି । ପଢ଼ା ନିଅନ୍ତି, ପଢ଼ା ଦିଅନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ସବୁଦିନ ଆସନ୍ତି ନାହିଁ । ଦିନେ ଦିନେ ନାଗା ହୋଇଯାଏ ଏବଂ ଅମୁକ ଦିନ ଆସିବେ ଅଥବା ଆସିବେନାହିଁ ବୋଲି ଆଗରୁ କିଛି ଠିକଣା ନଥାଏ । ଆପଣାକୁ ତେଣୁ ମଝିରେ ମଝିରେ ଖୁବ୍ ସ୍ୱାଧୀନ ଲାଗେ । ତିନିଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ କାହାରି ଆଗ୍ରହଟାଏ ପ୍ରବଳ ହୋଇଯାଏ ଏବଂ ସିଏ ଅବଶିଷ୍ଟ ଦୁଇଜଣଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଅନାୟାସରେ ଚହଲାଇ ନେଇଯାଏ । ଗୀତ ବୋଲାଯାଏ, ଗପସପଟାଏ ଏପରି ହୁଏତ ଜୁଟିଯାଏ, ଯେଉଁଥି ନିମନ୍ତେ ବସିବାଥାନରୁ ବାହାରି ଆସି ଅଭିନୟ କରିବା ବି ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥାଏ,-ଏବଂ, ଥରେ ଥରେ ନୃତ୍ୟର କିଛି ବିଶେଷ ପ୍ରଦର୍ଶନ ଦ୍ୱାରା ପରସ୍ପରର ଆପ୍ୟାୟନ ବି କରାଯାଏ । ସେତେବେଳେ ପିନ୍ଧିଥିବା ଶାର୍ଟ୍‌ମାନେ ଆଉ ଦେହରେ ରହି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ଏବଂ ପରିହିତ ଅଧା ପ୍ୟାଣ୍ଟ୍‌ଟା ମଧ୍ୟ ମୁଣ୍ଡମାନଙ୍କରେ ଠେକା ହୋଇ ଗଣ୍ଠି ପଡ଼ିଥାନ୍ତି । ଏମିତି ଖୁବ୍ କେତେଦିନ ଏପରି ହୋଇଛି ଯେ ସାର୍ ଆସି ବାହାରୁ ଝରକାବାଟେ ସେହି ଦୃଶ୍ୟଟିକୁ ଦେଖି କେତେବେଳେ ଯେ ଚାଲିଗଲେଣି, ସେକଥାଟି ଆଦୌ ଜାଣି ହୋଇନାହିଁ । ଆମର ଉକ୍ତ ପର୍ବଟିରେ ବ୍ୟାଘାତ ଆଣି ସେହି ଖବରଟି ଆମକୁ ମିଳିଯାଏ ଏବଂ ସାର୍ ଅଫିସ୍ ବାରଣ୍ଡାରେ ବସି ଆମକୁ ଡାକୁଛନ୍ତି ବୋଲି ବାର୍ତ୍ତାଟିଏ ପାଇ ଆମେ ନିରୀହ ଜୀବ ତିନୋଟି ତାଙ୍କ

ସାମନାରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚୁ । ସେଠି ଅନ୍ଧାର;- କେବଳ ତାଙ୍କ ଚଷମାତଳୁ ଆଖିଦୁଇଟି ହିଁ ଜୁଳୁ ଜୁଳୁ ହୋଇ ଦିଶି ଯାଉଥାଏ । ତା'ପରେ ବାକ୍ୟର ମାଧ୍ୟମରେ କ୍ରୋଧମାନଙ୍କର ବର୍ଷଣ ହୁଏ । ତରଳ ଓ ସହଜ ବୟସର ଆମେ କଇଁ କଇଁ ହୋଇ କାନ୍ଦିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । କ୍ରମେ କ'ଣ କେଉଁଠି ଧୋଇ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ଭଳି ଲାଗେ । ସାର୍ ଆମକୁ ପାଖକୁ ଟାଣିନିଅନ୍ତି, ଏବଂ, ଅଭୟ ଦେଇ କହନ୍ତି: ସବୁ ଏହିପରି ଭାବରେ ଧୋଇ ହୋଇ ଯାଉଥାଉ ରେ ! ତେଣୁ ମୋ'ର ଆଉ ଚିନ୍ତା କରିବାର ମୋଟେ କିଛି ନାହିଁ । ତା'ପରେ ଚାରିହେଁ ଦୀର୍ଘ ବାଟ ପଦବ୍ରଜ କରି କଟକଚଣ୍ଡୀ ଯାଏ ଯାଉ । ସେଠାରେ ସାର୍ ଭୋଗ ଲାଗି କରନ୍ତି । ପ୍ରସାଦ ଖାଇ ଖାଇ ଆମେ ପୁନର୍ବାର ସ୍କୁଲକୁ ଫେରୁ । ରାତି ବହୁତ ହୋଇ ଯାଇଥାଏ । ସେ ତାଙ୍କ ରହିବା ଥାନକୁ ଯାଆନ୍ତି । ଏକ ଅଭାବନୀୟ ପାରସ୍ପରିକତା ଏକ ଦ୍ୱିପାକ୍ଷିକ ସଂହତିବୋଧକୁ ସତେଅବା ଦୃଢ଼ କରି ଦେଇଥାଏ । ଏଭଳି ସେହି ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ ଭିତରେ ବହୁବାର ଘଟିଥିଲା ।

ସେଦିନର ମଧ୍ୟ-ଇଂରାଜୀ ବିଦ୍ୟାଳୟଟି ପ୍ରାୟ ପଚାଶବର୍ଷ ହେବ ଏକ ଉଚ୍ଚ-ଇଂରାଜୀ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପରିଣତ ହୋଇ ସାରିଛି । ଏହି ପ୍ରୟାସଟିରେ ସର୍ବପ୍ରଥମ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ଏବଂ ପରିଚର୍ଯ୍ୟା ଆମ ସେକାଳର ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବାଞ୍ଛାନିଧି ଶତପଥୀଙ୍କର ହିଁ ରହିଛି । ଉଚ୍ଚ-ଇଂରାଜୀଟିର ପ୍ରଥମ ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ ରୂପେ ବିଦ୍ୟାଳୟର ହତା ଭିତରେ ସେହି ପୁରୁଣା ପଣସଗଛଟି ପାଖରେ ତାଙ୍କର ପୂର୍ଣ୍ଣାବୟବ ମର୍ମର ମୂର୍ତ୍ତିଟି ତାହାର ସାକ୍ଷ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରୁଛି । ସଂସାରରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଯିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କ ସହିତ ବହୁବାର ସାକ୍ଷାତ ହୋଇଛି । ପ୍ରାତଃଭ୍ରମଣ କାଳରେ ସେ ଆମ ଘରେ ଆସି ଅଚାନକ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଛନ୍ତି ଓ ଠିଆ ଠିଆ କେତେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ପଡ଼ିଛି । ସିଏ ତାଙ୍କ ଜୀବନର ବହୁ ସଂଘର୍ଷର କଥା କହିଛନ୍ତି । ପୂରା ହସହସ ଓ ଅସୂୟାମୁକ୍ତ ମୁଦ୍ରାରେ ସବୁକିଛି କହିଛନ୍ତି ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାବୁଛି, ସାର୍‌ଙ୍କୁ ସେହି ପ୍ରଥମ ଉନ୍ମୋଚନର ବର୍ଷଗୁଡ଼ିକରେ ଶିକ୍ଷକରୂପେ ପାଇଥିଲି ବୋଲି ସମ୍ଭବତଃ ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ମୁଁ କେବଳ ଭଲ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ହିଁ ପାଇଛି । ଦେଶରେ, ବିଦେଶରେ, ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଓ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଆଦୌ କୌଣସି ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଘଟିନାହିଁ । ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ମହାଭାଗ୍ୟର କଥା ।

□□□

— ୩୩ —

ବନ୍ଧୁ, ଗୁରୁଜନ ଏକାଧାରରେ

ପ୍ରକାଶକ ପୁସ୍ତକ ଛାପନ୍ତି, ଲେଖକ ପୁସ୍ତକ ଲେଖନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶାରେ ବି ଲେଖକ ଅଛନ୍ତି, ପ୍ରକାଶକ ଅଛନ୍ତି । ଏଭଳି ଅନେକ ପ୍ରକାଶକ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ଲେଖକମାନଙ୍କୁ ଲୁଚନ୍ତି, ନାନା କାରଣରୁ ଲୁଚନ୍ତି । ଆହୁରି ଅନେକ ପ୍ରକାଶକ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ଲେଖକମାନଙ୍କୁ ସତେ ଅବା ନିଜର ପ୍ରଜାପରି ଦେଖନ୍ତି । ଏଭଳି ଅନେକ ଲେଖକ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି କୌଣସି ପ୍ରକାଶକଙ୍କୁ ଭେଟିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଲେ ହୃଦୟ ଭିତରେ ରହିଥିବା ସେମାନଙ୍କର ବହୁ ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ଏକାବେଳେକେ ସବୁଯାକ ନଖ କଅଁଳି ଉଠିବା ପରି ଅନୁଭବ କରନ୍ତି । ଏଭଳି ଲେଖକ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ଅନ୍ୟ ଲେଖକମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକସଂଖ୍ୟକ ପ୍ରକାଶକଙ୍କ ସହିତ ଅଧିକ ଚିହ୍ନାଗୁଣା ରଖିଥାନ୍ତି । ଏହିପରି ଚିହ୍ନାଗୁଣା ରଖିବାରୁ ସେମାନେ କେତେ ନା କେତେ ପ୍ରକାରରେ ଲାଭବାନ୍ ହୁଅନ୍ତି ।

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଶ୍ରୀଧର ମହାପାତ୍ର ପ୍ରକାଶକ ଥିଲେ, ଲେଖକ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ସିଏ ବିଦ୍ୱାନ୍ ଥିଲେ, ବିଦ୍ୟାକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲେ, ବିଦ୍ୟାର ଆଦର କରୁଥିଲେ । ସମ୍ଭବତଃ ସେହି କାରଣରୁ ସେ ଏକ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ପ୍ରକାଶକ ଥିଲେ । ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ପ୍ରକାଶକ ହୋଇ ତଥାପି ପ୍ରକାଶନଶିଳ୍ପରେ ଯେ ସଫଳତା ଲାଭ କରାଯାଇପାରେ, ସିଏ ନିଜ ଜୀବନରେ ସେକଥା ପ୍ରମାଣ କରି ଦେଖାଇ ଦେଇଥିଲେ । ମୂଳତଃ ବିଦ୍ୟା ପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧା ରହିଥିବାରୁ ଶ୍ରୀଧରବାବୁ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶନକୁ ନିଜର ବୃତ୍ତିରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏବେ ସବୁ ପ୍ରକାଶକ ପ୍ରକାଶନକୁ ବିଦ୍ୟା ପ୍ରତି, ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧା ରହିଥିବାରୁ ମୋଟେ ଗ୍ରହଣ କରୁନାହାନ୍ତି । ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ ଉତ୍ପାଦନଶିଳ୍ପରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରୁଛନ୍ତି । ସେହି ଉତ୍ପାଦନରେ ବହୁବିଧ ଲାଭର ସମ୍ଭାବନା ରହିଛି ବୋଲି ସେହି ଶିଳ୍ପକୁ ବୃତ୍ତିରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରୁଛନ୍ତି । ବୃତ୍ତି ଭିତରେ ବି ବ୍ରତର ଅନ୍ୟ ଅନୁରାଗଟିକୁ ମିଶାଇ ପାରିଲେ ସେଥିରୁ ଯେଉଁ ଆନନ୍ଦ ମିଳେ, ବିଚରା ଏହି ପ୍ରକାଶକମାନେ ସେହି ଆନନ୍ଦରୁ ନିଜକୁ ବହୁ ଦୂରରେ ରଖିବାକୁ ହିଁ ନିରାପଦ ବୋଲି ମଣୁଛନ୍ତି । ବୃତ୍ତିର ନିପଟ ମାହାଲଟା ଭିତରେ ବ୍ରତଭାବନାର ଅନ୍ୟ ପ୍ରଚୋଦନାଗୁଡ଼ିକୁ ଆଣି ପୂରାଇଦେଲେ ବୃତ୍ତିର କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେମାନେ ଫେଲ୍ ମାରିଯିବେ ବୋଲି ଭୟ କରୁଛନ୍ତି ।

'ଜୀବନ ବିଦ୍ୟାଳୟ'ର ପାଣ୍ଡୁଲିପି ମାଧ୍ୟମରେ ମୋର ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଶ୍ରୀଧର ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ସହିତ ପ୍ରଥମ ପରିଚୟ ଘଟିଥିଲା । ପ୍ରକୃତରେ ପ୍ରଥମ ସାକ୍ଷାତ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲା । ଅର୍ଥାତ୍ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ତା' ଆଗରୁ ଚିହ୍ନି ନଥିଲି, ଅଥବା ସିଏ ମଧ୍ୟ ମୋତେ

ଚିହ୍ନି ନଥିଲେ। ମୁଁ କୌଣସି ବରିଷ୍ଠ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ସୁପାରିଶ ନେଇ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇନଥିଲି। ତାହା ପ୍ରାୟ ପଚିଶ ବର୍ଷ ତଳର କଥା। ସେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଆ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶନର କ୍ଷେତ୍ରରେ କଳିର ପ୍ରବେଶ ଘଟିନଥିଲା। ଅର୍ଥାତ୍, ଆଗ ପାଠ୍ୟ-ପୁସ୍ତକ ଛପାଇ ତାହାରି ଲାଭାନୁଗ୍ରହରେ ସାହିତ୍ୟପୁସ୍ତକ ଛାପିବାର ଏବର ରୀତିଟି ସେତେବେଳେ ତଥାପି ଚଳିନଥିଲା। ସରକାରୀ ଘରର ହନୁମାନମାନେ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକର ବ୍ୟବସାୟକୁ ହସ୍ତମୁଦି ମାହାଲରେ ପରିଣତ କରିନଥିଲେ। କୁହାଯାଇଥାଏ ଯେ, ଇଂରେଜ ଅମଳରେ ଦେଶର ଅବକାରୀ ବିଭାଗରୁ ଯେଉଁ ଅତିରିକ୍ତ ରାଜସ୍ୱ ମିଳୁଥିଲା, ସରକାର ସେହି ଅର୍ଥକୁ ହିଁ ଶିକ୍ଷା ବାବଦରେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରୁଥିଲେ। ପାଠ୍ୟ-ପୁସ୍ତକର ପେଡ଼ୀଟିକୁ ଆପଣା ମୁଣ୍ଡରେ ମୁଣ୍ଡାଇବାର ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରି ଏବେ ସରକାର ଓଡ଼ିଶାରେ ସାହିତ୍ୟ-ପ୍ରକାଶନର ପ୍ରସଙ୍ଗ ଓ ପ୍ରକରଣଟିକୁ ସେହିପରି ଗନ୍ଧିଆ ଗୋହିରି ଭିତରେ ଆଣି ପୂରାଇ ଦେବାର ପ୍ରକ୍ରିୟାଟିରେ ପ୍ରକୃତରେ ଭାରି ସହାୟତା ଓ ପୃଷ୍ଠପୋଷକତା କରିଛନ୍ତି।

ମୋ' ପାଣ୍ଡୁଲିପିଟିକୁ ଛପାଇବା ନିମନ୍ତେ ଶ୍ରୀଧରବାବୁ ଚଟ୍‌କରି ଆଦୌ ରାଜି ହେଲେନାହିଁ। ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନାଉ ଅନାଉ ମୁଁ ତାଙ୍କ ଭିତରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ସତେଅବା କେଉଁ ସମଧର୍ମୀ ସହଚାରୀର ପରିଚୟ ପାଇଗଲି କେଜାଣି, ତାଙ୍କର ସେହି ଅରାଜି ହେବାରେ ତାଙ୍କ ଉପରେ ମୋଟେ ବିଗିଡ଼ିଗଲି ନାହିଁ- ନିରାଶ ହେବା ତ ଆହୁରି ଅଧିକ ଦୂରର କଥା। ସିଏ ପାଣ୍ଡୁଲିପିଟିକୁ ରଖିଲେ। ପାଠ କରି ସାରିବା ପରେ ଚିଠି ଲେଖି ଜଣାଇଲେ ଯେ, 'ଜୀବନ-ବିଦ୍ୟାଳୟ' ଛପାହେବ। ମୁଁ ପରୀକ୍ଷାରେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଗଲି। ଉତ୍ତମ ପରୀକ୍ଷକ ପାଖରେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବାର ଯେଉଁ ଆନନ୍ଦ ଥାଏ, ଜଣେ ଉତ୍ତମ ପ୍ରକାଶକ ପାଖରେ ଲେଖକର ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବାରେ ସତକୁ ସତ ସେହି ଆନନ୍ଦ ହିଁ ମିଳିଥାଏ। 'ଜୀବନ-ବିଦ୍ୟାଳୟ'ର ପ୍ରଥମ ଭାଗ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା। ନିଜଆଡୁ ପ୍ରଥମେ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରି ଶ୍ରୀଧରବାବୁ ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଗଟିକୁ ମଧ୍ୟ ବାହାରକଲେ। 'ଗ୍ରନ୍ଥମନ୍ଦିର'ର ସମଗ୍ର ପରିବାର ସହିତ ମୋର ସମ୍ବନ୍ଧ ଯୋଡ଼ିହୋଇ ଯିବାରେ ସିଏ ଏହିପରି ଭାବରେ ନିମିତ୍ତରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ। ମମତା ଦୁଇଆଡୁ ବଢ଼ିଲା। ତା'ପରେ, ତାଙ୍କ ସହିତ ମିଶିବାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଖୁସି ଲାଗିଲା। ଏକତ୍ର ବସିଲାବେଳେ ଖାଲି ବ୍ୟବସାୟ କଥା ପଡ଼ିଲାନାହିଁ, ବହୁତ ବହୁତ କଥା ମଧ୍ୟ ପଡ଼ିଲା। ବିନା ମତଲବରେ ପଡ଼ିଲା। ଓଡ଼ିଶାକୁ ଛୁଟିରେ ଆସିଥିବା ବେଳେ ତାଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କରିବା ସତେଅବା ଏକ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକତା ହୋଇପଡ଼ିଲା ଏବଂ ବୟସ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଯେତେ ଜଣେ ଗୁରୁଜନ ସଦୃଶ ଦେଖିବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ, ସିଏ କେଡ଼େ ସହଜରେ ଜଣେ ଘନିଷ୍ଠ ଓ ସହୃଦୟ ବନ୍ଧୁ ଭାବରେ ନିଜକୁ ମୋ ସମ୍ମୁଖରେ ଆଣି ଉପସ୍ଥାପିତ କରିଦେଉଥିଲେ। ମୋତେ ନିରସ୍ତ୍ର କରିପକାଉଥିଲେ।

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଶ୍ରୀଧର ମହାପାତ୍ର ଥରେ ମୋତେ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇ କହିଲେ ଯେ, ମୁଁ ଯେଉଁସବୁ ବିଷୟରେ ଅଧ୍ୟାପନା କରୁଛି, ଏଣିକି ସେଗୁଡ଼ିକର ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗରେ ମଧ୍ୟ ବହି ଲେଖିବି। ଓଡ଼ିଆରେ ଲେଖିବି, ବଡ଼ ବଡ଼ ବହି ଲେଖିବି ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକୁ 'ଗ୍ରନ୍ଥମନ୍ଦିର' ପ୍ରକାଶ କରିବ। ମୁଁ ସମ୍ମତି ଦେବାମାତ୍ରକେ ଏକାବେଳେକେ ପାଞ୍ଚବର୍ଷର ଯୋଜନାଟିଏ ସେଇଠି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଗଲା। ବର୍ଷକୁ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ବହି ଲେଖି ତାଙ୍କୁ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ଏବଂ ସିଏ ଛଅମାସ ମଧ୍ୟରେ ସେଇଟିକୁ ଛପାଇ ବାହାର କରିଦେବେ। ସେହି ଯୋଜନାର ଠିକ୍ ବର୍ଷକ ପରେ ମୋର 'ସମାଜ-ପରିବର୍ତ୍ତନ ଓ ବିକାଶ' ବାହାରିଲା। ଦ୍ୱିତୀୟ ବର୍ଷ ପାଇଁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ପୁସ୍ତକର ଏକ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଯେତେବେଳେ ଗ୍ରୀଷ୍ମଛୁଟିରେ ତାଙ୍କୁ ଭେଟିଲି, ସେତେବେଳକୁ ସରକାର ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ଗଡ଼ିଆରୁ କେବଳ ନିଜେ ମାଛ ମାରିପାରିବେ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିସାରିଥାନ୍ତି। ଆମ ଯୋଜନାଟି ତା'ପରେ ଆଉ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ; ସେଇଠି ରହିଗଲା। ମୁଁ ବି ମୋ ଉତ୍ସାହର ଡେଣାଗୁଡ଼ିକୁ ସୂତା ଦେଇ ବାନ୍ଧି ରଖିଲି।

ବୟସ ବଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ଗ୍ରନ୍ଥ-ପ୍ରକାଶନର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଆପଣାକୁ ପ୍ରତ୍ୟାହୃତ କରି ନେବା ପରେ ଶ୍ରୀଧରବାବୁ ତାଙ୍କର ସ୍ୱପ୍ନ ମଧ୍ୟରେ ବହୁ ବର୍ଷରୁ ରହି ଆସିଥିବା କାର୍ଯ୍ୟଟିରେ ହାତଦେଲେ। ଓଡ଼ିଆ ପୁସ୍ତକ-ପ୍ରକାଶନର ଇତିହାସ ଲେଖା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା। ଏହି କାର୍ଯ୍ୟରେ ସିଏ ମୋତେ ପ୍ରାୟ ଜଣେ ସଙ୍ଗୀ କରିନେଲେ। ଯେତେବେଳେ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ସେ ଆସି ଆମ ଘରେ ହାଜର ହୋଇଯାଆନ୍ତି। ଘଣ୍ଟା ଘଣ୍ଟା ଧରି ଆଲୋଚନା ହୁଏ। ସେଥିରୁ ଆମେ ଉଭୟେ ଉପକୃତ ହେଉ। ଜଣେ ପ୍ରସନ୍ନ ତରୁଣ ଛାତ୍ରର ମୁଖମୁଦ୍ରାରେ ସିଏ ଯେତେବେଳେ ଆମ କଥୋପକଥନ ଭିତରେ ଜଣେ ସାଙ୍ଗ ପରି ସନ୍ତରଣ କରୁଥାନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ଆମେ ଦୁହେଁଯାକ ସତେଅବା ପରସ୍ପରର କେତେ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ରହିଥାଉ। ତାଙ୍କର ସେହି ଗ୍ରନ୍ଥଟି ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା ବୋଲି ସମ୍ବାଦ ପାଇ ଦିନେ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ମୁଁ ତାଙ୍କ ଘରେ ଯାଇ ତାଙ୍କୁ ଭେଟିଲି। ସେଦିନ ସେ ମୋତେ ଗ୍ରନ୍ଥଟିର ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଗଟିର ବିସ୍ତୃତ ଖସଡ଼ାଗୁଡ଼ିକ ଦେଖାଇଲେ। ପ୍ରକାଶିତ ପ୍ରଥମଟି ବିଷୟରେ ଯେତେ କଥା ନପଡ଼ିଲା, ଅନାଗତ ଦ୍ୱିତୀୟଟିର ରୂପରେଖ ବିଷୟରେ ତା'ଠାରୁ ବହୁଗୁଣ ଅଧିକ ଆଲୋଚନା ହେଲା। ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ, ସେ ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଗଟିକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିପାରିଲେନାହିଁ।

ଶେଷଥର ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କରିବାକୁ ଗଲି, ସେତେବେଳେ ସିଏ ଅସୁସ୍ଥ, ଅଚଳ। ତଥାପି ତାଙ୍କର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ବିଚାରଘରଗୁଡ଼ିକୁ ଆଦୌ କୌଣସି ଅଚଳତା ସ୍ପର୍ଶ କରିପାରିନଥାଏ। ମୁହଁ ଉପରେ ଏକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ପ୍ରଶାନ୍ତି, ଆପଣାର କାର୍ଯ୍ୟଟିକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିଥିବାର ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଖୁସି। ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍ କରି ମୋତେ କହିଲେ, 'ଗଲାବେଳେ

ମୋର କୌଣସି ଦୁଃଖ ନାହିଁ । ଭଗବାନ୍ ମୋତେ ସବୁ ଦେଇଛନ୍ତି ।' ଦଣ୍ଡେ ଆଖି ବୁଜି ରହିଗଲେ ଓ ପୁଣି ଆଖି ଫିଟାଇ କହିଲେ 'ଯଦି ପୁନର୍ଜନ୍ମର ବିଧାନ ପ୍ରକୃତରେ ଥାଏ, ତେବେ ମୁଁ ଅନୁମତି ନେଇ ପୁଣି ଆସିବି, ମୋ' ଗ୍ରନ୍ଥର ଦ୍ୱିତୀୟ ଖଣ୍ଡଟିକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିଦେଇ ଯିବି ।' ମୁଁ ଏପଟେ ବସିଥାଏ । ସେପଟେ ତାଙ୍କର ବୋହୂମାନେ ତାଙ୍କର ଶୁଶ୍ରୂଷା କରୁଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ଡାକି ସେ କ୍ଷୀଣ ସ୍ୱରରେ କ'ଣସବୁ କହିଲେ-ମୁଁ ଶୁଣିପାରିଲି ନାହିଁ । ବୋହୂମାନଙ୍କଠାରୁ ଜାଣିଲି, ସେମାନଙ୍କୁ ସେ ମୋରି ବିଷୟରେ କ'ଣ ପଦେ କହିଲେ । ଯାହା କହିଲେ, ତାହା ମୁଁ ଲେଖିକରି କଦାପି କାହା ଆଗରେ କହିବିନାହିଁ । ଜୀବନରେ ଅନେକ କଥା କହି ହୁଏନାହିଁ-ଲେଖିବାର ଆଳରେ ବି କହି ହୁଏନାହିଁ । ନିଜର ନିବିଡ ସମ୍ବନ୍ଧର ଗନ୍ତାଘରଗୁଡ଼ିକରେ କେବଳ ସାଇତି କରି ରଖିବାକୁ ହୁଏ । ସେହି ଗନ୍ତାଘରେ ତାଙ୍କର ସେହି କଥାଗୁଡ଼ିକ ପରି ସିଏ ମଧ୍ୟ ସାଇତା ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ବନ୍ଧୁପରି, ଗୁରୁଜନ ପରି, ଅତି ଆପଣାର ଜଣେ ପରି ସାଇତା ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ।

'ସ୍ମୃତି ବର୍ତ୍ତିକା', କଟକ, ନଭେମ୍ବର, ୧୯୯୦

□□□

— ୩୪ —

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ନାଥ

୧୯୩୯ ମସିହାର କଥା । ସେତେବେଳେ ଆମେ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜିଏଟ୍ ସ୍କୁଲର ଦଶମ ଶ୍ରେଣୀରେ ପଢୁଥାଉ । ଆମ ସ୍କୁଲ ସହିତ କଟକର ତତ୍କାଳୀନ ଶିକ୍ଷକ ଟ୍ରେନିଂ କଲେଜ ଗୁନ୍ଥା ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଅଥବା, ଅଧିକ ନିର୍ଭୁଲ ଭାବରେ କୁହାଯାଇପାରିବ ଯେ, ତତ୍କାଳୀନ ଓଡ଼ିଶାର ଏକମାତ୍ର ଶିକ୍ଷକ ଟ୍ରେନିଂ କଲେଜ ସହିତ ଆମ ସ୍କୁଲଟି ଗୁନ୍ଥା ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଅର୍ଥାତ୍, ଟ୍ରେନିଂ କଲେଜରେ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଲାଭ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଆମ ସ୍କୁଲରେ କ୍ଲାସ୍ ନେବାକୁ ଆସୁଥାନ୍ତି । ପିଲାମାନଙ୍କୁ କିପରି ଉତ୍ତମ ଭାବରେ ଶିକ୍ଷାଦାନ କରିବାକୁ ହେବ, ଆମ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ମାଧ୍ୟମ କରି ସେମାନେ ତାହାରି ଅଭ୍ୟାସ କରୁଥାନ୍ତି । ଏହି ବିଷୟଟିରେ ସେମାନଙ୍କର ଶେଷ ପରୀକ୍ଷାଟି ମଧ୍ୟ ଆମମାନଙ୍କୁ ନେଇ ହୁଏ । ଅର୍ଥାତ୍, ସେମାନେ ଆମକୁ ପଢ଼ାନ୍ତି, ଏବଂ ପରୀକ୍ଷକମାନେ ପଛରେ ବସି ସେମାନଙ୍କ ଦକ୍ଷତା ବା ଯୋଗ୍ୟତାର ମୂଲ୍ୟାୟନ କରନ୍ତି । ଏମିତି ଆମର

ବର୍ଷରେ ଦୁଇ ଚାରିମାସ ଚାଲିଯାଏ । ଆମକୁ ସେସବୁ ଅଧିକାଂଶତଃ ଅଭିନୟ ଭଳି ଲାଗେ । ଆମକୁ ପାଠ ପଢ଼ାଇବେ ବୋଲି ପ୍ରଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ କେତେ କ'ଣ ଚିତ୍ର, ଚାର୍ଟ, ହିସାବ ଏବଂ ତଥ୍ୟ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଆସୁଥାନ୍ତି ଓ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଭଲ ପଢ଼ାଇ ଅଧିକ ନମ୍ବର ପାଇବେ ବୋଲି ଭାରି ତରକା ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ।

ପଛରେ ସେମାନଙ୍କର ପରୀକ୍ଷକ ଭୁଆ ବିଲେଇ ପରି ଏଡ଼େ ଏଡ଼େ ଆଖି କରି ବସିଥାନ୍ତି । ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ପ୍ରଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ଆମ ପିଲାଙ୍କୁ ସତକୁ ସତ କିଛି ପଢ଼ାଇବା ବିଷୟରେ ଯେତେ ପ୍ରୟାସଶୀଳ ନଥାନ୍ତି, ପଛରେ ବସିଥିବା ଭୁଆଙ୍କ ବିଷୟରେ ତା'ଠାରୁ ଅନେକ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ସଚେତନ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଆମ ପିଲାଙ୍କୁ ଭାରି ମଜା ଲାଗୁଥାଏ । ସେତିକିବେଳେ ଜଣେ ପ୍ରଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ହିସାବରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ନାଥଙ୍କ ସହିତ ମୋର ପ୍ରଥମ ସାକ୍ଷାତ ହୋଇଥିଲା । ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଶିକ୍ଷଣ-ସରଞ୍ଜାମ ଗୁଡ଼ିକର ଆଦୌ କୌଣସି ଭିଡ଼ ନଥିଲା । ଆମକୁ ପାଠ ପଢ଼ାଉ ପଢ଼ାଉ ସେ ଆମ ଭିତରେ ଏପରି ମଜ୍ଜି ଯାଉଥିଲେ ଯେ ପଛ ବେଞ୍ଚକୁ ଅନାଇ ନିଜ ପରୀକ୍ଷକଙ୍କ ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟି ପକାଇବା ଲାଗି ତାଙ୍କର କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନ ଥିଲା । ସିଏ ପାଠ ପଢ଼ାଇବା ସମୟରେ ସବାଆଗ ଆମକୁ ଦେଖୁଥିଲେ, ସତେ ଅବା ଆମ ଭିତରେ ରହିଥିବା କୁନି କୁନି ମଣିଷଗୁଡ଼ିକୁ ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱଭାବ-ପ୍ରେରିତ ଭାବରେ ସ୍ୱୀକାର କରି ନେଉଥିଲେ, ଆମକୁ ଅନୁରାଗରେ ବାନ୍ଧି ପକାଉଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟ ଅନେକଙ୍କ ଭିତରେ ତାଙ୍କୁ ଅଲଗା କରି ଦେଖିବାକୁ ଏବଂ ତେଣୁ ଆକୃଷ୍ଟ ହେବାକୁ ସେ ଆମ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଏକ ସୁଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଏତିକି କ'ଣ କମ୍ କଥା ?

ତା'ପରେ ବହୁ ବର୍ଷ ପରେ ୧୯୫୪ ମସିହାରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନାଥଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ ହେଲା ଅନୁଗୁଳ ବାଜିରାଉତ ଛାତ୍ରାବାସରେ । ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପରିଚୟ ହେଲା । ଏକାନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ, ସତେଅବା ଜଣେ ସମଧର୍ମୀ ସହିତ ଆଉ ଜଣେ ସମଧର୍ମୀର ପରିଚୟ ହୋଇଗଲା । ସେତେବେଳେ ସିଏ ଓଡ଼ିଶାର ମୌଳିକ ଶିକ୍ଷା ବୋର୍ଡର ସଂଗଠକ ଥାଆନ୍ତି । ବହୁ ଅବସରରେ ବାଜି ରାଉତ ଛାତ୍ରାବାସକୁ ଆସୁଥାଆନ୍ତି । ମୁଁ ସେତେବେଳେ ଡେନ୍‌ମାର୍କରୁ ଫେରି ଅନ୍ୟ ଧାରାରେ ଓ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ଏକ ଆବେଦନକୁ ଭିତ୍ତି କରି ଏକ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଆରମ୍ଭ କରିବାର ମସୁଧା ନେଇ ସେହିଠାରେ ଥାଏ । ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ ରାଜନୀତିକ ମୁଖରକ୍ଷାର ପ୍ରୟୋଜନରେ ପଡ଼ି ସରକାର ମୌଳିକ ଶିକ୍ଷାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଟିକୁ ମଧ୍ୟ ନିଜ ତାଲିକା ଭିତରେ ରଖିଥାନ୍ତି । ବୁଝନ୍ତୁ ନବୁଝନ୍ତୁ ତଥାପି ରଖିଥାନ୍ତି । ଶିକ୍ଷାର ଆଦୌ କୌଣସି ଧାର ଧାରୁନଥିବା ଏକ ସରକାରୀ ଶିକ୍ଷାବିଭାଗ ପ୍ରାୟ ଏକ ରାଜକୀୟ କସରତ ଦ୍ୱାରା ଏହି ଶିକ୍ଷାରୁ କ'ଣ ସବୁ ଗଢ଼ି ଦେଖାଇଦେବ ବୋଲି ନସରପସର ହୋଇ ବାହାରିଥାଏ ।

ସରକାର ଚଳାଉଥିବା ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ଚାହୁଥାନ୍ତି, ତେଣୁ ବିଚରା ଉଚ୍ଚ ହାକିମମାନେ ମଧ୍ୟ ତାହା ଚାହୁଥାନ୍ତି । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ନାଥ ଜଣେ ସରକାରୀ ହାକିମ ଥିଲେ ସତ, ମାତ୍ର ମୌଳିକ ଶିକ୍ଷାର ପଦ୍ଧତିରେ ତାଙ୍କର ଏକ ବିଶ୍ୱାସ ମଧ୍ୟ ରହିଥିଲା । ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱସ୍ଥ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତରରେ ଉଚ୍ଚତର ଆଉକେତେ ହାକିମ ମାହୁନ୍ତ ପରି ମୌଳିକ ଶିକ୍ଷାକୁ ଘେରି ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏବଂ ଯେତ୍ତେ ଅଜ୍ଞାନ ଥାଇ ବି ତଳକୁ ବୋଲ ବତାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନାଥ ମୌଳିକ ଶିକ୍ଷାଧାରାକୁ ତଥାପି ମୁଖ୍ୟତଃ ଏକ ଶିକ୍ଷାଧର୍ମୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଆରେଖ ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ଲାଗୁଥିଲା, ସତେ ଯେପରି ନଖରୁ ଶିଖଯାଏ ସେହି ବିଭାଗର ଆଉ ସମସ୍ତେ ନିଜର ଆନୁଗତ୍ୟରେ ଆଉ କୁଆଡ଼େ ଥିଲେ, ଏକମାତ୍ର ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ନାଥ ହିଁ ମୌଳିକ ଶିକ୍ଷାର ପକ୍ଷରେ ରହିଥିଲେ ।

ସରକାର କେଜାଣି କାହିଁକି ସ୍ଥିର କଲେ ଯେ ମୌଳିକ ଶିକ୍ଷାର ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ତାଲିମ ଦେବାକୁ ଅନୁଗୁଳରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଟ୍ରେନିଂ କଲେଜ ବସିବ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନାଥ ପ୍ରସ୍ତାବିତ କଲେଜଟିର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଭାବେ ନିଯୁକ୍ତ ହେଲେ । କଲେଜଟିକୁ ଏକାବେଳକେ ମୂଳରୁ ଗଢ଼ିଲେ । ସହକର୍ମୀମାନଙ୍କୁ ଆପଣା ପରି ଏହି ଦିଗରେ ମତାଇ ରଖିବାକୁ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଉଦ୍ୟମ କଲେ । କଲେଜ ଭିତରେ ତନ୍ତ ବସିଲା, ବଢ଼େଇ କାମ ହେଲା । ନିୟମ ମାନି ସମସ୍ତେ ପରସ୍ପରକୁ ଭାଇ ଭାଇ ଡାକିଲେ । ସେତେବେଳେ ଜୀବନ-ବିଦ୍ୟାଳୟ ଲାଗି ଆମେ ଅନୁଗୁଳରୁ ପ୍ରାୟ ଦଶ କିଲୋମିଟର ଦୂରରେ ଅରାଏ ଜଙ୍ଗଲ ପାଇଥାଉ । ବରଷକ ଭିତରେ ସେଠାରେ କେତେ ବଖରା ଚାଳଘରେ ମୁଁ ବିଦ୍ୟାଳୟର ନୂଆ ସଂସାର ନେଇ ରହିଲି । ସରକାରୀ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ସ୍ଥାନୀୟ ଟ୍ରେନିଂ କଲେଜର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନାଥ ଆମ ଲାଗି ସରକାରଙ୍କ ସହିତ ଆମର ଉଚ୍ଚତମ ଯୋଗସୂତ୍ର ହୋଇ ରହିଲେ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନାଥ ଏବଂ ଓଡ଼ିଶା ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗର ସରକାରୀ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଡକ୍ଟର ବଳଭଦ୍ର ପ୍ରସାଦଙ୍କର ପ୍ରୋତ୍ସାହନରେ ଜୀବନ-ବିଦ୍ୟାଳୟ ସତେଅବା ଘୋଡ଼ା ପରି ଆଗକୁ ଦଉଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଅଗଷ୍ଟ ୨୬ ତାରିଖ ହେଉଛି ଜୀବନ-ବିଦ୍ୟାଳୟର ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଜନ୍ମଦିବସ । ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଆମେ ଆମ ଘରଟିକୁ ଏବଂ ଅନ୍ତରଗୁଡ଼ିକୁ ସେଦିନଟି ଲାଗି କେଡ଼େ ଖୁସୀରେ ଲିପାପୋଛା କରି ରଖିଥାଉ । ଅଧିକାଂଶ ବର୍ଷ ଭୀଷଣ ବର୍ଷା ହୁଏ । ପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଅତିଥିମାନେ ଆସିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ମାତ୍ର ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନାଥ ଅବଶ୍ୟ ଆସନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ନେଇ ଆମର ଘର ପୂରି ଉଠିଲା ପରି ଲାଗେ । ବିଦ୍ୟାଳୟର ହାତଲେଖା ପତ୍ରିକା 'ବିକାଶ'ର ଉନ୍ମୋଚନ ତାଙ୍କରି ହାତରେ ହୁଏ ।

ଜୀବନ-ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଦୁଇବର୍ଷ ପୂରିଯିବା ପରେ ଉପର ଶ୍ରେଣୀ ପିଲାଙ୍କର ପରୀକ୍ଷା ଖାତାକୁ ଆମେ ବାହାରର କେତେଜଣ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ପାଖକୁ ମୂଲ୍ୟାୟନ ପାଇଁ

ପଠାଇବାକୁ ସ୍ଥିର କଲୁ। ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ସାହିତ୍ୟ ଖାତା ଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରଖ୍ୟାତ ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଆର୍ତ୍ତବଲ୍ଲଭ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଉଥିଲା, ଏବଂ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ନାଥ ଶିକ୍ଷାକୁ ଐଚ୍ଛିକ ବିଷୟ ରୂପେ ନେଇଥିବା ଏକାଦଶ ଓ ଦ୍ୱାଦଶ ଶ୍ରେଣୀର ପିଲାମାନଙ୍କର ଖାତା ଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖି ନମ୍ବର ଦେଉଥିଲେ। ଯେତେବେଳେ ଦୁଇବର୍ଷ ପରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ବଦଳିଲା, ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗରେ ଜଣେ ନୂଆ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଆସିଲେ, ସେତେବେଳେ ଜୀବନ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଶନିଦଶା ପଡ଼ିଲା। ଟ୍ରେନିଂ କଲେଜର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଶ୍ରୀ ନାଥ ମୋତେ ମଧ୍ୟ ସେହି କଲେଜର ପରିଚାଳନା ସମିତିର ଏକ ସଦସ୍ୟ ରୂପେ ରଖିଥାନ୍ତି। କଲେଜର ଏକ ବାର୍ଷିକ ଉତ୍ସବରେ ଅତିଥିମାନଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଲାବେଳେ ମୁଁ ଏପରି କ'ଣ ସବୁ କହିଥିଲି, ଯାହାକି ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ବିଭାଗୀୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକଙ୍କର କର୍ଣ୍ଣଶୂଳ ହୋଇଥିଲା। ସେହି ଅବସର କାଳ ହେଲା ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଉପରେ ଦାଉ ସାଧିଲେ। ଦିନେ ମଧ୍ୟରାତ୍ରି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନୁଗୁଳ ସର୍କିଟ୍ ହାଉସରେ ଗୋଟିଏ ଆମ୍ବଗଛ ତଳ ଅନ୍ଧାରରେ ତିନିଟି ଚୌକି ପଡ଼ିଥାଏ। ସେପାଖରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ମହୋଦୟ, ଏପାଖରେ ମୁଁ। ମଝିରେ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ନାଥ। ସେ ଆମ ତରଫରୁ କଥା କହୁଥାନ୍ତି ଓ ରୁଷିଥିବା କର୍ତ୍ତାଙ୍କୁ ବୁଝାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତି। ଜୀବନ ବିଦ୍ୟାଳୟ ନାମକ ଏକ ଶିକ୍ଷାଘରେ ଚାରିଟା ବର୍ଷରେ ହୋଇ ଆସିଥିବା କଥାଗୁଡ଼ିକୁ ସେ ଯେପରି ଭାବରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରୁଥାଆନ୍ତି, ସିଏ ଯେ ଆମର କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ କେତେ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲେ, ମୁଁ ତାହାରି ପରିଚୟ ପାଉଥାଏ ଏବଂ ଅବାକ୍ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ।

ଶେଷରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ମହାଭାଗ ରାୟ ଶୁଣାଇ ଦେଲେ ଯେ କିଛି ଶୁଣାଯିବ ନାହିଁ ଓ ଆମର ପିଲାମାନେ ହାଇସ୍କୁଲ ପିଲାଙ୍କ ପରି ବୋର୍ଡ ପରୀକ୍ଷା ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବେ। ସେଦିନ ହାକିମ ଜୀବନ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ହତ୍ୟା କଲେ। ଆମେ ଦୁହେଁ ଉଠିଲୁ। ଗଭୀର ରାତ୍ରିର ନୀରବତା ମଧ୍ୟରେ ଅଧବାଟରୁ ସିଏ ଚାଲି ଚାଲି ତାଙ୍କ କଲେଜକୁ ଗଲେ। ମୁଁ ଚାଲି ଚାଲି ବାଜି ରାଉତ ଛାତ୍ରାବାସ ଆସିଲି। ବିଦାୟ ନେବା ସମୟରେ ସେ "ଆଜିଠାରୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ମୌଳିକ ଶିକ୍ଷା ସରିଗଲା" ବୋଲି ଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ ମନ୍ତବ୍ୟ କରିଥିଲେ। "କାହିଁକି, ଆପଣଙ୍କର ମୌଳିକ ଟ୍ରେନିଂ କଲେଜ ତ ରହିଛି" ବୋଲି ମୁଁ ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲି। ସେହି କଲେଜ ଏବେ ମଧ୍ୟ ରହିଛି। ଏହାପରେ ମୁଁ ଓଡ଼ିଶାରୁ ବାହାରକୁ ଚାଲିଗଲି। ସରକାରୀ ଚାକିରିର ଶେଣାରେ ବସି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନାଥ ଅନ୍ୟତ୍ର କେତେ ଥାନକୁ ଗଲେ। ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ମଧ୍ୟ ଗଲେ। ମୁଁ ଛୁଟୀରେ ଓଡ଼ିଶା ଆସିଲେ ତାଙ୍କ ସହିତ ଅବଶ୍ୟ ସାକ୍ଷାତ ହୁଏ। କେତେ କେତେ ବିଷୟରେ କଥା ପଡ଼େ। ଯାବତୀୟ କଥାରେ ଶିକ୍ଷା ହିଁ

ଅନ୍ତର୍ନାଡ଼ୀ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ମୋର 'ଜଙ୍ଗଲ ଚିଠି' ବହିଟିକୁ ମୁଁ ତାଙ୍କରି ନାମରେ ଉତ୍ସର୍ଗ କରି ଉତ୍ସର୍ଗପତ୍ରରେ ତାଙ୍କୁ ମୋର ଅଗ୍ରଜ ବୋଲି କହିଥିଲି । ଏବେ ମଧ୍ୟ ସେ ମୋର ଅଗ୍ରଜ । ପାରିବାରିକତାର ଯାବତୀୟ ବ୍ୟଞ୍ଜନାର୍ଥରେ ଯଥାର୍ଥରେ ଅଗ୍ରଜ । ସେ ଏବେ ମଧ୍ୟ କେତେ ପ୍ରେରଣା ଦିଅନ୍ତି, ତାଙ୍କ ପ୍ରଜ୍ଞାର ପ୍ରଶାନ୍ତ ଗଭୀରକୁ ମୋତେ କେଡ଼େ ଆଦରରେ ବାଟ ଛାଡ଼ି ଦିଅନ୍ତି ।

"ଭାଷା ବିଭବ" ବୋଲି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନାଥଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଲିଖିତ ଖଣ୍ଡେ ବହି ଅଛି । ବହିଟି ଏବେ ବଜାରରେ ମିଳୁଛି କି ନାହିଁ କେଜାଣି ? ଓଡ଼ିଶାର ହାଇସ୍କୁଲ ଓ କଲେଜର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ହାତରେ ଏହି ବହି ରହିବା ଉଚିତ । ଓଡ଼ିଆରେ ସବୁ ଭାବ ବ୍ୟକ୍ତ କରି ହେବନାହିଁ ବୋଲି ଆଗତୁରା ଫଇସଲା କରି ଦେଇ ଯେଉଁମାନେ ପରମ ପୁଲକରେ ଇଂରାଜୀ ଶବ୍ଦର କଡ଼େଇ ଭିତରକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ବି ଏହି ବହିଟିକୁ ପଢ଼ିବା ଉଚିତ । ଚାକିରିରେ ବେଶୀ ମନ ନଦେଇ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ନାଥ ଯଦି ଆମ ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟ ଆଡ଼େ କିଞ୍ଚିତ୍ ଅଧିକ ସମୟ ଦେଇଥାନ୍ତେ, ତେବେ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଆମେ ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କେତେ ନା କେତେ ଉପକୃତ ହୋଇଥାନ୍ତୁ । ଭଲ ପଢ଼ାଇବା ଶିକ୍ଷକ ଅଛନ୍ତି, ପୁଣି ଭଲ ଲେଖିବା ଓ କହିବାର ଶିକ୍ଷକ ମଧ୍ୟ ରହିଛନ୍ତି । କିଏ ଭଲ ପଢ଼ାନ୍ତି, ଲେଖି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଆଉ କିଏ ଭଲ ଲେଖନ୍ତି, ପଢ଼ାଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ନାଥ ଭଲ ପଢ଼ାଇ ପାରନ୍ତି, ଲେଖିପାରନ୍ତି । ଅନ୍ତର ଭିତରୁ ପଢ଼ାନ୍ତି, ଅନ୍ତର ଭିତରୁ ଲେଖନ୍ତି । କହିବାରେ କପଟ ନଥାଏ, ଲେଖିଲାବେଳେ ବି କପଟ ନଥାଏ ।

ଜୀବନର ଶେଷ ଚରଣରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନାଥ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ମହିମାଧର୍ମକୁ ଆପଣା ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଆଚରଣର ଧର୍ମ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଛନ୍ତି । ଯାହାକୁ କଳି ହୁଏ ନାହିଁ, ଅଥଚ ଅନୁଭବ କରିହୁଏ, ତାହାହିଁ ମହିମା । ଜାତି ଡେଇଁ ଗଲେ, କୁଳ ଡେଇଁଗଲେ, ବିଧି ଡେଇଁଗଲେ ଏବଂ ଭିନ୍ନାଭିନ୍ନ କରିବାର ସକଳ ବୁଦ୍ଧିକୁ ଡେଇଁଗଲେ ମଣିଷ ନିଜର ଚେତନାରେ ଯାହାକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରେ ଓ ଯାହାଠାରୁ ସାକ୍ଷାତ ପ୍ରେରଣା ନେଇ ବଞ୍ଚେ, ତାହାହିଁ ମହିମା । ଓଡ଼ିଶାର ସାମାଜିକ ତଥା ମାନବିକ ଅଭ୍ୟୁଦୟରେ ମହିମା ଧର୍ମର ଏକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଅବଦାନ ରହିଛି । ଆପଣା ଜୀବନ-ବାସନାର ବାଟ ଚାଲି ଚାଲି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ନାଥ ଯେ ମହିମାଧର୍ମ ପାଖରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ, ଏହାଠାରୁ ବଳି ଅଧିକ ସ୍ୱାଭାବିକ କଥା ଆଉ କ'ଣ ହୋଇଥାନ୍ତା ? ସବୁ ବାଡ଼ ଭାଙ୍ଗି ଓ ସବୁ ଦ୍ୱାରକୁ କାଟି ଜଣେ ମଣିଷ ଯେ ଏକାବେଳେକେ ଏଯାଏ ଆସିପାରିଛି ଓ କୋଳାହଳଶୂନ୍ୟ ଭାବରେ ତଦନୁରୂପ ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚୁଛି, ଆପଣା ଭିତରେ ସଭିଙ୍କ ଲାଗି ଥାନ ରଖିଛି, ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନାଥ ସତେ ଅବା ଆମ ଅନେକଙ୍କ ପାଇଁ ତାହାରି ଜଣେ ସନ୍ତକ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ।

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ନାଥ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ହିସାବରେ ସଂପୃକ୍ତ ସମସ୍ତଙ୍କର ହୃଦୟକୁ କିଣି ନେଉଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କର ଛାତ୍ରମଣ୍ଡଳୀରେ ସେ ଚିରସ୍ମରଣୀୟ ହୋଇ ରହିଲେ । ଏହିସବୁ କଥା ଏକାନ୍ତ ସତ କଥା; ମାତ୍ର ଜଣେ ଯେତ୍ତେ ସଜ୍ଜନ ହେଲେ ଓ ସଜ୍ଜନ ହିସାବରେ ତତ୍ପର ହୋଇ ରହିଲେ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯେ ତଥାପି ବଦଳି ଯାଏନାହିଁ, ଶ୍ରୀ ନାଥଙ୍କ ପାଖରେ ବସିଥିବାବେଳେ ଅନେକ ସମୟରେ ସେହି କଥାଟା ଭାରି ଅଙ୍କୁଶ ମାରୁଥାଏ । ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ଯେତ୍ତେ ଧୁରନ୍ଧର ହେଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା କଦାପି ଯଥେଷ୍ଟ ହେବନାହିଁ, Systemଟା ମଧ୍ୟ ବଦଳି ପାରିବା ଦରକାର । ନହେଲେ ଆଦର୍ଶ ଶିକ୍ଷକମାନେ ଆସୁଥିବେ, ଯାଉଥିବେ,-ମାତ୍ର Systemଟା ହୁଏତ ଦୈତ୍ୟ ପରି ମାଡ଼ି ବସିଥିବ । ଶିକ୍ଷାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଓଡ଼ିଶା ସମେତ ସମଗ୍ର ଭାରତବର୍ଷରେ ତାହାହିଁ ହୋଇଛି । ଗୁହାଳମାନେ ଗୁହାଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଏକ ଅନୁପଯୁକ୍ତ Systemକୁ ଚ୍ୟାଲେଞ୍ଜ କରିବା ପାଇଁ ଶିକ୍ଷା ଭିତରେ, ଶିକ୍ଷକ ଭିତରେ ଏବଂ ବିଦ୍ୟାର ଅନୁଶୀଳନ ଭିତରେ ଯେଉଁ ସାହସ ରହିଥିବା ଏକାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ, ଆମର ଏଠାରେ ତାହା ପୂର୍ବବତ୍ ହୋଇ ରହିଛି । ସରକାର ବାହାଦୁର ପୁରାତନ ଜୁଆଳି ଗୁଡ଼ାକୁ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଏକ ଅମଲାତନ୍ତ୍ରର ସମସ୍ତ କ୍ରୂରତା ଓ ଉଦାସୀନତା ସହିତ ଏଠି ଆମ ସାମୂହିକ ଜୀବନ ଉପରେ ମଡ଼ାଇ ରଖିଛନ୍ତି । ଜଣେ ଆଦର୍ଶ ଶିକ୍ଷକ ଆହୁରି କ'ଣ ହୋଇପାରିଲେ ସେହି ଦିଗରେ ଇପ୍ସିତ ପରିବର୍ତ୍ତନଟିକୁ ସମ୍ଭବ କରିବାରେ ନିମିତ୍ତ ହୋଇପାରିବ, ଶିକ୍ଷାର ଆୟତନଗୁଡ଼ିକୁ ସେହି ଯଥାର୍ଥ dignity ଓ ସେହି ଶକ୍ତି-ସଚେତନତା ଫେରି ଆସିପାରିବ, ଏବେ ମଧ୍ୟ ସେହି ପ୍ରଶ୍ନଟି ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ସମ୍ମୁଖରେ ଅସମାହିତ ହୋଇ ରହିଛି । ତାହାର ସମାଧାନ କିଏ କରି ପାରିବ ?

ନିଷ୍ଠାବାନ୍‌ମାନେ ତାହା କରି ପାରିବେ, ଶ୍ରଦ୍ଧାବାନ୍‌ମାନେ କରିପାରିବେ । ବୃତ୍ତି ନୁହେଁ, ଶିକ୍ଷା ଦ୍ୱାରା ଏହି ସବୁକିଛିର ପରିବର୍ତ୍ତନକୁ ଏକ ବ୍ରତ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ଶକ୍ତିମାନ୍‌ମାନେ ତାହା କରିପାରିବେ । ଏହିଭଳି ଏକ ଆକୁଳତା ନେଇ ଓଡ଼ିଶାର ଚାରିଆଡ଼େ ଆଖି ବୁଲାଇ ଆଣିବା ବେଳେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ନାଥ ହିଁ ସବାଆଗ ଆଖିକୁ ଦିଶିଯାଆନ୍ତି । ଆମ ଭିତରୁ କେଉଁମାନେ ସତକୁ ସତ ବାହାରିବେ ଓ ଅପୂର୍ଣ୍ଣ କାର୍ଯ୍ୟଟିକୁ କରିବେ, ସେକଥା ଦେଖିବା ପାଇଁ ସେ ସତେ ଅବା ଅଗ୍ରଜବତ୍ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବା ପରି ଦିଶିଯାଆନ୍ତି । ତାଙ୍କରି ସ୍ୱପ୍ନ ଆମରି ଭିତରେ କୃତକାମ ହେଉ ।

□□□

— ୩୫ —

କବି ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ପ୍ରଭା

କବି ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ପ୍ରଭା ଖାଲି କବି ନଥିଲେ । ସିଏ ଆହୁରି ଅନେକକିଛି ଥିଲେ ବୋଲି ଜଣେ କବି ଥିଲେ । କବିତା ଲେଖୁଥିଲେ ଓ କବିମାନଙ୍କ ମହଲରେ ପରିଚିତ ଥିଲେ । ଯେଉଁମାନେ ଖାଲି କବିତା ଲେଖନ୍ତି, ଖାଲି ସାହିତ୍ୟ କରନ୍ତି, ସିଏ ତାଙ୍କ ପରି ମୋଟେ ନ ଥିଲେ । ବାସି ଉଠିବାରୁ ହିଁ ଯେଉଁମାନେ କୌଣସି ଫୁଲକୁ ଚିରିବା ଲାଗି ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୋଇଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ଅନେକ ସମୟରେ ଫୁଲର ସମଗ୍ର ସାଧନାଟିକୁ ମୋଟେ ଚିହ୍ନି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଜୀବନରେ ଆହୁରି ଅନେକ କିଛି ସାଧି ପାରିଥିଲେ ଓ ଆହୁରି ଅନେକ କିଛି ସହିତ ଖିଅ ଲଗାଇ ପାରିଥିଲେ ଯେ ଜଣେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ତା'ର ରଚନା ଜରିଆରେ ଆପଣାକୁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରିବା ଲାଗି ବାହାରିଆସେ, ବିଦ୍ୟୁତପ୍ରଭାଙ୍କ ସହିତ ଅସଲ ପରିଚୟଟି ଜମିବା ମାତ୍ରକେ ସେହି ସତ୍ୟଟି ହିଁ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗରେ ସତେଅବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା ।

ବିଦ୍ୟୁତପ୍ରଭା କେବଳ ନାରୀ ନ ଥିଲେ । ସିଏ ମୋଟେ ଅବଳା ନ ଥିଲେ । ତଥାକଥିତ ଅନେକ ପୁରୁଷଙ୍କୁ ସିଏ ଆପଣାର ଅନ୍ତଃସଚଳତା ଦ୍ୱାରା କେତେପ୍ରକାରେ ପୁନଃସଚଳ କରି ପାରୁଥିଲେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ଭିତରେ କେବଳ ନାରୀ ଏବଂ କେବଳ ପୁରୁଷ ଅପେକ୍ଷା ଆହୁରି ଅଧିକ କିଛି ଗଭୀରତର ଓ ସବଳତର ପରିଚୟ ଯେ ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି, ବିଦ୍ୟୁତପ୍ରଭାଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ପର୍କରେ ଆସିଲେ ସତେଅବା ମୋହଭଙ୍ଗ ଅର୍ଥାତ ଜ୍ଞାନୋଦୟ ହେଲାପରି ନିଜର ଅନ୍ତଃଶରୀର ମଧ୍ୟରେ ସେହି ସତ୍ୟଟି ଆସି ଫୋଡ଼ି ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ନିଜ ଭିତରେ ଆହୁରି ଅଧିକ କିଛି ଗଭୀରତର ଏବଂ ସବଳତର ସହିତ ଖିଅ ଲାଗି ରହିଥିଲେ ଯାଇ ଯେ ମଣିଷ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଜଣେ ନାରୀ ଅଥବା ଜଣେ ପୁରୁଷର ଜୀବନକୁ ବଞ୍ଚିବା ଲାଗି ସମର୍ଥ ହୁଏ, ବିଦ୍ୟୁତପ୍ରଭା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସହଜ ଭାବରେ ସେହି ସତକଥାଟିର ପରିବାହକ ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ଯେଉଁମାନେ ତୁଚ୍ଛା ପୁରୁଷ ଭାବରେ ତାଙ୍କର ସମୀପବର୍ତ୍ତୀ ହେଉଥିଲେ ଓ ତାଙ୍କଠାରେ କେବଳ ଜଣେ ନାରୀର ପରିଚୟଟିକୁ ଖୋଜି ବାହାର କରିବାକୁ ମନ କରୁଥିଲେ, ସମ୍ଭବତଃ ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ନିରାଶ ହେବାକୁ ପଡୁଥିଲା, ଅନେକ ସମୟରେ ଦୁଆରବନ୍ଧ ପାଖରୁ ହିଁ ଫେରି ଆସିବାକୁ ପଡୁଥିଲା । କେବଳ ନାରୀ ହେବାକୁ ଧର୍ମ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ଅନେକ ନାରୀ ହୁଏତ ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ ତାଙ୍କ ପାଖ ଯାଏ ପହଞ୍ଚି ପାରୁ ନଥିଲେ, ତାଙ୍କର ଅସଲ ସନ୍ଧାନମାନ ଆଦୌ ପାଇ ପାରୁ ନଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ବୋଲି ଭାବୁଥିଲେ, ଅନେକ ସମୟରେ ସତେଅବା ଏକ ଅସ୍ୱାଭାବିକ ସୃଷ୍ଟି ବୋଲି ମନେ କରୁଥିଲେ ।

ବିଦ୍ୟୁତପ୍ରଭା ଜାୟା ଥିଲେ, ଜନନୀ ଥିଲେ, ଘରଣୀ ଥିଲେ । ତଥାପି ସିଏ ହୁଏତ କେବଳ କଛିହେଲେ ନଥିଲେ । ଯେଉଁ ବାପ ତାଙ୍କୁ କେବଳ କନ୍ୟାରୂପେ ଚିହ୍ନିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିବ ଅଥବା ଯେଉଁ ଭାଇମାନେ ତାଙ୍କୁ କେବଳ ଜଣେ ଭଗିନୀ ପରି ପାଇବା ସକାଶେ ମନକରିଥିବେ, ସେମାନଙ୍କୁ ହୁଏତ ଭାରି ନିରାଶ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଥିବ । ନାରୀର ଯାବତୀୟ ଶକ୍ତି ମଧ୍ୟରୁ ତାଙ୍କଠାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଶକ୍ତିର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପରସ୍ତ ଅବଶ୍ୟ ରହିଥିଲା ସତ, ମାତ୍ର ତାଙ୍କର ଯାବତୀୟ ପରିଚୟ ମଧ୍ୟରେ ସତେଅବା ଏକ ହ୍ଲାଦିନୀ ଶକ୍ତି କେତେ ଗଭୀରକୁ ଏବଂ କେତେ କେତେ ଆକାଶ ମଧ୍ୟକୁ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ ଏବଂ ପରିସଂଲଗ୍ନ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ସିଏ ଧରା ଦେଇ ତଥାପି ଧରା ଦେଉନଥିଲେ, ଘର ଭିତରକୁ ଆସି ତଥାପି ବାହାରେ ରହି ଯାଉଥିଲେ, ବସୁ ବସୁ ତଥାପି ଉଠି ଠିଆହୋଇ ପଡୁଥିଲେ ଓ ଯିବାକୁ ବାହାରୁଥିଲେ । ଆପଣାର ଆକାଶଟା ମଧ୍ୟରେ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ମାତ୍ର ଆବିର୍ଭୂତ ହୋଇପଡ଼ି ସିଏ ସତେ ଅବା ଆଉ କେତେ କେତେ ଅପହଞ୍ଚ ଭିତରକୁ କୁଆଡ଼େ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇ ଯାଉଥିଲେ । ସଂସାରଟିଏ ଗଢୁ ଗଢୁ ସଂସାରଟିକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦେଉଥିଲେ, ଘରଟିଏ ସଜାଡୁ ସଜାଡୁ ଘର ଭିତରର ଖଟଟିକୁ କେତେବେଳେ ହୁଏତ ବାରଣ୍ଡାରେ ଆଣି ପକାଉଥିଲେ ଓ ତାହାକୁ ହିଁ ଆପଣାର ଘର ବୋଲି ମାନୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ରାନ୍ଧଣା ଖାଇଲାବେଳେ କେତେ ସୁଆଦର କେତେ ଆନନ୍ଦ ମିଳୁଥିଲା ସତ, ମାତ୍ର ତଥାପି ମନେ ହେଉଥିଲା, ଯେପରି ସିଏ ନିଜେ କଦାପି ତୁମ ପତର ପାଖରେ ପତର ପକାଇ ବସିବାକୁ ରାଜି ହେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହନ୍ତି ।

ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ଏହି ସଂସାର ଭିତରେ ରହିଥାଉ, ସେମାନେ କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ଏଇଠି ଲାଖି ରହିଥାଉ, ଏହାରି ମଧ୍ୟରେ ଆତଯାତ ହେଉଥାଉ । ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ପ୍ରଭା ଏହି ସଂସାର ଭିତରେ ଥିଲେ, ହୁଏତ ଆମ ଅନେକଙ୍କ ତୁଳନାରେ ଆହୁରି ଅନେକ ଅଧିକ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ରହିଥିଲେ; ତଥାପି ସେ ଏଠି ନଥିଲେ । ଆପଣାକୁ ସିଏ ଯେପରି ଆଉ କୋଉଠି ସମର୍ପିତ କରି ରଖିଥିଲେ । ହଁ, ସମର୍ପିତ କରି ରଖିଥିଲେ । ଏଇ ଡାଳରେ ବସାଟିଏ ବାନ୍ଧି ସତେ ଅବା ଆଉ କେଉଁ ଆକାଶ-ମଣ୍ଡପକୁ ଆପଣାର ଘର ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ କବିତାର ସୂତାଗୁଡ଼ାକ ଆମର ଏହି ସଂସାର ସହିତ ଲାଗି ରହିଥିଲା ଓ ଏହି ମାଟି, ପାଣି, ପବନକୁ ନେଇ କ୍ରୀଡ଼ା କରୁଥିଲା ସତ, ମାତ୍ର ଏଠି ଏହି କ୍ରୀଡ଼ାଗୁଡ଼ାକ ସହିତ ତାଙ୍କର ସତେଅବା ଆଦୌ କୌଣସି ଏକାତ୍ମକତା ନଥିଲା । ସିଏ ସତେଅବା ଏକାବେଳେକେ ଅନେକ ଏକାତ୍ମକତାର ଏକ ନିମିତ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଏକ ସମଗ୍ର ଏକାତ୍ମକତାର ଏକ ଗତିଶୀଳ ପ୍ରତୀକ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ସତ, ମାତ୍ର ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ଆପଣା ଆପଣାର ଗାତଟି ଅଥବା ଖୋଳଟି ଅଥବା ଦିଅଁଟି ମଧ୍ୟରେ ଯାବୁଡ଼ି ହୋଇ ରହିବାକୁ ହିଁ ଏକାତ୍ମକତାର ଅସଲ

ସ୍ୱାଦ ବୋଲି ମାନି ନେଇଥାଉ, ଆମେ ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ପ୍ରଭାଙ୍କର ହୁଏତ ଆଦୌ କୌଣସି ପରିଚୟକୁ ହାତରେ ଧରି ରଖିବାରେ ସମର୍ଥ ହେଉ ନଥିଲୁ । ସିଏ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ଥିଲେ, ଅଥଚ ହୁଏତ କାହାରି ହେଲେ ନଥିଲେ । ଏଠି ସଭିଙ୍କ ଭିତରେ ଥିଲେ, ତଥାପି କାହାରି ପାଖରେ ନଥିଲେ । ସିଏ ଆଉ କୋଉଠି ଥିଲେ ।

'ଧରିତ୍ରୀ', ୬.୨.୭୭

□□□

— ୩୬ —

କେତୋଟି ଘଟଣାର ଅନୁକ୍ରମରେ

ସେଦିନ ରବିବାର ଥାଏ । ସକାଳ ସମୟ । ଆମ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ଶିକ୍ଷାଳୟଟିରେ ଗୋଟିଏ ବୈଠକ ଡକାଯାଇଥାଏ । ମୁଁ ପହଞ୍ଚିବାବେଳକୁ ଆଲୋଚନା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ଶକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ର ପୁରୁଣା ହୋଇଗଲାଣି । ଗୁଡ଼ିଏ ଶ୍ରେଣୀ ଏବଂ ଉପଶ୍ରେଣୀରେ ବହୁତ ସଂଖ୍ୟାରେ ପିଲା । ଏବେ ବିଚାର ପଡ଼ିଥାଏ ଯେ ଏଠାରେ ପିଲାଙ୍କୁ ପଢ଼ାଉଥିବା ଅପା ଭାଇମାନେ ଠିକ୍ ଭାବରେ ନିଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରୁନାହାନ୍ତି । ଅଭିଭାବକମାନେ ଅଭିଯୋଗ କଲେଣି । ଏହାର ପ୍ରତିକାର ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ।

ଆଲୋଚନାରେ ଦୁଇଟି ପକ୍ଷ । ଗୋଟିଏ ମୁଖର । ସବୁଯାକ କଥା ସେହି ପକ୍ଷଟି ହିଁ କହୁଥାଏ । ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷଟି ନୀରବ,-ଶୁଣୁଥାଏ । ସତକୁ ସତ ଖୁବ୍ ଶୋଚନୀୟ ଏକ ପରିବେଶ, ଯେତେବେଳେ କେବଳ ଗୋଟିଏ ପଟ କଥା କହୁଥିବ, ସତେଅବା ଛାଟ ଧରି ଦଉଡ଼ି ଆସୁଥିବ । ଅପାଭାଇମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ଚାଳିଶ କି ପଚାଶ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଖାଲି ଶୁଣିବାରେ ଲାଗିଗଲି । ବରିଷ୍ଠମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ କ'ଣ ବିଚାରି ମୋତେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରି କହିଲେ ଯେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ କିଛି କହେ । ମୁଁ ନିଜକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ସଜାଡ଼ି ଆଣି କହିଲି ଯେ, ଅଭିଭାବକବର୍ଗ ଯେତେବେଳେ ଏତେ ଅଭିଯୋଗ କଲେଣି, ସେତେବେଳେ ଅବଶ୍ୟ କିଛି ସମାଧାନ ବାହାର କରାଯିବା ଉଚିତ । ଅଭିଭାବକମାନେ ଭାବୁଛନ୍ତି ଯେ ଶିକ୍ଷକମାନେ ଯେପରି ଭାବରେ ପାଠ ପଢ଼ାଉଛନ୍ତି, ତାହା ସମୁଚିତ ହେଉନାହିଁ । ପରିଚାଳନା-ପକ୍ଷଟି ମଧ୍ୟ ସେହି ସାଧାରଣ ମତଟିକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଉଛି । ତେଣୁ, ପ୍ରତିକାରଟିଏ ଯେକୌଣସି ମତେ କରାଯିବା ଉଚିତ ।

ମୁଁ କହିଲି, ଅପା ଓ ଭାଇମାନେ ସନ୍ତୋଷଜନକ ଭାବରେ ପିଲାଙ୍କୁ ପଢ଼ାଉ ନାହାନ୍ତି ବୋଲି ଆମେ ଏପାଖଟା ଯେତେବେଳେ ଏଡ଼େ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଉପଲବ୍ଧି କରିପାରୁଛୁ, ତେବେ କେଉଁଟା ଠିକ୍ ଏବଂ ସନ୍ତୋଷଦାୟକ, ସେମାନଙ୍କର ସେହି ବିଷୟରେ କିଛି ଅନ୍ଦାଜ ଅବଶ୍ୟ ରହିଥିବ । ଆମେ ଯିଏ ଉଚିତଟାକୁ ପାରନ୍ତେ,

ସେହିମାନେ ତ ଯେପରି ଯାହା ହେଉଛି, ତାହା ଆଦୌ ମନୋମତ ହେଉନାହିଁ ବୋଲି ସିନା କହିପାରୁଛୁ ! ତେଣୁ ଆଗାମୀ ମାସଠାରୁ ଆମେ ଅନ୍ତତଃ ଥରେ ଲେଖାଏଁ ବିଭିନ୍ନ ବିଷୟରେ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତମୂଳକ କ୍ଲାସ୍ ନେବା । ସଂପୃକ୍ତ ଆମ ଅପା ଓ ଭାଇମାନେ ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ରହି· ଆମର ଅଧିକ ଭଲ ପଢ଼ାଢଙ୍ଗ ଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖିବେ, ସେମାନେ ସେଗୁଡ଼ିକରୁ ପ୍ରେରଣା ପାଇବେ, ଶିଖିବେ ଏବଂ ତା'ପରେ ଶିକ୍ଷାଳୟରେ ପାଠ ପଢ଼ାଇବାର ମାନରେ ଅବଶ୍ୟ ଏକ ଉନ୍ନତି ଘଟିବ ଏବଂ ଅଭିଭାବକମାନେ ମଧ୍ୟ ଆଉ ଆପତ୍ତି କରିବେନାହିଁ । ଆମ ଭିତରୁ ତ କିଏ ଗଣିତଜ୍ଞ, କିଏ ଇଞ୍ଜିନିୟର, ଆମ ବୟସ ବେଶୀ, ଠୋ' ଠୋ' ଇଂରାଜୀ କହିପାରୁଛେ, ତେଣୁ ଏହି ବିଧାନରେ ଅବଶ୍ୟ ସମାଧାନମାନ ସମ୍ଭବ ହୋଇଯିବ ।

ସ୍ପଷ୍ଟ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ପାରୁଥାଏ, ଅପାଭାଇମାନଙ୍କର ମୁହଁଗୁଡ଼ିକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ସେମାନେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିରସ ହୋଇ ବସିଥିଲେ, ଏତେବେଳେ ଯାଇ ବେକ ସିଧା କରି ଏକ ଆରେକ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲେ ଏବଂ, ପରିଚାଳକମାନଙ୍କର ପୂରା ବାହିନୀଟା ସତେଅବା ଏକାବେଳେକେ ଏଡ଼େବଡ଼ ପାଟିରେ କହି ଉଠିଲା, ଚିତ୍ତଭାଇ, ଆମେ ତ ସେହି କେତେବର୍ଷ ତଳେ ଯାଇ ଯାହାକିଛି ପଢ଼ିଥିଲୁ । ମଝିରେ ଏତେ କାଳ ଚାକିରିରେ ଗଲାଣି । ଆମେ ଆଦୌ ପାରିବୁ କିପରି କହିଲେ । କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ, ଆଲୋଚନା ସେଦିନ ସେହିଠାରେ ହିଁ ଇତି ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସତେଅବା ଭାରି ହାଲୁକା ଲାଗୁଥାଏ । ଆମେ ସମସ୍ତେ ପରସ୍ପରର ଭାରି ପାଖରେ ରହିଥିବା ପରି ବୋଧ ହେଉଥାଏ ।

ଭାଇ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପଞ୍ଚାନନ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ହୁଏତ ଦୁଇପଦ ଲେଖିବା ପାଇଁ ବିଚାର କରୁଥିବା ବେଳେ ଉପରର ଘଟଣାଟି କ'ଣ ପାଇଁ ମନେ ପଡ଼ିଗଲା କେଜାଣି ? ଢ଼େର କେତେବର୍ଷର ଆଉ ଘଟଣାଟିଏ ବି ପରିଷ୍କାର ମନେ ପଡ଼ିଯାଉଛି । ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ରଗୁଡ଼ିକର ବାର୍ଷିକ ଶିକ୍ଷକ-ମେଳାଟା ସେବର୍ଷ ଏହି ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ହେଉଥାଏ । ପ୍ରପତ୍ତି ଆମ ସହିତ ଥାଆନ୍ତି । ଶେଷ ଦିବସର ସାନ୍ଧ୍ୟ ଅଧିବେଶନରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ବାହାରେ ଖୋଲା ଆକାଶତଳେ ଯାଇ ବସିଗଲୁ । ଏ ବର୍ଷର ଏହି ଭେଟଟାର ମୁଣ୍ଡି ମାରି ପଞ୍ଚାନନ ବାବୁ ଏକାକୀ ଯାହା କହିବାର କହିବେ । ଏକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ସାନ୍ନିଧ୍ୟର ସ୍ପର୍ଶଟିଏ ଆମର ଏହି ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସମୁଦାୟଟିକୁ କେଡ଼େ ସହଜ କରି ରଖିଥାଏ । ପଞ୍ଚାନନ ବାବୁ କହି ଚାଲିଥାନ୍ତି । ଲୁହା ପାତିଆଟାଏ ପରି ତାଙ୍କର ମୁହଁଟା ଭିତରୁ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର କଥାଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ସତେଅବା ନିଃସୃତ ହୋଇ ଆସୁଥାଏ । ଆମ ଅନେକଙ୍କର ଖୁସିଟି ତାଙ୍କରି ସେହି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ମୁଦ୍ରାର ଖୁସିଟିଏ ହୋଇ ଆମକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ଶିକ୍ଷାରେ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନଟିରେ ବସ୍ତୁତଃ ଆମ

ଶିକ୍ଷକମାନେ ହିଁ ସବାଆଗରେ। ସେଇମାନେ ସୈନିକ ଏବଂ ସେଇମାନେ ସେନାପତି। ମଙ୍ଗ ଧରିବେ ସେଇମାନେ ଏବଂ ଆହୁଲା ମାରି ନାବଟିକୁ ବାହିନେବେ ମଧ୍ୟ ସେଇମାନେ। ତା'ପରେ ପ୍ରାୟ ଏକ Prophetic ସ୍ପଷ୍ଟତା ସହିତ ସିଏ କହିଲେ ଯେ, ଏଠାରେ ଲଙ୍ଗଳ ଯାହାର, ଜମିଟା ମଧ୍ୟ ତାହାର। ବାହିବ ଯିଏ, ସେଇ ମାଲିକ। ଓଡ଼ିଶାରେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ଆଖିରେ ଆଗକୁ ଅନାଇ ସିଏ ସତେଅବା ଯାହା ହେବା ଉଚିତ ସେଇଟିକୁ ହିଁ ଦେଖି ପାରୁଥିଲେ। ମୋ' ଭିତରେ ମୁଁ ସତେଅବା ଏକ ଶିହରଣ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି।

*　　*　　*　　*

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପଞ୍ଚାନନ ମହାନ୍ତି କବି ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ପ୍ରଭା ଦେବୀଙ୍କ ସ୍ୱାମୀ। କବିଙ୍କ ସହିତ ମୋ'ର ପରିଚୟ ତାଙ୍କର କବିତାଗୁଡ଼ିକର ମାଧ୍ୟମରେ। ୧୯୫୬ କି ୫୭ରେ 'ମୋ'ର ପ୍ରିୟ ଲେଖକ' ନାମକ ଏକ ଧାରାବାହିକ ପ୍ରକରଣରେ ମୁଁ ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ପ୍ରଭାଙ୍କର କବିତାକୃତିକୁ ଆଧାର କରି 'ଡଗର' ପତ୍ରିକାରେ ଲେଖାଟିଏ ଲେଖିଥିଲି। ଲେଖାଟିକୁ ପାଠ କରି କବି ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ବରଗି ମୋତେ କଟକଯାକ ଖୋଜାଇଲେ ଏବଂ ଠାବ ବି କଲେ। ଦିନେ ଖରାବେଳେ ଖାଇବାପାଇଁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରି ଆଣିଥିଲେ। ପିଲାମାନେ ନିତାନ୍ତ ଅଳ୍ପ ବୟସର। ଖୁବ୍ ମନେଅଛି, ସେଦିନ ଯେତୋଟି ଘଣ୍ଟା ସ୍ୱାମୀ ଓ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସହିତ କଟାଇଥିଲି, ସର୍ବଦା ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ପ୍ରଭା ହିଁ କଥା କହୁଥିଲେ। ପଞ୍ଚାନନବାବୁ ନୀରବ ରହିଥିଲେ। ପହରଟାଯାକ ହସହସ ଦିଶୁଥିଲେ। ପରେ ସେହି ପ୍ରଥମ ପରିଚୟଟି ଆହୁରି ପାକଳ ହୋଇ ଆସିଥିଲା। ଭୁବନେଶ୍ୱରର ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ରରେ ଏକତ୍ର ବହୁଭାବେ ଜଡ଼ିତ ହୋଇ ରହିଥିଲୁ। ଉଭୟେ ମୋତେ ଚିତ୍ତଭାଇ ବୋଲି ଡାକିଲେ। ପଞ୍ଚାନନ ବାବୁ ସେହି ବାବୁ ହୋଇ ରହିଗଲେ ସିନା, କବି ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ପ୍ରଭା ଅପା ହେଲେ।

ମୋ'ର ଗୋଟିଏ ଲେଖାରେ ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ପ୍ରଭାଙ୍କୁ ମୁଁ ଏକ ବିଶେଷ ନାରୀପରିଚୟ ଦ୍ୱାରା ଚିହ୍ନାଇ ଦେବାର ଚେଷ୍ଟା କରି ହ୍ଲାଦିନୀ ବୋଲି କହିଛି। ନିଜର ସବୁକିଛି ବିଷୟରେ ହ୍ଲାଦିନୀ ସଂଶୟହୀନା,-ସିଏ ଏଡ଼େ ନିରୁପାଧିକ ଭାବରେ ଠିକ୍ ତଥା ଭୁଲ୍‌କୁ ଜାଣିଥିବା ପରି ସଂସାରଟା ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥାଏ ଯେ, ନିଜର ଅକ୍ତିଆରରେ ଥିବା ସଭିଙ୍କୁ ହିଁ ସେହି ଏକମାତ୍ର ଖୁନ୍ଦାଟା ଭିତରେ ମଣ କରି ଆଣିବାକୁ ସତେଅବା ଏକ ଈଶ୍ୱରୀୟ ଆବଶ୍ୟକତା ଭଳି ମାନେ ଏବଂ ସେହି ଅର୍ଥରେ ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ପୈଗମ୍ବର ପରି ବିଚାର କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ। ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଦେଖିଲେ ଭାରି କ୍ରୂର ହୁଏ, ଆକାଶଟା ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିବା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ। ପଞ୍ଚାନନ ବାବୁ କାର୍ଯ୍ୟତଃ ପ୍ରାୟ କେଡ଼େ ଶାନ୍ତ ଓ ଧୀର ହାତୀଟିଏ ପରି ସବୁକିଛିକୁ ସର୍ବଦା ହସହସ ଚିତ୍ତରେ ମଣେଇ ନେଇ ପାରିଲେ, ମୁଁ ବହୁତ ସମୟରେ ତାହାହିଁ ଭାବେ ଓ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ନତମସ୍ତକ ହୋଇଥାଏ।

ଅପାଙ୍କର ତିରୋଧାନ ପରେ ତାଙ୍କରି ଲାଗି ଗୋଟିଏ ସ୍ମରଣିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାର ଭାର ସମସ୍ତେ ମୋତେ ଦେଇଥିଲେ। ବହୁ ଲେଖା ସଂଗୃହୀତ ହେଲା। ମୁଁ ଦିନେ ଶ୍ରୀ ପଞ୍ଚାନନ ବାବୁଙ୍କୁ ଯାଇ କହିଲି ଯେ, ସବୁ ସଜ ହୋଇଗଲାଣି। କିନ୍ତୁ ସର୍ବପ୍ରଥମ ଲେଖାଟି ସ୍ୱାମୀ ଶ୍ରୀ ପଞ୍ଚାନନ ମହାନ୍ତି ସ୍ୱୟଂ ଲେଖିବେ। ପ୍ରାୟ ୫୦ ପୃଷ୍ଠା ଦୀର୍ଘ ଲେଖାଟିଏ, ସେଥିରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅନୁଭବ ହିଁ ମୁଖ୍ୟତମ ହୋଇ ରହିବ। ପଞ୍ଚାନନ ବାବୁ ଧରା ଦେବେ ନାହିଁ ବୋଲି ପ୍ରଥମେ ଖୁବ୍ ହାବଭାବ ଦେଖାଇଲେ। ମୁଁ ତ ତାଙ୍କୁ ଆଗ ଧରି ସାରି ତା'ପରେ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇଥିଲି। ତେଣୁ ଲେଖିଲେ। ସମସ୍ତେ କହିଲେ, ସେହି ଲେଖାଟି ହିଁ ନିର୍ବିବାଦରେ ସ୍ମରଣିକାଟିର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଲେଖା।

ତା'ପରେ ପଞ୍ଚାନନ ବାବୁ କେତେ କ'ଣ ଲେଖିଲେ। ବିଦେଶ ଗଲେ, ଲେଖିଲେ। ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦ ଆଶ୍ରମରେ ଯାଇ ରହିଲେ, ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ ଲେଖିଲେ। ନିଜର ଗୋଟିଏ ବହି ସକାଶେ ଏକଦା ମୋ'ଠାରୁ ଏକ ମୁଖବନ୍ଧ ମଧ୍ୟ ଲେଖାଇ ନେଇଥିଲେ। ସୃଜନାତ୍ମକତାର ଶୃଙ୍ଖଳା ସମ୍ଭବତଃ କାଳେ କାଳେ ଏହିପରି ଏକ ନିୟମ/ବେନିୟମର ଶୃଙ୍ଖଳା। ଏହି ସଂସାରନାମକ ମେଳଟି ଭିତରେ ସହଜରେ ସବୁ ସାଧ୍ୟ ହୋଇଯିବ ବୋଲି ନାଟକୀୟ ନାନା ଦାମ୍ଭିକତା କରି କେତେକିଏ ପୃଥିବୀଟାକୁ ନିଜ ଅନ୍ଦାଜମୁତାବକ କେତେଭଳି ବାଖ୍ୟାରେ ଆଣି ପକାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାଆନ୍ତି। ପତ୍ନୀ ପତିକୁ, ପତି ପତ୍ନୀ ସେମାନଙ୍କର ସନ୍ତାନମାନଙ୍କୁ, ଶିକ୍ଷାଦାତା ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀକୁ, ଗୁରୁ ଶିଷ୍ୟକୁ-ଏହିପରି ବୋଧ୍ୟ/ଅବୋଧ୍ୟ କେତେ ନା କେତେ ବାଗ ଏବଂ ଅବାଗଭରା ପୃଥିବୀଟା ସତକୁ ସତ ବାଗକୁ ଆସୁ, ସୁନ୍ଦର ହେଉ ଏବଂ ସଳଖ ହୋଇ ଚାଲୁ ବୋଲି ଯେତେ ନୁହେଁ, ଏହି ସବୁକିଛି ନ୍ୟାୟତଃ ମୋ'ର ବୋଲ ମାନି ଚାଲୁ ବୋଲି ଅଧିକତର ବ୍ୟଗ୍ରତାରେ ହିଁ ସେମାନେ ଧାବମାନ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି। ଶ୍ରୀ ପଞ୍ଚାନନ ମହାନ୍ତି ଭିତରେ ଧୀର ହିଁ ଥିଲେ ଏବଂ ତେଣୁ ଏହି ବାହାରଟାକୁ ମଧ୍ୟ ଧୀର ବିଶ୍ୱାସର ସହିତ ଦେଖି ପାରୁଥିଲେ। ଉଚିତ ସମୟଟି ଆସି ପହଞ୍ଚିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସ୍ଥିରଚିତ୍ତ ହୋଇ ରହୁଥିଲେ ଓ ତଥାପି ହସହସ ପ୍ରତ୍ୟୟଯୁକ୍ତ ଭାବରେ ନିଜ ପାଖରେ ବଚନବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଥିଲେ।

ଆମେ ସମସ୍ତେ ଚାଲିଯିବା, ତଥାପି ନିତ୍ୟ ଆସ୍ପୃହା ଏବଂ ନିତ୍ୟ ଉଦ୍ୟମର ପ୍ରବାହଟି ଲାଗି ରହିଥିବ। ପୁରୁଣା ରାତିମାନେ ନୂଆ ସକାଳର ସେହି ଚିହ୍ନା ଭରସାଗୁଡ଼ିକୁ ଏହି ମାଟିଗୁଡ଼ିକର ନିକଟତର କରି ଆଣୁଥିବେ। ଏବଂ, ଆମ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କୁ ନିଜର କରି ସଂସାରରୂପୀ ଏହି ଜୀବନଘରଟି ତିଆରି ହୋଇ ଯାଉଥିବ। କେହି ମୋଟେ ଚାଲି ଯାଇଥିବା ପରି କଦାପି ଲାଗିବେ ନାହିଁ। ସେଇଟା ହେଉଛି ଯାବତୀୟ ଅର୍ଥରେ ଏହି ସଂସାରର ସର୍ବବୃହତ୍ ଲୀଳା ଏବଂ ସେହି ଲୀଳାଟି ହିଁ ସତ୍ୟ।

ଓଡ଼ିଆ ଅରୋଭିଲିଆନ୍, ଅଗଷ୍ଟ-ଅକ୍ଟୋବର, ୨୦୦୫

□□□

— ୩୭ —

ସଂସ୍କରଣ, - ଆଗକୁ ଅନାଇ

ମନେ ପକାଇବା, ସେଇଟି କ'ଣ କେବଳ ପଛକୁ ଚାହିଁବା ? ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ଯେତେବେଳେ ଆମକୁ ରାମରାଜ୍ୟର କଥା କହୁଥିଲେ, ସେତେବେଳେ କ'ଣ ସିଏ ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କୁ ଖାଲି ପଛକୁ ଅନାଇବା ପାଇଁ କହୁଥିଲେ ? କ'ଣ ସବୁ ଅନ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକତାରେ ପଡ଼ି ଯେଉଁମାନେ କେବଳ ପଛକୁ ଅନାଇବା ସକାଶେ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେବାକୁ ଠିକ୍ ଶୈଳୀଟିଏ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ଆମକୁ ଭାରି ହରବର କରି ପକାନ୍ତି । ଅମୁକ ପୁରୁଷ ବା ମହାପୁରୁଷ ଚାଲିଯିବାରୁ ଦେଶର ବା ରାଜ୍ୟର ଅପୂରଣୀୟ କ୍ଷତି ହେଲା ବୋଲି ଯେଉଁମାନେ ଆକୁଳ ହୋଇ କହନ୍ତି, ସେମାନେ କ'ଣ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକୃତରେ ସେତିକି ଯାଏ ହତାଶ ହୋଇଯାଇ ଥାଆନ୍ତି ? ତେବେ କ'ଣ ପାଇଁ ଅତିରଞ୍ଜନ କରି ଏଭଳି ଉଦ୍‌ଗାରମାନ କରନ୍ତି କେଜାଣି ?

ବିଧାତା କଦାପି ଏତେ ଦରିଦ୍ର ହୋଇ ନଥିବେ ଯେ, ତାଙ୍କର କୌଣସି ବରପୁତ୍ର ଏଠୁ ଚାଲିଗଲେ ବୋଲି ତାଙ୍କ ସୃଷ୍ଟିର ଅପୂରଣୀୟ କ୍ଷତି ହେବ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନୀଳମଣି ରାଉତରାୟଙ୍କର ଆତ୍ମଜୀବନୀରେ ଏପରି ଧାଡ଼ିଏ କଥା କେଉଁଠାରେ ହେଲେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିବ ନାହିଁ, ଯାହାକୁ ପାଠ କରି ସିଏ ଆପଣାକୁ କେବେ ଅପୂରଣୀୟ ବୋଲି ଭାବୁଥିବାର କୌଣସି ଧାରଣା ବି ମିଳିବ । ସମ୍ଭବତଃ ଏଇଟି ହେଉଛି ଏକ ବଡ଼ କାରଣ, ଯେଉଁଥିପାଇଁ ସେହି ଏଡ଼େ ମୋଟା ବହିଟା ପାଠକକୁ କଦାପି କ୍ଳାନ୍ତ କରି ପକାଏ ନାହିଁ ।

ଗୋଟାଏ ଅସୁସ୍ଥ ଏବଂ ପ୍ରଦୂଷିତ ସମାଜରେ ସମ୍ଭବତଃ ସାଧାରଣ ନାନାବିଧ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସ୍ୱୀକୃତ ବଡ଼ ଓ ଅସାଧାରଣମାନେ ନିଜ ବିଷୟରେ କିଛି ଲେଖିଲାବେଳେ ଭାରି ସଚେତନ ଭାବରେ ନିଜର ଅସ୍ତିତ୍ୱଟାକୁ କେଡ଼େ ଅନନ୍ୟ ଭାବରେ ଦେଖାଇବାରେ ଲାଗିଥାଆନ୍ତି । ଅସ୍ତିତ୍ୱ ଅର୍ଥାତ୍ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟତ୍ୱ । ଈଶ୍ୱରଙ୍କର ସୃଷ୍ଟିରେ କୋଉ ମଣିଷଟା, କୋଉ ପଇତାଟି ଅଥବା କୋଉ ମତବାଦଟା ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ଗୋଟାଏ ବଳଦକୁ ପଚାରିଲେ ସିଏ ସତ କଥାଟିକୁ ନିଶ୍ଚୟ ଜାଣିଥିବ ବୋଲି ଆମେ ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରମାଣଟାକୁ ପାଇଯିବା ।

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରାଉତରାୟ ଆମର ଏହି ସାଂପ୍ରତିକ ନିୟତିଟିର ପ୍ରଥମ ଦୁଇ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ କ୍ରମଶଃ ନିଜ ପାଇଁ ମାର୍ଗଟିଏ ପକାଇ ଲୋକ ପରିଚୟକୁ ଆସିଥିଲେ । ପ୍ରଥମେ ଛାତ୍ର ଆନ୍ଦୋଳନ, ତା'ପରେ ଆମ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ ଓ ତୃତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଏକ ନୂଆ ମୂଳଦୁଆର ନିର୍ମାଣ, ଯାହା ଉପରେ କି ଦେଶର ସବୁ

ମନୁଷ୍ୟଙ୍କ ସକାଶେ ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟ ଜୀବନବସତିଟିଏ କ୍ରମଶଃ ଗଢ଼ିଉଠି ପାରୁଥିବ । ଯାହା ପ୍ରାୟ ଏକ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ସର୍ବତ୍ର ହୁଏ, ପ୍ରଥମ ଦୁଇଟିଯାକ, ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଏଠାରେ ଯଥାସମ୍ଭବ କମ୍ ସମସ୍ୟା ସହିତ ଅତିକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇଗଲା । ଅଳପମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅନେକ କାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲା । ତୃତୀୟଟି ନିମନ୍ତେ ମଧ୍ୟ ସମୁଚିତ ଅନ୍ଦାଜଗୁଡ଼ିକ ଦିଶି ଦିଶି ଯାଉଥିଲା ।

ତୃତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟଟି ସକଳ ଅର୍ଥରେ ବହୁତଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ । ଶାସନ, ଅମଲାଗଣ, ନେତା, କର୍ମୀ, କେନ୍ଦ୍ର, ରାଜ୍ୟ ଓ ଆହୁରି କେତ କ'ଣ । ନୂଆ ପ୍ରକାରର ଶିକ୍ଷା, ନୂଆ ପ୍ରକାରର ସରକାର, ଶହେ କୋଟିଙ୍କର କେଡ଼େ ବଡ଼ କୁଟୁମ୍ବଟାଏ, ନାନା ଜାତି, ନାନା ଧର୍ମ, ନାନା ଭାଷା, ନାନା କୁଣ୍ଠା ଏବଂ ନାନା ବକ୍ରତା । ଏଇଟା କେବଳ ତଥାକଥିତ ରାଜନୀତିର କାର୍ଯ୍ୟ ନୁହେଁ । ଭାରତବର୍ଷ ଏହି ପର୍ଯ୍ୟାୟଟିରେ ପ୍ରବେଶ କଲାବେଳେ ସମସ୍ତେ ଯେ ନିଜ ନିଜ କରଣୀୟଗୁଡ଼ିକୁ ଆୟତ୍ତ କରି ଆସିଥିଲେ, ସେକଥା ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ । ତେଣୁ, ପ୍ରାୟ ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଝିରେ ମଝିରେ ଆମେ ଯେ ଡେର ଧରା ପଡ଼ି ଯାଉଛୁ, ସେଥିରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାର କିଛି ନାହିଁ । ଶ୍ରୀ ରାଉତରାୟଙ୍କର ଆତ୍ମଜୀବନୀ ଆମକୁ ସେହି ଯାବତୀୟ କ୍ଷେତ୍ରର ଖାଲ ଓ ଢିପଗୁଡ଼ିକର କାହାଣୀଟିକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ଥିରଚିତ୍ତ ହୋଇ କହିପାରିଛି । ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ଭ୍ରମ ରକ୍ଷା କରିଛି । ଏଣୁ, କେଉଁ ମହାଦ୍ରୁମଟା କାହିଁକି ଏତେଯାଏ ଧୋକା ହିଁ ଦେଲା ଏବଂ କେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ତଥା ଶିବିରମାନେ କାହିଁକି ଆବଶ୍ୟକ ପରିମାଣରେ ସାଧୁ ବା ସାହସୀ ହେଲେ ନାହିଁ, ସେଥିଲାଗି କୁପିତ ହୋଇ ପଡ଼ିବାକୁ ଆଦୌ ମନ କରିନାହିଁ ।

ବାଟ ବହୁତ ବାକୀ । ଆଗକୁ ଆହୁରି ନୂଆ ନୂଆ କେତେ ଅବଶ୍ୟ ଆସିବେ । ସେମାନେ ତିଆରି ହେଉଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ଯଥାର୍ଥ ଓଳମରେ ଚିହ୍ନି ପାରିବା ଲାଗି ବ୍ୟତୀତ ବର୍ଷଗୁଡ଼ିକର କାହାଣୀଗୁଡ଼ିକ ଆମକୁ ଖୁବ୍ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ । ତେଣୁ ଯେଉଁମାନେ ଚାଲିଗଲେ, ସେମାନେ ଆମ ସହିତ ସର୍ବଦା ହିଁ ରହିଥିବେ । ଆମେ ସେମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଭିନ୍ନ କୌଣସି ବାଟକୁ ଉଚିତ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଆମ ଉପରୁ କେବେହେଲେ ବିଶ୍ୱାସ ହରାଇବେ ନାହିଁ ।

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନୀଳମଣି ରାଉତରାୟ ଆମେ ରାସ୍ତାଟିଏ ବାଛିନେଇ ଚାଲୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିଶ୍ଚୟ ପଦେ ପଦେ ଆମ ସହିତ ରହିଥିବେ । ପୂର୍ଣ୍ଣପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ହୋଇ ରହିଥିବେ ।

- 'ସ୍ୱାହା', ନୀଳମଣି ରାଉତରାୟ ସ୍ମରଣେ, ଅକ୍ଟୋବର, ୨୦୦୫

□□□

ଇତ୍ୟାଦି

ମତ ଓ ଅଭିମତ

— ୧ —

ଅଧ୍ୟାପକ ସନାତନ ନାୟକଙ୍କର 'ଚଷୁକୁଟା ପର୍ବ'ର ପାଣ୍ଡୁଲିପି ପଢ଼ିଲି। ପୁସ୍ତକଟି ଲାଗି ପଦେ ଆଲୋଚନା ଲେଖିଦେବା ସକାଶେ ସିଏ ମୋତେ ଅନୁରୋଧ କରିଛନ୍ତି।

ବହିରେ କେବଳ ଗୋଟିଏ ରଚନାର ନାଆଁ ହେଉଛି 'ଚଷୁକୁଟା ପର୍ବ'। ତାହାରି ଅନୁସାରେ ସମସ୍ତ ପୁସ୍ତକଟିର ନାମକରଣ କରିବା ଦ୍ୱାରା ଲେଖକ ଯେ ସମସ୍ତ ଉଦ୍ୟମଟିକୁ ଖାଲି ଚଷୁ କୁଟିବାର ଏକ ପର୍ବ ବୋଲି ମନେ କରିଛନ୍ତି, ସେକଥା ମୋଟେ ନୁହେଁ। ଚଷୁକୁ କୁଟି ସେଥିରୁ କିଛି ସାର ବାହାର କରିବା ଆଦୌ ଚଷୁକୁଟା ନୁହେଁ। ଆମ ଆଧୁନିକ ଜୀବନାଭିନୟର ଧନ୍ଦାଗୁଡ଼ାକ କ୍ରମଶଃ ଏପରି ହୋଇ ଆସିଲାଣି ଯେ, ସେଗୁଡ଼ାକରେ ପଶିଥିବା ଅନେକ ସତ୍ୟବାଦୀ ଅନୁଭବୀ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ତାହାକୁ ଏକ ଚଷୁକୁଟା ପର୍ବ ବୋଲି ମଣିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେଣି। ସେତିକି ବି ଆଦୌ କମ୍ କଥା ନୁହେଁ। ଯେଉଁମାନେ ଆନନ୍ଦରେ ଚଷୁ କୁଟୁଛନ୍ତି ଓ ତାହାକୁହିଁ ସାର୍ଥକ ଜୀବନ ବୋଲି ଏଡ଼େ ପାଟିରେ କହିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଯାବତୀୟ ଧୁରନ୍ଧରତା ଠାରୁ ଏଇଟା ଅନେକ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ, ଅନେକ ବାହାରେ।

'ଚଷୁକୁଟା ପର୍ବ'ର ସାହିତ୍ୟ-ଶୈଳୀ ଓଡ଼ିଆ ଗଦ୍ୟ ସାହିତ୍ୟରେ ନୂଆ। ଓଡ଼ିଆ ଗଦ୍ୟ ଯେ କ୍ରମେ ଶିଳାଲିପି ଓ ସଦୁପଦେଶର ସ୍ତରରୁ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ସମ୍ଭାଷଣ ଏବଂ ସଂବେଦନର ସୀମାକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛି, ତାହାର ଏକ ମନୋରମ ସୂଚନା। ସମ୍ଭାଷଣରେ ମଣିଷ ଯେ ହାଲୁକା ହେବାକୁ ବାଧ୍ୟ, ତାହା ଆଦୌ ନୁହେଁ, ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟର ସହିତ ମିଛକଥା କହିବା ଅପେକ୍ଷା ହାଲୁକା ହୋଇ ସତେଅବା ଯଥାର୍ଥ ବ୍ୟଞ୍ଜନାଟି ଦେଇ ପ୍ରକାଶ କରିବା ସାହିତ୍ୟ ଲାଗି ନିଶ୍ଚୟ ଅଧିକ ଶୁଭ ଅର୍ଥାତ୍ ଅଧିକ ଅକୃତ୍ରିମତାର ସୂଚନା ଦେଇଥାଏ।

"ଭାବର ଅଭାବ ହିଁ ଅନ୍ୟକୁ ସର୍ବନାଶ ଆଡ଼କୁ ଟାଣି ନେଉଛି" (ପୃ-୧୦୮)- ବର୍ତ୍ତମାନ ଜୀବନର ଚଷୁଗୁଡ଼ାକୁ କୁଟି ସନାତନ ବାବୁ ଆମକୁ ସମ୍ଭବତଃ ପ୍ରଧାନତଃ ସେହି କଥାଟିକୁ କହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି। ଅଭାବକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରି ଭାବର ଅନ୍ୱେଷଣ ଓ ଅନୁରୋପଣ, ସନାତନ ବାବୁଙ୍କର ଲେଖକ-ଜୀବନରେ ତାହାହିଁ

ପରବର୍ତ୍ତୀ ପର୍ବ ରୂପେ ପ୍ରତିଭାତ ହୋଇଉଠୁ । ଶୈଳୀ ତାଙ୍କର ନିଜର ହୋଇ ରହୁ, ଗଦ୍ୟ ତାଙ୍କର ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱକୀୟ ହୋଇ ରହୁ । ମାତ୍ର ସିଏ ଭାବରେ ରହନ୍ତୁ । ଜୀବନକୁ ଭାବ ଦେଇ ଦେଖନ୍ତୁ । ଅଭାବ ଉପରେ ଭାବର ହିଁ ବିଜୟ ଘୋଷଣା ହେଉ ।

ଚରୈବେତି, ଚରୈବେତି ।

୨୬.୭.୧୯୮୧

ଓଓଓ

— ୨ —

ଜୀବନରେ ଆଗ ଶୀଳ, ତାପରେ ଶୈଳୀ । ସାହିତ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେଇଆ । ପଦ୍ୟରେ ସେଇଆ, ଗଦ୍ୟରେ ବି ସେଇଆ । ଯେଉଁ ସାହିତ୍ୟିକାରମାନେ ଶୈଳୀଟିଏ ପାଇବାଲାଗି ଓ ତାହାର ଭାଜନ ହେବାଲାଗି ଆପଣାର ଅସଲ ଶୀଳଗୁଡ଼ିକୁ ନଲୋଡ଼ି ଆଉ ଅନ୍ୟକିଛିକୁ ଲୋଡ଼ନ୍ତି, ସେମାନେ ବିଡ଼ମ୍ବିତ ହୁଅନ୍ତି, ଆପଣା ଭିତରେ ସତେଅବା ବିଭକ୍ତ ହୋଇ-ରହିଥାଆନ୍ତି ।

ଅଧ୍ୟାପକ ଆଦିକନ୍ଦ ସାହୁଙ୍କର ପ୍ରସ୍ତୁତ ପୁସ୍ତକଟିରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଅଠରଜଣ ଲେଖକଙ୍କର ଗଦ୍ୟଶୈଳୀର ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି । ଏହି ଆଲୋଚନାର ମାଧ୍ୟମରେ ସିଏ ଓଡ଼ିଆ ଗଦ୍ୟର ଏକ ବିବର୍ତ୍ତନଧାରାର ସୂଚନା ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି । ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ଅନେକ ସମୟରେ ମୂଳତଃ କୌଣସି ଏକ ଉଚ୍ଚତର ଉପାଧି ହାସଲ କରିବେ ବୋଲି ଗବେଷଣାରେ ମନ ଦେଇଥାନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ନାନା କାରଣରୁ ସେମାନେ ମୁକ୍ତ ଭାବରେ କୌଣସି ଏଷଣା ମୋଟେ କରି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କୁ ନାନା ସୀମା ଭିତରେ ରହିବାକୁ ପଡ଼େ ଓ ତେବେଯାଇ ଇପ୍‌ସିତ ମୁକ୍ତାଫଳଟିକୁ ହାସଲ କରିହୁଏ । ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ପାଠ୍ୟ-ସହଚର ଯୋଗାଇଦେବା ମଧ୍ୟ ଆମ ଓଡ଼ିଶାରେ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କର ନିବନ୍ଧ ପୁସ୍ତକମାନ ଲେଖିବାରେ ଏକ ଦ୍ୱିତୀୟ ପ୍ରଚୋଦକ ହିସାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଏ । ସେତେବେଳେ ସେମାନେ ସବାଆଗ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କର ଚାହିଦାକୁ ଦେଖନ୍ତି ଓ ପ୍ରକାଶକଙ୍କର ତାଗିଦା ଅନୁସାରେ ବହି ଲେଖନ୍ତି । ତେଣୁ ମୋଟେ ବେଶୀଦୂର ଯାଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଆଦିକନ୍ଦ ବାବୁ ଦୁଇଟି ମଧ୍ୟରୁ କୌଣସି ଗୋଟିଏ କାରଣଦ୍ୱାରା ବି ପ୍ରଭାବିତ ଅଥବା ପ୍ରରୋଚିତ ହୋଇନାହାନ୍ତି । ସିଏ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସହିତ ଲେଖିଛନ୍ତି, ଆହୁରି ଅନେକଙ୍କର ବିଚାର ପଙ୍ଗତରେ ବସିବାଲାଗି ସିଏ ନିବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକୁ ଲେଖିଛନ୍ତି । ସମ୍ଭବତଃ ସେଇଥିଲାଗି ତାଙ୍କର ଏହି ନିବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକ ଏକ ଅନ୍ୟପ୍ରକାରର ବୋଲି ବାରି ହୋଇ ପଡୁଛି ।

ଆଲୋଚିତ ଲେଖକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରଥମ ଦୁଇଜଣଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଅବଶିଷ୍ଟ ସମସ୍ତେ ଏହି ଗୋଟିଏ ଶତକର । ଏହି ଶହେଟି ବର୍ଷକୁ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଆଧୁନିକ ଯୁଗ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ପୁରାତନ ଅଳପ ଭିତରୁ ବାହାରି ଏକ ସମଗ୍ର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସମଗ୍ର ଜୀବନାଅଙ୍ଗୀକାରର ବିସ୍ତାର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାର ସଂଗ୍ରାମଟି ହେଉଛି ଆଧୁନିକତାର ସଂଗ୍ରାମ । ଅନେକ ସମୟରେ ତଥାକଥିତ ଆଧୁନିକମାନେ ସେହି ସଂଗ୍ରାମଟିକୁ ଉପେକ୍ଷାପ୍ରାୟ କରି ସାମୟିକତାର କେତେ ଆକର୍ଷଣକାରୀ ହ୍ରଦ ଭିତରକୁ ପଶିଯାଆନ୍ତି । ଅଧ୍ୟାପକ ସାହୁ ଆପଣାର ଆଲୋଚନାରେ ସେଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ କିଞ୍ଚିତ୍ ଇଙ୍ଗିତ କରି ଦେଇଛନ୍ତି । ଆଧୁନିକ କାଳରେ ଜନ୍ମ ହେଲେ ଦା ଆଧୁନିକ ଧିସାରେ କିଛି ଲେଖିଦେଲେ ଯେ କୌଣସି ଲେଖକ କଦାପି ଆଧୁନିକ ହୋଇଯାଏ ନାହିଁ, ଏକ ନିଜସ୍ୱ ପ୍ରକାଶଭଙ୍ଗୀରେ ସିଏ ସେହି କଥାଟିକୁ ଆମର ସ୍ମରଣ କରାଇ ଦେଇଛନ୍ତି ।

ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରବନ୍ଧ ଓ ଆଲୋଚନା-ସାହିତ୍ୟରେ ଯେ ଚକ ବଦଳୁଛି ଓ ଅନ୍ୟ ହାଓଆ ବହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲଣି, ଆଦିକନ୍ଦବାବୁଙ୍କର ଆଲୋଚନାଗୁଡ଼ିକ ତାହାରି ଏକ ସବଳ ନିର୍ଭର ଦେଇଯାଉଛି । ଏହି ବଦଳିବାର କଥାଗୁଡ଼ିକୁ ଯଥାର୍ଥଭାବେ କହି ପାରିବାକୁ ହେଲେ ଏକ ଭିନ୍ନ କଥନଶୈଳୀ ଦରକାର, ଏମିତିକି ଏକ ଭିନ୍ନ ସ୍ତରର ଶବ୍ଦଚୟନ ମଧ୍ୟ ଦରକାର । ସାହିତ୍ୟାଲୋଚନା କରିବାର ଏକ ଭିନ୍ନ ଅନୁରାଗ ଦରକାର । ନାନା କାରଣରୁ ଆମ ପୋଖତମାନେ ସେହି ଅନୁରାଗକୁ ଦାଣ୍ଡକୁ ଆସିବା ଲାଗି ଅନୁମତି ଦେଉନଥିଲେ । ସେମାନେ କିଞ୍ଚିତ୍ ଭାବପ୍ରବଣ, କିଞ୍ଚିତ୍ ସ୍ୱରତିପରବଶ ଓ ଗୁଡ଼ାଏ ଅବଧାନିଆ ହୋଇ ସେହି ରୁଚିକୁ ମୋଟେ ବାଟ କଢ଼ାଇ ଦେଉ ନଥିଲେ । ସୁଖର କଥା, ବାଟ କ୍ରମେ ଫିଟୁଛି । ଆଲୋଚନାଗୁଡ଼ାକ ଆଗଭଳି ଆଉ ମୁହଁ ବାନ୍ଧି ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁନାହାନ୍ତି, ସେମାନେ ଅଧିକ ଆଲୋଚନା ଲାଗି ବାଟ ଫିଟାଇ ଦେଉଛନ୍ତି । ଆହୁରି ଅନେକ ବିଭାବର ଆବିଷ୍କାର ଲାଗି ଠିକ୍ ବନ୍ଧୁ ଭଳି ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଉଛନ୍ତି ।

— 'ଗଦଗୌରବ'ର ମୁଖବନ୍ଧ

□□□

— ୩ —

ନୀଳ ଓଁକାର : ଲେଖକ-ଶ୍ରୀ ସଞ୍ଜୟ୍ ଶତପଥୀ

+ + + ନାମକୁ ପାରି ହେଲେ ଅନାମ । ଅନାମ ଭିତରେ ନାମଗୁଡ଼ିକ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ବୋଲି ଚେତନାରେ ଧରି ପାରିଲେ ଯାଇ ଅନାମ ଦୃଶ୍ୟ ହେବାକୁ ଲାଗେ । ଅନାମକୁ ଛୁଇଁ ହୁଏ । ଅର୍ଥାତ୍, ଅନାମ ଆମର ଚେତନା ଭିତରେ ସେଇଠି କେଉଁଠି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାଏ କି ? ନାମମାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲେ ଯାଇ ଅନାମ, ଏଇଟା ପୁରୁଣା କଥା, ଆର୍ତ୍ତ ମଣିଷମାନଙ୍କର କଥା । ଆର୍ତ୍ତ ଓ ଆତ୍ମସର୍ବସ୍ୱ ମଣିଷମାନେ ହିଁ ସଂସାରର ବାହାରେ ତାଙ୍କୁ ଖୋଜି ବୁଲୁଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ନିଜ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ କୌଣସି କାରଣରୁ ଭୟ କରୁଥାନ୍ତି କି ? ନିଜ ଭିତରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରିଲେ ଯାଇ ସିଏ ସଂସାରରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ରହିଥିବାର ଅନୁଭବ ହୋଇଥାଏ ।

ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଅନାମ ଏକ ଆନ୍ଦୋଳନ, ଏକ ଗୋଷ୍ଠୀମେଳ । ଦେଶ ସ୍ୱାଧୀନ ହେଉ ହେଉ ଆମ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଦଳେ ପୂରାପୂରି ଧୋବ ମଣିଷ ସତେ ଅବା ସିଆଡୁ କୁଆଡୁ ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲେ ଏବଂ ସାହିତ୍ୟ ଦୁଛା ସାହିତ୍ୟ ପାଇଁ ବୋଲି ହୁରି କଲେ । ସେମାନେ କେବଳ ସେହିମାନଙ୍କୁହିଁ ଆଧୁନିକ ବୋଲି ଘୋଷଣା କଲେ । ସେତିକିବେଳେ ଅନାମ ଏକ ଗୋଷ୍ଠୀ ରୂପେ ତାହାର ପ୍ରତିବାଦ କରିଥିଲା । ଅଲଗା ମେଳଟିଏ ସମ୍ଭବ କରି ଆଣିଲା । ସତେ ଅବା ଆମ ସାହିତ୍ୟଘରେ ଆମର ଗୋଟିଏ ଚିହ୍ନା ଦୀପକୁ ଜଳାଇ ରଖିବାକୁ ପ୍ରୟାସ କରିଥିଲା । ଏବେ ରାଜ୍ୟ ମାଡ଼ିବସିଥିବା ଆଧୁନିକମାନେ କ୍ରମେ ପ୍ରୌଢ଼ ଓ ବୃଦ୍ଧ ହୋଇ ଆସିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରାୟ୍ ଦବି ରହିଯାଇଥିବା ଓଡ଼ିଆ କବିତାର ଅନ୍ୟ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଗୁଡ଼ିକ ପୁଣି ନିଜକୁ ପ୍ରକଟ କରି ଆଣିବାରେ ଲାଗିଲେଣି । ଅନାମ ମଧ୍ୟ ଏକ ପୁନରାଗମନର ଅଧିବାସ କରୁଛି । ଆମେ ତାହାକୁ ସ୍ୱାଗତ କରିବା ।

ଦୃଷ୍ଟି ଅନୁସାରେ ହିଁ ସୃଷ୍ଟି । ଏବଂ ଯାହାର ଯେମିତି ଆଖି, ତାକୁ ସେହିଭଳି ସବୁକିଛି ଦୃଶ୍ୟ ହେବ ହିଁ ହେବ । ଏବଂ ଯେମିତି ଭାବ, ପ୍ରକୃତରେ ଆଖିଟି ମଧ୍ୟ ସେମିତି । "ଭାବରେ ବାନ୍ଧିଛି ଘର" ବୋଲି ପ୍ରସ୍ତୁତ ସଂଗ୍ରହଟିର କବି ଯଥାର୍ଥରେ କହିଛନ୍ତି । ଭାବରେ ଅନାଇଲେ, ଭାବରେ ଅଙ୍ଗେ ନିଭେଇ ପାରିଲେ ବିନ୍ଦୁ ଓ ସିନ୍ଧୁ ଅଭେଦ ହୋଇ ଦିଶିପାରନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ସୂତାରେ ସଭିଏଁ ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବାର ଦୃଶ୍ୟ ହୋଇ ଯାଉଥାଏ । ସୂତା ଛିଡ଼ିଗଲେ ସତେ ଅବା ପଛା ନଥାଏ । ଆମେ ସବୁ ନାମ । ଆମକୁ ବାନ୍ଧି ରଖିଥିବା ଏହି ସୂତାଟି ଅନାମ । ତେଣୁ ମୁଁ ସବୁ ନା, ଏହି ସୂତାଟି

ଆଗ ? କବି ଏକ ସମାଧାନ ଖୋଜିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି । "ନିଜ ମୂଲ ନିଜ ହାତେ ପରଖ ଯାର, ତା ପାଇଁ ମୁକୁଳା ପଥ ସିଂହ ଦୁଆର" ବୋଲି ସେ କହିଛନ୍ତି । ଏହି ପଦଟି ସତେ ଅବା ଏକ ଆଧୁନିକ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଭୂଗୋଳର ଅବତାରଣା ଦେଇଯାଉଛି ।

ସଂକଳନଟିରେ satire ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ରହିଛି । ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ସକାରାତ୍ମକ ନାନା satire, କେବଳ ଏହି satire ର ହିଁ ହୁଏତ ଏକ ପାବନସାମର୍ଥ୍ୟ ରହିଛି । ଜୀବନହିଁ ସର୍ବମୂଳ ବାସନା ହୋଇଥିଲେ satire ସତକୁ ସତ ଏହି ଅଭିନବ ସାମର୍ଥ୍ୟଟିକୁ ଲାଭ କରିପାରିବ । ସେହିପରି ଏକ ସାମର୍ଥ୍ୟ ସହିତ କବି ସମ୍ଭବତଃ ଆମର ଏହି ବେଳଟିକୁ "ଡଙ୍ଗା ଓଲଟିବା ବେଳ" ଓ "ଯୁଗ ବଦଳିବା ବେଳ" ବୋଲି ଘ୍ରାଣ କରିପାରିଛନ୍ତି । ଅନାମମାନେ ଆହୁରି ଅଧିକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ଏହି ଗହନଟି ଭିତରକୁ ପଶିବା ଲାଗି ମନ କରନ୍ତୁ । ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନୂଆ ଡଙ୍ଗା ଖୋଜିବା ପାଇଁ ବଳ ଦିଅନ୍ତୁ । ଆମର ସାଙ୍ଗ ହୁଅନ୍ତୁ ।

□□□

— ୪ —

ଗୋଟିଏ ଅନୁଭବ

ଇଂରାଜୀ Mysticism ଶବ୍ଦଟି ପାଇଁ ପାରିଭାଷିକ 'ରହସ୍ୟବାଦ' କଥାଟି ସମ୍ଭବତଃ ପ୍ରଥମେ ହିନ୍ଦୀଭାଷାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଲା । ତାହା ହିନ୍ଦୀରୁ ଆମଦାନୀ ହୋଇ ଓଡ଼ିଆକୁ ଆସିଛି । ଆମର ଏହି ଆଧୁନିକ କାଳରେ ହିଁ ଆମଦାନୀଟି ହୋଇଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଛି । ଏବଂ ସେହି ଅନୁସାରେ Mystic ଶବ୍ଦଟି ପାଇଁ 'ରହସ୍ୟବାଦ' କଥାଟି ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି । ଆମ ସାଧାରଣ ନିତ୍ୟନୈମିତ୍ତିକ ଧାରଣା ତଥା ଅବଧାରଣାର ଭୂମିରେ ସତ୍ୟର ଅନେକାନେକ ସ୍ତର ଏବଂ ସୋପାନ ପ୍ରକୃତରେ ରହସ୍ୟ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ସେହି ରହସ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଉଦ୍‌ଘାଟିତ କରୁଥିବା ଚେତନାକୁ ହିଁ କାଳେ କାଳେ Mystic ଚେତନା ବୋଲି କୁହାଯାଇ ଆସିଛି । ତତ୍ତ୍ୱାନୁମାନ ଗୁଡ଼ିକ ମନନକ୍ଷେତ୍ର ନିମନ୍ତେ ରହସ୍ୟ ହୋଇ ରହିଥାଆନ୍ତି,-ସେହି ଅନୁମାନଗୁଡ଼ିକ ଠାବ ହୋଇ ପ୍ରତ୍ୟେକ୍ଷ ବିବରଣରେ ପରିଣତ ହୁଅନ୍ତି । ତାହାହିଁ Mystic ଦୃଷ୍ଟି, ତତ୍ତ୍ୱଦୃଷ୍ଟି ।

ଅଧ୍ୟାପକ ହରିହର ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ, ପ୍ରଧାନତଃ ଓଡ଼ିଆ କବିତାରେ ସେହି ମିଷ୍ଟିକ ଚେତନାର ଦିକ୍‌ନିରୂପଣ କରିବାର ଏକ ଉଦ୍ୟମ କରିଛନ୍ତି

ଏବଂ ସେହି ପ୍ରୟାସରେ ଆମ ପ୍ରାଚୀନତମ ଚର୍ଯ୍ୟାପଦଗୁଡ଼ିକରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ରମାକାନ୍ତ ଓ ରାଜେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ସେହି ଅନ୍ୱେଷଣ-ଯାତ୍ରାଟିକୁ ଗଡାଇ ଆଣିଛନ୍ତି । ଏହି ପ୍ରଶଂସନୀୟ ପ୍ରୟାସଟି ଦ୍ୱାରା ସେ ଓଡ଼ିଆ କବିତାର ପ୍ରାୟ ଏକ ଅଳ୍ପାଲୋଚିତ ଦିଗ ପ୍ରତି ଆମର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିଛନ୍ତି । ଏହି ଦିଗରେ ଆହୁରି ଆଗକୁ ଚିନ୍ତା କରିବା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରୟାସଟି ଅବଶ୍ୟ ସହାୟକ ହେବ ।

ସାହିତ୍ୟ ଯଦି ଏକ ଭାଷାସର୍ଜନାର ସ୍ତରରୁ ଉତ୍ତୋଳିତ ହୋଇ ଏକ ଉପଲବ୍ଧି-ସ୍ତରକୁ ଆଗ୍ରହ କରିବ, ତେବେ ତାହା ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ଏକ ମିଷ୍ଟିକ୍-ସ୍ତରକୁ ଅବଶ୍ୟ ସ୍ପର୍ଶ କରିବାର ଅଧିକାର ଅର୍ଜନ କରି ପାରିବ । ଅଥବା, ଆମର ଜୀବନାବେଦନଟି ଏକ ଉପଲବ୍ଧିକୁ ହିଁ ଆପଣାର ସ୍ୱଭାବଧର୍ମ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିବ । ଆମର ଯାବତୀୟ ପଥଚାରଣା ତଥା ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଆସ୍ପୃହାର ମିଷ୍ଟିକ୍ ସ୍ତରକୁ ଉନ୍ନୀତ ହୋଇ ଯିବାରେ ଲାଗିଥିବ । ଏକ ରୋମାଣ୍ଟିକ୍ ଭାବାୟତନକୁ ମିଷ୍ଟିକ୍ ବୋଲି କହିବାରେ କୌଣସି ପ୍ରମାଦ ହୁଏତ ସେତିକିବେଳେ ଦୂର ହୋଇ ପାରିବ । ମୁକ୍ତ ହୋଇ ଯାଉଥିବାର ଯାବତୀୟ ଅନୁଭବ ଆମକୁ ସତତ ଯୁକ୍ତ ହେଉଥିବାର ସେହି ଅତ୍ୟନ୍ତ ସକାରାତ୍ମକ ସାନ୍ନିଧ୍ୟଲାଭ ମଧ୍ୟକୁ ରୂପାନ୍ତରିତ କରି ନେଉଥିବ ।

ଡକ୍ଟର ଆଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ପ୍ରସ୍ତୁତ ନିବନ୍ଧ ପୁସ୍ତକଟି ଏହି ଅନୁଭବଟି ଆଡ଼କୁ ଯିବାରେ ଆମ ପାଠକମାନଙ୍କୁ ଅବଶ୍ୟ ସରଞ୍ଜାମ ଯୋଗାଇଦେବ ।

ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ସହସ୍ୟବାଦର ଧାରା : ଡ. ହରିହର ଆଚାର୍ଯ୍ୟ

□□□

— ୫ —

ଗୋଟିଏ ଅଭିମତ

ପତ୍ରିକାର ନାଆଁ ଚିନ୍ମୟ, ଭାରି ଭଲ ନାଆଁଟିଏ । ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ଚିନ୍ମୟ, ଆଉଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ମୃଣ୍ମୟ । ସେହି ଅନୁସାରେ ଆମ ଜୀବନର ଅଲଗା ଅଲଗା ଦୁଇଟି ପାଖ ରହିଛି ବୋଲି ଅନେକେ କହିଥାନ୍ତି । ସତରେ କ'ଣ ଏମାନେ ପରସ୍ପରଠାରୁ ଅଲଗା ଅଲଗା ?

ମୃଣ୍ମୟ ଏବଂ ଚିନ୍ମୟକୁ ଗୋଟିଏ ସମଗ୍ର ଭିତରେ ଦେଖିବ ଏବଂ ଅନୁଭବ କରିବ ବୋଲି ସାହିତ୍ୟ କାଳେ କାଳେ ଉଦ୍ୟମ ଓ ଆସ୍ପର୍ଦ୍ଧା କରି ଆସିଛି । ଆପଣମାନେ ବଡ଼

ହୋଇ କୋଉ ପଟେ ରହିବେ ? ଏବଂ ସେହି ଅନୁସାରେ ଆପଣଙ୍କ ଜୀବନର ଧାତୁ ଏବଂ ଧାରା ବଦଳିଯିବ । ଏବଂ, ଯଦି ଚିନ୍ମୟ ଏବଂ ମୃଣ୍ମୟକୁ ଏକାଠି ଏକାବେଳେକେ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିବେ, ତେବେ ଆପଣ ସାହିତ୍ୟକୁ ଏକାନ୍ତ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ କରିପାରିବେ ।

ଆମେ ବେଳ ଥାଉଁ ନିଷ୍ପତ୍ତିଟିଏ କରିନେବା । ଜୀବନଟିଏ ବାଛିନେବା । ଏଥିରେ ଆମ ସାହିତ୍ୟ ଆମକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରୁ । ଆମ ପାଠ ବି ।

୨୮.୧୧.୨୦୦୦

ଚିନ୍ମୟ, ଉତ୍ତର ଛାତ୍ରାବାସ, ଭଦ୍ରକ କଲେଜ, ୨୦୦୦-୦୧

□□□

— ୬ —

ସତ୍ୟର ଘର ଦୂର ଗାଆଁରେ

ଲେଖକ : ଶ୍ରୀ ଅରୁଣ କୁମାର ମହାଲା

ଆଧୁନିକ ଯୁଗ ନାଆଁରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ କେଉଁଠି କ'ଣ କେଁ ପଶିଗଲା କେଜାଣି, ଆପଣାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାକୁ ହିଁ କବିମାନେ କବିତା ଲେଖିଲେ । ନିଜକୁ ଏହି ଲୁଚାଇ ରଖିବା ଦ୍ୱାରା ନିଜକୁ ଅଧିକ ଭାବତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ସହିତ ଦେଖାଇ ହେବ ବୋଲି ମନ୍ଦ କଥାଟିକୁ ସେମାନେ କ'ଣ ପାଇଁ ମନ କଲେ କେଜାଣି ? ଏହି ଅବଧିଟିରେ ଗଳ୍ପ ଉପନ୍ୟାସ ବି କାହାଣପ୍ରମାଣେ ଲେଖାଗଲା ଓ କାହାଣୀ କହିବାର ନହସରେ ଉପସ୍ଥିତ ଜୀବନଟା ବିଷୟରେ ସତେ ଅବା ଏକ ସହଜ ସମାଧାନ ଯୋଗାଇ ଦେବା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରୟାସ କରାଗଲା । ପ୍ରବନ୍ଧ ଆସି ଏକାବେଳେକେ ଏକ ଅନ୍ୟ ମାନସିକତା ଏବଂ ତାହାରି ମାଧ୍ୟମରେ ଏକ ଅନ୍ୟ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଉନ୍ମୀଳନ ଘଟାଇଲା । ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନରୁ ଆହୁରି ବହୁ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍‌ଥାପନ କରାଇ ଏହି ନିଖିଳ ଭିତରେ ନିଜକୁ ପାଇବା ପାଇଁ ପ୍ରବନ୍ଧ ଯେ ଏକ ନିମିତ୍ତ ହୋଇପାରେ, ସେହି କଥାଟି ଏବେ ଯାଇ କ୍ରମେ ଆମ ହୃଦ୍‌ବୋଧ ମଧ୍ୟକୁ ଆସୁଛି ।

ଅଧିକ ପ୍ରଶ୍ନର ଅବସର ସୃଷ୍ଟି କରିବା ହେଉଛି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଲୋଡ଼ିବା । କେତେ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ନିଜ ଭିତରେ ଥାନ ଓ ଆସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକୁ ଘ୍ରାଣ କରିପାରିଲେ ଯେ ସତ୍ୟକୁ ମୂଳତଃ ଏକ ସଖ୍ୟରୂପେ ଚିହ୍ନିହୁଏ, ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଅରୁଣ କୁମାର ମହାଲାଙ୍କର ସାନ ପ୍ରବନ୍ଧୋକ୍ତି ଗୁଡ଼ିକ ଆମକୁ ତାହାରି ଆଭାସ ହିଁ ଦେବେ । ସିଏ ଆହୁରି ଲୋଡ଼ିବେ,

ଆହୁରି ବିସ୍ତାରକୁ ମନ କରିବେ ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରବନ୍ଧକୁ ହିଁ ନିଜର ଉପନୟନ-ସୂତ୍ର ସ୍ୱରୂପ ଗ୍ରହଣ କରିବେ । ତାହାରିଦ୍ୱାରା ହିଁ ଆମ ସାହିତ୍ୟର ଅନେକ କଲ୍ୟାଣ ସାଧିତ ହେବ ।

ଶ୍ରୀ ମହାପାତ୍ରଙ୍କର ଭାଷା ଓ ଶୈଳୀ ହୁଏତ ଆମ ପାଠକଙ୍କୁ ପ୍ରଥମେ କିଞ୍ଚିତ୍ କିପରି କିପରି ଲାଗିବ । କିନ୍ତୁ ପଢୁପଢୁ ଅଚିରେ ଚିହ୍ନି ହୋଇଯିବ; ସେହି ଚିହ୍ନାଟିର ମାଧ୍ୟମରେ ତାଙ୍କ ଭାବଦୃଷ୍ଟିର ଭଣ୍ଡାରକୁ ମଧ୍ୟ ବାଟ ଦିଶି ଯାଉଥିବ । ଏବଂ ଆମେ ତାଙ୍କର ଆହୁରି ଲେଖା ପଢ଼ିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ବି କରିବା ।

□□□

— ୭ —

ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ସାହିତ୍ୟ

ଲେଖକ : ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରାଇଚରଣ ଦାସ

ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଗୋଟିଏ ପ୍ରତୀକାତ୍ମକ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ନିଶ୍ଚୟ ରହିଛି । ତେଣୁ ଏକ ପ୍ରତୀକାତ୍ମକ ପ୍ରେରଣା ମଧ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ରହିବ । ସେହି ପ୍ରେରଣାଟିକୁ ନିଜ ଭିତରେ ଠାବ କରିପାରିବା ମାତ୍ରକେ ହିଁ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଗୃହପରିଧିଟି ମଧ୍ୟରେ ଏକ ବିଶ୍ୱପରିଧି ଜଳ ଜଳ ହୋଇ ଦିଶିବ । ସମ୍ପ୍ରତି ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀରେ ସେହି ବିଶ୍ୱପରିଧିର ଆଲୋଚନା ଚାଲିଛି । କେବଳ ସାହିତ୍ୟରେ ନୁହେଁ, ରାଜନୀତି ଏବଂ ଅର୍ଥନୀତିରେ ଚାଲିଛି, ବିଜ୍ଞାନ ଏବଂ ଧର୍ମରେ ଚାଲିଛି । ଗୋଟିଏ ନୂଆ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଅର୍ଥାତ୍ ନୂଆ ପରସ୍ପର-ସଂଲଗ୍ନତା ଚାକ୍ଷୁଷ ହୋଇ ଆସୁଛି । ସମସ୍ତେ କହୁଛନ୍ତି, ଏଥର ଚେତନା ବଦଳୁ । ନହେଲେ ଆଦୌ ପାରି ହେବନାହିଁ । ସାହିତ୍ୟରେ ବି ବଦଳୁ । ତାହା ଆହୁରି କେତେ କେତେ ବଦଳିବା ନିମନ୍ତେ ଖୋରାକ ଏବଂ ସୁରାଖ ଆଣି ଯୋଗାଇଦେବ ।

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରାଇଚରଣ ଦାସ କହୁଛନ୍ତି, ସାହିତ୍ୟରେ ସବାଆଗ ବଦଳୁ । ସେହି ବଦଳିବାର ବହୁଆହ୍ୱାନମୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟମାନଙ୍କରେ କ'ଣ ସବୁ ନୂଆ ଉପଚାରକୁ ଆଣି ପହୁଞ୍ଚାଇବା ଆବଶ୍ୟକ, ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟକୁ ଭୂମି କରି ସେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ପୁସ୍ତକଟିରେ ତାହାରି ଅବତାରଣା କରିଛନ୍ତି । ଆପଣାର ସମୀକ୍ଷକ-ଜୀବନର ପ୍ରାରମ୍ଭରୁ ହିଁ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଦାସ ନିଜର ସର୍ବାଧିକ ଭାବନା ତଥା ରଚନାରେ ଆମର ଆଗ୍ରହଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରାୟ ଧର୍ମତଃ ସେଇଆଡ଼କୁ ସଚଳ କରିନେବାର ପ୍ରୟାସ କରିଛନ୍ତି । ସେହି ପ୍ରୟାସଟିରେ ଏକାଧିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନେକ ସମୟରେ ଏକୁଟିଆ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସିଏ ତାହା କରିଛନ୍ତି ।

ଓଡ଼ିଶାର ସାହିତ୍ୟ-ଆସ୍ପୃହା ନାମକ ଭୂମିଟିକୁ ଏକ ବିଶ୍ୱସାମଗ୍ରିକ ସଂବଳନ ଯୋଗାଇ ଦେବାରେ ତାଙ୍କର ଏହି ଯେଉଁ ଏକାଗ୍ର ଶ୍ରଦ୍ଧାଟି, ତାଙ୍କର ସମଧର୍ମୀ ଆମ ଅନେକଙ୍କୁ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ କରିଆସିଛି ।

ସାମ୍ପ୍ରତିକ କାଳର ଯାବତୀୟ ସାହିତ୍ୟ-ସମୀକ୍ଷା,-ଅଧିକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରି କହିଲେ ବହୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦ୍ୱାରା ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକ ପରବର୍ତ୍ତୀ ବିଶ୍ୱଭବିଷ୍ୟର ବୃହତ୍ତା ଭିତରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଅବଲୋକନ,-ଏଥିରେ ଭାଷା ରହିଛି, ରୀତି ରହିଛି, ସମାଜ ଏବଂ ସଂସ୍କୃତିର ଆପେକ୍ଷିକ ସ୍ତମ୍ଭମାନ ରହିଛି,-ଆମର ଅଳ୍ପଗ୍ରାହୀମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ କେତେ କେତେ ଅଭିନବ ଆୟାମ ଓ ଦ୍ୱାରକୁ ଖୋଲି ଦେଇ ଯାଉଛି । ପ୍ରସ୍ତୁତ ଗ୍ରନ୍ଥଟିର ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଲେଖକଙ୍କର ପୂର୍ବତନ ପୁସ୍ତକଗୁଡ଼ିକୁ ଅଧିକ ସକାରାତ୍ମକ ଭାବରେ ବୁଝି ହେଉଛି । ଏପରି ଆଲୋଚନାଗୁଡ଼ିକୁ ଯହୁଁ ଯହୁଁ ଅଧିକଙ୍କର ମନ ବଳିବ, ଓଡ଼ିଶାରେ ସାହିତ୍ୟ ତଥା ଜୀବନସମୀକ୍ଷାର ଅଳିନ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ଯେ ସେତିକି ଅଧିକ ପ୍ରଶସ୍ତ ହେବ, ସେଥିରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।

ଗୋଟିଏ ଉତ୍ତମ ପୁସ୍ତକର ଲକ୍ଷଣ ହେଉଛି, ସେଇଟିକୁ ଅଧିଗମି ସାରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମନେ ହେଉଥାଏ ଯେ,-ନାଇଁ, ଏତିକିରେ ତଥାପି ସରିଲା ନାହିଁ, ଆହୁରି କେତେ ବାକୀ ମଧ୍ୟ ରହିଗଲା । ଲେଖକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଦାସଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ବସ୍ତୁତଃ ସେହିପରି ଲାଗୁଥିବ । ଅର୍ଥାତ୍, ପରିପୂରକ ଆହୁରି କେତୋଟି ଗ୍ରନ୍ଥର ମଧ୍ୟ ପ୍ରୟୋଜନ ରହିଛି । ଓଡ଼ିଶାରେ ଅନୁରୂପ ଭିତ୍ତିଭୂମି ଗୁଡ଼ିକୁ ଯୋଗାଇ ଦେବାପାଇଁ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜିଜ୍ଞାସା-କ୍ଷେତ୍ରରେ ପୁସ୍ତକମାନଙ୍କର ଘୋର ଅଭାବ ରହିଛି ଏବଂ ତେଣୁ ମିଛ ଭାବପ୍ରବଣତାମାନେ ଖୁବ୍ ଶାସନ କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ।

ଏପରି ଏକ ଗ୍ରନ୍ଥକୁ ଆମ ପାଠକଙ୍କର ଅନୁଶୀଳନ-କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଆଣିଥିବା ହେତୁ ଶ୍ରୀ ରାଇଚରଣ ଦାସଙ୍କୁ ସାଧୁବାଦ ଜ୍ଞାପନ କରୁଛି ।

□□□

— ୮ —

ଭୂମିକା *

ଏବର ଓଡ଼ିଆ ଗପ କହିଲେ ଯଦି ବିଗତ ପଚାଶ ବର୍ଷର ଅବଧିଟିକୁ ବିଚାରକୁ ନିଆଯାଏ, ତେବେ କୁହାଯାଇ ପାରିବ ଯେ, ଏବର ଓଡ଼ିଆ କବିତା ପରି ଏବର ଗପ ମଧ୍ୟ ସେହି ଏକା ଗୁଳାରେ ପଡ଼ିଗଲା। ଗଳ୍ପକାରମାନେ ଇଂରାଜୀ ଗପ ପଢ଼ି ସେହି ଛାଞ୍ଚରେ ଓଡ଼ିଆରେ ଗପ ଲେଖିଲେ ଓ ସଭାରେ ତାହାକୁ ଆଧୁନିକ ବୋଲି କୁହାଇଲେ। ଶୈଳୀଗୁଡ଼ାକର ପ୍ରାଦୁର୍ଭାବରେ ଜୀବନ ସହିତ ଅସଲ ସ୍ପର୍ଶଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରକୃତରେ ରହିଛି କି ନାହିଁ ପଚାରିବାକୁ ଫୁରସତ ହେଉ ନଥିଲା। ପ୍ରେମକୁ ନେଇ ଗପମାନେ କେତେ କଥା କହିଲେ, ମାତ୍ର ସେଥିରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ସ୍ୱାଧିକାରପ୍ରମତ୍ତତା ଭାରି ଭଣ ଭଣ ହେଉଥିଲା। ଗପୁଡ଼ି ଗପୁଡ଼ିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଭୟଙ୍କର ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଚାଲିଥିଲା। ଯିଏ ଯେତିକିରେ ଥିଲେ, ତାହାକୁ ହିଁ ସାହିତ୍ୟରେ ସବୁତକ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ।

ବ୍ୟତିକ୍ରମମାନେ ଥିଲେ, ମାତ୍ର କବିତାର କ୍ଷେତ୍ର ପରି ଦବି କରି ରହିଥିଲେ। କ୍ରମେ କାଳଟା ଭିତରେ କେଉଁଠାରେ କ'ଣ ଘଟିଲା କେଜାଣି, ବ୍ୟତିକ୍ରମମାନେ ଆଖିରେ ବି ପଡ଼ିଲେ। ଗଳ୍ପରେ ମଧ୍ୟ ପୃଥିବୀର ଏକ ପ୍ରସାରଣ ଘଟିଲା। ଆମ ଅଳପଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟମାନେ ଅଛନ୍ତି ବୋଲି ଗଳ୍ପକାରର ଚିତ୍ତ କ୍ରମେ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ମନ କଲା। ଏହି ନବେ ଦଶକରେ ନୂଆ ନୂଆ ଗଳ୍ପକାର ବାହାରିଲେ, ଯେଉଁମାନେ ଆମର ରୁଚିକୁ ଅନ୍ୟ କିଛି ଖୋଜି ଶିଖାଇଲେ। ନୂଆ ଡୋରମାନ ଲଗାଇବାକୁ ଶିଖାଇଲେ।

ଡକ୍ଟର ସରସ୍ୱତୀ ସ୍ୱାଇଁଙ୍କର ପ୍ରସ୍ତୁତ ସାନ ଗଳ୍ପସଂକଳନଟି ସେହି କାଟର। ସିଏ ଆହୁରି ମଧ୍ୟ କେତେ ଗଳ୍ପ ଲେଖିଲେଣି। ମନେ ହେଉଛି, ଏହି ନୂଆମାନେ ଗଳ୍ପର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ନୂତନ ସମୀକ୍ଷାକୁ ମଧ୍ୟ ଉତ୍ସାହିତ କରି ଆଣିବେ।

ତେଣୁ ଡକ୍ଟର ସ୍ୱାଇଁ ଆହୁରି ଲେଖନ୍ତୁ। ଖାଲି ରୋଗୀମାନଙ୍କୁ ଭଲ କରିବା ପାଇଁ ନୁହେଁ, ସାହିତ୍ୟରେ ଏକ ସମଗ୍ରତର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ପଥସୂଚନା ଦେବା ପାଇଁ।

* ପୁସ୍ତକର ନାମ : ଅନ୍ତରାଳର ଅନ୍ତଃସ୍ୱର

❏❏❏

ତଥା

କେତୋଟି ସାକ୍ଷାତକାର

— ୧ —

ସାହିତ୍ୟର ସମୟୋଚିତ ସଂଜ୍ଞା କ'ଣ ହେବା ଉଚିତ ?

ଆପଣାର ସମୟଟିକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ସମଗ୍ର ଭାବରେ ଦେଖିବା, ତାହାହିଁ ସାହିତ୍ୟର ସମୟୋଚିତ ସଂଜ୍ଞା ହେବା ଉଚିତ । ଖାଲି ନିଜର ଲେଖାଗୁଡ଼ାକର ସଜ୍ଜା ମାଧ୍ୟମରେ ନୁହେଁ, ଆପଣାର ଜୀବନରେ ଜଣେ ସାହିତ୍ୟିକ ତା' ସମୟଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ସମଗ୍ର ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିପାରିବା ଉଚିତ । ଆମେ ଆମ ସ୍ୱ-ରଚିତ ଚାରି ବାଡ ଭିତରେ ଯେତିକି ଆୟତନର ହୋଇ ରହିଥାଉ, ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ଆମେ କେବଳ ସେତିକି ଭିତରେ ଆମ ସମୟଟିର ସଂଜ୍ଞା ନିରୂପଣ କରିଥାଉ । ମାତ୍ର ଯାହା ଅଛି, କେବଳ ତାହାରି ଭିତରେ ବର୍ତ୍ତମାନଟି କଦାପି ସୀମାବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହି ନାହିଁ । ଯାହା ହେବାକୁ ଯାଉଛି, ସେଇଟି ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭାବନା ରୂପେ ବର୍ତ୍ତମାନର ଗର୍ଭରେ ସଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଛି । ସାହିତ୍ୟ ସେଇଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଦେଖିବ । ତାହାରି ଦର୍ପଣ ଉପରେ ଅତୀତ ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ଉଭୟକୁ ଦେଖିବାକୁ କ୍ଷମ ହେବ; ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଯାହା ଅସାର ତାହା ଫିଙ୍ଗିଦେବ; ଯାହା ସାର ତାହାକୁ ହିଁ ସଙ୍ଗରେ ନେବ; ଆପଣାର ସ୍ୱକୀୟ ଅନୁରାଗଟି ଦେଇ ସିଏ ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି ତାହାକୁ ହିଁ ବାଢ଼ିଦେବ । ତେବେ ଯାଇ ଆହ୍ୱାନ ଗୁଡ଼ିକର ଯଥାର୍ଥ ଜବାବ ଦେଇ ହେବ । ମାତ୍ର ଭୀରୁ ଲେଖକର ସାହିତ୍ୟ ତାହା କଦାପି କରି ପାରିବ ନାହିଁ ଓ ଭୀରୁ ପାଠକମାନଙ୍କର ମନ ବି ସେହି ସାହିତ୍ୟକୁ କେବେହେଲେ ଲୋଡ଼ିଯିବ ନାହିଁ ।

ଆଧୁନିକ କବିତା ଓ ଆଧୁନିକ ଗଳ୍ପ ଉପରେ ଆପଣଙ୍କର ମତାମତ କ'ଣ ?

ଆମ ସାହିତ୍ୟରେ ଆଧୁନିକ ଯୁଗ ଆସିବାକୁ ତଥାପି ବାକି ରହିଛି । ଆଧୁନିକ ନାମରେ ଏବେ ଯେଉଁ ସବୁ ଗଳ୍ପ ବା କବିତା ଲେଖାଯାଉଛି, ତାହାର କ୍ଷେତ୍ରଟିକୁ ଆମେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କରିପାରିବା ।

ଆଧୁନିକ ଦୃଷ୍ଟି ଅର୍ଥାତ୍ ଯଥାସମ୍ଭବ ଏକ ସମଗ୍ର ଦୃଷ୍ଟି, ଏକ ସହାନୁଭୂତି-ପ୍ରଧାନ ଦୃଷ୍ଟି । ସର୍ବୋପରି ଏକ ସ୍ୱଭାବମାନବିକ ଦୃଷ୍ଟି । ସାମନ୍ତବାଦୀ ସମାଜରେ ଏଗୁଡ଼ାକ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ପୁରାତନ ସାମନ୍ତବାଦୀଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଆମ ଆଧୁନିକ

ସାମନ୍ତମାନଙ୍କର ରୁଚି ଏବଂ ଆକାଙ୍କ୍ଷା ଗୁଡ଼ାକ ଅଧିକ ବର୍ବର, ଅଧିକ ନିର୍ମମ। ଆମର ଗଳ୍ପ ଓ କବିତା ଲେଖୁଥିବା ସାହିତ୍ୟିକମାନେ ଆପଣାର ନାକଯାଏ ନାନାଭଳି ସାଆନ୍ତପଣରେ ବୁଡ଼ି ରହିଛନ୍ତି। ଆତ୍ମସଚେତନ ଅନେକ ଅବିଶ୍ୱାସ ଏବଂ ଉତ୍ତେଜନା ଭିତରେ ଭାରି ଅବର୍ଜିଆ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି। କେତେ ନା କେତେ ଅନାବଶ୍ୟକ ଭୀରୁତା ଭିତରେ ସାନ ସାନ ନିଖ ଓ ଡ଼ାଗରାଙ୍କ ପରି ବିଚରଣ କରୁଛନ୍ତି। ତେଣୁ ଘଡ଼ିଏ ସାହିତ୍ୟ କରିବାକୁ ଆସି ସେମାନେ ଆହୁରି ଧରା ପଡ଼ିଯାଉଛନ୍ତି। ତେଣୁ ସାହିତ୍ୟକୁ କେବଳ ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ ଦ୍ୱୀପର ଧନ୍ଦା କରିରଖିଛନ୍ତି। ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ ଖଟିର ନିଶା-ସୁଆଗ କରି ରଖିଛନ୍ତି। ଏହି କାରଣରୁ ଆମର ଗଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ କେବଳ କିଞ୍ଚିତ୍ ଅବସର୍-ବିନୋଦନ କରିପାରିବା ବ୍ୟତୀତ, ଅଥବା ଆମେ ପ୍ରେମର ସହିତ କାମୁଡ଼ି କରି ରହିଥିବା ବିକୃତିଗୁଡ଼ାକୁ ଆହୁରି ଉଖାରି ଭଣଭଣ କରି ଦେଖାଇବା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ ଖୁବ୍ ବେଶୀ କିଛି ହେଲେ କରିପାରୁ ନାହାନ୍ତି। ଆମ ଦୁଆର ଗୁଡ଼ାକୁ ମୋଟେ ଖୋଲି ପାରୁନାହାନ୍ତି।

ଆମ ଦେଶରେ କାଡ଼ପଣିଆ ବେଶୀ, ଶ୍ରଦ୍ଧା କମ୍। ଆଖିରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ନ ଥିଲେ, ଭିତରେ ଆମେ ପ୍ରକୃତରେ ଆପଣାକୁ କାହା ପାଖରେ ଦେବାଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ନ ଥିଲେ ଏହି କାଡ଼ପଣିଆ ବ୍ୟତୀତ ଆମ ଦ୍ୱାରା ଆଉ ଅଧିକ କ'ଣ ସମ୍ଭବ ହେବ ? ଆମେ ଏବେ ଏପରି ଗୋଟିଏ ସ୍ଥିତି ମଧ୍ୟଦେଇ ଗତି କରୁଛୁ ଯେଉଁଥିରେ କି ପ୍ରତ୍ୟେକେ ନିଜେ ଅନ୍ୟଠାରୁ ଅଧିକ ଶୋଭାବନ ହୋଇ ଦିଶିବାକୁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ମନ କରୁଛନ୍ତି। ଏହି ବୃତ୍ତିଟିର ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ଉଠିଯାଇପାରିଲେ ଯାଇ ଅସଲ ଶ୍ରଦ୍ଧା ସମ୍ଭବ ହେବ, ଜୀବନ ସହିତ ଅସଲ ଆତ୍ମୀୟତା ସମ୍ଭବ ହେବ ଏବଂ ଅସଲ କବିତା ମଧ୍ୟ ସେତେବେଳେ ଯାଇ ସମ୍ଭବ ହେବ।

ଆଧୁନିକତା ଆଗକୁ ଦେଖେ, ଦୃଶ୍ୟମାନ ପରସ୍ତର ଭିତରକୁ ଭେଦିକରି ଦେଖେ, ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ଆଲୁଅର ଆଘ୍ରାଣ ପାଏ, ଅବିଶ୍ୱାସର ଯାବତୀୟ ଦୈନ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ତଥାପି ତାହା ଆହୁରି ସେପାଖକୁ ଅନାଇବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଏ ଏବଂ ବିଶ୍ୱାସକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରେ। ଆଧୁନିକତା ନାମରେ ଆମେ କରୁଥିବା ସାହିତ୍ୟ-ବୃତ୍ତିଗୁଡ଼ାକ ଏଗୁଡ଼ାକର ସୀମା ବି ମାଡ଼ି ନାହାନ୍ତି।

ଆଧୁନିକ ପୃଥିବୀର ଆକୃତି ଗୁଡ଼ିକୁ ଅଗ୍ରସର କରାଇ ନେବାରେ ଆଧୁନିକ ଲେଖକର ଅବଦାନ କ'ଣ ହୋଇପାରନ୍ତା ?

ଆଧୁନିକ ପୃଥିବୀରେ ଯାହାକିଛି ମଣିଷକୁ ଅଳ୍ପକରି ରଖିଛି, ଭୀତ କରି ରଖିଛି ଓ ସେହି କାରଣରୁ ତାକୁ ପରସ୍ପର ଠାରୁ ଦୂରଛଡ଼ା କରି ରଖିଛି, ଆଧୁନିକ ଲେଖକ

ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଯିବା ଲାଗି ଅଧିକ ଅନ୍ତର୍ଦୃଷ୍ଟି ଯୋଗାଇଦେଇ ପାରନ୍ତା । ଆଧୁନିକ ଜଗତରେ ମଣିଷ ଅଧିକଗୁଡ଼ିଏ ଜାଣୁଛି ଓ ସେହି ଜାଣିବାର ସ୍ତୂପଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ତା'ର ହୃଦୟ କୁଆଡ଼େ ପୋତି ହୋଇ ରହିଯାଉଛି । ଆଧୁନିକ ଲେଖକ ଫିଟି ନ ପାରୁଥିବା କବାଟଗୁଡ଼ିକୁ ଫିଟାଇବାଲାଗି ବଳ, ବିଶ୍ୱାସ ଏବଂ ଆଖି ଯୋଗାଇ ଦିଅନ୍ତା । ଆଧୁନିକ ଲେଖକ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିବାକୁ ମୋଟେ ଲଜ୍ଜିତ ଅନୁଭବ କରନ୍ତା ନାହିଁ, ସିଏ ସଚେତନ ଭାବରେ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖନ୍ତା । ଅଜସ୍ର ଅନୁରାଗ ସହିତ ଏହି ସମଗ୍ର ବର୍ତ୍ତମାନଟିକୁ ଆଦରି ନେଇ ପାରିଲେ, ସିଏ ଆପଣାକୁ ସମଗ୍ର ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିପାରିଲେ ସେକଥା କରିପାରନ୍ତା । ମାତ୍ର ସେଇଥିପାଇଁ ଏକାବେଳେକେ ଏକ ଅନ୍ୟପ୍ରକାରର ଶୈଳୀ ଦରକାର, କେବଳ ପଦ ଯୋଡ଼ିବାର ଶୈଳୀ ନୁହେଁ; ଦେଖିବାର ଶୈଳୀ, ସୂତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଅନୁଭବ କରିବାର ଶୈଳୀ, ଅରଣ୍ୟ ଭିତରେ ବୃକ୍ଷଗୁଡ଼ିକୁ ଓ ବୃକ୍ଷଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ଅରଣ୍ୟକୁ ଦେଖି ପାରିବାର ଶୈଳୀ ।

ଆଜି ଅଧିକାଂଶ ଲେଖାରେ ଏକ ବ୍ୟର୍ଥତାଭାବ ଏବଂ ପୃଥିବୀଠାରୁ ଦୂରେଇଯାଇ ଆପଣାର ଏକ ନିକାଞ୍ଚନ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାପାଇଁ ଏକ ଆଗ୍ରହ ପରିଲକ୍ଷିତ ହେଉଛି କାହିଁକି ?

ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଇଉରୋପରେ ଅନେକ ମଣିଷ ପ୍ରାୟ ଏକ ରୋମାଣ୍ଟିକ ସହଜ ପୁଲକରେ ପୃଥିବୀ ଯେପରି ହେବ ବୋଲି ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଥିଲେ, ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଦୁଇଟା ଭୟଙ୍କର ଯୁଦ୍ଧ ପରେ ସେହି ସ୍ୱପ୍ନଗୁଡ଼ାକ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ସେଥିରୁ ଏକ ବ୍ୟର୍ଥତାବୋଧ ଆସିଲା । ଏବେ ଇଉରୋପୀୟ ସାହିତ୍ୟରେ ସେଥିରେ ଏକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆସୁଛି । ଜୀବନପ୍ରତି ଏକ ସୁସ୍ଥ ସମୀକ୍ଷାମୂଳକ ସାହସୀ ଦୃଷ୍ଟି ବୃଦ୍ଧି ପାଉଛି । ଭାରତବର୍ଷରେ ଯେଉଁମାନେ ଇଉରୋପର ମାମୁଁଘରେ ପଇତା ହୋଇ ଏଠି ସାହିତ୍ୟର ଘର ଭିତରକୁ ଆସିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ପ୍ରାୟ ଏକ ସଉକିନିଆ ଲୋଭରେ ପଡ଼ି ବ୍ୟର୍ଥତାବୋଧର ରଙ୍ଗରେ ସାହିତ୍ୟକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ରଙ୍ଗେଇ ରଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛନ୍ତି । ଆପଣାର ଭୂମିରେ ସେମାନେ ହୁଏତ କିଛି ନ ଦେଇ ସବୁ ମାରିନେବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି; ସେଥିଲାଗି ବି ସେହି ବ୍ୟର୍ଥତାବୋଧ ଅଧିକ ତୀବ୍ର ହୋଇ ଯାଉଛି । ଆପଣାର ଘରକୁ ଫେରି ଆସିଲେ ହୁଏତ ସେମାନେ ଅନେକ ଅଧିକ ଯୋଗ୍ୟ ଭାବରେ ଆପଣାକୁ ତଥା ଆପଣାର ସାହିତ୍ୟକୁ ଆଦରି ନେଇପାରନ୍ତେ, ଆପଣାର ଭୂମିଟି ଲାଗି ଆପଣାକୁ ଅଧିକ ସମର୍ଥ କରି ପାରନ୍ତେ, ସେମାନେ ଏଠି ସାହିତ୍ୟର ଅସଲ ଆକାଶ ଓ ଅସଲ ପବନଗୁଡ଼ିକୁ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଚିହ୍ନି ପାରନ୍ତେ ।

ରମ୍ୟରଚନା କହିଲେ ପ୍ରକୃତରେ କ'ଣ ବୁଝାଏ ? ଓଡ଼ିଆରେ ଏବେ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥିବା ତଥାକଥିତ ଅନେକ ରମ୍ୟରଚନାକୁ ରମ୍ୟରଚନା ବୋଲି କୁହାଯିବ କି ?

ରମ୍ୟ ରଚନାର ଇଉରୋପୀୟ ନାମ ହେଉଛି Belles Lettres; ମାତ୍ର ତା'ର ଅର୍ଥ ନୁହେଁ ଯେ, ରମ୍ୟରଚନାର ରଚନାଗୁଡ଼ିକ ରମ୍ୟ ହେଲେ ଯାଇ ସେଗୁଡ଼ାକୁ ରମ୍ୟରଚନା ବୋଲି କୁହାଯିବ ।

ଏବେ ଆମ ସାହିତ୍ୟରେ ପ୍ରବନ୍ଧାତ୍ମକ ଯେଉଁସବୁ ରଚନାକୁ ଠିକ୍ ପ୍ରବନ୍ଧ ଶ୍ରେଣୀରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇ ପାରୁନାହିଁ, ତାହାକୁ ପ୍ରାୟ ସୁବିଧା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ରମ୍ୟରଚନା ବୋଲି କହିଦିଆଯାଉଛି । ସେପରି ହେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ରମ୍ୟ-ରଚନା ହେଉଛି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅନୁଭବ ଓ ଜୀବନକୁ ଦେଖିବାର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଶୈଳୀଟିକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିଷ୍କପଟ ଭାବରେ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରିପାରୁଥିବା ରଚନା । ପଦ୍ୟରେ ପଦ୍ୟକାର ବୁଲାଇ କହିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୁଏ, ମଧୁରତା ବୋଲିଦେଇ ଯାହାକିଛି କହିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥାଏ । ତେଣୁ ରମ୍ୟ-ରଚନା ହେଉଛି କେବଳ ଗଦ୍ୟରଚନା । ଉପନ୍ୟାସ, ଗଳ୍ପ, ଭ୍ରମଣ-କାହାଣୀ ଓ ପ୍ରବନ୍ଧ– ସାହିତ୍ୟର ଯେ କୌଣସି ବିଭାଗକୁ ଲେଖକ ରମ୍ୟ ରଚନାର ସ୍ତରକୁ ଅବଶ୍ୟ ଉନ୍ନୀତ କରିନେଇ ପାରିବ । ଯେଉଁ ସାହିତ୍ୟରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅନୁଭବ ଓ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦୃଷ୍ଟିଟି ଅକୃତ୍ରିମ ଭାବରେ ଫୁଟି ଉଠି ପାରିନାହିଁ, ତାହାକୁ ଅରମ୍ୟ ରଚନା ବୋଲି କୁହାଯିବ ନାହିଁ ସତ, ମାତ୍ର ସାହିତ୍ୟିକ ରଚନା ବୋଲି ଆଦୌ କାହିଁକି କୁହାଯିବ ?

ସମ୍ଭବତଃ ଏହି କାରଣରୁ ପ୍ଲେଟୋ ଥରେ ମତ ଦେଇ କହିଥିଲେ ଯେ, ଯଥାର୍ଥ ଯାବତୀୟ ସାହିତ୍ୟ ବାହାରକୁ ଯେଉଁ ଆଙ୍ଗିକର ହେଲେ ମଧ୍ୟ ମୂଳତଃ ରମ୍ୟ-ରଚନାହିଁ ହେବାକୁ ଅବଶ୍ୟ ବାଧ୍ୟ ହେବ ।

'ପୁରବୀ', କଟକ ରେଭେନ୍‌ସା କଲେଜ ନୂତନ ଛାତ୍ରାବାସର ମୁଖପତ୍ର, ୧୯୮୧-୮୨

❑❑❑

— ୨ —

ଆପଣ ସାହିତ୍ୟ ରଚନା କରନ୍ତି କାହିଁକି ଓ କାହାପାଇଁ ?

ଆପଣାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରି ପାରିବାଲାଗି ମୁଁ ଯାହାକିଛି ରଚନା କରେ । ବ୍ୟକ୍ତି କହିଲେ ଯେ ଗୁଡ଼ାଏ କାନ୍ଥ ଭିତରେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଥିବା ଗୁଡ଼ାଏ ଅତୃପ୍ତି ଓ ଆତ୍ମତୃପ୍ତିକୁ ବୁଝାଏ ନାହିଁ, ସାହିତ୍ୟ ଲାଗି ମୋର ଅନୁରାଗ ମୋତେ ମୁଖ୍ୟତଃ ତାହାହିଁ ଶିକ୍ଷା ଦେଇଛି । ଆମର ସଂବେଗମୟ ତଥା ସାମୂହିକ ଜୀବନରୁ ଏହି କାନ୍ଥ ଗୁଡ଼ାକ ଏକାବେଳେକେ ଉଠିଗଲେ ଜୀବନ ଯେ କେଡ଼େ ସମୃଦ୍ଧିମୟ ହୋଇପାରନ୍ତା, ସେହିପରି ଗୋଟିଏ ସମ୍ଭାବନା ପଛରେ ମୁଁ ଦଉଡ଼ିଛି, ଏବଂ ସେଇଥିପାଇଁ ଯାହାକିଛି ଲେଖୁଛି ।

ନାଟକ, କବିତା, ଗଳ୍ପ, ଉପନ୍ୟାସ, ପ୍ରବନ୍ଧ ଓ ବ୍ୟଙ୍ଗ ରଚନା ମଧ୍ୟରୁ କେଉଁ ବିଭାଗ ଆପଣଙ୍କୁ ଅଧିକ ଭଲଲାଗେ ଓ କାହିଁକି ?

ସାହିତ୍ୟରେ ତଥାକଥିତ ଯେକୌଣସି ବିଭାଗ ହୋଇଥାଉ ପଛକେ, ମୁଁ ସେଇଟିର ମାଧ୍ୟମରେ ଆପଣାକୁ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିଥିବା dialogueକୁ ହିଁ ଭଲପାଏ । ସେହି dialogue ଯେତିକି ଆନ୍ତରିକ, ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଏବଂ ବିସ୍ମୃତିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥାଏ, ତାହାକୁ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିବା ସାହିତ୍ୟକୁ ମୁଁ ସେତିକି ସାର୍ଥକ ବୋଲି ଭାବେ । ଅନେକ ଲେଖକ ସାହିତ୍ୟ ଜରିଆରେ ଆପଣାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି, ସଙ୍କୁଚିତ କରି ରଖିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି, ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରୁ ପଳାଇଯାଇ ସତେଅବା ଦୂରରେ ଥାଇ ଆମକୁ ଶୈଳୀ, ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ଅଥବା ବିଦଗ୍‌ଧତାର ଶିଙ୍ଗ ଗୁଡ଼ାକୁ ଦେଖାଇବା ଲାଗି ମନ କରୁଥାନ୍ତି । ଏମାନେ ଭାରି ଏକସିଙ୍ଗିଆ ହୋଇ ରହିଯାଆନ୍ତି; ଭାରି ପ୍ରଦର୍ଶନ କରନ୍ତି, ଭାରି ଭାବପ୍ରବଣ ହୋଇ ରହିଥାଆନ୍ତି । ଏମାନେ କବିତା, ନାଟକ ଓ ଉପନ୍ୟାସ ଆଦି ଯେଉଁ ବିଭାଗଟିରେ ଥାଆନ୍ତୁ ପଛକେ, ମୋତେ ଏମାନଙ୍କୁ ମୋଟେ ଭଲ ଲାଗେନାହିଁ ।

ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ 'ଆଧୁନିକତାର ମାର୍ଗ' ସମ୍ପର୍କରେ ଆପଣଙ୍କ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି କ'ଣ ?

ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଧୁନିକତାର ଅସଲ ଆବେଦନ ଗୁଡ଼ିକ ବ୍ୟକ୍ତ ହୋଇ ପାରିଛି ବୋଲି ମୁଁ ଭାବୁନାହିଁ । ଓଡ଼ିଶାର ସମାଜ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବି ଆଧୁନିକତାର ସୀମାଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିବାକୁ ଆହୁରି ଅନେକ ବାଟ ବାକୀ ରହିଛି । ସାମୂହିକ ଜୀବନର ସମର୍ଥତମ ସ୍ତରରେ ତାହା ଭାରି ସାମନ୍ତବାଦୀ ହୋଇ ରହିଛି । ଆମର ଶିକ୍ଷିତ ସ୍ଥାନଗୁଡ଼ାକ ଭାରି ନେତ୍ରହୀନ ହୋଇ ରହିଛି । ଆଧୁନିକତାର ଯଥାର୍ଥ ଆସ୍ପୃହାଟିକୁ ଜନ୍ମ ଦେବାରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ଯଦି ଯଥାର୍ଥ ଆନ୍ତରିକତା ସହିତ ସହଯୋଗ କରିପାରିବ, ତେବେ ଆମର ସାଂପ୍ରତିକ ପରିସ୍ଥିତିରେ ତାହାହିଁ କେଡ଼େବଡ଼ କଥା ହେବ ।

ସମସାମୟିକ ସାହିତ୍ୟରେ ନୈରାଶ୍ୟବାଦର ଛାପ ବହୁ ପରିମାଣରେ ଅନୁଭୂତ ହେଉଛି । ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ଆପଣଙ୍କ ମତ କ'ଣ ?

ଆପଣାକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅହଂକେନ୍ଦ୍ରିତ କରି ରଖିଲେ, ଆପଣାକୁ ନେଇ ନିର୍ମିତ କରି ରଖିଥିବା ଗାତଗୁଡ଼ିକୁ କାମୁଡ଼ି ରହିବା ବିଷୟରେ ଅତ୍ୟଧିକ ସଚେତନ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଜୀବନଚାରଣାର ଧର୍ମ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥିଲେ ମଣିଷ ନିରାଶାବାଦୀ ହୁଏ । ସମସାମୟିକ ସାହିତ୍ୟର ନୈରାଶ୍ୟବାଦ ସମସାମୟିକ ସମାଜ ଓ ତା ଭିତରେ ସମସାମୟିକ ସାହିତ୍ୟିକମାନେ ଆପେ ବାଛି ନେଇଥିବା ଦୂରତାଜନିତ ଦୁଃଖ ଗୁଡ଼ାକର ଏକ ପ୍ରତିଫଳନ । ସାହିତ୍ୟ ଇଚ୍ଛା କଲେ ନିଶ୍ଚୟ ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ହୋଇ

ପାରିବ । ଆପଣାର ଅନ୍ଧାରଗୁଡ଼ାକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରି ଜାଣିଲେ ତାହା ହେବ । ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ସାହିତ୍ୟ କଦାପି ଏକ ମିଛ ନୈରାଶ୍ୟବାଦର ସାଞ୍ଜୁ ପିନ୍ଧି ବସିବାକୁ ମୋଟେ ମନ କରିବ ନାହିଁ ।

ଦୁର୍ବୋଧ୍ୟତା (Incommunicabality) ତଥା ବିଚ୍ଛିନ୍ନତା-ବୋଧ (Alienation) ଅଧୁନାତନ ସାହିତ୍ୟରେ ବହୁତ ପରିମାଣରେ ପରିଦୃଷ୍ଟ ହୁଏ। ସାହିତ୍ୟ ପାଇଁ ଏହା କି ପ୍ରକାର ସୂଚନା ।

ଆମେ ଲେଖକମାନେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେ ପ୍ରକୃତରେ ସାହିତ୍ୟର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରିନାହୁଁ, ଏହା ତାହାରି ସୂଚନା । ଭଲ ପାଇବା ଲୋକ, ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାକୁ ଦେବା ଲାଗି ସମ୍ମତ ହୋଇ ବାହାରିଥିବା ଲୋକ କଦାପି alienated ହୁଏ ନାହିଁ । ବାଟରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର କୃତ୍ରିମତାର ଅର୍ଗଳ ନରଖି ଆପଣାର ଅନ୍ତର ଭିତରୁ ସିଧା ବ୍ୟକ୍ତ ହୋଇପାରିବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ରଖିଥିଲେ ଦୁର୍ବୋଧ୍ୟତାର କୌଣସି କ୍ଳେଶଲାଗି ଆଦୌ ଅବସର ରହେନାହିଁ । ଅଧୁନାତନ ଅନେକ ସାହିତ୍ୟଲେଖକ ସାହିତ୍ୟକୁ ଏକ ବିଶେଷ ଧନ୍ଦା ବୋଲି ବିଚାରୁଛନ୍ତି, – ସେଥିଲାଗି ବିଶେଷତଃ ସେମାନଙ୍କର ଉପଲବ୍‌ଧି-ସ୍ତର ଏବଂ ତଥାକଥିତ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି-ସ୍ତର ମଧ୍ୟରେ ଗୁଡ଼ାଏ ଫାଙ୍କ ଓ ଗୁଡ଼ାଏ ଫାଙ୍କି ରହିଯାଉଛି । ସେଇଥିରୁ ଦୁର୍ବୋଧ୍ୟତା ପ୍ରଶ୍ରୟ ପାଉଛି । ନିଜକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ କରି ରଖିବାର ଏକ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟରୁ ଓ ନିଜ ପାଖରେ ନିଜେ ସୁବୋଧ୍ୟ ଭାବରେ, ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ଠିଆ ହୋଇ ନ ପାରିବାର ଅସମର୍ଥତାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନତାବୋଧ ଦୁଃଖ ଦେବାରେ ଲାଗିଛି ।

ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗର ସମାନୁପାତିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି (Harmonious growth) ହେଉନାହିଁ କାହିଁକି ? ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଓଡ଼ିଆ କବିତା ଏକ ଉତ୍‌ଶୃଙ୍ଖଳ ଫଲ୍‌ଗୁଧାରା ପରି ପ୍ରବାହିତ ହେଲାବେଳେ ପ୍ରବନ୍ଧ ବା ବ୍ୟଙ୍ଗ-ରଚନା ପତ୍ରହୀନ ବୃକ୍ଷଭଳି ବସନ୍ତକୁ ଅପେକ୍ଷାକରି ରହିଛନ୍ତି କେବଳ ।

ଯେଉଁଠି ସାମୂହିକ ଜୀବନରେ ସୌଷମ୍ୟ ନଥାଏ, ସେଠି ସାହିତ୍ୟରେ ବି ସୌଷମ୍ୟ ରହିବ କୁଆଡୁ ? ଓଡ଼ିଆ ସମେତ ଭାରତୀୟ ସାହିତ୍ୟରେ କେବଳ ପଦ୍ୟ ଯୁଗରେ ପଦ୍ୟ ଜୀବନକୁ ଯେତିକି ଛାଡ଼ି କରି ରହିଥିଲା, ଏବେ ଆମ କବିତା ମଧ୍ୟ ଜୀବନକୁ ପ୍ରାୟ ସେତିକି ଛାଡ଼ିକରି ରହିଛି । ତେଣୁ ଏକ ପ୍ରମତ୍ତ ଏବଂ ଆତୁର ଏକାନ୍ତ ଯାତ୍ରା ପରି ହୋଇ ରହିଛି । ଠିକ୍ ଆମ ସାଂପ୍ରତିକ ସମାଜର ରାଜନୀତି ପରି । ମଣିଷକୁ ଅଧିକ ଲୋଡ଼ି ପାରିଲେ, ଜୀବନକୁ ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ Sharing ବୋଲି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଆବିଷ୍କାର କରିପାରିଲେ ହୁଏତ ଏହି ପ୍ରବୃତ୍ତି ବଦଳିଯିବ । ସେତେବେଳେ

ପଳାତକମାନେ କେବଳ ପଦ୍ୟକୁ ମୋଟେ ମନ କରିବେନାହିଁ, ପଦ୍ୟକୁ ଗଦ୍ୟଠାରୁ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ସହଜ ବୋଲି ମନେ କରିବେ ନାହିଁ। ଏବଂ ତେଣୁ ଗଦ୍ୟକୁ ମୋଟେ ଭୟ କରିବେନାହିଁ। ଯଥାର୍ଥ ଗଦ୍ୟ ଭିତରେ ପଦ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ରହିଥିବା ପରି ଠିକ୍ ଯେମିତି ଯଥାର୍ଥ ଜୀବନ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଛନ୍ଦୋମୟତା ଅବଶ୍ୟ ରହିଥାଏ, ସେକଥା ଆମେ ସେତେବେଳେ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇ ପାରିବା।

"The writers are a people standing in a queue with their hands in each others pockets"– ଏ ମନ୍ତବ୍ୟ ଉପରେ ଆଲୋକପାତ କରିବେ କି ?

ଏହା ଏକ ବୁର୍ଜୁଆ କଥା।

ସାହିତ୍ୟକୁ ଆପଣ ସାହିତ୍ୟିକର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ପରିପ୍ରକାଶ (Expression of personality) ନା ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ଏକ ନିଷ୍କ୍ରମଣତା (Escape of personality) ବୋଲି ଭାବନ୍ତି ?

Escape from personality ଅର୍ଥାତ୍ Escape from Freedom; Escape from Freedom ହେଉଛି Fear of Freedom. – ଆଧୁନିକ ନାନା ସମ୍ପନ୍ନତା ଓ କୃତ୍ରିମତାରେ ଆପଣାକୁ ପରିମଣ୍ଡିତ କରି ରଖିଥିବା ମଣିଷ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ହେବାକୁ ଡରୁଛି। ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଆପଣାକୁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରି ଆଣିବାର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା। ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାକୁ ଡରି ମଣିଷ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ପାଖରୁ ପଳାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି। ତେଣୁ ଆପଣାପାଖରୁ ମଧ୍ୟ ପଳାଇବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛି। ମୁଖା ଲଗାଇବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛି। ସେହି ମଣିଷ ସାହିତ୍ୟକୁ ଧନ୍ଦା ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କଲେ ତଦ୍ୱାରା ସେହି ସାହିତ୍ୟ ମୁଖ୍ୟତଃ ମୁଖାଗୁଡ଼ାକର ହିଁ ଏକ ଅବକାରରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଯାଉଛି। ଆମର ମୁଖାଗୁଡ଼ାକୁ ଇଶ ଉପନିଷଦର ଋଷି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଥିବା ହିରଣ୍ମୟ ପାତ୍ର ସହିତ ତୁଳନା କରା ଯାଇପାରେ। ଆପଣା ପାଖରୁ ପଳାଇବା ସର୍ବଦା ଏକ ଅରୀତି। ସାହିତ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେଇଆ। ହିରଣ୍ମୟ ପାତ୍ରର ବିଦାରଣ ପାଇଁ ଉପନିଷଦର ଋଷି ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ଆବାହନ କରିଛନ୍ତି। ଆମର ସାହିତ୍ୟ-ଆକାଶରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଆମ ଜୀବନାଭିବ୍ୟକ୍ତିର ଅସଲ ଆକାଶ ଗୁଡ଼ିକରେ ସୂର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱେଷଣ ଲାଗି ଏକ ଯଥାର୍ଥ ଆକୂତିର ଉଦ୍ରେକ ହୋଇପାରିଲେ ଆମର ମୁଖାପ୍ରେମ କମିଯାଆନ୍ତା, – ଏବଂ ତା'ପରେ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରକୁ ଆମର ଯଥାର୍ଥ ଉପନୟନଟି ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରନ୍ତା।

ଓଡ଼ିଆ ସଂସ୍କୃତି ଓ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସମ୍ପର୍କକୁ ନେଇ ଆପଣଙ୍କ ମତାମତ କ'ଣ ?

ସଂସ୍କୃତି ସାହିତ୍ୟକୁ ସଚରାଚର ଏକ ମୂଳଦୁଆ ଯୋଗାଇ ଦେଇଥାଏ, ସାହିତ୍ୟ ସଂସ୍କୃତିର ପରବର୍ତ୍ତୀ ସଞ୍ଚାରକ୍ଷେତ୍ର ଗୁଡ଼ିକ ଲାଗି ଏକ ଉପଯୁକ୍ତ ପଥର ଏବଂ ଉପଯୁକ୍ତ ଅଭୟର ଅନ୍ୱେଷଣ କରି ଆପଣାର ଯଥାର୍ଥ କର୍ତ୍ତବ୍ୟଟି କରିଥାଏ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଚାରି ଭାଗରୁ ତିନିଭାଗ ମଣିଷ ନିରକ୍ଷର । ସାକ୍ଷରତମ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକ ମଣିଷ ନିରକ୍ଷରମାନଙ୍କ ସହିତ ଏକ ଦୂରତା ରକ୍ଷାକରି ଆପଣାକୁ ଆତଯାତ କରିବାକୁ ହିଁ ସାଧାରଣତଃ ଏକ ନିରାପଦ ପନ୍ଥା ବୋଲି ମନେ କରନ୍ତି । ଏଥିରୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଯିବା ଉଚିତ ଯେ ଓଡ଼ିଶାରେ ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କୃତି ପରସ୍ପରଠାରୁ ଭାରି ଦୂରଛଡ଼ା ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଏହି ବ୍ୟବଧାନଟିକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ କମ୍ କରି ଆଣି ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଏକ ସମ୍ପର୍କଗତ ବିକଳ୍ପ ସୃଷ୍ଟି କରିବା, ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ସମ୍ଭବତଃ ଏହାକୁ ହିଁ ଏକ ବଡ଼ ଆବଶ୍ୟକତା ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ ।

କବି, ଲେଖକ, ସର୍ବୋପରି ସାହିତ୍ୟକାର କଣ ଲେଖିବା ଉଚିତ ? ସେ ଯାହା ଅନୁଭବ କରୁଛି (What he feels) କିମ୍ବା ସେ ଯାହା ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଚାହେ (What he wants to feel) ? କାରଣ ଆମେ ଦେଖୁଛୁ, ଜୀବନର ମୂଲ୍ୟହୀନତା ବିଷୟରେ ଅନେକ ଗଳ୍ପ କବିତା ଲେଖା ହେଉଛି । ଆମ ଭାରତ ତଥା ଓଡ଼ିଶାର ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଜୀବନର ମୂଲ୍ୟହୀନତା କ'ଣ ଏତେ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ପଡ଼ିଲାଣି ଯାହାକି ପାଶ୍ଚାତ୍ୟରେ ଅନୁଭୂତ ହୋଇଥିଲା ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ପରେ ।

ମଣିଷ ଯାହା ଅନୁଭବ କରୁଛି, ଓ ଯାହା ସେ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛି, ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ଜୀବନଧାରାରେ ତାହା ପରସ୍ପର ସହିତ ଯୋଡ଼ା ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଇଉରୋପୀୟ ସାହିତ୍ୟରେ ପ୍ରଧାନତଃ ତାହାହିଁ ହୋଇଛି ଓ ତେଣୁ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ଅନ୍ୟ ଆହ୍ୱାନ ଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ସାହିତ୍ୟ ନିରର୍ଥକତାର ପର୍ଯ୍ୟାୟଟିକୁ କ୍ରମେ ଅତିକ୍ରମ ବି କରି ଆସୁଛି । ଭାରତୀୟ ସାହିତ୍ୟରେ ଗେହ୍ଲାମାନେ ପ୍ରାୟ ଏକ ବିନୋଦର ବୈଚିତ୍ର୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରିବାଲାଗି ଏହି ନିରର୍ଥକତାର ସ୍ଲୋଗାନ୍‌ଟିକୁ ସାହିତ୍ୟରେ ଅନୁକରଣ କରି ଆଣିଛନ୍ତି । ଭାରତୀୟ ଭୂମିଟିର ଅସଲ ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ପାରିବାକୁ ଆପଣା ଭିତରେ ଯଥାର୍ଥ ଚେର ଓ ଖିଅଗୁଡ଼ିକୁ ଖୋଜି ନପାଇ ସେମାନେ ଆପଣାର ଅସମର୍ଥତା ବିଷୟରେ ସତେଅବା ବାଆଁରେଇ ହୋଇ ରହି ଯିବାକୁ ସମ୍ଭବତଃ ସେଭଳି କରୁଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଏହି ଅନୁକୃତ ଅବବୋଧରେ କୌଣସି

ଭୂମି ନାହିଁ, ଅନୁପ୍ରସ୍ଥ ଅଥବା ଅନୁଲମ୍ବ କୌଣସି ଆକାର ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ଭାରତୀୟ ସାହିତ୍ୟ ସାଆନ୍ତମାନଙ୍କ ହାତରେ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ମୃଗୟା ଚାଲିଥିବ ।

ଅନେକ ପ୍ରଶ୍ନ କରନ୍ତି ଦୁନିଆରେ ଯେତେବେଳେ ଅର୍ଥନୈତିକ, ରାଜନୈତିକ ଓ ସାମାଜିକ ଆଦି ବାସ୍ତବ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏତେ କାମ କରିବାକୁ ରହିଛି, ସେତେବେଳେ ସାହିତ୍ୟର ଆବଶ୍ୟକତା ଅତି ଗୌଣ । କାରଣ ସାହିତ୍ୟିକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଚିନ୍ତାଧାରାକୁ ଏକ କାଳ୍ପନିକ ଦୁନିଆକୁ ନେଇଯାଏ ଯାହାର ବାସ୍ତବ ଦୁନିଆ ସହିତ ଆପାତତଃ ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ କହିଲେ ଚଳେ । ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ଆପଣଙ୍କ ମତ କଣ ?

ସାହିତ୍ୟ ସାମନ୍ତମାନଙ୍କ ହାତରେ ଏକ ବିନୋଦନର ସାମଗ୍ରୀ ହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାହାର ଆବଶ୍ୟକତା ଭାରି ଗୌଣ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଏହି ସାହିତ୍ୟ ଅନେକ ସମୟରେ ମଣିଷମାନଙ୍କ ଲାଗି ଅଫିମ ପରି କାମ କରେ । ମଣିଷର ବିବେକକୁ ଶୁଆଇପକାଏ । ଏକ ମିଛ ଔଦ୍ଧତ୍ୟର ଅପପୌରୁଷ ଦେବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଯଥାର୍ଥ ସାହିତ୍ୟ ଜଟିଳ ବାସ୍ତବ ଜୀବନର ଗଭୀରତର ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ିକୁ ବାହାରକୁ ଆଣି ଦେଖାଇ ଦେବାକୁ ମନକରେ, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଫିଟାଇବାର ଉପକ୍ରମ କରେ । ସମଗ୍ର ମଣିଷଟିକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ସମଗ୍ର ଭାବରେ ଦେଖିବାର ସ୍ପର୍ଦ୍ଧା ରଖିଥାଏ ବୋଲି ତାହା ଅର୍ଥନୈତିକ, ରାଜନୈତିକ ଓ ସାମାଜିକ ଆଦି ଯାବତୀୟ ସମସ୍ୟାର ଗହଳ ଭିତରେ ତଥାପି ମଣିଷକୁ ହିଁ ଅସଲ ମୀମାଂସକ ଆଶୟ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଏ । ସେହି ମଣିଷକୁ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରି ରଖିବା ଅଭିପ୍ରାୟରେ ତାହା ଯାବତୀୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗାଦୀ ମାଡ଼ି ବସିଥିବା କ୍ଷମତାସୀନ ସ୍ୱେଚ୍ଛାଚାର ଗୁଡ଼ାକୁ ବି ଚାଲେଞ୍ଜ୍ ଦିଏ । ମନୁଷ୍ୟଜୀବନର ଯାବତୀୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେ ଏକ ମାନବିକ ପ୍ରସ୍ଥ (Dimension) ରହିଛି, ସାହିତ୍ୟ ସବୁବେଳେ ସେଇଟିକୁ ହିଁ ଦେଖାଇ ଦେଇଥାଏ । ସାହିତ୍ୟ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖି ଏକ ଅନ୍ୟ ପୃଥିବୀର ମାନଚିତ୍ରକୁ ବିକଳ୍ପ ରୂପେ ଆଖି ଆଗରେ ରଖି ସିଏ ଆପଣାର ସକଳ କୃତି ମଧ୍ୟରେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ତାହାରି ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଉଥାଏ, ଆମକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଆଣୁଥାଏ । ବିକୃତି ଭିତରେ ସଂସ୍କୃତିର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖି, ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ଆଲୋକ ତଥାପି ବିଦ୍ୟମାନ ରହିଛି ବୋଲି ଏକ ଅନମନୀୟ ବିଶ୍ୱାସର ସହିତ ସିଏ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥାଏ । ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟ ଆଧୁନିକ ଅର୍ଥନୀତି, ଆଧୁନିକ ରାଜନୀତି ବା ଆଧୁନିକ ସମାଜାକାଙ୍‌କ୍ଷା ଗୁଡ଼ିକଠାରୁ ଆପଣାକୁ କଦାପି ଅଲଗା କରି ରଖି ପାରିବନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନର ସମଗ୍ର ଶରୀରଟି ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରି ତାହାକୁ ତଥାପି ଭବିଷ୍ୟମୁଖୀ ହୋଇ ରହିବାକୁ ହେବ ।

ଆମ ଯୁବ ସାହିତ୍ୟିକମାନଙ୍କୁ ଆପଣ କିଛି ଉପଦେଶ ଦେବେନି ?

ଯୌବନ ଏକ ପ୍ରେରଣା, ବୃଦ୍ଧ ହେବାର ଅର୍ଥ ସେହି ପ୍ରେରଣାଟିକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରିବା। ବୟସ ଆସିବା ପୂର୍ବରୁ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ଯୁବକ ବେଶ୍ ବୁଢ଼ା ହୋଇ ବସି ଯାଇପାରେ। ଜଣେ ଯୁବସାହିତ୍ୟିକ ପ୍ରାୟ ଏକ ଅକାଳପ୍ରୌଢ଼ ଉତ୍ସାହରେ ବୁଢ଼ମାନଙ୍କର ଅନୁକରଣ ବି କରିପାରେ। ଭାରତବର୍ଷରେ ଅନେକ ଯୁବ-ସାହିତ୍ୟିକ ସାଆନ୍ତଘରର ପିଲାଙ୍କ ପରି ଏବେ ପ୍ରାୟ ସେଇଆ କରିବାକୁ ମନ ବଳାଉଛନ୍ତି। ସେଇଥି ଲାଗି ସାହିତ୍ୟର ସଭାଗୁଡ଼ାକ ଭାରି ବେରସିକତାର ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଅବସରରେ ପରିଣତ ହୋଇ ରହିଛି। ଯେଉଁ ଯୌବନ ବୟସ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଚାଲିଥାଏ, ତାହା ଯୌବନ ନୁହେଁ। ଅସଲ ଯୌବନ ଆଗକୁ ଆଗକୁ ଦେଖିବାକୁ ମନ କରେ, ଅଧିକ ଗଭୀରକୁ ଯାଇ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ହେବାକୁ ମନ କରେ। କାତି ଚାଲିଯିବ ବୋଲି ମୋଟେ ଭୟ କରେନାହିଁ। ତା'ର ଗ୍ରହଣଶୀଳତା ଓ ନିବେଦନ-ସ୍ପୃହା କଦାପି ମଉଳନ ପଡ଼ି ଯାଏନାହିଁ। ଭିତରେ ବୃଦ୍ଧଟା ହିଁ ଶାସକ ହୋଇ ବସିଥିଲେ ଆଜିର ସବୁଜ କାଲିକୁ ହଳଦିଆ ପଡ଼ିଯାଏ ଓ ଆଜିର ବିପ୍ଳବୀ କାଲି ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଶୀଳ ହେବାର ଗାରିମା ବାହାରକରେ। ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥଙ୍କର 'ଫାଲ୍‌ଗୁନୀ' ନାଟକ ପଢ଼ିବେ। ସର୍ଜନାତ୍ମକତା କେବେ ବୃଦ୍ଧ ହୁଏନାହିଁ। ଅସଲ ସର୍ଜନାତ୍ମକତା ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିର ସାହିତ୍ୟକୁ ତା' ଜୀବନର ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ କରି ଆଣୁଥାଏ। ତା'ର ସାହିତ୍ୟ-ଯାତ୍ରା ଯଥାର୍ଥରେ ଏକ ଅନ୍ତଃଯାତ୍ରାରେ ପରିଣତ ହୁଏ, ଏକ ଅନ୍ୱେଷଣ-ଯାତ୍ରାରେ ପରିଣତ ହୁଏ। ଏବଂ ଏହି ସବୁକିଛିକୁ ଉପଲକ୍ଷ୍ୟ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରି ତା'ରି ମଧ୍ୟଦେଇ ଜୀବନର ଅସଲ ଫୁଲଟି ମୁକୁଳିତ ହୋଇ ଉଠିବାରେ ଲାଗିଥାଏ, ଅନେକ ମୃତ୍ୟୁକୁ ପାରହୋଇ ଜୀବନର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ।

କଟକ ରେଭେନ୍‌ସା କଲେଜ ପୂର୍ବ ଛାତ୍ରାବାସର ମୁଖପତ୍ର 'ଜାଗରଣ',
୧୯୮୧-୮୨

❑❑❑

— ୩ —

ଓଡ଼ିଶାର ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷିତ ମହଲରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ପ୍ରତି ଯେଉଁ ଉଦାସୀନତା ଦେଖା ଦେଇଛି ଏବଂ ଏହା ସ୍ଥାନରେ ଇଂରେଜୀ ଭାଷାକୁ ଅଗ୍ରାଧିକାର ଦିଆ ଯାଉଛି, ତାର ମୂଳ କାରଣ କ'ଣ ହୋଇପାରେ ? ଏହା ଓଡ଼ିଶାରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ପ୍ରସାର ଓ ବିକାଶ ଦିଗରେ ସହାୟକ ହୋଇ ପାରିବ କି ? ଏହାର ପ୍ରତିକାର କି ପ୍ରକାରେ ସମ୍ଭବ ?

ସେହି 'ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷିତ ମହଲ' ହିଁ ତାର କାରଣ। ସେମାନଙ୍କର ଏହି ମାଟିରେ କୌଣସି ମୂଳ ନାହିଁ। ଏହା ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦିଗରେ ଏକ ପ୍ରଧାନ ବାଧା ହୋଇ ରହିଛି। ଶିକ୍ଷିତ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ମାଟିରେ ମୂଳ ରହିଥିବ ଏବଂ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାକୁ ଭଲ ପାଉଥିବ, ଏହିପରି ଏକ ବିକଳ୍ପ ଗୋଷ୍ଠୀର କ୍ରମପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦ୍ୱାରା ତାହାର ପ୍ରତିକାର ହୋଇ ପାରିବ।

ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ମଣିଷ-ଜୀବନର ଚିତ୍ରଣ ସମୟରେ ବୈଦେଶିକ ପ୍ରଭାବରୁ ଆମେ ମୁକ୍ତ ନୋହୁଁ। ସେ ସମ୍ପର୍କରେ ଆପଣଙ୍କ ବକ୍ତବ୍ୟ କ'ଣ ?

ବାହାର ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହେବା ଆଦୌ ଏକ ଦୋଷ ନୁହେଁ। ମାତ୍ର ଗ୍ରାସରେ ନପଡ଼ିବା ଏକାନ୍ତ ଉଚିତ। ନିଜର ମୂଳଗୁଡ଼ିକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସାର୍ଥକ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥିଲେ ସେହି ଗ୍ରାସରୁ ମୁକ୍ତ ରହିବା ସମ୍ଭବ ହେବ।

ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ବ୍ୟାଧି କ'ଣ ?

ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ବ୍ୟାଧି ହେଉଛି ତାହାର ଅଳ୍ପାୟତନତା।

ସାହିତ୍ୟ-ସାଧନାରେ ସୃଜନଶୀଳତା ଏବଂ ଅବସର-ବିନୋଦନର ସ୍ଥାନ କେଉଁଠି ?

ସାହିତ୍ୟ ସୃଜନଶୀଳ ହେବ। ଏହି ସୃଜନଶୀଳ ହେବାର ବାସନା ଆମକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଜୀବନ ସହିତ ଡୋର ଲଗାଇ ରଖି ପାରୁଥିବ। ସେଇଥିରୁ ଆନନ୍ଦ ମିଳିବ। ଅବସର-ବିନୋଦନ ସର୍ବଦା ଏକ ନିକୃଷ୍ଟ ଅସନ୍ତୋଷକୁ ବୁଝାଏ। ତେଣୁ ଏକ ପଳାୟନକୁ ବୁଝାଏ। ପଳାୟନର ପ୍ରେରଣା ଦେଉଥିବା ସାହିତ୍ୟ ଯଥାର୍ଥ ସୃଜନଶୀଳତାକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରେନାହିଁ।

ସାହିତ୍ୟରେ ଆଧୁନିକତା କାହାକୁ ବୁଝାଏ ? ସାହିତ୍ୟକୁ ବୌଦ୍ଧିକତାର ସୀମିତ ଗଣ୍ଡି ଭିତରୁ ମୁକ୍ତ କରି ସାଧାରଣ ପାଠକର ବୋଧଗମ୍ୟ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ସଂପର୍କରେ ଆପଣଙ୍କର ମତାମତ ?

ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟ ଅର୍ଥାତ୍ ଏକ ଆଧୁନିକ ସଂବେଦନଶୀଳତାର ସାହିତ୍ୟ। ସାହିତ୍ୟର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ପରିଚୟ ତା'ର ହୃଦୟ। ତା'ର ବୁଦ୍ଧିପ୍ରଧାନତା ଆଦୌ ନୁହେଁ। ହୃଦୟ ହିଁ ବୁଦ୍ଧିର ବ୍ୟବହାର କରି ପାରୁଥିବ। ତେବେଯାଇ ସାହିତ୍ୟ ଯଥାର୍ଥ ସହଭୋଜନର ଯୋଗ୍ୟ ହେବ।

ଲେଖକ ଓ ପାଠକ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଦୂରତ୍ୱ କିପରି ହ୍ରାସ କରାଯାଇ ପାରିବ ?

ମଣିଷ ମଣିଷ ଭିତରେ ଆମ ସମାଜରେ ଯେଉଁ ଦୂରତ୍ୱମାନ ରହିଛି, ଲେଖକ

ସେଗୁଡ଼ାକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କଲେ ଯାଇ ପାଠକଠାରୁ ତା'ର ରହିଥିବା ଦୂରତ୍ୱକୁ ମେଣ୍ଟାଇ ଦେଇ ପାରିବ ।

ତରୁଣ ସାହିତ୍ୟିକମାନଙ୍କୁ ଉପଯୁକ୍ତ ପଥପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବାରେ ସାହିତ୍ୟିକମାନଙ୍କର ତତ୍ପରତାର ଅଭାବ ଦେଖାଯାଉଛି କି ? ଏହାର ଉପଯୁକ୍ତ ସମାଧନ କ'ଣ ହୋଇପାରେ ?

ତାରୁଣ୍ୟ ହେଉଛି ସାହିତ୍ୟର ଅସଲ ସନ୍ତକ । ବୟସରେ ଆମେ ତରୁଣ ଅଥବା ବୃଦ୍ଧ ଯାହା ହୋଇଥିବା ପଛକେ, ଆମ ଭିତରେ ଥିବା ସେହି ତାରୁଣ୍ୟର ଆବେଦନଟି ହିଁ ଆମକୁ ପରସ୍ପର-ପ୍ରେରଣାରେ ଏକତ୍ର କରି ରଖିପାରିବ ।

ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାକୁ ବିକଳାଙ୍ଗ କରାଯିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଏ । ଏ ସଂପର୍କରେ ଆପଣଙ୍କ ବିଚାର କ'ଣ ?

ଯେଉଁମାନେ ଭୂମିଟିକୁ ଆପଣାର ସାହିତ୍ୟରଚନା ମଧ୍ୟକୁ ସ୍ୱୀକାର କରି ନେଇ ନଥାନ୍ତି, ସେହିମାନେ ହିଁ ନିଜେ ଭୂଇଁଛଡ଼ା ହୁଅନ୍ତି ଏବଂ ଭୂମିକୁ ନାନା ପ୍ରକାରେ ବିକଳାଙ୍ଗ କରନ୍ତି । ଆମେ ଭୂଇଁଟି ସହିତ ଆମ ଅସଲ ବ୍ୟାକୁଳତା ଓ ଅସଲ ଆତ୍ମୀୟତାର ଖିଅ ଗୁଡ଼ିକୁ ଲଗାଇ ରହିବା; ତେବେଯାଇ ଏକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ବିକଳ୍ପର ସୃଷ୍ଟିରେ ସହାୟକ ହୋଇ ପାରିବା ।

'ଆମେ'- ୧/୧, ବିଷୁବ ସଂଖ୍ୟା, ୧୯୮୩, ପାରଳାଖେମୁଣ୍ଡି

❑❑❑

— ୪ —

ଆପଣ ଏଯାଏଁ ଯେଉଁ ସମାଲୋଚନାମୂଳକ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖିଛନ୍ତି, ସେଥିରେ ସାମାଜିକ ଦୋଷ ଦୁର୍ବଳତାକୁ କେବଳ ଦର୍ଶାଇ ଦେବା ଛଡ଼ା ସେ ସବୁର ନିରାକରଣ ପନ୍ଥାକୁ ଉଲ୍ଲେଖ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ କି ?

ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଯେଉଁ ସମାଲୋଚନା କଥା ଲେଖାଯାଇଛି ବା ବିଶ୍ଲେଷଣ କରାଯାଇଛି ସେଗୁଡ଼ିକ ସବୁବେଳେ ପଜିଟିଭ୍ । ତେଣୁ ଯେଉଁଠାରେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କଥାକୁ ସମାଲୋଚନା କରାଗଲା, ସେଠାରେ ତା'ର ନିରାକରଣ ଉପାୟଟି ତ ଆମ ସାମ୍ନାରେ । ସମାଜ ଓ ସାହିତ୍ୟର ଦୋଷ, ତ୍ରୁଟି ପାଇଁ କୌଣସି Medicine ନାହିଁ, ଯାହାକୁ ଖାଇଦେଲେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନିରାକରଣ ହୋଇଯିବ । ପାଠକ ସମାଲୋଚନା ପଢୁଚି ଅର୍ଥ ସେ ନିରାକରଣର ପନ୍ଥାଟି ମଧ୍ୟ ଦେଖି ପାରୁଚି, ବୁଝି ପାରୁଚି । ଲକ୍ଷ୍ୟ କରନ୍ତୁ

ଯେପରି 'ଜାତି ଗଲେ ଯାଇ ପେଟ ପୂରେ' – ଏ ବିଶ୍ଳେଷଣଟିରୁ କ'ଣ ଆମେ ଦେଖିପାରୁ ନ ଥାଇ ଯେ ଏହାର ନିରାକରଣର ଉପାୟ୍ କ'ଣ ?

ତା ଛଡ଼ା, ଲେଖାଗୁଡ଼ିକ/ଲେଖକମାନେ ସର୍ବଦା ସରକାରଙ୍କ କବଳରୁ ମୁକ୍ତ ହେବା ଉଚିତ ।

ସୃଜନଶୀଳ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖାର ପରମ୍ପରା ଆମ ସାହିତ୍ୟରେ ସେପରି ସମୃଦ୍ଧ ନୁହେଁ – ତା'ର କାରଣ କ'ଣ ? ରସେଲ୍, ଡିକେନ୍ସ ଇତ୍ୟାଦି ଯେପରି ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖିଛନ୍ତି, ଆମର ସେପରି ଲେଖା କାହିଁ ?

ପ୍ରଥମ କଥା ଯେ ପ୍ରବନ୍ଧ ସୃଜନଶୀଳ ହେବାକୁ ବାଧ୍ୟ । ସୃଜନଶୀଳତାର ଅଭାବରେ ଆଉ ଯାହା ଲେଖା ହେଉ କି ନ ହେଉ, ପ୍ରବନ୍ଧ ଅନ୍ତତଃ ଲେଖିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଯଦି ଆପଣ ଏବେକାର କେତୋଟି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଲେଖା ବା ଲେଖକଙ୍କ କଥା କହୁଥାନ୍ତି, ତେବେ ତାହା ଭିନ୍ନ କଥା । ତା'ର ଏକମାତ୍ର କାରଣ ହେଲା ଆମ ସାହିତ୍ୟରେ ଯାହା ଲେଖାଯାଉଛି ସେ ସବୁକୁ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ହିଁ ଲେଖୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଲେଖିବା ସମୟରେ କୌଣସି ସମାଜ ଓ ସାହିତ୍ୟର ସମସ୍ୟାକୁ ଦେଖିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ସାମ୍ନାରେ ଥାନ୍ତି କେବଳ ଅଳ୍ପ ପଢ଼ି ପରୀକ୍ଷାରେ ଲେଖିବାକୁ ବ୍ୟଗ୍ର ଛାତ୍ରମାନେ ।

'ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସ', 'ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ପରିଚୟ' ଭଳି ପୁସ୍ତକ ଗୁଡ଼ିକରେ କେବଳ Description ଛଡ଼ା ଆଉ କ'ଣ ଅଛି ? ଏପରି ଲେଖାଗୁଡ଼ିକ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ଶସ୍ତା ଉପଯୋଗୀ ହେବା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କୌଣସି କାମରେ ଲାଗିବ ନାହିଁ । ଅନ୍ୟ ଏକ କଥା ହେଲା ଯେ ଜଣେ ଅଧ୍ୟାପକ ଚାହିଁବ ଯାହା ଲେଖିବା ପାଇଁ ତାହା ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ ଯେହେତୁ ତା' ଉପରେ ସରକାର, ରିଡର, ପ୍ରଫେସର ଇତ୍ୟାଦି ଖଣ୍ଡା ଉଞ୍ଚେଇ ବସିଛନ୍ତି । ଏ ସମସ୍ତ ଛଡ଼ା ଆମର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଅସୁବିଧା ହେଲା ଯେ, ଅଧିକାଂଶ ଅଧ୍ୟାପକ ମୋଟେ ପଢ଼ନ୍ତି ନାହିଁ, ବା କେବଳ ଓଡ଼ିଆ ପଢ଼ନ୍ତି । ଖାଲି ଓଡ଼ିଆ ପଢ଼ି ଓଡ଼ିଆରେ ଲେଖିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ପରିସରର ବ୍ୟାପକତା ନ ରହିଲେ ସୃଜନଶୀଳତା ଆଶା କରି ହେବନାହିଁ । ଓଡ଼ିଆ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ତତଃ ପକ୍ଷେ ଇଂରାଜୀ ଏବଂ ସଂସ୍କୃତକୁ ନ ପଢ଼ିଲେ ଓଡ଼ିଅ ସାହିତ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ମାତ୍ରାରେ ଦେଖି ହେବନାହିଁ ।

ପ୍ରକାଶକମାନଙ୍କ ବରାଦରେ ବହି ଲେଖାଗଲେ ଯାହା ହେବା କଥା ଆମର ସେଥିରେ କୌଣସି ବିଚ୍ୟୁତି ଘଟୁନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ମଧ୍ୟ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି, ଡଃ ମାନସିଂ ଇତ୍ୟାଦିଙ୍କର ବହୁ ପ୍ରବନ୍ଧ ଅଛି, ଯାହା ଅତି ମୂଲ୍ୟବାନ ଏବଂ ଯହିଁରେ ପ୍ରକୃତ ସୃଜନଶୀଳତାର ସ୍ୱାକ୍ଷର ଅତି ସୁସ୍ପଷ୍ଟ ।

ଯେତିକି ପ୍ରବନ୍ଧ ଏବେ ଆମ ସାହିତ୍ୟରେ ଲେଖାଯାଉଛି, ତାହା ଯଥେଷ୍ଟ କି ?

ଖାଲି ପ୍ରବନ୍ଧ କାହିଁକି, ଯଥେଷ୍ଟ ବୋଲି ଆମର କିଛି ନାହିଁ ।

ତେବେ ଦେଖାଯାଉଛି ଯେ ଗଳ୍ପ, କବିତା ଇତ୍ୟାଦି ଅପେକ୍ଷା କମ୍ ଲେଖକ ପ୍ରବନ୍ଧ ବିଭାଗକୁ ଆଦରି ନେଉଛନ୍ତି । ଏପରି କାହିଁକି ?

ଏକଥା ସତ । ୟା'ର ଉତ୍ତରରେ ମୁଁ କହିବି ଯେ, ସର୍କସରେ ଯେକୌଣସି ଗୋଟିଏ ଖେଳ ଶିଖିବା ସହଜ ହେବା ସ୍ଥଳେ ଜୋକର୍ ହେବାଟା ହିଁ ସବୁଠାରୁ କଷ୍ଟକର କଥା । ଲୋକମାନେ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖିବାକୁ ଏତେ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ ନ କରିବା ତ ସ୍ୱାଭାବିକ । ଆମର ସମସ୍ତେ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ପାଠ ପଢ଼ିଲେ । ପଢ଼ିବାପରେ ଓଡ଼ିଆରେ ଲେଖିବାକୁ ସେମାନଙ୍କର ଆଗ୍ରହ ନାହିଁ କିମ୍ବା କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସାମର୍ଥ୍ୟ ନାହିଁ । ଆପଣାର ଭାଷାକୁ ଏତେ ଘୃଣା କରିବା, ଏତେ ନ୍ୟୂନ ମଣିବାର ନଜିର୍ ସମ୍ଭବତଃ ସାରା ବିଶ୍ୱରେ କେଉଁଠାରେ ନାହିଁ । ଲେଖକମାନଙ୍କର ବିଶେଷତଃ ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକଙ୍କର ମାତୃଭାଷା ପ୍ରତି ଏତେଟା ନାକଟେକା ରହିଲେ ସେ ଭାଷା ସମୃଦ୍ଧ ହେବା ତ ଦୂରର କଥା, ଏପରିକି ସାଧାରଣ ଭାବେ ତିଷ୍ଠି ରହିବା ମଧ୍ୟ କଷ୍ଟସାଧ୍ୟ । ଆମ ଦେଶର କେରଳ ରାଜ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କ ଭାଷାପ୍ରେମ ଦେଖିଲେ ବିସ୍ମିତ ହେବାକୁ ପଡ଼େ । ବେଶୀ ଦୂର୍ ନୁହେଁ ଆମର ପଡ଼ୋଶୀ ରାଜ୍ୟ ପଶ୍ଚିମ ବଙ୍ଗଳା ତ ଅତି କମ୍‌ରେ ଆମର ମାତୃଭାଷା-ପ୍ରେମର ଆଦର୍ଶ ହେବା ଉଚିତ ।

ଆପଣ ପୁଣି ଏଥିରେ ଯଥେଷ୍ଟ ହେବା କଥା କହୁଛନ୍ତି । ଓଡ଼ିଆରେ ଏପରି ବିଭାଗ ଅଛି ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖିବା ପାଇଁ ଯାହା ପ୍ରାୟ ହାତଗଣା ଭିତରେ ରହିଚି ଅଥବା ମୋଟେ ଲେଖାଯାଇ ନାହିଁ । ବୈଜ୍ଞାନିକ ପ୍ରବନ୍ଧ, ଐତିହାସିକ ପ୍ରବନ୍ଧ, ରାଜନୈତିକ ପ୍ରବନ୍ଧ ଇତ୍ୟାଦି ମୋଟେ ଆମର ନାହିଁ । ବୈଜ୍ଞାନିକ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଶ୍ରୀ ଦେବକାନ୍ତ ମିଶ୍ର ଏବଂ ଶରତ କୁମାର ମହାନ୍ତିଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଆଉ ଲେଖକ କାହାନ୍ତି ?

ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ହିଁ କ'ଣ ଖାଲି ସାହିତ୍ୟିକ ହେବା ଆମ ରାଜ୍ୟରେ ଦେଖାଯାଏ ନା ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟରେ/ଅନ୍ୟ ଭାଷାରେ ମଧ୍ୟ ଅନୁରୂପ ଅବସ୍ଥା ?

ଆମ ସାହିତ୍ୟରେ ହିଁ କେବଳ ଅଧ୍ୟାପକ ମାନଙ୍କର ବହୁଳ ଭାବେ ସାହିତ୍ୟ ଚାଷ କରୁଥିବାର ଦେଖାଯାଏ । ଭାରତର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ରାଜ୍ୟରେ ଏପରି ନାହିଁ । ବିଦେଶୀ ସାହିତ୍ୟରେ ତ ପ୍ରାୟ ଦେଖାଯାଏନା ଏ କଥା । ଆମର ଏଠାରେ ଯିଏ ସ୍କୁଲ କଲେଜ ପାଇଁ Text Books ଲେଖିବ ସିଏ ସାହିତ୍ୟ କରିବ । ବହି ଲେଖାଯିବ- 'ଶାସ୍ତି ଓ କାହ୍ନୁଚରଣ' ପୁଣି 'ତପସ୍ୱିନୀ ଓ ମେହେର ସାହିତ୍ୟ' ଇତ୍ୟାଦି । ଗୌରୀକୁମାର ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର 'ତପସ୍ୱିନୀ ଓ ମେହେର ସାହିତ୍ୟ'ରେ ଆପଣ ଦେଖିଲେ

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବେ ଯେ ଯେଉଁ କେତୋଟି ପରିଚ୍ଛେଦ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ସିଲାବସ୍ ମଧ୍ୟରେ ଅଛି କେବଳ ତା'ରି ସାମାନ୍ୟ ଆଲୋଚନା ଛଡ଼ା ସେଥିରେ କିଛି ନାହିଁ ।

ଲଳିତ ନିବନ୍ଧ ଓ ରମ୍ୟରଚନା ନାମରେ ଯେଉଁ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖାଯାଉଛି ତାହା ସଂସ୍କାରମୁଖୀ ହେବା ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ଆକ୍ଷେପମୂଳକ ହେଉଛି କାହିଁକି ?

ଯଦି ପ୍ରକୃତରେ କେତେକ ଲେଖା ଆକ୍ଷେପମୂଳକ ହେଉଥାଏ ତାହା ନ ହେବା କଥା । ସାହିତ୍ୟରେ ଯୁଦ୍ଧ ହେବା ଉଚିତ । ବାଦାନୁବାଦ ରହିବା ମଧ୍ୟ ଉଚିତ, ମାତ୍ର ତାହା ବ୍ୟକ୍ତି ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ସୀମୀତ ନ ରହି ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ସ୍ତରକୁ ଉନ୍ନୀତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଖାଲି ଆମ ସାହିତ୍ୟରେ ଯେ ଆକ୍ଷେପ ହେଉଚି ତାହା ନୁହେଁ-ବିଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ଏହା ରହିଚି । ମଧ୍ୟଯୁଗରୁ ସାହିତ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଏକଥା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଇଛି । ବିଖ୍ୟାତ ଇଂରେଜୀ କବି ଶେଲୀଙ୍କର In Defence of Poetry ପୁସ୍ତକଟି ବହୁ ବାଦାନୁବାଦର ସାମ୍ନା କରିଥିଲା । ରବି ଠାକୁର ମଧ୍ୟ ଭାଷା, ସାହିତ୍ୟ ଜାଣି ନାହାନ୍ତି ବୋଲି ବହୁ ଗାଳି ନିନ୍ଦା ସହିଥିଲେ । କୁତ୍ସିତ ଗାଳି, ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଆକ୍ଷେପ ଠାରୁ ଦୂରେଇ ରହି ସକଳ ବାଦାନୁବାଦ ରହିଲେ ଲେଖାଗୁଡ଼ିକ ଆପେ ସଂସ୍କାରମୁଖୀ ହେବ ।

ସାହିତ୍ୟ ସମୀକ୍ଷା ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ କଳା ହେଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା ଯେପରି ଏକ ତୃତୀୟ ଶ୍ରେଣୀର ସୃଷ୍ଟି ଭାବେ ପ୍ରଚଳିତ ହେଉଛି । ଏଥିରେ କେତେକ କ୍ଷମତାସମ୍ପନ୍ନ ଲୋକଙ୍କ ଲେଖା ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ହେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୁଏ କାହିଁକି ?

ସାହିତ୍ୟ-ସମୀକ୍ଷା ପାଇଁ ଯେଉଁ ଜଳବାୟୁ ଦରକାର ତାହା ଆମ ରାଜ୍ୟରେ ନାହିଁ । ଓଡ଼ିଆ ସମାଜରେ ନାହିଁ । ତା'ର ଏକମାତ୍ର କାରଣ ଆମର ସାଂସ୍କୃତିକ ଐତିହ୍ୟ ସଂଘଠିତ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ ବହୁ ପୂର୍ବରୁ । ଆପଣ ଜାଣିଥିବେ ଯେତେବେଳେ 'ତପସ୍ୱିନୀ' କାବ୍ୟ ଲେଖାଗଲା, ସେତେବେଳେ ସମ୍ବଲପୁର ଥିଲା ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶର ସୀମାରେଖା ଭିତରେ । ଏଇମିତି ବହୁ ଉଦାହରଣ ମିଳିବ । ସାହିତ୍ୟ-ସମୀକ୍ଷା ପାଇଁ ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଜଳବାୟୁ ଆମ ରାଜ୍ୟରେ ନ ରହିଛି ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୁସ୍ଥ ସମୀକ୍ଷା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଅନ୍ୟ ଏକ କଥା ହେଲା ଆମ ସାହିତ୍ୟରେ ସହନଶୀଳତା ପାଇଁ ହ୍ୟୁମର (Humour) ନାହିଁ । ଓଡ଼ିଆରେ ୰ ବାମାଚରଣ ମିତ୍ରଙ୍କ ପରେ ଗାଳ୍ପିକ ବସନ୍ତ ଶତପଥୀଙ୍କ ଛଡ଼ା ଆଉ ଏ ଗୁଣଟି ଅନ୍ୟ କାହାରି ନାହିଁ । ଆମର ଅସଲ ଦୁଃଖ ହେଉଛି- ଯିଏ ଆମକୁ ଯାହା କହିଲେ ଆମେ ସହି ପାରୁନାହୁଁ ।

ଅନ୍ୟ ଏକ ପ୍ରସଙ୍ଗ ହେଲା କ୍ଷମତାସମ୍ପନ୍ନ ଲୋକଙ୍କ କଥା । ଅନେକ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ କ୍ଷମତାକୁ ଯିବାରେ ସାହିତ୍ୟରୁ ଓହରି ଯାଇଛନ୍ତି ବା ଶିଥିଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି-ଯେପରି ଦେବଦାସ ଛୋଟରାୟ, ହରପ୍ରସାଦ ଦାସ ଇତ୍ୟାଦି । ଯେଉଁମାନେ

କ୍ଷମତାକୁ ଆସିବାପରେ ଲେଖୁଛନ୍ତି- ହୁଏତ ତାହା ଏକ ଆକସ୍ମିକତା ହୋଇପାରେ। କେବଳ କ୍ଷମତାକୁ ଆଶ୍ରାକରି ଲେଖକ ହେବା କଥା ମୁଁ ଭାବି ପାରୁନାହିଁ। ତେବେ ପୂର୍ବ ଇତିହାସରୁ ଯାହା ଜଣାପଡ଼େ ଯେ ରାଜାମାନେ କ୍ଷମତାରେ ଥାଇ ହିଁ ଲେଖୁଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ ରାଜାମାନେ କିଛି ଲେଖି ନାହାନ୍ତି। ଅନ୍ୟମାନେ ରଜାଙ୍କ ନାମରେ ଲେଖିଛନ୍ତି। ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର, ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ନାମରେ ଅସଂଖ୍ୟ ଲେଖା ରହିଛି। 'ପର୍ଶୁରାମ ବିଜୟ' ନାଟକ କପିଳେନ୍ଦ୍ର ଦେବଙ୍କ ନାମରେ ଅଛି। ଏମିତି ଅନେକ।

ଏଇ ମାତ୍ର ୩ ଦିନ ତଳେ କେଉଁଝରର ମିଳନୀ ସାହିତ୍ୟ ସଂସଦକୁ ଯାଇଥିଲି। ସେଠାରେ କଥା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ 'ଅମ୍ବିକାବିଳାସ'ଟି ବ୍ରଜନାଥ ବଡ଼ଜେନାଙ୍କ ରଚନା ବୋଲି ଉଲ୍ଲେଖ କରିବାରେ ଜଣେ ବୃଦ୍ଧ ଶିକ୍ଷକ ଘୋର ବିରୋଧ କଲେ ଏବଂ 'ଅମ୍ବିକା ବିଳାସ'ଟି କେନ୍ଦୁଝର ଅଧିପତିଙ୍କ ନିଜସ୍ୱ ରଚନା ବୋଲି ଅଡ଼ି ବସିଲେ।

"ନିରପେକ୍ଷ ସମାଲୋଚନା" ଏକ ଅର୍ଥହୀନ ସ୍ଲୋଗାନ। ନୁହେଁ କି ?

ସତକଥା। ସମାଲୋଚନା ନିରପେକ୍ଷ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ। Art for Art's Sake, To write for one's sake ପରି ହୋଇଥାଏ। ପ୍ରତ୍ୟେକ କାମ ଶେଷରେ ଆମର ଯେଉଁ ପଲିସି ଡିସିସନଟି ରହିଛି ତାହା ନିରପେକ୍ଷ ହେବାରେ ଘୋର ଅନ୍ତରାୟ। ସାହିତ୍ୟ ତ ଦୂରର କଥା ବିଜ୍ଞାନ ମଧ୍ୟ ନିରପେକ୍ଷ ନୁହେଁ। ଯଦି ସେପରି ହୋଇଥାନ୍ତା ତେବେ ହୁଏତ ଜାପାନରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧରେ ବୋମା ପଡ଼ି ନ ଥାନ୍ତା। କାରଣ ଜାପାନ ସେତେବେଳକୁ ସରେଣ୍ଡର କରି ସାରିଥିଲା। ବୈଜ୍ଞାନିକ ଆଇନ୍‌ଷ୍ଟାଇନ୍ ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଜାପାନରେ ବୋମାମାଡ଼କୁ ଦୃଢ଼ଭାବେ ବିରୋଧ କରିଥିଲେ, ମାତ୍ର ତାଙ୍କ କଥା କେହି ଶୁଣିଲେ ନାହିଁ। ଟ୍ରୁମ୍ୟାନ୍ ବରଂ ଯୁକ୍ତି ବାଢ଼ିଲେ ଯେ ବିଜ୍ଞାନର ହିତ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବୋମାମାଡ଼ ହେବା ଏକାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ। ଦେଖିବା ବୋମାମାଡ଼ରେ କିପରି ଧ୍ୱଂସ ହେଉଛି ଏ ପୃଥିବୀ। ଯେତେବେଳେ ବୋମା ତିଆରି ସରିଲାଣି ତାକୁ ନ ପକାଇ ପରୀକ୍ଷା ନ କରି ସାଇତିବା କାହିଁକି ? ମାମୁଁ ଘରୁ ଦୀପାବଳିରେ ଯେତେ ବାଣ ଆସିଛି ତାକୁ ସବୁ ନ ଫୁଟାଇଲେ କ'ଣ ଭଲ ଲାଗିବ ? ଏସବୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଆଇନ୍‌ଷ୍ଟାଇନ୍ କହିଥିଲେ "ଯଦି ମୁଁ ଆଗାମୀ ଜନ୍ମ ନିଏ, ତେବେ ମୋର ଏକମାତ୍ର ଇଚ୍ଛା ମୁଁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ନ ହୋଇ ଜଣେ ଫେରିବାଲା ହେବି।"

ସାହିତ୍ୟିକ ହେବା ପାଇଁ ଭଲ ମଣିଷ ହେବା କଣ ନିହାତି ଦରକାର ?

ଭଲ ମଣିଷ କହିଲେ ଆପଣ କ'ଣ ବୁଝନ୍ତି କେଜାଣି, ମୁଁ କିଛି ବୁଝେନି। କିନ୍ତୁ ସାହସୀ ନ ହେଲେ ସାହିତ୍ୟିକ ହେବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ। ଯଦି ଜଣେ ସାହସୀ ନୁହେଁ, ତେବେ ତା'ର ସୃଷ୍ଟି ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଭୀରୁ ସାହିତ୍ୟ ହେବ, ସାହିତ୍ୟ ଭୀରୁ ହେଲେ

ନିକୃଷ୍ଟ ହେବ। ଅପର ପକ୍ଷରେ, ଯିଏ ସାହସୀ ସିଏ ଭଲ ମଣିଷ। ତେବେ ଏ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ କଥାଶିଳ୍ପୀ ମନୋଜ ଦାସଙ୍କ ଗୋଟେ ଉକ୍ତି ମୋର ମନେ ପଡୁଛି। "ଖରାପ ମଣିଷ ହେଲେ ଭଲ ସାହିତ୍ୟିକ ଜଣେ ହୋଇପାରେ, ମାତ୍ର ଭଲ ସମାଲୋଚକଟିଏ ହେବା ନିମନ୍ତେ ଭଲ ମଣିଷଟିଏ ହେବା ଏକାନ୍ତ ଜରୁରୀ।"

ପୁରସ୍କାରପ୍ରାପ୍ତି କ'ଣ ସାହିତ୍ୟିକ ସ୍ୱୀକୃତିର ଏକ ମାନଦଣ୍ଡ ? ପୁରସ୍କାରର ନିଶା କ'ଣ ଖାଲି ଓଡ଼ିଶାର ସାହିତ୍ୟିକମାନଙ୍କୁ ଘାରିଛି ନା ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟ/ଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ଏହିପରି ପୁରସ୍କାର ପାଇଁ ମନ୍ତ୍ରଣା, କୁଚକ୍ର ଚାଲିଛି ?

ଏହା ଏକ ସହଜ ପ୍ରଶ୍ନ। ପୁରସ୍କାରପ୍ରାପ୍ତି ଜଣେ ସାହିତ୍ୟିକ ସ୍ୱୀକୃତିର ଏକମାତ୍ର ମାନଦଣ୍ଡ ହୋଇ ନପାରେ, କିନ୍ତୁ ସ୍ୱୀକୃତିରେ ସହାୟକ ହୁଏ ନିଶ୍ଚୟ। ପୁରସ୍କାରର ନିଶା ଅଳ୍ପ ବହୁତେ ସବୁ ରାଜ୍ୟରେ ଏବଂ ସବୁ ଦେଶରେ ଅଛି। ଓଡ଼ିଶାରେ ଏ ନିଶା ଏତେ ଉଲଗ୍ନ ହୋଇ ପଡ଼ିବାର ମୁଖ୍ୟ କାରଣ ହେଲା ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟପରି ଆମର ବହୁସଂଖ୍ୟକ ପୁରସ୍କାର ନାହିଁ। ବଙ୍ଗଳାରେ ସରକାରୀ ପୁରସ୍କାର ବ୍ୟତୀତ 'ଦେଶ' ପତ୍ରିକା ପୁରସ୍କାର, 'ଅମୃତ ବଜାର ପତ୍ରିକା' ପୁରସ୍କାର ଇତ୍ୟାଦି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପୁରସ୍କାର ପ୍ରଚଳିତ। ଯଦି ଆମ ସାହିତ୍ୟରେ ପୁରସ୍କାରର ସଂଖ୍ୟାକୁ ବଢ଼ାଇ ଦିଆଯାଏ, ତେବେ କେହି ଜଣେ ପୁରସ୍କାର ପାଇବାପରେ (ସରକାରୀ/ବେସରକାରୀ) ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କୁତ୍ସା, କଟୁ ମନ୍ତବ୍ୟ କାଦୁଅ ଫିଙ୍ଗାଫିଙ୍ଗି ପରି ଆମର ବିଧିବଦ୍ଧ ପଦ୍ଧତିକୁ ଏଡ଼େଇ ଦେଇ ହେବ। ଏକ ବର୍ଷରେ ପାଞ୍ଚ ଦଶ ଜଣ ସାହିତ୍ୟିକ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପୁରସ୍କାର ପାଇଲେ କେହି କାହାରିକୁ ଈର୍ଷା କରନ୍ତେ ନାହିଁ। ନ ହେଲେ, ଜ୍ଞାନପୀଠ ପୁରସ୍କାର ପାଇଁ ଗୋପୀନାଥ ମହାନ୍ତିଙ୍କୁ ଯେପରି ବହୁ ନିନ୍ଦା, ଅପବାଦ, ଗାଳି, ସହିବାକୁ ହୋଇଥିଲା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଛୋଟବଡ଼ ପୁରସ୍କାର ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସେହିପରି ଦଶା ଭୋଗିବା ଚାଲୁ ରହିଥିବ।

ଆପଣ ଖଦଡ଼ ପିନ୍ଧୁଛନ୍ତି କାହିଁକି ?

ଶାନ୍ତିନିକେତନରେ ପାଠ ପଢୁଥିଲାବେଳୁ ଏହା ମୋର ଅଭ୍ୟାସ। ଜାତୀୟ ଆଦର୍ଶ ପାଇଁ ଏହାକୁ ସେତେବେଳେ ସମସ୍ତେ ଆଦରି ନେଇଥିଲେ। ଯାହା ପଛରେ ମୋର କୌଣସି ରାଜନୈତିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନାହିଁ। ବିଶ୍ୱଭାରତୀରେ ପଢୁଥିବା ନନ୍ଦଲାଲ ବୋଷ, ଅବନୀନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଠାକୁର ମଧ୍ୟ ଖଦଡ଼ ପିନ୍ଧୁଛନ୍ତି।

ଆପଣଙ୍କର ଏବେକାର ନିୟମିତ ରୁଟିନ୍ କ'ଣ ?

ମୁଁ ପଢୁଛି ଏବଂ ଲେଖୁଛି। ମୋର ସବୁଠାରୁ ମୁଖ୍ୟ କାମ ଯାହା ବ୍ୟତୀତ ହେଲା ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦଙ୍କ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ଶିକ୍ଷା କେନ୍ଦ୍ର ଗଠନରେ ସଂପୃକ୍ତ ହେବା। ମୁଁ ଓଡ଼ିଶା ଆସିବାବେଳେ

ଏପରି ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ର ଗୋଟିଏ ଥିବା ସ୍ଥଳେ ଅଧୁନା ଚାଳିଶିଟିକୁ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି । କେବଳ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ୩ଟି ସ୍କୁଲ ଅଛି, କଳାହାଣ୍ଡି ଜିଲ୍ଲାରେ ପାଞ୍ଚଟି ଅଛି । ଦିଲ୍ଲୀରେ ଏହିପରି ଏକ ସ୍କୁଲର ଛାତ୍ର ସଂଖ୍ୟା ସତର ଶହ । ଏସବୁ ବଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୋର କାମ ମଧ୍ୟ ବଢ଼ି ଚାଲିଛି ।

ଶ୍ରୀ ପ୍ରସନ୍ନ କୁମାର ବରାଳ, 'ଗୋଧୂଳିଲଗ୍ନ', ବିକ୍ରମପୁର, ତାଳଚେର, ୪/୨, ୧୯୮୨

❑❑❑

— ୪ —

ଜ୍ଞାନପୀଠ ବିଜେତା ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ପୋଟ୍ଟିକୋଟ୍ ସାମ୍ପ୍ରତିକ ସାହିତ୍ୟରେ ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତିର ଯଥାର୍ଥ ପ୍ରକାଶ ଘଟୁନାହିଁ ବୋଲି କ୍ଷୋଭ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ଏ ସଂପର୍କରେ ଆପଣଙ୍କ ମତାମତ କ'ଣ ? ସାହିତ୍ୟରେ ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତିର ଯଥାର୍ଥ ପ୍ରକାଶ କିପରି ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ ?

ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତି କହିଲେ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ପୋଟ୍ଟିକୋଟ୍ ଠିକ୍ କ'ଣ ବୁଝନ୍ତି, ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନରୁ ତାହାର କିଛି ସୂଚନା ମିଳୁନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୁଁ ବି ଭାବୁଛି ଯେ ସାମ୍ପ୍ରତିକ ଭାରତୀୟ ସାହିତ୍ୟରେ ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତିର ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରତିଫଳନ ଘଟୁନାହିଁ । ତାହାର ସର୍ବପ୍ରଧାନ କାରଣ ହେଉଛି, ସାଂପ୍ରତିକ ଭାରତୀୟ ସାହିତ୍ୟଲେଖକମାନେ ଭାରତୀୟ ସାଂସ୍କୃତିକ ଅବଲମ୍ବଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ଆପଣାକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ କୁଆଇ ପାରିନାହାନ୍ତି । ଭାରତୀୟ ସାହିତ୍ୟିକ ଭାରତୀୟ ଭୂମିଟି ବିଷୟରେ ଅଧିକ ସଚେତନ ହେବ, ଅନୁକରଣରେ କମ୍ ଅନୁରାଗ ରଖିବ, ତେବେ ହୁଏତ ସିଏ ଭାରତୀୟ ସାହିତ୍ୟରେ ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତିର ଯଥାର୍ଥ ପ୍ରତିଫଳନ ଦିଗରେ ଅଧିକ ସହାୟକ ହୋଇପାରିବ ।

ଜଣେ ଆଧୁନିକ ଭାରତୀୟ ଲେଖକ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଚିନ୍ତା ସଂପର୍କରେ ଆସିଲାବେଳେ ଆପଣାର ସଂସ୍କୃତିର ସମିଚୀନତା ସଂପର୍କରେ ଅନେକ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଛି । ଯେତେବେଳେ ସିଏ ଫ୍ରଏଡ୍‌ଙ୍କ ଯୌନ ସଂପର୍କୀୟ ମତକୁ ଠିକ୍ ବୋଲି ଭାବୁଛି ଓ ସେହି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଉପରେ ଲେଖୁଛି, ସେତେବେଳେ ତା'ର ରଚନାରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବିପରୀତଧର୍ମୀ ଭାରତୀୟ ସାଂସ୍କୃତିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧକୁ କିପରି ପ୍ରତିଫଳିତ କରିପାରିବ ?

ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଚିନ୍ତା ଏକ ଫଳ ନୁହେଁ ଯେ ଆମେ ତାଙ୍କ ବାରିର ଗଛରୁ ତୋଳିଆଣି ଆମଘର ଟୋକେଇ ଭିତରେ ରଖିଦେବା ଓ ଏହାକୁ ଏକ ଅନୁପ୍ରେରଣା ବୋଲି କହିବା ।

ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଚିନ୍ତାର ମଧ୍ୟ ଏକ ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନତା ରହିଛି, ଏକ ସାମାଜିକ ଆବଶ୍ୟକତାଗତ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀ ରହିଛି, ଏକ ବିବର୍ତ୍ତନାତ୍ମକ ଧାରା ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଆମେ ସେହି ଧାରା-ସମଗ୍ରଟିର ମାଧ୍ୟମରେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଚିନ୍ତା ସହିତ ପରିଚିତ ହେବାକୁ ଯେତିକି ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିବା, ତାହାଠାରୁ ଆମର ଆହୃତ ପ୍ରେରଣାଗୁଡ଼ିକ ସେତିକି ଅପ୍ରମତ୍ତ ହୋଇପାରିବ, ସେତିକି ସୁସ୍ଥ ହେବ । ତେବେ, ତାହାର ସଂପର୍କରେ ଆସିବା ସମୟରେ ଆମର ନିଜର ସଂସ୍କୃତି ଆମକୁ କଦାପି ଅସମୀଚୀନ ବୋଲି ବୋଧ ହେବନାହିଁ । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଚିନ୍ତା ସହିତ ଅନ୍ତଃପରିଚୟ ଘଟିଲେ ଆମେ ନିଜ ସଂସ୍କୃତିକୁ ମଧ୍ୟ ଏକ ବୃହତ୍ତର ଓ ନିବିଡ଼ତର perspectiveରୁ ଦେଖିବାକୁ ଅଧିକ ସମର୍ଥ ହେବା ।

ପୁନଶ୍ଚ ଫ୍ରଏଡ଼ ବା ଆଉ କେହି ମାନବ-ମନ ବା ମାନବ-ଅଭିମନ ବିଷୟରେ ଚୂଡ଼ାନ୍ତକଥା କହିନାହାନ୍ତି । ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଇଉରୋପରେ ଏକ ବିବର୍ତ୍ତନ ଓ କ୍ରମୋଦ୍‌ଘାଟନ ଲାଗିରହିଛି, ଲାଗିଥିବ ! ହୁଏତ ଯଦି ଆମର ଚେରଗୁଡ଼ାକ ଯଥେଷ୍ଟ ମଜବୁତ୍ ହୋଇନଥିବ, ତେବେ ଆମେ ଗୋଟାଏ ବହି ଅଥବା ଜଣେ ଲେଖକଙ୍କୁ ପଢ଼ି ବିହ୍ୱଳ ହୋଇ ନଈକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ିବାକୁ ମନ କରିବା ।

ପ୍ରାଚ୍ୟ ଓ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟର ଯେଉଁ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଜଣେ ଏଷଣାରତ ଭାରତୀୟ ମନରେ ଆସୁଛି, ତାର ସମାଧାନ କିପରି ?

ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱର ସମାଧାନ ଲୋଡ଼ାଯିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱର ଅତିକ୍ରମଣ, କ୍ରମାଗତ ଅତିକ୍ରମଣ-ହୋଇପାରୁଥିବା ଉଚିତ । ଗୋଟିଏ ସ୍ତରରେ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ବା ଆହ୍ୱାନକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଏକ ବୃହତ୍ତର ସ୍ତରରେ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଓ ଆହ୍ୱାନ ମଧ୍ୟକୁ ଚାଲିଯାଇ ପାରୁଥିବା ଉଚିତ । ଯେଉଁ ସଂସ୍କୃତି ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ପାଖରେ କୁଣ୍ଠିତ ହୋଇ ତାହା ପାଖରେ ଅଟକିଯାଏ, ପ୍ରାଚ୍ୟ ହେଉ ଅଥବା ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ହେଉ, ଆମକୁ ଜୀବନର ତଥା ଜୀବନାଙ୍ଗୀକାରର ଅନ୍ୱେଷଣରେ ଆଦୌ ଖୁବ୍ ବେଶୀ ବାଟ ତାହା ନେଇ ପାରିବନାହିଁ ।

ପ୍ରାଚ୍ୟ ଅଧିକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟକୁ ଜାଣିବ, ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଅଧିକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ପ୍ରାଚ୍ୟକୁ ଜାଣିବ-ତେବେ ତାହା ଉଭୟଙ୍କ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱାତିକ୍ରମଣରେ ଅଧିକ ସମର୍ଥତା ଆଣିଦେଇପାରିବ-ଏବଂ ତଦ୍ୱାରା ଉଭୟଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ପରସ୍ପରର ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ କରି ଆଣିବ ।

ସାହିତ୍ୟରେ ମୂଲ୍ୟବୋଧ କହିଲେ ଆପଣ କ'ଣ ବୁଝନ୍ତି ?

ସାହିତ୍ୟର ଯାବତୀୟ କଥାଦ୍ୱାରା ଯାହାକିଛି କୁହାଯାଏ, ସେଇଥିରୁ ହିଁ ସାହିତ୍ୟର ମୂଲ୍ୟବୋଧ ବିଷୟରେ କଳନା କରାଯାଇପାରିବ । ତାହାକୁ କିପରି କୁହାଯାଏ, ତାହାକୁ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅଳଙ୍କାର ବୋଲି କୁହାଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ତାହା

ମୂଲ୍ୟବୋଧର ଯଥାର୍ଥ ବାହକ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ। ଅବଶ୍ୟ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ଗତିପଥରେ ଏପରି ଏକ ସୋପାନ ରହିଛି, ଯେତେବେଳେ କି କ'ଣ କୁହାଯାଇଛି, ତାହା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ କିପରି କୁହାଯିବାର ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରି ଦେଇଥାଏ। ତେଣୁ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ପରିଧି ହେଉଛି ଉପଲବ୍‌ଧିର ହିଁ ଏକ ପରିଧି। ଅନୁରାଗ, ଅବଗାହନ ଏବଂ ଅଙ୍ଗୀକାରର ପରିଧି।

ଆଜିର ଆପେକ୍ଷିକ ଯୁଗରେ ସାହିତ୍ୟ କୌଣସି ମୂଲ୍ୟବୋଧକୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରି ପ୍ରଚାର କରି ପାରିବ କି ?

ଆପେକ୍ଷିକତାର ସକାରାତ୍ମକ ଅବଦାନ ହେଉଛି, ତାହା ଆମକୁ ଅନେକ ଅଳ୍ପତା ମଧ୍ୟରୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ମଧ୍ୟକୁ ଡିଆଁଇ ନେବାରେ ସହାୟକ ହୁଏ। ଆମର ବାଡ଼ ଭାଙ୍ଗେ, ମୋହ ତୁଟାଏ-ଆମେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥିଲେ ଆମକୁ ହୁଏତ ଏକ ଭୂମାର ଆଘ୍ରାଣସ୍ପର୍ଶ ଆଣିଦିଏ। ତାହା ଭିତରେ ଅନେକ ସମୟରେ ଯେଉଁ ନକାରାତ୍ମକ ଦୃଷ୍ଟିଟି ଲାଗି ଅନେକଙ୍କୁ ଏକ ଆଳ ମିଳିଯାଏ, ସେଇଟି ହେଉଛି ଯେ, ଯେହେତୁ ପୃଥିବୀରେ ସବୁକିଛି ଆପେକ୍ଷିକ, ତେଣୁ ସତ୍ୟ, ମୂଲ୍ୟ ଏବଂ ବିଧାନ କିଛି ନାହିଁ ବୋଲି ତାହା ଆମକୁ ଏକ ଧୃଷ୍ଟତା ମଧ୍ୟକୁ ହୁଡ଼ାଇ ନେବାର ପ୍ରଲୋଭନ ଦେଖାଏ। ସାହିତ୍ୟ ଆପେକ୍ଷିକତାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବ, ଅର୍ଥାତ୍ ଅଳ୍ପ ଭିତରୁ ଅଧିକ, ଆହୁରି ଅଧିକ ମଧ୍ୟକୁ ସତତ ଗତି କରିବାକୁ ଏବଂ ଅଧିକ ପରିଚୟର ଯୋଗ୍ୟ ହେବାକୁ ଏକ ବ୍ୟାକୁଳତା ଆଣିଦେବ। ଅଳ୍ପ ଭିତରେ ଆବଦ୍ଧ ରହି କୌଣସି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ପ୍ରଚାର କଲେ ତାହା ଅସାହିତ୍ୟ ହୋଇଯିବ, ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ ଅରସିକତାର ଅବତାରଣା ହିଁ କରୁଥିବ।

ଯାହା ଚାଲିଛି ତାହାହିଁ ଭଲ। ଏହାକୁ ଜଣେ ସମୀକ୍ଷକ "functionalistic teleology" ବୋଲି କହିଛନ୍ତି। ଆମ ସାହିତ୍ୟରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଏହି teleologyର ଭକ୍ତ ନୋହୁଁ କି ?

ଯାହାକିଛି ଚାଲିଛି, ତାହା ଭଲ-ଅର୍ଥାତ୍ ମୋତେ ଆଗକୁ ଯିବାକୁ ଭୟ ଲାଗୁଛି। ତେଣୁ ଏଇଠି ରହିଯିବାକୁ ଭଲ ଲାଗୁଛି। ଯଥାର୍ଥ ଅନୁରାଗୀ ଏକଥା କହେନାହିଁ।

ଆଦର୍ଶ ସାହିତ୍ୟସମୀକ୍ଷା ଓ ସାହିତ୍ୟ ସମୀକ୍ଷକଙ୍କ ଭୂଷଣ ସଂପର୍କରେ ଆପଣଙ୍କ ମତ କ'ଣ ?

ଯଥାର୍ଥ ସାହିତ୍ୟ-ସମୀକ୍ଷା ଏକ ସମୀକ୍ଷା ହୋଇପାରୁଥିବ ଅର୍ଥାତ୍ ସମଗ୍ର ଭାବରେ ଦେଖି ପାରୁଥିବ ଏବଂ ଆଗକୁ ବାଟ କଢ଼ାଇ ପାରୁଥିବ। ଯିଏ ଏପରି କରିବ, ସେଇ ଯଥାର୍ଥ ସାହିତ୍ୟ-ସମୀକ୍ଷକ।

କବିତା ଲେଖିବା ପାଇଁ ତିନୋଟି ଜିନିଷ ଦରକାର-ବିଛଣାରେ ନାରୀ, ଟେବୁଲ ଉପରେ ମଦବୋତଲ ଏବଂ ତକିଆ ପାଖରେ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ବହି। ଏହି ମତ ଉପରେ ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା କ'ଣ ?

ସମ୍ଭବତଃ କବିତା ନ ଲେଖୁଥିବା ଲୋକ ଏକଥା କହିବେ। ସେମାନେ ଯେଉଁ ବୀଜଗଣିତ ଦ୍ୱାରା ସବୁକଥା ବୁଝାଇ ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାନ୍ତି-ଏଇଟି ହେଉଛି ସେଇ ବୀଜଗଣିତର ଏକ ସୂତ୍ର। କବିତା-ସମଗ୍ର ସାହିତ୍ୟ-ରଚନାର କ୍ଷେତ୍ରକୁ ହିଁ ଏକ ଯୋଗାରୂଢ଼ ଅର୍ଥରେ କବିତା ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରିବ। କବିତା ହେଉଛି ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ଭିତରେ ଥିବା ନାରୀର ହିଁ କଥା। ଏହି ନାରୀକୁ ନିଜ ଭିତରେ ହିଁ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ହୁଏ। ଜର୍ମାନ କବି Goethe ଏକଦା ଏହାକୁ Das ewige weibliche ବୋଲି କହିଥିଲେ।

କବିତା ପାଇଁ ଏକ ଅଂପୂର୍ଣ୍ଣତାବୋଧ ଅବଶ୍ୟ ଦରକାର। ମାତ୍ର ସେହି ବୋଧ ଯାବତୀୟ frustrationରୁ ବହୁ ଦୂରରେ। Frustrated ମଣିଷ ବୋତଲ ଲୋଡ଼େ। କବି ଲୋଡ଼େ ନାହିଁ। ଗାଂଧୀ-ଇତିହାସ ହେଉଛି ଯେ ମଣିଷର ପାଖେ ପାଖେ ରହି ତାକୁ ଆପଣାର ଆହୁରି ଅଧିକ ଅଧିକ ଭିତରକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରିବା ଲାଗି ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଉଥିବା ଏକ ସଖ୍ୟ ଓ ସଂବେଦନାର ପ୍ରତୀକ। ଗାନ୍ଧୀ ଲେଖିଥିବା ଖଣ୍ଡିଏ ବହିକୁ ବହିପରି ପଢୁଥିଲେ ସେହି ପ୍ରତୀକକୁ ମୋଟେ ବୁଝି ହୁଏନାହିଁ।

ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ସାମାଜିକ ବାସ୍ତବତା କେତେଦୂର ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଛି ?

ଆମ୍ଭେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଯେତିକି ବାସ୍ତବତାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ରାଜି ହେଉ ଆମଲାଗି ସେତିକି ବାସ୍ତବ। ଆମେ ଅପ୍ରମତ୍ତ ଭାବରେ ଯେତିକି ଭୂମି ଉପରେ ଆପଣା ଜୀବନର କାନ୍ଥବାଡ଼ ଏବଂ ସ୍ତମ୍ଭଗୁଡ଼ିକ ଗଢ଼ିକରି ରଖିଥାଉ, ଆମେ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ସେହି ଅନୁପାତରେ ହିଁ ବାସ୍ତବତାଗୁଡ଼ିକୁ ବାସ୍ତବତା ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ରାଜି ହୋଇଯାଉ। ବାହାରଟା ଦେଖିଲେ ଭିତରଟା ବିଷୟରେ ଅରାଜି ହେଉ ଏବଂ ଭିତରଟାକୁ ଦେଖିଥିଲେ ବାହାରଟା ବିଷୟରେ ଅରାଜି ହେଉ। ଚଲାଖ ଲୋକେ ଯେତିକି ଦେଖନ୍ତି ସେତିକିକୁ ହିଁ ବାସ୍ତବ ବୋଲି କହନ୍ତି। ତାହା ସେମାନଙ୍କୁ ନିରାପତ୍ତା ଆଣିଦିଏ।

ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ସାମାଜିକ ବାସ୍ତବତାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭାବପ୍ରବଣତା ଅଧିକ ରହିଛି। ସମ୍ଭବତଃ ଗୁଡ଼ାଏ ଇଚ୍ଛାକୃତ ଉପେକ୍ଷା ରହିଛି, ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ଅନେକ କମ୍ ରହିଛି। ବେଳେବେଳେ ଜଣେ ଲେଖକ ଯାହା ବାସ୍ତବ ବୋଲି ଉପସ୍ଥାପନା କରିଛନ୍ତି, ସେ ନିଜେ ହୁଏତ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସଜ୍ଞାନ ଭାବରେ ସେଗୁଡ଼ାକଠାରୁ ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ

ରହିଛନ୍ତି । ତେଣୁ ବାସ୍ତବଗୁଡ଼ାକର କଳ୍ପନା ବିକୃତ ହୋଇପଡ଼ିଛି । ସାହିତ୍ୟାଙ୍ଗୀକାରର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହାକୁ ଏକ ଅସାଧୁତା ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରେ ।

ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ପ୍ରବନ୍ଧ ଏବଂ ସମୀକ୍ଷା ଏତେ ଦରିଦ୍ର କାହିଁକି ?

ଆମର ସମାଜ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମୀକ୍ଷାକୁ ଏକ ଆବଶ୍ୟକ ବୃତ୍ତି ଓ ପ୍ରୟୋଜନ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇନାହିଁ । ତେଣୁ ଅଧିକାଂଶ ସମୀକ୍ଷା ମତ ଓ ମନ୍ତବ୍ୟ ସ୍ତରରେ ରହିଯାଉଛି । ଏହି ସମାଜର ଦୁଇ ରାଣୀ ନିନ୍ଦା ଓ ପ୍ରଶଂସା ଏବଂ ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଉପର ସ୍ତରରେ ରହିଯାଇଛୁ, ସେହିମାନେ ହିଁ ତ ଯାବତୀୟ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖୁଛୁ, ଯାବତୀୟ କୃଷ୍ଟି ଓ କର୍ଷଣର ଅଧିକାରୀ ହୋଇ ରହିଛୁ-ସେମାନେ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ଭୀରୁ, ଅଧିକ କୃତ୍ରିମ-ତେଣୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସମୀକ୍ଷାକାତର । ଭୀରୁମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଯେଉଁମାନେ ତଥାପି ସମୀକ୍ଷାକୁ ମନ କରନ୍ତି, ଭୀରୁମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧତ ବୋଲି କହନ୍ତି । କୃତ୍ରିମମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଯେଉଁମାନେ ତଥାପି ଖୋଳଗୁଡ଼ାକୁ ପଦାରେ ପକାଇଦେବାକୁ ବାହାରନ୍ତି, ସେମାନେ ଅପାଙ୍‌କ୍ତେୟ ବୋଲି ଗଣା ହୁଅନ୍ତି । ତେଣୁ ସମୀକ୍ଷା ଦରିଦ୍ର-ସମୀକ୍ଷା ଭାରି କୃପଣ । ହୁଏତ ସେହି କାରଣରୁ ଅନେକ ସମୟରେ ବଡ଼ କୃତ୍ରିମ ।

ଜଣେ ଯୁବକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଲେଖନୀ ଚାଳନା କଲାବେଳେ କେଉଁ ବିଭାଗରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସିଏ ଲେଖିବା ଉଚିତ ?

ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ମେଣ୍ଟାଇବା ଦୟାଳୁର କାମ, ସାହିତ୍ୟିକର କାମ ନୁହେଁ । ସାହିତ୍ୟରେ ଯାହାକୁ ଯାହା ମାଡ଼ିବ, ସିଏ ସେଇଆଡ଼େ ଯିବ । ହିସାବ ଚାହିଦା ଦୃଷ୍ଟିରୁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ନିରୂପଣ କରିବାକୁ ଗଲେ ଅନ୍ତତଃ ସାହିତ୍ୟରେ ଭାରି ଅଭିଆଡ଼ି ହୋଇ ରହିଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଯୁବକ ଆଗ ଦୃଷ୍ଟିଟିଏ ଅର୍ଜନ କରିବାକୁ ମନକରୁ-ଯଥାର୍ଥ ଅନୁରାଗ ସହିତ ଲେଖିବାକୁ ମନ କରୁ; ସେତିକି ହିଁ ଯଥେଷ୍ଟ ।

ସାହିତ୍ୟରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ପ୍ରଭାବ କଅଣ ? ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଏହି ପ୍ରଭାବର ଉତ୍ପତ୍ତି, ବିବର୍ତ୍ତନ ଓ ସାଂପ୍ରତିକ ସ୍ଥିତି ସଂପର୍କରେ ଆପଣ ଦୟାକରି ଆଲୋକପାତ କରିବେ କି ?

ଗୁଜରାଟୀ ସାହିତ୍ୟ ଲାଗି ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଅବଦାନ ରହିଛି । ଗୁଜରାଟୀ ସାହିତ୍ୟର ଶବ୍ଦଭଣ୍ଡାରକୁ ସେ ବହୁ ପରିମାଣରେ ସମୃଦ୍ଧ କରିଛନ୍ତି । ଭାରତୀୟ ସ୍ୱାଧୀନତା-ସଂଗ୍ରାମର ନେତୃତ୍ୱ, ଭାରତବର୍ଷରେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭବିଷ୍ୟବୋଧକୁ ଭିତ୍ତିକରି ସମାଜ ନିର୍ମାଣର ସ୍ୱପ୍ନ । ଏହିସବୁ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଗାନ୍ଧୀ ଭାରତୀୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସାହିତ୍ୟକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଛନ୍ତି । ଏ ଦେଶରୁ ଅନେକ ଭୟ ଓ ଗ୍ଲାନି ଦୂର

କରିବାରେ ସହାୟକ ହୋଇଛନ୍ତି । ଏହି ମଣିଷକୁ ସଚେତନ କରିଛନ୍ତି, ବିଶ୍ୱାସ ଆଣି ଦେଇଛନ୍ତି । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଂସ୍କୃତି-ସଂକ୍ରମଣକୁ ଉଚିତ ଶ୍ରଦ୍ଧା ସହିତ ଗ୍ରହଣ କରିବାରେ ଗାନ୍ଧୀବିଚାର ଅନେକ ଅନ୍ତଃଦୃଷ୍ଟି ଯୋଗାଇ ଦେଇଛି । ତଥାପି, ଭାରତୀୟମାନେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ଅଧିକାଂଶ ସ୍ଥଳରେ ପାରମ୍ପରିକ ବିଚାର-ଧାଡ଼ିଟି ଭିତରେ ନେଇ ପ୍ରାୟ ସମତୁଲ କରି ପକାଇଛନ୍ତି । ତେଣୁ ତାଙ୍କର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଧାରଣାଟିକୁ ବହୁ ପରିମାଣରେ ବିମିଶ୍ରିତ କରି ଦେଇଛନ୍ତି ।

ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ଜୀବନ ଓ ବିଚାରକୁ ନେଇ ଯଥାସମ୍ଭବ ଏକ ଅଧିକ ସମଗ୍ର ଦୃଷ୍ଟିଭୂମି ଉପରେ ଆଲୋଚନା କରି ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୀବନୀଟିଏ ବି ଲେଖା ହୋଇନାହିଁ ।

ସାହିତ୍ୟ ସମୀକ୍ଷାର କୌଣସି ଗାନ୍ଧୀମାର୍ଗ ରହିଛି କି ? ବିଶ୍ୱସାହିତ୍ୟ ସମୀକ୍ଷାରେ ଏହି ଶୀର୍ଷକରେ କୌଣସି ଆଲୋଚନା ଆରମ୍ଭ ହେଲାଣି କି ?

ଗାନ୍ଧୀର କୌଣସି ମାର୍ଗନାହିଁ; ମାତ୍ର ଏକ ପ୍ରେରଣା ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି । ସାହିତ୍ୟର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହିକଥା । ଗାନ୍ଧୀର ଜୀବନ, କରଣି ଓ ପ୍ରେରଣା ବିଂଶଶତାବ୍ଦୀରେ ବିଶ୍ୱର ଅନେକ ଆକାଙ୍କ୍ଷାକ୍ଷେତ୍ରକୁ ଗଭୀର ଭାବରେ ଆଲୋଡ଼ିତ କରିଛି । ବିଶ୍ୱ କହିଲେ ଯେ କେବଳ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଜଗତକୁ ଛାଡ଼ି ଅବଶିଷ୍ଟ ଅନ୍ୟ ଦେଶ ଓ ଐତିହ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକୁ ବୁଝାଏ, ଆଧୁନିକ ବିଚାରର ଏହି ଆବିଷ୍କାର ଏବଂ ଉପଲବ୍ଧିଟି ପଛରେ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ଅବଶ୍ୟ ଏକ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବଦାନ ରହିଛି । ମାତ୍ର ସେହି ପ୍ରେରଣା ପରିସୀମିତ କେବଳ ଏକ ସାହିତ୍ୟିକ ପ୍ରେରଣା ହୋଇନଥିବାରୁ ସମ୍ଭବତଃ ବିଶ୍ୱସାହିତ୍ୟ ସମୀକ୍ଷାରେ ତାହାର ଆଲୋଚନା ହୋଇନାହିଁ ।

ସାହିତ୍ୟରେ ମାର୍କ୍ସଙ୍କର ପ୍ରଭାବ କେବଳ 'ସର୍ବହରା ଉଠିପଡ଼' କବିତା ରଚନାକୁ ବୁଝାଏ କି ? ସାହିତ୍ୟରେ ମାର୍କ୍ସୀୟ ଦିଗ ସମ୍ପର୍କରେ ଆପଣଙ୍କ ମତ କ'ଣ ?

ଯଥାର୍ଥ ଆନ୍ତରିକତା ସହିତ 'ସର୍ବହରା ଉଠିପଡ଼' ବୋଲି କହିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଯଥେଷ୍ଟ ସମ୍ପ୍ରତ୍ୟୟ ରହିଥିବା ଆବଶ୍ୟକ ହୁଏ । ସେହି ସମ୍ପ୍ରତ୍ୟୟର ସୃଷ୍ଟି କରିବାରେ ମାର୍କ୍ସଙ୍କର ଏକ ଅନସ୍ୱୀକାର୍ଯ୍ୟ ଅବଦାନ ରହିଛି । ସାହିତ୍ୟରେ ମାର୍କ୍ସୀୟ ଆବେଦନଟି ମଣିଷ କହିଲେ ସବୁ ମଣିଷକୁ ବୁଝେ । ଯେଉଁସବୁ ନାନା କାରଣ ବଶତଃ ପୃଥିବୀରେ ସବୁ ମଣିଷ ମଣିଷର ସମ୍ମାନ ଏବଂ ସ୍ୱୀକୃତି ପାଇପାରି ନାହାନ୍ତି, ସେହି କାରଣ ଗୁଡ଼ିକୁ ମାର୍କ୍ସୀୟ ଦୃଷ୍ଟି ମୋଟେ ସନାତନ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରେ ନାହିଁ । ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସେ ଇତିହାସସ୍ଥ କାରଣ ବୋଲି କହେ । ଇତିହାସକୁ ନୂଆକରି ଲେଖିବାର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦିଏ । ଯୁଗ ଯୁଗ ଧରି ମଣିଷ ମାନି ନେଇଥିବା ଅନେକ ସତ୍ୟକୁ ଅସତ୍ୟ

ବୋଲି କହେ । ବିଶ୍ୱାସ ଜନ୍ମାଏ । ଏକାତ୍ମତା ବଢ଼ାଏ । ମଣିଷକୁ ମଣିଷ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିବା, ତାହାକୁ ହିଁ ତା ଜୀବନର ବିଧାୟକ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିବା-ଏହି ପ୍ରେରଣାଟି ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରଧାନତଃ ମାର୍କସ୍‌ଙ୍କଠାରୁ ପାଇଛି ।

ସାହିତ୍ୟ ସମୀକ୍ଷାରେ ମାର୍କସୀୟ ଦିଗନ୍ତ କ'ଣ ?

ପୂର୍ବତନ ଉତ୍ତରରୁ ଏଇଟିର ଉତ୍ତର ମଧ୍ୟ କିଞ୍ଚିତ୍ ପରିମାଣରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଯାଉଥିବ । ମାର୍କସୀୟ ସାହିତ୍ୟ-ସମୀକ୍ଷାର ଦିଗନ୍ତଟି ହେଉଛି ମାନବସ୍ୱୀକୃତିର ଦିଗନ୍ତ । ସାହିତ୍ୟକୁ ତାହା ଏକ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ବିନୋଦ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରେ ନାହିଁ । ଏକ ପ୍ରଶମନ ବୋଲି ବି ଗ୍ରହଣ କରେ ନାହିଁ । ସମୂହର ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ତାହା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ତାର ଅସଲ ବିଚ୍ଛିନ୍ନତାବୋଧ ବିଷୟରେ ସଚେତନ କରାଇଦିଏ । ବିକଳ୍ପରୂପେ ତାହା ଏକ ସମ୍ଭାବ୍ୟ ରୂପେ ଆତ୍ମୀୟତା ଅର୍ଥାତ୍ ପାରସ୍ପରିକତାର କଥା କହେ ।

ସାହିତ୍ୟ ଓ ସମୀକ୍ଷାରେ ମାର୍କସ୍ ଓ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ତୁଳନାତ୍ମକ ପ୍ରଭାବ ସମ୍ପର୍କରେ ଆପଣଙ୍କର ମତ କ'ଣ ?

ତୁଳନା କଲେ ସବୁବେଳେ ଅଲଗା ଅଲଗା ଦେଖାଯାଏ; ତୁଳନା ନକରି ଜୀବନକୁ ହିଁ ବୃହତ୍ତମ କେନ୍ଦ୍ରରୂପେ ସମାବେଶିତ କରି ଦେଖିଲେ ସବୁ ମୋଟାହୋଇ ଦିଶେ; ମାତ୍ର ବାଟୋଇକୁ ସବୁକିଛି ଦିଗ୍‌ବଳୟ ହୋଇ ଦିଶେ, ଆହ୍ୱାନ ପରି ଅନୁଭୂତ ହୁଏ । ରାଜି ହେବାକୁ ମନଥିଲେ ରାଜିହୋଇ ପାରିବାର ସୂତ୍ର ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଅତି ସହଜରେ ଆସି ମିଳିଯାଆନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟକାର ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଇଚ୍ଛାକଲେ ବଡ଼ ସାନ ବି କରିପାରେ, ଏକତ୍ର କରି ବି ଦେଖିପାରେ । ଦେଶ ଓ ସ୍ଥାନ, କାଳ ଏବଂ କାଳଗତ ପ୍ରୟୋଜନାଧିକ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସମୀକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ଗାନ୍ଧୀ ଓ ମାର୍କସ୍ ଅଲଗା ଅଲଗା ପରି ମନେ ହୋଇଛନ୍ତି ସତ, ମାତ୍ର ଯେକୌଣସି ଯଥାର୍ଥ ଜୀବନାର୍ଥୀକାରକୁ ସାହିତ୍ୟର ଅସଲ ଭୂଷଣ କରି ବାହାରିଥିବା ସାହିତ୍ୟ ଓ ସାହିତ୍ୟ-ସମୀକ୍ଷା ଜଣକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବ ବୋଲି ଆଉ ଜଣକୁ ବର୍ଜନ କରିବାଲାଗି ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ରହିଥିବାର ଅନୁଭବ କରିନାହିଁ ।

ସରକାରୀ ସ୍ୱୀକୃତ ପୁରସ୍କାରମାନ ଆମର ସାହିତ୍ୟିକମାନଙ୍କୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଯୋଗାଇବା କେତେଦୂର ସହାୟକ ?

ପୁରସ୍କାର-ତାହା ସରକାରୀ ବା ବେସରକାରୀ ଯାହା ହୋଇଥାଉ ପଛକେ-ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦିଏ ନାହିଁ, ସ୍ୱୀକୃତି ମାତ୍ର ଦେଇଥାଏ । ସାହିତ୍ୟଲାଗି ପ୍ରୋତ୍ସାହନର ଭୂମି ଅନ୍ୟ ଏକ ସ୍ଥାନରେ ନିହିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଅସଲ ସାହିତ୍ୟିକ ସ୍ୱୀକୃତି ଲାଗି ପୁରସ୍କାର ଉପରେ ଆଦୌ ନିର୍ଭର କରେନାହିଁ । ତେଣୁ ପୁରସ୍କାରର ବିପଣିମାନେ ପ୍ରବଳ

ହେଲେ ସାହିତ୍ୟଲାଗି ଯଥାର୍ଥ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଯୋଗାଇ ଦେବାରେ ଓ ସାହିତ୍ୟିକକୁ ତା'ର ଅସଲ ସ୍ୱୀକୃତି 'ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ରହିବାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନେକ ଅନର୍ଥ ସୃଷ୍ଟି କରିଥାନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟଘରେ ଭୂତ ପୁରାଇ ଦିଅନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ସାହିତ୍ୟିକକୁ ତା'ର ପ୍ରକୃତ ଅଭିସାରଟି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅଧିକ ପରୀକ୍ଷା ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ ।

ଆପଣଙ୍କର ଦୁଇଟି ପୁସ୍ତକ "ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ସାଂସ୍କୃତିକ ବିକାଶଧାରା" ଏବଂ "A Glimpse into Oriya Literature" ଅନେକ ଚହଳ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । ଏହି ପୁସ୍ତକ ପ୍ରତି ହେଉଥିବା ମତାମତ ଓ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ସଂପର୍କରେ ଆପଣଙ୍କର ମତ କ'ଣ ?

ଓଡ଼ିଶାରେ ପୁସ୍ତକକୁ ନେଇ ଆଦୌ କୌଣସି ଚହଳ ପଡ଼େ ନାହିଁ । ଚହଳ ପଡୁଥିଲେ ତ ତାହା ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ବଡ଼କଥା ହୁଅନ୍ତା । ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ, ଓଡ଼ିଶାରେ କୌଣସି forum ନାହିଁ, କେବଳ ସ୍ୱାଧୀନତାର ପ୍ରମତ୍ତ ଅନ୍ତପୁରମାନେ ରହିଛନ୍ତି, coteries ରହିଛନ୍ତି । ମୁଁ ଭାବିଥିଲି, ଉକ୍ତ ଦୁଇଟି ପୁସ୍ତକକୁ ନେଇ ହୁଏତ ଏକ ଆଲୋଚନା ହେବ । ତଦ୍ୱାରା ମୁଁ ନିଜେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲାଭବାନ ହେବି । ମାତ୍ର ତାହା ହେଲା ନାହିଁ । ହୁଏ ତ ଖୁମାଣଗୁଡ଼ାକ ସେଇ ଗମ୍ଭୀରି ଭିତରେ ରହିଗଲା । ମୁଁ ତଥାପି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି । ମୋର ଅନୁରାଗୀ ନୁହେଁ, ନିଜର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଉପଲବ୍ଧି ଗୁଡ଼ିକୁ ଠଉରାଇ ପାରିଥିବା ଅଥଚ ଆପଣାର ଗବାକ୍ଷଗୁଡ଼ିକୁ ଉନ୍ମୋଚିତ କରି ରଖିଥିବା ଅନୁରାଗୀମାନଙ୍କ ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଛି ।

ଆପଣଙ୍କ ରଚନା ବହୁଜ୍ଞାନ ସମନ୍ୱୟର ପରିଚୟ ଦିଏ । ଜଣେ ଯୁବକ କିପରି encyclopaedist ହୋଇ ପାରିବ ?

Encyclopaedist ମାନେ ବହୁ ସଂଗ୍ରହୀ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ମାତ୍ର ସମନ୍ୱୟ କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସଂଗ୍ରହଗୁଡ଼ିକୁ ଏକାଠି ଗୁନ୍ଥି ପାରିବାକୁ ହେଲେ ଏକ ଭୂମି ଦରକାର, ଗୋଟିଏ କେନ୍ଦ୍ର ଦରକାର, ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବ୍ୟାକୁଳତା ଦରକାର ଓ ଅନମନୀୟ ଅନୁରାଗଶକ୍ତି ମଧ୍ୟ ଦରକାର । ବହୁସଂଗ୍ରହରୁ ମୁଁ ଯାହା ହୋଇଛି ତାହା ହୋଇ ନାହିଁ । ସମ୍ଭବତଃ ସେହି ଅନୁରାଗଟି ହେତୁ ହିଁ ବହୁସଂଗ୍ରହ ପାଇଁ ଆଗ୍ରହୀ ହୋଇଛି । ଏଥିପାଇଁ ଜଣେ ଯୁବକ ହିଁ ଅଧିକ ସମର୍ଥ । ଯୁବକର ଅନୁରାଗ କୌଣସି ପ୍ରକାର ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟଜନିତ ସଙ୍କୋଚନରେ ପୀଡ଼ିତ ହୋଇ ରହି ନଥାଏ । ଅବଶ୍ୟ ସିଏ ଯଦି ଇଚ୍ଛାକରି ବୁଢ଼ାହୋଇ ରହିବାକୁ ମନ କରୁଥାଏ, ତାହା ଅଲଗା କଥା ।

କବିତା ରଚନା କ୍ଷେତ୍ରରେ Encyclopaedic ହେବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି କି ?

କବିତା କାବ୍ୟଦୃଷ୍ଟି-ପ୍ରସୂତ । ନିଜ ଭିତରେ ଓ ବାହାରେ, ଆଖିରେ ଏବଂ

ହୃଦୟରେ, Kaleidoscopic ନ ହେଲେ କାବ୍ୟଦୃଷ୍ଟି ଦରିଦ୍ର ହୋଇ ରହିଯାଏ। ଆପଣାକୁ ସଂପ୍ରସାରିତ କରି ନପାରିଲେ ତାହା ସତେଅବା ଗାତଭିତରେ ପଶି ରହିଯାଏ। ଏହି ସଂପ୍ରସାରିତ ହେବାର ବହୁଳ ଅବସର ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ମୁଁ encyclopadic ହେବା ଉଚିତ ବୋଲି ଭାବେ। T.S. Eliot ସମ୍ଭବତଃ encyclopaedic ଥିଲେ ବୋଲି ଏତେ ଜଟିଳ ଓ ଅଧିକ କଥାକୁ ଆଧୁନିକ ବିଶ୍ୱ ମନୁଷ୍ୟର ସତେଅବା ଅଙ୍ଗେନିଭା କଥାପରି ଏଡ଼େ ସହଜ ଭାବରେ କହି ପାରିଲେ।

ଆପଣ କେନ୍ଦ୍ର ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡ଼େମୀ ପୁରସ୍କାର ପାଇବାକୁ ହକ୍‌ଦାର ବୋଲି ଅନେକେ କହନ୍ତି। ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନ ପାଇବାରୁ ଆପଣଙ୍କର କୌଣସି ଅଭିଯୋଗ ଅଛି କି ?

ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ିଥିବା ମଣିଷର କୌଣସି ଅଭିଯୋଗ ନଥାଏ।

ଜଣେ ପ୍ରାବନ୍ଧିକ ହିସାବରେ ସାମ୍ପ୍ରତିକ ସାହିତ୍ୟରେ ଜଣେ ପ୍ରାବନ୍ଧିକର ଭୂଷଣ ସମ୍ପର୍କରେ ଆପଣ ସୂଚନା ଦେବେ କି ?

ପ୍ରବନ୍ଧକାର ସବାଆଗ ବୁଝିବ। ଯଥାସମ୍ଭବ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ କରି ବୁଝିବ, ଏକାଧିକ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀ ଉପରେ ବୁଝିବ, ଅନ୍ତଃପ୍ରବେଶ କରି ବୁଝିବ। ବିଚାରକୁ ବ୍ୟକ୍ତି ପାଖରେ ଝୁଣ୍ଟାଇ ଅଟକାଇ ରଖିବାକୁ ସେ କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା କରିବ ନାହିଁ। ପ୍ରବନ୍ଧକାର ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ମୂଲ୍ୟବନ୍ଧ ମଧ୍ୟରେ ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ଭାବରେ ଏକ ସୋପାନକ୍ରମ ରହିଛି ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରୁଥିବ। ଯାବତୀୟ ଆଲୋଚ୍ୟ ବସ୍ତୁର ସଦର ଓ ମଫସଲକୁ ସିଏ ସେହି ସମଗ୍ର ସୋପାନକ୍ରମର ଭିତ୍ତିଉପରେ ତଉଲିବ। କପଟ କରିବ ନାହିଁ। ବଞ୍ଚାଇ କହିବ ନାହିଁ। ତଥାପି ସିଏ ଯାହା କିଛି ଲେଖିବ, ସେଥିରେ ଏପାଖରୁ ସେପାଖଯାଏ ଯାବତୀୟ ଅହଂଗତ ଅଳ୍ପତାକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଯାଇପାରୁଥିବା ଏକ humour ହିଁ ସାର୍ବଭୌମ ହୋଇ ରହିଥିବ।

'ଜାଗରଣ'ର ତରୁଣ କବିମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଆପଣଙ୍କର କ'ଣ କହିବାର ଅଛି ?

ମୁଁ ଯଦି ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣେ ହୋଇଥାନ୍ତି, ତେବେ ନିଜକୁ କହନ୍ତି, ତୁ ମେଣ୍ଢାହୋଇ ରହିଲେ କବିତା ଲେଖିପାରିବୁ ନାହିଁ। ତେଣୁ ମଣିଷ ହେବୁ, ମଣିଷ ପରି କବିତା ଲେଖିବୁ। ଶତଚକ୍ଷୁ ହୋଇ ସଂସାରକୁ ଦେଖିବୁ, ସହସ୍ର ଚକ୍ଷୁ ହୋଇ ଜୀବନକୁ ଭଲ ପାଇବୁ। ତାପରେ ତୁ ଯାହା ଲେଖିବୁ ତାହା କବିତା ବ୍ୟତୀତ ପ୍ରକୃତରେ ଆଉ କ'ଣ ହୋଇପାରେ ?

କଟକ ରେଭେନ୍‌ସା କଲେଜ ପୂର୍ବ ଛାତ୍ରାବାସର ମୁଖପତ୍ର 'ଜାଗରଣ',
୬୨ଶ ସଂଖ୍ୟା, ୧୯୮୩-୮୪

❑❑❑

— ୬ —

ଆପଣ ଜଣେ ସମୀକ୍ଷକ ଭାବରେ ବହୁ ଦେଶ, ବହୁବ୍ୟକ୍ତି ଏବଂ ସର୍ବୋପରି ବହୁ ଦର୍ଶନକୁ ପ୍ରେମ କରିଛନ୍ତି । ତେଣୁ କହିବେ କି ଜଣେ ଯଥାର୍ଥ ପ୍ରେମିକର ଭୂଷଣ କ'ଣ ?

ଭାରତୀୟ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଗୋଟିଏ କଥା ଅଛି; 'ମିତ୍ରସ୍ୟ ଚକ୍ଷୁସା ସମୀକ୍ଷାମହେ ।' ଆମେ ଜଣେ ମିତ୍ରର ଚକ୍ଷୁନେଇ ହିଁ ସମୀକ୍ଷା କରିବା,-ଅର୍ଥାତ୍ ଦେଖିବା, ମର୍ମ ପ୍ରବେଶ କରିବା, ଅବଗାହନ କରିବା, ସଂକ୍ରାମିତ ହେବା । ଅସଲ ପ୍ରେମୀ ଏଇଆ କରେ । ଏକାତ୍ମତା ଅର୍ଜନ କରେ । ଯଥାର୍ଥରେ ସ୍ପର୍ଶ କରେ । ନିଜର ଦ୍ୱାରଟିକୁ ଖୋଲିରଖିଥିଲେ ଯାଇ ତାହା ସମ୍ଭବ ହୁଏ ।

ଆପଣଙ୍କୁ ଯଦି ଜଣେ ଯଥାର୍ଥ ପ୍ରେମିକ ବୋଲି କୁହାଯାଏ, ସେଥିରେ ଆପଣଙ୍କର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା କ'ଣ ?

ମୋତେ ଯିଏ ଯେତିକି ବୁଝିଛି, ସିଏ କେବଳ ସେତିକି କହିବ । ତେଣୁ କିଏ ମୋତେ କ'ଣ ବା କ'ଣ ବୋଲି କହିବେ, ତଦ୍ୱାରା ମୁଁ କେବଳ ସେଇ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁହିଁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ବୁଝିବା ଲାଗି ଏକ ସୁରାଖ ପାଇଯିବି । ଆଉ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରତିକ୍ରିୟା କାହିଁକି ହେବ ?

କୌଣସି ସାହିତ୍ୟିକଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନ ତାଙ୍କର ସାହିତ୍ୟକୃତିକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରେ କି ? ଯଦି କରେ ଆପଣଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନ କିପରି ଆପଣଙ୍କର ସାହିତ୍ୟକୃତିକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଛି ?

ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନ ଅର୍ଥାତ୍ ବ୍ୟକ୍ତିର ଜୀବନ । ବ୍ୟକ୍ତିର ଜୀବନ ଯେତିକିକୁ ମନ କରିବ, ନିଜର ଶ୍ରଦ୍ଧାଗତ ପରିଧିଟିକୁ ଯେତିକି ସଙ୍କୁଚିତ ବା ପ୍ରସାରିତ କରି ରଖିଥିବ, ତାହାର ସାହିତ୍ୟକୃତି ନିଶ୍ଚୟ ତାହାଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହେଉଥିବ । ଅବଶ୍ୟ ଅଭିନୟ କରିବାକୁ ଅନେକ ସାହିତ୍ୟିକ ମନ କରି ପାରନ୍ତି । ତଥାପି ସେହି ଅଭିନୟ ମଧ୍ୟ ସାହିତ୍ୟକାରକୁ କମ୍ ଧରାପକାଇ ଦିଏନାହିଁ । ମୋ'ସାହିତ୍ୟ-ବିଚରଣ ମୋ' ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନକୁ ମଧ୍ୟ ନୂଆ ନୂଆ ଆଖି ଯୋଗାଇ ଦେଇଛି, ସେହି ନୂତନ ଆଖି ମୋ ସାହିତ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ନୂତନ ବ୍ୟଞ୍ଜନାମାନ ଆଣି ଦେଇଛି ।

ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ମାର୍କ୍ସୀୟ ଚିନ୍ତାଧାରାର ପ୍ରଭାବ ଏବଂ ଦିଗ ସମ୍ପର୍କରେ ଆପଣଙ୍କର ମତାମତ କ'ଣ ?

ମାର୍କ୍ସୀୟ ଚିନ୍ତାଧାରା ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟକୁ ଏକଦା କିଞ୍ଚିତ୍ ପରିମାଣରେ ବିହ୍ୱଳ

କରିଥିଲା । ମାତ୍ର ମାର୍କ୍ସ୍‌ବାଦ କେବଳ ଏକ ବିହ୍ୱଳତାଠାରୁ ଅନେକ ଅଧିକ ହୋଇଥିବାରୁ ତାହା ସଂପୃକ୍ତ ସାହିତ୍ୟିକଙ୍କ ଠାରେ ସ୍ଥାୟୀ ହୋଇ ରହିପାରିଲା ନାହିଁ, ନାନାବିଧ ଭାବପ୍ରବଣତା ଭିତରେ ଘାଣ୍ଟି ହୋଇଗଲା ।

ଭାରତରେ ଇଂରାଜୀଭାଷାର ପ୍ରଚଳନ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ପ୍ରସାର ପକ୍ଷରେ ଅନ୍ତରାୟ ହେଉଛି କି ? ଯଦି ହେଉଛି ତେବେ ଭାରତରୁ ଇଂରାଜୀ ଭାଷା ବିଲୁପ୍ତ ହେବା ଉଚିତ କି ?

ଓଡ଼ିଆ ଓଡ଼ିଶାର ଇସ୍କୁଲ ଭାଷା ନୁହେଁ,-ଏହା ଏଠି ଜୀବନର ଭାଷା । ତେଣୁ, ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ରୀତିରେ ଗୋଟାଏ ଇସ୍କୁଲ-ଭାଷା ଜୀବନସ୍ଥ ଭାଷାଲାଗି କଦାପି ଅନ୍ତରାୟ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ । ମାତ୍ର ଓଡ଼ିଶାର ସାମୂହିକ ଜୀବନର ନେତୃତ୍ୱ ଗୁଡ଼ିକ ଅଧିକାଂଶତଃ ଜୀବନକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ସହିତ ସ୍ପର୍ଶ ନ କରିଥିବାରୁ ଓ ତେଣୁ ପ୍ରାୟ ଇସ୍କୁଲିଆ ହୋଇ ରହିଥିବାରୁ ପ୍ରମାଦ ଆସି ପହଞ୍ଚୁଛି । ଇଂରାଜୀ ଭାଷାକୁ ଉଠାଇଦେଲେହିଁ ସେହି ଇସ୍କୁଲିଆ ମନ ମୋଟେ ଯିବ ନାହିଁ । ଇସ୍କୁଲିଆ ମନ ବଦଳିଲେ ଓଡ଼ିଆ ରହିବ, ଇଂରାଜୀ ରହିବ, ଦୁହେଁ ଦୁହିଁଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଉପକୃତ ହେବେ, ଦୁହେଁ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ସମୃଦ୍ଧ କରିବେ ।

ବାମପନ୍ଥୀ ଚିନ୍ତାଧାରାର କବିତାଗୁଡ଼ିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଉନ୍ନତି ମୂଳରେ କୁଠାରଘାତ କରୁଛି-ଏହା କେତେଦୂର ଯଥାର୍ଥ ?

ଜୀବନରେ ଡାହାଣ ଓ ବାମବୋଲି କିଛି ନାହିଁ । ଆମ ସାହିତ୍ୟରେ ଯେଉଁମାନେ କେବଳ ବାମପନ୍ଥୀ ଓ କେବଳ ଦକ୍ଷିଣପନ୍ଥୀ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ଶବ୍ଦ ଦୁଇଟିକୁ ସେଇମାନେହିଁ ଭିଆଣ କରିଛନ୍ତି । କବିତା ଲେଖିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଯେଉଁ ପନ୍ଥୀ ହେଉ ବା ନ ହେଉ ପଛକେ ତାହାର ଅନୁଭୂତିଟି ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ଗଭୀର ଅନୁଭୂତି ହୋଇଥିବା ଆବଶ୍ୟକ । ତେବେ ତାହା କବିତାର ସମୃଦ୍ଧିରେ ଆଦୌ ବାଧକ ହେବନାହିଁ ।

ଜଣେ ସମାଲୋଚକ ଏବଂ ସମୀକ୍ଷକ ଭାବରେ ଆପଣ ସାମ୍ପ୍ରତିକ ସାହିତ୍ୟରେ ଜଣେ ସମୀକ୍ଷକ ଏବଂ ସମାଲୋଚକର ଭୂଷଣ ସମ୍ପର୍କରେ ଆଲୋକପାତ କରିବେ କି ?

ପ୍ରଥମ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତରରେ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଟିର ମଧ୍ୟ ଉତ୍ତର ମିଳିଯିବ ।

"ସାହିତ୍ୟ ପଛରେ ଧାଇଁଲେ ପେଟପୂରା ମୁଠେ ଖାଇବାକୁ ମିଳିବନି"-ଏଭଳି ମନ୍ତବ୍ୟ ଉପରେ ଆପଣଙ୍କର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା କ'ଣ ?

ଯେଉଁମାନେ ପେଟ ପୂରିସାରିବା ପରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ପେଟ ଆହୁରି ପୂରୁ ବୋଲି ଇଚ୍ଛା କରୁଥାନ୍ତି, ପ୍ରଧାନତଃ ସେହିମାନେ ଏ କଥାଟିକୁ ସ୍ଲୋଗାନ ପରି ବ୍ୟବହାର

କରନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ନିଜ ଭିତରେ କ'ଣ ଗ୍ଲାନିଟିଏ କିମ୍ବା ଖୁଣଟିଏ ରହିଛି ବୋଲି ସେମାନେ ଅନୁଭବ କରୁଥାନ୍ତି କି କ'ଣ କେଜାଣି, ସେଇଟିକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବା ଲାଗି ସେଇ ସ୍ଲୋଗାନଟିର ଆଶ୍ରୟ ନିଅନ୍ତି ।

ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ କବିତା ପୁସ୍ତକର ସଂଖ୍ୟାତ୍ମକ ମାନ ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଚାଲିଥିବା ବେଳେ ପ୍ରବନ୍ଧ ଏବଂ ସମୀକ୍ଷା ପୁସ୍ତକର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ହେବାର କାରଣ କ'ଣ ?

ବିହ୍ୱଳତା ବଢ଼ିଲେ ସମୀକ୍ଷା କମିଯାଏ । ସମୀକ୍ଷା ବିହ୍ୱଳତାକୁ ମନ କରୁଥିଲେ ଅବଶ୍ୟ କବିତା ପୁସ୍ତକପରି ସମୀକ୍ଷା-ପୁସ୍ତକର ମଧ୍ୟ ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ିପାରନ୍ତା ଏବଂ ବିହ୍ୱଳତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅଧିକ ସଚେତନ ହୋଇ ପାରୁଥିଲେ ଯେକୌଣସି କବିତା ପୁସ୍ତକ ମଧ୍ୟ ଏକ ସମୀକ୍ଷା ପୁସ୍ତକ ବୋଲାଇବାର ଅଧିକାର ଲାଭକରିପାରନ୍ତା ।

ସାହିତ୍ୟରେ ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦଙ୍କର ପ୍ରଭାବ କ'ଣ ? ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଏ ପ୍ରଭାବର ସଂପ୍ରସାରଣ ଓ ସାମ୍ପ୍ରତିକ ସ୍ଥିତି ସମ୍ପର୍କରେ କିଛି କହିବେ କି ?

ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦଙ୍କର କେତୋଟି ପୁସ୍ତକର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ ହୋଇଛି । ତଥାପି ବିଶେଷ ଭାବରେ ସାହିତ୍ୟ-ପୁସ୍ତକ ବୋଲି କୁହାଯାଉଥିବା ତାଙ୍କର କୃତିଗୁଡ଼ିକର ଆଦୌ କୌଣସି ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ଅନୁବାଦ ହୋଇନାହିଁ । ଭାରତରେ ଯେଉଁମାନେ ଆଧୁନିକ ଭାରତୀୟ ଚିନ୍ତାଧାରାରେ ଏକ ସମଗ୍ରତର Worldviewର ଅନ୍ୱେଷଣ କରି ଆଗକୁ ଯାଉଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦଙ୍କ ସାହିତ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଛନ୍ତି ।

ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦଙ୍କ ଦର୍ଶନର ମୂଳଭିତ୍ତି କ'ଣ ? ଆପଣ ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦଙ୍କ ଦର୍ଶନ ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହୀ ହେଲେ କିପରି ?

ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦଙ୍କ ସାହିତ୍ୟ ପଢ଼ନ୍ତୁ ତେବେ ଜାଣିବେ । ମୁଁ ଶାନ୍ତିନିକେତନରେ ପାଠ ପଢୁଥିଲି । ସେହିଠାରେହିଁ ଗାନ୍ଧୀ, ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ଓ ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ସମଗ୍ର ଉଦ୍‌ବେଳନ ଏବଂ ଉତ୍ତୋଳନର ତିନୋଟି ପରସ୍ପର-ପରିପୂରକ ପ୍ରେରଣା ରୂପେ ଅନୁଭବ କରିବାର ଅନ୍ତର୍ଦୃଷ୍ଟି ପାଇଥିଲି ।

ଆଧୁନିକ ଅର୍ଥନୈତିକ ସମସ୍ୟା ଭିତରେ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱମୟ ଜୀବନ-ଯାପନ କରୁଥିବାବେଳେ ଆମେ କିପରି ଶ୍ରୀମା, ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦଙ୍କ ଆଦର୍ଶ ଅନୁକରଣ କରି ସମାଜ ପାଇଁ କିଛି କରିପାରିବୁ ବୋଲି ଆପଣ ମନେ କରନ୍ତି ?

କାହାରି ଅନୁକରଣ କରିବାକୁ ଜୀବନରେ ଏକ ଯଥାର୍ଥ ବାଣିଜ୍ୟବୋଲି ମୋଟେ କୁହାଯିବ ନାହିଁ । ଜୀବନରେ ଅର୍ଥନୈତିକ ସମସ୍ୟା ଓ କୌଣସି ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ନଥିଲେ ସମସ୍ତେ

ଯେ ଶ୍ରୀମା, ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ କିମ୍ବା ଆଉ କୌଣସି ଅଭିଳଷିତ ପଥକୁ ଆସିପାରୁଥାନ୍ତେ, ତାହାର ଆଦୌ କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ ।

ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରଭାବରେ ସମାଜ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୁଏ ନା ସମାଜର ରୁଚି ଅନୁଯାୟୀ ସାହିତ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ ?

ସମାଜର ଦର୍ପଣ ଉପରେ ସାହିତ୍ୟିକ ଜୀବନକୁ ଦେଖେ । ସାହିତ୍ୟ ଅସ୍ପଷ୍ଟତା ମଧ୍ୟରେ ତଥାପି ଖୋଜୁଥିବା ଧ୍ୟେୟଟିକୁ ସତେ ଯେପରି ଅଧିକ ସ୍ପଷ୍ଟ କରିଦେବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ସାହିତ୍ୟ ଓ ସମାଜକୁ ଆମେ କଦାପି ପରସ୍ପରର ବାହାରେ ରହିଥିବା ଦୁଇଟି ପୃଥକ୍ ଏକକ ବୋଲି ଭାବିବା ନାହିଁ ।

ସାହିତ୍ୟ କେବଳ ମଣିଷଜୀବନର ବାସ୍ତବତାକୁ ନେଇ ରଚିତ ହେବା ଉଚିତ କି ? ଅର୍ଥାତ୍ ସାହିତ୍ୟ କେବଳ ବାସ୍ତବଧର୍ମୀ ହେବା ଉଚିତ କି ?

ମଣିଷ ଯେତିକି ଦେଖିବାକୁ ମନ କରେ, ସେହି ଅନୁସାରେ ତା' ବାସ୍ତବତାର ପରିଧିଟି ନିରୂପିତ ହେବାକୁ ବାଧ୍ୟହୁଏ । ବାସ୍ତବତା ଓ ଆଦର୍ଶ-ଆମେ ଇଚ୍ଛାକଲେ ଏମାନେ ଆମଲାଗି ପ୍ରାୟ ଏକ ଭାବଗତ ବନ୍ଦୀଶାଳା ପରି ମଧ୍ୟ ବେଶ୍ କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରିବେ ଏବଂ ଅପର ପକ୍ଷରେ ଆମେ ଇଚ୍ଛାକଲେ ଆମକୁ ଏକ କ୍ରମ-ଅତିକ୍ରମଣର ପ୍ରେରଣା ବି ଦେଇ ପାରିବେ ।

ଆଧୁନିକ କବିତା କହିଲେ ଆପଣ କଣ ବୁଝନ୍ତି ?

ଆଧୁନିକ କବିତା-ଆଧୁନିକ ସଚେତନତା ଓ ସମ୍ବେଦନଶୀଳତାର କବିତା ।

ମାନବ-ସମାଜର କଲ୍ୟାଣ ଏବଂ ସାହିତ୍ୟକୁ ନେଇ ଚିନ୍ତା କଲାବେଳେ 'ଜୀବନ ପାଇଁ କଳା' ଏବଂ 'କଳା ପାଇଁ କଳା'ର ଭାବନା ଭିତରୁ ଆପଣ କେଉଁଟାକୁ ବିଚାରକୁ ନିଅନ୍ତି ଏବଂ କାହିଁକି ?

କଳା ଓ ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସରେ 'Art for art's sake'ର ଏକ ଅଭିସନ୍ଧିମୂଳକ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ରହିଛି । ଇତିହାସରେ ଆଗ୍ରହୀ ବ୍ୟକ୍ତି ତାହା ସହିତ ଅବଶ୍ୟ ପରିଚିତ ହେବ । ଜୀବନକୁ ଛାଡ଼ି କଳା ପାଇଁ ଆଉ କେଉଁଠି କ'ଣ ଆଧାର ରହିଛି କହିଲେ !

'Love marriage' କରିବାର ପରେ ପରେ ଦାମ୍ପତ୍ୟ ଜୀବନରେ ତିକ୍ତତା ସୃଷ୍ଟିହୁଏ- ଏହା କେତେଦୂର ଯଥାର୍ଥ ?

Love-marriage ନ ଥିଲେ ବି କ'ଣ କମ୍ ତିକ୍ତତା ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ ? ତେଣୁ ଦୟାକରି ତିକ୍ତତାର କାରଣକୁ ଅନ୍ୟତ୍ର ଅନୁସନ୍ଧାନ କରନ୍ତୁ ।

ଶେଷରେ ପୂର୍ବ ଛାତ୍ରାବାସର ଉଦୀୟମାନ ତରୁଣ ଲେଖକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଆପଣଙ୍କର ବାର୍ତ୍ତା କ'ଣ ?

ତରୁଣ ଲେଖକ ଆଗେ ତରୁଣ ହେଉ ଓ ତାପରେ ଯାଇ ଲେଖକ ହେବାକୁ ମନ କରୁ ।

'ପୂର୍ବାଶା', ରେଭେନ୍‌ସା କଲେଜ ପୂର୍ବ ଛାତ୍ରାବାସର ପ୍ରାଚୀରପତ୍ର, ୧୯୮୫-୮୬

❑❑❑

— ୬ —

ଜଣେ ସାହିତ୍ୟିକଭାବେ ଆପଣଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟୟ ଆସିଲା କେବେ ?

ଜୀବନ ଉପରେ ଯହୁଁ ଯହୁଁ ଅଧିକ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଆସିଲା ଏବଂ ସେହି ପ୍ରତ୍ୟୟ ଗୁଡ଼ିକୁ ପୁଞ୍ଜି କରି ଧରି ପୃଥିବୀକୁ ମୁଁ ଯହୁଁ ଯହୁଁ ଅଧିକ ପ୍ରତ୍ୟୟର ସହିତ ଦେଖିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲି, ସାହିତ୍ୟ ଭିତରକୁ ମଧ୍ୟ ସେତିକି ସେତିକି ଅଧିକ ପଶିଗଲି । ଜୀବନ ଓ ପୃଥିବୀ ସହିତ ମୋର ଯେଉଁସବୁ ଚେର ଲାଗି ରହିଥିଲା, ସେହି ଚେରଗୁଡ଼ିକୁ ସେତୁ କରି ମୁଁ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ପଶିଲି । ଆପଣାକୁ ଆବିଷ୍କାର କଲି, ଆପଣାର ଧାରାଟିଏ ବି ପାଇଗଲି ।

ଆପଣ କାହିଁକି ଲେଖନ୍ତି ?

"ମୁଁ କାହିଁକି ଲେଖେ" ବୋଲି ଅଧ୍ୟାପକ ବିଜୟାନନ୍ଦ ସିଂହଙ୍କର ସଂପାଦନାରେ ବହିଟିଏ ବାହାରିଛି । ସେଥିରେ ଏହି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମୋର ମଧ୍ୟ ଜମାନବନ୍ଦୀଟିଏ ରହିଛି । ସେଥିରୁ ପ୍ରଶ୍ନଟିର କିଛି ଉତ୍ତର ମିଳିଯିବ । ଲେଖେ ଅନେକ କାରଣରୁ । ଲେଖିବାର ମାଧ୍ୟମରେ ମୁଁ ଖିଅ ବାନ୍ଧେ । ମଣିଷ ସହିତ ବାନ୍ଧେ, ଭବିଷ୍ୟ ସହିତ ମଧ୍ୟ ବାନ୍ଧେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସହିତ ସମ୍ବନ୍ଧ ଗୁଡ଼ିକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ହୋଇଯାଏ । ଅତୀତ ଭିତରେ ଅସଲ ସ୍ଫୁଲିଙ୍ଗ ଗୁଡ଼ିକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିପାରେ । ତେଣୁ ଲେଖେ । ଏହି ସଂସାର ଭିତରୁ ନିଜକୁ ବା ଆଉ କାହାକୁ ଚିତାକାଟି ପଳାଇ ନ ଯିବାକୁ ମୁଁ ଲେଖେ । ସେଥିଲାଗି, ମୂଳତଃ ପଳାୟନପନ୍ଥୀମାନେ ଆଦୌ କିପରି କିଛି ଲେଖି ପାରନ୍ତି, ସେକଥା ମୁଁ ମୋଟେ ବୁଝି ପାରେନାହିଁ । ମୁଁ ଲେଖିଲାବେଳେ ଦୂରଗୁଡ଼ାକ ନିକଟ ହୋଇ ଆସନ୍ତି । ସତେଅବା କେଉଁ ପରମ ବନ୍ଧୁର ଏକାବେଳେକେ ସନ୍ନିଧାନରେ ଯାଇ ବସିଯିବା ପରି ଅନୁଭବ ହୁଏ ।

ଆପଣଙ୍କ ସାହିତ୍ୟ ରଚନା ପଛରେ କୌଣସି ଆଦର୍ଶ ଆପଣଙ୍କୁ ଅନୁପ୍ରାଣିତ କରିଛି କି ?

ଆପଣାଠାରୁ ବୃହତ୍ତର କୌଣସି କିଛି ଲାଗି ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବା, ମୋ ହିସାବରେ ତାହାହିଁ ହେଉଛି ଜୀବନର ସର୍ବୋତ୍ତମ ଆଦର୍ଶ । ସେହି ଆଦର୍ଶର ଆୟତନ ଏବଂ ଆୟାସ ଗୁଡ଼ିକ ସବୁବେଳେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାରେ ଲାଗିଥାଏ, "ପୂର୍ଣ୍ଣାତ୍ ପୂର୍ଣ୍ଣତରାକୃତିଃ" ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ । କାରଣ ମୋ ଭୂମି, ମୋର ଆଖି ଏବଂ ମୋର କାଠିଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ସଂପ୍ରସାରିତ ଓ ବୃଦ୍ଧିପ୍ରାପ୍ତ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଆନ୍ତି । ତେଣୁ ମୋର ଆଦର୍ଶ ଅଥବା ଆଦର୍ଶମାନେ ମୋଟେ କୌଣସି ପାରାଭାଡ଼ି ଭିତରେ ଉପରତଳ ହୋଇ ସୀମାସିଦ୍ଧ ଭାବରେ ଖଞ୍ଜା ହୋଇ ରହିନାହାନ୍ତି । ସେମାନେ ମୋ ବାସନାର ବୈପୁଲ୍ୟ ଅନୁସାରେ ଉକୁଟି ଉକୁଟି ଯିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଏବଂ ଅପର ପକ୍ଷରେ, ମୋତେ ମଧ୍ୟ ଉକୁଟାଇ ଚାଲିଛନ୍ତି । ଅଧିକ ନିର୍ଭୁଲ ଭାବରେ କହିଲେ, ଦୁଇଟିଯାକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଏକାବେଳେକେ ଚାଲିଛି ।

ଆପଣ ଲେଖାରେ 'ପ୍ରତିବଦ୍ଧତା' କଥା କହିଛନ୍ତି । ସେ ପ୍ରତିବଦ୍ଧତାଟି ଲେଖକ ପାଇଁ କେଉଁ କେଉଁ ପ୍ରକାରର ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ?

ପ୍ରେମରେ ପ୍ରତିବଦ୍ଧତା ରହିଛି, ଚିନ୍ତାରେ ପ୍ରତିବଦ୍ଧତା ରହିଛି, ବାଟ ଚାଲିବାରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିବଦ୍ଧତା ରହିଛି । ତେଣୁ ପ୍ରତିବଦ୍ଧତା ଲେଖାରେ ବି ରହିବ । ପ୍ରତିବଦ୍ଧତାର ଆବଶ୍ୟକତା ବିଷୟରେ ବୁଦ୍ଧିମନ୍ଥନ ବା ଗଣିତ ହିସାବକରି ଯିଏ ପ୍ରତିବଦ୍ଧତା ପାଖକୁ ଆସେ, ସିଏ ବିଚରା କେବେହେଲେ ପ୍ରତିବଦ୍ଧ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ହୁଏତ ସ୍ୱୟଂ ଗିଳି ପକାଏ ଅଥବା ଗିଳି ହୋଇଯାଏ । ଏଭଳି କ୍ଷେତ୍ରରେ ସାହିତ୍ୟ ସ୍ଲୋଗାନର ସ୍ତରକୁ ଖସି ଆସେ । ଭୀମଭୋଇ ଆଦୌ କୌଣସି ସ୍ଲୋଗାନ ଦେଇନଥିଲେ । ମାତ୍ର ତାଙ୍କର ଲେଖାରେ ପ୍ରତିବଦ୍ଧତା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କ'ଣ ଅଛି ?

ଏବେ 'ବିଶ୍ୱକୁ ଗବାକ୍ଷ'ରେ ଆପଣ ଲେଖିଛନ୍ତି ଯେ ମଣିଷସମାଜର ଶଯ୍ୟା ନଦୀ ଶଯ୍ୟା ପରି ହୋଇ ପାରି ନାହିଁ । ନଈର ଉପର ମୁଣ୍ଡରେ ବର୍ଷା ହେଲେ ତଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମାଡ଼ି ଆସେ । ମାତ୍ର ଆମ ସମାଜରେ ସୁବିଧା ଗୁଡ଼ିକ ନିମ୍ନସ୍ତର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆସିପାରୁ ନାହିଁ । ଏ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ସାହିତ୍ୟିକର ଭୂମିକାଟି କ'ଣ ? ଲେଖକର ସତରେ କ'ଣ କିଛି ସାମାଜିକ ଅଙ୍ଗୀକାର ଅଛି ?

ଜଣେ ଲେଖକର ଏକ ସାମାଜିକ ଅଙ୍ଗୀକାର ରହିଛି କି ନାହିଁ, ଏଭଳି ପ୍ରଶ୍ନଟିଏ କରିବା ମଧ୍ୟ ଅସାମାଜିକତା । ଯେଉଁ ସମାଜରେ ଥୋକେ ବା ଅଳପ ମଣିଷ ଅନେକଙ୍କର ଛାତିଉପରେ ବସି ରହିଥାନ୍ତି, କେବଳ ସେହି ସମାଜରେ ହିଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିଲଠା ଭାବରେ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଟିର ଆଲୋଚନା ହୋଇଥାଏ । ଯେକୌଣସି ସମାଜରେ ସାହିତ୍ୟିକ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ତୁଳନାରେ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ସଚେତନ; ତେଣୁ ଅଧିକ

ଶ୍ରଦ୍ଧା ତଥା ଚେତନାଯୁକ୍ତ ଭାବରେ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିବା ତା କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଶେଷଭାବରେ ପ୍ରକଟ ହୋଇପାରୁଥିବା ଉଚିତ। ଯଦି ଭିତରେ ସତକୁସତ ବେଦନାଟିଏ ରହିଥିବ, ତେବେ ତାହା ସମବେଦନା ରୂପେ ଅବଶ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତହୋଇ ବାହାରକୁ ଆସିବ। ସମବେଦନା ସକ୍ରିୟ ହେଲେ ତାହା ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧତାରେ ପରିଣତ ହୁଏ। ଯୋଉମାନେ କେବଳ ନିକଟଟାକୁ ଦେଖନ୍ତି, କେବଳ ନିଜର ବାଣଗୁଡ଼ାକୁ ଫୁଟାଇ ବିଚିତ୍ରବୀର୍ଯ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ କଥା ନିଆରା। 'ବିଶ୍ୱକୁ ଗବାକ୍ଷ'ରେ ମୁଁ ଯାହା କହିଛି, ଏବେ ଅର୍ଥନୀତିରେ ତାହାକୁ Percolationର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ବୋଲି କୁହାଯାଉଛି। ଭାରତରେ ବଡ଼ମାନଙ୍କର ସୁଦୟାରୁ ଏଠି ଯଥାର୍ଥ Percolation ଗୁଡ଼ିକ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରୁ ନାହିଁ। କେବଳ ଧନର କ୍ଷେତ୍ରରେ ନୁହେଁ, ବିଦ୍ୟାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଘଟୁନାହିଁ। ରାଜନୀତିର କ୍ଷେତ୍ରରେ ତ ମୋଟେ ଘଟୁନାହିଁ। ଅସଭ୍ୟ ମହାଦେବମାନେ ଆପଣାର ଜଟାଭିତରେ ଗଙ୍ଗାର ଧାରାକୁ ବାନ୍ଧି ରଖିଛନ୍ତି। ଧରଣୀ ଉପରକୁ ମୋଟେ ବହିବାକୁ ଦେଉନାହାନ୍ତି। ଜଣେ ସାହିତ୍ୟିକ ମନକଲେ ଏହି ମନ୍ଦପ୍ରକ୍ରିୟା ସତ୍ତ୍ୱେ ଏ ଦେଶରେ ତଥାପି ଏକ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ପାରିବ।

ଅନେକ ସମୟରେ ଆପଣ କହିଛନ୍ତି ଯେ ମଣିଷକୁ ସବାଆଗ ମଣିଷପରି ଦେଖିବା ପାଇଁ ଭିନ୍ନ ଆଖିଟିଏ ଲୋଡ଼ା। ସେ ଆଖିଟି କେଉଁ ସ୍ୱରୂପର ? ସେପରି ଆଖିଟିଏ ପାଇଁ ସାହିତ୍ୟିକର କି ଭୂମିକା ରହିଛି ?

ଏହି ଅଜବ କାଳଟିରେ କେତେଜଣ ମଣିଷ ଆପଣାକୁ ମଧ୍ୟ ମଣିଷଟିଏ ପରି ଦେଖନ୍ତି ? ଭାଗ୍ୟବାଦୀମାନେ ସେକଥା ମୋଟେ କରିପାରିବେ ନାହିଁ। କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱବାଦୀମାନେ ମଧ୍ୟ ତାହା କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ। ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ ପ୍ରୟୋଜନ ଅନୁସାରେ ଜୀବନରେ କେତେଜାଗାରେ କେତେ ବେଶ ହେଉଥାନ୍ତି। କୋଉଠି ବିଲେଇଟିଏ ହୋଇ ମୂଷା ମାନଙ୍କ ଉପରେ ଚଢ଼ାଉ କରୁଥାନ୍ତି ତ ଆଉ କୋଉଠି ଆଉ କାହାପାଖରେ ମୂଷିକବତ୍ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି। କୋଉଠି ଖୋସାମତ କରି ମେରୁଦଣ୍ଡ ଭାଙ୍ଗି କାହାପାଖରୁ କ'ଣଟିଏ ମାଗୁଥାନ୍ତି ତ ଆଉକୋଉଠି ଖୋସାମତ ଲୋଡ଼ି ଦରବାର ଜମାଇ ବସିଥାନ୍ତି। ସେମାନେ କୋଉ କୂଳର ହୋଇପାରନ୍ତି ନାହିଁ। ତେଣୁ ମଣିଷକୁ, ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ମଣିଷଟିଏ ପରି ଦେଖିପାରିବା ଲାଗି ପ୍ରକୃତରେ ଅନ୍ୟ ଆଖିଟିଏ ଲୋଡ଼ାହୁଏ। ଯେଉଁ ସମାଜରେ ପାହାଚ ପାହାଚ ବିଭାଜନରେ ବଡ଼ ସାନର ମୀମାଂସାଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ କେନ୍ଦ୍ରହୀନ କରି ରଖିଥାନ୍ତି, ସେଠି ସେପରି ଏକ ଆଖି ପ୍ରକୃତରେ ଅର୍ଜନ କରିବାକୁ ପଡ଼େ। ସେଥିପାଇଁ ସତକୁ ସତ ଏକ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପଡ଼େ। ଏହିଭଳି ଏକ ଆଖିଟିଏ ଆମ ଜୀବନରେ ଅନ୍ତତଃ ସମ୍ଭବ

ହୋଇପାରିବ ବୋଲି ସାହିତ୍ୟିକ ଆମକୁ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଆଣି ଦେଇପାରନ୍ତା । ମାତ୍ର ସବାଆଗ ତା ନିଜର ମଧ୍ୟ ସେହିଭଳି ଆଖିଟିଏ ରହିଥିଲେ ତ ସିଏ ତାହା କରିପାରିବ ।

ସ୍ରଷ୍ଟା ଓ ତାର ସୃଷ୍ଟି କ'ଣ ସମାନ ମନ୍ତ୍ର ଓ ସମାନ ଚେତନା ଦ୍ୱାରା ପୁଷ୍ଟ ହେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ? ସୃଷ୍ଟିଶୀଳ ମୁହୂର୍ତ୍ତଟି ସ୍ରଷ୍ଟାର ସାମଗ୍ରିକ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱଠାରୁ ନିଆରା ନୁହଁ ?

କେହି କୌଣସି କଥାପାଇଁ ମୋତେ ବାଧ୍ୟ ନୁହେଁ । ମୁଁ ନିଜେ ଯାହା ହେବାକୁ ମନକରିବି କେବଳ ତାହାହିଁ ହେବି । ଆଉ ସବୁ ଅଭିନୟ, ତେଣୁ ହୀନ, ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ । ସ୍ରଷ୍ଟା ଅର୍ଥାତ୍ ଲେଖକର ଯଦି ସାମଗ୍ରିକ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱଟିଏ ରହିଥାଏ, ଯଦି ସିଏ ବହୁ ବିଟ ପ୍ରୟୋଜନରେ ଭାଗ ଭାଗ ହୋଇ ବହୁ ମୁଖା ପିନ୍ଧି ଫୁଲେଇ ହେଉନଥାଏ, ତେବେ ତା ସୃଷ୍ଟିର ମୁହୂର୍ତ୍ତଟି ମଧ୍ୟ ତା'ର ସେହି ସମଗ୍ରତାଟି ଠାରୁ ଅଲଗାହୋଇ ରହିପାରିବ କିପରି ? କାଳିସୀ ଲାଗିଲେ କଳାଶକ୍ତିର ଉଦୟ ହୁଏ ବୋଲି ଯେଉଁମାନେ କହନ୍ତି, ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ନୁହେଁ । ଯିଏ ସାହିତ୍ୟ ପାଇଁ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ମୁଖା ପିନ୍ଧେ ଓ ସେଇଟିକୁ ଆଗ କାଢ଼ିଦେଇ ଜୀବନର ଆଠପ୍ରହର ଭିତରକୁ ଯାଏ, ସିଏ ହୁଏତ ଉଭୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦୋଚାରୁଣୀ ହୋଇ ରହିଯାଏ । ସେମିତିଆ ମଣିଷ ସଭାକୁ ଶୋଭା ପାଆନ୍ତି, ସାହିତ୍ୟକୁ ମୋଟେ ନୁହେଁ । ଏବଂ ଯେକୌଣସି ସମାଜଲାଗି ସେମାନେ ବହୁ ଅନିଷ୍ଟ ଓ ଅବର୍ଜିଆପଣର କାରଣ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ।

ସାମଗ୍ରିକ ଭାବରେ ବର୍ତ୍ତମାନର ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ କ'ଣ ଉଚ୍ଚ ମାନର ସ୍ରଷ୍ଟାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିପୁଷ୍ଟ ହେଉନାହିଁ ?

ସାହିତ୍ୟର ମାନକୁ ଯଦି ଆମ ସାମଗ୍ରିକ ଜୀବନର ଗୁଣାତ୍ମକ ମାନର ଦର୍ପଣ ଉପରେ ବିଚାର କରାଯାଏ, ତେବେ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଟିର ଉତ୍ତର ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ । ମାତ୍ର ସାହିତ୍ୟକୁ ଯଦି ତଥାପି କୌଣସି ଅଲଗା ଖଞ୍ଜାବୋଲି ଆମେ ବିଚାର କରିବାକୁ ମନକରିବା, ତେବେ ଆମକୁ ପ୍ରକୃତରେ କେଡ଼େ କେଡ଼େ ମାନେ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହେବାକୁ ଲାଗିବେ । ରାବଣମାନେ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହେବେ ଏବଂ ଏଣେ ଅଙ୍ଗଦପରି ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ ଗୁଡ଼ାଇ ଏଡ଼େ ଉଚ୍ଚ ହୋଇ ତା'ର ସମକକ୍ଷ ହେବାକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୃଶ୍ୟମାନ ଭାବରେ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିବା ଆଉମାନେ ବି ଦିଶିବେ । ମଜା ଦେଖିବାକୁ ଆମ ସାହିତ୍ୟର ମହାରଥୀ ଓ ମହାମାନୀ ମାନଙ୍କୁ ଯଦି ଗୋଟାଏ ଘରେ ଏକାଠି ବସାଇଦେଇ ପରସ୍ପର ପାଖରେ ନିଜ ଉଚ୍ଚମାନର ଔଚିତ୍ୟ ପ୍ରତିପାଦିତ କରିବାପାଇଁ ଛାଡ଼ି ଦିଆଯାଏ, ତେବେ ଅସଲ ମାନପରୀକ୍ଷା ସେତିକିବେଳେ ହେବ ।

ଗୋଟାଏ ଜାତିର ଭାଷାକୁ ବିକଶିତ କରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶାସନତନ୍ତ୍ରର କିଛି ଭୂମିକା ଅଛି ବୋଲି ଆପଣ ଭାବୁଛନ୍ତି ?

ଜାତି ହେଉଛି ରାଜନୀତିଶାସ୍ତ୍ରର ଗୋଟାଏ ଶବ୍ଦ । ଭାଷା ଏକ ଅନ୍ୟ ଜ୍ୟାମିତି ଓ ପରିମିତିର କଥା । ସରକାର ଏହି ଦୁଇ ଅଭିଧାଠାରୁ ଏକାବେଳେକେ ଅଲଗା ଏକ ତୃତୀୟ ଅଭିଧା । ସରକାର ହେଉଛି ଏକ ଯନ୍ତ୍ର । ଏହାକୁ ଚଳାଇବାକୁ ଯନ୍ତ୍ରୀମାନେ ରହିଥାନ୍ତି । ଯନ୍ତ୍ରୀମାନେ ଆସନ୍ତି, ଯାଆନ୍ତି । ଜାତି, ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟବାଲାଙ୍କୁ ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି ଘୋଟିଲେ ସେମାନେ ଯନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଆନ୍ତି । ଯନ୍ତ୍ରୀମାନେବି ଜାତିଆ ଦିଶିବେ ବୋଲି ଏହି ସ୍ଥିତିଟିରୁ କମ୍ ଫାଇଦା ଉଠାନ୍ତି ନାହିଁ । ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଶାଳୀନତା ଓ ଗୌରବର କଥା ହୁଅନ୍ତା, ଯଦି ସେହି ସରକାରୀ ସାଆନ୍ତମାନେ ଆଗ ଆପଣାର ଆସନଗତ ପରିଚୟଟାକୁ ବାହାର କରିଦେଇ ସାଧାରଣ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭଳି ଆସନ୍ତେ । ତେବେ ଭାଷାର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ବଢ଼ନ୍ତା ଏବଂ ଜାତିଭିତରେ ଆମେ ପଦ ଓ ଆସନ ନିର୍ବିଶେଷରେ ସମସ୍ତେ ସମ୍ମାନର ସହିତ ରହିଛୁବୋଲି ପ୍ରମାଣ ମିଳିଯାଆନ୍ତା । ମାତ୍ର ଆମେ ଆଗ ବହୁ ପ୍ରକାରର ଭିକ୍ଷାବୃତ୍ତି ଓ ମିଥ୍ୟାବୃତ୍ତି ପରିତ୍ୟାଗ କରିପାରିଲେ ଯାଇ ତାହା ସମ୍ଭବ ହୁଅନ୍ତା ।

ଓଡ଼ିଆ ସଂସ୍କୃତିର ସଂଜ୍ଞା ଓ ତା'ର ମୌଳିକ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ କ'ଣ ?

ଓଡ଼ିଆ ସଂସ୍କୃତି ଆଗ ସଂସ୍କୃତି, ତା'ପରେ ଓଡ଼ିଆ ସଂସ୍କୃତି । ଠିକ୍ ଯେପରି ଯେକୌଣସି ସଂସ୍କୃତି ଆଗ ସଂସ୍କୃତି, ତା'ପରେ ଅମୁକ ସଂସ୍କୃତି ବା ସମୁକ ସଂସ୍କୃତି । ଏହି ଅସଲ ସନ୍ତକଟିକୁ ବାଦ୍‌ଦେଇ ଓଡ଼ିଶାରେ ଏବେ ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଏବଂ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଯାବତୀୟ ସଂସ୍କୃତି-ସଂଜ୍ଞାରେ ଏକାଧିକ ବିକୃତି ଆଣି ପୂରାଇ ଦେଉଛନ୍ତି । ସାଧାରଣ ଜୀବନରେ ତୁଚ୍ଛା ବର୍ବର ଓ ଅସୁନ୍ଦରମାନେ ଆମର ତଥାକଥିତ ସଂସ୍କୃତିର ପର୍ବୋତ୍ସବ ମାନଙ୍କରେ ଧବଳେଶ୍ୱର ଅଥବା ନୀଳକଣ୍ଠେଶ୍ୱର ହୋଇ ବସୁଛନ୍ତି । ଓଡ଼ିଆ ସଂସ୍କୃତିର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ହେଉଛି ତାହା ଉତ୍ତର ଓ ଦକ୍ଷିଣ ମଧ୍ୟରେ ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତି-ସଂକ୍ରମଣର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ସେତୁପରି କାର୍ଯ୍ୟକରିଛି । ସେହି ସେତୁର ପରିଚୟ ହେଉଛି ତାହାର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ପରିଚୟ । ଏବେ ଅନେକ ଅରସିକ ତାହାକୁ ସତେଅବା ଏକ ଆତ୍ମମନ୍ୟ ଦ୍ୱୀପରେ ପରିଣତ କରି ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି ଓ ନାନା ଉତ୍ତେଜନା ସୃଷ୍ଟି କରୁଛନ୍ତି । ଆମ ପିଲାମାନେ ଏହି ବିଷୟରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସାବଧାନ ରହିବା ଉଚିତ ।

କେଉଁ କାରଣ ପାଇଁ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ନିଜସ୍ୱ ସମାଲୋଚନା-ଶୈଳୀ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇପାରୁ ନାହିଁ ? କେଉଁ କାରଣପାଇଁ ଓଡ଼ିଆରେ ମୌଳିକ ପ୍ରବନ୍ଧ ପ୍ରାୟ କେହି ଲେଖୁନାହାନ୍ତି ?

ଗୋଟାଏ ସାହିତ୍ୟରେ ପୁଣି ଏକ ନିଜସ୍ୱ ସମାଲୋଚନା-ଶୈଳୀ କ'ଣ ? ଆପଣ କ'ଣ ଭାବୁଛନ୍ତି, ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ସମାଲୋଚନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କୋଡ୍

ରହିବ ଓ ସମାଲୋଚକମାନେ ତାହାର ଅନୁସରଣ କରି ସମାଲୋଚନା ଲେଖିବେ ? ଏକଦା କବି ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ତାଙ୍କ କାବ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ରସିକେ ତାଙ୍କରି ଫରମାସ ଅନୁସାରେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅର୍ଥରେ ବୁଝିବେ ବୋଲି ଯେପରି ଏକ 'ଗୀତାଭିଧାନ'ର ରଚନା କରିଥିଲେ, ଆପଣ କ'ଣ ସେହିପରି କଥା କହୁଛନ୍ତି ? ଯେତେ ସମାଲୋଚକ, ସେତେ ଶୈଳୀ-ତାହାହିଁ ସୁସ୍ଥ, ତାହାହିଁ ସମୃଦ୍ଧ। ମୌଳିକତା ଇଚ୍ଛା କରୁଥିଲେ ସିନା ଆମେ ମୌଳିକ ହୋଇପାରନ୍ତେ ? ନିଜ ଜୀବନଦୃଷ୍ଟିରେ ମୌଳିକ ହେବା କ'ଣ ଏତେ ସହଜ ? ପ୍ରଲୋଭନକାରୀ ବହୁ ଗୁଳାଭିତରେ ନପଡ଼ି ସତ୍ୟଟିଏ ଖୋଜିବା, ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିବା ଏବଂ ତାହାକୁ ଭାବଗ୍ରାହୀ କରି ପ୍ରକାଶ କରିବା କ'ଣ ଏଡ଼େ ଅଳପ କଥା ?

ଓଡ଼ିଆ ପାଠକମାନଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ଆପଣଙ୍କର ଧାରଣା କ'ଣ ?

ଓଡ଼ିଶାରେ ପାଠକ କେତେ କି ? ଯୋଉ ରାଜ୍ୟରେ ଶହେରେ ମୋଟେ ତିରିଶି ଜଣ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସାକ୍ଷର ହୋଇ ପାରିଛନ୍ତି, ସେହି ରାଜ୍ୟରେ ସାହିତ୍ୟର ପାଠକ ପୁଣି କେତେ ହେବେ ? ଏହି ପାଠକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କେବଳ ଓଡ଼ିଆ ଜାଣିଥିବା ପାଠକମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା କମ୍, ଓଡ଼ିଆ ସାଙ୍ଗକୁ ଇଂରାଜୀ ବା ବଙ୍ଗଳା ଆଦି ଭାଷା ଜାଣିଥିବା ପାଠକମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ବେଶୀ। ଏମାନେ ତ କେବଳ ଓଡ଼ିଆ ବହି ପଢୁନଥିବେ, ଅନ୍ୟ ଭାଷାର ବହିମାନ ମଧ୍ୟ ପଢୁଥିବେ। କଳ୍ପନା କରନ୍ତୁ, ଯେଉଁଦିନ ଓଡ଼ିଶାରେ ଶତକଡ଼ା ଶହେ ମଣିଷ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଓ ତାହାର ମାଧ୍ୟମରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶାଧିକାର ଲାଭ କରିବେ, ସେଦିନ ଓଡ଼ିଶାରେ ସମଗ୍ର ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀ ହିଁ ବଦଳିଯିବ। ଏକ ସମୂହ ହିସାବରେ ଆମର ପାଠକୀୟ ସାହିତ୍ୟବୋଧ ବଦଳିଯିବ। ଆପଣାର ଆବଶ୍ୟକତା ବିଷୟରେ ପାଠକମାନେ ଅଧିକ ସଚେତନ ହେବେ ଏବଂ ଲେଖକମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଆପଣାର ରୁଚିଗତ ଦାବୀ ଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ କରିପାରିବେ। ବର୍ତ୍ତମାନ, ପାଠକମାନେ ଅଧିକାଂଶତଃ ସୌଖିନ୍ ପାଠକ ହୋଇରହିଛନ୍ତି। ଏବଂ ଲେଖକମାନେ ମଧ୍ୟ ଅଧିକାଂଶତଃ ସୌଖିନ୍ ଲେଖକ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି। ସାହିତ୍ୟ ବିଷୟରେ ଏକ ଯଥାର୍ଥ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧତା ପାଠକ ଓ ଲେଖକ କାହାରି ପାଖରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇନାହିଁ।

ଆପଣ ସମାଜତତ୍ତ୍ୱ ଓ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଧ୍ୟୟନ, ଅଧ୍ୟାପନା ଓ ଗବେଷଣାରେ ନିଜକୁ ନିୟୋଜିତ କରିଥିଲେ। ଆପଣଙ୍କ ସାହିତ୍ୟ-ସାଧନାକୁ ଏହା କିପରି ପରିପୁଷ୍ଟ ବା ପ୍ରଭାବିତ କରିଛି ?

ସମାଜତତ୍ତ୍ୱ ଓ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ହେଉଛି ଆପଣାର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରସ୍ଥଗୁଡ଼ିକରେ ଆମ ଜୀବନର ସମୀକ୍ଷା। ସମୀକ୍ଷାର ଅର୍ଥ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମୋହମୁକ୍ତ ହୋଇ ବୁଝିବାକୁ

ସମର୍ଥ ହେବା । ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମୋହମୁକ୍ତ ହେବାଦ୍ୱାରା ହିଁ ଆମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ବୁଝିବାକୁ ମଧ୍ୟ ସମର୍ଥ ହେବା । ଏବଂ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ବୁଝିବା ହେଉଛି ଭଲପାଇବା । ତେଣୁ, ଏହିପରି ଭାବରେ ସମାଜତତ୍ତ୍ୱ ଓ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ସାହିତ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ନିର୍ମଳତର ଆଖିଟିଏ ଅବଶ୍ୟ ଯୋଗାଇ ଦେଇପାରିବ । ଅବଶ୍ୟ, ସାହିତ୍ୟ କହିଲେ ଯଦି ଆମେ କେତେଟା ତୁଚ୍ଛ ମୁଗ୍‌ଧତା ଏବଂ ଭାବପ୍ରବଣତାକୁ ବୁଝୁଥିବା, ତେବେ ତାହା ଅଲଗା କଥା ହେବ । ସାହିତ୍ୟ କରିବାକୁ ଯୋଉମାନେ ଏକ ବିଶେଷ କାଳିସୀ ଲାଗିବା ସହିତ ସମତୁଲ କରି ଦେଖନ୍ତି, ସେମାନେ ଯେଡ଼େ ମୁଗ୍‌ଧ ଏବଂ କ୍ୱରାତୁର ହୋଇ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଭଲ ପାଇପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ମୋର ମୋର ବୋଲି କହନ୍ତି ସିନା, ମାତ୍ର ଆପଣାକୁ ମୋଟେ ଦେଇପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ତେଣୁ ନିର୍ମଳ ଦୃଷ୍ଟିଟିଏ ରହିଥିବା ଦରକାର । ସମାଜ ବିଜ୍ଞାନ ଏବଂ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ମୋତେ ଏହି ଦିଗରେ ଅନେକ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛି, ଅନେକ ସାହସ ଆଣି ଦେଇଛି ।

ଆପଣ ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦଙ୍କ ଦର୍ଶନ ଓ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସହ ଗଭୀରଭାବେ ଜଡ଼ିତ । ଏହା ଆପଣଙ୍କ ସାରସ୍ୱତ ଚିନ୍ତାକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଛି କି ?

ଭାରତୀୟ ସାହିତ୍ୟ, ଏପରିକି ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟିକ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦଙ୍କର ଅବଦାନ ଅନସ୍ୱୀକାର୍ଯ୍ୟ । ତାଙ୍କର The Future Poetry ଗ୍ରନ୍ଥଟିକୁ ପଢ଼ିଛନ୍ତି ? ଗୋଟିଏ ସ୍ତର ଅଛି, ଯେଉଁଠି ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରକୃତରେ ହିଁ ଦର୍ଶନର କାର୍ଯ୍ୟ କରେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଦୃଷ୍ଟିଟିଏ ଆଣି ଯୋଗାଇଦିଏ, ପଥଟିଏ ଦେଖାଇଦିଏ । ଚେତନାର ଏପରି ଏକ ସ୍ତର ରହିଛି, ଯେଉଁଠି ଅନ୍ନଠାରୁ ଆନନ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ସୋପାନ ବା ଭୂମିକୁ ଗୋଟିଏ ସମଗ୍ର ରୂପେ ଦେଖି ହୁଏ । ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ ଭାରତୀୟ ଚିନ୍ତନରେ ଆମକୁ ସେହି ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସୂତ୍ରଟିକୁ ଆଣି ଧରାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ନାନା କାରଣରୁ ଆଧୁନିକ ପୃଥିବୀ ସେହି ସମଗ୍ରତା-ବୋଧରୁ ସ୍ଖଳିତ ହୋଇ ଆସିଛି ଏବଂ ଫଳରେ ବହୁପ୍ରକାରେ କଲବଲ ହେଉଛି । ସମଗ୍ରତାର ସେହି ଖିଅଟିକୁ ମଣିଷ ହାତରେ ପୁନର୍ବାର ଧରାଇ ଦେବା ହେଉଛି ଆମ ଯୁଗର ସବୁଠାରୁ ବୃହତ୍ ଆହ୍ୱାନ । ପୃଥିବୀର ସର୍ବୋତ୍ତମ ଚିନ୍ତନଗୁଡ଼ିକ କ୍ରମେ ସେହି ଆହ୍ୱାନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ବାହାରିଲେଣି । ସାହିତ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ଅନୁରୂପ ଉଦ୍‌ବେଳନ ଆସି ଦେଖାଦେଲାଣି । ଆପଣାର ଚିନ୍ତନ ଓ ସ୍ୱପ୍ନର ଭୂମିଗୁଡ଼ିକୁ ସଜାଡ଼ି ଆଣିବାରେ ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ ମୋତେ ବହୁ ପ୍ରେରଣା ଦେଇଛନ୍ତି ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମ ଦେଶରେ ଧର୍ମନାମରେ ଧର୍ମାନ୍ଧତା ଓ ଅମାନୁଷିକତା ଯେପରି କାୟା ବିସ୍ତାରକରି ଚାଲିଛି ସେଥିରେ ଆପଣଙ୍କର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା କ'ଣ ?

ଆମେ ଅନ୍ଧ, ତେଣୁ ଆମର ଧର୍ମ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ଧ । ଆମେ ଖଣ୍ଡିଆ । ତେଣୁ ଆମର

ଧର୍ମ ମଧ୍ୟ ଭାରି ଖଣ୍ଡିଆ । ଏବଂ, ଖଣ୍ଡିଆ ମଣିଷ ଅମାନୁଷିକ ହେବ ନାହିଁ ତ ଆଉ କ'ଣ ହେବ ? ଏହି ବିଷୟରେ ମୋର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ । ଉପସ୍ଥିତ ସକଳ ପ୍ରରୋଚନା ସତ୍ତ୍ୱେ ଯଦି କେତେକ ମଣିଷ ତଥାପି ସଖ୍ୟର ଏବଂ ସଂପ୍ରତ୍ୟୟର ଯାବତୀୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ସମଗ୍ର ହୋଇ ରହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବେ, ଯଦି ସେମାନେ ପରସ୍ପରକୁ ଆବିଷ୍କାର କରି ଏକ ବିକଳ୍ପ ଯୋଗାଇଦେଇ ପାରିବେ, ତେବେ ଯାଇ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଭବିଷ୍ୟଟି ପାଇଁ ସେମାନେ ଏକ Lever ଯୋଗାଇଦେଇ ପାରିବେ । ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତେ ଅନ୍ଧାର ଦେଖୁଥିବାବେଳେ ସେମାନେ ଆଲୁଅ ଦେଖି ପାରୁଥିବେ । ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତେ ଭୟ କରୁଥିବା ବେଳେ ସେମାନେ ଜୀବନକୁ ଭଲ ପାଇବେ । ଭୟ କରୁଥିବା ମଣିଷ ହିଁ ଉଗ୍ର ହୁଏ, ଅନ୍ଧ ହୁଏ । ଭଲ ପାଇ ପାରୁଥିବା ମଣିଷ ହିଁ ସଂସାରକୁ ବଦଳାଇ ପାରିବ ।

ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଓ ସାଧାରଣ ମଣିଷଙ୍କ ଭିତରେ ସଂଯୋଗ-ସୂତ୍ରଟି କ'ଣ ? ତାହା ଆମ ରାଜ୍ୟରେ ଅଛିବୋଲି କଣ ଆପଣ ଭାବୁଛନ୍ତି ?

ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ହେଲେ ସଂସାରକୁ କାଳ ହୁଏ । ଆମର ଅଧିକାଂଶ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ସେହିପରି ଆମ ସଂସାରକୁ କାଳ ହୋଇଛନ୍ତି । ସେମାନେ ବୁଦ୍ଧି ବିକି ପଇସା କିଣୁଛନ୍ତି । ଆମର ଏହି କାଳଟାବି ସେମାନଙ୍କର ସେହି ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି ଲାଗି ଖୁବ୍ ସୁହାଉଛି । ତେଣୁ, ସାଧାରଣ ମଣିଷଙ୍କ ସହିତ ସେମାନଙ୍କର ଅସଲ ସଂଯୋଗସୂତ୍ର ଗୁଡ଼ିକ ମୋଟେ ରହିପାରୁନାହିଁ । ସାଧାରଣ ମଣିଷ ଆମ ଦେଶରେ ପ୍ରଧାନତଃ ବଞ୍ଚିତ । ସେମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସି ସେମାନଙ୍କର ହୋଇ ଉପଯୁକ୍ତ ସମ୍ମାନବୋଧ ଓ ଚେତନା ଯୋଗାଇଦେବା ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ମାନଙ୍କର କାମ ହୋଇଥାନ୍ତା । ଏଠି ବହୁ ପରିବର୍ତ୍ତନର ସମ୍ଭାବନା-କ୍ଷେତ୍ରରେ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀମାନେ ନେତୃତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରୁଥାନ୍ତେ । ମାତ୍ର ଭୀରୁମାନେ ପୁଣି କି ନେତୃତ୍ୱ ଦେବେ ? ଭୀରୁମାନେ ଖୋସାମତ କରିପାରିବେ, ନିଜର ମେରୁଦଣ୍ଡ ଲୁଚାଇ ଦରବାର ମାନଙ୍କରେ ନିଜପାଇଁ ସଫଳତା ଅର୍ଜନ କରିପାରିବେ, ଚାକିରୀରେ ପ୍ରମୋଶନ୍ ବି ପାଇପାରିବେ । ଯେଉଁ ବୁଦ୍ଧି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରେ, ଏକାଧିକ ଯୁଗବଦଳାରେ ନିମିତ୍ତ ହୋଇପାରେ, ସେହି ବୁଦ୍ଧି ଆମ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀଙ୍କ ଠାରେ କୁଆଡୁ ଆସିବ ? ଯଥାର୍ଥ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀଟିଏ ହୋଇପାରିବା ଲାଗି ବୁଦ୍ଧି ସାଙ୍ଗକୁ ଏକ ହୃଦୟ ଥିବା ଦରକାର, ଏକ ଭୟମୁକ୍ତ ବିବେକ ଥିବା ଦରକାର । ପ୍ରଧାନତଃ ପରିବାର-ପୋଷଣ କରିବାକୁ ବୁଦ୍ଧିକୁ ବିକୁଥିବା ଆମର ଏମାନେ ସେସବୁର ଭାଜନ ହେବେ କିପରି ? ସେଥିଲାଗି ଏକ ଉତ୍ତୋଳନ ଆବଶ୍ୟକ ।

ଆପଣଙ୍କ ଜୀବନରେ ସବୁଠୁ ଆନନ୍ଦଦାୟକ ବା ଦୁଃଖଦାୟକ ଘଟଣା କିଛି ଅଛିକି ? ଯଦି ଅଛି ତାହା ଆମେ ଜାଣିବାରେ କିଛି ବାଧା ଅଛିକି ?

ଆନନ୍ଦଦାୟକ ଘଟଣା ବହୁତ ଅଛି । ବେଳେ ବେଳେ ଦୁଃଖ ଆସିଛି ସତ, ମାତ୍ର ସେହି ଦୁଃଖ ଭିତରେ ଏମିତି କିଛି ସତତ ରହିଛି, ଯାହାକି ମୋତେ ସେହି ଦୁଃଖକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଯିବା ଲାଗି ପ୍ରେରଣା ଦେଇଛି । ହଁ, କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କାରଣ-ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପରାଜୟ, ବିଫଳତା ଓ ସେହିପରି ଆଉ ଯେତେ ଯାହା ହେତୁ ମୁଁ କେବେହେଲେ ଦୁଃଖ ପାଇନାହିଁ । ଏବଂ, ବେଳେବେଳେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଖରେ ମନକୁ ମନ ହାରିଯାଇଛି ଏବଂ ତାହାରି ଫଳରେ ଜିତି ଜିତି ଆସିଛି । କେହି ମୋତେ କଥାକଥିତ ଦୁଃଖ ଦେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତଥାପି ତାହାର ପିଛା ଛାଡ଼ିନାହିଁ । ତେଣୁ ପୁନର୍ବାର ଭେଟ ହୋଇଛି । ଏବଂ ସେହିଭଳି ମୁହୂର୍ତ୍ତଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ମୋ' ଜୀବନର ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଆନନ୍ଦଦାୟକ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ହୋଇରହିଛି । ଅସଲ ଆନନ୍ଦ ଆଦୌ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ନୁହେଁ । ଯେପରି ଅସଲ ଦୁଃଖଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ନୁହେଁ, ଠିକ୍ ସେହିପରି । ଆପଣ ମୋତେ କେତୋଟି ଘଟଣାର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେବାକୁ କହିଥିଲେ । ଏପରି ଉତ୍ତରଟିଏ ଦେଇ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଫାଙ୍କିଦେଲି ନାହିଁ ତ ?

ସାଂପ୍ରତିକ କାଳରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର କେଉଁ ସ୍ରଷ୍ଟାମାନେ ଅଧିକ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ବୋଲି ଆପଣ ମନେକରନ୍ତି ? ସେମାନେ କ'ଣ ପ୍ରକୃତରେ ଆମ ସାହିତ୍ୟର ଆକାଶକୁ ସୁଦୂରପ୍ରସାରୀ କରିପାରିଛନ୍ତି ?

ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଯେଉଁମାନେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା ସାହିତ୍ୟକୁ ଆଗ ଦେଖିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମୁଁ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିଛି । ଯେଉଁମାନେ ସବାଆଗ ଜୀବନକୁ ଦେଖିଛନ୍ତି, ଜୀବନ ପାଖରେ ଆଗ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ହୋଇ ତା'ପରେ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରକୁ ଆସିଛନ୍ତି, ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିଛି । ଏକଥା କଲାବେଳେ ମୁଁ ପ୍ରାଚୀନ ଓ ଅଧୁନାତନ ବାରିନାହିଁ । ପ୍ରବୀଣ ନବୀନ ବାରିନାହିଁ, ଅଥବା ଜ୍ୟେଷ୍ଠ କନିଷ୍ଠ ମଧ୍ୟ ବାରିନାହିଁ । ଆମ ସାହିତ୍ୟର ଆକାଶ ମଧ୍ୟ ମୂଳତଃ ସାହିତ୍ୟର ହିଁ ଆକାଶ । ଯେଉଁମାନେ ଆକାଶଟାକୁ ଚିହ୍ନିବା ପୂର୍ବରୁ ଆକାଶରେ ଆମ ଓ ତାଙ୍କର ଭେଦ କରନ୍ତି ଓ ତାହାକୁ ନେଇ କେତେ ଫୁଲେଇ ହୁଅନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ ବୁଝିପାରେ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ଜାତିକୁ ମୁଁ ସତକୁସତ ଠଉରାଇ ପାରେନାହିଁ ।

ଆମ ସାହିତ୍ୟର ସଂକଟ କ'ଣ ? ତାହା କ'ଣ ଦୂର ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ?

ସାହିତ୍ୟ ଯେତେବେଳେ ତା' ସମ୍ମୁଖରେ ଉପସ୍ଥିତ ଆହ୍ୱାନ ଗୁଡ଼ିକର ଯଥାଯୋଗ୍ୟ ଜବାବ ଦେଇପାରେ ନାହିଁ, ସେତିକିବେଳେ ସାହିତ୍ୟରେ ସଂକଟ ଆସେ । ସେତିକିବେଳେ ଆଗ ଶୈଳୀ କଥା ପଡ଼େ, ଚଉକୀ ଅନୁସାରେ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଦିଆଯାଏ, ଅଧିକ ବଡ଼ହୋଇ ଦିଶିବାପାଇଁ କେତେକ ସାହିତ୍ୟିକ ଦରବାର ମାନଙ୍କରେ ବିଟଖୋଜି

ଯାଆନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମ ଦେଶରେ ରାଜନୀତି ଉପସ୍ଥିତ ଅସଲ ଆହ୍ୱାନ ଗୁଡ଼ିକର ଜବାବ ଦେଇପାରୁ ନାହିଁ, ବିଜ୍ଞାନ ଦେଇପାରୁ ନାହିଁ, ଆମର ପ୍ରଚଳିତ ଶିକ୍ଷାମଧ୍ୟ ଦେଇ ପାରୁ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଏକ ସଙ୍କଟକାଳର ମଧ୍ୟଦେଇ ଗତି କରିବାକୁ ପଡୁଛି, ମୂଲ୍ୟବୋଧରେ ବି ସଙ୍କଟ ପଡ଼ିଛି । ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ତାହାରି ଭିତରେ ବଡ଼ ଅସରଣିଆ ହୋଇ ଘାଣ୍ଟିଚକଟି ଦେଉଛି । ଆମ ସାହିତ୍ୟଦୃଷ୍ଟିରେ ଏକ ବିକଳ୍ପ ସମ୍ଭବହେଲେ ସେହି ସଙ୍କଟ ଦୂର ହେବାପାଇଁ ମଧ୍ୟ ବାଟ ଖୋଲିଯିବ । ଆମ ସାହିତ୍ୟ-ସମାଲୋଚନା ଅଧିକ ନିର୍ଭୀକ, ଦୃଷ୍ଟିସମ୍ପନ୍ନ ଏବଂ ମଳମୁକ୍ତ ହୋଇପାରିଲେ ସାହିତ୍ୟିକ ଯଥାର୍ଥ ଅନୁରାଗଗୁଡ଼ିକ ଲାଗି ବାଟ ମଧ୍ୟ ଫିଟିଯିବ ।

ସାହିତ୍ୟରେ ପୁରସ୍କାର ସଂପର୍କରେ ଆପଣଙ୍କର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା କ'ଣ ? କବି ସଚ୍ଚି ରାଉତରାୟ ଜ୍ଞାନପୀଠ ପୁରସ୍କାର ପାଇବା ଫଳରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟ ସର୍ବଭାରତୀୟ ସ୍ୱୀକୃତି ଓ ସମ୍ମାନ ପାଇଲାବୋଲି କ'ଣ ଆପଣ ଭାବୁଛନ୍ତି ? ଜ୍ଞାନପୀଠ ପୁରସ୍କାର ପରେ ତାଙ୍କୁ ନେଇ ଓଡ଼ିଶାର ବରିଷ୍ଠ ସାହିତ୍ୟିକ ମାନଙ୍କର ସମ୍ବାଦପତ୍ରୀୟ ଶବ୍ଦଯୁଦ୍ଧ କେଉଁ ପରମ୍ପରାର ପରିପ୍ରକାଶ ବୋଲି ଆପଣ ଭାବୁଛନ୍ତି ? କେଉଁଥିପାଇଁ ଏ ହୀନମନ୍ୟତା; ଏ ଅସହିଷ୍ଣୁତା ? ଏହାର କ'ଣ ଶେଷ ନାହିଁ ?

ସାହିତ୍ୟିକକୁ ତାର ଯଥାର୍ଥ ପୁରସ୍କାର ପାଠକମାନେ ଦିଅନ୍ତେ, ସତୀର୍ଥ ଅନ୍ୟ ସାହିତ୍ୟିକମାନେ ଦିଅନ୍ତେ । ଆଗେ କୁଆଡ଼େ ରାଜାମାନେ ସାହିତ୍ୟାନୁରାଗୀ ଥିଲେ ବୋଲି ସଭାରେ ସାହିତ୍ୟିକ ପାଳୁଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ ଖୁସୀହୋଇ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୁଦ୍ରା ଏବଂ ଉତ୍ତରୀୟ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିଲେ । ଏବର ରାଜାମାନେ ଆପଣାର ସେହି ଅନୁରାଗ ଅଛିବୋଲି ଏକ ପ୍ରମାଣ ଦେଖାଇବାକୁ ସାହିତ୍ୟିକମାନଙ୍କୁ ପୁରସ୍କାର ଦେବାର ଭିଆଣ ବାହାର କରୁଛନ୍ତି । କେତେକ ସାହିତ୍ୟିକ ମଧ୍ୟ ରାଜସଂସର୍ଗକୁ ସତେଅବା ମହାପୁଣ୍ୟ ବୋଲି ମଣୁଛନ୍ତି କି କ'ଣ କେଜାଣି, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ବୟସ୍ୟ ହୋଇ ବାହାରି ପଡୁଛନ୍ତି । ବିଭ୍ରାଟମାନ ସେଇଥିରୁ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଛି । କବି ସଚ୍ଚି ରାଉତରାୟ ଅମୁକ ପୁରସ୍କାର ପାଇବାଦ୍ୱାରା ଅମୁକ ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟ ସର୍ବଭାରତୀୟ ସ୍ୱୀକୃତି ଓ ସମ୍ମାନ ଲାଭ କଲାବୋଲି ଦୁନ୍ଦୁଭିଗୁଡ଼ାକ ପ୍ରବଳ ହୋଇ ଆଗ ବାଜି ଉଠୁଥିବାରୁହିଁ ସ୍ୱୟଂ କବିଙ୍କର ଉପଯୁକ୍ତ ସମୀକ୍ଷା ହୋଇପାରୁ ନାହିଁ, ବିଚରା କବି ଆପଣା ପାଖରେ ହାରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଦାଣ୍ଡରେ ତଥାପି ହୁଳହୁଳି ଧ୍ୱନି ଶୁଣି ହୁଏତ କିଞ୍ଚିତ୍ ପୁଲକିତ ହୋଇ ପାରୁଛନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ଯେଉଁମାନେ ସେହିପରି ପୁଲକିତ ହେବେବୋଲି ଅପେକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଅନ୍ୟବତ ଅସହିଷ୍ଣୁ ହେବେ । ସେଗୁଡ଼ାକ ଦେଖି ଆମେ ବି କାହିଁକି ବିଚଳିତ ହୋଇପଡ଼ିବା ?

ଅନିଶା ସାହିତ୍ୟ-ପତ୍ର, ପ୍ରାକ୍-ପୂଜାସଂଖ୍ୟା, ୧୯୮୮

□□□

— ୮ —

ସାହିତ୍ୟକୁ ଆପଣ ଏତେଟା ଭଲ ପାଇଲେ କେମିତି ? ସେବା ସହିତ ସାହିତ୍ୟର ସମ୍ପର୍କ କ'ଣ ?

ଭଲ ପାଇବା ପଛରେ ପ୍ରାୟ ଏପରି କୌଣସି 'କାହିଁକି' ନଥାଏ, ଯାହାକୁ ଭାଷାରେ ପ୍ରକାଶ କରି କହିହୁଏ । ଭଲ ପାଇବା ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାକୁ ଦେବା । ଆପଣାକୁ ଦେବା ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାକୁ ପ୍ରସାରିତ କରିଦେବା । ପ୍ରସାରିତ କରିବା ମଧ୍ୟ ଆପଣାକୁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରିବାର ଗୋଟିଏ ମାଧ୍ୟମ । ଜୀବନକୁ ଭଲ ପାଇବାରୁ ହିଁ ଆପଣାକୁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରିବାର ଅନୁରାଗ ଜନ୍ମଲାଭ କରିଥାଏ ।

ମଣିଷ ସେବାରେ ମଧ୍ୟ ନିଜକୁ ଦିଏ, ସାହିତ୍ୟ ମାଧ୍ୟମରେ ମଧ୍ୟ ନିଜକୁ ଦିଏ । ତେଣୁ ଦୁହିଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅବଶ୍ୟ ସମ୍ପର୍କ ଅଛି । ଉଭୟେ ଏକାତ୍ମକ ହେବାକୁ ହିଁ ଆପଣାର ସର୍ବମୂଳ ଧର୍ମ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି ।

ସରକାରୀ ଚାକିରିର ମୋହକୁ ଆପଣ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କଲେ କାହିଁକି ?

ଗୋଟାଏ ସରକାରକୁ ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ଦିନେ ଭାରତରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ ହୋଇଥିଲା । ସେଥିରେ ମୁଁ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲି । ସେଇ ଯୋଗଦେବା ପଛରେ ଏକ ସ୍ୱପ୍ନ ସବୁ ସଂଗ୍ରାମୀମାନଙ୍କ ପରି ମୋତେ ମଧ୍ୟ ସଚଳ କରି ରଖିଥିଲା । ଏକ ନୂତନ ଭାରତ, ଏକ ନୂତନ ମାନବିକ ଦୀପ୍ତିମନ୍ତତାର ସ୍ୱପ୍ନ, ଅତୀତର କଟାଳକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରି, ବର୍ତ୍ତମାନର କଟାଳକୁ ଏଡ଼ି ଏକ ଅନ୍ୟ ଭବିଷ୍ୟତର ସ୍ୱପ୍ନ । ଚାକିରୀର ମୋହ ଥିଲେ ମୁଁ ସେହି ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଥାନ୍ତି କାହିଁକି ? ଭଲ ପାଠ ପଢୁଥିବା ଅଧିକାଂଶ କୃତି ଛାତ୍ର ସେତେବେଳେ ଯାହା କଲେ, ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସେଇଆ କରିଥାନ୍ତି ଏବଂ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତରେ କେଡ଼େ ବଡ଼ ଚାକିରିଆଟାଏ ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତି ।

ଜୀବନରେ ସଚେତନ ଭାବରେ ମୁଁ କିଛି ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିନାହିଁ । ଆଗକୁ ଆଗକୁ କ'ଣ ସବୁ ଦିଶି ଦିଶି ଯାଇଛି, ତାହାରି ପ୍ରେମରେ ବାଟ ଚାଲିଛି । ଯାହା ପଛରେ ରହିବାର କଥା, ବଳେ ରହିଯାଇଛି ।

ଜଣେ ସଫଳ ସାହିତ୍ୟିକର ଚାବିକାଠି କ'ଣ ?

ସଫଳ ସାହିତ୍ୟିକ ଆପଣାକୁ ନୁହେଁ, ଜୀବନକୁ ଆଗରେ ରଖିଥିବ, ସିଏ ନିଜେ କେନ୍ଦ୍ରରେ କଦାପି ନଥିବ । ତା'ର ପ୍ରଭୁହିଁ କେନ୍ଦ୍ରରେ ଥିବେ । ସିଏ ତାଙ୍କରି ପତ୍ରବାହକ ହୋଇ ରହିଥିବ । ପତ୍ର ଆଣି ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଉଥିବ । ତାହାକୁ ପୃଥିବୀରେ ବିତରଣ କରି ଦେଉଥିବ ।

ଗଣୋନ୍ନତି ପାଇଁ ସାହିତ୍ୟିକମାନଙ୍କ ଅସଲ ଭୂମିକା କ'ଣ ହେବା ଉଚିତ ?

ଗଣୋନ୍ନତି ବୋଲି ଆତ୍ମ-ଉନ୍ନତି ବାହାରେ ଏକ ଅଲଗା ଅଡ଼ା ରହିଛି କି ? ଅସଲ ବ୍ୟକ୍ତି ଅସଲ ଗଣ ପାଇଁ ନିମିତ୍ତ ହୁଏ । ଅସଲ ଗଣ ଅସଲ ବ୍ୟକ୍ତିଟିକୁ କୁସୁମିତ ହେବାଲାଗି ବାଟ ଛାଡ଼ିଦିଏ । ଏହି ପ୍ରୀତି ଓ ପରିପୂରକତାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ସାହିତ୍ୟିକ ଏକ ସେତୁର କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରେ । କାରଣ, ଏକାଧିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିଲେ, ସାହିତ୍ୟିକ ହେଉଛି ଗଣର ସନ୍ତକ, ପୁଣି ବ୍ୟକ୍ତିର ମଧ୍ୟ ସନ୍ତକ । ତାହାହିଁ ତା'ର ବିଶେଷ ଗୌରବ, ବିଶେଷ ସାର୍ଥକତା । ନହେଲେ, ଖଣ୍ଡିଆ ସାହିତ୍ୟିକ ହାତରେ ପଡ଼ି ସାହିତ୍ୟ ଏକ ଅଫିମରେ ପରିଣତ ହୋଇଯିବାର ଏକ ଭୟ ସବୁବେଳେ ରହିଥାଏ ।

ଯୁଗଯନ୍ତ୍ରଣାରୁ ସାହିତ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କେତେଦୂର ଯଥାର୍ଥ ?

ଯୁଗଯନ୍ତ୍ରଣାକୁ ଆପଣାର ଯନ୍ତ୍ରଣା ଓ ତେଣୁ ଆପଣାର ଜନନୀ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ହୁଏ । ଯୁଗଯନ୍ତ୍ରଣା ଭିତରେ ତ ସମସ୍ତେ ଥାଆନ୍ତି, ମାତ୍ର ସାହିତ୍ୟିକ ସମେତ ଅଳ୍ପ କେତେଜଣ ହିଁ ସେହି ଯନ୍ତ୍ରଣାକୁ ଠାବ କରିପାରନ୍ତି । ଯନ୍ତ୍ରଣା ଅନ୍ତରକୁ ଭେଦ କଲେ ଅର୍ଥାତ୍ ଅଙ୍ଗୀକାର ଲାଭ କଲେ ସାହିତ୍ୟର ଜନନୀ ହେବାର ବିରଳ ଅଧିକାରଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଲାଭ କରିଥାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସାହିତ୍ୟିକ ଆପଣାର ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧତା ଅନୁସାରେ ହିଁ ଯୁଗଯନ୍ତ୍ରଣାକୁ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିମିତି ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି ଓ ସେହି ପରିମିତିକୁ ଭିତ୍ତିକରି ନିଜ ସାହିତ୍ୟକୁ ଉକୁଟାଇ ଆଣନ୍ତି ।

ସଂପ୍ରତି କଲମଦ୍ୱାରା ସମାଜକୁ ବଦଳାଇ ହେବ କି ?

ସମାଜକୁ ବଦଳାଇବାର ନିମିତ୍ତ ଅନେକ ରହିଛି । କଲମ ତା' ଭିତରୁ ଅନ୍ୟତମ । ମାତ୍ର ସେହି କଲମ ପଛରେ ଏକ ସଂପ୍ରତ୍ୟୟ ରହିଥିବା ଉଚିତ । ଅନୁରୂପ ଜୀବନୋଦ୍ୟମଟିଏ ମଧ୍ୟ ରହିଥିବା ଉଚିତ ।

ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସଂସ୍କୃତିର ପୁନର୍ଜାଗରଣ ପାଇଁ ସାହିତ୍ୟର ଭୂମିକା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ – ଏଭଳି କେଉଁ ପୁସ୍ତକ ଆପଣଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିଛି ?

ନିଜର ଜୀବନଦୃଷ୍ଟି ମୂଳତଃ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ହୋଇଥିଲେ, ଅର୍ଥାତ୍ ବସ୍ତୁ ତଥା ଘଟଣା ଭିତରେ ହୃଦୟଟିକୁ ଦେଖି ପାରୁଥିଲେ, 'Is' ମଧ୍ୟରେ 'Might be'କୁ ଭେଦି ପାରୁଥିଲେ, ଆମେ ଯେକୌଣସି ସାହିତ୍ୟକୃତି ଦ୍ୱାରା ସୁନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ଉପକୃତ ହୋଇପାରିବା । Jean Christopheଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି Amielଙ୍କର Journals ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହିପରି କେତେ କେତେ ପୁସ୍ତକର ନାମକରଣ କରିହେବ । Saint-Exuperyଙ୍କ Le Petit Princeର ମୁଁ ଯେଉଁ ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ (ରାଜକୁମାର) କରିଛି, ସେଇଟି ଆପଣଙ୍କ ଆଖିରେ ପଡ଼ିଥିବ । ଏହି ଲେଖକଙ୍କର ଆତ୍ମଜୀବନୀମୂଳକ

La Citadelle (The wisdom of the sands) ମୋତେ ମୋ ନିଜ ନିବିଡ଼ତମ ଦୁର୍ଗଟି ଭିତରକୁ ଆସିବାରେ ବହୁତ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛି ।

ଶସ୍ତାରେ ନାମ ଅର୍ଜନ କରୁଥିବା ସାହିତ୍ୟିକମାନଙ୍କୁ ବାସନ୍ଦ କରାଯିବା ଉଚିତ କି ?

ନାମ ଅର୍ଜନ କରିବାର ଧନ୍ଦାଟା ହିଁ ସର୍ବଦା ଏକ ଶସ୍ତା ଧନ୍ଦା । ସେହି ଧନ୍ଦା କରୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଯେଉଁମାନେ ଈର୍ଷା କରନ୍ତି, ଖୁବ୍ ସମ୍ଭବ ନିଜ ଅବଚେତନାରେ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ନାମ ଅର୍ଜନ-ଲାଳସାରେ ଖୁଣ୍ଟରେ ବନ୍ଧା ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ସମାଜରେ ନାମକାମୀ ସାମନ୍ତମାନେ ନିରନ୍ତର ରହିବେ, ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ପାଖରେ ପେଚାଟା ଗୁଞ୍ଜି ହୋଇ ବସିଥିବା ପରି । ଭଲ ପାଇପାରୁ ନଥିବା ମଣିଷମାନେ ହିଁ କୁଳଟାମାନଙ୍କୁ ଧରା ପକାଇ ଦେବାକୁ ଆଗ୍ରହ ଦେଖାନ୍ତି । କୁଳଟାମାନେ ନାମ ଅର୍ଜନ କରିବାକୁ ସାମୟିକ ସିଂହାସନଗୁଡ଼ାକ ପାଖରେ ଧରାପରା ହେଉଥାନ୍ତୁ ପଛକେ, ଭଲ ପାଇବା ମଣିଷ ତଦ୍ୱାରା ମୋଟେ ବିଚଳିତ ହୁଏନାହିଁ । ନାମ ଅର୍ଜନ କରିବାକୁ ସକସକ ହେଉଥିବା ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ଧରା ପକାଇ ଦେବାଲାଗି ଉତ୍ତେଜନା ପ୍ରକାଶ କରୁଥିବା ମଣିଷମାନେ-ଏମାନେ ଉଭୟେ କ୍ଷମତାର ମଣିଷ । କ୍ଷମତାଧୀଶମାନେ ଏମାନଙ୍କୁ ଭାରି ସହଜରେ ଫାଶରେ ବାନ୍ଧି ନେଇପାରନ୍ତି ।

ସାହିତ୍ୟିକମାନେ ସ୍ୱାଭିମାନୀ ହେବା ଉଚିତ କି ?

ସ୍ୱାଭିମାନ ସାହିତ୍ୟ ଲାଗି ଉର୍ବରକରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ । ଜୀବନର ଏହି ହାଟ ଭିତରେ ମୋ ଜୀବନର ତଥାପି ଏକ ଅନନ୍ୟ ମୂଲ୍ୟ ରହିଛି, ମୋ ଲାଗି ଏକ ନିଜସ୍ୱ କ୍ଷେତ୍ର ନିରୂପିତ ହୋଇ ରହିଛି ଓ ଅନ୍ତର ଭିତରୁ ମୁଁ ସେହି କ୍ଷେତ୍ରଟିର ଆବିଷ୍କାର କରିବି, ଏହି ଅନୁଭୂତି ହେଉଛି ସ୍ୱାଭିମାନ । ବଜାରର ନାଡ଼ି ପରଖି ବଜାରର ମଲ୍ଲ ହେବାକୁ ଯେଉଁମାନେ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖନ୍ତି, ଭଗବାନ ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଯଶସ୍ୱୀ କରନ୍ତୁ । ଯେତେ ବଙ୍କା ବାଟରେ ଗଲେ ଓ ଯେତେ ଜନ୍ମ ପରେ ହେଉ ପଛକେ, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଦିନେ ସ୍ୱଧର୍ମ ଭିତରକୁ ଆସିବେ । ଏହି ସ୍ୱଧର୍ମକୁ ନେଇ ସାଲିଶ୍ ନ କରିବା, ତାହାହିଁ ସ୍ୱାଭିମାନ ।

ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡ଼େମୀ (ଓଡ଼ିଶା) ପ୍ରତି ଆପଣଙ୍କ କେଉଁ ଧାରଣା ରହିଛି ?

ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡ଼େମୀ ବିଷୟରେ ମୋର ବିଶେଷ ଧାରଣା ନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସରକାରର ସମର୍ଥତାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ସୀମା ଥାଏ । ସରକାର କଦାପି ସବୁ କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କରି ଔଦାର୍ଯ୍ୟର ଔରସରୁ ଜାତ ଏହି ଏକାଡ଼େମୀଗୁଡ଼ିକର ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ସାମର୍ଥ୍ୟ-ସୀମାମାନ ରହିଛି । ଆମେ ସେହି ସୀମାଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବା ଓ ତେଣୁ ସେଠାରେ ବସିଥିବା କାରିନ୍ଦାମାନଙ୍କଠାରୁ ମୋଟେ ଅକାରଣରେ ବା

ଅଯଥା କିଛି ଆଶା କରିବା ନାହିଁ । ହଁ, ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଗୋଟିଏ କଥା ଅବଶ୍ୟ ମନେରଖିବା ଉଚିତ । ସାହିତ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଓ ସାହିତ୍ୟିକ ସିରସ୍ତାରେ ଚଉକି ଉପରେ ବସିବା, ଏ ଦୁଇଟା ଦୁଇ ଭିନ୍ନ ସ୍ୱଭାବର କଥା । ତେଣୁ ବେଳେବେଳେ ସାହିତ୍ୟିକମାନେ ଯେତେବେଳେ ଆପଣା ଆଡ଼ୁ ସେହି ଚଉକିଗୁଡ଼ାକୁ ମନ ବଳାନ୍ତି ଓ ଚଉକି-ଶାସନର ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରସ୍ଥ ହୋଇ କାମସ୍ପର୍ଶ ମାଗନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ମୋତେ ପ୍ରକୃତରେ କେମିତି ଲାଗେ । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ମୁଁ ସତେ ଅବା ଗୋଟାଏ ଦୋଚାରୁଣୀକୁ ଦେଖିବାକୁ ପାଏ ।

ପ୍ରୋତ୍ସାହନ, ମାନପତ୍ର ପ୍ରଦାନ ଦ୍ୱାରା ସାହିତ୍ୟିକର କିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୁଏ କି ?

ଯଦି ସାହିତ୍ୟିକ ମଧ୍ୟରେ ମାନପତ୍ର ବା ପୁରସ୍କାର ପାଇଁ ଏକ ଲାଳସା ରହିଥିବ, ଅର୍ଥାତ୍ ଯଦି ସେ ସାହିତ୍ୟ ବା ଜୀବନକୁ ସବାଆଗ ଭଲ ପାଉନଥିବ, ତେବେ ପୁରସ୍କାର କିମ୍ବା ମାନପତ୍ର ପାଇଲେ ତା' ଭିତରେ କିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଅବଶ୍ୟ ହେବ । ସିଏ ଆଉ କେଉଁଠି ଯାଇ ବିକି ହୋଇଯିବା ପରି ଅନୁଭବ କରିବ । ସାହିତ୍ୟ ଓ ଜୀବନକୁ ଭଲ ପାଉଥିବା ସାହିତ୍ୟିକ ପୁରସ୍କାର ବା ମାନପତ୍ର ପାଇଲେ ଖୁସି ନିଶ୍ଚୟ ହେବ, ମାତ୍ର କଦାପି ବିକି ହୋଇଯିବ ନାହିଁ ।

ଆପଣ ଭୀମଭୋଇ, ଗୋପବନ୍ଧୁ, ଫକୀରମୋହନ, ପ୍ୟାରୀମୋହନ ଆଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଭିନ୍ନ ଅନ୍ୟ କେଉଁ କେଉଁ ସାହିତ୍ୟିକଙ୍କୁ ଅଧିକ ଭଲ ପାଆନ୍ତି (କେବଳ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ) ?

ଏହି ତାଲିକାରେ କେତେ କେତେ ନାମ ରହିଛି-ମଧ୍ୟଯୁଗର ପଞ୍ଚସଖା, ଶାରଳା ଦାସ, ଅରକ୍ଷିତ ଦାସ, ଭୂପତି ପଣ୍ଡିତ, ବଡ଼ଜେନା, ମେହେର, ରାମପ୍ରସାଦ ସିଂହ, ଅନନ୍ତ ପଟ୍ଟନାୟକ, ଶରତ ଚନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି, ସୌରୀନ୍ଦ୍ର ବାରିକ, ଉତ୍ତମ ପ୍ରଧାନ, ବିଶ୍ୱରଞ୍ଜନ, ତପନ ପଟ୍ଟନାୟକ ଓ ଆହୁରି ଅନେକ ।

'ଜାତିରେ ମୁଁ ଯବନ' ମାଧ୍ୟମରେ ଆପଣ ଯାହା କହିଛନ୍ତି ସେଇ ମାନସିକତା କ'ଣ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କଠାରେ ଆପଣ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଛନ୍ତି ?

ସମସ୍ତେ ଯବନ ହୋଇପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ପକ୍ଷର କିମ୍ବା ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ବିପକ୍ଷର ହୋଇଯିବାଟା ଅପେକ୍ଷାକୃତ ସହଜ । ମୋହ ଭଲ ପାଇବାଠାରୁ ଅଧିକ ଆକର୍ଷକ । ଯବନ ଭିତରେ ଥାଏ, ତଥାପି ବାହାରେ ରହିଥାଏ । ଯଥାର୍ଥ ଶିକ୍ଷକ ଜଣେ ଯେପରି ଛାତ୍ରକୁ ଭଲ ପାଉଛି ବୋଲି ଏକାବେଳେକେ ଛାତ୍ରର ଅନ୍ତରଙ୍ଗ, ପ୍ରାୟ ଏକ ସମସ୍ତରର ନୈକଟ୍ୟକୁ ଆସିଯାଏ ଓ ସେଇଠୁ ଛାତ୍ରକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଉପରକୁ ଉଠିବାରେ ଲାଗିଥାଏ, ଯବନର କାମ ପ୍ରାୟ ଠିକ୍ ସେହିପରି । ତେଣୁ ଭୀରୁମାନେ

ଯବନ ହୋଇପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଭୀରୁମାନେ ଭଲପାଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଭୀରୁମାନେ ହସି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ, ହସକଥା କହି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ହସାନ୍ତି । ଅନ୍ୟକୁ ହସାଇ ଆପଣାର ମୂଳ କ୍ଷତଗୁଡ଼ିକୁ ଭୁଲିବାର ଉଦ୍ୟମ କରୁଥାନ୍ତି । ଏକ ଯଥାର୍ଥ dialogue ଲାଗି ଓଡ଼ିଶାର ବିବିଧ ସମ୍ବନ୍ଧ-କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେତିକି ସହଜ ପରିସରମାନ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିବ, ଯବନମାନଙ୍କ ଲାଗି ମଧ୍ୟ ଏକ ଅନୁକୂଳ provocation ସେଇଥିରୁ ଜନ୍ମଲାଭ କରିବ । ସାମନ୍ତଟିଏ ପରି ଦିଶିବାର ମୋହକୁ ପରିହାର କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲେ ସିନା ଜଣେ ମଣିଷ ଯବନ ହେବାର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଅର୍ଜନ କରିପାରିବ ।

ଆପଣଙ୍କଦ୍ୱାରା ଅନେକ ପୁସ୍ତକ ଉଚିତ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏସବୁ ଉପରେ ସମାଲୋଚକମାନେ ସମୀକ୍ଷା/ମତବ୍ୟକ୍ତ କରିବାକୁ ଅଧିକ ସାହସୀ ହୋଇନାହାନ୍ତି, ଏହାର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ କାରଣ ଆପଣ ଜାଣନ୍ତି କି ?

ଜଣେ ଓଡ଼ିଆ ଅଧ୍ୟାପକ ହିସାବରେ ଏହାର କାରଣ ଆପଣ ଅଧିକ ଭଲ ଭାବରେ ଜାଣିଥିବେ । ବହୁବିଧ କାରଣରୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ଯଥାର୍ଥରେ ଉତ୍ତୋଳନକାରୀ ଏକ dialogue ଲାଗି ଅନୁକୂଳ କ୍ଷେତ୍ରାନୁଷଙ୍ଗିକ ସ୍ଥିତିଟିଏ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । ସମୀକ୍ଷାଗୁଡ଼ିକ ଅନେକତଃ 'ପଞ୍ଚତନ୍ତ୍ର'ର ବିଷ୍ଣୁଶର୍ମାଙ୍କର ସ୍ତରରେ ରହିଯାଇଛି । ମୋ'ର 'ବିଶ୍ୱକୁ ଗବାକ୍ଷ'ର ଗୋଟିଏ ଲେଖାରେ ମୁଁ ତାହାର ସୂଚନା ଦେଇଥିଲି । Dialogue କୁ ସ୍ୱାଗତ କରୁଥିବା ଓ ମଣିଷକୁ ଦେଖି ତାକୁ ଭୟ ବା ଈର୍ଷା କରୁନଥିବା ଏକ ଅନ୍ୟ leadership ଯହୁଁ ଯହୁଁ ଅଧିକ ସମ୍ଭବ ହେବ, ଅବସ୍ଥାଟି ସେହି ଅନୁସାରେ ବଦଳିଯାଇ ପାରୁଥିବ । ଖାଲି ସାହିତ୍ୟରେ ନୁହେଁ, ସାହିତ୍ୟିକ ସଙ୍ଗଠନମାନଙ୍କରେ, ଶିକ୍ଷାରେ, ଗାଆଁ ସ୍କୁଲଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ତଥାକଥିତ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶିକ୍ଷାର ଯାବତୀୟ ଗୋହିରୀ ଭିତରେ । ଏପରିକି ଓଡ଼ିଶାର ରାଜନୀତିରେ ମଧ୍ୟ dialogue ଅନୁକୂଳତାର ଏକ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ଅପେକ୍ଷା ରହିଛି । ତଥାକଥିତ ପ୍ରବୀଣମାନେ ନବୀନମାନଙ୍କର ଭୂତକୁ ଡରି ଏଠାରେ ଯେପରି ହୀନମନ୍ୟ ଓ ଉଗ୍ରହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ସେହି ଦୁରବସ୍ଥା ସବାଆଗେ ତୁଟିବା ଦରକାର ।

ଶିକ୍ଷା କହିଲେ ଆପଣ କ'ଣ ବୁଝନ୍ତି ? ପ୍ରଚଳିତ ଶିକ୍ଷାନୀତି ସଂପର୍କରେ ଆପଣଙ୍କ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ମତାମତ କ'ଣ ?

ଶିକ୍ଷା ବିଷୟରେ ମୁଁ କେତେଥର କେତେ ଲେଖାରେ ନିଜର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣଟିକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଛି । ମୋ'ର 'ବିଦ୍ୟା ଓ ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀ' ଆପଣ ପଢ଼ିଥିବେ । 'ଜୀବନ-ବିଦ୍ୟାଳୟ', 'ଜଙ୍ଗଲ ଚିଠି' ଓ 'ଶିକ୍ଷାରୁ ସଂକ୍ରମଣ' ମଧ୍ୟ ଆପଣଙ୍କ ପାଖରେ ଅଛପା ନଥିବ । ଯାହା ମୋଟେ ଚଳୁନାହିଁ, ତାହାହିଁ ପ୍ରଚଳିତ ଶିକ୍ଷା । ଅଚଳନ୍ତି କେତେଟା ମନୁଷ୍ୟ

ଶାର୍ଦ୍ଦୂଳ ହୋଇ ଉଚ୍ଚ ଆସନରେ ବସି ଅବସର ଗ୍ରହଣ କରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେଉଁ ସିରସ୍ତାଟାକୁ ଚଳାନ୍ତି, ତାହାକୁ ମୁଁ କେବେ ଶିକ୍ଷା ବୋଲି କହେ ନାହିଁ। ଏହି ହାକିମମାନେ ପ୍ରଧାନତଃ ପଦଲୋଭୀ-ଏମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷାବିତ୍ ବୋଲି କହିବା ଏକ ଅପରାଧ। ଭାରତବର୍ଷର ଶିକ୍ଷାକ୍ଷେତ୍ରୀୟ ଐତିହ୍ୟ ତଥା ଆମ ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନାନୁରାଗୀ ବିଶ୍ୱର ଅନ୍ୟତମ ଶିକ୍ଷାଦୃଷ୍ଟି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏମାନଙ୍କର କୌଣସି ଧାରଣା ନାହିଁ। ଅମଲାମାନେ ନିଜ ଭିତରର ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଟିକୁ ମଧ୍ୟ ହତ୍ୟା କରି ସାରିଥାନ୍ତି। ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତରେ ଯାବତୀୟ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରୟୋଗକୁ ସେହିମାନେ ହତ୍ୟା କରିଛନ୍ତି। ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମ ଦେଶରେ ଏଭଳି ଏକ ଶିକ୍ଷାର ଅଭିକ୍ରମ ଆବଶ୍ୟକ, ଯାହାକି ଏକ ଯଥାର୍ଥ ସାମାଜିକ ଏବଂ ମାନବିକ ବିପ୍ଳବ ଲାଗି ସାହସର ସହିତ ବାଟ କଢ଼ାଇ ନେଇ ପାରିବ।

ଆପଣ ଲେଖନ୍ତି କାହିଁକି ? କେଉଁ ପୁସ୍ତକ ଆପଣଙ୍କର (ଯାହା ନିଜେ ଲେଖିଛନ୍ତି) ସବୁଠୁଁ ପ୍ରିୟ ଓ କାହିଁକି ?

'ମୁଁ କାହିଁକି ଲେଖେ' ? ବୋଲି ମୋ'ର ପ୍ରବନ୍ଧଟିଏ ଅଛି। ପଢ଼ିବେ ! ଲେଖକଟିଏ ଲେଖିଥିବା ତା'ର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପୁସ୍ତକ ତା'ର ପ୍ରିୟ; ଅବଶ୍ୟ ଯଦି ସେ ବରାଦ ପାଇ ବା ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ତାହା ଲେଖି ନଥାଏ। ଯେଉଁ ଦୁଇଟି ପୁସ୍ତକ ଲେଖି ଲେଖକ ହିସାବରେ ମୁଁ ସର୍ବାଧିକ କୃତାର୍ଥତା ଅନୁଭବ କରିଛି, ତାହା ହେଉଛି 'ଶିଳାତୀର୍ଥ' ଓ 'ରାଜକୁମାର' (ଫରାସୀ Le petit Princeର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ)। ହଁ, 'ରୋହିତର ଡାଏରୀ' ମୋର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ପୁସ୍ତକ। ମାତ୍ର ଏଇଟି ତ ବହି ହିସାବରେ ଲେଖା ହୋଇନାହିଁ, ଗତ ପଞ୍ଚଚାଳିଶ ବର୍ଷ ହେଲା ଲେଖା ହୋଇ ଆସିଛି। ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଠ ଖଣ୍ଡ ବାହାରି ସାରିଲାଣି। ମୋଟ ପନ୍ଦର କି କୋଡ଼ିଏ ଖଣ୍ଡ ହେବ।

ବିଶ୍ୱର କେଉଁ ଭାଷାର ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରତିନିଧିଶ୍ରେଣୀୟ ସାହିତ୍ୟ ଆପଣଙ୍କ ବିଚାରରେ ?

ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଟି ଏକ ଯଥାର୍ଥ ପ୍ରଶ୍ନ ବୋଲି ଆଦୌ ଲାଗିଲା ନାହିଁ। ସାହିତ୍ୟ କେଉଁ ଭାଷାରେ ଲେଖା ହୋଇଛି, ମାନ ନିରୂପଣରେ ସେଇଟା ବଡ଼କଥା ନୁହେଁ; ତାହାକୁ କିଏ ଲେଖିଛି, ତାହା ହିଁ ବଡ଼କଥା। ତେଣୁ representative ଲେଖକ ଅବଶ୍ୟ ଅଛନ୍ତି। ସେମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ଭାଷା ସହିତ ବାନ୍ଧି ରଖିବା ଆଦୌ ଉଚିତ ହେବନାହିଁ।

ଧର୍ମ ଓ ଆସ୍ତିକତା ପ୍ରତି ଆପଣଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ କ'ଣ ?

ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ନିଜର ଧର୍ମ ଓ ନିଜର ଈଶ୍ୱରକୁ ନିଜେ ବାଛିବ। ଯିଏ ଯେଉଁ ଧର୍ମରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥାଏ, ତାହା ତା'ର ପ୍ରକୃତ ଧର୍ମ ଆଦୌ ନୁହେଁ। ତାହା ଆକସ୍ମିକ। ମଣିଷ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅନନ୍ତ ଓ ଶାଶ୍ୱତ ବାସନାଗୁଡ଼ିକ ଲାଗି ତାହା ମୋଟେ

ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ । ମଣିଷର ଚେତନା, ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସମର୍ପଣେଚ୍ଛା ପାକଳ ଓ ସାକାର ହୋଇ ଯାଉଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତା'ର ଧର୍ମବୋଧ ତଥା ଈଶ୍ୱର-ପରିଚିତିଟି ମଧ୍ୟ ବଦଳି ବଦଳି ଯାଉଥାଏ ।

ଆପଣଙ୍କ ଜୀବନର କେଉଁ ସମୟ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ସ୍ମରଣୀୟ ?

ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖିଲେ ସବୁ ସମୟ ସ୍ମରଣୀୟ । ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ଶିଶୁ ଅଛି, ଯାହାକି ବୟସ ବଢ଼ିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ଶିଶୁ ହୋଇ ରହିଛି । ସେହି ଶିଶୁ କଦାପି ନିଃସଙ୍ଗ ହୁଏନାହିଁ । ତାହା ହିଁ ମୋ' ଜୀବନର ସବୁଠାରୁ ସ୍ମରଣୀୟ ଧନ । ସେହି ଶିଶୁ ମୋତେ ତା' ବିଧାନରେ ଚଳାଇ ଚଳାଇ ନେଉଛି । ସେହି ଶିଶୁଟିକୁ ମୁଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମୂର୍ତ୍ତ ଭାବରେ ଶାନ୍ତିନିକେତନରେ ପାଠ ପଢୁଥିବା ସମୟରେ ଆବିଷ୍କାର କରିଥିଲି ଓ ତା' ସହିତ ମିତ ବସିଥିଲି । ସେହି ଶିଶୁ ମୋତେ ଚିରକାଳ 'The best is yet to be'ର ପ୍ରରୋଚନା ଦେଇ ଆସିଛି । ସର୍ବୋତ୍ତମ ସମୟଟି ଯାଇନାହିଁ, ସର୍ବୋତ୍ତମ ସମୟଟି ଆସୁଛି ବୋଲି ଏକ ନିତ୍ୟପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୋଗାଇ ଦେବାରେ ଲାଗିଛି ।

ବିଭିନ୍ନ ଶ୍ରମ ଶିବିର ଦ୍ୱାରା ଆପଣ ଯେଉଁ ସଫଳତା ଲାଭ କରନ୍ତି, ସେଥିରୁ ଆମକୁ ଭାଗୀ କରାଇବେ କି ?

ଶିବିରଗୁଡ଼ିକୁ ମୁଁ କରାଏ ନାହିଁ, ଆମର ଗୋଷ୍ଠୀ କରେ । ଏହି ଗୋଷ୍ଠୀର ନାମ ସୁହୃଦ୍‌ଗୋଷ୍ଠୀ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବର୍ଷ ଆମେ ଦୁଇ ଥର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଦଶ ଦିନିଆ ଶିବିରରେ ଏକତ୍ର ହେଉ । ଶ୍ରମ, ଅଧ୍ୟୟନ, ଆଲୋଚନା ସବୁ ହୁଏ, ଏକ ନିବିଡ଼ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ପାରସ୍ପରିକତା ଓ ଚେତନା ମଧ୍ୟରେ ହୁଏ । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହିଭଳି ଏଗାରଟି ଶିବିର ହେଲାଣି । ଯିଏ ଏହାଦ୍ୱାରା କ'ଣ ମିଳୁଛି ବୋଲି ଜାଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛି, ସିଏ ମଧ୍ୟ ଶିବିରରେ ଯୋଗ ଦେଉ । ସବୁ ଜାଣି ପାରିବ । ଜାଲଟା ଭିତରେ କେତେଟା ଗଣ୍ଠି ଅଛି ବୋଲି ଗଣୁ ଗଣୁ ସ୍ୱୟଂ ଜାଲ ଭିତରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇଯିବ । ମୁକ୍ତିର ଆସ୍ୱାଦ ଲାଭ କରିବ । ଗୋଷ୍ଠୀର ପ୍ରତ୍ୟେକ ସୁହୃତ୍ ଏହିପରି ଅନୁଭବ କରିଛନ୍ତି ।

ଆପଣ କାହାକୁ ଭୟ କରନ୍ତି ?

ଭୟ କୃତ୍ରିମତାକୁ, କପଟକୁ, ଚଲାଖ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ, ଭୀରୁମାନଙ୍କୁ ।

ସାଂପ୍ରତିକ ପତ୍ରପତ୍ରିକା ଓ ସଂପାଦକମାନଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ଆପଣଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ କ'ଣ ?

ସେମାନଙ୍କର ଉତ୍ସାହ ଅଭିନନ୍ଦନୀୟ । ମାତ୍ର ଉତ୍ସାହ ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ । ଉତ୍ସାହ ପଛରେ ଏକ ବିଶ୍ୱାସ ମଧ୍ୟ ରହିଥିବା ଆବଶ୍ୟକ । ବିଶ୍ୱାସ ହିଁ ଉତ୍ସାହକୁ ବ୍ରତରେ ପରିଣତ କରିପାରେ ।

ଆଧୁନିକ କବି ଓ କବିତା (ସାଂପ୍ରତିକ ସମୟର) ପ୍ରତି ଆପଣଙ୍କ ଧାରଣା କ'ଣ ?

ଆଧୁନିକମାନେ ଆଙ୍ଗିକରେ ଆଧୁନିକ ହୋଇ ରହି ଯାଉଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଅସଲ ଆଧୁନିକ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧତାଗୁଡ଼ିକରୁ ବର୍ଜିତ ହୋଇ ରହୁଛନ୍ତି । ମୋର 'କେତେ ଦିଗନ୍ତ' ପୁସ୍ତକରେ ଏହି ବିଷୟରେ କେତୋଟି ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଆଲୋଚନା ହୋଇଛି, ପଢ଼ିବେ । ଆଧୁନିକ କବି ଆଧୁନିକ କାଳ ଓ ଆଧୁନିକ ସ୍ୱପ୍ନଗୁଡ଼ିକର ଭାଜନ ହେବାକୁ ହିଁ ଆପଣାର ମୂଳଭୂତ ଉଦ୍ୟମ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବ ।

ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖା କ'ଣ ସତରେ ସଂକଟମୟ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଅଛି ?

ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସର ଶହେ ବର୍ଷ ପୂର୍ତ୍ତି ଉପଲକ୍ଷେ ଉତ୍ସବ ପାଳନ କରାଯାଉଥିବା ବା କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ହିଁ ସଂକଟର କଥାଟିକୁ ଉଠାଉଛନ୍ତି । ତେବେ ସେମାନେ ଉତ୍ସବ ନ କରି ସଂକଟର ସମାଧାନ କରିବାର ବାଟ ଖୋଜିବାରେ ଅଧିକ ବ୍ରତୀ ହୋଇ ବାହାରୁ ନାହାନ୍ତି କାହିଁକି ?

ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ, ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ଓ ବିବେକାନନ୍ଦଙ୍କ ଆଦର୍ଶ ଓ ଦାର୍ଶନିକତାକୁ ଆପଣ ଗଭୀର ଭାବେ ଅନୁଶୀଳନ କରିଛନ୍ତି, ସାଂପ୍ରତିକ ସ୍ଥିତିରେ ଏହା ସାକାର ହେବାକୁ କେଉଁ ଧରଣର ସାଧନା ଦରକାର ?

ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ, ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ଓ ସ୍ୱାମୀ ବିବେକାନନ୍ଦଙ୍କୁ ଆପଣ ନିଜେ ପଢ଼ନ୍ତୁ । ଜିଜ୍ଞାସୁର ହୃଦୟ ନେଇ ପଢ଼ନ୍ତୁ, ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସହିତ ପଢ଼ନ୍ତୁ, ଆଦୌ କୌଣସି ସଂପ୍ରଦାୟଭୁକ୍ତ ନ ହୋଇ ପଢ଼ନ୍ତୁ । ଆପଣ ପ୍ରଶ୍ନଟିର ଉତ୍ତର ପାଇଯିବେ ।

ଯୁବ ସାହିତ୍ୟିକମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଆପଣଙ୍କ ବାର୍ତ୍ତା କ'ଣ ?

ଯୁବ ସାହିତ୍ୟିକମାନେ ବାଟଟିଏ ଖୋଜନ୍ତୁ, ବାଟଟିଏ ବଞ୍ଚନ୍ତୁ । ଯୁବାବୟସ ଅତିକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇଯିବା ପରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଆପଣାର ଅଳିନ୍ଦଗୁଡ଼ିକରେ ତଥାପି ଯୁବା ହୋଇ ରହିବାର ତପସ୍ୟା କରନ୍ତୁ ।

'କ୍ରାନ୍ତିଧାରା', ୫/୩, ରଥ ବିଶେଷାଙ୍କ, ୧୯୯୦

❑❑❑

— ୯ —

ସାହିତ୍ୟର ଉତ୍ସ ହେଉଛି ପ୍ରେରଣା ଏବଂ ପ୍ରେରଣାର ଉତ୍ସ ହେଉଛି ସାହିତ୍ୟ । ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରବନ୍ଧସାହିତ୍ୟ ପାଇଁ ଆପଣ ବିଶେଷ ଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନ କରିଛନ୍ତି । ତେବେ ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧ ରଚନା ପାଇଁ ଆପଣ କେଉଁଠାରୁ ଅନୁପ୍ରେରଣା ପାଇଛନ୍ତି ?

ସାହିତ୍ୟର ଉତ୍ସ ହେଉଛି ସମୀକ୍ଷା, ଜୀବନର ସମୀକ୍ଷା । ସମୀକ୍ଷା ଗଭୀର ହେଲେ, ଏକାତ୍ମକ ହେଲେ ତାହାକୁ ହିଁ ଅନୁରାଗ କୁହାଯାଏ । ଅନୁରାଗ ଭୂଇଁ ଛୁଇଁଲେ ସେଥିରୁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଲାଗି ପ୍ରେରଣା ଜନ୍ମେ । ସେହି ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ଗୋଟିଏ ମାର୍ଗ ହେଉଛି ସାହିତ୍ୟର ମାର୍ଗ । ପ୍ରବନ୍ଧ ରଚନାର ଅସଲ ପ୍ରେରଣା ମଧ୍ୟ ସେହି ସମୀକ୍ଷାରୁ, ଭୂଇଁ ଛୁଇଁବାରୁ, ଏକାତ୍ମକ ହେବାର ସାହସରୁ ।

ପ୍ରବନ୍ଧ ମୁଖ୍ୟତଃ ଚେତନାଶୀଳ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ପରିଚାୟକ । ଯାହା ନୀରସ, ଯୁକ୍ତିବାଦୀ ଓ ଭାବଗର୍ଭକ । ଉପନ୍ୟାସ, ଗଳ୍ପ, ନାଟକ ଓ କବିତା ପ୍ରଭୃତି ମନୁଷ୍ୟର ହୃଦୟରେ ସମ୍ବେଦନଶୀଳତା ଓ ରସୋଚ୍ଛ୍ୱାସର ସୃଷ୍ଟିକାରୀ ଅଟେ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରବନ୍ଧ ସେଭଳି ଦିଗରୁ ମୃତବତ୍ । ଏଥିରେ ଆପଣଙ୍କର ମତାମତ କ'ଣ ?

ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖନ୍ତୁ, ତେବେ ଜାଣିବେ ପ୍ରବନ୍ଧ କିପରି ମୃତକୁ ମଧ୍ୟ ଚେଙ୍ଗା କରିଦିଏ । ତା' ମନ ଭିତରୁ ସକଳ କିସମର କୁଣ୍ଠାକୁ ଦୁହିଁ ବାହାର କରିଆଣେ । ପ୍ରବନ୍ଧ ଭଳି ପ୍ରବନ୍ଧଟିଏ ଲେଖିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ହୃଦୟଟିଏ ଦରକାର ହୁଏ । ଅବଶ୍ୟ ଏକଥା ସତ ଯେ, ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାର ହୃଦୟ ଅଛି, ଯାହାକି ସାହିତ୍ୟକାରକୁ ସତେ ଅବା ଏକାବେଳକେ କୋଉ ଗାତ ଭିତରକୁ ଲୋସଡ଼ାଇ ପକାଏ । ପ୍ରବନ୍ଧଟିଏ ଲେଖିବାକୁ ହେଲେ ନିଜର ହୃଦୟକୁ ଏକାବେଳକେ ଆକାଶଯାଏ ସଂପ୍ରସାରିତ କରାଇ ନେବାକୁ ହେଉଥାଏ; ଏବଂ ଏକଥା ମଧ୍ୟ ସତ୍ୟ ଯେ, ଖରାପ କବିତା, ଖରାପ ଉପନ୍ୟାସ ଓ ଖରାପ ଗଳ୍ପ ବା ନାଟକ ପରି ଖରାପ ପ୍ରବନ୍ଧ ମଧ୍ୟ ନୀରସ ଲାଗିଥାଏ ।

ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରବନ୍ଧର ଆଙ୍ଗିକ ଦିଗର ଯେଉଁ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ରହିଛି, ସେ ସମ୍ପର୍କରେ କିଛି କୁହନ୍ତୁ ?

ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଅନ୍ୟମାନେ କହିବେ । ଯାହା ମୋର ନିଜର, ତାହା ମୋ ଲାଗି କେବଳ ସ୍ୱାଭାବିକ ହିଁ ଲାଗିବ ।

ସାହିତ୍ୟର ସାମଗ୍ରିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଭ୍ରମଣ ସାହିତ୍ୟକୁ ଆପଣ କାହିଁକି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି କହନ୍ତି ?

କିଏ କିଭଳି ଏକ ଆଖି ନେଇ ଭ୍ରମଣ କରିବାକୁ ଯାଏ ତା'ଦ୍ୱାରା ଲିଖିତ ଭ୍ରମଣ ସାହିତ୍ୟରେ ରସମାନ ତାହାରି ଉପରେ ହିଁ ନିର୍ଭର କରିବ । ଭ୍ରମଣ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖକର ଆଖିଟାକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଧରା ପକାଇଦିଏ । ନିଜକୁ ଲୁଚାଇ ରଖି ଭ୍ରମଣ ସାହିତ୍ୟ ମୋଟେ ଲେଖି ହୁଏ ନାହିଁ ।

ମାର୍କସ୍‌ବାଦ/ ସମାଜବାଦ/ ସାମ୍ୟବାଦ ବା ଅତ୍ୟାଧୁନିକ ବାସ୍ତବବାଦ ମଧ୍ୟରୁ କେଉଁପ୍ରକାର ଚିନ୍ତାଧାରାର ପ୍ରଭାବ ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରବନ୍ଧ ଉପରେ ପଡ଼ିଛି ?

ମଣିଷ ଯେତେବେଳେ ସମଗ୍ର ଦର୍ପଣଟିଏ ଦେଇ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀକୁ ବୁଝି ନ ପାରେ, ସେତେବେଳେ ତା' ଆଗରେ ସବୁ ସତେ ଅବା ଅଲଗା ଅଲଗା ଡିହ ପରି ଦେଖାଯାଏ । ରାଜନୀତିରେ ସେହି କାଳ୍ପନିକ ଡିହଗୁଡ଼ିକୁ ବାଦ ବୋଲି ଜାଣି ଅନେକେ ପୃଥିବୀଟାକୁ ଜାଣି ପକାଇଲେ ବୋଲି ଭ୍ରମ କରନ୍ତି ଓ ସେଥିରୁ କେତେ ନା କେତେ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଲାଭ କରନ୍ତି । ମାର୍କସ୍‌ବାଦ୍, ସମାଜବାଦ ବା ଆଉ ଯେକୌଣସି ବାଦ, ଏଗୁଡ଼ିକର ଏକ ଇତିହାସ ରହିଛି ସତ, ମାତ୍ର ଏହି ନାମରେ କେଉଁଠି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଛାଞ୍ଚ ରହିଛି କି ?

ଆପଣ ବହୁତ ଦେଶ ପରିଭ୍ରମଣ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ପରିଭ୍ରମଣ କରୁଛନ୍ତି । ତେବେ ଏହି ଭ୍ରମଣର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କ'ଣ ?

ଭ୍ରମଣର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି ନିଜକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସଂପ୍ରସାରିତ କରି ଜାଣିବା, ନିଜକୁ ଅଧିକ ଗ୍ରହଣଶୀଳ କରିବା, ଭଳି ଭଳି ମଣିଷଙ୍କର ମିତ୍ର ହେବାର ମାଧ୍ୟମରେ ନିଜର ମିତ୍ର ହୋଇ ରହି ପାରିବାର ଅନ୍ତର୍ଦୃଷ୍ଟି ଲାଭ କରିବା । କେବଳ ନିଜ କୋରଡ଼ଟି ଭିତରେ ଅତି ସ୍ଫୀତ ହୋଇ ରହିବାର ପ୍ରମାଦରୁ ନିଜକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବା । ନିଜ ଦେଶରୁ ବାହାରକୁ ଗଲେ ଯାଇ ନିଜ ଦେଶକୁ ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ମୋହରହିତ ଭାବରେ ବୁଝିହୁଏ । ତେଣୁ ସତକୁ ସତ ନିଜର ଦେଶ ଓ ଆୟତନଟି ଲାଗି ନିଜକୁ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ କରିହୁଏ !

ଜୀବନକୁ ଆପଣ କେଉଁ ଆଖିନେଇ ଦେଖିଛନ୍ତି ?

ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଆଖିରେ । ଭାବପ୍ରବଣତାର ଆଖିରେ ମୋଟେ ନୁହେଁ ।

ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟ ଜୀବନ ସହିତ କିପରି ଭାବରେ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ?

ଏଇଟା କ'ଣ ଗୋଟାଏ ପ୍ରଶ୍ନ ? ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟ ଆଧୁନିକ ଜୀବନର ଏକ ଯଥାର୍ଥ ସମୀକ୍ଷା ହିଁ ହେବ । ଜୀବନ ଠିକ୍ ଯେମିତି ଅଛି, ତାକୁ ସତେ ଅବା ଏକ ଦୁରାଗ୍ରହ ସହିତ କେବଳ ସେହିଭଳି ଦେଖିବା ଆଧୁନିକତାର ସମଗ୍ର କଥା ନୁହେଁ ।

ଜୀବନ ଯେପରି ହେବାକୁ ଯାଉଛି ବା ହେବା ଉଚିତ, What might be, ଆଧୁନିକତା ତଥା ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଏକଥାଟି ବି ରହିବା ଉଚିତ ।

ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦଙ୍କର ସାଧନା ଓ ଦୃଷ୍ଟି ଜୀବନର ସମଗ୍ର ଓ ବିପୁଳ କ୍ଷେତ୍ରଟିକୁ ନେଇ। ଧର୍ମର ନାନାବିଧ ଗଡ଼ିଆରୁ ବାହାର କରିନେଇ ତାଙ୍କର ଭବିଷ୍ୟ-ଚିତ୍ର ମନୁଷ୍ୟର ଚେତନାକୁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାର ଦୁଃସାହସ ଲାଗି ପ୍ରେରଣା ଓ ପ୍ରରୋଚନା ଦେଇଥାଏ । ସେହି ସାହସ ଏହି ପୃଥିବୀକୁ ମଧ୍ୟ ବଦଳାଇବାର ସ୍ପର୍ଦ୍ଧା ରଖିଥାଏ । ଜଣେ ସାହିତ୍ୟିକ ତା'ର ଶିଖର-ଆରୋହଣର ଏକ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦଙ୍କୁ ଭେଟିବ ହିଁ ଭେଟିବ ।

ଆପଣଙ୍କ ସାହିତ୍ୟରେ ସଂସ୍କୃତିକୁ ଆପଣ କିଭଳି ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି ?

ସଂସ୍କୃତି ସମ୍ପତି ନୁହେଁ । ସଭ୍ୟ ମଣିଷ ସଂସ୍କୃତିଟିଏ ଗ୍ରହଣ କରିନିଏ ଓ ତାହାକୁ ନେଇ ବଞ୍ଚେ । ମନୁଷ୍ୟର ସଂସ୍କୃତି ମୂଳତଃ ଏକ ସଂବେଦନଶୀଳତାର ଜୀବନ୍ୟାସ ପାଇଁ ତା' ସମ୍ବନ୍ଧର ଯାବତୀୟ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇ ଯାଇଥାଏ । ସଂସ୍କୃତିର ଏକ ଭୂମି ଅବଶ୍ୟ ରହିବ, ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ତା'ର ଏକ ସ୍ଥାନୀୟ ବେଶ ବା ଆବେଦନ ରହିଛି । ତଥାପି, କୌଣସି ପ୍ରକାର ଭୌଗୋଳିକତା ମଧ୍ୟରେ ସଂସ୍କୃତିକୁ ଚତୁର୍ଭୁଜ କରି ଦେଖାଇବା ଲାଗି ଆମର ସକଳ ଲୋଲୁପତା ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ ବର୍ବରତାରେ ପରିଣତ ହେବାର ଆଶଙ୍କା ହିଁ ରହିଥାଏ ।

ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ଆପଣ ଦୀର୍ଘ ତିନି ବର୍ଷ ଧରି ଜେଲଦଣ୍ଡ ଭୋଗିଛନ୍ତି । ତେବେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଜୀବନରେ ରାଜନୀତି ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ନ ହୋଇ ଶିକ୍ଷାପ୍ରତି କାହିଁକି ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହେଲେ ?

ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ ହେଉଛି ସ୍ୱାଧୀନତାକାମୀ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାରତୀୟର ସଂଗ୍ରାମ । ଦେଶ ସ୍ୱାଧୀନ ହେବାପରେ ଯେଉଁମାନେ ରାଜନୀତିକ ଦଳମାନଙ୍କରେ ରହିଲେ, ସେମାନେ ରାଜନୀତିକୁ ହିଁ ଆପଣାର ମାର୍ଗ ବୋଲି ଧରିନେଲେ । ଗୋଟିଏ ଦେଶକୁ ଗଢ଼ିବାକୁ ହେଲେ, ରାଜନୀତି କ'ଣ କେବଳ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ମାର୍ଗ ? ସ୍ୱାଧୀନତା-ପ୍ରାପ୍ତିର ସଂଗ୍ରାମରେ ସେତେବେଳେ ଯେଉଁମାନେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ, ସେମାନେ ସମସ୍ତେ କାହିଁକି ରାଜନୀତିକ ଦଳମାନଙ୍କରେ ଆସି ପଶିଥାନ୍ତେ ?

ଶିକ୍ଷା କହିଲେ ଆପଣ କ'ଣ ବୁଝନ୍ତି ? ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଶିକ୍ଷାନୀତି ପ୍ରଚଳିତ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆପଣ ସେଥିରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନ ହୋଇ "ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ର" ନାମରେ ଅନେକ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଛନ୍ତି । ତା'ହେଲେ ଓଡ଼ିଶାର ଶିକ୍ଷାନୀତି କ'ଣ ଭ୍ରମାତ୍ମକ ?

ପ୍ରଚଳିତ ଶିକ୍ଷାରେ କୌଣସି ନୀତି ନାହିଁ । ଏହା ପ୍ରଧାନତଃ କେତେକ କୌଶଳୀ ଶିକ୍ଷାଯନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଏକ ଶୂନ୍ୟଗର୍ଭ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟହୀନ ତତ୍ପରତା ମାତ୍ର । ଏଥିରେ ଦେଶର ସରକାର ମଧ୍ୟ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନୁହଁନ୍ତି । ଏକ ନୂତନ ଭାରତର ନିର୍ମାଣ ଲାଗି ହିଁ ସ୍ୱପ୍ନ ନେଇ ଭାରତୀୟ ସ୍ୱାଧୀନତା-ସଂଗ୍ରାମରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଟିଏ ଏଥିରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବ କେତେକେ ? ବର୍ତ୍ତମାନର ବିଭ୍ରାଟ ଗୁଡ଼ିକରୁ ମୁକ୍ତ ହେବାକୁ ହେଲେ ବିକଳ୍ପ ପ୍ରୟୋଗମାନ ଦରକାର । ସେହି ପ୍ରୟୋଗଗୁଡ଼ିକରୁ ହୁଏତ କିଛି ସତକଥା ବାହାରିବ । ମୁଁ ସେହିପରି ଏକ ପ୍ରୟୋଗ ଭିତରେ କେତେକ ସମଧର୍ମୀ ବନ୍ଧୁଙ୍କର ମେଳରେ ରହିଛି ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ସମାଜରେ ନୂତନ ସାହିତ୍ୟିକମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଆପଣଙ୍କର ଅଭିମତ କ'ଣ ?

ସେମାନେ ଏହି ସମାଜକୁ ବଦଳାନ୍ତୁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଚାଲିଥିବା ଅନେକ ତାମସାକୁ ବନ୍ଦ କରନ୍ତୁ । ସାହିତ୍ୟକୁ ଜୀବନର ବୃହତ୍ତର ଭୂମି ଉପରେ ଦେଖିବାକୁ ସାହସ କରନ୍ତୁ । ନିଜର ସାହିତ୍ୟିକ ସ୍ୱପ୍ନଗୁଡ଼ିକୁ ଜୀବନର ଭୂଇଁ ଉପରେ ଅବତରଣ କରାନ୍ତୁ ।

ଆମର ତଥାକଥିତ ଶିକ୍ଷିତ ସମାଜ ପ୍ରତି ଆପଣଙ୍କର ବାର୍ତ୍ତା କ'ଣ ?

ଶିକ୍ଷିତମାନେ ତଥାକଥିତ ଶିକ୍ଷିତ ନ ହୋଇ ସତକୁ ସତ ଶିକ୍ଷିତ ହୁଅନ୍ତୁ ।

ଆପଣଙ୍କର ଅବଶିଷ୍ଟ ଜୀବନ ଆପଣ କିପରି ଭାବରେ ଅତିବାହିତ କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ?

ଅବଶିଷ୍ଟର ପୁଣି ଅର୍ଥ କ'ଣ ? ତେଣୁ, ଏ ବାଟ ଚାଲିବା ବନ୍ଦ ହେବ ନାହିଁ । ଏ ଖୁସି କେବେ ବନ୍ଦ ହେବ ନାହିଁ, କୌଣସି କ୍ଳାନ୍ତିର କାରଣ ହେବ ନାହିଁ ।

ସାକ୍ଷାତକାର ପାଇଁ ଧନ୍ୟବାଦ ।

'ବାଣୀବୀଥିକା', ଗୋପବନ୍ଧୁ ଛାତ୍ରାବାସ, ବାଣୀବିହାର, ୨୭ଶ ସଂଖ୍ୟା, ୧୯୮୯-୯୦

❑❑❑

— ୧୦ —

ଲେଖକୀୟ ସଫଳତାର ପରିମାପକ କଅଣ ? ସେହି ମାନଦଣ୍ଡ ଅନୁସାରେ ଆପଣ ନିଜକୁ କେତେ ସଫଳକାମ ବୋଲି ବିଚାର କରନ୍ତି ?

କିଛି ଲେଖିକରି ଭିତରୁ ଏକ ସନ୍ତୋଷର ଅନୁଭବ । ଅନେକ ପରିମାଣରେ ସଫଳ ଅନୁଭବ କରିଛି, ତଥାପି ଆହୁରି ଅଧିକ ସଫଳ ହେବା ବାକୀ ରହିଛି ।

ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲେଖିଥିବା ଲେଖାଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ କେଉଁଟି/କେଉଁଗୁଡ଼ିକ ଆପଣଙ୍କର ପ୍ରିୟତମ ?

ଶିଳାତୀର୍ଥ, ଜାତିରେ ମୁଁ ଯବନ, ଜୀବନ ବିଦ୍ୟାଳୟ, ତରଙ୍ଗ ଓ ତଡ଼ିତ୍, ରାଜକୁମାର (ଅନୁବାଦ)।

କେଉଁ ପ୍ରକାର ପରିବେଶ ବା ବାତାବରଣ ଆପଣଙ୍କର ସାହିତ୍ୟ ସାଧନା ନିମନ୍ତେ ଅନୁକୂଳ ବୋଲି ମନେ କରନ୍ତି ?

ଯେଉଁଠି ମଣିଷମାନେ ଥାଆନ୍ତି, ଅଥଚ କପଟ ନ ଥାଏ।

ଲେଖାଲେଖି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲିପ୍ତ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଆପଣଙ୍କ ସମୟ କିପରି ବିତାନ୍ତି ?

ଅଧ୍ୟୟନ, ମନନ, ଚେତନା ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସମ୍ପ୍ରସାରଣ।

ଆପଣ କେବେ ଓ କେଉଁ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଲେଖକ ହେବା ପାଇଁ ମନ ସ୍ଥିର କଲେ ?

ଲେଖକ ହେବାପାଇଁ ନୁହେଁ, ଲେଖିବା ପାଇଁ। ପ୍ରାୟ ଏକାବେଳେକେ ବାଳକ-ବୟସରୁ।

କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପୁସ୍ତକ ବା ଲେଖକ ଦ୍ୱାରା ଆପଣ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଛନ୍ତି କି ?

ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ, ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ, ଖଲିଲ୍ ଜିବ୍ରାଁ, Antoine de Saint-Exupery, Withelm Groenbech.

ଧନ ଓ ଯଶ- ଏ ଦୁଇଟିକୁ ଆପଣ କିଭଳି ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଅନ୍ତି ?

ପ୍ରକୃତରେ ଅର୍ଜନ କରିଥିବା ଧନ ଓ ଭାଜନ ହୋଇ ପାରୁଥିବା ଯଶକୁ ଅନେକ ମୂଲ୍ୟ ଦିଏ।

ଆପଣଙ୍କ ଲେଖାର ବିଷୟ ନିର୍ବାଚନରେ କେଉଁ ଶକ୍ତିର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ଭୂମିକା ସର୍ବାଧିକ ?

ଶ୍ରଦ୍ଧାଶକ୍ତି, ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବାର ଶକ୍ତି, ଅସନାକୁ ଅସନା କହିବାର ଶକ୍ତି, ପ୍ରତିବାଦ-ଶକ୍ତି।

ପତ୍ରିକା ସଂପାଦକ ବା ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶକମାନଙ୍କ ସହିତ ଆପଣ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ବୁଝାମଣା କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଛନ୍ତି କି ?

ସେମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ଛାଡ଼ି ଦେଇଛି।

ପାଠକ, ସମୀକ୍ଷକ ଓ ସମାଲୋଚକମାନଙ୍କର ପ୍ରତିକ୍ରିୟାକୁ ଆପଣ କିଭଳି ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି ?

ପାଠକଙ୍କର ପ୍ରତିକ୍ରିୟାକୁ ସ୍ୱାଗତ କରିଛି। ଓଡ଼ିଶାରେ ସତକୁ ସତ ସମୀକ୍ଷକ ଓ ସମାଲୋଚକଙ୍କର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଜାଣିବା ଲାଗି ସମୁଚିତ ଅବକାଶ ରହିଛି କି ?

ଲେଖାଲେଖି କରିବା କଅଣ ଆପଣଙ୍କର ଅଭ୍ୟାସଗତ ପ୍ରକୃତି ? ଆଦୌ ନ ଲେଖିଲେ ଆପଣଙ୍କୁ କିପରି ଲାଗେ ?

ଏକାବେଳେକେ ଆତ୍ମାଗତ ଏକ ପ୍ରକୃତି । ନ ଲେଖିଲେ ଆଦୌ କାହା ସହିତ ଭେଟ ନ ହୋଇଥିଲା ପରି ବୋଧହୁଏ ।

ଭବିଷ୍ୟତ ନିମନ୍ତେ ଆପଣଙ୍କର ଲକ୍ଷ୍ୟ କ'ଣ ?

ମଣିଷଲାଗି ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବା ଓ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧି ଏକ ଅନ୍ୟ ଭବିଷ୍ୟତ ଲାଗି ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର କରିବା ।

'କଥା', ଭୁବନେଶ୍ୱର, ଜୁନ୍, ୧୯୯୭

❑❑❑

— ୧୧ —

"କବିତା, ଗଳ୍ପ ବା ଉପନ୍ୟାସ-ଏସବୁ ରାଜଯୋଗ ପରି । ସାଧନାରେ ଯୋଗସ୍ଥ ହୋଇ ରହିଲେ କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ଏହା ଜଣକୁ ଆଉ ଏକ ପୃଥିବୀକୁ ନେଇଯାଏ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରବନ୍ଧ ହେଉଛି ତାହା, ଯିଏ ପୁଣି ଥରେ ଆମକୁ ପୃଥିବୀକୁ ଫେରାଇ ଆଣେ ।" ଶ୍ରୀ ଚିତ୍ତରଂଜନ ଦାସଙ୍କ ଏ ଉକ୍ତିକୁ ପ୍ରବନ୍ଧର ମୁଖବନ୍ଧ ବୋଲି ଧରି ନିଆଯାଇପାରେ । ପ୍ରବନ୍ଧ ଓ ସମାଲୋଚନା ସାହିତ୍ୟ-କ୍ଷେତ୍ରରେ ସୃଜନଶୀଳ ଚିନ୍ତାଧାରା ସହ ଶାଣିତ ଅଭିମତ ବ୍ୟକ୍ତ କରି ଶ୍ରୀ ଦାସ ନିଜର ସ୍ୱାତଂତ୍ର୍ୟ ସିଦ୍ଧ କରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ରଚନାରେ ସମୟର ସ୍ୱାକ୍ଷର ସଦା ଅନୁରଣିତ ହୋଇ ଆସିଛି । ସତ୍ୟକୁ ଓ ତଥ୍ୟକୁ ରସାଳ କରି ପରିବେଷଣ କଲାବେଳେ ସେ ସଦା ଆପଣାର ବିରଳ ବ୍ୟକ୍ତିସତ୍ତାର ପରିଚୟ ଦେଇ ଆସିଛନ୍ତି । ରଚନାରେ ଆପଣାର ଭାଷାବିନ୍ୟାସ ଓ ଶୈଳୀ-ପ୍ରଣୟନ ଦିଗରେ ମଧ୍ୟ ସେ ନିଜ ବାଗର ଧାରା ସୃଷ୍ଟି କରିଛନ୍ତି ।

ଆପଣଙ୍କ ଆଗାମୀ ଯୋଜନା କ'ଣ ?- ଏ ପ୍ରଶ୍ନର ସେ କ୍ଷଣେ ଅଟକି ନଯାଇ କହନ୍ତି, "ସେମିତି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଯୋଜନା କିଛି ନୁହେଁ । ମୁଁ ତ ବରାବର ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖୁଥାଏ । ସେ ସବୁ ମିଶାଇଦେଲେ ଭବିଷ୍ୟତରେ ତାହା ବହି ହୋଇଯାଏ ।"

"ଆମ ସାହିତ୍ୟରେ ପ୍ରବନ୍ଧ ପଛରେ ପଡ଼ିଯାଉଛି ବୋଲି ସମସ୍ତେ କହୁଛନ୍ତି । କବିତା ଓ ଗଳ୍ପ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ଯେକୌଣସି ଭାରତୀୟ ଭାଷାର ସମକକ୍ଷ ସିନା କମ୍ ନୁହେଁ; ପ୍ରବନ୍ଧରେ ପଛୁଆ । ଏକଥା ସଭାସମିତିରେ ଲୋକେ ଦାବି

କରୁଥିବାର ଶୁଣାଯାଉଛି ।" ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ସାଂପ୍ରତିକ ପ୍ରବନ୍ଧଧାରା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଆଲୋଚନା ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି ଶ୍ରୀ ଦାସ ।

ଏହି ଆହ୍ୱାନର ସଦ୍ୟତମ ଉତ୍ତର ହେବ ପ୍ରବନ୍ଧର ପରିଭାଷାକୁ ଆଧାରକରି ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ ନିକଟରେ ଆରମ୍ଭ କରିଥିବା ଯୋଜନା । ଗତ ଅଗଷ୍ଟ ମାସରୁ ସେ 'ଝଙ୍କାର'ରେ ନିୟମିତ ଆଲୋଚନା କରୁଛନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ଏହା ଦ୍ୱିମାସିକ । ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ପ୍ରବନ୍ଧ ଥିଲା 'ପ୍ରବନ୍ଧର ପୃଥିବୀ' । ଗତ ଅକ୍ଟୋବର ସଂଖ୍ୟା 'ଝଙ୍କାର'ରେ ସେ ଲେଖିଛନ୍ତି 'ପ୍ରବନ୍ଧର ପିତାମାତା' । ଏବଂ ଚଳିତ ମାସରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି 'ପ୍ରବନ୍ଧର ପ୍ରେରଣା' । ଏହି ଧାରାରେ ତାଙ୍କର ପରବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବନ୍ଧ ହେବ 'ପ୍ରବନ୍ଧର ଶୈଳୀ' ।

'କଳାଶକ୍ତି' ଏକ କାଳିସୀ ବୋଲି ଆମର ବହୁ ଅଗ୍ରଜ କହିଯାଇଛନ୍ତି । କାଳିସୀ ଲାଗେ, ପୁଣି ଛାଡ଼ିଯାଏ । ଏହା କି ଉଦ୍ଭଟ ଚିନ୍ତାଧାରା ! ଲେଖକ ଓ ତା'ର ଲେଖା ମଧ୍ୟରେ ସୂକ୍ଷ୍ମ ସଂପର୍କ ନରହିଲେ ସେ କି ସାହିତ୍ୟ ହେବ ? ଆମର ଧର୍ମ କିଛି, କିନ୍ତୁ ଆମେ କହୁ ଆଉ କିଛି । ଏ'ତ ବହୁଧା ବିଭକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ପରିଚୟ । ସେ ବ୍ୟକ୍ତିଟି ତେବେ ସଚ୍ଚା ସାହିତ୍ୟକାର ହେବ କେମିତି ? ଅନ୍ତତଃ ସଚ୍ଚା ପ୍ରବନ୍ଧ ଏ କାଳିସୀ ତତ୍ତ୍ୱରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖେ ନାହିଁ । ଯେ ରଖେ, ସେ ଆଦୌ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖି ପାରିବ ନାହିଁ ।" ପ୍ରବନ୍ଧ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଏହା ହେଉଛି ଶ୍ରୀ ଦାସଙ୍କର ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି । "ପୃଥିବୀରୁ ପଳାୟନ କରିବା ପ୍ରବନ୍ଧର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନୁହେଁ । ବସ୍ତୁତଃ ଏହା ଆମକୁ ଜୀବନ ସହିତ, ସତ୍ୟ ସହିତ ଯୋଡ଼େ । ପୃଥିବୀକୁ ଫେରାଇ ଆଣେ ।" ସେ ଦାବି କରନ୍ତି ।

"ପ୍ରବନ୍ଧର ଶୈଳୀ ହେଉଛି ବ୍ୟକ୍ତିର ଆତ୍ମୋପଲବ୍ଧି । ପ୍ରବନ୍ଧ ଭିତର ଦେଇ ଆମେ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଚିହ୍ନିବା । ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି କେତେ ଗଭୀରତା ଦେଇ ଲେଖୁଛି ତାହା ପରଖିବା ।" -କହନ୍ତି ପ୍ରାବନ୍ଧିକ ଚିତ୍ତରଂଜନ ଦାସ । ସେ ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶକରି କହନ୍ତି "ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ସେ ଜଣେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଜ୍ୟୋତିଷ୍କ । ସାହିତ୍ୟକୁ ତାଙ୍କର ଦାନ ଅତୁଳନୀୟ । ଏପରି ଲେଖିବାର କିଛି ମାନେ ଥାଏ ?"

ପ୍ରବନ୍ଧର ଭାଷା କିପରି ହେବା ଉଚିତ ? ଏ ପ୍ରଶ୍ନରେ ବେଶ୍ ସରଳ ବକ୍ତବ୍ୟ ବାଢ଼ନ୍ତି ଚିତ୍ତରଂଜନ । "ଅନେକେ ଭାବନ୍ତି ପ୍ରବନ୍ଧର ଭାଷାଟା ହିଁ କଟମଟିଆ । କେହି କେହି ତାକୁ 'ସାଧୁ ଭାଷା' ବୋଲି ମଧ୍ୟ କହନ୍ତି । ଖାଲି ପ୍ରବନ୍ଧର ଭାଷା ସାଧୁ, ଗଳ୍ପ କବିତାର ଭାଷା କ'ଣ ଅସାଧୁ ?" ମଉଜିଆ ମନ୍ତବ୍ୟ ଦିଅନ୍ତି ଶ୍ରୀ ଦାସ ।

"କାବ୍ୟରେ ବେଶ୍ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ଅର୍ଜନ କରିଥିବା ରାଧାନାଥ ରାୟଙ୍କ ଦୁଇଟି ପ୍ରବନ୍ଧ 'ବିବେକୀ' ଓ 'ଇଟାଲୀୟ ଯୁବା'ର କଥା ଧରନ୍ତୁ । ତାହା ତ ଆଦୌ ବୁଝିହେବ ନାହିଁ ।

ଆମ ସମୟରେ ଯେଉଁ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖାହେଉଛି ତହିଁରୁ ଅଧିକାଂଶର ଅବସ୍ଥା ସେହିପରି।"

ମନରେ ସ୍ୱତଃ ପ୍ରଶ୍ନଉଠେ ଏପରି ହୁଏ କାହିଁକି ? ତା'ର ପଛରେ ଥିବା ଏକ ଗୂଢ଼ ରହସ୍ୟ ବତାନ୍ତି ଶ୍ରୀ ଦାସ। "ଆମର ଲେଖକମାନେ ଅନେକ ସମୟରେ ଶବ୍ଦ ଖୋଜନ୍ତି। ଭାଷାକୁ କ'ଣ ଖୋଜାଯାଏ ? ଶବ୍ଦକୁ ଖୋଜିଲେ ତାହା କୃତ୍ରିମ ହୋଇଥାଏ। କୃତ୍ରିମତା ସରଳ, ବୋଧଗମ୍ୟ ହେବ କେମିତି ?"

ଆହୁରି କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଅସୁବିଧା କଥା ଉଠାନ୍ତି ଚିତ୍ତବାବୁ। ସେ କହନ୍ତି, "ଅଧିକାଂଶ ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରାବନ୍ଧିକ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଭାଷା ଜାଣନ୍ତି। ତାହା ହେଲା ଓଡ଼ିଆ। ଅନ୍ୟ ଅନେକ ଭାଷା ନଜାଣିଲେ ତୁଳନାତ୍ମକ ଚିତ୍ରଟି ଆସିବ କେଉଁଠୁ ? ସେମିତିରେ ତ ପ୍ରବନ୍ଧର ଦିଗ୍‌ବଳୟ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ହେବାକୁ ବାଧ୍ୟ। ପ୍ରକୃତରେ ଆମ ଲେଖକମାନଙ୍କର ଭାବ କମ୍, ଭାବପ୍ରବଣତା ବେଶୀ।"

ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରବନ୍ଧର ସାଂପ୍ରତିକ ସମସ୍ୟା ସଂପର୍କରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ପ୍ରସଂଗ ଉଠାନ୍ତି ଚିତ୍ତରଂଜନ। ସେ କହନ୍ତି, "ଆମ ସମୟର ଖୁବ୍ କମ କବି, ଗାଳ୍ପିକ ବା ଔପନ୍ୟାସିକ ପ୍ରବନ୍ଧ ପଢ଼ନ୍ତି। କିନ୍ତୁ ଏମିତି ହୁଏତ ଜଣେ ପ୍ରାବନ୍ଧିକ ପାଇବେନି ଯେ'କି ଗଳ୍ପ, କବିତା ବା ଉପନ୍ୟାସ ପଢ଼େ ନାହିଁ। ଏ ପ୍ରସଙ୍ଗ କ'ଣ ଉଦ୍‌ବେଗଜନକ ନୁହେଁ ?"

"ଆମ ଏଠି ଆତ୍ମିକ ଆଲୋଚନା ନାହିଁ। ତେଣୁ ପ୍ରବନ୍ଧ ହେଉନାହିଁ। ଅନ୍ୟ ଭାଷାରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ୱାକ୍ଷର ଆଙ୍କିଦେଲା ପରି କିଛି ନା କିଛି ସିରିୟସ୍ ପ୍ରାବନ୍ଧିକ ଅଛନ୍ତି। କିନ୍ତୁ ଆମ ସାହିତ୍ୟରେ ସେହିମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା କେତେ ?" ପ୍ରଶ୍ନ କରନ୍ତି ପ୍ରାବନ୍ଧିକ ଶ୍ରୀ ଦାସ। ସେ ପୁଣି କହନ୍ତି, "ଭଲ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲାଗି ଗଭୀର ଅଧ୍ୟୟନ ଦରକାର। ଅନୁରାଗ ମଧ୍ୟ ଦରକାର। ମଣିଷ ଜଣକୁ ଟାଣିଲେ ଭଲ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖି ହେବ। ମଣିଷ ଗନ୍ଧେଇଲେ 'ମୋହମୁଦ୍‌ଗର' ଲେଖିପାରନ୍ତି।"

ପ୍ରବନ୍ଧ କେବଳ ତଥ୍ୟ ବା ତତ୍ତ୍ୱର ଉପସ୍ଥାପନାର ବିଷୟ ନୁହେଁ। ଏଥିରେ ଲେଖକର ନିଜସ୍ୱ ବକ୍ତବ୍ୟ ରହିବା ଦରକାର। ଅନେକ ସମୟରେ ତାହା ରହୁନାହିଁ ବୋଲି ଅଭିଯୋଗ କରନ୍ତି ଚିତ୍ତବାବୁ। ଲେଖାରେ ଆମେ କାହାର ମତ ଖଣ୍ଡନ କରିପାରୁ କିନ୍ତୁ କାହାର ଚରିତ୍ର ସଂହାର କରିବାର କଥା ନୁହେଁ। ସାହିତ୍ୟ ସମାଲୋଚନା ସୁସ୍ଥ ସମାଜର ଏକ ଅଙ୍ଗ। ଏହା କୌଣସି ପରିସ୍ଥିତିରେ 'ବାଦୀପାଲା' ହେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ବୋଲି ସେ କହନ୍ତି। ପ୍ରବନ୍ଧ ସାହିତ୍ୟର ଏହି କଳା ଓ କାରିଗରୀ-ତତ୍ତ୍ୱକୁ ଅଧିକାଂଶ ଲେଖକ ମାନୁନାହାନ୍ତି ବୋଲି ଦୁଃଖପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି ଚିତ୍ତରଂଜନ।

ଶାନ୍ତିନିକେତନରେ ଗବେଷଣା କରିବା ବେଳୁ ଚିତ୍ତବାବୁଙ୍କ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖା ଆରମ୍ଭ

ହୁଏ । ପ୍ରବନ୍ଧକୁ କାହିଁକି ଏତେ ଆପଣାର କରିନେଲେ ବୋଲି ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ ସେ ଚଟାପଟ କହିବେ, "ଜୀବନରେ ଦି' ପ୍ରକାର ହୋଇ ବଞ୍ଚିବାକୁ ପସନ୍ଦ କଲିନି । ତେଣୁ ପ୍ରବନ୍ଧକୁ ନିଜର ପରିଚୟ କରିନେଲି ।" ସେ ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଯୋଗ କରିବେ, "ମୁଁ ନିଜେ ଯାହା ବିଶ୍ୱାସ କରେ ତାହାକୁ ପ୍ରକାଶ କରେ । ସତ କହିବାକୁ ଗଲେ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଅସାଧୁତା କି ଛଦ୍ମବେଶ ଚଳେନା ।"

ନିୟମିତ ଲେଖାପଢ଼ା କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ନିଜକୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗୁଳାରେ ପକାଇ ଦେବାକୁ ଚାହାନ୍ତିନି ଚିତ୍ତରଂଜନ । ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖିବସିଲେ ଆଗୁଆ ଟିପାଟିପି ନଥାଏ ତାଙ୍କର, ଡିଜାଇନିଙ୍ଗ୍ ତ ନିଶ୍ଚୟ ରହିବ । ପ୍ରବନ୍ଧକୁ ନେଇ ଆମ ସାହିତ୍ୟରେ ଆଗରୁ ତ କିଛି କିଛି କାମ ହୋଇଛି; ତେବେ ପଞ୍ଚସ୍ତରୀ ବର୍ଷରେ ପାଦଦେଇ ତଥାପି ତାରୁଣ୍ୟର ତେଜ ପ୍ରକଟ କରୁଥିବା ଚିନ୍ତାନାୟକ ଚିତ୍ତରଂଜନଙ୍କ ସାଂପ୍ରତିକ ଉଦ୍ୟମ ପ୍ରବନ୍ଧର ପରିଭାଷା ଓ ପରିପାଟୀକୁ ପ୍ରାଂଜଳ କରିବାରେ ଏକ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିବ ନିଶ୍ଚୟ ।

ଅନୁବାଦ ଓ ପୁସ୍ତକ ସମୀକ୍ଷା ଆଦି ବିଭାଗକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଥିବା ଏ ଲେଖକ ଆମ ସାହିତ୍ୟର ଅନ୍ୟ ବିଭାଗ ସଂପର୍କରେ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ମନ୍ତବ୍ୟ ଦେବାକୁ ଯାଇ କହନ୍ତି, "ସାହିତ୍ୟ ଗୋଟେ ପୃଥିବୀ । କିନ୍ତୁ ପୃଥିବୀ ସାହିତ୍ୟଠାରୁ ଅନେକ ବେଶୀ । ଆଜିର ସାହିତ୍ୟିକ ମନେକରୁଛି ଯେ ଏଇ 'ପୃଥିବୀ' ସହ ସାହିତ୍ୟର କୌଣସି ସଂପର୍କ ନାହିଁ । ତାହାହିଁ ବଡ଼ ସମସ୍ୟା ।"

ନୀଳାମ୍ବର ରଥ ଓ ଅର୍ଦ୍ଧେନ୍ଦୁ ଦାସଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତକାର, ସମ୍ବାଦ, ୨୧.୧୨.୯୭

❑❑❑

— ୧୨ —

ଚଳିତ ବର୍ଷର କେନ୍ଦ୍ର ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡ଼େମୀ ପୁରସ୍କାର ଆପଣଙ୍କୁ ଦିଆଯିବାର ପ୍ରତିକ୍ରିୟାରେ କ'ଣ କହିବେ ?

ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡ଼େମୀ ପୁରସ୍କାରର ଯେଉଁ ଗୋଟେ ଦାଗୀ ଖାତା ଅଛି, ସେଥିରେ ମୋ ନାଁ ଆସିବା ପଛରେ ମୋର ଟିକେ ବି ହାତ ନାହିଁ–ଏତିକି ହିଁ କହିବି ।

ଆପଣଙ୍କର କିଛି ସହୃଦୟ ପାଠକଙ୍କ ମତରେ 'ବିଶ୍ୱକୁ ଗବାକ୍ଷ' ଅପେକ୍ଷା 'ଜାତିରେ ମୁଁ ଯବନ' ପୁସ୍ତକଟି ପୁରସ୍କୃତ ହେବା କଥା । ଲେଖକ ହିସାବରେ ଆପଣ କ'ଣ ଭାବୁଛନ୍ତି ?

'ଜାତିରେ ମୁଁ ଯବନ' ତ କୋଉ କାଳର ଲେଖା । ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡ଼େମୀ ତ ବର୍ଷ ଅନୁଯାୟୀ ପୁରସ୍କାର ଦିଏ । ତାପରେ ଗୋଟିଏ ବହିଠାରୁ ଆଉ ବହିଟା ଯେ ଭଲ, ତାହା ପାଠକର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ରୁଚି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ତାକୁ କେମିତି ମାପି ହେବ ? ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ବି ଏ ବହିଟାକୁ କ'ଣ ପାଇଁ ବାଛିଲେ-ତା ପାଇଁ ସେମାନେ କୌଣସି ମାନଦଣ୍ଡ ପକାଇ ମାପି ଥିବେ ତ !

ଆପଣଙ୍କ ରଚନାବଳୀ ବା ବକ୍ତବ୍ୟ ପଢ଼ିଲେ ବା ଶୁଣିଲେ ଲାଗେ ଯେ ଆପଣ ଜ୍ଞାନ ଜଗତର ପ୍ରାୟ ପ୍ରତିଟି ବିଷୟରେ ବେଶ୍ ପାରଦର୍ଶୀ । ଜ୍ଞାନଜଗତର ଏତେ ବିଷୟକୁ ଆପଣ କିଭଳି ଆୟତ୍ତ କରିପାରିଛନ୍ତି ?

ମୁଁ ଏସବୁ କରିଚି ବୋଲି ଯେଉଁମାନେ କହୁଚନ୍ତି, ଯା'ର ଉତ୍ତର ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଥିବ । କଥା ହେଉଛି, କାହାକୁ ଯଦି ଆପଣ ଥରେ ଭଲ ପାଇଗଲେ, ତେବେ ଆପଣ କୌଣସି ସୀମା ମାନିବେନି । ଥରେ ଯଦି ଜାଣିଯିବେ ଯେ' ସେ କ୍ଷେତ୍ରଟା ଆପଣଙ୍କର, ତାପରେ ତ କାହାରି ବୋଲହାକ ନ ମାନି ପଶିଯିବେ । ସେମିତି ମୁଁ ପଶିଯାଇଛି । ଆୟତ୍ତ କରିବି ବୋଲି ପଶିନି-ବାହାରି ପାରିବିନି ବୋଲି ପଶିଛି ।

ପ୍ରବନ୍ଧ ରଚନାର ଏଭଳି ଅଦ୍‌ଭୂତ ଶୈଳୀଟି କିଭଳି ଅକ୍ତିଆର କରିଛନ୍ତି ?

ସବୁଠାରୁ ମଜାକଥା ହେଉଛି, ପ୍ରବନ୍ଧର ଶୈଳୀ ହିଁ ନାହିଁ । କବିତାରେ, ଗପରେ, ଉପନ୍ୟାସରେ ବା ନାଟକରେ ବିଭିନ୍ନ ଶୈଳୀର ଆଲୋଚନା ହୋଇଛି । କେବଳ ଆମ ଭାଷାରେ ନୁହେଁ, ପୃଥିବୀର ବହୁ ଭାଷାରେ ଏହା ହୋଇଛି । ହେଲେ ମୁଁ ଜାଣିବାରେ ପ୍ରବନ୍ଧର ଶୈଳୀ ଏଯାଏ ନିରୂପିତ ହୋଇନି । ପୃଥିବୀଟା ଧିରେ ଧିରେ ବଢ଼ୁଛି, ପୃଥିବୀ ବିଷୟରେ ମଣିଷର ଜ୍ଞାନ ବି ବଢ଼ୁଛି । ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖକର ଦୃଷ୍ଟିଟା ମଧ୍ୟ ସେତେସେତେ ବଢ଼ି ନ ଗଲେ ପ୍ରବନ୍ଧ-ଲେଖକ ପ୍ରକୃତରେ ପଛରେ ପଡ଼ିଯିବ । ଭାରତୀୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ କାଳରେ ଜାତୀୟତାବାଦୀ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖାଯାଉଥିଲା, ଏବେବି କିଛି ଲେଖକ ସେଭଳି ଲେଖୁଛନ୍ତି । ହେଲେ ଏବେ ସେ ଧରଣର ପ୍ରବନ୍ଧ ଅସ୍ୱାଦ ଲାଗୁଛି । ଭାରତବର୍ଷକୁ ପୃଥିବୀର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଓ ମହାନ ଦେଶ ଭାବି ବଡ଼ ବଡ଼ ଲେଖକମାନେ ବି ଲେଖିଛନ୍ତି । ଏବେ ଯଦି ଆମେ ସେଭଳି ବିଷୟ ଭିତରେ ହିଁ ସୀମିତ ହୋଇ ଲେଖିବା, ତେବେ ତାକୁ ଅବର୍ଜିଆ ହିଁ କହିହେବ, ଅସୁନ୍ଦର ଲାଗିବ । ତେଣୁ ପ୍ରବନ୍ଧର ଶୈଳୀ ଖୋଜା ହୁଏନି । କଥା ହେଉଛି, ଆପଣ ଯଦି ଆଖିଟାକୁ ଖୋଲା ରଖିଥିବେ, ତା ହେଲେ ଯାହା ଦେଖାଯାଉ ନ ଥିବ, ତାହା ବି ଧିରେ ଧିରେ ଦେଖାଯିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବ । କିନ୍ତୁ ଯେତେ ଦୂର ଆଖିକୁ ବଢ଼େଇବାକୁ ଆପଣ ସମ୍ମତ ଥିବେ, ସେତେଦୂର ଦେଖିପାରିବେ । ତାକୁ ତ ଶୈଳୀ ବୋଲି କହି ହେବନି । ଶୈଳୀ-ସଚେତନ ହେଲେ ସାହିତ୍ୟ ହୋଇପାରିବନି ।

ତେବେ ଯୁଗରୁଚି ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖାହେବ କି ?

ନା, ଏହାର ଓଲଟା । ଏ ଯୁଗର ପ୍ରବନ୍ଧ ବୋଲି ଯଦି ଲେଖାହେବ, ତେବେ ତ ପ୍ରବନ୍ଧ ନିଜକୁ ଠିଆ କରାଇ ପାରିବନି । ପ୍ରବନ୍ଧ ରୁଚିଗୁଡ଼ାକୁ ଭାଙ୍ଗେ । କୋଠା କି ଝୁମ୍ପୁଡ଼ି ବସ୍ତି ଭାଙ୍ଗେନି, ଯୁଗ-ରୁଚିକୁ ଭାଙ୍ଗେ । ଭାରତବର୍ଷରେ ଯେତେ ତଥାକଥିତ ରୁଚିଗୁଡ଼ାକ ଅଛି, ସେଗୁଡ଼ିକ ଭଙ୍ଗା ହେବାର ବେଶୀ ଯୋଗ୍ୟ ।

ଶୁଣାଯାଏ, ଆପଣ ଆପଣଙ୍କର ସମସ୍ତ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଶିକ୍ଷାରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ସାର୍ଟିଫିକେଟ୍ ନଷ୍ଟ କରି ଦେଇଛନ୍ତି । ଏଭଳି କରିବା ପଛର କାରଣଟି କ'ଣ ?

ବ୍ରିଟିଶ ଅମଳରେ କଲେଜ ଛାଡ଼ିକରି ଆମେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲୁ । ସେତେବେଳେ ମୁଁ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ ମୋ କ୍ଲାସ୍‌ରେ ଫାଷ୍ଟ ହେଉଥିଲି । ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ମିଶି ଜେଲ୍ ଯାଇ ଦେଖିଲି ଯେ ଯେତେ ବି ବହି ଆମେ ସ୍କୁଲ, କଲେଜରେ ପଢୁଛୁ-ସେସବୁ ପ୍ରକୃତରେ କିଛି ନୁହେଁ । ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ପରିସୀମା ବାହାରେ ସେହି ବିଷୟର ଅଜସ୍ର ବହି ଅଛି । ଜେଲରେ ଯେତେବେଳେ ବିଭିନ୍ନ ନେତାଙ୍କ ଠାରୁ ବିଭିନ୍ନ ବହି ମିଳିଲା, ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ନେଇ ମନରେ ଥିବା ଦମ୍ଭ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ପରେ ଶାନ୍ତିନିକେତନରେ ପଢ଼ିଲି । ସେତେବେଳେ ଶାନ୍ତିନିକେତନ ଏବର ଶାନ୍ତିନିକେତନ ନଥିଲା, ସେତେବେଳେ ତାହା ବିଶ୍ୱଭାରତୀ ଥିଲା ଏବଂ ତା'ର ନିଜର ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଥିଲା । ଡିଗ୍ରୀ ପାଇଁ ସେଠି ପାଠପଢ଼ା ହେଉ ନଥିଲା । ଆମେ ମାଡ଼ିଗଲୁ । କୌଣସି ଜାଗାରେ ନ ଅଟକିବା ମୁଁ ସେତେବେଳଠୁ ଶିଖିଲି । ନିଜପାଇଁ ଗୋଟେ ଡିହ ତିଆରି କରି, ପୁଳାଏ କାଗଜ ଧରି ତା ଉପରେ ବୀରଦର୍ପରେ ଛିଡ଼ା ହେବାଭଳି ସୌଭାଗ୍ୟ ମୋର ହେଲା ନାହିଁ । ଏଭଳି ସୌଭାଗ୍ୟ ହେଲାନାହିଁ ବୋଲି ଦୁଃଖ ବି ହେଲା ନାହିଁ । ତାପରେ ବିଦେଶ ଗଲି । ସେଠି ପଢ଼ିବାକୁ ପ୍ରବେଶିକା ପରୀକ୍ଷା ଦେବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ଶାନ୍ତିନିକେତନରୁ ଯାଇଥିଲି ବୋଲି ମୋତେ ବିନା ପରୀକ୍ଷାରେ ସେମାନେ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ସେଠି ବି ପାଠ ପଢ଼ିବାର ଢଂଗ ଅଲଗା । ସିଲାବସ୍ ନାହିଁ । କଲେଜ କ୍ୟାଲେଣ୍ଡରରେ ଲେଖାହୋଇଛି, କୋଉ ପ୍ରଫେସର କେତେଟା କ୍ଲାସ ନେବେ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବହି ପଢ଼ି ଘୋଷି ପରୀକ୍ଷା ଦେବା ସେଠି ମଧ୍ୟ ନ ଥିଲା । ପରେ ଏଠିକି ଫେରିଲି । ଅଧ୍ୟାପନା କଲି । ମୋର ପାଠପଢ଼ା ସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ କାଗଜପତ୍ର (ସାର୍ଟିଫିକେଟ) ନ ଥିଲା ବୋଲି ଦରମା ବଢ଼ିଲାନି । ପରେ ଭାରତ ସରକାର ବ୍ୟତିକ୍ରମ ସ୍ୱରୂପ ମତେ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଲେ । ବିଦେଶରେ ଡିଗ୍ରୀ ଦେଖାଯାଏନି, ମଣିଷର କାମ ଦେଖାଯାଏ । ଏସବୁ ମୋ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନକୁ ଅଳସୁଆ ନ କରିବା ଭଳି ଲାଭ ଆଣିଦେଇଛି ।

ଭଲ ପ୍ରବନ୍ଧ କହିଲେ କ'ଣ ବୁଝନ୍ତି ?

ମୁଁ କେମିତି କହିବି ? ଭଲ ପ୍ରବନ୍ଧ ନାନା ପ୍ରକାରର ଥାଇପାରେ । ଯିଏ ଯେଉଁ ଚେତନାରେ ଥିବ, ତାକୁ ସେଭଳି ପ୍ରବନ୍ଧ ଭଲ ଲାଗିବ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସବୁ ପ୍ରବନ୍ଧ ଭଲ ଲାଗିବନି, ଠିକ୍ ସେମିତି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସବୁ କବିତା ଭଲ ଲାଗେନା ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଲେଖାଯାଉଥିବା ପ୍ରବନ୍ଧମାନଙ୍କ ଉପରେ କି ମତ ଦେବେ ?

କୌଣସି ସାହିତ୍ୟରେ ବି ପ୍ରବନ୍ଧ ବେଶି ଲେଖା ହୁଏନା । ଏଡ଼େ ମୋଟା ଆଖୁ, ତାକୁ ଚିପୁଡ଼ିଲେ କେତେ ବା ରସ ବାହାରେ ? ସାହିତ୍ୟକୁ ଚିପୁଡ଼ିଲେ ଯାଇ ପ୍ରବନ୍ଧ ବାହାରେ । କବିତା, ଗଳ୍ପ, ଉପନ୍ୟାସ, ନାଟକ ଏଗୁଡ଼ାକୁ ଆମେ ଆଖୁ ବୋଲି କହିବା । ପ୍ରବନ୍ଧ ତା ଭିତରେ ପଶିବ, ହେଲେ କୀଟ ହିସାବରେ ନୁହେଁ । ସେଥିପାଇଁ ଅନେକ ଏକାତ୍ମତା ଦରକାର । ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଆପଣ ଯାହାକୁ ନିନ୍ଦା କରିବେ, ତା ଭିତରକୁ ଠିକ୍ ଭାବରେ ପଶି ନ ପାରିଲେ ତା'ର ଠିକ୍ ନିନ୍ଦା ବି କରିପାରିବେନି । ପ୍ରଶଂସା କରିବା ତ ଆହୁରି କଷ୍ଟକର କାମ । ନାନା କାରଣରୁ ଆମର ଅନେକ ପ୍ରବନ୍ଧ-ଲେଖକଙ୍କର ସେ ସମୟ ନ ଥାଏ, ଇଚ୍ଛା ନ ଥାଏ, ଆଉ ବୋଧେ ପ୍ରୟୋଜନ ବି ନ ଥାଏ । ତେଣୁ ପିଲାଙ୍କୁ ବୁଝେଇଲା ଭଳି ଲେଖିପକାନ୍ତି ।

ଜୀବନ, ଜଗତ ଓ ସମାଜ ସଂପର୍କରେ ଆପଣଙ୍କ ଜିଜ୍ଞାସା ପ୍ରାୟ ପ୍ରତିଟି ରଚନାରେ ସୁସ୍ପଷ୍ଟ । ଏହି ଜିଜ୍ଞାସାର ହେତୁ କ'ଣ ?

ଆମ ଓଡ଼ିଶାରେ ଜିଜ୍ଞାସା ଅପେକ୍ଷା ତୃପ୍ତିଟା ବେଶି । ଲିଓନାର୍ଡୋ-ଦା-ଭିଂଚିଂକ ଗୋଟେ ଉକ୍ତି ଅଛି । ତାହା ହେଲା- 'ଯିଏ ବେଶି ପଚାରେ, ସେ ବେଶି ଉତ୍ତର ପାଏ । ଯିଏ ବେଶି ପଚାରେ, ସେ ବେଶି ଭଲପାଏ ।' ଆମେ ଖୁବ୍ ଅଳ୍ପ ପଚାରୁ, ଅଳ୍ପ ଖୋଜୁ, ସେଥିପାଇଁ ବୋଧେ ଆମେ ଅଳ୍ପ ଉତ୍ତର ପାଉ ଓ ସେତକକୁ ହିଁ ସର୍ବସ୍ୱ ମନେକରି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିଯାଉ । ସାହିତ୍ୟ-ଲେଖକ ସେ ଦିଗରେ ଉତ୍ସାହିତ ହେବା ଉଚିତ । କୌଣସି ବି ସାହିତ୍ୟିକ ସାହିତ୍ୟର ସେବାପାଇଁ ଲେଖେ ନାହିଁ । କିଏ କହୁଥିବେ ନିଷ୍ଠାପର ଭାବେ । ମୂଳତଃ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖାଯାଏ ନିଜର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ । ଏହି ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଧନ ବା ମାନର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ନୁହେଁ । ନିଜର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲେ ଆଧୁନିକ ଯୁଗର ମଣିଷଟା ବର୍ବର ହୋଇଯିବ । ଅଧିକାଂଶ ଶିକ୍ଷିତ ଭାରତୀୟ ବର୍ବର ହୋଇଯାଉଛନ୍ତି, ତା'ର କାରଣ ସେମାନଙ୍କ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲାଣି ।

ଅନେକ ସମାଲୋଚକ କୁହନ୍ତି ଯେ ଆପଣ ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ କବିତା ପ୍ରତି ଖୁବ୍ ବିମୁଖ ଓ ଆପଣଙ୍କ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ମଧ୍ୟ ତାହା ସ୍ପଷ୍ଟ । ଏହି ବିମୁଖତାର କାରଣ କ'ଣ ?

ଆଧୁନିକ କବିତାକୁ ମୁଁ ନିନ୍ଦା କରିନାହିଁ, ନିର୍ଦ୍ଦୟ ହୋଇନାହିଁ । ନିର୍ଦ୍ଦୟ ହେଲେ ତ ଆପଣ ସାହିତ୍ୟରେ କିଛି ବି କରିପାରିବେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଆଧୁନିକ କବିତାର ଗୋଟେ ଆଧୁନିକ ଭୂମି ଦରକାର, ଯାହା କି ଭାରତରେ ନାହିଁ । ଆଧୁନିକ କବିତାର ଯୁଗ ଯେତେବେଳେ ବିଦେଶରେ ଆସିଲା, ସେତେବେଳେ ବିଦେଶର ଭୂମିଟି ଆଧୁନିକ ହୋଇ ସାରିଥିଲା । ଆମ କବିଙ୍କର ଯେହେତୁ ଭୂମି ସହ ସଂପୃକ୍ତି ନାହିଁ, ଯେହେତୁ ଭୂମି ଆଗରୁ ସେଭଳି ତିଆରି ହୋଇନାହିଁ କିମ୍ବା ଭୂମିକୁ ଆଧୁନିକ କରିବାର ଚେଷ୍ଟା ମଧ୍ୟ ହୋଇନାହିଁ-ତେଣୁ ଟିକେ ଅଡୁଆ ଲାଗେ । ଆଧୁନିକତା ଗୋଟେ ଦୃଷ୍ଟିଗତ ଶୈଳୀ ନୁହେଁ । ଆମ ଓଡ଼ିଶାର ବହୁ କବି ଇଂରାଜୀ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଇଉରୋପୀୟ ଭାଷା ଭିତରକୁ ଗଲାଭଳି ଲାଗନ୍ତିନି, ଯଦିଓ ନିଜ ନିଜ କବିତାକୁ ସେହି ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ କରାଇଛନ୍ତି । ଏପରିସ୍ଥଳେ ସେମାନେ ନିଜକୁ ସାଆନ୍ତ ଭାବି ନିଅନ୍ତି । ବିଦେଶର କବିମାନେ ଆଦୌ ସାଆନ୍ତ ନୁହନ୍ତି, ଏହା ଆମେ ଜାଣିଛୁ କି ? ଯଦି ଆମ ଭୂମି ଆଧୁନିକ ହୋଇଥାନ୍ତା ତେବେ ହଜାର ହଜାର ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କରି, କିଛି ପାଠକ ଓ ସହୃଦୟଙ୍କୁ ହୋଟେଲକୁ ଡାକି, ଖାଇବା ପିଇବା ଦେଇ, ମୁହଁରେ ପାଉଡ଼ର ମାରି ନିଜ କବିତା ଶୁଣେଇବାକୁ ପଡ଼ନ୍ତାନି । ବିଦେଶର କୌଣସି ଜାଗାରେ ବି ଏଭଳି ପରଂପରା ନାହିଁ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଦୁଇ ତିନି ଥର ସେମିତି ହୋଇଛି ଓ ହେଉଛି ମଧ୍ୟ ।

ଆପଣଙ୍କ ଗଦ୍ୟ-ରୀତିଟି ପ୍ରେରଣାଲବ୍ଧ ନା ଆପଣଙ୍କ ନିଜସ୍ୱ ?

ଆପଣ ଯଦି ଉପରକୁ ନ ଅନାଇ ତଳକୁ ଅନାଇବେ, ତେବେ ଆପଣ ପ୍ରବନ୍ଧ ହିଁ ଲେଖିବେ । ଉପରୁ ଯାହା କିଛି ସଂଗ୍ରହ କରିବେ ତାକୁ ତଳକୁ ଆଣି ରାନ୍ଧି ପ୍ରବନ୍ଧଟିଏ ତିଆରି କରିବାକୁ ହୁଏ । କବିତା କଥା ଅଲଗା । ଖୁବ୍ କମ କବି, ନାଟ୍ୟକାର, ଗଳ୍ପ ଲେଖକ ପ୍ରବନ୍ଧ ପଢନ୍ତି । ହେଲେ କୌଣସି ପ୍ରାବନ୍ଧିକ ଗଳ୍ପ, କବିତା, ନାଟକ, ଉପନ୍ୟାସ ଆଦି ସହାନୁଭୂତିର ସହ ନ ପଢ଼ି ଭଲ ପ୍ରବନ୍ଧଟିଏ ଲେଖି ପାରିବେନି । ଆପଣ ଯଦି ନିଜକୁ ଖୋଲା ରଖିଥିବେ, ତେବେ ଯାହା ଚାଲିଯିବାର କଥା ଯାଉଥିବ ଓ ଯାହା ଆସିବା କଥା ଆସୁଥିବ । ନିଜକୁ ଖୋଲା ରଖିବା ଚାହି ।

ଆମ ସମୟ ପାଇଁ ସାହିତ୍ୟର ଅବଦାନ କ'ଣ ?

ସାହିତ୍ୟ ଅଛି ବୋଲି ବର୍ତ୍ତମାନର ସାଂସ୍କୃତିକ ଦୁର୍ଗତି ଭିତରେ ଅନ୍ତତଃ ଆମେ ବଞ୍ଚି ପାରିଛୁ । ତେବେ ସବୁଠୁ ନିର୍ଦ୍ଦୟ କଥା ହେଉଛି, ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ଏ ସମାଜ ଭିତରେ ଚାକିରି କରିଚୁ ସମାଜକୁ ଚଳେଇବା ପାଇଁ, ସେ'ଠି ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ତିଆରି କରୁଚୁ, ପୁଣି ଦୁର୍ଗନ୍ଧରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇବାକୁ ସାହିତ୍ୟ କରୁଚୁ ।

ପ୍ରବନ୍ଧର ଶବ୍ଦଗତ ଶୈଳୀକୁ ଆପଣ କିଭଳି ପ୍ରକାଶ କରିବେ ?

କେହି ଭାବି କରି ଶୈଳୀ ଆପଣାଏନି। ଶବ୍ଦକୁ ନେଇ ଅନେକ କବିତା ଲେଖାହୋଇଛି, ଯେମିତି 'ଶବ୍ଦର ଆକାଶ'। କେତେକ କବି କହିଛନ୍ତି ଯେ, ଶବ୍ଦକୁ ଖୋଜିବାରେ କୁଆଡ଼େ ଜୀବନ ସରିଯାଏ। ମୁଁ ନିନ୍ଦା କରୁନି। ତାହା ଗୋଟେ ତରିକା, ଗୋଟେ ଉପାୟ, ଗୋଟେ ପଦ୍ଧତି। କିନ୍ତୁ ଯୋଗ-ସାଧନା ପରି ସାହିତ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟେ ରାସ୍ତା ଅଛି, ଆପଣ ଯୋଉଟାକୁ ଆଦରି ନେଇପାରିଲେ।

ଆମ ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରବନ୍ଧ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭାରତୀୟ ଭାଷାର ପ୍ରବନ୍ଧ ଅପେକ୍ଷା ପଛୁଆ ବୋଲି ମତ ଉଠେ-ଏ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଆପଣ କ'ଣ କହିବେ ?

କେମିତି ତୁଳନା କରିହେବ ? ସେଭଳି କହିବା ଗୋଟେ ଦାମ୍ଭିକତା ଏବଂ ସେଭଳି ଦାମ୍ଭିକତା କୌଣସି ପ୍ରବନ୍ଧକାର କରିବାର ମୁଁ ଶୁଣିନାହିଁ। ସୁରେନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତିଙ୍କ 'ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଆଦିପର୍ବ, ମଧ୍ୟ ପର୍ବ ଓ ଆଧୁନିକ ପର୍ବ' ସମେତ ସମସ୍ତେ ଲେଖିଛନ୍ତି ଯେ 'ଓଡ଼ିଶାରେ କବିତା, ଗଳ୍ପ, ନାଟକ, ଉପନ୍ୟାସ ତୁଳନାରେ ପ୍ରବନ୍ଧ ଅତି ପଛରେ ପଡ଼ିଛି। ତା'ର ପ୍ରକୃତ କାରଣ ହେଉଛି, ସେମାନେ ପଢ଼ି ନାହାନ୍ତି। ଏମିତିକି ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ବି କହୁଛି ଯେ, ଯେଉଁ ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ପୁରସ୍କାରଟି ମୋତେ ମିଳୁଛି, ଯେଉଁମାନେ ମୋତେ ଏ ପୁରସ୍କାର ପାଇଁ ବାଛିଛନ୍ତି-ସେମାନେ ବି ମୋର ସବୁ ପ୍ରବନ୍ଧ ପଢ଼ି ନାହାନ୍ତି। ଅଥଚ ମୁଁ ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ କବିମାନେ ବକ୍ତୃତା ଦେବାର ଶୁଣିଛି ଯେ, ଓଡ଼ିଆ କବିତା ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେକୌଣସି ଭାରତୀୟ ଭାଷାର କବିତା ସହ ସମକକ୍ଷ। କେମିତି କହିହେବ ? ଏଭଳି ମାପିବାର ଫିତା କେଉଁଠି ତିଆରି ହୋଇଛି କେଜାଣି ? ମନୋବିଜ୍ଞାନ କହୁଚି, ଜଣେ ମଣିଷ ଆଉ ଜଣେ ମଣିଷ ଠାରୁ ଏତେ ପ୍ରକାରେ ଅନନ୍ୟ-ସାଧାରଣ ଓ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଯେ ତୁଳନା କରିହୁଏ ନାହିଁ। ସାହିତ୍ୟ ପରି ଏକ ସୃଜନାତ୍ମକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେମାନେ ଯେ ତୁଳନା କରିପାରୁଛନ୍ତି, ପ୍ରକୃତରେ ମୁଁ ବେଳେବେଳେ ସେମାନଙ୍କ ମହାପୁରୁଷତ୍ୱକୁ ପ୍ରଣାମ ଜଣାଏ। କେତେ ଦାମ୍ଭିକତା ! ଗପବାଲା ତ ଆହୁରି ଲେଖୁଛନ୍ତି।

ପ୍ରବନ୍ଧ ଭାଷାର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ କ'ଣ ? ସାଧାରଣ ପ୍ରୟୋଗ ହେଉଥିବା ଭାଷାଠୁ ଏହା କ'ଣ ଅଲଗା ?

ପ୍ରବନ୍ଧ କ'ଣ ଦୋଷ କଲା ଯେ' ତାକୁ ଲେଖିଲାବେଳେ ଆପଣ ଜାଣି ଜାଣିକି ଗମ୍ଭୀର ହେବେ ? ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆପଣ ନିଜେ କ'ଣ କହିବାକୁ ଚାହୁଛନ୍ତି, ତା ବିଷୟରେ ନିଜ ପାଖରେ ନିଜେ ସ୍ପଷ୍ଟ ନ ହୋଇଛନ୍ତି, ଭାଷାଟା ଆପଣଙ୍କର ନିଶ୍ଚୟ ଦାନ୍ତ ଭାଙ୍ଗିବା ଭାଷା ହିଁ ହେବ। ଶବ୍ଦ କେବେ ଖୋଜିବାକୁ ପଡ଼େନି, ଶବ୍ଦ ଆପେ ଆପେ ଆସେ।

ବ୍ରାହ୍ମଣ ଜଣେ ବାହାଘର କରିବାକୁ ଯାଇଛି ଯଦି, ସେ ବାହାବେଦୀରେ ମନ୍ତ୍ର ହିଁ କହିବ । ବାହାର ଦୁନିଆରେ ସାଧାରଣ ଜୀବନରେ ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଖରାପ ଶବ୍ଦ କହୁଥାଇପାରେ । ଯେମିତି ଆପଣ ଥରେ ନିଜ ବେଦୀ ଉପରେ ବସିଗଲେ ଯୋଉ ଶବ୍ଦ ବାହାରିବାର କଥା ବାହାରିବ ନିଶ୍ଚୟ । ବେଶି ବ୍ୟଞ୍ଜନା କଥିତ ଭାଷାରେ ଅଛି । ଆଗେ ପ୍ରବନ୍ଧ ପରୀକ୍ଷା ହଲ୍‌ର ଭାଷା ଥିଲା ବୋଲି ବେଶ୍ ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ ଥିଲା ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ପାଠକୀୟ ମାନସିକତା ନାହିଁ-ଏହାର କାରଣ ଓ ନିରାକରଣ କିପରି ସମ୍ଭବ ?

କିଏ କହିଲା ? ତା ହେଲେ ଖବରକାଗଜ ଏତେ ସଂଖ୍ୟାରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାରେ ଲାଗିଛି କେମିତି ? ଯଦି ସମ୍ବାଦପତ୍ର ବା ପ୍ରକାଶକମାନଙ୍କର ଉଚିତ ମାନସିକତା ରହନ୍ତା, ତେବେ ଏଭଳି ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠନ୍ତା ନାହିଁ । ଓଡ଼ିଆ ସମ୍ବାଦପତ୍ର, ପତ୍ରିକା ଏବଂ ବହି ପ୍ରକାଶକମାନଙ୍କ ମାନସିକତା ଅନ୍ୟଆଡ଼େ ଅଛି । ପ୍ରକାଶକର ମାନସିକତା ପ୍ରକାଶନରେ ନାହିଁ । ପତ୍ରିକାର ମାନସିକତା ପତ୍ରିକା ଦିଗରେ ନାହିଁ, ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ମାନସିକତା ସାମ୍ବାଦିକତା ବା ସମ୍ବାଦପତ୍ର ଦିଗରେ ନାହିଁ ।

ପ୍ରାବନ୍ଧିକର ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ତାର ପ୍ରବନ୍ଧକୁ ଘୋଡ଼ାଇଥାଏ କି ?

ଘୋଡ଼ାଏନି, ଗିଳି ପକାଏ । ଜଣେ ପ୍ରାବନ୍ଧିକ ଯେତେବେଳେ ଲୁଚି ରହିବାକୁ ଚାହୁଁଥିବେ ସେତେବେଳେ ସେ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ଦେଖାଇବେ । କେତେକ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଆପଣ ଦେଖିଥିବେ ଯେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିବ କୌଣସି ଏକ ଉଦ୍ଧୃତିରୁ, ଭିତରେ ଛଅ ସାତଟା ଉଦ୍ଧୃତି ଥିବ ଏବଂ ଶେଷ ବି ଗୋଟିଏ ଉଦ୍ଧୃତିରେ ହୋଇଥିବ । ଏହା ଠିକ୍ ମାନେ ବହିଭଳି କଥା । ପ୍ରବନ୍ଧକାରଙ୍କର ଯଦି ନିଜର କିଛି କହିବାକୁ ନ ଥିବ, ସେ ଗୁଡ଼ାଏ ସଂଗ୍ରହ କରି ଏକାଠି ଗୁନ୍ଥି କରି କହୁଥିବେ-ତେବେ ହିଁ ସେମିତି ହେବ । ଏଭଳି ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ କେବଳ ପ୍ରବନ୍ଧ ନୁହଁ ଗଳ୍ପ, କବିତାକୁ ଗିଳିପକାଏ, ଏପରିକି ବକ୍ତାକୁ ବି ଗିଳି ପକାଏ ।

ବର୍ତ୍ତମାନର ସମୟରେ ଜ୍ଞାନ, ବୁଦ୍ଧି ଓ ଚିନ୍ତାଧାରା ସହିତ ସ୍ମୃତି, ପରମ୍ପରା ଆଦିର ସଂପର୍କ ନାହିଁ । ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରତି ଏହା ବିପଦ ନୁହେଁ କି ?

ସଂପର୍କ ରଖୁନି ବୋଲି କାହିଁକି କହୁଛନ୍ତି ? ଆଗେ ସଂପର୍କ ରଖୁଥିଲା ବୋଲି କ'ଣ ପ୍ରମାଣ ଅଛି ? ଓଡ଼ିଶାର କେଉଁ କବି ସାହିତ୍ୟିକ ପରଂପରା ସହ ପରିଚିତ ଥିଲେ ? ରାଧାନାଥ ରାୟ ତାଙ୍କ ଅଳ୍ପ ପୂର୍ବର କବି ବ୍ରଜନାଥ ବଡ଼ଜେନାଙ୍କୁ ପଢ଼ିଥିଲେ କି ? ଏଥିପାଇଁ ବୋଧହୁଏ ଆଧୁନିକ ଯୁଗକୁ ଆସି ଓଡ଼ିଶା ଖାପଛଡ଼ା ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ଅସଲ କଥା ହେଉଛି, ଆପଣଙ୍କର ଯଦି ନିଜର କୌଣସି ପରଂପରା ନ ଥିବ,

ତେବେ ଆପଣ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଆଧୁନିକତାକୁ ବି ଗ୍ରହଣ କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ଆପଣ ଯଦି ଦମ୍ଭର ସହିତ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ନ ଥିବେ, ତେବେ ଅନ୍ୟ ଜାଗାରୁ କିଛି ବି ଗ୍ରହଣ କରିପାରିବେ ନାହିଁ, ଧରା ପଡ଼ିଯିବେ । ଗାଡ଼ିଆର ପୁରୁଣା ପାଣି ହେଉଛି ପରଂପରା, ଯେଉଁ ପାଣି ନୂଆ କରି ତା ଭିତରକୁ ପଶିଲା, ତାହା ଆଧୁନିକ । ସେଥିରୁ କ'ଣ ସବୁ ଜିନିଷ ଆଣିବେ ବାଛି କରି ଆଣିବେ ।

ସମ୍ବାଦ, ୧୦.୧.୯୯

❑❑❑

— ୧୩ —

ଆଜିର ବିବର୍ତ୍ତିତ ସମୟରେ ସାହିତ୍ୟ ଓ ପାଠକୀୟତାର ପରିଭାଷା କେଉଁପରି ବର୍ଦ୍ଧିତ ହେବା ଦରକାର ?

ଆମେ ସାହିତ୍ୟ ସହ ସଂପୃକ୍ତ ମଣିଷମାନେ ସମୟ ଅନୁସାରେ ନିଜେ ନ ବଦଳିଲେ ସାହିତ୍ୟ କେବେ ପରିବର୍ଦ୍ଧିତ ହେବ ନାହିଁ । ଓଡ଼ିଶାର ଅଧିକାଂଶ ସାହିତ୍ୟ ପତ୍ରିକାର କଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ରହିଛି ? ଗୋଟିଏ ଦୁଇଟା ପ୍ରବନ୍ଧ, କିଛି ଗପ, କିଛି କବିତା, ଫିଚରଟାଏ ଓ ଫୁଲାଏ ଫଟୋ ଦେଇଦେଲେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧିତ ହେବନାହିଁ । ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ରଖି ପତ୍ରିକାମାନେ ବାହାରିବା ଦରକାର ।

ସତକଥା ହେଉଛି ଆମର ଏଠି କୌଣସି ପତ୍ରିକା ସାହିତ୍ୟ ରୁଚି ରଖି ବାହାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏକଥା ସାଧାରଣ ପାଠକ ଭଲ କରି ବୁଝନ୍ତି । ଏକ ସମୟରେ ଏଠି ସଂପାଦକ ମଣ୍ଡଳୀ ନାଁ'ରେ ବେଠି ଖଟିବାରୁ ସାହିତ୍ୟ ପତ୍ରିକା ଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରଥମରୁ ସଂକୁଚିତ ହୋଇଯାଇଛି । ସାହିତ୍ୟ ଏତେ ବେଶୀ ପଲିଟିକାଲ୍ ହୋଇଯାଇଛି ଯେ ପ୍ରକୃତ ସାଧୁ ପାଠକ ନିରାଶ ହୋଇ ଦୂରେଇ ଯିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଛନ୍ତି । ଏହା ଫଳରେ ଗୋଟାଏ Inflation ଘଟିଛି ଆମ ସାହିତ୍ୟରେ । ଏହାକୁ ବଦଳାଇବାକୁ ହେଲେ ତାଗଡ଼ା ଉଦ୍ୟମଟିଏ ଦରକାର ।

ନୂଆପୀଢ଼ିର ରୁଚି ଅରୁଚିକୁ ନେଇ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ପତ୍ରିକାମାନେ ବିଶେଷ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଉଛନ୍ତି କି ?

ନୂଆପୀଢ଼ିର କେତେ ନା କେତେ ପ୍ରକାରର ରୁଚି ରହିଛି । ସାହିତ୍ୟ ପଢ଼ିବାକୁ ହେଲେ ସାହିତ୍ୟ ବିଷୟରେ ବି ଏକ ରୁଚି ଦରକାର । କଲେଜ, ୟୁନିଭରସିଟି ଗଲାବେଳକୁ ଏହା ଅଧିକ ପୋଖତ ହୋଇ ଆସୁଥାଏ । ସେମାନଙ୍କ ରୁଚି ନେଇ ଛାପିଲେ ସେମାନେ ପତ୍ରିକା ନିଶ୍ଚୟ ପଢ଼ିବେ ।

ଆମର ଏଠି ଏକପ୍ରକାରର ବହୁତ ପତ୍ରିକା ବାହାରୁଛି । ତେଣୁ ପାଠକେ ବାଛିବେ ନିଶ୍ଚୟ। ଓଡ଼ିଶାରେ ଶହେରୁ ପଚାଶ ଲୋକ ନିରକ୍ଷର। ତଥାପି ଏଠି ପତ୍ରିକା ଚାଲୁଛି। ଏହା ତ ଖୁସିର କଥା । ସାହିତ୍ୟ ଯେ ଗୋଟାଏ ସଉଦା ଭଳିଆ ବିକ୍ରି ହେବ ତାହା ଠିକ୍ ନୁହେଁ। ପତ୍ରିକା ବିକ୍ରି ହେଉଥିବ, ବିଜ୍ଞାପିତ ହେଉଥିବ ଅଥଚ ତା'ର କୌଣସି ସ୍ଥାୟୀ ମୂଲ୍ୟଟିଏ ନଥିବ। ଏମିତି କେତେ ଦିନ ! ତାହାର ମାନେ ବା କ'ଣ !

ସାହିତ୍ୟ ପରି ଏକ ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ସର୍ଜନକ୍ରିୟାରେ ପୁରୁଣା ଓ ନୂଆ ପୀଢ଼ିର ସହାବସ୍ଥାନ ଆମ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ-କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିଛି କି ?

ଯଦି ବୟସ୍କମାନେ ନିଜକୁ ମହନ୍ତ ବୋଲି ନ ଭାବନ୍ତି, ତାହାହେଲେ ସହବସ୍ଥାନ ସମ୍ଭବ। ଆମର ଏଠି ପୁରୁଣା ମାନେ ଏକାଠି ହୋଇ ପାରୁ ନାହାନ୍ତି। ପରସ୍ପରକୁ ସହି ପାରୁନାହାନ୍ତି। ନୂଆମାନେ ତାଙ୍କଠାରୁ ଶିଖିବେ କ'ଣ ? ଆଧୁନିକ ପିଲାମାନେ କେବେ ବି ମହନ୍ତଗିରୀ ସ୍ୱୀକାର କରିବେ ନାହିଁ। ସାହିତ୍ୟ ନାଁରେ ଏଠି ପୁରୁଣା ମହନ୍ତମାନେ କେତେ ନା କେତେ ଶୋଷଣ କରିଆସିଛନ୍ତି।

ଏହି ନୂତନ ପୀଢ଼ି ନିକଟରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ସାହିତ୍ୟର ଭବିଷ୍ୟତ କେତେ ସୁରକ୍ଷିତ ?

ଭାଷାର ଭବିଷ୍ୟତ କଥା ଉଠାଇଛନ୍ତି। ଗୋଟିଏ ଉଦାହରଣ ଦେଇ କହିଲେ ଠିକ୍ ହେବ। ଡେନ୍‌ମାର୍କ ଗୋଟେ ଛୋଟ ଦେଶ। ସେ ଛୋଟିଆ ଦେଶରେ ପ୍ରାୟ ୪୦ଲକ୍ଷ ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ କେତେ ବା ବହି ବିକ୍ରି ହେଉଥିବ। କିନ୍ତୁ ସେଠି ଡେନିଶ୍ ଭାଷା ସ୍କୁଲ୍, କଲେଜ ଓ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ମାନଙ୍କରେ ପଢ଼ା ଯାଇଥାଏ। ଆମର ଏଠି ଚାରିକୋଟି ଲୋକଙ୍କ ଭାଷା ଓଡ଼ିଆ, ତଥାପି ଶିକ୍ଷାଦାନର ମାଧ୍ୟମ ଅଲଗା।

'ବିଶ୍ୱମୁକ୍ତି', ଦଶହରା, ୨୦୦୪

❑❑❑

— ୧୪ —

ସମ୍ଭବତଃ ଆପଣ ହେଉଛନ୍ତି ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଉଚ୍ଚ ସାହିତ୍ୟିକ ମାନସମ୍ପନ୍ନ ସର୍ବାଧିକ ସଂଖ୍ୟକ ପୁସ୍ତକର ରଚୟିତା। ଦୟାକରି ଆପଣଙ୍କର ଏଇ ବିଶାଳ ସୃଜନ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରେରଣାର ଉତ୍ସଟି କିଏ କହିବେ କି ?

ପ୍ରେରଣାଟି ସମ୍ଭବତଃ ହେଉଛି ମୋର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ମୋତେ ଘର ପରି ଘେରି ରହିଥିବା ଏହି ନିବିଡ଼ ପୃଥିବୀଟି ଏବଂ ନିଜ ଭିତରୁ ମୋତେ ସଚଳ କରି ରଖିଥିବା ଏକ ଆତ୍ମନିବେଦନର ଇଚ୍ଛା ଏବଂ ଖୁସି।

ସୃଜନକର୍ମରେ ଆପଣଙ୍କ ସହଧର୍ମିଣୀ କିଭଳି ଭାବରେ ସହଯୋଗିତା କରିଥା'ନ୍ତି ?

ସହଧର୍ମିଣୀ ମଧ୍ୟ ବ୍ରତ ରୂପେ ଆଦରି ନେଇଥିବା ଗୋଟିଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆପଣାକୁ ସଚଳ ଏବଂ ସମର୍ପିତ କରି ରଖିଥାଆନ୍ତି । ତାହା ହିଁ କ'ଣ କମ୍ ସହଯୋଗ ?

ସାହିତ୍ୟ ରଚନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆପଣ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଲେଖକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଛନ୍ତି କି ?

କେତେ କେତେ ଲେଖକ ମୋତେ ପ୍ରଭାବିତ କରିଛନ୍ତି । ବାଟରେ ସାଥୀ ଭଳି ରହି ମୋତେ ନାନାମନ୍ତେ ଉତ୍ସାହିତ କରିଛନ୍ତି ।

ଆପଣଙ୍କ ଜୀବନର ପ୍ରଥମ ଲେଖାଟି ଲେଖିବା ପାଇଁ କେଉଁଠାରୁ ପ୍ରେରଣା ଲାଭ କରିଥିଲେ ? ସେ ଲେଖାଟି ସମ୍ପର୍କରେ ଦୟାକରି ଯତ୍‌କିଞ୍ଚିତ୍ ସୂଚନା ଦେବେ କି ? ଆପଣଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଲେଖାଟି ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା ପରେ ଆପଣ କିଭଳି ଅନୁଭବ କରିଥିଲେ ?

କେଉଁଟା ପ୍ରଥମ ଲେଖା କିପରି କହିବି ? ତାହା କଦାପି ପରିପକ୍ୱ ହୋଇନଥିବ, କିନ୍ତୁ ମୋର ହୁଏତ କେତେ କେତେ କୁଣ୍ଠାକୁ ଭାଙ୍ଗିଦେଇଥିବ । ବାଟଟିଏ ଅର୍ଥାତ୍ ମୋ' ନିମନ୍ତେ ଧର୍ମଟିଏ ଆଣି ଧରାଇଦେବା ଭଳି ଏକ ଅନୁଭବ ଆଣି ଦେଇ ଯାଇଥିବ । ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିବା ସର୍ବପ୍ରଥମ ଲେଖା ବୋଲି ମୁଁ ଯାହାକୁ ସ୍ମରଣ କରି ପାରୁଛି, ସେଇଟି ହେଉଛି ସମ୍ଭବତଃ 'ମହାତ୍ମା ସକ୍ରେଟିସ୍'-ମୁଁ ଅଷ୍ଟମ ଶ୍ରେଣୀରେ ପଢୁଥିବା ସମୟରେ ତାହା ଆମ ରେଭେନ୍‌ସା କଲେଜିଏଟ୍ ସ୍କୁଲର ପତ୍ରିକା 'ଛାତ୍ରବନ୍ଧୁ'ରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା ।

ଆପଣଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବିଶ୍ୱର ବିଭିନ୍ନ ଭାଷାରେ ରଚିତ ପଚାଶରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଉପାଦେୟ ପୁସ୍ତକ ଓଡ଼ିଆରେ ଅନୂଦିତ ହେବା ଯଥାର୍ଥରେ ଏକ ସ୍ୱାଗତଯୋଗ୍ୟ ପଦକ୍ଷେପ । ଏଥିରୁ ଅନୁବାଦ ପ୍ରତି ଆପଣଙ୍କର ଗଭୀର ଆକର୍ଷଣ ଥିବାର ସ୍ପଷ୍ଟ ପରିଚୟ ମିଳେ । ତେବେ ଆପଣ ବୋଧହୁଏ ଅଦ୍ୟାବଧି ଖଣ୍ଡିଏ ବି ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଲିଖିତ ପୁସ୍ତକକୁ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ କରି ନାହାନ୍ତି । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ କ'ଣ ବିଶ୍ୱର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭାଷାରେ ଲିଖିତ ସାହିତ୍ୟର ସମକକ୍ଷ ନୁହେଁ ?

କୌଣସି ପୁସ୍ତକ ଭଲ ଲାଗିଲେ ଓ ସେଇଟି ଲେଖା ହୋଇଥିବା ମୂଳ ଭାଷାଟି ଜଣା ଥିଲେ ମୁଁ ନିଜ ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ କରିବା ନିମନ୍ତେ ବହୁତ ପ୍ରେରଣା ଲାଭ କରିଥାଏ । ହଁ, ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ କାହ୍ନୁଚରଣ ମହାନ୍ତିଙ୍କର 'କା' ଉପନ୍ୟାସଟିକୁ ଏକଦା ଅନୁବାଦ କରିଥିଲି ହିନ୍ଦୀ ଭାଷାକୁ,-ବହିଟି କେନ୍ଦ୍ର ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡ଼େମୀ ପୁରସ୍କାର ପାଇବା ପରେ ଓ ହିନ୍ଦୀ ଅଞ୍ଚଳର ଜଣେ ପ୍ରକାଶକ ଅନୁବାଦ ନିମନ୍ତେ ଆଗ୍ରହୀ

ହେବାରୁ। କାହ୍ନୁଚରଣ ହିଁ ସମ୍ପୃକ୍ତ ପ୍ରକାଶକଙ୍କୁ ମୋତେ ଅନୁବାଦର ଦାୟିତ୍ୱ ଦେବାଲାଗି ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଥିଲେ।

ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ସାହିତ୍ୟିକମାନେ ଶିଶୁସାହିତ୍ୟ ରଚନା ପ୍ରତି ବୀତସ୍ପୃହ ରହୁଥିବାବେଳେ ଆପଣ ପ୍ରାୟ ଦଶଖଣ୍ଡ ଶିଶୁସାହିତ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ରଚନାକରି ଆପଣା ମହାନତାର ପରିଚୟ ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି। ତେବେ ଆପଣଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରଚିତ ବା ଅନୂଦିତ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ଶିଶୁପୁସ୍ତକ ୧୯୮୯ ମସିହା ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ସୃଷ୍ଟ। କେଉଁ ଧାରଣାର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଆପଣ ନିଜ ସାହିତ୍ୟ-ସାଧନାର ଦୀର୍ଘଦିନ ପରେ ଶିଶୁସାହିତ୍ୟ ରଚନା ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହୀ ହେଲେ ? ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଶିଶୁସାହିତ୍ୟ ରଚନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆପଣଙ୍କ ନୀରବତାର କାରଣ କ'ଣ ?

ବହିଟିଏ ଆକର୍ଷିତ କଲେ ମୁଁ ସେହି ବହିର ଅନୁବାଦ କରେ। ତାହା ଶିଶୁସାହିତ୍ୟ ବୋଲି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ ଭାବିବାକୁ ବେଳ ନ ଥାଏ। ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ କିଛି ଲେଖିବାକୁ ଜାତୀୟ କବି ଶ୍ରୀ ବୀରକିଶୋର ଦାସ ମୋତେ ପ୍ରଥମେ କ୍ରିୟାଶୀଳ କରାଇଥିଲେ। ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କ 'ମୋ ଦେଶ' ପତ୍ରିକାରେ ମୋର କେତେକ ଲେଖା ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା। ଉତ୍ସାହଟି ଏବେ ମଧ୍ୟ ରହିଛି।

ଆପଣ ସାହିତ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗରେ ଲେଖନୀ ଚାଳନା କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆପଣଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରଚିତ କୌଣସି ମୌଳିକ ଗଳ୍ପ ଆଖିରେ ପଡେନାହିଁ-ଯଦିଓ ଅନ୍ୟ ଭାଷାରେ ରଚିତ ଯଥେଷ୍ଟ ଗଳ୍ପକୁ ଆପଣ ଓଡ଼ିଆରେ ଅନୁବାଦ କରିଛନ୍ତି। ମୌଳିକ ଗଳ୍ପ ରଚନା ପାଇଁ ଆପଣ କେବେ କ'ଣ ନିଜ ମଧ୍ୟରେ ସୃଜନାତ୍ମକ ପ୍ରେରଣା ଅନୁଭବ କରିନାହାନ୍ତି ?

ମୋ ପରିବା-ବଗିଚାରେ ମୁଁ ଏହି ଅମୁକ ପରିବାଟି କାହିଁକି ଲଗାଇଛି ଓ ଆଉଗୁଡ଼ିକୁ କାହିଁକି ଲଗାଇପାରିନାହିଁ, ସେ କଥାର କାରଣଟାକୁ ଆଦୌ ଭାବିଚିନ୍ତି କହି ହେବ ନାହିଁ। ରୁଚିର ତଥା ପ୍ରୟୋଜନବୋଧର ପାର୍ଥକ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ରହିବ। ତାହାର କୌଣସି କାରଣ ପଚରାଗଲେ ଲେଖକକୁ ଭାରି ଅଶ୍ୱସ୍ତି ହିଁ ଲାଗିବ। ଜଣେ ଲେଖକ ହେଉଛି ମାଳିଟିଏ-ଭିତରୁ ସତେ ଅବା କେହି ମାଲିକ ପରି ଆଦେଶ ଦିଅନ୍ତି ଏବଂ ମାଳିଟି କାମରେ ଲାଗିଯାଏ। ମୋର ଧାତୁଟା କେଜାଣି କ'ଣ ହୋଇଥିବ, ଯାହା ଫଳରେ କି ଲେଖକ-ଜୀବନରେ ମୋତେ ବଗିଚାର ବାବୁ ବା ମାଲିକ ନ ବନି ମାଳି ହେବାରୁ ହିଁ ଅଧିକ ଆନନ୍ଦ ସବୁବେଳେ ମିଳିଛି।

୧୯୯୮ ମସିହାରେ ବିଷୁବ ପୁରସ୍କାର ପ୍ରାପ୍ତି ଅବସରରେ ଶ୍ରୀ ବିଜୟ ମଲ୍ଲଙ୍କ ଏକ ପ୍ରଶ୍ନରେ ଆପଣ ନିଜର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ, "ମୋତେ ଭାରି ଖୁସି ଲାଗିଲା,

ସତରେ ବହୁତ ଖୁସି ଲାଗିଲା । କାରଣ ପ୍ରବନ୍ଧକୁ ଏ ପୁରସ୍କାର ଦିଆଯାଇଛି ।" ଏଥିରୁ ପ୍ରବନ୍ଧ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରତି ଆପଣଙ୍କର ଅନୁରାଗ ଯଥେଷ୍ଟ ଅଧିକ ବୋଲି ସ୍ପଷ୍ଟ ଅନୁମିତ ହୁଏ । ତେବେ ଆପଣ ସାହିତ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗରେ ଲେଖନୀ ଚାଳନା କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ପ୍ରାବନ୍ଧିକର ପରିଚୟ ବହନ କରିବାରେ ଅଧିକ ଗୌରବାନ୍ୱିତ ମନେକରନ୍ତି କାହିଁକି ?

୧୯୯୮ରେ ବିଷୁବ ପୁରସ୍କାର ପାଇବା ପୂର୍ବରୁ ହିଁ ମୁଁ ପ୍ରବନ୍ଧ ସହିତ ପୂରା ଲେଶିହୋଇ ରହିସାରିଥିଲି । ତେଣୁ ମୋତେ ମାଧ୍ୟମ କରି ପ୍ରବନ୍ଧ ହିଁ ପୁରସ୍କାର ପାଇଲା ବୋଲି କାହିଁକି ଭାବିନଥା'ନ୍ତି ? ହଁ, ସେତେବେଳେ 'ପ୍ରବନ୍ଧକୁ ପୁରସ୍କାର' ବୋଲି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଲେଖାଟିଏ ବି ଲେଖିଥିଲି; ସେଇଟି ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଆପଣଙ୍କ ମତରେ ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରବନ୍ଧର ସାମ୍ପ୍ରତିକ ସ୍ଥିତି ସନ୍ତୋଷଜନକ କି ?

କୌଣସି ଭାଷା ଏବଂ ଭୂମିର ସାହିତ୍ୟରେ ପ୍ରବନ୍ଧ ମୂଳତଃ ଯାହା କରନ୍ତା, ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରବନ୍ଧ ଢେର୍ ପ୍ରଶଂସାଯୋଗ୍ୟ ଭାବରେ ତାହା କରୁଛି । ଆମ ସାହିତ୍ୟରେ ଯେଉଁମାନେ କବିତା, ଗଳ୍ପ, ଉପନ୍ୟାସ, ନାଟକ ଏବଂ ଛାତ୍ର-ସହଚର ପୁସ୍ତକମାନ ଲେଖୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକୁ ଆହୁରି ନିକଟତର ହୋଇ ପଢୁଥିଲେ ବସ୍ତୁତଃ ତାହାହିଁ କହନ୍ତେ । ଏପରିକି, ଅପ୍ରୀତିକର ଲାଗୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି କହନ୍ତେ ।

ଆପଣ 'ସମ୍ପାଦକର ସ୍ତମ୍ଭ' ଶୀର୍ଷକରେ ତିନି ଖଣ୍ଡ ପୁସ୍ତକ ରଚନା କରିଛନ୍ତି । ସମ୍ପାଦନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆପଣଙ୍କ ଅଭିଜ୍ଞତା ସମ୍ପର୍କରେ ଦୟାକରି ସଂକ୍ଷେପରେ ସୂଚନା ଦେବେ କି ? ଆପଣଙ୍କ ମତରେ ଜଣେ ସଚ୍ଚା ସମ୍ପାଦକର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କ'ଣ ହେବା ଉଚିତ ?

'ସମ୍ପାଦକର ସ୍ତମ୍ଭ' ତିନିଖଣ୍ଡ ବାହାରିଛି; ଏକ ଚତୁର୍ଥ ଖଣ୍ଡ ବାହାରିବ ବୋଲି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଛି ।

ସମ୍ପାଦକ ଗୋଲାମ ହେବ ନାହିଁ । ଗୋଲାମ ନ ହେଉଥିବା ଜଣେ ସମ୍ପାଦକର ସଂସ୍ରବରେ ଆସିଲେ ତଥାକଥିତ ଖାମିନ୍ଦମାନେ ମଧ୍ୟ ଖୁସି ହୁଅନ୍ତି-ଖାମିନ୍ଦମାନେ ସେତେବେଳେ ସେମାନେ ନିଯୁକ୍ତି ଦେଇ ରଖିଥିବା ସମ୍ପାଦକଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସତେ ଅବା ଜଣେ ସାଙ୍ଗ ଭଳି ଅନୁଭବ କରନ୍ତି ଓ ସେତେବେଳେ ନିଜ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ଉତ୍ତୋଳନ ଲାଭକରନ୍ତି । ସବୁ ସମ୍ପାଦକ ସେହିପରି କରି ପାରୁଥାଆନ୍ତେ କି !

ଆପଣଙ୍କ ସୃଷ୍ଟିରାଜି ମଧ୍ୟରୁ କେଉଁଟି ଆପଣଙ୍କୁ ସର୍ବାଧିକ ଆତ୍ମସନ୍ତୋଷ ପ୍ରଦାନ କରିଛି ?

କହିବା ମୁସ୍କିଲ୍ । କାରଣ ବରାଦରେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ମୁଁ କିଛି ଲେଖିନାହିଁ । ତଥାପି ହୁଏତ କହିହେବ ଯେ 'ଶିଳାତୀର୍ଥ' ବହିଟି ସରିବା ପରେ ମୁଁ ବୋଧହୁଏ ସର୍ବାଧିକ ତୃପ୍ତି ଲାଭ କରିଛି । ଯାହା ବ୍ୟକ୍ତ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି, ସକଳ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ତାହା ମନବୋଧ ହେଲା ପରି ବ୍ୟକ୍ତ କରିପାରିଲି ବୋଲି ।

ଆପଣଙ୍କର କୌଣସି ବିଦଗ୍ଧ ପାଠକର ସ୍ମୃତି ଏବେ ବି ନିଜର ମାନସପଟରେ ଅମଳିନ ରହିଛି କି ଯାହାଙ୍କର ଆନ୍ତରିକ ଉତ୍ସାହ ବା ପ୍ରଶଂସା ଆପଣଙ୍କ ଲେଖନୀକୁ ଚଳଚଞ୍ଚଳ କରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଶେଷ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲା ?

ପାଠକମାନେ ହେଉଛନ୍ତି ଜଣେ ଲେଖକର ସାଙ୍ଗ ଭଳି । ଜଣେ ଲେଖକ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ପାଠକ, ଜଣେ ପାଠକ ମଧ୍ୟ ସକଳ ଔଚିତ୍ୟରେ ଜଣେ ଲେଖକ । ତେଣୁ ଉଭୟେ ଉଭୟଙ୍କୁ ସମୃଦ୍ଧ କରନ୍ତି-ଏହିଟି ହିଁ ସବାବଡ଼ କଥା, ସବା ଆଗର କଥା ।

ଜଣେ ଲେଖକ ଭାବରେ ପାଠକୀୟ ଆଦୃତି ଏବଂ ପୁରସ୍କାର ମଧ୍ୟରୁ ଆପଣ କାହାକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମନେକରନ୍ତି ?

ପୁରସ୍କାର ଅଳପ, ପାଠକ ଅନେକ । ପୁରସ୍କାର ସାମୟିକ, ପାଠକ ସର୍ବକାଳର । ତଥାପି, ପୁରସ୍କାରର ଗୋଟିଏ ଭୂମିକା ଅଲବତ ରହିଛି । ସବୁଦିନେ ପୂଜା ପାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଖାସ୍ ପର୍ବଦିନମାନଙ୍କରେ ଠାକୁରମାନେ ନିଶ୍ଚୟ କିଞ୍ଚିତ୍ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଖାସ୍ ପୁଲକ ଅନୁଭବ କରୁଥିବେ ।

ଆପଣଙ୍କ ଲେଖକ ଜୀବନର କୌଣସି ଏକ କୌତୂହଳୋଦ୍ଦୀପକ ଅନୁଭୂତି କହିବେ କି ?

ସେମିତି ବିଶେଷ ଭାବରେ ହେତୁରେ ହୁଏତ କିଛି ନାହିଁ ।

ଆପଣଙ୍କ ଲେଖକ ଜୀବନରେ କିଛି ଅବଶୋଷ ଅଛି କି ?

ଲେଖକ ଅଡିଟର୍ ହେଲେ ହିଁ ଅବଶୋଷ କଥା ଭାବେ । ଆଉ ଜଣେ ବଳି ଯାଉଛି ବୋଲି ଅନୁଭବ ହେଲେ ଯାଇ ଦୁଃଖୀ ଲେଖକଟିଏ ଅବଶୋଷରୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଲାଭ କରେ କି ? ସେସବୁ ମୁଁ ଏବେଯାଏ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇ ନାହିଁ ।

ରାଜର୍ଷି ଜନକ ଭଳି ଆପଣ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ଓ ମାନବବାଦର ମୁଗ୍ଧ ନାନ୍ଦୀକର । ତେବେ ଆପଣ ସାହିତ୍ୟ ସାଧନାରେ ମଗ୍ନ ଥିବାବେଳେ କେବେ କୌଣସି ଅଲୌକିକ ଶକ୍ତିର ପ୍ରଭାବ ଅନୁଭବ କରିଛନ୍ତି କି ?

କୋଉଟା ଲୌକିକ, ପୁଣି କୋଉଟା ଅଲୌକିକ ? ସାହସ ଅର୍ଥାତ୍ ସରଳ ସହଜ ଏକ ସମ୍ମତି ରହିଥିଲେ ସବୁ ଏଇଠି ରହିଥାଏ ଏବଂ କେଡ଼େ ଆତ୍ମୀୟତା ସହିତ ଆସି

ପହଞ୍ଚିଯାଏ ! କୋଉଟା ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ଓ କୋଉଟା ମାନବବାଦ, କିଛି ଠଉରାଇ ହୁଏନାହିଁ। କାରଣ ସେପରି କିଛି ଠଉରାଇ ବାହାରିଲେ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ସ୍ତରର ଦେବତାମାନେ ହୁଏତ ଭାରି ଦୁଃଖ ପାଉଥିବେ। ପୃଥିବୀର, ନିଜ ଭିତରର ଏବଂ ଜୀବନକୁ ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ସମଗ୍ରତା ଦେଇ ଗବାକ୍ଷଗୁଡ଼ିକୁ ଖୋଲି କେତେ କାହାର ସନ୍ନିଧାନ ଲାଭ କରୁଥିବା ଯାଏ ପୁଣି ଲୌକିକ କେଉଁଟା ଏବଂ ଅଲୌକିକ ବା କେଉଁଟା ?

ଦୟାକରି ଆପଣଙ୍କ ଶୈଶବର କିଛି ଅଭୁଲା ସ୍ମୃତି କହିବେ କି ଯାହା ଏବେ ମଧ୍ୟ ଆପଣଙ୍କୁ ଆମୋଦିତ ବା ଆନ୍ଦୋଳିତ କରେ ?

ଶୈଶବରେ କ'ଣ ସବୁ କିଭଳି ପାଇଥିଲି କେଜାଣି, ସେଇଟା ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟ ଯାଉନାହିଁ। ତେଣୁ ପଛକୁ ଅନାଇ ବିଗତ କ'ଣ ଗୋଟାଏ ସ୍ମୃତିର ଚାରଣା କରି ଆନନ୍ଦାଶ୍ରୁ ଗଡ଼ାଇବାର ଅବସର କେବେ ମିଳିନାହିଁ। ବୟସ ବଢ଼େ, ପୋଖତ ହେବାର କେତେ କେତେ ଅବକାଶ ମିଳିବାରେ ଲାଗିଥାଏ-ଭିତରର ଅବାଇଜ ଶିଶୁଟା ତଥାପି ସବୁକିଛିକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଉଥାଏ। ସେହି ଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ପ୍ରଥମ 'ଆଶ୍ରମ'ଟି ହିଁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସକଳ 'ଆଶ୍ରମ'ର ମାଆ ହୋଇ ରହିଥାଏ।

ଶାନ୍ତିନିକେତନରେ ଅଧ୍ୟୟନ ସମୟରେ ଗବେଷଣା ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ଆପଣଙ୍କର ପ୍ରିୟ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କର ନାନାବିଧ ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରି ଆପଣ ଓଲନ୍ଦାଜ ଦାର୍ଶନିକ ସ୍ପିନୋଜାଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ନିବନ୍ଧ ରଚନା କରିବାକୁ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ। ସ୍ପିନୋଜାଙ୍କ ସହିତ ଆପଣଙ୍କ ଚାରିତ୍ରିକ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆପଣଙ୍କୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିଥିଲା କି ?

ଆପଣ ସ୍ପିନୋଜାଙ୍କ କଥା କିଛି ଜାଣନ୍ତେ, ତେବେ ଉତ୍ତରଟିକୁ ପାଇ ଯାଆନ୍ତେ। ମୋର ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଛାତ୍ରାବସ୍ଥାରେ ସ୍ପିନୋଜାଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିଶେଷ ଅଧ୍ୟୟନ କରିନଥିଲେ। ତେଣୁ ମୋତେ ବିଶେଷ ସାହାଯ୍ୟ କରିପାରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ସେମାନେ କ୍ଷୋଭ ହିଁ କରିଥିଲେ। ମୋର ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ମୋଟେ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିନଥିଲେ। ସେମାନେ ମୋର ବରାଦ ଅନୁସାରେ ପୃଥିବୀର ଦୂରଦୁରନ୍ତ ବୃହତ୍ ଗ୍ରନ୍ଥାଳୟଗୁଡ଼ିକରୁ ଆବଶ୍ୟକ ଗ୍ରନ୍ଥଚୟ ମଗାଇ ଆଣୁଥିଲେ ବିଶ୍ୱଭାରତୀର ବ୍ୟୟରେ ଏବଂ ଲେଖାଟିର ପ୍ରଥମ ଅବୟବଟି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଯିବା ପରେ ସେହିମାନେ ହିଁ ଏକାଠି ବସି ସେଇଟିକୁ ଆମୂଳଚୂଳ ଶୁଣିଥିଲେ। ସର୍ବପ୍ରଥମ ସ୍ୱୀକୃତିଟି ମୁଁ ସେହିମାନଙ୍କଠାରୁ ପାଇଥିଲି।

ଆପଣ ବିଭିନ୍ନ ଦେଶର ଶିକ୍ଷାୟତନମାନ ପରିଭ୍ରମଣ ପରେ ସେଠାକାର ଶିକ୍ଷାପଦ୍ଧତିର ନିର୍ଯାସ ଅବଲମ୍ବନରେ ଚମ୍ପତିମୁଣ୍ଡାଠାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ 'ଜୀବନ ବିଦ୍ୟାଳୟ'

ଯାହା ଥିଲା ଆପଣଙ୍କ ଜୀବନ ସ୍ୱପ୍ନର ମୂର୍ତ୍ତିମନ୍ତ ବିଗ୍ରହ । ଅବଶ୍ୟ ମାତ୍ର ୪ ବର୍ଷ ପରେ ଆପଣଙ୍କ ସ୍ୱପ୍ନର କିଶଳୟ ପ୍ରଚଳିତ ଶିକ୍ଷାନୀତିର କୁଠାରାଘାତରେ ଟଳିପଡ଼ିଥିଲା । ତେବେ ଏଇ ପରିମିତ ସମୟସୀମା ମଧ୍ୟରେ 'ଜୀବନ ବିଦ୍ୟାଳୟ'ରୁ ନିଜ ଜୀବନଯାତ୍ରାର ଅୟମାରମ୍ଭ କରିଥିବା କୌଣସି ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ସମାଜରେ କିଛି ଛାପ ଛାଡ଼ିବାରେ ସକ୍ଷମ ହୋଇଛନ୍ତି କି ?

'ଜୀବନ-ବିଦ୍ୟାଳୟ' ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ କ'ଣ କଲେ ନ କଲେ, ସେକଥା ସେମାନେ କହିବେ । ମାତ୍ର, ଏବେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ସମ୍ପର୍କରେ ରହିଛନ୍ତି ଏବଂ ଏକାଠି ହେବାବେଳେ ଏକଦା ଆମେ ଗୋଟାଏ ଅନ୍ୟଭଳି ମେଳରେ ଯେ କେତେ କ'ଣ ଆହରଣ କରିଛୁ, ତାହାରି ପରିଚୟ ଦେଇଛୁ । ସେତେବେଳର ଚାରିବର୍ଷ କାଳର ଆମର ଏକତ୍ର ସଂସାରର କାହାଣୀଟି ମୋର 'ଜଙ୍ଗଲ ଚିଠି' ଓ 'ଜୀବନ-ବିଦ୍ୟାଳୟ' ବହି ଦୁଇଟିରେ ରହିଛି । ବହୁ ସଂସ୍କରଣ ହେଲାଣି, ତଥାପି ବିକ୍ରୀ ହେଉଛି । ତେଣୁ ଆଦୌ କିଛି ହେଲେ ଚୂରମାର୍ ହୋଇଯାଇନାହିଁ ।

ଅଶୀତିପର ବୟସରେ ବି ଆପଣଙ୍କ ମନ ଓ ଶରୀରରେ ତାରୁଣ୍ୟର ଉଦ୍ଦାମତା ସତତ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏ । ଆପଣଙ୍କର ଏହି ଚିରତାରୁଣ୍ୟର ରହସ୍ୟ କ'ଣ ?

ରହସ୍ୟ ପୃଥିବୀର ଆପଣମାନେ ସମସ୍ତେ, ଯେଉଁମାନେ କେତେ ଖୁସି ହୋଇ ଆସି ପାଖରେ ବସନ୍ତି; ମୋଠାରୁ କୌଣସି ଧନ ଲୁଟିନେବାକୁ ନୁହେଁ, ମୋତେ ଅସୁମାରି କେତେ ମାର୍ଗରେ ଅଧିକ ଓ ଆହୁରି ଅଧିକ ଧନାଢ୍ୟ କରି ରଖିବା ନିମନ୍ତେ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ତରୁଣ ପୀଢ଼ିର ଲେଖକ-ଲେଖିକାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆପଣଙ୍କର ବାର୍ତ୍ତା କ'ଣ ?

ଲେଖିବା ଏକ ବ୍ୟବସାୟ ନୁହେଁ-ଏକ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ । ଏହା ସତୀର୍ଥମାନଙ୍କର ଏକ ସଦାବିତରଣଯୋଗ୍ୟ ସମ୍ପଦ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏକତ୍ର କରିଆଣିବ । ବୟସ ନିର୍ବିଶେଷରେ ତଥାପି କଡ଼ି କଡ଼ି କରି ସମ୍ଭାରି ଧରିଥିବ । ବୃଦ୍ଧମାନେ ଈର୍ଷା ନ କରନ୍ତୁ, ସେମାନଙ୍କର ନାକଟେକା ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବ । ତରୁଣମାନେ ସାହସୀ ହୁଅନ୍ତୁ, ଆଦୌ ଅଛୁଆଁ ନ ବାରନ୍ତୁ । ତେବେ ତଥାକଥିତ ବୃଦ୍ଧ ତଥା ବୟସ୍କଙ୍କ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ସାଥୀଟିଏ ଅଲବତ୍ ଆବିଷ୍କାର କରିପାରିବେ ।

* * * * *

ଆଧୁନିକ ଅଧ୍ୟାତ୍ମର ଜଣେ ଅନ୍ୟତମ ପ୍ରତିନିଧି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଭିକ୍ଟର ଫ୍ରାଙ୍କଲ୍ ଗୋଟିଏ ବହିରେ ଲେଖିଛନ୍ତି- "ଭଲ ବହିଟିଏ ପଢ଼ିବା ଭଲ କଥା । ଭଲ ଲେଖିବା, ତା'ଠାରୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ଭଲକଥା । ଏମିତି ଗୋଟିଏ ବହି ଲେଖିବା ଯାହାକୁ

ଅନୁସରଣ କରି ଗୋଟିଏ ଭଲ ଜୀବନ ଯାପନ କରିହେବ, ଏହା ତା'ଠାରୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ଭଲକଥା । ମାତ୍ର ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଭଲକଥା ହେଉଛି, ଏମିତି ଏକ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବା ଯାହା ବିଷୟରେ କି ଆଉ ଜଣେ ଗୋଟିଏ ବହିଲେଖିବା ଲାଗି ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିପାରିବ ।" ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଫ୍ରାଙ୍କଲିନ୍‌ଙ୍କର ଏହି ଉକ୍ତି 'ମହାତ୍ମା ସକ୍ରେଟିସ୍'ରୁ ନିଜର ଲେଖକ ଜୀବନର ଅୟମାରମ୍ଭ କରି 'ଆଧୁନିକ ଯୁଗର ସକ୍ରେଟିସ୍' ଭାବରେ ପରିଚିତି ଅର୍ଜନ କରିଥିବା ମନସ୍ୱୀ ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସଙ୍କ ପାଇଁ ଅକ୍ଷରେ ଅକ୍ଷରେ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ । ନିଜର ଜୀବନ-ବାଣୀ ଓ ବାଣୀ-ଜୀବନ ମଧ୍ୟରେ ଅଭୂତପୂର୍ବ ସମନ୍ୱୟ ରକ୍ଷା କରିଆସିଥିବା ସେଇ ପ୍ରଜ୍ଞାଦୀପ୍ତ ଚିନ୍ତାନାୟକ ତଥା ସଚ୍ଛମନସ୍କ ସାହିତ୍ୟସାଧକଙ୍କୁ ଏ ସମ୍ପାଦକର ଅୟୁତ ଦଣ୍ଡବତ !

ସୃଜନୀ, ଦିଲ୍ଲୀ, ୩/୧, ୨୦୦୪

❑❑❑

— ୧୫ —

'ସମ୍ବାଦ'ର ପ୍ରଶ୍ନ

୧. ଓଡ଼ିଶାର ଭାଷା ଆନ୍ଦୋଳନ ଏବଂ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶ ଗଠନର ସମୟ ହୁଏତ ଆମ ପାଇଁ ଶୁଭଙ୍କର ନ ଥିଲା - ଜାତୀୟତା ଆନ୍ଦୋଳନ ଏବଂ ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତାର ସ୍ୱପ୍ନ ଯେଉଁ ଭାବାବେଗର ସ୍ରୋତ ସୃଷ୍ଟି କଲା ସେଥିରେ ଓଡ଼ିଶାର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାର ଆନନ୍ଦ 'ସୁଅ ମୁହଁର ପତର' ପରି ଭାସିଗଲା । ଆମର ଖୁସି ପ୍ରାଦେଶିକ ହୋଇ ରହିଗଲା । ବ୍ରିଟିଶ ସରକାରଙ୍କ ଅଧୀନରେ କିଛି କାଳ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦେଶର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଲାଭ କରିଥିଲେ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରଗତି ହୁଏତ ଆଉ ଟିକିଏ ଅଧିକ ହୋଇଥାନ୍ତା । (କଲିକତା ସଙ୍ଗେ ମାନ୍ଦ୍ରାଜର ରେଳ ସଂଯୋଗର ଅନିବାର୍ଯ୍ୟତା ହେତୁ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ବି.ଏନ୍.ଆର୍. । ନ ହେଲେ ଓଡ଼ିଆ ହୁଏତ ବାଷ୍ପୀୟ ଶକଟରେ ଚିଲିକା ଦୃଶ୍ୟପଟ ଦେଖି ନ ଥାନ୍ତା) । ସମସ୍ତେ ସେତେବେଳେ ଜାତୀୟତା ଆନ୍ଦୋଳନରେ ମାତିଲେ, ଓଡ଼ିଆ ତାହିଁକି ବି କିଛି କରିପାରିଲାନି ?

୨. ଦେଖାଯାଏ ବିଜ୍ଞାନ, ଶାସନ, ଗବେଷଣା, ସାହିତ୍ୟ ଇତ୍ୟାଦି ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଜି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ ଅନେକ ଓଡ଼ିଆ ସୁନାମ ଅର୍ଜନ କରିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସାମୂହିକ ଭାବେ ଆମେ ପଛୁଆ । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟିକ ପୁରସ୍କୃତ, ସମ୍ମାନାସ୍ପଦ, କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ଓଡ଼ିଶାରେ ଲୋକପ୍ରିୟ ନୁହେଁ । ଏହାର କାରଣ କ'ଣ ?

୩. ଭୂ ସଂସ୍କାର ଓ ଶିକ୍ଷା । ବିଶେଷତଃ ପ୍ରାଇମେରୀ ଶିକ୍ଷା ଦିଗରେ ଓଡ଼ିଶା ଅନଗ୍ରସର । ପ୍ରତାପ ସିଂ କାଇରନ୍ ଓ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ପ୍ରାୟ ସମସାମୟିକ । କାଇରନ୍‌ଙ୍କ ସମୟରେ ପଞ୍ଜାବ କୃଷିରେ ଅନେକ ଉନ୍ନତି କରି ସବୁଜ ବିପ୍ଳବକୁ ସାର୍ଥକ କରିଥିଲା । ବିଜୁବାବୁ ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଶାର ଶ୍ରୀବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ସଚେଷ୍ଟ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଶାର ତତ୍କାଳୀନ ପ୍ରଗତି - ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀରେ କୃଷିର ଗୌଣ ସ୍ଥାନ କ'ଣ ବର୍ତ୍ତମାନ ପରିସ୍ଥିତି ପାଇଁ ଦାୟୀ ? ଓଡ଼ଶାର ଅର୍ଥନୈତିକ ଅଭ୍ୟୁଦୟ ଓ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ନିରାକରଣ ବିନା ଓଡ଼ିଆର ସ୍ୱାଭିମାନ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ? କଙ୍କାଳ ଉଠିବ କେମିତି ? କଙ୍କାଳର ସ୍ୱାଭିମାନ କ'ଣ ?

୪. ଓଡ଼ିଆର ସ୍ୱାଭିମାନ ଫେରାଇ ଆଣିବା ପାଇଁ କ'ଣ କରାଯାଇପାରେ ? ସତରେ ଓଡ଼ିଆ କ'ଣ କଙ୍କଡ଼ାର ଚରିତ୍ର ବହନ କରେ ?

ଉତ୍ତର

ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଉତ୍କଳର ଗଠନ ନିମନ୍ତେ ସେହି ପ୍ରଥମ କାଳରେ ଯେଉଁ ଆନ୍ଦୋଳନ, ତାହା ଯଥେଷ୍ଟ ନଥିଲା । ଉତ୍କଳ-ଗୌରବ ମଧୁସୂଦନଙ୍କର ଓଡ଼ିଶାକୁ ନେଇ ଏକ ଭବିଷ୍ୟଚିତ୍ର ରହିଥିଲା, ଦୃଢ଼ ହୃଦୟଟିଏ ତାହାକୁ ଏକ ଯଥାର୍ଥ ବ୍ୟାକୁଳତା ଦେଇ ରଖିଥିଲା । ମାତ୍ର, ଆଉ କେଉଁମାନେ ଥିଲେ, ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ସେହି ତତ୍କାଳୀନ ଅର୍ଥଟାରେ ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ ? ହଁ, ମୟୁରଭଞ୍ଜ ଏବଂ ପାରଳାଖେମୁଣ୍ଡିର ମହାରାଜାମାନେ ଥିଲେ । କନିକାର ରାଜା ବା ଜମିଦାର ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ନିଜ ପ୍ରଜାଗଣଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଓଡ଼ିଆ ବୋଲି ଧରୁଥିଲେ କି ? ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଇ ପାରିବ, ଓଡ଼ିଶା ନାମକ ଆମ ରାଜ୍ୟ, ଯାହାକୁ ଭାରତବର୍ଷରେ କେତେ ପଛୁଆ ବୋଲି ହିସାବ କରାଯାଉଛି । ରାଜ୍ୟ ଭିତରେ ସେହି ଗଡ଼ଜାତ ଅଞ୍ଚଳଟା ମଧ୍ୟ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ପଛୁଆ । ଶିକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ବିକାଶ, ସମସ୍ୟା-ସଚେତନତା, ନେତୃତ୍ୱ, ରାଜନୀତିକ ଆଗ୍ରହ ଏବଂ ଯାବତୀୟ ସବୁ କିଛି । ପୁରୁଣା କାତରତା ଗୁଡ଼ିକ ଅଧିକ ମଣିଷଙ୍କୁ କାମୁଡ଼ି ଧରିଛି । ଅଧିକତର ସଂଖ୍ୟାର ଆଦିବାସୀ ଏବଂ ନିମ୍ନ ବର୍ଗ ସେହି ଅଞ୍ଚଳ ମାନଙ୍କରେ । କାରଣ ଏକାଧିକ । ବର୍ତ୍ତମାନ ତ ବହୁତ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହି ଉପକୂଳ ପଟର କେତେ କ'ଣ ସେଠା ମଣିଷଙ୍କୁ ବହୁ ଅବଜ୍ଞା ଓ ଅବହେଳାର ଶିକାର କରି ରଖିଛି । ସେହି ଅଞ୍ଚଳର ଅଧିକ ମନୁଷ୍ୟ ଅନ୍ତତଃ ସେହିପରି ବିଶ୍ୱାସ କରୁଛନ୍ତି ତଥା ସେଠିକାର ସ୍ଥାନୀୟ ନେତୃତ୍ୱ ଗୁଡ଼ିକ ସେମାନଙ୍କୁ ସେହିଭଳି ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ଖୁବ୍ ସହଜରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇ ଦେଇ ପାରୁଛନ୍ତି । ସେହି ସମୟର ଓଡ଼ିଆ ଆନ୍ଦୋଳନର ମଞ୍ଚରୁ ସେଠା ପ୍ରଜାଙ୍କୁ କେବଳ ଅଭିସନ୍ଧି ପ୍ରାୟ କରି ବହିଷ୍କୃତ କରି ଯେ ରଖାଯାଇଥିଲା, ଏବର ଉତ୍କଳ ସମ୍ମିଳନୀର ମେଳ ମାନଙ୍କରେ ସେହି କଥାଟା କ'ଣ ପାଇଁ ପଡ଼ି ପାରି ନାହିଁ, ସେ କଥାଟା ଆଦୌ ଉଠି ପାରୁନାହିଁ କାହିଁକି କେଜାଣି ?

ଦେଶ ସ୍ୱାଧୀନ ହେବାର ପ୍ରାୟ ଷାଠିଏ ବର୍ଷ ପରେ ମଧ୍ୟ ଉତ୍କଳ ସମ୍ମିଳନୀର ସବୁଯାକ ଖୁଡ୍‌ଖାଡ୍ ତୁଚ୍ଛା ବିଚ୍ଛିନ୍ନାଞ୍ଚଳରେ ଯେ କରାଯାଉଛି, ତା ପଶ୍ଚାତରେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି କିଛି ଇଚ୍ଛାକୃତ କୁଣ୍ଠା ନିହିତ ହୋଇ ରହିଛି କି ?

କିଞ୍ଚିତ ଅବଲୋକନ କଲେ ଖୁବ୍ ଜାଣିହେବ ଯେ, ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ ବୃହତ୍ତର ଜାତୀୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେଉଁସବୁ ଓଡ଼ିଆ ସୁନାମ ଅର୍ଜନ କରିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକ ଭୂଇଁକୁ ନିନ୍ଦି ବାହାରକୁ ପଳାଇଛନ୍ତି । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସିଦ୍ଧିର ପ୍ରାପ୍ତି ନିମନ୍ତେ ପ୍ରାୟ ସବୁଯାକ ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ଅଭିଳଷିତ ସଫଳତାମାନ ହାସଲ କରିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ପ୍ରାୟ କେହି ହେଲେ ପରିସ୍ଥିତି ଦ୍ୱାରା ବାଧ୍ୟ ନ ହେଲେ ଭୂଇଁକୁ ଫେରି ନାହାନ୍ତି । ପୁନଶ୍ଚ, ଦେଶ ବାହାରକୁ ଯେଉଁମାନେ ଯାଇ ନୈପୁଣ୍ୟ ଅର୍ଜନ କରି ଆର୍ଥିକ ସମ୍ପନ୍ନତାର ଅଧିକାରୀ ହୋଇଛନ୍ତି, ସେମାନେ ସକଳ ଉଦ୍ୟମ କରି ସେଇଆଡ଼େ ରହି ଯାଇଛନ୍ତି । ସେହିଠାରେ ନିବା ହୋଇ ରହି ମଝିରେ ମଝିରେ ଯେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଅବସରର ଉପଭୋଗ କରିବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶାର ଉନ୍ନୟନ ସକାଶେ ଯତେ ଅବା ଖୁବ୍ ଦୟା କରି ବିଚିତ୍ର ପ୍ରସ୍ତାବ ସବୁ ଦେଇଛନ୍ତି । କରାଯାଇଥିବା କେତେ ଅଧ୍ୟୟନ ବି ବେଶ୍ ସୂଚାଇ ଦେଇଛନ୍ତି, ସର୍ବୋତ୍ତମ ହିସାବରେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତାରେ ସ୍ୱ ପ୍ରତିଭାର ପ୍ରମାଣ ଦେଇ ନ ପାରି ଏହି ବିଶେଷମାନେ ପ୍ରଧାନତଃ ଅଧିକ ଥିଲାଘର ପିଲାହିସାବରେ ମଉକା ପାଇ ଓଡ଼ିଶା ଛାଡ଼ିଛନ୍ତି । ସମ୍ପ୍ରତି ଦେଶରେ ରାଜ୍ୟ ସରକାରମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ଯେ ଅର୍ଥ ଲଗାଇବା ପାଇଁ କିଛି ଆକର୍ଷଣ ଦେବାର ଚିନ୍ତା କରୁଛନ୍ତି, ମନେ ରଖିବାକୁ ହେବ ଯେ ସେହିମାନେ ହିଁ ତଦ୍ୱାରା ଏହି ରାଜ୍ୟର ଯୋଗ୍ୟତର ହିତାଧିକାରୀମାନଙ୍କ ତୁଳନାରେ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଉପକୃତ ହେବେ ।

ଆମ ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଶହେରେ କେତେଜଣ ମଣିଷଙ୍କର ସାହିତ୍ୟ କି ? ପୁଣି ଆଧୁନିକ କାଳର ଆମ ସାହିତ୍ୟତାରାମାନେ ରାଜ୍ୟର ମୁଖ୍ୟତଃ କେତେ ପ୍ରତିଶତଙ୍କୁ ନିଘାରେ ରଖି ସାହିତ୍ୟ ଲେଖୁଛନ୍ତି ? ଏବେ ଯେ ନିଜର ରଚନାଗୁଡ଼ିକୁ ରାଜ୍ୟବାସୀ ଚିହ୍ନନ୍ତୁ ବା ନ ଚିହ୍ନନ୍ତୁ, ଆଗ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭାଷାରେ ବିଶେଷତଃ ଇଂରାଜୀରେ ଅନୁବାଦ କରି ନେବାର ଯେଉଁ ପବଳ ଜ୍ୱର, ତାହା ପଶ୍ଚାତରେ ଉଗ୍ରମନ୍ୟତା ଅଥବା ହୀନମନ୍ୟତା (ଆପଣ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଥିବା), ପ୍ରକୃତରେ କେଉଁଟି ଆତ୍ମଗୋପନ କରି ରହିଛି ? କେତେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକତର ଆପେ ହିଁ ଆପଣା ଲେଖାଗୁଡ଼ିକର ଇଂରାଜୀ ଅନୁବାଦ କରି ଛାପି ବି ଦେଉଚନ୍ତି । ବେଳେବେଳେ ତ ବେଶ୍ ଜନରବ ହୁଏ ଯେ କିଛି ଆହୁରି ଅଧିକ ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ପନ୍ନମତି ହୋଇ ପ୍ରଥମେ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ହିଁ ସାହିତ୍ୟ ରଚନା କରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ତା'ପରେ ଯାଇ ଆବଶ୍ୟକ ହେଲେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ତର୍ଜମାଟିଏ କରୁଛନ୍ତି । ମଞ୍ଚ ଉପରେ ସେମାନେ ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ତଥା ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସ୍ତରରେ

ଖ୍ୟାତିଲାଭ କରିଛନ୍ତି ବୋଲି ଯେଉଁମାନେ ସେମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ଉଷତ ହୋଇ ଖୁବ୍ କହୁଛନ୍ତି, ଏହି ଆଚରଣ ହୀନମନ୍ୟତା ନା ଉଚ୍ଚମନ୍ୟତା ସେଇମାନେ କହନ୍ତୁ ତ ।

ଓଡ଼ିଶା କହିଲେ ସକଳ ଅର୍ଥରେ ରାଜ୍ୟବାସୀଙ୍କର ସବୁ ଭାଗ୍ୟର ଅଡାକୁ ସରକାରୀ ନେତୃତ୍ୱ ତଥା ସରକାରୀ ଉଚ୍ଚ ଅମଲାମାନଙ୍କର ଏକ ତନ୍ତ୍ରକୁ ହିଁ ବୁଝାଇବା କଥା । ସେହି ଦୁଇଟିଯାକ ଭାଡ଼ି ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ କ୍ରମେ ସକଳ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟରେ ଯେଉଁମାନଙ୍କର ହସ୍ତମୁଦି-ମାହାଲରେ ପରିଣତ ହେବାରେ ଲାଗିଛି ସେମାନଙ୍କର ହାତରେ ପଡ଼ି ଏଠାରେ ଭୂମିସଂସ୍କାର ଏବଂ ପ୍ରାଇମେରୀ ଶିକ୍ଷା ଆଉ ପ୍ରକୃତରେ କ'ଣ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତା ? ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀଙ୍କର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀତ୍ୱ ସମୟରୁ ଭୂମିସଂସ୍କାରର ବୈଧାନିକ ପ୍ରଥମ ପଦକ୍ଷେପଟିଏ ନିଆଯାଇ ସାରିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସିଏ ଥିବାବେଳେ ମଧ୍ୟ ସେସବୁ ଫସରଫାଟି ଗଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ତ ସରକାରୀ ହେପାଜତରେ ଚକବନ୍ଦୀର ବୈପ୍ଲବିକ ବରାଦସବୁ ଚାଲିଛି । ତାହାକୁ ପୁଣି ଜଣେ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଅମଲାଙ୍କର ଦାୟିତ୍ୱ ଭିତରେ ରଖାଯାଇଛି । ଫଳାଫଳ ଯେକୌଣସି ଫାର୍ସ୍‌ଠାରୁ ବଳିଯାଉଛି ।

କୃଷି ଏବଂ ଶିଳ୍ପ ଭିତରୁ ମୁଖ୍ୟ କୋଉଟି ? କୌଣସି ଦେଶର ସତ ଶ୍ରମିକ ଓ ସତ ଚାଷୀମାନେ ଦୁଇଟି ମଧ୍ୟରେ କେବେ କୌଣସି ପାତରଅନ୍ତର କରିବେ ନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍ ଖଳତାଗୁଡ଼ିକ ସବୁବେଳେ ଆଉ କେଉଁଠି ହିଁ ରହିଥାଏ । ଅବଶ୍ୟ ଉଦାସୀନ ବିଶେଷଜ୍ଞମାନେ ତାହାକୁ ସଚରାଚର ଆହୁରି ଜଟିଳ କରିପକାନ୍ତି ।

ଆର୍ଥିକ ଅଭ୍ୟୁଦୟ ଏବଂ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ-ନିରାକରଣ ବିନା କୌଣସି ସମାଜର ସ୍ୱାଭିମାନଟା ସୁସ୍ଥ ଅର୍ଥାତ୍ ଶୁଭଙ୍କର ହୋଇପାରିବ ବୋଲି ଯେଉଁମାନେ କହନ୍ତି, ସେମାନେ ଭାରି ଚଗଲା ହୋଇଥିବେ କିମ୍ବା ଗୋଟାଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭୂମିର ଅନ୍ଦାଜ କଲାବେଳେ ପ୍ରାୟ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଆପଣାକୁ ଦେଖୁଥିବେ ଅର୍ଥାତ୍, ଅଳ୍ପଙ୍କର ପଟେ ନିରଙ୍କୁଶ ହୋଇ ରହିବ ବୋଲି ବହୁତ ପକ୍ଷଟି ବଞ୍ଚିତ ପଡ଼ିଥାନ୍ତୁ ବୋଲି ଖୁବ୍ ପାଟି କରିବାରେ ଲାଗିଥିବେ ।

ସବାଆଗ ସମ୍ମାନ-ଜଣେ ଜଣେ ମନୁଷ୍ୟ ହିସାବରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟର ସମ୍ମାନ-ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟ ସକାଶେ ସର୍ବନିମ୍ନ ଆବଶ୍ୟକତାପୂରଣର ଏକ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ତଥା ସେହି ଅନୁସାରେ ଏକ ପାରସ୍ପରିକତା-ରାଜନୀତି, ଶାସନ ଇତ୍ୟାଦି ଇତ୍ୟାଦି । ସଭିଙ୍କର ଭାଷାଟି ନିମନ୍ତେ ଶ୍ରଦ୍ଧା । ତା'ପରେ ଯାଇ ଯାହାକିଛି ସ୍ୱାଭିମାନ । ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସ ତାଙ୍କ ନିଜ ଭାଷାରେ ଏହି କଥାଟି କହିବା ପରେ ଓଡ଼ିଶାର ନେତୃତ୍ୱ ବଦଳି ଯାଇଥିଲା । ପାଠୁଆ ନେତୃତ୍ୱମାନେ ସମ୍ଭବତଃ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବି ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିଜ ଭିତରେ ପୂରା ସିଧା ହୋଇ ପାରୁନାହାନ୍ତି ।

ଆହୁରି ଅଧିକ ଆଲୋଚନା ହେଉ। ସେଥିପାଇଁ ଯଥାର୍ଥ ଆଗ୍ରହୀମାନେ ଅବକାଶ ବାହାର କରନ୍ତୁ। ଏସବୁ ଉଦ୍ୟମ ପଛରେ ଅନ୍ୟ ଅଭିସନ୍ଧି ମୋଟେ କିଛି ନ ରହୁ। ମତଭେଦ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ କେହି ଫିଙ୍ଗିକି ନ ଯାଆନ୍ତୁ। ଅର୍ଥାତ୍ ପୂରା ଖୁସି ହୋଇ, ରାଜି ହୋଇ ଓ ପରସ୍ପରକୁ ସତକୁସତ ଲୋଡ଼ି ବାରବାର ଚର୍ଚ୍ଚା ଗୁଡ଼ିକ ହେଉ। ସମସ୍ତେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ସେଠି କଥା କହନ୍ତୁ। ତେବେ ଗଉଁ ଭାଙ୍ଗିବ ଓ ସମାଧାନର ବାଟମାନେ ଅଲବତ ଅଛନ୍ତି ବୋଲି କ୍ରମେ ପ୍ରତ୍ୟୟଟିଏ ଆସିଯିବ। ପୃଥିବୀଟା ଉପରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ଆମ ଓଡ଼ିଶାର ଓ ଆମ ଓଡ଼ିଶାରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ପୃଥିବୀ ଯାକର ଆଲୋଚନା ହେଉ।

ସମ୍ବାଦ, ୧୪.୪.୦୫

❑❑❑

— ୧୬ —

ସାତଟି ପ୍ରଶ୍ନ ଚିତ୍ତଭାଇଙ୍କୁ...

୧. ଆପଣଙ୍କ ପିଲାଦିନ କିପରି କଟିଥିଲା ?

୨. ଆପଣଙ୍କ କେଉଁ ଲେଖା କେଉଁ ପରିସ୍ଥିତିରେ ପ୍ରଥମ ଛପା ଅକ୍ଷରରେ ଆସିଲା ?

୩. ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶିତ ପୁସ୍ତକ କେବେ, କେଉଁ ପରିସ୍ଥିତିରେ ପ୍ରଥମେ ପାଠକମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ପହଁଚିଲା ? ଓ ସେତେବେଳେ ଆପଣ କଣ ମନେ କରିଥିଲେ ?

୪. ଏବେ ଆପଣଙ୍କର ଦୈନନ୍ଦିନ କର୍ମ ନିର୍ଘଣ୍ଟ କଣ ?

୫. ଆପଣଙ୍କ ଜୀବନର ଅବଶୋଷ କିଛି ରହିଛି କି ? କଣ ?

୬. ବର୍ତ୍ତମାନ ଓଡ଼ିଶାରେ ସାହିତ୍ୟିକ-ସାଂସ୍କୃତିକ ପାଣିପାଗ ବାବଦରେ ଆପଣଙ୍କର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା/ ମତାମତ କଣ୍ଣ ?

୭. ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କୃତିରେ ମୂଲ୍ୟବୋଧ କହିଲେ ଆପଣ କଣ ବିଚାର ବ୍ୟକ୍ତ କରିବେ ?

ଚିତ୍ତଭାଇଙ୍କ ଉତ୍ତର

୧। ପିଲାଦିନ ଗାଆଁରେ କଟିଥିଲା, ତେଣୁ ପିଲାଦିନ ପରି ହିଁ କଟିଥିଲା। ବୋଉ ଘରେ ସାନ ବୋହୂ, ରୋଷେଇବାସରେ ବ୍ୟସ୍ତ। ତେଣୁ ଆଧୁନିକ ସମୟର ବୋଉମାନଙ୍କ ପରି କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ପ୍ରଦର୍ଶନ ପାଇଁ ଫୁରସତ ନଥିଲା। ରୁଚି ବି ନଥିଲା। ସାରା

ଗାଆଁଟା ଘର ପରି ଲାଗୁଥିଲା । ଘରେ ବାହାରେ କୌଣସି ଉଦାସୀନତା ନଥିଲା । ସମସ୍ତେ ସ୍ନେହୀ ଭଳି ଲାଗୁଥିଲେ । ତେଣୁ, ସେହି ମୂଳରୁ ହିଁ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଉଥିଲି । ପାଠ ଭଲ ପଢୁଥିବାରୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଥମ କାଳର ସେହି ଶିକ୍ଷକମାନେ ତେର ଆଦର କରୁଥିଲେ ।

୨ । କଟକ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜିଏଟ୍‌ରେ ଅଷ୍ଟମ ଶ୍ରେଣୀରେ ପଢୁଥିବା ସମୟରେ 'ମହାତ୍ମା ସକ୍ରେଟିସ୍' ନାମକ ଲେଖାଟିଏ ବିଦ୍ୟାଳୟର ପତ୍ରିକା 'ଛାତ୍ରବନ୍ଧୁ'ରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ଅନୁଭବ କେବଳ ଖୁସୀର ହିଁ ଅନୁଭବ । କାହାକୁ ବା କେଉଁମାନଙ୍କୁ ଟପିଯିବାର ନୁହେଁ, ଏକ ବାଳକସୁଲଭ ସୁସ୍ଥ ଖୁସୀର ଅନୁଭବ ।

୩ । 'ଭାରତ ଛାଡ଼' ଆନ୍ଦୋଳନରେ କଟକ ଜେଲ୍‌ରେ ଥିବାବେଳେ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର To the Students ର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ କରିଥିଲି । ତେଣୁ, ପ୍ରାୟ ୧୯୪୬ରେ ମୋ'ର ନାମକୁ ବହନ କରିଥିବା ସର୍ବପ୍ରଥମ ପୁସ୍ତକ ହେଉଛି 'ଛାତ୍ରଙ୍କ ପ୍ରତି-ଗାନ୍ଧିଜୀ' । ତା'ପରେ ୧୯୪୭ରେ ନେପାଳ ଯାଇଥିଲି । ତାହାର ବିବରଣୀ 'ନେପାଳ ପଥେ' ମୋ'ର ସର୍ବପ୍ରଥମ ନିଜ ଲେଖା ରୂପେ କଟକରୁ ବାହାରିଥିଲା । ହଁ, ଜେଲରେ ଲେଖିଥିବା କବିତାଗୁଡ଼ିକରୁ କେତେକ ନିର୍ବାଚିତ କବିତା ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ସେହି ସମୟରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା । ଆଗକୁ କେତେ କ'ଣ ଆଖି ପାଇ ଯାଉଥିବା ପରି ଅନୁଭବ ହୋଇଥିଲା ।

୪ । ଏବେ ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟନିର୍ଘଣ୍ଟ ହେଉଛି ଲେଖିବା ଏବଂ ପଢ଼ିବା । ସପ୍ତାହରେ ଦୁଇଟି ଆଲୋଚନା-ଚକ୍ର । ଯେଉଁ ବର୍ଗଗୁଡ଼ିକୁ ଆମର ଏହି ପାଠୁଆମାନଙ୍କର ତନ୍ତ୍ରରେ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାତ କରି ରଖାଯାଇଛି, ସେହିମାନଙ୍କୁ ମେଳକୁ ଆଣି କିଛି ଶିକ୍ଷାର ଅର୍ଥାତ୍ ଅପେକ୍ଷିତ ଏକାଧିକ ସନ୍ଦୀପନର ବାଟ ଫିଟାଇବା । ଆଦୌ ଏକୁଟିଆ ନୁହେଁ, ପୂରା ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କର ମେଳରେ ।

୫ । ଶୋଷ ତ ଯାଉନାହିଁ, ତେଣୁ ଅବଶୋଷ କିଛି ଜାଣି ବି ହେଉନାହିଁ ।

୬ । ମୁଁ ପାଣିପାଗ-ବିଜ୍ଞାନୀ ମୋଟେ ନୁହେଁ । ଚିହ୍ନା ଅଚିହ୍ନା, ନୂଆ ପୁରୁଣା ପରିବେଶଗୁଡ଼ିକରେ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କର ନିରନ୍ତର ଗହଳି । ତେଣୁ ପାଗ ଖୁବ୍ ଭଲ ।

୭ । ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଅନୁସାରେ ତ ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କୃତି । ମନୁଷ୍ୟ ଓ ଗୋଷ୍ଠୀ ଅନୁସାରେ ପ୍ରାୟ ନିୟମତଃ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଗୁଡ଼ିକ ଅଲଗା । ମୂଲ୍ୟ, ଅସଲ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଆକର୍ଷଣ ହିଁ କରୁଥାଏ । ତେଣୁ ସତତ ଗତିଶୀଳ କରି ରଖିଥାଏ ।

ମାର୍ଚ୍ଚ, ୨୦୦୫

□□□

— ୧୨ —

କ୍ଷୁଦ୍ର ପତ୍ରିକା (Little Magazine) ସନ୍ଦର୍ଭ ଲାଗି ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକ ପାଇଁ ମୋର ଉତ୍ତର

୧। ଓଡ଼ିଆ ପତ୍ରପତ୍ରିକାମାନେ ନାନା ପାରିପାର୍ଶ୍ୱିକତା ଦ୍ୱାରା ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ପୂର୍ବରୁ ହିଁ ଲିଟଲ୍ ଅଥବା ବିଗ୍ ହେବାକୁ ବି ବାଧ୍ୟ ହେଉଥିଲେ। ଏପରି ହେବା ପଛରେ ଯେ ସର୍ବତ୍ର କିଛି ସାହିତ୍ୟିକ କାରଣ ରହିଥିଲା, ସେକଥା ଆଦୌ ନୁହେଁ। ଯଦି ପୃଷ୍ଠାର ସଂଖ୍ୟା ଅନୁସାରେ ଆପଣ ବିଚାର କରିବେ, ତେବେ ତାହା ଅବଶ୍ୟ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କଥା ହେବ।

୨। ଭଲ ପତ୍ରିକାଟିଏ ସମାଜର କେଉଁ ଥାକଟିର କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନକୁ ପୂରଣ କରିବାର ଅଭିଳାଷ ରଖି ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ କରେ, ସବାଆଗ ସେହି କଥାଟିକୁ ନଜରରେ ରଖିବାକୁ ହୋଇଥାଏ। ତା'ପରେ ଯାଇ ଭଲ କିମ୍ବା ମନ୍ଦ। ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଆର୍ଥର୍ ମିଲର୍ ଦେଶ ବୋଲି ଯାହା କଳ୍ପନା କରି କଥାଟିକୁ କହିଥିଲେ, ଆମ ଦେଶର ନକ୍ସାଟି ସେଇଟି ସହିତ ଆଦୌ ଖାପ ଖାଇବ ନାହିଁ। ତେଣୁ, ଏକ ତଥାକଥିତ ସାହିତ୍ୟିକ ଝୁଙ୍କ୍‌ରେ ପଡ଼ି ମଧ୍ୟ ଆମେ ସେ ପୃଥିବୀର ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ଆଣି ଆମ ଏଠା କନ୍ଦରମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଜବରଦସ୍ତି ପୂରାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବାନାହିଁ ଟି !

୩। ଆମ ଦେଶରେ ଜାତି କହିଲେ ସକଳ ଚଳନ୍ତି ଅର୍ଥରେ ଆବହମାନ କାଳରୁ ହିଁ Casteକୁ ବୁଝାଇଛି। କୌଣସି Caste ବିପ୍ଳବର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁ ବୋଲି ସଂହିତାକାର ଋଷି ମନୁ କଦାପି ମନ କରିବେନାହିଁ। ଭାରତବର୍ଷ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଏକାଧିକ ଅର୍ଥରେ ପ୍ରାୟ Caste ଭାବନାର କରାଟ ଭିତରେ ହିଁ ମୁଦା ହୋଇ ରହିଛି। ଏକ ସାଂବିଧାନିକ ରାଜନୀତି ମଧ୍ୟ ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ କେଉଁଠି ହେଲେ କିଛି ଚହଲାଇ ଦେଇ ପାରୁନାହିଁ। ଏକ ସର୍ବନିମ୍ନ ଓ ସର୍ବମାନ୍ୟ ଚେତନ୍ୟ ଭିତ୍ତିଭୂମିରେ ବିଦ୍ୟମାନ ରହିଥିଲେ ସିନା ସେଥିରେ କୌଣସି ବିପ୍ଳବ ଘଟାଇବାର ଅବକାଶ ଥାଆନ୍ତା ! ଆମ ଓଡ଼ିଶାରେ ତ କ୍ରମେ ଚତୁରଶେଣମାନେ 'ବନ୍ଦେ ଉତ୍କଳ ଜନନୀ'କୁ ଜାତୀୟ ସଂଗୀତ ବୋଲି କହିଲେଣି !

ହଁ, ପୃଥିବୀର କେତେ ଜାତି ଓ ଦେଶରେ ପ୍ରଥମେ କେତେମନ୍ତେ ଆବଶ୍ୟକ ପୂର୍ବପ୍ରସ୍ତୁତିଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ କ୍ରିୟାଶୀଳ ଧ୍ୟାନ ଦିଆଯିବା ପରେ ହିଁ ହୁଏତ ବୃହତ୍ତର ସମଗ୍ର ଉଦ୍‌ବେଳନଟିଏ ସକ୍ରିୟ ହୋଇଛି ଏବଂ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଏକ ନୂତନ ଆବେଦନ ଦ୍ୱାରା ସେଥିରେ ସହଯୋଗ କରିଛି, ବହୁତଙ୍କୁ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ମଧ୍ୟ କରିପାରିଛି।

୪ । ସେକାଳର ପତ୍ରିକାଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରେରଣାତ୍ମକ ଆକାଶରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକ ସଙ୍ଗତି ସହିତ ତାରାଟିଏ ସର୍ବତ୍ର ରହିଥିଲା । ଗୌରୀଶଙ୍କର, ପ୍ୟାରୀମୋହନ ସତେଅବା ଭିତରୁ ଏବଂ ବାହାରୁ ପାଉଥିବା ଇଙ୍ଗିତଟିଏ ମାନି ପରିଚାଳିତ ହେଉଥିଲେ। ସାଂପ୍ରତିକ ପତ୍ରିକା ମାନଙ୍କର ଆଦୌ ସେପରି କୌଣସି ଆକାଶ ଅଛି ତ ? ଏବଂ, ଆକାଶଟିଏ ଥିଲେ ସିନା ଆଭିମୁଖ୍ୟଟିଏ ବି ହୁଏତ ରହିଥାଆନ୍ତା । ପୁନଶ୍ଚ, ଏବର ଅଧିକସଂଖ୍ୟକ ସମ୍ପାଦକ ସତେଅବା ଆଉ କାହା ଜମିରେ ଆସି ଚାଷ କରୁଥିଲା ପରି ସାହିତ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । ଜମିମାଲିକ ପୁଞ୍ଜି ଦେଉଛନ୍ତି, ବୁଦ୍ଧି ଦେଉଛନ୍ତି,-ସେହି ଅଧିକାରରେ ମାର୍ଗଦର୍ଶନ ମଧ୍ୟ କରାଉ ନଥିବେ ବା କାହିଁକି ? ଫଳରେ ନାନାବିଧ ଅସାହିତ୍ୟିକ ଆସି କେଡ଼େ ଅଲିଅଳରେ ପଶିଯାଉଛନ୍ତି ଏବଂ ସାହିତ୍ୟ ନାମକ ଜଣେ ଅଦୃଶ୍ୟ କୃଷ୍ଣଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅନୁସରଣିଆ ହୋଇ ନୃତ୍ୟରତ ରହିଛନ୍ତି । ଚମ୍ପା ବାରିକାଣୀ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆପଣାକୁ ମଙ୍ଗରାଜ ବୋଲି ଭାରି ଅନୁଭବ କରୁଛନ୍ତି ।

୫ । ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଆଗର ସାହିତ୍ୟ ସହିତ ଆଦୌ କୌଣସି ଧାରାବାହିକତା ରହିଛି କି ? ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, କବିବର ରାଧାନାଥ ତାଙ୍କ ଧର୍ମଟିର ପୂର୍ବଗାମୀ ଶ୍ରୀ ବ୍ରଜନାଥ ବଡ଼ଜେନା ଓ ଏପରିକି ତାଙ୍କର ନିତାନ୍ତ ସମସାମୟିକ ଭୀମ ଭୋଇଙ୍କ ସହିତ ଆଦୌ କୌଣସି ପରିଚୟ ଲାଭ କରିଥିଲେ କି ? ପୁନଶ୍ଚ, ପଣ୍ଡିତ ନୀଳକଣ୍ଠ ଏବଂ ଗୋଦାବରୀଶ ଓଡ଼ିଶାର ସନ୍ଥମାନଙ୍କ ରଚନାକୁ ଲୋଡ଼ିବା ଲାଗି ଆଦୌ କୌଣସି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ମଣିଥିବେ କି ? ଏବଂ, ସମଗ୍ରତଃ ଭାରତୀୟ ସାହିତ୍ୟର ମଧ୍ୟ ଏକ ଧାରାବାହିକତା ତଥାପି ରହିଛି ବୋଲି ଅବଗାହୀମାନେ ସର୍ବଦା ଯାହା କହନ୍ତି, ଆମ ଆଧୁନିକ ଉତ୍‌ଫୁଲ୍ଲମାନେ ତେଣିକି ମନ ନକରିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ପୁଣି ଧାରାବାହିକତାର କେଉଁ କୁଳକୁ ବା ଯୋଗ୍ୟ ହେବେ ?

ଆମ ଅନୁକରଣିଆ ମାନଙ୍କର ପିତାଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ T.S. Eliot କ'ଣ ପାଇଁ ଗ୍ରୀକ୍ ସାହିତ୍ୟ, ଦାନ୍ତେ ଏବଂ ମିଲ୍‌ଟନ୍‌ଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଅଧ୍ୟୟନ କରିଥିବେ ଏବଂ ନିଜକୁ ସେମାନଙ୍କର ଦାୟାଦ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିଥିବେ, ଆମ phenotype ମାନଙ୍କୁ ଥରେ ସେହି ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ କେଡ଼େ ଉତ୍ତମ ବି ନହୁଅନ୍ତା !

୬ । ଲିଟ୍‌ଲ୍ ମାଗାଜିନ୍ ତା'ର ଏହି ହାତପାଆନ୍ତା ଭିତରେ ରହିଥିବା ପରିପାର୍ଶ୍ୱଟି ମଧ୍ୟରେ 'ବିଗ୍'ଟି ନିମନ୍ତେ ଅନୁରାଗ ଜନ୍ମାଉ । ଆମ ଗାଆଁରେ, ଆମ ନାନାଭାବେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଛଡ଼ା ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା ନାନା ପାରସ୍ପରିକତାରେ ଏବଂ ଆମ ସାହିତ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ସବା ଆଗରେ କେତେ କ'ଣ ସତକୁ ସତ ଘଟୁ ବୋଲି ଜଗତୀକରଣର ଅସଲ ଉନ୍ମେଷଣମାନ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛନ୍ତି । ଆମେ ଲିଟଲ୍‌ମାନେ ସେଇଠୁ କାହିଁକି ବୃହତ୍‌ସମ୍ଭାବନାଯୁକ୍ତ ବହୁତ କିଛି ଆବିଷ୍କାର କରି ନପାରନ୍ତେ !

୭ । ନିଜର ଭାଷାଟି ମାଧ୍ୟମ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କିଛି ହେବାକୁ ଗୋଳ କଲେ ବହୁ ପ୍ରମାଦର କାରଣ ହେବ, ହେଉଛି ମଧ୍ୟ । ଆମ ଅନ୍ତର୍ଗତରେ ଥିବା ସତ୍ୟଟି ପ୍ରକୃତରେ କେତେ କମ୍ ଅଥବା ଅଧିକ ବିସ୍ତାରଯୁକ୍ତ, ସେଇଟି ଆମର ଯାବତୀୟ ପଦକ୍ଷେପରୁ ହିଁ ଧରା ଅବଶ୍ୟ ପଡ଼ି ଯାଉଥିବ ।

୮ । ଆମର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଅନୁସାରେ ଆମ ପତ୍ରିକାଗୁଡ଼ିକର କୋଷ୍ଠୀ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହେବ ହିଁ ହେବ । ମୁଁ ରହିଗଲେ ମୁଁ ହୁଏତ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିବା ନୂଆ ମୋଡ଼ଟି ଆଉ କାହାର ଆଶ୍ରା କରି ରହିବ ? ଯେଉଁ ଲିଟ୍‌ଲ୍ ମାଗାଜିନ୍‌ମାନେ ରହି ଯାଇଛନ୍ତି, ଚଳନ୍ତିଗୁଡ଼ିକରେ ସେଗୁଡ଼ିକର ସହାନୁଭୂତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଲୋଚନାମାନ ହେଲେ ବହୁତ କଥା ଗୋଚରକୁ ଆସି ପାରନ୍ତା ।

୯ । ଆମେ ସମ୍ପାଦକମାନଙ୍କୁ ଉପଦେଶ ଦେବାନାହିଁ । ବରଂ ମନ ମାନୁଥିବା ଭଳି ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପତ୍ରିକା ପାଖକୁ ଯିବା । ନହେଲେ ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କର ମେଳଟିଏ ଗଢ଼ି ଉଠିବାରେ ମନ ଦେବା, ଯାହାକି ଆମ ମନ ମାନୁଥିବା ବିକଳ୍ପଟିଏ ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ କରି ପାରିବ ।

୧୦ । ଆପଣ ହିଁ ମାନଦଣ୍ଡ ଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ଥିର କରିବେ ଏବଂ ସେହି ଅନୁସାରେ ବାଛିବେ । ଖାଲି ଆମ ନିଜ ଭାଷାର ନୁହେଁ, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭାରତୀୟ ଭାଷାରୁ, ଏପରିକି କେତେକ ବିଦେଶୀ ଭାଷାରୁ ମଧ୍ୟ ଖୋଜିବେ ଏବଂ ବାଛିବେ ।

୧୧ । ଯେକୌଣସି ସନ୍ଦର୍ଭର Frame of Reference ନିଜେ ପ୍ରସ୍ତୁତକାରୀ ହିଁ ସ୍ଥିର କରିବେ । ନହେଲେ ମୁଖ୍ୟତଃ ତାଙ୍କୁ ବହୁତ ଅସୁବିଧାରେ ପଡ଼ିବାକୁ ହେବ ।

ଧନ୍ୟବାଦ, ଇତି ।

❑❑❑

— ୧୮ —

ପାଞ୍ଚୋଟି ପ୍ରଶ୍ନ

୧. ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ/ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ତରରେ ଶିଶୁ ସାହିତ୍ୟର ସଂଜ୍ଞା, ସ୍ୱରୂପ ଓ ଇତିହାସ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ପାଠ୍ୟକ୍ରମରେ ଗୋଟିଏ Paper ରଖିବା ସପକ୍ଷରେ ଆପଣଙ୍କର ମତାମତ କ’ଣ ?

୨. ଶ୍ରେଣୀଗୃହ-ଶିକ୍ଷାଦାନରେ ଶିଶୁ ସାହିତ୍ୟ/ ଶିଶୁ ସାହିତ୍ୟପୁସ୍ତକ ଗୁଡ଼ିକର ଅଧ୍ୟୟନ କେତେଦୂର ସହାୟକ ହୁଏ ?

୩. ଓଡ଼ିଶାରେ କାହିଁକି ଆଶାନୁରୂପ ଭାବରେ ଶିଶୁ ସାହିତ୍ୟର ବିକାଶ ଘଟୁନାହିଁ । ଏହାର କାରଣ ଓ ନିରାକରଣର ଉପାୟ ବତାନ୍ତୁ ।

୪. ସର୍ବଭାରତୀୟ ସ୍ତରରେ ଓଡ଼ିଆ ଶିଶୁ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରସାର ପାଇଁ କ'ଣ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ ?

୫. 'ଶିଶୁର ମନୋରଞ୍ଜନ' ଓ 'ଜ୍ଞାନ ଆହରଣ' ମଧ୍ୟରୁ ଆପଣ କେଉଁଟିକୁ କେତେଦୂର ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି ?

ପାଞ୍ଚୋଟି ପ୍ରଶ୍ନର ପାଞ୍ଚୋଟି ଉତ୍ତର

୧. ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଅଧ୍ୟାପନାର ପତ୍ରମାନଙ୍କ ସ୍ତରରେ ପ୍ରଚଳିତ ଓଡ଼ିଆ-ସାହିତ୍ୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମରେ ସଂପ୍ରତି ଯେଉଁସବୁ ବିଭାଗ ରହିଛି, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରଧାନତଃ କେତେଟା ଚିହ୍ନା ଗୁଳା ଅନୁସାରେ ସ୍ଥିର କରାଯାଇଛି । ସେଥିରୁ ଖାସ୍ କୌଣସି ଲାଭ ହେଉନାହିଁ, କ୍ଷତି ମଧ୍ୟ ହେଉନାହିଁ । ତେଣୁ, ଶିଶୁ ସାହିତ୍ୟର ବିଷୟଟି କ'ଣ ପାଇଁ ନରହିବ ! ଆମେ କେଉଁ ବିଷୟକୁ କେତେ ଅନ୍ଦାଜ ଭିତରେ ଏବଂ କେତେ ଖୁସୀ ସହିତ ପଢାଇବା, ଅସଲ କଥାଟି ସେହି ସଂପୃକ୍ତି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବ ।

୨. ଉପରର ଉତ୍ତରଟିରୁ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଟିର ଉତ୍ତର ମଧ୍ୟ ବହୁ ପରିମାଣରେ ଅନୁମାନ ମଧ୍ୟକୁ ଆସିଯିବ । ଶ୍ରେଣୀଗୃହର ଶିକ୍ଷକ ତା'ର ନିଜ ସୃଜନାତ୍ମକ ବୁଦ୍ଧିଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ଯାହା କରିବ, ତାହାହିଁ ସୁସ୍ଥ ଏବଂ ତେଣୁ ଫଳପ୍ରଦ । ଶିକ୍ଷାଦାନର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଷୟ ବେଳକୁ ଯାହା, ଏହି ଶିଶୁ-ସାହିତ୍ୟ ବେଳକୁ ମଧ୍ୟ ମୋଟାମୋଟି ସେଇଆ ।

ହଁ, ଶିଶୁମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଲେଖା ହୋଇଥିବା କ'ଣଟିଏ କିପରି ହେଲେ ନୀରସ ଲାଗିବ ଏବଂ ପୁଣି କିପରି ହେଲେ ସରସ ଲାଗିବ, ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ତାହାର କିଞ୍ଚିତ୍ ଧାରଣା ଦେବାପାଇଁ ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରି ଲିଖିତ ତାହାର କିଛି ନମୁନା ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ସର୍‌ଜମିନ୍ ଯୋଗାଇ ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କଲେ ପୁସ୍ତକର ଅଧ୍ୟୟନ ଅବଶ୍ୟ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ ।

ଓଡ଼ିଆ ଶିଶୁସାହିତ୍ୟର ଆଉ କ'ଣ ସବୁ ହେଉଥିଲେ ତାହାର ବିକାଶଟା ଆଶାନୁରୂପ ଭାବରେ ହେଉଛି ବୋଲି ଆମର ହୃଦ୍‌ବୋଧ ହୋଇପାରନ୍ତା ? — ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଟି ଆମ ସଭାମାନଙ୍କରେ ବେଳେବେଳେ ଉତ୍‌ଥାପିତ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ହୁଏତ ତାହାର କୌଣସି ସମୀଚୀନ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ହିଁ ନାହିଁ ।

ହଁ, ଯେତିକି ଅଛି, ତା'ଠାରୁ ସର୍ବଦା ଅନେକ ଅଧିକ ଅବଶ୍ୟ ସାଧ୍ୟ ହୋଇ ପାରନ୍ତା। ମାତ୍ର, ତାହା ମୂଳତଃ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ଜଣେ ଜଣେ ଶିଶୁସାହିତ୍ୟ-ଲେଖକଙ୍କର ହିଁ ବିଚାର୍ଯ୍ୟ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ଅଧେ ପିଲାଙ୍କୁ ଆମେ ମୋଟେ କୌଣସି ଇସ୍କୁଲର ଦୁଆର ମାଡ଼ିବାକୁ ହିଁ ଦେଉନାହୁଁ। ଓଡ଼ିଆ ଶିଶୁ-ସାହିତ୍ୟର ଉନ୍ନୟନ ସକାଶେ ସେହି ମୂଳ ଲକ୍ଷାଟି ବିଷୟରେ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ ସଚେତନ ନହୋଇ ଆମ ଭାଷାରେ ଲେଖା ହୋଇ ଛାପା ହୋଇଥିବା ବହି ମାନଙ୍କର ବଜାରରେ ଆମେ ଯେ ନିଜକୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପଡ଼ିଶା କେତେଟାର ଶିଶୁ ସାହିତ୍ୟ ସହିତ ତୁଳନା କରି କିଞ୍ଚିତ୍ ହିଂସ୍ର ହୋଇଯାଉ ଏବଂ ନିଜକୁ ଧିକ୍କାରି ବିଳାପ କରିବସୁ, ତାହା ଆମର ଭାରି କ୍ଷତି ହିଁ କରିଥାଏ। ଆମ ଭିତରର ଅସାହିତ୍ୟିକ ବୟସ୍କଟା ହୁଏତ ଆମକୁ ଏପରି ଅନ୍ୟମନସ୍କ କରି ରଖି ଆମର ସୁକୁଟ ଦେଖିବାରେ ଲାଗିଥାଏ।

୪. ସର୍ବଭାରତୀୟ ସ୍ତର କହିଲେ କ'ଣ ଏପରି ଗୋଟାଏ ଖାସ୍ ସୁଯୋଗ, ଯେତେବେଳେ କି ଆମ ଭାଷାର ଶିଶୁସାହିତ୍ୟର ଭାରତୀୟ ଅନ୍ୟ ଭାଷାମାନଙ୍କରେ ଅନୁବାଦ ହୋଇ ବାହାରି ପାରିବ ଓ ଆମେ କେତେ କ'ଣ ଆଗୁଆ ବାହାରି ଦିଲ୍ଲୀ, ମୁମ୍ବାଇ ଅଥବା ଚେନ୍ନାଇରୁ କିଛି ପୁରସ୍କାର ମଧ୍ୟ ହାସଲ କରି ପାରିବା ?

ଏଇଟାକୁ ଏକାଧିକ ଅର୍ଥରେ ଗୋଟାଏ ଜଙ୍ଗଲୀ ଚିନ୍ତା ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ। ଇଂଲଣ୍ଡର କେତେଟା ଶିଶୁ ସାହିତ୍ୟ-ଲେଖକ ସର୍ବଭାରତୀୟ ସ୍ତରରେ ସେମାନଙ୍କର ସାହିତ୍ୟକୃତି ପ୍ରସାରିତ ହେଉ ବୋଲି ଚିନ୍ତା କରୁଥିବେ ?

ଭଗବାନ କରନ୍ତୁ, ଓଡ଼ିଆ ଶିଶୁ ସାହିତ୍ୟିକ ଏଇଠି ତା' ଆଖିରେ, ତା' ଗାଆଁରେ ପ୍ରାୟ ଘଷି ହୋଇ ରହିଥିବା ଶିଶୁଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଲେଖିବାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ମନୋନିବେଶ ହିଁ କରୁ। ବରଂ, ଆପଣାର ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ପ୍ରସାରଣ ଘଟାଇ ସେ ଅନ୍ୟ ଭାଷାର ଉତ୍ତମ ଶିଶୁସାହିତ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକୁ ଓଡ଼ିଆକୁ ଅନୁବାଦ କରିବାର କିଛି ପ୍ରୟାସ ମଧ୍ୟ କରୁ।

୫. ଯେକୌଣସି ଶିଶୁକୁ ଚାଲନ୍ତୁ ପଚାରିବା, କେଉଁସବୁ ସାହିତ୍ୟ ସିଏ ମନୋରଞ୍ଜନ ପାଇଁ ପଢ଼େ ଓ ଆଉ କେଉଁଗୁଡ଼ିକୁ 'ଜ୍ଞାନ ଆହରଣ' ପାଇଁ। ବରଂ, ଅଧିକତର ପରିମାଣରେ ସମ୍ଭବତଃ ଏହି ଅନ୍ୟ କଥାଟା ଅଧିକ ସତ୍ୟ ଯେ, ଆମେ ବୟସ୍କମାନେ ହିଁ ପ୍ରାୟ ସବୁବେଳେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ତଥାକଥିତ ଜ୍ଞାନ ଆହରଣ କରିବାଦ୍ୱାରା ଯେତେବେଳେ ବିଜାର ହୋଇଯାଉ, ସେତିକିବେଳେ ବଡ଼ ବିକଳାଙ୍କ ପରି 'ମନୋରଞ୍ଜନ' ଆଡ଼କୁ ମନ କରୁ।

ଆମକୁ ପରସ୍ପରର ଋଣ ରହିଲା, ଆମେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଜଣେ ଜଣେ

ଶିଶୁଲେଖକର ପରିଚ୍ଛଦ ଧାରଣ କରିଥିବା ଆମରି ପରି ବୟସ୍କ କରି ପକାଇବାର ମନ୍ଦ ଚିନ୍ତା କେବେହେଲେ କରିବାନାହିଁ ।

ଧନ୍ୟବାଦ

୧୭.୮.୦୫

❑❑❑

– ୧୯ –

ସାମ୍ପ୍ରତିକ ଯୁବସମାଜକୁ ଆପଣ କେଉଁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖୁଛନ୍ତି ?

ଯୁବସମାଜ ଭିତରେ ସମ୍ଭାବନା ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ରହିଛି । ଅନ୍ୟ ସମ୍ଭାବନା, ବିକଳ୍ପ ସମ୍ଭାବନା ଏବଂ ଆହୁରି କେତେ କ'ଣ !

ଯୁବସମାଜଠାରୁ ଆପଣ କ'ଣ ଆଶା କରୁଛନ୍ତି ?

ଆମେ ଯେଉଁ ସମାଜକୁ ବଦଳାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛୁ, ସବା ଆଗ ତାହାକୁ ବୁଝିବା । କୌଣସି ପ୍ରଲୋଭନରେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରକାରର ଗଦ ଶୁଙ୍ଘିବାକୁ ମୋଟେ ମନ କରିବା ନାହିଁ । ନିଜର ମେରୁଦଣ୍ଡଟିଏ ସମ୍ଭବ କରିବାକୁ ହେଲେ ଗୋଡ଼ ଦୁଇଟା ମଜବୁତ୍ ହୋଇ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ପାରିବାର ଯେତିକି ପ୍ରୟୋଜନ ରହିଛି, ତାହା ଉପଲବ୍ଧ କରିବା ।

ସମ୍ପ୍ରତି ରାଜନୀତି ପ୍ରତି ଯୁବପୀଢ଼ି ଏମିତି ଅନାଗ୍ରହୀ କାହିଁକି ?

ଏବର ରାଜନୀତି ବୁଢ଼ାମାନଙ୍କର କବଳରେ ପଡ଼ିଯାଇଛି । ତା' ଭିତରେ ପଶିଥିବା ଅଳପ-ବୟସମାନେ ବି କେଡ଼େ ଆଚମ୍ବିତ ଭାବରେ ବୁଢ଼ା ହୋଇଯାଉଛନ୍ତି । ତେଣୁ, ଖାଲି ଯୁବପୀଢ଼ି ବା କାହିଁକି, ଅନ୍ୟ ଯେକୌଣସି ପୀଢ଼ିକୁ ଆଗ୍ରହାନ୍ୱିତ କରିପାରିବା ସକାଶେ ସେଥିରେ ଆଉ କ'ଣ ଅଛି ?

ପୂର୍ବଭଳି ଦକ୍ଷ ଓ ପ୍ରତିଭାସମ୍ପନ୍ନ ଯୁବନେତା ତଥା ଛାତ୍ରନେତା ବାହାରୁ ନାହାନ୍ତି କାହିଁକି ?

ଛାତ୍ରନେତାମାନେ ନିଜକୁ ସତେଅବା ରାତାରାତ୍ ଜଣେ ଜଣେ ନେତା ବୋଲି ଧରିନେଉଛନ୍ତି । ରାଜନୀତିରେ ଆଗ୍ରହ ଥିବାରୁ ରାଜନୀତିରେ ପଶିବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ପ୍ରତିଭା ଲୋଡ଼ା ହୁଏ, ଜଣେ କୋଉ ବଡ଼ ନେତାର ଚାମଚା ହେବାରେ ତାହାର ଆଉ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନଥାଏ । Mediocrity mediocrityକୁ ହିଁ ଜନ୍ମଦିଏ, ଆଉ କିଛିକୁ ମୋଟେ ବାଟ ଛାଡ଼େ ନାହିଁ ।

ସାଂପ୍ରତିକ ଯୁବସମାଜର ଏପରି ଅବସ୍ଥା ପାଇଁ ଦାୟୀ କିଏ ?

ଦାୟୀ ତ କେତେ କିଏ, କିନ୍ତୁ ସବା ଆଗ ସ୍ୱୟଂ ଯୁବସମାଜ ହିଁ ଦାୟୀ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସନ୍ଦର୍ଭରେ, ମୋ ଗୌରବଗୁଡ଼ିକ ଲାଗି ମୁଁ ଯେପରି ଦାୟୀ, ମୋର ଗଞ୍ଜଣାଗୁଡ଼ିକ ଲାଗି ମଧ୍ୟ ମୁଁ ସେହିପରି ଅଲବତ ଦାୟୀ । ତାହାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବା ହେଉଛି ସର୍ବନିମ୍ନ ଭଦ୍ରତା ।

ଆପଣଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଯୁବସମାଜର ଭବିଷ୍ୟତ କେମିତି ?

ଯୁବସମାଜ ଠିକି ଠିକି ଶିଖେ । ଆମ ଯୁବସମାଜର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ତାହା ହିଁ ଘଟିବ । ବିଳମ୍ବ ହୋଇପାରେ, ତଥାପି ଘଟିବ ।

'କାଦମ୍ବିନୀ', ମଇ-୨୦୦୪

□□□

– ୨୦ –

ଷ୍ଟିଫେନ୍ ହକିଂଙ୍କ ମତରେ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱ ଦିନେ କୃଷ୍ଣ ଗହ୍ୱରରେ ଲୀନ ହେବ । ଏହି ସମ୍ଭାବନାର ଭିତ୍ତି ଉପରେ ମଣିଷ ଓ ସଭ୍ୟତାର ଭାଗ୍ୟ ଓ ଭବିଷ୍ୟତକୁ ନେଇ ଆପଣଙ୍କ ମତ କଣ ?

ମତର ଅର୍ଥ ଆମେ ଦେଖିପାରୁଥିବା ସତ୍ୟର ପ୍ରତିଫଳନ । ଆଗାମୀ ବିଷୟରେ ସେହିପରି ଭିନ୍ନଭିନ୍ନ ମତ ଅବଶ୍ୟ ରହିବ । ଏବଂ, ନିଜର ଏହି ବର୍ତ୍ତମାନଟି ମଧ୍ୟରେ ଆପଣ ନାନା କାରଣରୁ ଯେଉଁ ଭୂମିକାର ବେଶଟିକୁ ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି, ଆଗାମୀ ସମ୍ପର୍କରେ ଆପଣଙ୍କର ମତଟି ତାହାଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇ ରହିବାର ଆଶଙ୍କା ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ଥାଇପାରେ ।

ଆମ ଦେଶ ତଥା ରାଜ୍ୟର ସାହିତ୍ୟର ବୃହତ୍ତର ସମାଜ ଉପରେ ବିଶେଷ କିଛି ପ୍ରଭାବ ନାହିଁ । ଏପରି ହେବାର କାରଣ କ'ଣ ?

ସବାମୂଳ କାରଣ, ଦେଶ ଓ ରାଜ୍ୟର ଅଧେରୁ ଅଧିକ ମଣିଷ ନିରକ୍ଷର । ତେଣୁ ଅଳପ ପକ୍ଷଟା, ଅଧିକ ସମ୍ପନ୍ନ ପକ୍ଷଟା ସାହିତ୍ୟ କରନ୍ତି; ଅଧିକ ହୋଇ ଦିଶିବାର ନାନା ମତଲବରେ ସାହିତ୍ୟ କରୁଥିବାରୁ ପ୍ରାୟ ଧର୍ମତଃ ଉଗ୍ର ଓ ଏକଆଖିଆ ହୁଅନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ବେଶୀ ପ୍ରଭାବ ବୃହତ୍ତର ସମାଜ ଉପରେ ନପଡ଼ିବା ହିଁ ସମ୍ଭବତଃ ଅଧିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ।

ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବିମାନଙ୍କର ଜଡ଼ତ୍ୱ ପଛରେ ଥିବା ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ ହେତୁଟି କ'ଣ ?

ଯଦି ବୁଦ୍ଧିଜୀବି, ତେବେ ଜଡ଼ତ୍ୱ ରହିବ କାହିଁକି ? ଯଦି ଜଡ଼ତ୍ୱ ଦେଖାଯାଉଛି, ତେବେ ଆପଣ ସେମାନଙ୍କୁ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ବୋଲି କାହିଁକି କହୁଛନ୍ତି ? ପୁନଶ୍ଚ, ଯେଉଁ ବୁଦ୍ଧି

ନିଜକୁ ଅଧିକ ପାରିବାର ଭଳି ଦେଖାଇବ ବୋଲି ଗ୍ରହଣର ଆଉସବୁ ଦ୍ୱାରକୁ କିଳି ରଖିଥାଏ, ସିଏ ପ୍ରକୃତରେ ବୁଦ୍ଧିଆ ନା ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ ?

କ୍ରମଶଃ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ସୃଜନଶୀଳ ପ୍ରବନ୍ଧର ସଂଖ୍ୟା କମି କମି ଯାଉଛି । ଏପରି ହେବାର କାରଣ କ'ଣ ?

ପ୍ରବନ୍ଧ ପଢୁଥିବା ମଣିଷ ଓଡ଼ିଶାରେ କେତେଜଣ ଅଛନ୍ତି ? ଏବଂ, ପ୍ରବନ୍ଧ ନପଢୁଥିବା ତଥାକଥିତ ସୃଜନଶୀଳ ବାବୁମାନେ ହିଁ ବଡ଼ ଯତ୍ନହୀନ ଭାବରେ ଏପରି ମତ ମନ୍ତବ୍ୟ ଦେଇଥାଆନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ନିଜ ପକ୍ଷ ସମର୍ଥନ କରି ସେମାନେ ବିତର୍କଟିଏ ଆରମ୍ଭ କଲେ ଅଧିକ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା ।

ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରାପ୍ତିର ପରେ ପରେ ଆମ ରାଜ୍ୟର ଅନେକ କବି ଓ କଥାକାର ବୃହତ୍ତର ସାମାଜିକ ସମସ୍ୟା ଓ ଗୋଷ୍ଠୀ ଜୀବନର ଉଷ୍ଣତାରୁ ଦୂରେଇଯାଇ, ନିଜକୁ ବଡ଼ ନିଃସଙ୍ଗ ମନେକରି ସାହିତ୍ୟ ସାଧନା କଲେ । ଏହାର କାରଣ କ'ଣ ? ଏହା ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ପାଇଁ କି ସମସ୍ୟା ସୃଷ୍ଟି କରିଛି ?

ଯାବତୀୟ ଦୂରେଇଯିବା ହିଁ ନିଃସଙ୍ଗତାର ଜନନୀ । ସାମନ୍ତମାନେ ହିଁ ଦୂରେଇଯାଆନ୍ତି । ପୃଥିବୀଟାକୁ ଏକା ଭୁଞ୍ଜିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାଆନ୍ତି ।

ବହୁଦିନ ଧରି ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ସମାଲୋଚନା ସଙ୍କଟ ଦେଇ ଗତି କରୁଛି । ଆଲୋଚକମାନେ ଧାର୍‌କରା ସମାଲୋଚକୀୟ ମାନଦଣ୍ଡକୁ ନେଇ ଏଠାକାର ମୂଲ୍ୟାୟନ କରୁଛନ୍ତି । ଆମ ସାମାଜିକ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀ ଓ ସାହିତ୍ୟିକ ଅବବୋଧର ଭିତ୍ତି ଉପରେ ଏକ ସମାଲୋଚକୀୟ ମାନଦଣ୍ଡ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇପାରୁନାହିଁ କାହିଁକି ?

ସମାଲୋଚନା ପାଇଁ ମନ ଦେବାକୁ ହେଲେ ଏକ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ସ୍ଥିରତା ଲୋଡ଼ା ହୁଏ; ସେହି ସ୍ଥିରତା ଏକ ସମଗ୍ର ଦୃଷ୍ଟିଲାଭର ସାମର୍ଥ୍ୟରୁ ଆସେ । ତା' ସହିତ ଏକ ସମଦୃଷ୍ଟି ଶ୍ରଦ୍ଧା ମଧ୍ୟ ରହିବା ଦରକାର ହୁଏ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଗତ ଶହେବର୍ଷର ପରିସ୍ଥିତି ଏଭଳି ଏକ ପରିସ୍ଥିତି ପାଇଁ ବିଶେଷ ଅନୁକୂଳତା ସମ୍ଭବ କରିପାରିନାହିଁ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ କେହି କେହି ଓଡ଼ିଆ ଲେଖକ ନିଜକୁ ଉତ୍ତର ଆଧୁନିକ ବୋଲି ଦାବୀ କରୁଛନ୍ତି । କେହି କେହି ଆଲୋଚକ ଏ କାଳଖଣ୍ଡକୁ ଉତ୍ତର ଆଧୁନିକ ଯୁଗ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି । ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ଆପଣଙ୍କ ମତ କ'ଣ ?

ସାହିତ୍ୟିକ କାଗାଘରମାନଙ୍କରେ ଯେଉଁ ବାବୁମାନେ ସେଭଳି କହୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ 'ଆଧୁନିକ' କହିଲେ କ'ଣ ବୁଝନ୍ତି, ସେକଥା ଜାଣିଲେ ସିନା ସେମାନଙ୍କର ଉତ୍ତର-ଆଧୁନିକ କଥାଟି ବିଷୟରେ କିଛି ଅନୁମାନ କରିହୁଅନ୍ତା ।

ବର୍ତ୍ତମାନର ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ମୁଖ୍ୟତଃ ବୁଦ୍ଧିସର୍ବସ୍ୱ ମନେହୁଏ। ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ଆପଣଙ୍କର ମତ କ'ଣ ? ସମାଜ ପାଇଁ ଏହା କେତେଦୂର ଉପଯୋଗୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହେଉଛି ?

ଶିକ୍ଷା ନାମକ ସାଂପ୍ରତିକ ଅବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ବୁଦ୍ଧି ମଧ୍ୟ କେତେ ପରିମାଣରେ ରହିଛି ଯେ ତାହାକୁ ଆହୁରି ମୋଟ କରି ବୁଦ୍ଧିସର୍ବସ୍ୱ ବୋଲି କହିହେବ ? ଶିକ୍ଷାକୁଳର ଯେଉଁ ସଂଘମାନ ଦରମା ବଢ଼ାଇବା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କୌଣସି କିଛି ନିମନ୍ତେ ବ୍ୟାକୁଳତା ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି ନାହିଁ, ସେମାନେ ନିଜ ପଇତାକୁ ମଧ୍ୟ ମାରା କରିପକାନ୍ତି।

ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ନେଇ ଆପଣ ଅନେକ ଜୀବନବାଦୀ ପରୀକ୍ଷାନିରୀକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି। ଅନେକତ୍ର ଆପଣଙ୍କ ବିଫଳତାର କାରଣ କ'ଣ ?

ମୁଁ ବିଫଳ ହୋଇଛି ବୋଲି କିଏ ଆପଣଙ୍କୁ କହିଲା ? ଶିକ୍ଷା ଓ ତାହାକୁ ନେଇ ମୋ'ର ପ୍ରୟୋଗଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ମୁଁ ଯାହାସବୁ ଲେଖିଛି, ଆପଣ ତାହା ପାଠ କରିଛନ୍ତି ? ତା'ପରେ ଯାଇ ଏହି ବିଷୟରେ ଏକ ସମୁଚିତ ବିତର୍କ ହୋଇପାରନ୍ତା।

ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ଶିକ୍ଷା ଆନ୍ଦୋଳନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଓଡ଼ିଶାରେ କେତେଦୂର ସଫଳ ହୋଇପାରିଛି ?

ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ଶିକ୍ଷା ଚାଲିଛି। ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ଶିକ୍ଷା ହେଉଛି ମୂଳତଃ ଏକ ସାହସ ଏବଂ ସାହସ ପଛରେ ରହିଥିବା ଏକ ବିଶ୍ୱାସ। ସରକାରିଆମାନେ ତାହାକୁ ସହି ପାରୁନାହାନ୍ତି। ତାଙ୍କ କଥା ମାନିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି। ସରକାର ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ଶିକ୍ଷାକୁ ଡରୁଛନ୍ତି। ତେଣୁ ସଫଳତାଦେବୀ ପ୍ରକୃତରେ କାହାପଟେ ଅଛନ୍ତି, ଅନୁମାନ କରନ୍ତୁ।

ନୋବେଲ୍ ବିଜେତା ଭି.ଏସ୍.ନାଇପଲ୍ ନିକଟ ଅତୀତରେ ମନ୍ତବ୍ୟ ଦେଇଛନ୍ତି ଯେ ଗାନ୍ଧୀ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ବିଫଳ ହୋଇଥିଲେ। ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା କ'ଣ ?

V.S. Naipalଙ୍କର ଗାନ୍ଧୀ ବିଷୟରେ ମନ୍ତବ୍ୟ ଦେବାର କି ଅଧିକାର ରହିଛି ? ଯାହାର ନିଜର ବୋଲି କୌଣସି ଭୂମି ନଥିବ, ତା' ଜୀବନ ତଥା ଅନ୍ଦାଜରେ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଭୂମିଟିଏ ବି କିପରି ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ ?

ଆମ ସମାଜର ଏକ ପଚମାନ ଦିଗ ହେଲା ଜାତିପ୍ରଥା। ଆଶା କରାଯାଉଥିଲା ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରାପ୍ତି ପରେ ତଦ୍‌ଜନିତ ସମସ୍ୟା କମି ଆସିବ। ମାତ୍ର କ୍ରମଶଃ ସେ ସମସ୍ୟା ଦୃଢ଼ୀଭୂତ ହେଉଛି। ଏପରି ହେବାର କାରଣ କ'ଣ ? ଏହାର ସମାଧାନ କିପରି ସମ୍ଭବ ?

ଜାତିଭେଦ ଯାଉଛି । ଯେଉଁମାନେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେହି ଭେଦଟାକୁ ନେଇ ଲାଭ ପାଉଛନ୍ତି, ସେମାନେ ହିଁ ତାହାକୁ ଆହୁରି ଯାବୁଡ଼ି କରି ରଖିବାକୁ ମନ କରୁଛନ୍ତି । ସେତକ ମଧ୍ୟ ସମୟକ୍ରମେ ଅଲ୍‌ବତ୍ ଚାଲିଯିବ । ପାର୍ଥକ୍ୟ ରହିବ, ବୈଚିତ୍ର୍ୟ ରହିବ, ମାତ୍ର ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ରହିବ ନାହିଁ ।

କାଂଶୀରାମ ଓ ମାୟାବତୀମାନେ ନିଜ ନିଜକୁ ଦଳିତଙ୍କ ତ୍ରାଣକର୍ତ୍ତା ଭାବି ନିଜକୁ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ବିକଳ୍ପ ଭାବେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟିତ । ଏହା ପଛରେ ଥିବା ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ କାରଣ କ'ଣ ?

ସେମାନେ ଲୋକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ବାଚିତ ହେଉଛନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍, ଲୋକମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ଆବଶ୍ୟକ ଓ ଅଧିକ ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟ ବୋଲି ବିଚାର କରୁଛନ୍ତି । ଉପସ୍ଥିତ ଏହି ସ୍ଥିତିଟିକୁ ବଦଳାଇବାକୁ ବିକଳ୍ପ-ଅଧିକ ସବଳ ନେତୃତ୍ୱଗୁଡ଼ିକ ଆଖିଦୃଶିଆ ହେଲେ ଏହି ଅବସ୍ଥା ଅଚିରେ ବଦଳିଯିବ ।

କିଛି ସାହିତ୍ୟିକ ଓ ରାଜନୀତିଜ୍ଞ 'ହରିଜନ' ଶବ୍ଦଟି ସାମାଜିକ ବିଭାଜନ ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି ଭାବି ତାହାକୁ 'ଦଳିତ' ଶବ୍ଦ ଦ୍ୱାରା ବିସ୍ଥାପିତ କରୁଛନ୍ତି । ଏହା କେତେଦୂର ଯଥାର୍ଥ ?

ସଂପୃକ୍ତ ପକ୍ଷମାନଙ୍କୁ ପଚାରନ୍ତୁ । ଏବଂ, ଶବ୍ଦମାନଙ୍କୁ ବଦଳାଇ ଦେଲେ ଯଦି ସ୍ଥିତିଟା ମଧ୍ୟ ବଦଳି ଯାଉଥା'ନ୍ତା ! ଦଳିତଙ୍କ ଭିତରୁ କେତେ ବ୍ୟକ୍ତି ବା କେତେ ସ୍ୱାର୍ଥ ସେମାନଙ୍କ ଡେରାଟା ଭିତରେ ତଥାପି ବ୍ରାହ୍ମଣ ହୋଇ ରହିବାର ଫିକର କରି ତାହା କରୁନାହାନ୍ତି ତ !

ଜଗତୀକରଣ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଆମେ ଯେଉଁଭଳି ଭାବେ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକତାର ଭୂତାଣୁ ଦ୍ୱାରା ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିଛେ ତା'ର ପ୍ରତିକାର କିପରି ସମ୍ଭବ ?

ଜଗତୀକରଣର ବୃହତ୍ତର ବ୍ୟଞ୍ଜନାଗୁଡ଼ିକୁ ନିଜ ସାମୂହିକ ଜୀବନ-ସମ୍ପର୍କର କ୍ଷୁଦ୍ର ପ୍ରାତ୍ୟହିକ ପରିଧିଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟକୁ ମୁହାଁଇ ଆଣିପାରିଲେ ଆମକୁ ସେଇଥିରୁ ହିଁ ଏକାଧିକ ମିଛ ଉତ୍ତେଜନାରୁ ମୁକ୍ତି ମିଳି ଯାଇପାରନ୍ତା ।

ରାମମନ୍ଦିର-ବାବରୀ ମସ୍‌ଜିଦ୍ ସମସ୍ୟା, ଗୁଜରାଟ ଦଙ୍ଗା ଇତ୍ୟାଦି ଘଟଣାର ନେପଥ୍ୟରେ ଥିବା ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ ଦିଗଗୁଡ଼ିକ କ'ଣ ?

ମଣିଷ ମଣିଷକୁ ସହିପାରୁନାହିଁ । ମଣିଷ ନିଜକୁ ଅଳ୍ପାୟତନ କରି ଦେଖୁଛି । ତେଣୁ ମିଛ ଗୁରୁ ଓ ମିଛ ନେତୃତ୍ୱଗୁଡ଼ାକ ତାକୁ ଏଡ଼େ ସହଜରେ ଭଣ୍ଡାଇ ଦେଇ ପାରୁଛନ୍ତି ।

ଜାତି, ଧର୍ମ ଓ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ମାନସିକତା ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଜାତୀୟତାର ନୂତନ ସଂଜ୍ଞା କଣ ହେବ ?

ଜାତୀୟତା ଧର୍ମତଃ ଏକ ଉପନଦୀ ପରି,-ଅସଲ ନଦୀଟି ଲାଗି ନିଜକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ କରି ରଖିପାରିଲେ ତାହା ବହୁ ରୋଗ ଓ ଜ୍ୱରରୁ ଆପଣାକୁ ମୁକ୍ତ ରଖିପାରିବ । ଭାବପ୍ରବଣତା ଯାଇ ଭାବର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହେଲେ ତାହା ସମ୍ଭବ ହେବ ।

ଭବିଷ୍ୟବାଦୀ ଚିନ୍ତାନାୟକମାନେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ମାନବର ଜନ୍ମ ବିଷୟରେ କହନ୍ତି । ଆଜିର ଉପଭୋକ୍ତାବାଦୀ ମାନସିକତା ସେଥିପାଇଁ କେତେଦୂର ଅନୁକୂଳ ?

ଯେଉଁମାନେ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ବିଷୟରେ କହିଛନ୍ତି, ସବାଆଗ ସେହିମାନଙ୍କର ବାର୍ତ୍ତାକୁ ସେମାନଙ୍କୁ ବୁଝିବାକୁ ଆଗ୍ରହୀ ହେବା ଉଚିତ । ତେବେ ପ୍ରମାଦ ଏତେ ରହନ୍ତା ନାହିଁ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ସମୟରେ ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକର ଫାଶ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ କବଳିତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । ଅନୁଷ୍ଠାନ ବ୍ୟତିରେକେ ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜକୁ ଅସୁରକ୍ଷିତ ମନେ କରୁଛି । ଏହି ମାନସିକତା ବ୍ୟକ୍ତିର ବିକାଶପଥରେ କି ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସୃଷ୍ଟି କରିବ ?

ଅନୁଷ୍ଠାନ ମଧ୍ୟ କେତେକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଅନ୍ତଃପୁର ହୋଇ ରହିଲେ ବ୍ୟକ୍ତି ନିମନ୍ତେ ଅନିଷ୍ଟକାରୀ ହୁଏ । ବ୍ୟକ୍ତିର ବଳକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରି ତଥାକଥିତ ଅନୁଷ୍ଠାନ ହିଁ ସ୍ୱୟଂ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ଅସଲ ବ୍ୟକ୍ତି ଅନୁଷ୍ଠାନର ଅଧିକ କାମରେ ଲାଗେ ।

ନିକଟ ଅତୀତରେ ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡ଼େମୀ ପୁରସ୍କାରକୁ ନେଇ ଉପୁଜିଥିବା ବିତର୍କ ବିଷୟରେ ଆପଣଙ୍କ ମତ କ'ଣ ?

ସବୁ ସମ୍ବାଦ କାହିଁକି ମୋ'ର ଧ୍ୟାନ ଦାବୀ କରିବାକୁ ଆସିବ ? ଯାହାର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଯେମନ୍ତ, ତାହାର ବିହରଣ ମଧ୍ୟ ଅଳ୍ପବହୁତେ ସେହିପରି ହୋଇଥାଏ ।

'ସିଂହଦ୍ୱାର', ପୁରୀ, ବର୍ଷା ସଂଖ୍ୟା, ୨୦୦୩

❑❑❑

— ୨୧ —

ଗାନ୍ଧୀ : ସାମ୍ପ୍ରତିକ ସାହସ

ସାଂପ୍ରତିକ ସାମାଜିକ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଗାନ୍ଧୀବାଦ କେତେଦୂର ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ?

ଆମେ ଗାନ୍ଧୀବାଦ ନକହି ବରଂ ଗାନ୍ଧୀ-ବିଚାର ଏବଂ ଗାନ୍ଧୀ-ଜୀବନ ବୋଲି କହିବା । ଗାନ୍ଧୀବାଦ ବୋଲି କହିଲେ ସବାଆଗ ହୁଏତ ଗାନ୍ଧୀବାଦୀମାନେ ଦିଶିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବେ । ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସୃଷ୍ଟି କରିବେ । ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ବିଚାର ଓ ଜୀବନକୁ ଦର୍ପଣ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରି ପାରିଲେ ଗାନ୍ଧୀ ଆମକୁ ଅଧିକ ସଳଖ ହୋଇ ଦିଶିବେ ।

ସାଂପ୍ରତିକ ସାମାଜିକ ପରିସ୍ଥିତିରେ ସେହି ବିଚାର ଏକ ଆହ୍ୱାନରୂପେ ହିଁ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହେବ । କେବଳ ଭାରତବର୍ଷ ସକାଶେ ନୁହେଁ, ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀ ସକାଶେ । ନାନା ନକାରାତ୍ମକତା ଭିତରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ଭାବରେ ପୃଥିବୀଲାଗି ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ସମସ୍ତଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ସକାରାତ୍ମକ ଆକର୍ଷଣଟିଏ ପରି ପ୍ରତିଭାତ ହୋଇ ଉଠିବ ।

ଆପଣଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଗାନ୍ଧୀ ?

ନେତୃତ୍ୱର ନାନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ପୃଥିବୀରେ ଯେଉଁମାନେ ପୁରୋଗାମୀ ରୂପେ ଆବିର୍ଭୂତ ହୋଇଛନ୍ତି, ସେମାନେ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତେ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ଥାଇ କଥାଗୁଡ଼ିକୁ କହିଛନ୍ତି । ମୂଳଟିକୁ ଉପଯୁକ୍ତ କରି ତିଆରି ନକଲେ କେଉଁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ପ୍ରକୃତରେ କିପରି ଆମ ସାମୂହିକ ଆସ୍ଥାହାର ଜୀବନଗୁଡ଼ିକୁ ସାକାର କରିପାରିବ ? ଗାନ୍ଧୀ ନିରନ୍ତର ଏହି ମୂଳ ଓ ସର୍ବପ୍ରଥମ ଗୁଡ଼ିକର କଥା କହୁଥିଲେ । କ୍ଷମତା ହିଁ ନାନା ଛଳରେ ଉପରଟାରୁ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ସଜାଡ଼ିବାର ମିଛକଥା କହିଆସିଛି । ମାତ୍ର, ତଳୁ ଅସଲ ମୂଳ ଗୁଡ଼ିକର ସମାଧାନ ବ୍ୟତୀତ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ଆଖି ସମକ୍ଷରେ ରଖି ଆଦୌ କୌଣସି ସାମୂହିକ ଉଦୟ କିପରି ସମ୍ଭବ ହେବ ? ଗାନ୍ଧୀ ହିଁ ଆପଣାର ବିବିଧ କରଣିଗୁଡ଼ିକୁ ମାଧ୍ୟମ କରି ଅନୁରୂପ means ଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ଏହି ତଳୁ ହିଁ ends ଗୁଡ଼ିକର ଉପଲବ୍ଧି ନିମନ୍ତେ ସାହସ କରିଥିଲେ । ପୃଥିବୀଯାକର ମଣିଷଙ୍କୁ ସିଏ ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଏତେ ସାହସ ଦେଇ ପାରୁଛନ୍ତି ।

ଆଜି ବି କ'ଣ ଗାନ୍ଧୀ ସ୍ୱାଧୀନତା-ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ଭାରତର ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ପରି ଆକର୍ଷଣୀୟ ?

ମୁଁ ଭାବୁଛି, ଆକର୍ଷଣ ଶବ୍ଦଟି ବଦଳରେ ଆମେ ଆବେଦନ ଶବ୍ଦଟିକୁ ହିଁ ବ୍ୟବହାର କରିବା ।

ସ୍ୱାଧୀନତାର ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ଗାନ୍ଧୀ ଭାରତବର୍ଷର ସ୍ୱାଧୀନତା-ସଂଗ୍ରାମ ଭିତରେ ପୁରୋଭାଗରେ ରହିଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱାଧୀନତା-ପରବର୍ତ୍ତୀ ଭାରତବର୍ଷର ଏକ ସମଗ୍ର ନିୟତିଚିତ୍ରକୁ ସମ୍ମୁଖରେ ରଖି ସଂଗ୍ରାମର ମାର୍ଗଗୁଡ଼ିକୁ ଠାବ କରୁଥିଲେ । ବିଦେଶୀ ଶାସନ ହଟିଯିବା ପରେ ଆଉଗୋଟିଏ ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂଗ୍ରାମ ମଧ୍ୟ ଲଢ଼ିବାକୁ ରହିଛି ବୋଲି ସେ ସର୍ବଦା କେଡ଼େ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇ କହୁଥିଲେ । ରାଜନୀତିକ ସଂଗ୍ରାମ ଓ କ୍ଷମତା-ହସ୍ତାନ୍ତର ପରେ ଯେଉଁମାନେ ଆଉ କୌଣସି ସଂଗ୍ରାମରର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ ବୋଲି ନିଜକୁ ବୁଝାଇ ଦେଇ ପାରିଛନ୍ତି ଓ ଦେଶଟାକୁ ଭୋଗ କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ସାମାଜିକ ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂଗ୍ରାମଟିକୁ ଭୟ କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ଏଥର ଗାନ୍ଧୀଠାରେ କୌଣସି କାମ ନାହିଁ ବୋଲି ପରାମର୍ଶ ଦେଉଛନ୍ତି । ମାତ୍ର,

ଅଧିକ ସତକଥାଟି ହେଉଛି, କେବଳ ଭାରତବର୍ଷରେ ନୁହେଁ, ସମଗ୍ରତର ପୃଥିବୀରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ସାମାଜିକ ସଂଗ୍ରାମ ଅର୍ଥାତ୍ ନବଗଠନର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି। ତେଣୁ ଗାନ୍ଧୀ-ଆବେଦନ ସମ୍ଭବତଃ ଅଧିକ ମଣିଷଙ୍କ ପାଇଁ ଅଧିକ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ହେବାରେ ଲାଗିଛି।

'ସଚିତ୍ର ବିଜୟ', ଜାନୁଆରୀ, ୨୦୦୪

❑❑❑

— ୨୨ —

ଗାନ୍ଧୀ ଯାଇନାହିଁ ଗାନ୍ଧୀ ଆସୁଛି

ଏକାଧିକ କାରଣରୁ ଗାନ୍ଧୀ-ଜୀବନ ଓ ଗାନ୍ଧୀ ବିଚାରକୁ ଏକ ବାଦରେ ପରିଣତ କରି ଦିଆଯାଇଛି ଓ ଗାନ୍ଧୀବାଲାମାନେ ଉଭୟ ଭିତରୁ ଓ ବାହାରୁ ସତେଅବା ଏକ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ବୋଲି ବାରିହୋଇ ପଡୁଛନ୍ତି। ତାହା ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟଜନକ। ଏବଂ, ପ୍ରଧାନତଃ ସେହି କାରଣରୁ, ସାମ୍ପ୍ରତିକ ରାଜନୈତିକ ତଥା ନୈତିକ ପରିବେଶର ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଗାନ୍ଧୀବିଚାରର ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ନାହିଁ ବୋଲି ଏକ ଭ୍ରମର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯାଉଛି। ଭାରତବର୍ଷର ତାରୁଣ୍ୟ ଓ ତରୁଣସୋପାନକୁ corrupt କରିବାରେ ଏହି ଭ୍ରମର ଏକ ଅଭିସନ୍ଧିମୂଳକ ଅବଦାନ ରହିଛି।

ଗାନ୍ଧୀ ଯାଇ ନାହିଁ, ଗାନ୍ଧୀ ଆସୁଛି। ସାରା ପୃଥିବୀରେ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର Vision ଓ Programme ବହୁ ପ୍ରେରଣା ଓ ଆନ୍ଦୋଳନର କ୍ଷେତ୍ର ସୃଷ୍ଟି କରି ଆଣୁଛି। ସତ୍ୟାଗ୍ରହର ଦିନ ସରି ଯାଇ ନାହିଁ, ସତ୍ୟାଗ୍ରହର ଦିନ ଆସୁଛି। ସାରା ପୃଥିବୀକୁ ଆସୁଛି, ତେଣୁ ଭାରତବର୍ଷକୁ ମଧ୍ୟ ଆସୁଛି।

'ସମ୍ବାଦ', ୨.୧୦.୧୯୮୮

❑❑❑

... ପାଠକମାନେ ହେଉଛନ୍ତି ଜଣେ ଲେଖକର ସାଙ୍ଗ ଭଳି । ଜଣେ ଲେଖକ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ପାଠକ, ଜଣେ ପାଠକ ମଧ୍ୟ ସକଳ ଔଚିତ୍ୟରେ ଜଣେ ଲେଖକ । ତେଣୁ ଉଭୟେ ଉଭୟଙ୍କୁ ସମୃଦ୍ଧ କରନ୍ତି - ଏହିଟି ହିଁ ସବାବଡ଼ କଥା, ସବା ଆଗର କଥା ।...

... ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦଙ୍କର ସାଧନା ଓ ଦୃଷ୍ଟି ଜୀବନର ସମଗ୍ର ଓ ବିପୁଳ କ୍ଷେତ୍ରଟିକୁ ନେଇ । ଧର୍ମର ନାନାବିଧ ଗଡ଼ିଆରୁ ବାହାର କରିନେଇ ତାଙ୍କର ଭବିଷ୍ୟ - ଚିତ୍ର ମନୁଷ୍ୟର ଚେତନାକୁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାର ଦୁଃସାହସ ଲାଗି ପ୍ରେରଣା ଓ ପ୍ରରୋଚନା ଦେଇଥାଏ । ସେହି ସାହସ ଏହି ପୃଥିବୀକୁ ମଧ୍ୟ ବଦଳାଇବାର ସ୍ପର୍ଦ୍ଧା ରଖିଥାଏ । ଜଣେ ସାହିତ୍ୟିକ ତା'ର ଶିଖର-ଆରୋହଣର ଏକ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦଙ୍କୁ ଭେଟିବ ହିଁ ଭେଟିବ ।...

ମୂଲ୍ୟ - ଟ ୧୨୦.୦୦